

**ISSN : 2651-2009(Online) วารสาร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด**

**ACADEMIC JOURNAL OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
ROI ET CAMPUS**

ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2567)

Vol. 13 No. 2 (JULY-DECEMBER 2024)

**M
B
U
R
E
C**

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ถนนเลียงเมือง ตำบลดงลาน อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด 45000

โทรศัพท์ 0-4351-8364, 0-4351-6076 โทรสาร 0-4351-4618

<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU>

วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ACADEMIC JOURNAL OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY ROI ET CAMPUS

ISSN : 2651-2009 (ONLINE)

ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2567)

Vol. 13 No. 2 (July–December 2024)

ปรัชญาวารสาร : การวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมแห่งความพอเพียงที่ยั่งยืน
(Research for Sustainable Development of a Sufficiency Society)

- **วัตถุประสงค์**

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยพระพุทธศาสนา ปรัชญา ศีลศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิดเห็น เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย และความเจริญก้าวหน้า ในการวิจัยทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งการประกันคุณภาพการศึกษา
3. เพื่อส่งเสริมนวัตกรรมและพัฒนาคุณภาพการวิจัยในสาขาวิชาที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ

- **The main objectives of the journal**

1. To promote and publicize the academic and research works on Buddhism, Philosophy, Education, Political Science, Public Administration and interdisciplinary studies of the Humanities.
2. To be the forum for exchanging knowledge and views concerning the research methodology and the research infrastructure in the field of Buddhist studies and social sciences in order to cope with the educational quality assurance.
3. To promote innovation and develop the quality of the research on the fields that are helpful to national development.

- **เจ้าของ**
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด
ถนนเลียงเมือง ตำบลดงลาน
อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
45000
โทร 0-4351-8364 และ 0-4351-6076
โทรสาร 0-4351-4618
www.rec.mbu.ac.th
E-mail : Journalmburec@gmail.com
<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU>
- **Owner**
Mahamakut Buddhist University
Roi Et Campus
By-Pass Rd., Donglan Sub-District,
Muang District, Roi Et Province
45000, Thailand.
Tel. +66-43-518364 +66-43-516076
Fax. +66-43-514618
www.rec.mbu.ac.th
E-mail : Journalmburec@gmail.com
<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU>
- **ที่ปรึกษา**
พระพรหมวชิรโสภณ
ปฐมาจารย์ผู้ก่อตั้ง มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด
พระราชพัชรญาณมุนี
ที่ปรึกษาอุปถัมภ์ มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด
พระเทพวชิรวิมล, ดร.
ที่ปรึกษารองอธิการบดี
พระธรรมวชิรจินดาภรณ์, รศ.ดร.
อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระเมธีวัชรภรณ์, รศ.ดร.
รองอธิการบดี วิทยาเขตร้อยเอ็ด
- **Advisers**
Ven. Phra Brahmavajirasobhon
The Founder of MBU Roi Et Campus
Ven. Phra Rajabajrayanmuni
Patronage Advisor of MBU Roi Et Campus
Ven. Phra Thepwachiraivimol, Dr.
Assistant Vice Rector
Ven. Phra Thumwachirajindaporn, Assoc. Prof. Dr.
MBU Rector
Ven. Phrametheewatcharaporn, Assoc. Prof. Dr.
Vice Rector, MBU Roi Et Campus
- **บรรณาธิการ**
ดร.พรทิwa ชนะโยธา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- **Editor**
Dr. Porntiwa Chanayotha
Mahamakut Buddhist University
- **กองบรรณาธิการ**
พระศิลาศักดิ์ สุเมธ, ดร.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ศ.ดร.ประยงค์ แสนบุราณ
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระครูวาปีจันทคุณ, ผศ.ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.อุทัย ภิรมย์รัตน์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- **Editorial Staffs**
Ven. Phrasilasak Sumetho, Dr.
Mahamakut Buddhist University
Prof. Dr. Prayong Saenburan
Mahamakut Buddhist University
Ven. Phrakhruvijitpanyaporn, Asst. Prof. Dr.
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Uthai Piromruen
Ramkhamhaeng University

รศ.ดร.บดินทร์ รัชมีเทศ
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รศ.ดร.ศรีศักดิ์ สุนทรไชย
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
รศ.ดร.ยุภาพร ยุกาศ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รศ.ดร.ธวัช หอมทวนลม
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร.ภาสกร ดอกจันทร์
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.เอนก ศิลปนิลมาลย์
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.เจริญชัย ชนไฟโรจน์
 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผศ.ดร.หอมหวล บัวระภา
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผศ.ดร.สมเกียรติ เกียรติเจริญ
 มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผศ.ดร.ณัฐพงศ์ มะลิซ้อน
 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
ผศ.ดร.ไพรัช พันชมภู
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Assoc. Prof. Dr. Bodin Rasmithes
 Kasetsart University
 Assoc. Prof. Dr. Sanya Khenaphoom
 Rajabhat Mahasarakham University
 Assoc. Prof. Dr. Sarisak Sunthornjai
 Sukhothai Thammathirat Open University
 Assoc. Prof. Dr. Yuphaphorn Yubhas
 Rajabhat Mahasarakham University
 Assoc. Prof. Dr. Thavaj Homthuanlom
 Mahamakut Buddhist University
 Assoc. Prof. Dr. Phasakorn Dokchan
 Mahamakut Buddhist University
 Asst. Prof. Dr. Anek Silpanilaman
 Mahamakut Buddhist University
 Asst. Prof. Dr. Chareonchai Chonpairote
 Rajabhat Mahasarakham University
 Asst. Prof. Dr. Homhual Buarapha
 KhonKaen University
 Asst. Prof. Dr. Somkiat Kiatchareon
 Rajabhat Mahasarakham University
 Asst. Prof. Dr. Natthapong Malison
 Phranakhon Rajabhat University
 Asst. Prof. Dr. Pairat Phuenchomphoo
 Mahamakut Buddhist University

- ฝ่ายคอมพิวเตอร์และการพิมพ์
 ดร.ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี
 นางสุดารัตน์ มณีนิล

- Computer & Print
 Dr.Theeraphat Thinsaendee
 Mrs.Sudarath Maneenil

- สมาชิกสัมพันธ์
นางสาวสารทิพย์ วงสุเพ็ง
- ฝ่ายจัดทำ
ดร.ประพิศ โบราณมูล
ดร.บรรจง ลาวะลี
นายฉัตรชัย ชมชาลี
- ออกแบบปก
นายกฤษณ์ย์ รัตแสนศรี
นายฉัตรชัย ชมชาลี
- กำหนดเผยแพร่
ปีละ 2 ฉบับ
(มกราคม-มิถุนายน และ กรกฎาคม-ธันวาคม)
- Subscriber Relations
Ms.Sareetip Wongsupheng
- Producing Section
Dr.Prapit Boranmoon
Dr.Banjong Lawalee
Mr.Chatthai Chomcharee
- Cover designed
Mr.Kritsanai Ratsaensee
Mr.Chatthai Chomcharee
- Period of issue
Two volumes per year
(January-June and July-December)

*ผลงานวิจัยหรือบทความวิชาการที่ปรากฏในวารสารนี้ เป็นบทความรับผิดชอบของผู้เรียบเรียง ซึ่งวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

*การนำผลงานวิจัยหรือบทความวิชาการในวารสารนี้ไปเผยแพร่ สามารถ Download ได้ที่ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU> พร้อมระบุว่าได้รับความเอื้อเฟื้อจากวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร

*The onus of the research and academic articles published in this journal is on the contributor. Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus is unnecessary to agree with.

*To quote a passage of the research and academic articles in the journal of dissemination, please be specified that 'With the compliments of Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus'.

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารกำหนด บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 3 ท่าน เป็รับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ทั้งนี้ตั้งแต่ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2563) วารสารได้ยกเลิกการเผยแพร่ในลักษณะรูปเล่มเอกสาร โดยจะเน้นการเผยแพร่ในระบบออนไลน์ ซึ่งท่านสามารถดาวน์โหลดบทความฉบับสมบูรณ์ได้ที่ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU>

บทบรรณาธิการ

วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอัยยธัต ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2567) เป็นฉบับที่ผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิจัดว่าเป็นผลงานที่ผ่านการพัฒนาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องในเชิงวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญามหาวิทยาลัย “ความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนา” ซึ่งวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอัยยธัต ได้รับความไว้วางใจและความเชื่อถือของนักวิชาการ ดังจะเห็นได้จากบทความที่นำมาเผยแพร่เป็นบทความที่มาจากหลากหลายสถาบันหรือหน่วยงาน กองบรรณาธิการวารสารขอขอบพระคุณผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิชาการ ตลอดจนนิสิต นักศึกษา จากมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่ได้ส่งบทความวิชาการเข้าร่วมตีพิมพ์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่องค์ความรู้ผ่านกระบวนการวิจัยตามลักษณะการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และการเผยแพร่ผลงานวิจัยในวารสารนี้เป็นการนำผลการวิจัยทางด้านพระพุทธศาสนาสู่สังคมทำให้เกิดคุณค่าทางวิชาการนำไปสู่การพัฒนาชีวิตและสังคมร่วมกัน

วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอัยยธัต ISSN : 2651-2009 (Online) ได้ผ่านการประเมินคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย(TCI) โดยได้รับการจัดให้อยู่ในวารสารกลุ่มที่ 2: วารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพของ TCI (จนถึง 31 ธันวาคม 2567) ทั้งนี้ตั้งแต่ ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2563) วารสารได้ยกเลิกการเผยแพร่ในลักษณะรูปเล่มเอกสาร โดยจะเน้นการเผยแพร่ในระบบออนไลน์ ซึ่งท่านสามารถดาวน์โหลดบทความฉบับสมบูรณ์ได้ที่ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU>

กองบรรณาธิการวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอัยยธัต ขอขอบคุณผู้เขียนบทความ สมาชิก และผู้อ่านทุกท่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมา ขอกราบขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อจากผู้ทรงคุณวุฒิ(Peer review) ที่มีส่วนในการควบคุมคุณภาพของวารสารให้ตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด กองบรรณาธิการวารสารหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน หากผู้อ่านมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นกองบรรณาธิการวารสารขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

ดร.พรทิพา ชนะโยธา

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	(5)
บทความวิจัย(Research Articles)	
การพัฒนาวงจรรบันไดเสียงดนตรีเรื่องบันไดเสียงเมเจอร์และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสเชล (THE DEVELOPMENT OF A MUSICAL SCALE CYCLE ON MAJOR SCALE AND A LEARNING MANAGEMENT PLAN USING AUSUBEL’S MEANINGFUL LEARNING THEORY)	
จักรวาล อุดมวงศ์, สุรพล เนสุลันธุ์.....	1
การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถ การสร้างสรรค์ ทางดนตรีไทยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 (THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITIES BY USING CREATIVITY-BASED LEARNING FOR PROMOTING IN THAI MUSICAL CREATIVITY AND LEARNING ACHIEVEMENT FOR GRADE 9 STUDENTS)	
สุภาวดี คานบุดตะ, จิตติวรดา พลเยี่ยม.....	10
การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ ที่ส่งเสริม การคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (THE DEVELOPMENT OF UNPLUGGED CODING LEARNING ACTIVITIES TO PROMOTE COMPUTATIONAL THINKING FOR PRIMARY 1 STUDENTS)	
กฐิน นิยมธรรม, จิตติวรดา พลเยี่ยม.....	22
โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธ เขต 2 (THE PROGRAM DEVELOPMENT OF LIFE SKILLS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS UNDER OFFICE OF YASOTHON PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2)	
สุดารัตน์ โสสุต, อรุสา พรหมทา, จำเนียร พลหาญ.....	34
การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกราฟิก เรื่อง ระบบนิเวศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (THE DEVELOPMENT OF INQUIRY-BASED LEARNING TOGETHER WITH GRAPHIC ORGANIZERS; THE TOPIC OF ECOSYSTEM FOR MATHAYOMSUKSA THREE STUDENTS)	
วิไลลักษณ์ วิชัยรัมย์, จิตติวรดา พลเยี่ยม.....	47

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (INQUIRY - BASE LEARNING (5E) AND LOGICAL PHYSICS-SOLVING STRATEGIES TO DEVELOP THE ABILITY TO SOLVE PHYSICS PROBLEMS OF MATHAYOMSUKSA 4) กานดา นิมะลา, ฐิติวรดา พลเยี่ยม.....	59
การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 (DEVELOPING A PROGRAM TO STRENGTHEN INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE CHAIYAPHUM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2) ยุทธชัย เต็มวิทย์, ลักขณา สรวิวัฒน์.....	71
การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง สำหรับโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (THE GUIDELINES DEVELOPMENT OF STUDENTS CARE SYSTEM BY USING DEMING CYCLE FOR SUKSASONGKROH SCHOOLS IN THE NORTHEAST UNDER SPECIAL EDUCATION BUREAU) พรสุดา เหลืองสุข, ลักขณา สรวิวัฒน์.....	84
ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 (INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER ROI ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3) อรนภา โล่ห์คำ, วิมลพร สุวรรณแสนทวี.....	101
รูปแบบการสร้างเครือข่ายลักษณะขบวนการทางสังคมและทุนทางสังคม เพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย ในจังหวัดมหาสารคาม (MODEL OF ENHANCING SOCIAL MOVEMENT AND SOCIAL CAPITAL NETWORKS FOR DEMOCRATIZATION IN MAHA SARAKHAM PROVINCE) ศิลป์ ชื่นนิรันดร์, พัทธี ศิลารัตน์, พิพัฒน์ คันทา, พระครูอนุกุลปริยัติการ.....	113
การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ (THE APPLICATION OF THE KING'S SCIENCE IN THE OPERATION OF THE STUDENT SUPPORT SYSTEM KALASIN PHILOSOPHY EDUCATION CENTER) วรรณกร หมั่นเก็บ, วิมลพร สุวรรณแสนทวี.....	127

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
กลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 (STRATEGIES ENHANCING PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITIES OF SCHOOLS UNDER SURIN PROVINCE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3) ศิริพร แสงดาตโตน, ลินธะวา ความดิษฐ์.....	142
การพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (ACTIVE LEARNING) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา โดยใช้รูปแบบการนิเทศการสอนแบบ POEK ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 (DEVELOPING THE COMPETENCIES OF TEACHERS IN MANAGING ACTIVE LEARNING IN MATHEMATICS INSTRUCTION AT THE ELEMENTARY LEVEL USING THE POEK INSTRUCTIONAL APPROACH IN SCHOOLS AFFILIATED WITH THE OFFICE OF NAKHONRATCHASIMA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE) ประทุมวัน ดอมไธสง.....	155
ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทยของนักเรียน โรงเรียนนายสิบทหารบก (FACTORS AFFECTING POLITICAL PARTICIPATION BEHAVIOR OF STUDENT OF ARMY NON COMMISSIONED OFFICER SCHOOL) อภิสิทธิ์ สีเคน.....	170
ฟอนบวงสรวง : ศรัทธาคติ นาฏกรรมประดิษฐ์ และการสร้างพลังอำนาจเบา (FORN BUANG SUANG : THE FAITH ARTIFICIAL DRAMA AND SOFT POWER GENERATION) ศุภกร ฉลองภาค, ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ.....	180
การพัฒนาทักษะการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด โดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีน (DEVELOPING CHINESE CHARACTER WRITING SKILLS USING EXERCISES TO PRACTICE WRITING CHINESE CHARACTERS) ชินวัฒน์ ศรีพล, Wu Huanglien, สหสวรรษ สุวรรณไทรย์, พิรุชญาณ์ ระวิพันธ์.....	195
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบโดดเด่นกรณีศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 (FACTORS INFLUENCING SUCCESS IN DRIVING AN EXEMPLARY MORAL ORGANIZATION FOR A CASE STUDY OF THE KALASIN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1) นิพพิทา กุลชิต, สมหวัง พันทะลี, รัตติยา ภูมิสายดร.....	207

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 (DEVELOPING THE PROGRAM TO ENHANCE TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER BURIRAM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2)	
กชนิภา แก้วไธสง, ธัชชัย จิตรนันท์.....	218
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) เพื่อพัฒนาทักษะ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (PREDICTION-OBSERVATION-EXPLANATION LEARNING ACTIVITIES TO DEVELOP SKILLS IN THE INTEGRATED SCIENCE PROCESS AND ACHIEVEMENT FOR MATHAYOMSUKSA 1 STUDENTS)	
จิราพร พลเยี่ยม, สัจธรรม พรทวีกุล.....	230
การเรียนรู้แบบ 4 MAT เสริมด้วยแบบบันทึกการเรียนรู้ ต่อความเข้าใจโมเมนต์ อาหาร สารอาหาร และระบบย่อยอาหาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (THE EFFECTS OF 4MAT LEARNING SUPPLEMENTED WITH LEARNING LOGS ON UNDERSTANDING FOOD NUTRIENTS AND DIGESTIVE SYSTEM CONCEPT OF GRADE 6 STUDENTS)	
วุฒิชัย อัสภัย, จันทร์จิรา จุ่มพลหล้า.....	242
การเรียนรู้แบบ MORE เสริมด้วยผังมโนทัศน์ เรื่อง พัดลมไฟฟ้า เพื่อส่งเสริม ทักษะการสร้างแบบจำลอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (MORE LEARNING SUPPLEMENTED WITH A CONCEPT MAP ON ELECTRIC FAN TO ENHANCE MODELING SKILLS OF GRADE 9 STUDENTS)	
กนกพล กิตติปัญญาศิริ, จันทร์จิรา จุ่มพลหล้า.....	255
ผลการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน เสริมด้วย GOOGLE CLASSROOM ที่มีต่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (EFFECTS OF TASK- BASED LEARNING SUPPLEMENTED WITH GOOGLE CLASSROOM ON ENGLISH LEARNING ACHIEVEMENT OF GRADE 6 STUDENTS)	
ปวีตรา วงศ์กันยา, วิไล พลพวก.....	267
การพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาล สำหรับ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ (THE DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL INSTITUTION MANAGEMENT GUIDELINES BASED ON GOOD GOVERNANCE PRINCIPLES FOR THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BURIRAM)	
ชญาวัด สอึ้งรัมย์, พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ.....	278

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
การทำงานเป็นทีมของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐาน ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี (TEAMWORK OF TEACHER AFFECTING MANAGEMENT ADMINISTRATION ON CHILD DEVELOPMENT CENTER'S STANDARD UNDER THE LOCAL ADMINISTRATION ORGANIZATION IN CHONBURI PROVINCE) ธนัชชา อรุณโชคศิริ, กัญญกร เอี่ยมพญา, นิวัตต์ น้อยมณี.....	291
การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 (DEVELOPMENT OF CHILDHOOD TEACHER COMPETENCY STRENGTHENING PROGRAM OF ACTIVE LEARNING MANAGEMENT UNDER BURIRAM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2) สุณัฐรา นวนิล, ธัชชัย จิตรนันท์.....	306
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำ ชุมชนในจังหวัดอุดรธานี (FACTORS AFFECTING NEW PUBLIC MANAGEMENT IN THE PERFORMANCE OF COMMUNITY LEADERS IN UDON THANI PROVINCE) บุญเพ็ง ลิทธิวงษา, พระมหาชลภัทร์ จันทะวิสัย, พระกฤษดา แม่นเมือง, พระมหาเอกราช บุตรอินทร์, พระครูวิโรจน์ธรรมสาร (ไพฑูรย์ ภาคะโต).....	320
การพัฒนาหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบเอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (A DEVELOPMENT OF COMPREHENSIVE ENGLISH READING CURRICULUM BY USING SQ6R METHOD WITH THE ACTIVE LEARNING TECHNIQUE FOR GRADE 5 STUDENTS) วลิตา พรหมวัง, ปริญญภาส สีทอง.....	330
ศึกษาแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนนิคมสร้าง ตนเองเชียงพิณ 1 ตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี (A STUDY OF GUIDELINE IN CULTIVATING VIRTUES AND MORLITY OF STUDENTS IN NIKOMSANGTONENG SCHOOL CHIENGPIN 1. IN NONG BOUBAN SUBDISTRICT, NONG VOUSO DISTRICT, UDONTHANI PROVINCE) พระอมรเทพ บุคดาบุตร, สมเดช นามเกต, พระมหาประทีป อภิวฑฒโน.....	344
ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย (A STUDY OF GUIDELINE IN DEVELOPING THE POTENTIALITY OF THE BUDDHIST MONKS TEACHING MORALITY IN SCHOOLS IN PHO TAK DISTRICT, NONGKHAI PROVINCE) พระครูปิยธรรมวัตร อนุทรมโม (แสงเวช), พระครูจิรธรรมธัช, พระมหาไพฑูรย์ สิริธมโม....	356

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
การประยุกต์หลักพุทธธรรมกับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ตำบลโพนงาม อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี (AN APPLICATION OF BUDDHADHAMMA PRINCIPLE IN DEVELOPING THE POTENTIALITY OF THE AGED PEOPLE IN PHON NGAM SUBDISTRICT, NONGHAN DISTRICT, UDONTHANI PROVINCE) พระนฤชิต สุนตจิตโต (สหัสศักดิ์), บุญส่ง ลินธุ์นอก, พระมหาประทีป อภิวิฑูณโน.....	366
การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธรรมมีกัตตะประโยชน์ 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรสวนยางพารา ในจังหวัดบึงกาฬ (AN APPLICATION OF THE PRINCIP OF THE FOUR VIRTUES CONDUCTIVE TO THE BENEFITS IN THE PRESENT FOR DEVELOPING THE AGRICULTURISTS' QUALITY OF LIFT IN PARA RUBER PARK IN BUENKAN PROVINCE) พระสมเกียรติ สิริวิฑูณโก (แสนบัวโพธิ์), พระมหาไพฑูรย์ สิริธมฺโม, พระมหาประทีป อภิวิฑูณโน.....	377
ศึกษาการส่งเสริมการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในเขตอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย (AN APPLICATION OF THE PRINCIP OF THE FOUR VIRTUES CONDUCTIVE TO THE BENEFITS IN THE PRESENT FOR DEVELOPING THE AGRICULTURISTS' QUALITY OF LIFT IN PARA RUBER PARK IN BUENKAN PROVINCE) พระมหาพุทธพัฒน์ พุฑฺธสโร (คำวิมล), พระครูจิตรธรรมธัช, พระมหาไพฑูรย์ สิริธมฺโม.....	389
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ สมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย (FACTORS AFFECTING POLITICAL PARTICIPATION OF MEMBERS OF THE STATE RAILWAY WORKER'S UNION OF THAILAND) ธนิต เจริญไชย, จิตาภา ถิรศิริกุล, ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร.....	399
การพัฒนาแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด (SUPERVISION DEVELOPMENT MODEL FOR ENHANCING ENGLISH TEACHER COMPETENCIES OF COMMUNICATIVE LANGUAGE TEACHING ACCORDING TO CEFR UNDER ROI ET PROVINCIAL EDUCATION OFFICE) สุทัศน์ สังคะพันธ์.....	409

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 (ETHICAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING TEACHER PERFORMANCE IN SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF ROI ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 3) จรัส มะอาจเลิศ, ชัยยนต์ เพาพาน.....	422
ธนาคารต้นไม้กับแนวคิดการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา โครงการธนาคารต้นไม้สาขาสวนศรีสมเด็จ อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด (TREE BANKS AND SUSTAINABLE FOREST MANAGEMENT: A CASE STUDY OF BAN SRI SOMDET BRANCH TREE BANK PROJECT, SRI SOMDET DISTRICT, ROI ET PROVINCE) นิติศักดิ์ หนองเรือ, วนิดา พรหมหล้า.....	435
แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู (GUIDELINES FOR DEVELOPING EFFECTIVENESS OF THE PERSONNEL ADMINISTRATION BASED ON THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION QUALITY AWARD OF THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE, LOEI NONGBUALAMPHU) วิชานันท์ สุภาวรรณ, สุนิสา วงศ์อารีย์, อีระพล เพ็งจันทร์.....	448
แนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) (THE GUIDELINES FOR THE SCHOOL CURRICULUM ADMINISTRATION OF STAND ALONE SCHOOL) พัชรินทร์ ชันขวา, สุนิสา วงศ์อารีย์, อีระพล เพ็งจันทร์.....	462
คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเทศบาลตำบลกุดไฮ อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร (QUALITY OF LIFE OF THE ELDERLY IN KUD HAI SUBDISTRICT MUNICIPALITY KUD BAK DISTRICT SAKONNAKHON PROVINCE) นวลฉวี โคตรนุกูล, ดนัย ลามคำ, พีระยุทธ ศิลพรหม, สุรัชย์ ชูคง.....	475
การศึกษาวิเคราะห์สาระเรื่องกาฬะเกษเชิงพุทธปรัชญาเถรวาท (AN ANALYSIS STUDY OF THE ESSENCE OF KALAKAT BASED ON THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY) ชินวรา สุทธิประภา, พระมหาสากล สุภระเมธี, โสวิทย์ บำรุงภักดิ์.....	486

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
การพัฒนารูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค (THE MODEL OF PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY FOR IMPROVING STUDENTS' QUALITY OF BANKLONGKAE SCHOOL) ธเนตร โชควิเศษชัยสิทธิ์.....	499
แนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ (GUIDELINES FOR PROMOTING CAREERS FOR THE ELDERLY IN THE NA SIAO SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION AREA MUEANG CHAIYAPHUM DISTRICT CHAIYAPHUM PROVINCE) อภิสร่า ชุมแสง, ธิตีรัตน์ เหล่าคมพญาจารย์, ณัฐดนัย แก้วโพนงาม.....	514
สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 (SCHOOL ADMINISTRATORS' COMPETENCY AFFECTING EFFICIENCY OF SCHOOLS UNDER ROI ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3) เนวิน โคตคำ, ยุวธิดา ขาปัญญา.....	527
แนวทางการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ (GUIDELINES FOR DEVELOPING SELF-ESTEEM OF STUDENTS IN THE FACULTY OF EDUCATION AND HUMAN DEVELOPMENT SISAKET RAJABHAT UNIVERSITY) ชนมน สุขวงศ์.....	542
กลไกการขับเคลื่อนการบริหารราชการในสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดต่อร้ายแรง (COVID-19) ของจังหวัดสงขลา (THE PUBLIC ADMINISTRATION MECHANISMS FOR THE COVID-19 EMERGENCY IN THE SONGKHLA PROVINCE) วฤณดา วงศ์โรจน์, ชัยวัฒน์ โยธี.....	557
ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำบุญของพุทธศาสนิกชนในตำบลปลั่งกิ่ง อำเภอนนไทย จังหวัดนครราชสีมา (FACTORS AFFECTING THE DECISION TO MAKE MERIT OF BUDDHISTS IN BAN LANG SUBDISTRICT, NONTHAI DISTRICT, NAKHON RATCHASIMA PROVINCE) ศรีปัญจะ สิงห์สอน.....	571

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทความวิชาการ (Academic Article)	
การทอญเหวคาร์บอนต่ำ: วิถีการทอญเหวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (THE ASSOCIATION WITH THE FALSE FRIENDS (MITTRAPATIRUPAKA) LEADS KING AJATASATTRU TO COMMIT THE CRIME : THEORY OF DIFFERENTIAL ASSOCIATION) เมทิกกา พ่วงแสง.....	586
YI COSTUMES AT LIANGSHAN, CHINA: ETHNIC IDENTITY AND SELF- REPRESENTATION OF A MINORITY IN THE CONTEXT OF MODERNITY Ding Xuerui, Prathapjai Suwanthada, Supachai Singyabuth.....	599
คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ	614

การพัฒนางจรรบันไดเสียงดนตรีเรื่องบันไดเสียงเมเจอร์และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎี
การเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล*

THE DEVELOPMENT OF A MUSICAL SCALE CYCLE ON MAJOR SCALE AND A
LEARNING MANAGEMENT PLAN USING AUSUBEL'S MEANINGFUL
LEARNING THEORY

จักรวาล อุดมวงศ์¹, สุรพล เนสุสินธุ์²

Jukkrawut Udomvong¹, Surapon Nesusin²

มหาวิทยาลัยขอนแก่น^{1,2}

Khon Kaen University, Thailand.^{1,2}

Email : Jukkrawut.ppw@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) การพัฒนางจรรบันไดเสียงดนตรีเรื่องบันไดเสียงเมเจอร์และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล 2) เพื่อศึกษาผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ห้องสายศิลป์ - ดนตรี จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แผนจัดการเรียนรู้ดนตรีตามทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติ t (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบแผนจัดการเรียนรู้โดยใช้วงจรรบันไดเสียงดนตรีเรื่องบันไดเสียงเมเจอร์โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล มี 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นตรวจสอบบทโน้ตพื้นฐานของนักเรียน 2) ขั้นระบุโน้ตพื้นฐานที่นักเรียนขาด 3) ขั้นเสริมบทโน้ตพื้นฐานให้กับนักเรียน 4) ขั้นเรียนรู้ 5) ขั้นสรุปด้วยกรอบบทโน้ต 6) ขั้นการประเมินผล 2) ผลการทดลองใช้เครื่องมือระหว่างก่อนและหลังการใช้ พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนจัดการเรียนรู้ โดยก่อนจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 48.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.36 หลังจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 83.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.16 เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนทั้งสองครั้ง สรุปได้ว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : 1. บันไดเสียงเมเจอร์ 2. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล 3. ดนตรี

ABSTRACT

This research aimed 1) develop a musical scale cycle on major scale and a learning management plan using Ausubel's meaningful learning theory, and 2) examine outcomes of using the learning management plan using Ausubel's meaningful learning theory. The sample included 3 students of Secondary 6 with arts and music study plan. The instrument for data collection was the learning management plan based on Ausubel's meaningful learning theory. Data were analyzed with basic statistics, including mean, standard deviation, and t-test.

The study found that 1) the learning management plan using Ausubel's meaningful learning theory consisted of 6 steps: (1) checking basic concepts of students, (2) identifying basic concepts that students lack, (3) enhancing basic concepts for students, (4) learning, (5) summarizing with scope of concepts, and (6) evaluating. 2) The experimental results before and after using the instrument indicated that the sample of 3 students had higher academic achievement after using learning management than before using learning management. Before using learning management, mean was 48.33, and standard deviation (S.D.) was 2.36. After using learning management, mean was 83.00, and standard deviation (S.D.) was 2.16. In comparison of scores from both periods, it was concluded that the sample of students had higher academic achievement after using learning management than before using learning management with statistical significance at .05 level.

Keywords : 1. Major Scale 2. Ausubel's Theory of Meaningful Learning 3. Music

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

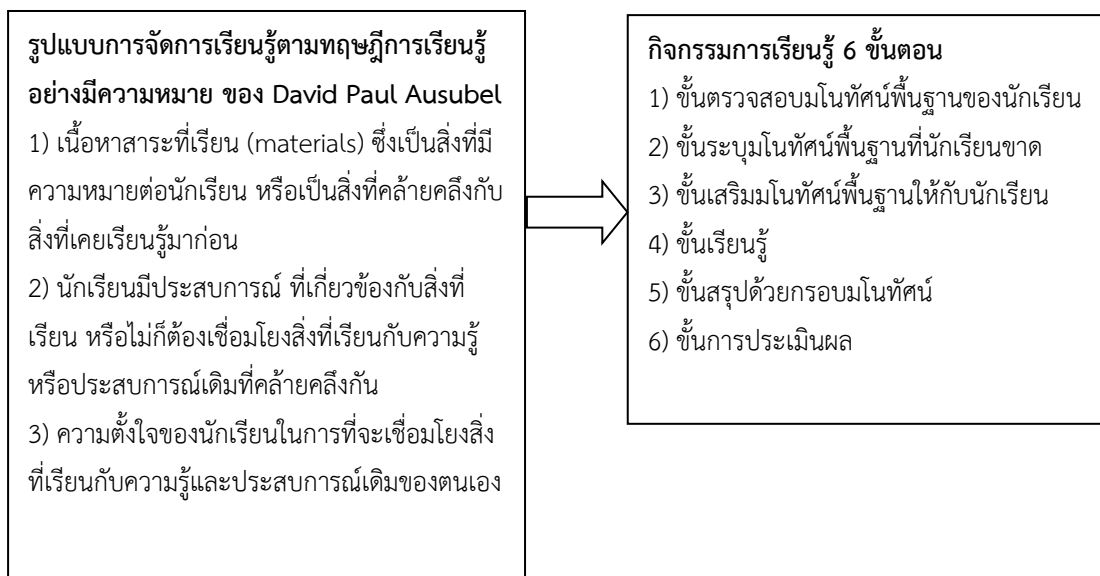
หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสุวรรณภูมิพิทยไพศาล กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมุ่งเน้นพัฒนาให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ เห็นคุณค่าซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ กิจกรรมทางศิลปะช่วยพัฒนานักเรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาส่งเสริมให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ จึงได้จัดให้มีรายวิชาเพิ่มเติมดนตรีชั้นเพื่อให้นักเรียนที่มีความสนใจทางด้านดนตรีเป็นพิเศษได้มีทางเลือกที่จะศึกษาในวิชาดนตรีอย่างจริงจังมากกว่าในรายวิชาพื้นฐาน ซึ่งในรายวิชาเพิ่มเติมดนตรีนี้จะเน้นศึกษาทฤษฎีดนตรี และการฝึกปฏิบัติเครื่องดนตรี ประวัติดนตรีสากล ระบุชั้นคู่เสียง บันไดเสียง ศัพท์สังคีต โครงสร้างของทำนองเพลง ฝึกเขียนระยะคู่เสียง สร้างบันไดเสียง และเขียนจังหวะอัตราสาม เพื่อให้มีความเข้าใจเห็นคุณค่าของดนตรีสากล และดนตรีสากลกับความสัมพันธ์ในท้องถิ่น (หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ, 2563)

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายถูกพัฒนาขึ้นโดย Ausubel (ค.ศ.1918 – 2008) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน เขามีความเชื่อว่าการเรียนรู้ใดๆ จะมีความหมายต่อนักเรียนหากสามารถ

เชื่อมโยงกับสิ่งที่เคยเรียนรู้มาก่อน เนื้อหาสาระใดๆ สามารถจัดการเรียนรู้ให้กับเด็กได้แต่ต้องใช้วิธีการที่เหมาะสมกับศักยภาพของเด็กแต่ละคน เด็กแต่ละคนสามารถเรียนรู้ได้เมื่อมีความพร้อมโดยสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนรู้แบบเสริมสร้างความคิด เช่น การจัดการเรียนรู้ควรมีความสอดคล้องกับระดับความพร้อมของนักเรียนแต่ละคน ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับศักยภาพของนักเรียน การจัดการเรียนรู้ควรเชื่อมโยงเนื้อหาสาระกับความรู้และประสบการณ์เดิมตลอดจนวิถีชีวิตของนักเรียน การจัดการเรียนรู้ควรกระตุ้นให้นักเรียนตระหนักว่าสิ่งที่เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้จริง การจัดการเรียนรู้ควรบูรณาการเนื้อหาสาระเข้ากับวิถีชีวิตของนักเรียน การจัดการเรียนรู้ควรกระตุ้นให้นักเรียนคิดทบทวนถึงประสบการณ์เดิมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เรียนหรือเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับความรู้หรือประสบการณ์เดิมที่คล้ายคลึงกัน การจัดการเรียนรู้ควรกระตุ้นให้นักเรียนเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับหลักการหรือกฎเกณฑ์ที่เคยเรียนรู้มาแล้ว รวมทั้งการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรียนรู้ใหม่กับสิ่งที่เคยเรียนมาแล้ว การจัดการเรียนรู้ควรกระตุ้นให้นักเรียนวิเคราะห์จัดกลุ่มสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ตามหลักเกณฑ์หรือความคิดรวบยอดที่กว้างขวางกว่า การจัดการเรียนรู้ควรกระตุ้นให้นักเรียนสร้างความหมายของการเรียนรู้โดยการคิดที่หลากหลาย การจัดการเรียนรู้ควรให้ส่งกับแนวทางแก่นักเรียนก่อนที่จะเริ่มต้นการเรียนการสอน (ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มการคิด, 2563)

ในรายวิชาเพิ่มเติมดนตรีได้พบปัญหานักเรียนไม่สามารถปฏิบัติบันไดเสียงเมเจอร์ได้ เนื่องจากไม่สามารถนำทฤษฎีในเรื่องบันไดเสียงมาสู่การปฏิบัติจริงได้ เพราะตามทฤษฎีการใช้เทราคอร์ด คือ การนำเทราคอร์ดบนของบันไดเสียงมาเป็นเทราคอร์ดล่างของบันไดเสียงถัดไปทำให้เข้าใจง่ายในการเรียนทฤษฎีเพียงเท่านั้น แต่เมื่อนักเรียนนำมาปฏิบัติจริงแล้วระบบการคิดจากบันไดเสียงหนึ่งไปอีกบันไดเสียงหนึ่งค่อนข้างทำได้ยากในการจัดชุดข้อมูลทำได้แค่เพียงเขียนโครงสร้างของบันไดเสียงได้เท่านั้น แต่ไม่สามารถทำมาสู่การปฏิบัติได้โดนทันทีทำให้นักเรียนไม่เข้าใจในการปฏิบัติบันไดเสียงว่าแต่ละบันไดเสียงว่ามีการติดชาร์ปและติดแฟลทในโน้ตตัวใดบ้าง ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบวงจรบันไดเสียงดนตรีเรื่องบันไดเสียงเมเจอร์และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความหมายของออสเชเบล มานาเสนอเป็นรูปแบบวิธีคิดในการปฏิบัติบันไดเสียงเมเจอร์ ผู้วิจัยได้ทำสรุปออกมาเป็นวิธีการคิดรูปแบบ และวิธีการหาบันไดเสียงเมเจอร์ เพื่อนำมาแก้ปัญหาในการจัดการระบบวิธีคิดในการปฏิบัติบันไดเสียงเมเจอร์ ของนักเรียนในรายวิชาเพิ่มเติมดนตรี

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แสดงกรอบแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความหมายของออสเชเบล (1968) สิ่งที่ออสเชเบลให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ คือ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ด้วยวิธีการรับสาร หรือวิธีการค้นพบควรเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อนักเรียน ซึ่งมีปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ 1) เนื้อหาสาระที่เรียน (materials) ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อนักเรียน หรือเป็นสิ่งที่คล้ายคลึงกับสิ่งที่เคยเรียนรู้มาก่อน 2) นักเรียนมีประสบการณ์ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เรียน หรือไม่ก็ต้องเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับความรู้หรือประสบการณ์เดิมที่คล้ายคลึงกัน 3) ความตั้งใจของนักเรียนในการที่จะเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับความรู้และประสบการณ์เดิมของตนเอง ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ได้แก่ ดังนี้ 1) ขั้นตรวจสอบโน้ตศัณฐานพื้นฐานของนักเรียน 2) ขั้นระบุโน้ตศัณฐานพื้นฐานที่นักเรียนขาด 3) ขั้นเสริมโน้ตศัณฐานพื้นฐานให้กับนักเรียน 4) ขั้นเรียนรู้ 5) ขั้นสรุปด้วยกรอบมโนทัศน์ 6) ขั้นการประเมินผล ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 พัฒนาวงจรบันไดเสียงดนตรีเรื่องบันไดเสียงเมเจอร์และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความหมายของออสซูเบล
- 2.2 เพื่อศึกษาผลการใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความหมายของออสซูเบล

3. ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

- 3.1 พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีเรื่องบันไดเสียงเมเจอร์โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความหมายของออสซูเบล
- 3.2 นักเรียนเรียนสามารถนำความรู้จากการใช้วงจรบันไดเสียงดนตรีเรื่องบันไดเสียงเมเจอร์โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความหมายของออสซูเบลไปประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติดนตรีได้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การสร้างวงจรบันไดเสียงดนตรีเรื่องบันไดเสียงเมเจอร์โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความหมายของออสซูเบลดำเนินการ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นที่ 2 สร้างสร้างวงจรบันไดเสียงดนตรีและ ดำเนินการดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาทฤษฎีและกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างวงจรบันไดเสียงดนตรี

ขั้นตอนที่ 2 สร้างวงจรบันไดเสียงดนตรีเรื่องบันไดเสียงเมเจอร์โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความหมายของออสซูเบล

ระยะที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพของวงจรบันไดเสียงดนตรีเรื่องบันไดเสียงเมเจอร์และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมของวงจรบันไดเสียงดนตรีเรื่องบันไดเสียงเมเจอร์และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบลจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (ioc)

ระยะที่ 3 การทดลองใช้วงจรบันไดเสียงดนตรีเรื่องบันไดเสียงเมเจอร์และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบลดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดกลุ่มทดลองนักเรียนในรายวิชาเพิ่มเติมดนตรี จำนวน 3 คน

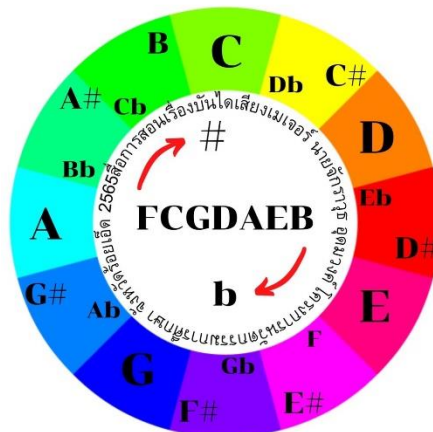
ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการทดลองใช้แผนการสอนและนวัตกรรมวงจรบันไดเสียง

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบวัดและการประเมินผลในรายวิชาเพิ่มเติมดนตรีเรื่องบันไดเสียงเมเจอร์สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 การพัฒนางวงจรบันไดเสียงดนตรีเรื่องบันไดเสียงเมเจอร์และแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล ผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

5.1.1 การพัฒนางวงจรบันไดเสียงดนตรี เรื่องบันไดเสียงเมเจอร์โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล ได้สื่อนวัตกรรมการสอนดนตรีเรื่องบันไดเสียงเมเจอร์โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบลและวิธีการในการใช้สื่อนวัตกรรมการสอนจำนวน 1 ชิ้น ดังนี้

ภาพที่ 2 วงจรบันไดเสียงดนตรีเรื่องบันไดเสียงเมเจอร์โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล

วงจรบันไดเสียงดนตรีเรื่องบันไดเสียงเมเจอร์โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล เป็นเทคนิควิธีอย่างง่ายในการปฏิบัติบันไดเสียงเมเจอร์โดยแบ่งวิธีการใช้ออกเป็น 2 วิธี คือ 1) วิธีการคิดบันไดเสียงเมเจอร์ที่ติดชาร์ป ให้นักเรียนจำลำดับการติดชาร์ปตั้งแต่ 1-7 ชาร์ปได้แก่ F# C# G# D# A# E# B# เป็นฐานประสบการณ์เชื่อมโยงไปยังความรู้ใหม่ จากนั้นให้นักเรียนนับตัวโน้ตจากลำดับชาร์ปขึ้นไปครั้งขึ้นไปทางซ้ายตามวงจรเสียงก็จะได้บันไดเสียงเมเจอร์ที่ต้องการ วิธีการคิด

บันไดเสียงเมเจอร์ที่ติดแฟลท์ ให้นักเรียนจำลำดับการติดแฟลท์ตั้งแต่ 1-7 แฟลท์ได้แก่ Bb Eb Ab Db Gb Cb Fb เป็นฐานประสบการณ์เชื่อมโยงไปยังความรู้ใหม่ จากนั้นให้นักเรียนนับลงมาเป็นคู่ 4p ก็จะได้บันไดเสียงเมเจอรื้นั้นก็ได้บันไดเสียงเมเจอร์ที่

5.1.2 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ร่วมกับวงจรบันไดเสียงดนตรีเรื่องบันไดเสียงเมเจอร์โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล ในรายวิชาปฏิบัติดนตรีสากล 1 จำนวน 1 แผน 6 ชั่วโมง ซึ่งในแผนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ดังนี้ 1) สารสำคัญ 2) จุดประสงค์การเรียนรู้ 3) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 4) สารการเรียนรู้ 5) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 6) สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบลมาออกแบบเป็นกระบวนการเรียนรู้โดยแบ่ง ออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตรวจสอบโน้ตศัณพื้นฐานของนักเรียน
2. ขั้นระบุโน้ตศัณพื้นฐานที่นักเรียนขาด
3. ขั้นเสริมโน้ตศัณพื้นฐานให้กับนักเรียน
4. ขั้นเรียนรู้
5. ขั้นสรุปด้วยกรอบมโนทัศน์
6. ขั้นการประเมินผล

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล เป็นการเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างองค์ความรู้ใหม่กับประสบการณ์เดิมของนักเรียน ผู้วิจัยได้นำมาออกแบบเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ดนตรีเรื่องบันไดเสียงเมเจอร์ โดยทำการตรวจสอบความรู้พื้นฐานทางด้านดนตรีของนักเรียนเพื่อที่จะระบุองค์ความรู้ที่นักเรียนได้ขาดไป แล้วจึงเสริมองค์ความรู้ใหม่โดยใช้สื่อวัตรมวงจรบันไดเสียง เพื่อเป็นการเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างองค์ความรู้ใหม่กับประสบการณ์เดิมของนักเรียน

5.2 ผลการวิเคราะห์การใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2 ผลการวิเคราะห์การใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล

นักเรียนคนที่	คะแนนก่อนเรียน	คะแนนหลังเรียน
1	50.00	85.00
2	45.00	80.00
3	50.00	84.00
ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	48.33	83.00
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	2.36	2.16
t - test	104.00	
คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05		

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล พบว่ามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนจัดการเรียนรู้ โดยก่อนจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 48.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 2.36 หลังจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 83.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 2.16 เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนทั้งสองครั้ง สรุปได้ว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยการพัฒนางจรรบับโดเสียงดนตรีเรื่องบันโดเสียงเมเจอร์ โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

6.1 การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีเรื่องบันโดเสียงเมเจอร์โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบลมาออกแบบเป็นกระบวนการเรียนรู้โดยแบ่ง ออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ขั้นตรวจสอบโน้ตศัณพื้นฐานของนักเรียน
- 2) ขั้นระบุโน้ตศัณพื้นฐานที่นักเรียนขาด
- 3) ขั้นเสริมโน้ตศัณพื้นฐานให้กับนักเรียน
- 4) ขั้นเรียนรู้
- 5) ขั้นสรุปด้วยกรอบมโน้ตศัณ
- 6) ขั้นการประเมินผล

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล เป็นการเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างองค์ความรู้ใหม่กับประสบการณ์เดิมของนักเรียน ผู้วิจัยได้นำมาออกแบบเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ดนตรีเรื่องบันโดเสียงเมเจอร์ โดยทำการตรวจสอบความรู้พื้นฐานทางด้านดนตรีของนักเรียนเพื่อที่จะระบอบองค์ความรู้ที่นักเรียนได้ขาดไป แล้วจึงเสริมองค์ความรู้ใหม่โดยใช้สื่อวัตกรรมจรรบับโดเสียง เพื่อเป็นการเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างองค์ความรู้ใหม่ของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิบล เกตุแก้วและทรงธรรม แก้วประถม (2566) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ที่มีความหมายของผู้สอนในห้องเรียนแห่งศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบลเป็นการเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างความรู้ใหม่กับประสบการณ์เดิม

6.2 ผลการวิเคราะห์การใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบล พบว่ามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนจัดการเรียนรู้ที่ใช้แผนการจัดการเรียนรู้และสื่อวัตกรรมจรรบับโดเสียงดนตรีเรื่องบันโดเสียงเมเจอร์โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบลทั้งนี้เป็น เพราะนักเรียนมีกระบวนการคิดแบบเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างความรู้ใหม่กับประสบการณ์เดิมโดยเรียนผ่านสื่อวัตกรรมดนตรีที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในการปฏิบัติบันโดเสียงเมเจอร์ได้โดยการเชื่อมโยงวิธีการคิดสู่การปฏิบัติและนำความใหม่ที่ได้รับไปเชื่อมโยงกับชุดข้อมูลเดิม คือ เราจำลำดับของการตีคอร์ดและชาร์ปของบันโดเสียงเมเจอร์แล้วทำมาเชื่อมโยงกับข้อมูลใหม่คือวิธีการนับโดยใช้วงจรรดนตรีในการหาชื่อของบันโดเสียงนั้น เป็นไปตามที่ (Jhonson, 2019) ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของออสซูเบลเชื่อ และเน้นย้ำถึง

ความสำคัญของโครงสร้างและเชื่อมโยงข้อมูลใหม่ว่า การที่นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายได้นั้นความรู้เดิมที่มีอยู่จะต้องถูกจัดไว้อย่างมีหมวดหมู่หากโครงสร้างทางปัญญามีความเป็นระบบแล้ว จะทำให้สามารถรับความรู้ใหม่ได้เพิ่มมากขึ้น แต่ความรู้ใหม่ที่จะรับเข้าไบนั้นเป็นความรู้โดยตรงจากการสื่อสาร และวิธีการอธิบายเนื้อหาสาระของผู้สอน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 โรงเรียนควรมีนโยบายให้ครูผู้สอนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเชื่อมโยงกระบวนการคิดในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ครูผู้สอนจะต้องมีความเชี่ยวชาญในทฤษฎีดนตรีและสามารถเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติได้

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ครูผู้สอนควรพัฒนาแผนการสอนให้ครบทุกหน่วยการเรียนรู้

7.3.2 พัฒนางจรดนตรีให้สามารถใช้กับกลุ่มบันไดเสียงอื่น ๆ

8. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.
- ณัชชา พันธุ์เจริญ. (2563). **ทฤษฎีดนตรี**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เกศกะรัต.
- ธนภรณ์ นนตะแสน. (2565). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของเดวิส เพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการทำงาน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. **วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร**. 19(84). 41-50.
- นิลุบล เกตุแก้ว, ทรงธรรม แก้วประถม. (2566). การจัดการเรียนรู้ที่มีความหมายของผู้สอนในห้องเรียนแห่งศตวรรษที่ 21. **วารสารการบริหารนิเทศบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น**. 9(2). 435-448.
- รวีวรรณ วงค์เดชาพันธ์. (2563). การพัฒนาและการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา. **วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. 11(1). 25-33.
- ฤดี เณยเดช. (2557). **การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้สาระภาษาไทย โดยแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่น เพื่อพัฒนาการอ่านสะกดคำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนประชาธิปไตยวิทยาการ จังหวัดปทุมธานี**. วิทยานิพนธ์คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม. สาขาวิชาเทคโนโลยีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

9. คำขอบคุณ

ขอขอบพระคุณ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด ที่จัดงานประกวดการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา และให้การสนับสนุน ขอขอบพระคุณ ดร.จิราณุวัฒน์ ชันธจันทร์ อาจารย์สาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เสนอแนะและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อความสมบูรณ์ของงานวิจัยนี้ ขอขอบพระคุณ โรงเรียนสุวรรณภูมิพิทยไพศาลที่ให้เก็บข้อมูล และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจเครื่องมือ

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถการสร้างสรรค์
ทางดนตรีไทยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*

THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACTIVITIES BY USING CREATIVITY-BASED
LEARNING FOR PROMOTING IN THAI MUSICAL CREATIVITY AND LEARNING
ACHIEVEMENT FOR GRADE 9 STUDENTS

สุภาวดี คานบุตตะ¹, ฐิติวรดา พลเยี่ยม²
Supawadee Khanbutta¹, Titiworada Polyiem²
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}
Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}
Email : 64010552027@msu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่ส่งเสริมการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน 3) ศึกษาความสามารถการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทย โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 และ 4) ศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนผดุงนารี จำนวน 1 ห้องเรียนจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบวัดความสามารถการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทย 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test (Dependent sample)

ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่ส่งเสริมการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทย มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.97/83.85 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถทางดนตรีไทย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความสามารถในการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 71.68 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 4) ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน 2. การสร้างสรรค์ดนตรีไทย 3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ABSTRACT

The objectives of this research article are 1) to develop creative learning activities as a foundation that promotes Thai musical creativity and learning achievement. 2) to compare learning achievement between before and after organizing creative-based learning activities; Creative learning activities are the base. against the 70 percent threshold. and 4) to study the satisfaction toward creative-based learning activities. In this research, all samples were studied. The subjects were Mathayomsuksa 3/1 students, semester 2, academic year 2022, Padungnaree School, 1 classroom, 30 people. The research tools consisted of 1) a learning management plan. 2) Achievement test. 3) Thai musical creativity test. 4) Satisfaction questionnaire. The statistics used to analyze the data were percentage, mean and standard deviation, t-test (dependent Sample).

The results of the research revealed that 1) Creative learning management is the foundation that promotes the creation of Thai music. The efficiency of 83.97/83.85 was in accordance with the specified criteria. after school is higher than before Statistically significant at the .05 level. 3) Creative ability in Thai music of grade 9 students learned by creative learning activities as a base. The average value after learning was 71.68, meeting the specified criteria. 4) Satisfaction with learning management by using creative learning activities as a basis. The highest level.

Keywords : 1. Creativity as a base 2. Music Creation 3. Achievement

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การสร้างสรรค์ทางดนตรีไทยในปัจจุบันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จะเป็นในเรื่องการจัดการเรียนการสอนที่ยังคงไม่ได้เน้นทางการสร้างสรรค์เท่าที่ควร โดยปกติแล้วจะมีการจัดการเรียนการสอนที่ควบคู่กันทั้งวิชาดนตรีนาฏศิลป์ควบคู่กันไปในแต่ละช่วงชั้นในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แต่ถึงอย่างนั้นก็ยังไม่ได้มีการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการสร้างสรรค์เท่าไรนัก หากจะกล่าวถึงความสำคัญของการสร้างสรรค์ ก็มีความหมายเช่นเดียวกันกับคำว่าความคิดสร้างสรรค์โดยกิลฟอร์ด (Guilford, 1950) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันอธิบายว่าความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความคิดนอกขนาน (Divergent Thinking) คือ ความคิดหลายทิศทาง หลายแง่มุม คิดได้กว้างไกล นำไปสู่การคิดประดิษฐ์สิ่งแปลกใหม่รวมถึงการคิดค้นพบวิธีการแก้ปัญหาได้ โดยเป็นการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆเกี่ยวกับทางด้านดนตรีขึ้นมา จากข้อมูลทีกล่าวมาทำให้ทราบได้แน่ชัดว่าความคิดสร้างสรรค์มีความสำคัญอย่างยิ่งในรายวิชาดนตรีไทย จะเห็นได้ว่าความคิดสร้างสรรค์มีความสำคัญต่อการศึกษาไทยเป็นอย่างมาก

การสร้างสรรค์ทางดนตรีไทยสามารถสรุปได้ 2 ประเด็นหลักคือการแปรทำนอง และการประพันธ์เพลง โดยมีรายละเอียดแตกต่างกันดังนี้

ทำนองแปร หมายถึง ทำนองเพลงที่บรรเลงโดยเครื่องดนตรีอื่นๆ นอกเหนือจากฆ้องวงใหญ่ โดยแปรหรือประดิษฐ์จากทำนองหลักหรือ “ทางซ้อง” ให้เป็นทำนองของแต่ละเครื่องมือตามหลัก และวิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีชนิดนั้นๆ ทำนองแปรอาจมีทำนองเพลงที่แตกต่างจากทำนองหลักโดยสิ้นเชิง หรือมีทำนองเพลงคล้ายคลึงกับทำนองหลัก หรือมีทำนองเพลงเหมือนกับทำนองหลัก ทำนองแปรและทำนองหลัก (ทางซ้อง) จะต้องมีความสัมพันธ์กันในเรื่องความยาวของทำนองเพลง เสียงลูกตก และบันไดเสียง (มานพ วิสุทธิแพทย์, 2533) ทางแปรในดนตรีไทยคือ การเกิดเม็ดพรายของทำนองซึ่งเกิดขึ้นหลายมิติระหว่างแนวต่างๆ ของนักดนตรีและนักร้อง โดยเฉพาะการสร้างทางแปรในขณะปฏิบัติที่เรียกว่า การดันสด เป็นการดันสดของทำนองแปรเฉพาะแนวของตนในทฤษฎีสากลเรียกเนื้อดนตรีที่เกิดขึ้นจากการแปรไปพร้อมกันระหว่างแนวต่างๆ ว่า เนื้อดนตรีแปรแนว (heterophony) อย่างไรก็ตาม ในแง่ของการบรรเลงรวมวง การสร้างทางแปรอย่างอิสระย่อมมีข้อจำกัดหากต้องการรักษาความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้กับเสียงของวงโดยรวม ทางแปรที่มีแบบแผนทางโครงสร้างและเป็นเอกลักษณ์สำคัญในดนตรีไทย ได้แก่ 1)ทางแปรที่เยวกลับ เป็นทางการในการเล่นซ้ำทั้งท่อนในเที่ยวที่สอง 2)ทางร้อง-ทางรับ เส้นทางแปรที่ซับซ้อนขึ้นระหว่างทางรองของนักร้องกับทางรับของวงดนตรี 3)ทางเดี่ยวทางเก็บ บางแปรสำหรับเดี่ยวเครื่องดนตรี ที่เลียนโครงสร้างทางร้อง-ทางรับ ทางเดี่ยวก็คือคำร้อง ส่วนทางเก็บก็คือทางรับ 4)ทางร้องเดี่ยว-ทางร้องเก็บ เป็นทางแปรของเพลงเดี่ยวที่สมบูรณ์แบบ 5)ทางแปรตามโครงสร้างเพลงเถา เป็นทางแปรที่ได้มาจากการนำเพลงในอัตราสองชั้นมาขยายส่วนเท่าตัวโดยประมาณเป็นอัตราสามชั้น และย่อส่วนเพลงอัตราสองชั้นลงประมาณเท่าตัวเป็นอัตราชั้นเดียว (ณัชชา โสคติยานุรักษ์, 2549)

การประพันธ์เพลงไทย (พิชิต ชัยเสรี, 2557) ได้กล่าวถึงการประพันธ์เพลงไทยไว้ 10 ประการดังนี้ 1) การยึดยุบ 2) การลื้อ ชัด เหลื่อม 3) การกรอ 4) การโยน 5) เที้ยวกลับ ทางเปลี่ยน 6) การเปลี่ยนบันไดเสียง 7) การใช้กระสวนจังหวะ 8) สำเนียง 9) อัตลักษณ์เข้าแบบ 10)ลักษณะเดี่ยว จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการประพันธ์เพลงไทยตามระเบียบวิธีของดนตรีไทยถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่ถูกต้อง จะเห็นได้ว่ามีความยากในการนำมาปรับใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ผู้วิจัยทำการสอนอยู่ แต่ถึงอย่างนั้นหากกล่าวถึงการประพันธ์เพลงไทยแล้วก็ไม่ใช่ว่าจะต้องสามารถแต่งเพลงออกมาได้อย่างถูกต้องตามระเบียบแบบแผนดังที่ผู้เชี่ยวชาญได้เคยทำมาไม่ เนื่องจากการแต่งเพลงนั้นนอกจากจะต้องมีความเชี่ยวชาญทางด้านความรู้ความสามารถทางด้านทฤษฎีและทักษะปฏิบัติแล้ว จำเป็นต้องสั่งสมประสบการณ์ที่ยาวนานจนกระทั่งสามารถแต่งเพลงสักเพลงขึ้นมาได้ โดยในอดีตนั้นได้มีการนำทำนองเพลงไทยเดิมเอาไปแต่งเนื้อร้องใหม่เป็นเพลงลูกกรุง ผู้วิจัยจึงมองเห็นว่าการแต่งเนื้อร้องใหม่ในทำนองเพลงไทยเดิมทำนองเดิมเป็นการประพันธ์เพลงที่เหมาะสมกับช่วงอายุ ระดับความรู้ความสามารถของนักเรียนที่จะสามารถพัฒนาต่อยอดได้ในอนาคตผ่านการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยส่งเสริมความสามารถการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทยคือการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานมาช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนในด้านการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทย (วิริยะ ฤชชัยพาณิชย์, 2558) ได้สรุปการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-based Learning: CBL) ไว้ดังนี้คือ กระบวนการสอนแบบ Active Learning ให้ความสำคัญที่ผู้เรียนเป็นหลัก โดยมีการจัดการเรียนการสอนที่กระตุ้นความสนใจของนักเรียน เปิด

โอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตัวเองจากปัญหาที่ต้องการจะศึกษาผ่านการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำมาสร้างเป็นความรู้ขึ้น ผ่านการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นความคิดของนักเรียน อีกทั้งยังมีการฝึกฝนทักษะการคิดด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้ และการสื่อสาร จากที่กล่าวมาข้างต้นล้วนเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยทำให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

การประพันธ์เพลงไทยและการจัดการเรียนการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน โดยเป็นวิธีการสอนที่ช่วยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทย หากจะกล่าวถึงการประพันธ์เพลงไทยนั้นก็ไม่ได้หมายถึงว่านักเรียนจะต้องแต่งเพลงได้ถูกต้องตามระเบียบวิธีแบบแผนของดนตรีไทยได้เช่นครูโบราณไม่ หากเป็นเพียงการเริ่มต้นในการแต่งเพลงที่มีการนำทำนองของเพลงไทยเดิมมาแต่งเนื้อร้องใหม่เท่านั้น โดยที่นักเรียนเองไม่จำเป็นต้องมีความเชี่ยวชาญในเครื่องดนตรีไทย ก็สามารถที่จะเอาองค์ความรู้ต่างๆที่เป็นทฤษฎีทางดนตรีไทยเข้ามามีส่วนช่วยในการแต่งเนื้อร้องของเพลงขึ้นตามความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้ โดยที่ครูเองก็ได้มีส่วนช่วยในการคิดค้นขึ้นเช่นเดียวกัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาการพัฒนาการกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่ส่งเสริมการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ขึ้นเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทยให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในสถานศึกษาในระดับช่วงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนาการกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่ส่งเสริมการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2.2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน

2.3 เพื่อศึกษาความสามารถการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทยโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

2.4 เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน

3. สมมุติฐานการวิจัย

3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3.2 ความสามารถในการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 ได้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถสร้างสรรค์ทางดนตรีไทยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แบบมีประสิทธิภาพ

4.2 เป็นแนวทางในการนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทย ไปใช้ในระดับการสอนในระดับชั้นอื่นๆ และรายวิชาอื่นๆ ด้วย

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถสร้างสรรค์ทางดนตรีไทยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นการวิจัยทดลองที่แท้จริง (True-experimental Design) มีการศึกษาตัวแปรดังนี้ 1) ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ตัวแปรตาม 1) ความสามารถในการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาดนตรีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ 3) ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน

เครื่องมือการวิจัย

1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน จำนวน 10 แผน มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.04 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.70

2) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาดนตรีไทย จำนวน 20 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.63-1.00 และค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.04-0.96 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (Reliability) เท่ากับ 0.93

3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทย จำนวน 1 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 1.00 มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.71 และค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.23

4) แบบสอบถามความพึงพอใจ จำนวน 10 ข้อ ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ชี้แจงข้อตกลงก่อนการจัดการเรียนการสอน อธิบายถึงความสำคัญประโยชน์และข้อตกลงร่วมกันให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเข้าใจ

2) ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) กับกลุ่มตัวอย่าง ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรีไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัยแบบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

3) ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 10 แผน

4) ทดสอบหลังเรียน (Post-test) กับกลุ่มตัวอย่าง และแบบทดสอบวัดความสามารถในการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทย

5) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน

6) นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อสรุปผลการทดลองตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์แผนการเรียนรู้โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่ส่งเสริมการสร้างสรรคทางดนตรีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หาประสิทธิภาพด้วย E1/E2

2) วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้สูตร t-test (Dependent sample)

3) วิเคราะห์เปรียบเทียบการสร้างสรรคทางดนตรีไทยหลังเรียนเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ร้อยละเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้

4) วิเคราะห์ความพึงพอใจด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6. ผลการวิจัย

5.1 ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ที่ส่งเสริมการสร้างสรรคทางดนตรีไทยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยกำหนดมาตรฐานประสิทธิภาพตามแผน 80/80 (E_1/E_2)

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) กับประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) ของนักเรียนที่จัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ที่ส่งเสริมการสร้างสรรคทางดนตรีไทยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ 80/80

ประสิทธิภาพ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	100	83.97	2.48	83.97
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	20	16.77	4.24	83.85

จากตารางที่ 1 พบว่าคะแนนเฉลี่ยจากแบบฝึกทักษะเท่ากับ 83.97 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 83.97 มีประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 83.97 และพบว่าคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เท่ากับ 16.77 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 83.85 มีประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 83.85 ดังนั้นการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่ส่งเสริมการสร้างสรรคทางดนตรีไทย มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.97/83.85 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

5.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน

คะแนน	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	sig
ก่อนเรียน	30	20	7.23	2.48	11.19	.000*
หลังเรียน	30	20	16.77	4.24		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่าคะแนนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับกลุ่มตัวอย่างก่อนจัดการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ย 7.23 และหลังการจัดการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ย 16.77 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3 ความสามารถในการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความสามารถในการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน

คะแนน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
หลังเรียน	6	4.3	0.83	71.68

จากตารางที่ 3 พบว่าความสามารถในการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน หลังการจัดการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.3 ความสามารถในการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานหลังเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 71.68 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

5.4 ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน แสดงผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ
สร้างสรรค์เป็นฐาน

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. นักเรียนได้พัฒนาการสร้างสรรค์ทางดนตรี	4.27	0.78	มาก
2. กิจกรรมการเรียนรู้นี้ช่วยให้นักเรียนคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ	4.63	0.56	มากที่สุด
3. กิจกรรมการเรียนรู้นี้สนุก น่าสนใจ และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้	4.57	0.63	มากที่สุด
4. กิจกรรมการเรียนรู้นี้ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกแสดงความคิดเห็น และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น	4.23	0.82	มาก
5. กิจกรรมการเรียนรู้นี้ทำให้นักเรียนมีความพยายามในการทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมาย	4.77	0.50	มากที่สุด
6. การจัดบรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนการสอน	4.83	0.28	มากที่สุด
7. เนื้อหาที่เรียนสามารถนำไปใช้กับชีวิตประจำวันได้	4.67	0.53	มากที่สุด
8. นักเรียนมีความเข้าใจและเห็นคุณค่าของดนตรีไทยมากยิ่งขึ้น	4.8	0.32	มากที่สุด
9. นักเรียนมีความสุขกับวิชาดนตรีไทย	4.8	0.33	มากที่สุด
10. ครูผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น	4.7	0.42	มากที่สุด
โดยรวม	4.63	0.52	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

7. อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่ส่งเสริมการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1) ประสิทธิภาพแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.97/83.85 ประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 อาจจะด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทย โดยได้คะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียนจากแบบฝึกทักษะ คิดเป็นร้อยละ 83.97 และคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 83.85

ผลการวิจัยพบว่าค่า E_1 สูงกว่า E_2 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่สร้างขึ้นมีกระบวนการที่ถูกต้อง การสร้างอย่างเป็นขั้นเป็นตอน มีการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด วิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา และจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชาดนตรีไทย หลักสูตรสถานศึกษา รวมถึงการศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่จะช่วยพัฒนาทักษะความสามารถการสร้างสรรคทางดนตรีไทยโดยกำหนดรูปแบบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน และลงมือสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง ทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบขั้นตอน ส่งผลให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ที่เหมาะสมสอดคล้องกับงานวิจัยวิพรพรรณ ศรีสุธรรม (2562) ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่ามีแผนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ประสิทธิภาพเท่ากับ 81.58/81.50

2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การจัดการกิจกรรมแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนได้เรียนรู้ด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่กล่าวถึงกระบวนการสอนส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์สอดคล้องกับงานวิจัยเผ่าไทย เสียงแจ่ม (2564) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่มีผลสำเร็จต่อการเรียนวิชาสังคมศึกษาและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) ความสามารถในการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทย ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่าความสามารถการสร้างสรรคหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 เนื่องจากนักเรียนได้เรียนรู้ด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพแล้วยังมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ที่ช่วยให้นักเรียนเป็นผู้ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง รูปแบบการเรียนการสอนที่เป็นกิจกรรมแบบกลุ่ม จึงช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกความคิดสร้างสรรค์ ทำให้ความสามารถการสร้างสรรคทางดนตรีไทยสูงขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยอุทัย ศาสตรา (2560) ได้ศึกษากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง(ดนตรีไทย) ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนการพัฒนาดีขึ้น

4) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ที่ส่งเสริมความสามารถการสร้างสรรคทางดนตรีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถการสร้างสรรคทางดนตรีไทยเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มคละตามความสนใจของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีโอกาสช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ อย่างเต็มที่ และแสดงความคิดเห็นของตนเองภายในกลุ่มได้อย่างอิสระ ทำให้บรรยากาศการเรียนมี

ความหลากหลายไม่ใช้การเรียนที่น่าฟังผู้สอนเพียงอย่างเดียวสอดคล้องกับงานวิจัยกุลธิดา พลเยี่ยม (2564) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับการบูรณาการเทคโนโลยีการสอนเนื้อหาวิชาเฉพาะ (TPACK) ผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด

8. องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถการสร้างสรรคทางดนตรีไทยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

การพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่ส่งเสริมความสามารถการสร้างสรรคทางดนตรีไทยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่ส่งเสริมการสร้างสรรคทางดนตรีไทยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน
3. เพื่อศึกษาความสามารถการสร้างสรรคทางดนตรีไทยโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน

ผลการวิจัย

1. ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่ส่งเสริมการสร้างสรรคทางดนตรีไทย มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.97/83.85 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ความสามารถในการสร้างสรรคทางดนตรีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานหลังเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 71.68 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด
4. ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

9.1.1 สถานศึกษาควรนำเอารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทย ไปใช้กับระดับชั้นอื่นๆ และวิชาอื่นร่วมด้วย

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

9.2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่ส่งเสริมการสร้างทางดนตรีไทยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ควรดูความสามารถของนักเรียนกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทยนั้น ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ดนตรีไทยด้วย จะทำให้นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ผลงานทางดนตรีไทยได้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นด้วย

9.2.2 คุณครูควรกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละขั้นตอนให้ชัดเจน เพื่อที่นักเรียนจะสามารถคำนวณเวลาในการทำแบบฝึกทักษะได้ไม่รีบร้อนจนเกินไป

9.2.3 ในการทำกิจกรรมกลุ่มครูคอยกระตุ้นให้กำลังใจ คำชม ให้นักเรียนรู้สึกสนุกสนานในการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และแนะนำให้นักเรียนภายในกลุ่มพูดให้กำลังใจซึ่งกัน

9.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

9.3.1 เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่ส่งเสริมการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยกับตัวแปรอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ด้วย

9.3.2 ควรมีการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ที่ส่งเสริมการสร้างสรรค์ทางการเรียนในรายวิชาอื่นๆ และระดับชั้นอื่นๆร่วมด้วย

10. เอกสารอ้างอิง

- กุลธิดา พลเยี่ยม. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) ร่วมกับการบูรณาการเทคโนโลยีการสอนเนื้อหาวิชาเฉพาะ (TPACK) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ เรื่องวงกลม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 15(2). 126.
- ณัชชา โสคติยานุรักษ์. (2549). ทางแปดดนตรี. วารสารราชบัณฑิตยสถาน. 31(1). 249-250.
- เผ่าไทย เสียงแจ่ม. (2564). ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่มีผลสำเร็จต่อการเรียนวิชาสังคมศึกษาและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. 4(1). 62.
- พิชิต ชัยเสรี. (2557). การประพันธ์เพลงไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มานพ วิสุทธิแพทย์. (2553). ดนตรีไทยวิเคราะห์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- วิพรพรรณ ศรีสุธรรม. (2562). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

วิริยะ ฤชชัยพาณิชย์. (2558). การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน. วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้. 1(2). 23-38.

อุทัย ศาสตรา. (2560). ศึกษากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง(ดนตรีไทย). วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. คณะครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

11. คำขอบคุณ

การวิจัยสำเร็จล่วงไปได้ด้วยความเมตตาอย่างสูงจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิติวรดา พลเยี่ยม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา วรพันธุ์ ประธานสอบอาจารย์ ดร.กันยารัตน์ สอนสุภาพ กรรมการ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยะธิดา ปัญญา กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกที่ให้ข้อเสนอแนะและให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลจนการวิจัยนี้สำเร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมาไว้อย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณคุณครูจันทรมรี ไปหนี่ รองศาสตราจารย์จรูญ กาญจนประดิษฐ์ อาจารย์วนิดา พรหมบุตร อาจารย์ ดร.วิษณุ คุณศรีอนันต์ และคุณครูชดาษา อ้วนพรหมมาที่กรุณาตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะในการทำเครื่องมือการวิจัย ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จเรียบร้อยล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนผดุงนารี คุณครูบุศลากร และขอขอบใจนักเรียนโรงเรียนผดุงนารีที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ความร่วมมือและสนับสนุนการทำกิจกรรมต่างๆในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง ประโยชน์และคุณความดีที่เกิดจากการวิจัยในครั้งนี้ขอมอบแด่คุณพ่อคุณแม่ คุณครูอาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการวิจัยในครั้งนี้

**การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์
ที่ส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1***
**THE DEVELOPMENT OF UNPLUGGED CODING LEARNING ACTIVITIES TO
PROMOTE COMPUTATIONAL THINKING FOR PRIMARY 1 STUDENTS**

กฐิน นิยมธรรม¹, ฐิตีวรดา พลเยี่ยม²
Kathin Niyomtham¹, Titiworada Polyiem²
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}
Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}
Email : 64010582001@msu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ ที่ส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 2) เพื่อเปรียบเทียบการคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนพระกุมารมหาสารคาม จำนวน 43 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบวัดการคิดเชิงคำนวณ แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าเฉลี่ยแบบ Parametric Test แบบ One-Sample t-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) การเรียนรู้ด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ ที่ส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ 75.69/72.91 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 2) การเปรียบเทียบการคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ คิดเป็นร้อยละ 86.36 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 3) ความพึงพอใจโดยรวมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2. การเขียนโปรแกรมโดยไม่ใช้คอมพิวเตอร์ 3. การคิดเชิงคำนวณ

ABSTRACT

The objectives of the research article were: 1) to develop learning activities with unplugged coding to promote computational thinking. For grade 1 students with a performance of 70/70 criteria. 2) to compare computational thinking for grade 1 students learning with unplugged coding with the criteria of 70 percent, and 3) to study the satisfaction of Prathomsuksa 1 students towards learning activities with unplugged coding. The sample group used in this research were 43 students in Prathomsuksa 1/2, semester 2, academic year 2022, Phrakumarn Mahasakham School. The research tool was a computational thinking test. satisfaction questionnaire developed by the researcher The data were analyzed by percentage, mean, and standard deviation. One-Sample Mean Parametric Test t-test.

The results of this study found that: 1) Learning with non- computer programming unplugged coding to promotes computational thinking for students in Grade 1 above the threshold of 70 percent. 2) Comparison of computational thinking for grade 1 students who received learning activities with unplugged coding higher than the threshold of 70 percent, and 3) The overall satisfaction of Prathom Suksa 1 students towards learning activities with unplugged coding was at the highest level.

Keywords : 1. Learning activity 2. Unplugged Coding 3. Computational thinking

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ มีการเปลี่ยนแปลงมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด โดยเพิ่มสาระเทคโนโลยีซึ่งประกอบด้วย การออกแบบและเทคโนโลยี และวิทยาการคำนวณ เน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการระหว่างวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี กับกระบวนการเชิงวิศวกรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) วิชาวิทยาการคำนวณนั้น มีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน เพื่อใช้ทักษะการคิดเชิงคำนวณในการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ มีทักษะในการค้นหาข้อมูลหรือสารสนเทศ ประเมิน จัดการ วิเคราะห์ สังเคราะห์และนำเสนอสารสนเทศไปใช้ในการแก้ปัญหา ประยุกต์ใช้ความรู้ด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์ สื่อดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการแก้ปัญหาในชีวิตจริง การทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์เพื่อ ประโยชน์ต่อตนเองหรือสังคม และ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างปลอดภัย รู้เท่าทัน มีความรับผิดชอบ มีจริยธรรม (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2562) กล่าวคือ วิชาวิทยาการคำนวณเป็นการเน้นการเรียนรู้ในเรื่องการคิดเชิงคำนวณ เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาที่พบในชีวิตประจำวันอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในการเรียนรู้ การทำงาน และการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการรู้เท่าทันและมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี การคิดเชิงคำนวณ (Computational Thinking) เป็นทักษะที่จำเป็นต่อผู้เรียนใน

ศตวรรษที่ 21 และเป็นพื้นฐานของการคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ (ผนวกเดช สุวรรณทัต, 2560) ได้กล่าวว่า ทักษะการคิดเชิงคำนวณ คือ ทักษะพื้นฐานด้านวิธีการหรือกระบวนการคิดแก้ปัญหา ที่ใช้ความสามารถของเทคโนโลยีหรือซอฟต์แวร์มาช่วยแก้ปัญหาได้ กระบวนการของการคิดเชิงคำนวณ ประกอบไปด้วย 1) Decomposition (การย่อยปัญหา) หมายถึงการย่อยปัญหาหรือระบบที่ซับซ้อนออกเป็นส่วน ๆ เพื่อให้ง่ายต่อการจัดการและแก้ปัญหา 2) Pattern Recognition (การจัดรูปแบบ) คือ การหารูปแบบหรือลักษณะที่เหมือนกันของปัญหาเล็ก ๆ ที่ถูกย่อยออกมา 3) Abstraction (การคิดด้านนามธรรม) คือ การมุ่งความคิดไปที่ข้อมูลสำคัญ และคัดกรองส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องออกไป เพื่อให้จดจำเฉพาะสิ่งที่เราต้องการจะทำ และ 4) Algorithm (อัลกอริทึม) คือ การพัฒนาแนวทางแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนหรือสร้างหลักเกณฑ์ขึ้นมาเพื่อดำเนินตามทีละขั้นตอนในการแก้ไขปัญหา (Barefoot et al., 2014) ในประเทศอังกฤษที่นำเสนอว่าการคิดเชิงคำนวณเป็นวิธีการคิดที่ช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาจใช้คอมพิวเตอร์มาเป็นเครื่องมือช่วยแก้ปัญหาหรือไม่ก็ได้ ดังนั้น การคิดเชิงคำนวณจึงเป็นกระบวนการคิดแก้ปัญหาที่สามารถพัฒนาต่อยอดไปถึงทักษะการคิดขั้นสูง และเป็นเรื่องที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียนเป็นอย่างมาก

จากรายงานการประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระกุมารมหาสารคามในปีการศึกษา 2564 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาการคำนวณชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดคือร้อยละ 80 โดยมีผลการเรียนเฉลี่ยร้อยละ 75.25 ซึ่งมีนักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาการคำนวณต่ำกว่าเกณฑ์จำนวน 18 คนคิดเป็นร้อยละ 56.25 และมีทักษะกระบวนการทางการคิดคำนวณต่ำกว่าที่โรงเรียนกำหนดคือร้อยละ 70 ผลการประเมินมีค่าเฉลี่ย 44.39 โดยนักเรียนที่มีผลการประเมินทักษะกระบวนการทางคิดคำนวณชั้นบูรณาการต่ำกว่าที่โรงเรียนกำหนดมีจำนวนทั้งหมด 30 คนคิดเป็นร้อยละ 90.91 (โรงเรียนพระกุมารมหาสารคาม, 2564) จากที่ผ่านมามีพบว่า ผู้สอนยังมีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบเดิมที่ใช้หนังสือเรียนและแบบฝึกเป็นหลัก ซึ่งขาดกิจกรรมที่ไม่ได้เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือฝึกปฏิบัติผ่านสื่อกิจกรรมที่น่าสนใจหรือนวัตกรรมที่มากระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ และส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณ การแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน อีกทั้งเมื่อผู้สอนกำหนดสถานการณ์ให้ผู้เรียนแก้ไขปัญหา โดยส่วนใหญ่ผู้เรียนจะหาผลลัพธ์ได้ แต่ไม่สามารถอธิบายขั้นตอนการแก้ปัญหานั้นว่าได้มาอย่างไร เป็นผลมาจากการไม่สามารถวิเคราะห์องค์ประกอบของปัญหานั้นได้ จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้เรียนยังไม่บรรลุตามเป้าหมาย และตัวชี้วัดที่มีการเปลี่ยนแปลง ผู้สอนควรศึกษาและสรรหาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการสอนที่น่าสนใจ เหมาะกับวัยผู้เรียน เพื่อกระตุ้นผู้เรียนให้อยากเรียนรู้ และส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณ ตลอดจนการแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา เรื่อง การพัฒนาการกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ (Unplugged Coding) ที่ส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีความสามารถพื้นฐานในการคิดแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อน ให้เข้าใจง่ายขึ้นด้วยการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีเหตุผล และคิดอย่างเป็นระบบ สามารถใช้จินตนาการมองความสัมพันธ์ของปัญหาด้วยแนวคิดเชิงนามธรรม รวมทั้งแสดงวิธีการแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้นตอนได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ที่ส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70

2.2 เพื่อเปรียบเทียบการคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

2.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์

3. สมมติฐานการวิจัย

การคิดเชิงคำนวณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ (Unplugged Coding) หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

4. ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

4.1 ได้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ (Unplugged Coding) ที่ส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีประสิทธิภาพ

4.2 เป็นแนวทางในการนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ (Unplugged Coding) ที่ส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณไปประยุกต์ใช้กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับชั้นอื่น ๆ

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ (Unplugged Coding) ที่ส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนพระกุมารมหาสมาคม จำนวน 43 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ 1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาการคำนวณด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ (Unplugged Coding) จำนวน 12 แผน 12 ชั่วโมง 2. แบบทดสอบวัดการคิดเชิงคำนวณ รายวิชา วิทยาการคำนวณ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 แบบอัตนัย ชนิดไม่จำกัดคำตอบ จำนวน 2 สถานการณ์ 3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 3 ระดับ ได้แก่ มาก ปานกลาง น้อย จำนวน 10 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามเทคนิคของลิเคิร์ต (Likert) การหาคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความถูกต้องในการใช้ภาษาและด้านอื่น ๆ โดยใช้เทคนิค IOC ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80-1.00 และทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพระกุมารมหาสมาคม จำนวน 45 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง นำผลการทดสอบที่ได้มาวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก (B) เป็นรายข้อแบบอิงเกณฑ์ตามวิธีการของ Brennan (สมบัติ ห้ายเรือคำ, 2551) โดยคัดเลือกใบงานที่มีค่าความยากง่าย (P) ระหว่าง 0.20 – 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (B)

ระหว่าง 0.20 – 1.00 ไว้ใช้จริงจำนวน 1 สถานการณ์ ซึ่งได้ใบงานที่มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.67 - 0.65 และค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.74 – 0.82 นำข้อสอบที่คัดเลือกไว้จำนวน 2 สถานการณ์ มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของ แบบทดสอบทั้งฉบับโดยใช้สูตรของโลเวท (Lovett) พบว่าแบบทดสอบมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยแบบ Parametric Test แบบ One-Sample t-test

6. ผลการวิจัย

6.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ (Unplugged Coding) ที่ส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 75.69/72.91 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 70/70

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ (Unplugged Coding) ที่ส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70

รายการ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
ประสิทธิภาพกระบวนการ (E_1)	240	181.65	12.16	75.69
ประสิทธิภาพผลลัพธ์ (E_2)	20	14.58	2.16	72.91

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ (Unplugged Coding) ที่ส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณ มีคะแนนเฉลี่ยจากพฤติกรรมการปฏิบัติกิจกรรมระหว่างการเรียนรู้โดยประเมินตามองค์ประกอบของการคิดเชิงคำนวณ เท่ากับ 181.65 จากคะแนนเต็ม 240 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 75.69 แสดงว่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 75.69 และคะแนนจากการทำใบงานวัดการคิดเชิงคำนวณ จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน มีคะแนนเฉลี่ยรวม เท่ากับ 14.58 คิดเป็นร้อยละ 72.91 แสดงว่าประสิทธิภาพด้านผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 72.91 ดังนั้นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Unplugged Coding ที่ส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณ ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ(E_1/E_2) เท่ากับ 75.69/72.91 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 70/70

6.2 การเปรียบเทียบการคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ (Unplugged Coding) ใบงานชุดที่ 1 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.25 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 32.5 ของคะแนนเต็ม และไม่มีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ของนักเรียนทั้งหมดในกลุ่มเป้าหมาย ใบงานชุดที่ 2 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 8.13 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 77.27 ของคะแนนเต็ม และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 เป็นจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 86.36 ของนักเรียนทั้งหมดในกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Unplugged Coding ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ Parametric Test แบบ One-Sample t-test

ใบงาน	คะแนนเต็ม	คะแนนผ่านเกณฑ์	จำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์		ผลการเปรียบเทียบ	
			จำนวน (คน)	ร้อยละ	$\bar{X}$	S.D.
ชุดที่ 1	100	70	43	97.77	32.5	13.45
ชุดที่ 2				100	77.27	20.27

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบการคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ (Unplugged Coding) ใบงานชุดที่ 1 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 32.5 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 97.77 ของคะแนนเต็ม และไม่มีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ของนักเรียนทั้งหมดในกลุ่มตัวอย่าง ใบงานชุดที่ 2 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 77.27 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 100 ของคะแนนเต็ม และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 เป็นจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 86.36 ของนักเรียนทั้งหมดในกลุ่มตัวอย่าง

6.3 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ (Unplugged Coding) มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.53 และ S.D. = 0.46)

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ (Unplugged Coding) ที่ส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ดังนี้

7.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ (Unplugged Coding) ที่ส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้ผลการหาประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ (Unplugged Coding) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยจากการพฤติกรรมกระบวนการปฏิบัติกิจกรรมระหว่างการเรียนรู้ เท่ากับ 181.65 จากคะแนนเต็ม 240 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 75.69 และคะแนนจากการทำใบงานวัดการคิดเชิงคำนวณ จากคะแนนเต็ม 20 คะแนนมีคะแนนเฉลี่ยรวม เท่ากับ 14.58 คิดเป็นร้อยละ 72.91 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ แสดงว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ (Unplugged Coding) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 75.69/72.91 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 70/70 ทั้งนี้เนื่องจากผู้เรียนได้เรียน

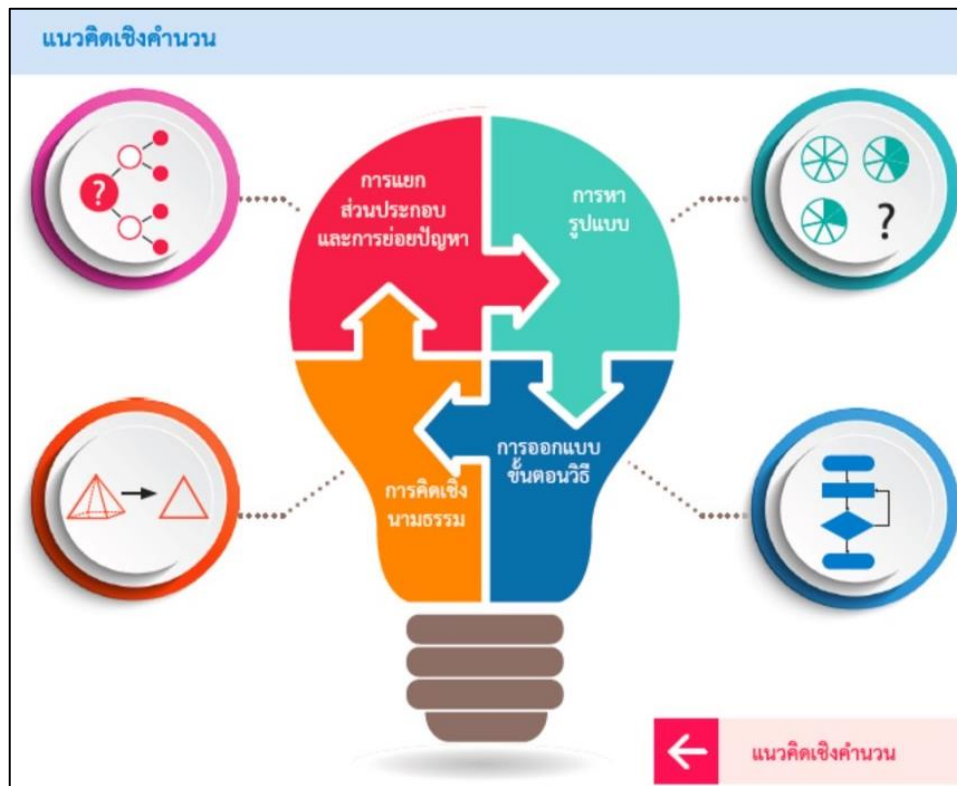
ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ (Unplugged Coding) จำนวนทั้งหมด 12 แผน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้สอนมีการยกตัวอย่างสถานการณ์ในชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้คิดแก้ไขปัญหาด้วยการคิดเชิงคำนวณผ่านสื่อ Unplugged Coding เช่น บัตรคำสั่ง กระดานคำสั่ง บัตรอุปสรรค เป็นต้นซึ่งมีการวัดและประเมินผลผู้เรียนผ่านใบงานและแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ ซึ่งระหว่างกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดแก้ปัญหาด้วยการคิดเชิงคำนวณ และที่สำคัญคือได้ลงมือฝึกปฏิบัติผ่านสื่อกิจกรรม Unplugged Coding ที่ผู้สอนสร้างขึ้น พบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการด้านการคิดเชิงคำนวณที่ดีขึ้นและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดย Unplugged Coding เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์เพื่อสร้างความเข้าใจหลักการพื้นฐานของคอมพิวเตอร์ผ่านกิจกรรมการเล่นโดยไม่ใช้คอมพิวเตอร์ เช่น การแสดงลำดับขั้นตอน โดยการ Coding ผ่านกระดาษเพื่อเป็นสื่อในการเรียนรู้หลักการของคอมพิวเตอร์ โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างสนุกสนาน และสามารถฝึกทักษะการแก้ปัญหา การคิดอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของ(ปลูกปัญญา, 2563) Unplugged Coding เน้นการทำกิจกรรมผ่านรูปแบบการเล่นเกม เด็ก ๆ ได้เรียนรู้จากการคิดและลงมือทำอย่างมีลำดับขั้นตอน เป็นการฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน รู้จักแยกย่อยปัญหา และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของ (ฉัตรพงศ์ ชูแสงนิล, 2562) กิจกรรมการเรียนรู้แบบ Unplug เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์เพื่อสร้างความเข้าใจหลักการพื้นฐานของคอมพิวเตอร์ ผ่านกิจกรรมการเล่นโดยไม่ใช้คอมพิวเตอร์เช่น การแสดงลำดับขั้นตอน โดยการ Coding ผ่านกระดาษ โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างสนุกสนาน และสามารถฝึกทักษะการแก้ปัญหา การคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์ เช่น การเขียนคำสั่ง การเขียนโปรแกรม การลำดับการทำงาน การตรวจสอบความผิดพลาดของโปรแกรม และสอดคล้องกับงานของ (ประภัสสร สาลี, 2564) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาการจักกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ (Unplugged Coding) ที่ส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Unplugged Coding มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 85.53/84.60 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

7.2 จากผลการเปรียบเทียบการคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ (Unplugged Coding) ใบงานชุดที่1 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 3.25 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 32.5 ของคะแนนเต็ม และไม่มีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ของนักเรียนทั้งหมดในกลุ่มเป้าหมาย ใบงานชุดที่ 2 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 8.13 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 77.27 ของคะแนนเต็ม และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 เป็นจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 86.36 ของนักเรียนทั้งหมดในกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Unplugged Coding เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นอย่างมีระบบและขั้นตอน โดยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งได้นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นผ่านกระบวนการตรวจพิจารณาคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รวมทั้งกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Unplugged Coding ที่มีต่อการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นกิจกรรมที่

สร้างความรู้พื้นฐานด้านการเขียนโปรแกรม โดยไม่ใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดการเรียนรู้ เช่น การเขียนผังงาน การใช้สัญลักษณ์การเขียนคำสั่ง หรือการใช้บัตรคำสั่งเพื่อสั่งงานตามขั้นตอน สอดคล้องกับงานของ (Kim et al.,2013) ได้ศึกษาความเข้าใจการคิดเชิงคำนวณของนักเรียน โดยใช้กลยุทธ์การเขียนโปรแกรมผ่านกระดาษ เป็นวิธีการสอนนักเรียนเขียนโปรแกรมโดยไม่ใช้คอมพิวเตอร์ โดยวิธีการเกี่ยวข้องกับการเขียนแผนผัง (Diagrams) การเขียนสัญลักษณ์หรือรูปแบบ รวมทั้งการสร้างแผนภาพแสดงลำดับขั้นตอนการทำงาน (Flowcharts) หรือวิธีการอื่น ๆ ที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจการคิดเชิงคำนวณมากขึ้นซึ่งกิจกรรมมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการคิดเชิงคำนวณ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การแยกส่วนปัญหาออกเป็น ส่วน ๆ เป็นการแยกคำสั่ง และเงื่อนไขที่โจทย์กำหนดให้ออกเป็นส่วนย่อย ๆ เพื่อให้ง่ายต่อการเขียนและตรวจสอบข้อผิดพลาดของโปรแกรม 2) การหารูปแบบของปัญหา เป็นการเปรียบเทียบทางเลือกที่มีเงื่อนไข 3) การคิดเชิงนามธรรมหรือการหาความสำคัญของปัญหา ต้องเข้าใจเงื่อนไขที่โจทย์กำหนด และสนใจเฉพาะสิ่งที่โจทย์ต้องการ 4) การออกแบบลำดับการแก้ปัญหาเป็นการนำแนวคิดจากข้อ 1-3 มาวางแผนในการเขียนโปรแกรมอย่างเป็นลำดับขั้นตอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ภาสกร รองเรือง, 2563) ที่ได้ศึกษาแนวคิดเชิงคำนวณร่วมกับรูปแบบการเรียนรู้ Coding เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหา การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ต้องลงมือทำด้วยตนเองเท่านั้นผู้สอนจะต้องสร้างการเรียนรู้ในสิ่งที่ป็นรูปธรรมผ่านการ Coding จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ครูผู้สอนต้องออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แนวคิดเชิงคำนวณร่วมกับรูปแบบการเรียนรู้ Coding ให้กับผู้เรียนได้ฝึกคิดและฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง สอดคล้องกับงานของ (สุวิมล นิลพันธ์, 2564) ได้วิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Unplugged เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณ เรื่องรูปสี่เหลี่ยม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นักเรียนมีทักษะการคิดเชิงคำนวณจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Unplugged ร้อยละ 57.14 โดยมีทักษะการคิดเชิงคำนวณโดยรวมอยู่ในระดับดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ประภัสสร สำลี, 2564) เรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Unplugged Coding เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดด้านวิทยาการคำนวณ ผลการทดลองใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Unplugged Coding พบว่า ผลการเรียนรู้การคิดเชิงคำนวณ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7.3 จากผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ (Unplugged Coding) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Unplugged Coding เป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนให้เข้าใจง่ายขึ้นด้วยการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีเหตุผล และคิดอย่างเป็นระบบ สามารถใช้จินตนาการมองความสัมพันธ์ของปัญหาด้วยแนวคิดเชิงนามธรรม รวมทั้งแสดงวิธีการแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้นตอนได้ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Unplugged Coding มาช่วยในการส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณของผู้เรียน โดยใช้สถานการณ์ปัญหาในชีวิตประจำวันที่ใกล้ตัวและเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา ทำให้ผู้เรียนมองเห็นภาพในการแก้ปัญหาที่ชัดเจนขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนมีความสนใจ กระตือรือร้น สนุก ทำหาย และมีความพึงพอใจที่ดีต่อการกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (ทรงสมร คชเลิศ, 2543) ได้กล่าวว่าความพึงพอใจเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึก และทัศนคติของบุคคลอันเนื่องมาจากสิ่งเร้าและแรงจูงใจซึ่งปรากฏออกมาทางพฤติกรรม

8. องค์ความรู้ใหม่

สรุปได้ว่า การคิดเชิงคำนวณ (Computational thinking) เป็นความสามารถพื้นฐานของการคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน โดยผู้วิจัย ได้ใช้องค์ประกอบของการคิดเชิงคำนวณตามแนวคิดของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2562) ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. การแยกส่วนปัญหา (Decomposition) คือ กระบวนการแบ่งปัญหาออกเป็น ส่วนย่อย ๆ ให้ง่ายต่อการแก้ไข และวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาได้
2. การหารูปแบบของปัญหา (Pattern Recognition) คือ กระบวนการหา ความสัมพันธ์ของปัญหา ผ่านการเปรียบเทียบ หรือหาความเหมือน ความสอดคล้อง เพื่อนำเงื่อนไขที่ เกี่ยวข้องมา พิจารณาหาความเชื่อมโยงของปัญหา
3. การคิดเชิงนามธรรม (Abstraction) คือ กระบวนการหาส่วนสำคัญของปัญหา และ คัดสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องออกไป
4. การออกแบบลำดับการแก้ปัญหา (Algorithm) คือ กระบวนการแสดงลำดับ ขั้นตอน วิธีการแก้ปัญหา เช่น การเขียนด้วยข้อความ การเขียนด้วยผังงาน การเขียนด้วยสัญลักษณ์ หรือการ เขียนด้วยภาพ

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

9.1.1 เนื่องจากกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นการยกตัวอย่างสถานการณ์ ครูควรยกตัวอย่างสถานการณ์ที่ไม่ซับซ้อน และต่อเนื่องกัน เพื่อให้ผู้เรียนคิดแก้ไขปัญหาได้ และค่อยเพิ่มระดับความซับซ้อนขึ้น เพื่อการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

9.2.1 จากผลการวิจัยพบว่า การเรียนรู้ด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ ที่ส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ 75.69/72.91 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70/70 การเปรียบเทียบการคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ คิดเป็นร้อยละ 86.36 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ความพึงพอใจโดยรวมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการเขียนโปรแกรมแบบไม่ใช้คอมพิวเตอร์ อยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูควรมีการทบทวนการเขียนอัลกอริทึม แสดงลำดับขั้นตอน เพื่อให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ตาม และทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการคิดเชิงคำนวณ

9.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

9.3.1 ควรมีการศึกษาพัฒนาสื่อ Coding เพื่อกระตุ้นความสนใจในการเรียน และส่งเสริมกระบวนการคิดให้กับผู้เรียน

9.3.2 ควรมีการศึกษาศาสมารถในด้านอื่น ๆ ที่ส่งเสริมผู้เรียน เช่น ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะการรู้เท่าทันสื่อ โดยประยุกต์ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Unplugged Coding

10. เอกสารอ้างอิง

- ฉัตรพงศ์ ชูแสงนิล. (2563). แนวคิดเชิงคำนวณ (Computational Thinking). สืบค้นเมื่อ 21 มีนาคม 2566. จาก <https://www.scimath.org/lesson-technology/item>
- ทรงสมร คชเลิศ. (2543). ความพึงพอใจในการเรียนกลุ่มวิชาการเลขานุการของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพวิทยาลัยพณิชยการธนบุรีและวิทยาลัยพณิชยการเชตุพน. สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ประภัสสร สำลี. (2564). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Unplugged Coding เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดด้านวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3. วารสารวิจัยและนวัตกรรมสถาบันอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร. 4(2). 181-198.
- ประภาส เกตุแก้ว. (2546). ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้บริการของฝ่ายทะเบียนรถสำนักงานขนส่งจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปลุกปัญญา. (2563). UNPLUGGED CODING : โมเดลทักษะแห่งอนาคต สำหรับเด็กปฐมวัย. สืบค้นเมื่อ 23 มีนาคม 2566. จาก <http://plookpanya.ac.th>

- ผนวกเดช สุวรรณทัต. (2562). **Coding คืออะไร ใน ศิริเดช สุชีวะ**. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาสกร รองเรือง. (2563). แนวคิดเชิงคำนวณร่วมกับรูปแบบการเรียนรู้ Coding เพื่อส่งเสริมทักษะ การแก้ปัญหาแบบร่วมมือ. **วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ภาคเหนือ**. 11(1). 1–16.
- โรงเรียนพระกุมารมหาสารคาม. (2564), รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาโรงเรียน พระกุมารมหาสารคาม ประจำปี 2564. มหาสารคาม : ฝ่ายวิชาการ โรงเรียนพระกุมาร มหาสารคาม.
- วิไลพร คุโณทัย. (2530). **หลักการสอน**. กรุงเทพมหานคร : กรมการฝึกหัดครู.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). **คู่มือการจัดการเรียนรู้รายวิชาพื้นฐาน วิทยาศาสตร์ (วิทยาการคำนวณ)**. สืบค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2566. จาก <https://www.scimath.org/ebook-technology/item/8376-2560-2551>
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2562). **คู่มือการใช้หลักสูตร เทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ระดับ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุวิมล นิลพันธ์. (2564). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Unplugged เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิง คำนวณ เรื่อง รูปสี่เหลี่ยม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. **วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์**. 15(2). 208–223.
- Barefoot, C A. S. (2014). **Computational thinking**. Retrieved 25 March 2023. From <https://barefootcas.org.uk/wpcontent/uploads/2014/10/Computational-thinking-Barefoot-Computing.pdf>
- Kim, B., Kim, T., & Kim, J. (2013). Paper-and-pencil programming strategy toward computational thinking for non-majors: Design your solution. **Educational Computing Research**. 49(4). 437–459.

11. คำขอบคุณ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความเมตตาอย่างสูงยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิติวรดา พลเยี่ยม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาธ เนืองเฉลิม ประธานกรรมการสอบ รองศาสตราจารย์ ดร.ชวลิต ชูกำแพง กรรมการสอบ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมทรง สิทธิผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะและให้ความอนุเคราะห์ ข้อมูลจนวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ ดร.ปรมากร แสงพารา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาคย์ สอนเสาวภาคย์ ดร.ดวงพร ศรีบุญเรือง นางภัสสรินท์ อมตะไพบูลย์ นางสุภาพร กุลประชา ที่กรุณาช่วยตรวจสอบและ ให้ข้อเสนอแนะในการทำเครื่องมือการวิจัย ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จเรียบร้อย

ขอขอบคุณผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระกุมารมหาสารคาม คณะครู บุคลากร และ
ขอขอบคุณนักเรียนโรงเรียนพระกุมารมหาสารคาม ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ความร่วมมือและสนับสนุน
การทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณคุณสุรพล นิยมธรรม และคุณศิริรัตน์ จันทไธ ที่คอยสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้
เสมอมาตลอดระยะเวลาที่ศึกษาและทำวิจัยจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ประโยชน์และความดีที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขอบแต่คุณพ่อ คุณแม่ ครู อาจารย์
และผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในงานวิจัยครั้งนี้

**โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2***
**THE PROGRAM DEVELOPMENT OF LIFE SKILLS OF PRIMARY SCHOOL
STUDENTS UNDER OFFICE OF YASOTHON PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 2**

สุดารัตน์ โสสุต¹, อูรสา พรหมทา², จำเนียร พลหาญ³

Sudarat Sosud¹, U-rasa Promta², Chumnain Poollaharn³

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม^{1,2,3}

Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand.^{1,2,3}

Email : sudarat4959@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา 3) สร้างโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา และ 4) ศึกษาผลการใช้โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 การวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบและตัวชี้วัด ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 263 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .79 ระยะที่ 3 สร้างโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน เพื่อร่างโปรแกรม และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อยืนยันโปรแกรม เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรม และ ระยะที่ 4 ศึกษาผลการใช้โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 33 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบประเมินผลการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา มี 4 องค์ประกอบ 57 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและการแก้ปัญหา มี 10 ตัวชี้วัด 2) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น มี 14 ตัวชี้วัด 3) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

มี 22 ตัวชี้วัด และ 4) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด มี 11 ตัวชี้วัด โดยมีสรุปผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด 2. สภาพปัจจุบันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็นเรียงลำดับสูงสุดไปถึงต่ำสุด ดังนี้ 1) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น 2) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น 3) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และ 4) การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และการแก้ปัญหา 3. โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล มีผลการยืนยันด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4. ผลการใช้โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษาหลังการใช้โปรแกรมมีผลต่างโดยรวมเพิ่มขึ้น และมีผลการประเมินผลความพึงพอใจต่อโปรแกรมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. โปรแกรมการพัฒนา 2. ทักษะชีวิตของนักเรียน 3. นักเรียนระดับประถมศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research were to; 1) study the components and indicators of life skills of primary school students. 2) study the current situation, desirable conditions, and needs assessment of life skills of primary school students 3) create program development of life skills of primary school students and 4) study the outcomes of using the life skills development program among primary school students under office of Yasothon primary educational service area office 2. The research is divided into four phases, with Phase 1: study the components and indicators of life skills of primary school students. The target group of 5 experts, and the research tools include interviews and assessments of the appropriateness and feasibility of the components and indicators. Phase 2 : study the current situation, desirable conditions, and needs assessment of life skills of primary school students. The sample group consists of 263 school administrators and teachers. The research tool used is a questionnaire with a reliability coefficient of 0.79. Phase 3: create program development of life skills of primary school students, the target group of 12 experts for program design and 9 experts for program validation. Research tools include interviews and assessments of the propriety, feasibility, and utility of the development program. Phase 4 : study the outcomes of using the program development of life skills of primary school students. The target group includes 33 primary school students, and research tools consist of assessments of students' life skills development and satisfaction. The statistics used in data analysis include mean, standard deviation and Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}).

The results found that: 1. The study revealed that the components and indicators of life skills among primary school students consist of 4 components and 57 indicators. These components and indicators include 1) Analytical thinking, decision-making, and problem-solving with 10 indicators. 2) Establishing positive relationships with others with 14 indicators. 3) Self-awareness and recognizing the worth in oneself and others with 22 indicators. 4) Managing emotions and stress with 11 indicators. The assessment results concluded that the suitability and feasibility of these components and indicators are at the highest level. 2. The current state in overall was high average and the desirable state in overall was in the highest level. The priority need rank from high to low level was 1) self-awareness and others 2) relationships with others 3) emotion and stress management 4) analytical thinking, decision-making, and problem-solving. 3. The development of program life skills of primary school students comprises five components, which are: 1) principles 2) objectives, 3) content 4) development process 5) measurement. The result of evaluation for propriety, feasibility and utility was the highest in overall. 4. The results of using the program development of life skills of primary school students after using the program, the overall difference increased. The assessment results also indicate that satisfaction with the program is at the highest level.

Keywords : 1. Development program 2. Life skills of students 3. Elementary school students

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ทักษะชีวิต (Life Skill) เป็นความสามารถของบุคคลที่จะจัดการกับปัญหาต่าง ๆ รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ส่งผลกระทบต่อเด็กวัยเรียนเป็นอย่างมาก การดำเนินชีวิตท่ามกลางกระแสเทคโนโลยีที่ทันสมัย และความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อของบุตรหลาน ตลอดจนการเผชิญสิ่งยั่วยุหรือตัวแบบที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ รอบตัว ก่อให้เกิดปัญหาเด็กและเยาวชนทวีความรุนแรงมากขึ้น เด็กและเยาวชนที่มีทักษะชีวิตระดับต่ำหรือขาดภูมิคุ้มกันทางสังคมเมื่อเข้าสู่วัยการศึกษาขั้นพื้นฐานไปแล้วอาจไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตและเป็นปัญหาแก่สังคม จึงเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษาที่จะต้องจัดการเรียนการสอนโดยเสริมสร้างทักษะชีวิตให้มากที่สุด การจัดการเรียนการสอนทักษะชีวิตบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันจะนำไปสู่การมีทักษะชีวิตตามความคาดหวังของหลักสูตรตามช่วงวัยในแต่ละชั้นปี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) ดังที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดกรอบแนวทางในการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่ผู้เรียน ทั้งการสอนโดยตรงและการบูรณาการการเรียนการสอนในหลักสูตร 8 กลุ่มสาระ

การเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ผู้เรียนมีและใช้ทักษะชีวิตสามารถเผชิญปัญหาต่าง ๆ รอบตัวได้เหมาะสมกับช่วงวัย รู้จักตัดสินใจและแก้ปัญหาสถานการณ์ให้รอดปลอดภัยจาก ปัญหาต่าง ๆ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข สอดคล้องกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนด้านทักษะชีวิตที่เน้นให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ความรู้สึกรู้สีกคิด ให้รู้จักสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล จัดการกับปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม รู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบ ต่อตนเองและผู้อื่น ป้องกันตนเองในภาวะคับขันและจัดการกับชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับวัฒนธรรมและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) ดังนั้นทักษะชีวิตจึงเป็นกระบวนการหนึ่งที่ช่วยให้มนุษย์สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้อย่างเหมาะสมตามสภาพแวดล้อมที่ตนเองอาศัยอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะชีวิตได้ถูกนำมาใช้ในการเตรียมการ สำหรับวัยรุ่นให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ โดยมีหลักการว่าทักษะชีวิตจะช่วยให้เยาวชนได้ค้นพบความต้องการขั้นพื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของตนเอง ซึ่งมีความสำคัญที่สุดต่อการทำหน้าที่ทางสังคมของตนเองในอนาคตได้จากความสำคัญดังกล่าว ทักษะชีวิตจึงได้ถูกนำมาใช้แก้ไขปัญหาสังคมด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาที่มีผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตเยาวชน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2561)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการจัดการศึกษาตามภารกิจหลักและนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการและนโยบายแห่งรัฐ ทั้งนี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนนั้น ได้ดำเนินการตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580) และแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาที่กำหนดให้มีการพัฒนาเด็กตั้งแต่ระดับปฐมวัยให้มีสมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทุกด้าน โดย การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ตระหนักถึงปัญหาของมนุษย์ที่หลากหลาย มีเป้าหมายให้ผู้เรียนทุกกลุ่มวัยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน มีทักษะที่จำเป็นของโลกอนาคต สามารถแก้ปัญหา ปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีวินัย มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รวมทั้งเป็นพลเมืองที่รู้สิทธิและหน้าที่ มีความรับผิดชอบและมีจิตสาธารณะ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับผู้เรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกรอบแนวทางในการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่ผู้เรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยกำหนดเป็นเป้าประสงค์ที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ได้แก่ 1) ผู้เรียนระดับก่อนประถมศึกษาและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนมีพัฒนาการเหมาะสมตามวัย ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และมีสมรรถนะตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ผู้เรียนมีความรู้ คู่คุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรและค่านิยมหลักของคนไทย 3) ครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียนมีความเข้าใจประยุกต์ใช้ความรู้เกี่ยวกับเกษตร อินทรีย์ วิถีอีสาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2, 2564) ทั้งนี้จากสรุปผลการดำเนินงานพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนยังพบว่า นักเรียนส่วนหนึ่งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่อยู่ในโรงเรียน

ขยายโอกาสยังมีปัญหาในการปรับตัวในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงท ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่ก็ คือ การเสพติดโซเชียลในทางที่ไม่ถูกต้องเกิดปัญหาออกกลางคันเนื่องจากยาเสพติด ชู้สาว ติดเกมส์ รวมทั้งการหลงผิดกระทำในเรื่องที่ผิดระเบียบและกฎหมาย ในส่วนของระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่สถานศึกษามีการพัฒนาทักษะชีวิตที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต โดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นฐาน และบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งถือได้ว่าการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายในระดับหนึ่งแต่ยังมีนักเรียนบางส่วนที่ติดเกมส์ บางส่วนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มียาเสพติดซึ่งถือเป็นกลุ่มเสี่ยงบางส่วนพ่อแม่หย่าร้างอาศัยอยู่กับตา ยาย ปู่ ย่าหรือญาติ ซึ่งกลุ่มนี้ถือเป็นกลุ่มสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของนักเรียนเหล่านี้

จากความสำเร็จและปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัย โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธร เขต 2 ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศ และโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความเสี่ยงของนักเรียน รวมทั้งเป็นการป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นต่อการปรับตัว การอยู่ร่วมกันในสังคม รวมทั้งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิตในอนาคตของผู้เรียนท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธร เขต 2

2.2 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธร เขต 2

2.3 เพื่อสร้างโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธร เขต 2

2.4 เพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธร เขต 2

3. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบองค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธร เขต 2

3.2 ได้ทราบผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธร เขต 2

3.3 ได้โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธร เขต 2

3.4 ได้ทราบผลการใช้โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธร เขต 2

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 มีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Study) เกี่ยวกับทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธรเขต 2

2. กำหนดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 1 คน 2) ศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลงานด้านการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนเป็นที่ประจักษ์ จำนวน 2 คน

3. สร้างเครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบและตัวชี้วัด ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหา 2) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น 3) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น และ 4) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การสัมภาษณ์ วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) แล้วสรุปเป็นความเรียง

4.2 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบและตัวชี้วัด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

5. สรุปผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา องค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2

ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2

1. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร จำนวน 1,379 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 184 คน และครู ผู้สอน จำนวน 1,195 คน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 302 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 39 คน และครู ผู้สอน จำนวน 263 คนที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) กำหนดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) ของสถานศึกษาในแต่ละอำเภอในเขตบริการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2

2. สร้างเครื่องมือการวิจัยการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ การพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบบลิเคิร์ต (Likert)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล กำหนดใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D)

4. วิเคราะห์ผลการศึกษาค้นคว้าความต้องการจำเป็น

4.1 นำข้อมูลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์มาวิเคราะห์หา ความต้องการจำเป็นในการพัฒนา โดยใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified})

4.2 นำผลการวิเคราะห์มาจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นตามค่า Modified Priority Needs Index (PNI Modified) จากมากไปหาน้อย เพื่อเรียงลำดับองค์ประกอบ และตัวชี้วัดที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด 3 อันดับ นำไปสร้างเป็นโปรแกรมการพัฒนา ทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 2 และนำไปศึกษาผลการใช้รูปแบบในระยะการวิจัยต่อไป

ระยะที่ 3 สร้างโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธรเขต 2

การดำเนินการวิจัยในระยะที่ 3 กำหนดเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ร่างโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 2 โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop)

ขั้นตอนที่ 2 การยืนยันโปรแกรมโดยการสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาตรวจสอบ ยืนยันโปรแกรม พร้อมทั้งประเมินความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) และ ความเป็นประโยชน์ (Utility) ของโปรแกรม

ขั้นตอนที่ 3 สร้างคู่มือการใช้โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 2

ระยะที่ 4 ศึกษาผลการใช้โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 2

1. ประชุมชี้แจง โดยผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัย เพื่อทำความเข้าใจการใช้โปรแกรม ใน ประเด็นที่เกี่ยวกับกระบวนการในการวิจัย ปฏิทินการปฏิบัติงาน และวิธีการประเมินผลการ ดำเนินงานพร้อมทั้งกำหนดขั้นตอนและระยะเวลาในการทดลองใช้โปรแกรม

2. ดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 2

3. วิเคราะห์สรุปผลการใช้โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 2

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 2 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ และมี

57 ตัวชี้วัด และมีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและการแก้ปัญหา มี 10 ตัวชี้วัด 2) องค์ประกอบด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น มี 14 ตัวชี้วัด 3) องค์ประกอบด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มี 22 ตัวชี้วัด และ 4) องค์ประกอบด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด มี 11 ตัวชี้วัด

5.2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 สรุปสภาพปัจจุบันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและการแก้ปัญหา รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น และการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ตามลำดับ สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น และด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและการแก้ปัญหา ตามลำดับ และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นโดยรวมมีค่า $PNI_{Modified} = .34$ โดยด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น รองลงมา ได้แก่ ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด และการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและการแก้ปัญหา ตามลำดับ

5.3 ผลการสร้างโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 สรุปโปรแกรมประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล โดยมีผลการยืนยันโปรแกรมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านความเป็นประโยชน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเหมาะสม ตามลำดับ

5.4 ผลการศึกษาการใช้โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 สรุปผลหลังการใช้โปรแกรมมีผลต่างโดยรวมเพิ่มขึ้น 0.14 โดยด้านที่มีความต่างมากที่สุด คือ ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและการแก้ปัญหา (ค่าความต่างเพิ่มขึ้น 0.17) รองลงมา ได้แก่ ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น (ค่าความต่างเพิ่มขึ้น 0.16) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น (ค่าความต่างเพิ่มขึ้น 0.15) และด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด (ค่าความต่างเพิ่มขึ้น 0.07) ตามลำดับ ส่วนผลการประเมินผลความพึงพอใจโปรแกรม สรุปโดยรวมมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยรายการประเมินที่มีความพึงพอใจสูงสุด คือ ผลที่ได้จากการใช้โปรแกรม รองลงมา คือ กิจกรรมตามกระบวนการพัฒนา และเนื้อหาและเอกสาร ตามลำดับ

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษารายองค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 สรุปทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษาประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและการ

แก้ปัญหา 2) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น 3) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น และ 4) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ที่กำหนดให้สถานศึกษาเสริมสร้างทักษะชีวิต ให้ผู้เรียนตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น คิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียด รู้จักสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ด้วยการจัดการเรียนการสอนทักษะชีวิต บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันจะนำไปสู่การมีทักษะชีวิตตามความคาดหวังของหลักสูตรตามช่วงวัย และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดทักษะเป็นสมรรถนะสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนพึงได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ความรู้สึนึกคิด ให้รู้จักสร้างสัมพันธอันดีระหว่างบุคคล รู้จักจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม รู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น ป้องกันตัวเองในภาวะคับขันและจัดการกับชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับวัฒนธรรมและสังคม นอกจากนี้องค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Maxwell (1981) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของทักษะชีวิตว่าควรมีทักษะที่จำเป็นใหญ่ๆ ดังนี้ 1) ทักษะด้านความรู้ในตนเองและการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Knowledge or Self-Awareness Skills) 2) ทักษะการมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive Skills) และ 3) ทักษะการแก้ปัญหา (Problem-Solving Skills) ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษาดังกล่าว จึงถือได้ว่าองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปสร้างเป็นโปรแกรมทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา

6.2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 สภาพปัจจุบันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและการแก้ปัญหา รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น และการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ตามลำดับ จากสรุปผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าในสภาพปัจจุบันสถานศึกษายังมีการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนอยู่ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ที่ได้กำหนดให้สถานศึกษาเสริมสร้างทักษะชีวิต ให้ผู้เรียนตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น คิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียด รู้จักสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ด้วยการจัดการเรียนการสอนทักษะชีวิต บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันจะนำไปสู่การมีทักษะชีวิตตามความคาดหวังของหลักสูตรตามช่วงวัย แต่อย่างไรก็ตามจากสรุปผลยังมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากซึ่งแสดงให้เห็นว่าควรมีการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษาเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เมื่อพิจารณาสรุปผลสภาพปัจจุบันที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งหมายถึงมีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับสรุปผลสภาพที่พึงประสงค์ที่สรุปผลโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นที่มีสภาพที่พึงประสงค์สูงสุดจากทุกด้าน และผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ยังสอดคล้องกับลำดับความจำเป็นที่สรุปด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการตระหนักรู้

และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ที่ประกอบไปด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มองเห็นสภาพปัญหา ความจำเป็นและความสำคัญที่นักเรียนจะต้องมีคุณลักษณะด้านการเห็นคุณค่าของตนเอง เช่นเดียวกับคุณลักษณะด้านอื่น ๆ ของบุคคลที่เป็นผลมาจากองค์ประกอบทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคล เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้ตัวเองมีความปกติสุขและอยู่รอดในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนในระดับประถมศึกษาที่ต้องมีการรับรู้และเข้าใจความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ของตน รู้จุดดีจุดด้อยของตน และสามารถควบคุมอารมณ์และความรู้สึกของตนได้ สามารถประเมินตนเองและยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและคนอื่นที่มีบุคลิกภาพต่างกัน และนอกจากนี้การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น เป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของทักษะชีวิตตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งทักษะชีวิตที่สำคัญที่จะสร้างและพัฒนาเป็นภูมิคุ้มกันชีวิตให้กับเด็กและเยาวชนในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับอนาคต การศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการยึดถือศักดิ์ศรีและการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาด้านพฤติกรรมของเยาวชนที่ดีที่สุด คือ การทำให้เขารู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองอย่างแท้จริง ตระหนักในศักดิ์ศรีที่มาจากการค้นพบคุณค่าภายในตัวบุคคล เพราะการเห็นคุณค่าแท้ในตนเองเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดสำหรับการมีชีวิตที่สมบูรณ์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

6.3 ผลการสร้างผลการสร้างโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 สรุปโปรแกรมประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนา และ 5) การประเมินผลโปรแกรม สอดคล้องกับ ยอดอนงค์ จอมหงษ์พิพัฒน์ (2553) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ 4) เนื้อหา 5) กระบวนการ 6) โครงสร้าง และ 7) การวัดและประเมินผลโปรแกรม ชูหาสงฆ์ (2559) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) บริบททั่วไปของโปรแกรม ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย 2) เนื้อหาโปรแกรม ได้แก่ วิธีปฏิบัติ กิจกรรม 3) การประเมินผลโปรแกรม ได้แก่ การประเมินผลหลังการใช้โปรแกรม และการสรุปผล รัฐศาสตร์ พาณิชย์พงศ์ศักดิ์ (2559) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) รูปแบบและวิธีการพัฒนา 4) เนื้อหาและสาระสำคัญ และ มัญชลี เปี่ยมดี (2563) ที่ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการสังเคราะห์โปรแกรม ประกอบด้วย หลักการและเป้าหมายของโปรแกรม จุดมุ่งหมายของโปรแกรม เนื้อหาของโปรแกรม กิจกรรมการพัฒนา และการประเมินผลโปรแกรม สำหรับการผลการยืนยันโปรแกรมการพัฒนา สรุปทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในการสร้างโปรแกรมพัฒนานั้นเริ่มต้นจากการสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเบื้องต้นเพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบของโปรแกรมการพัฒนา จากนั้นนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิในการร่างโปรแกรม โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน ร่วมพิจารณาตรวจสอบ เสนอแนะ และผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นจึงนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อยืนยันความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของโปรแกรมการ

พัฒนา ซึ่งเป็นไปตามขั้นตอน ซึ่งเป็นไปดังที่จึงส่งผลให้มีผลการยืนยันโปรแกรมการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

6.4 ผลการศึกษาการใช้โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 สรุปผลหลังการใช้โปรแกรมมีผลต่างโดยรวมเพิ่มขึ้น 0.14 โดยด้านที่มีความต่างมากที่สุด คือ ด้านจิตวิเคราะห์ ตัดสินใจและการแก้ปัญหา รองลงมา ได้แก่ ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น และด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียดตามลำดับนั้น ทั้งนี้จากสรุปผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าโปรแกรมมีประสิทธิภาพในการนำไปใช้ ซึ่งอาจเนื่องมาจากการดำเนินการใช้โปรแกรมครั้งนี้มีการดำเนินการตามคู่มือการใช้โปรแกรมครบทุกขั้นตอนและกระบวนการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเนื้อหาที่กำหนดเป็น 4 Module ได้แก่ Module 1 การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น Module 2 การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น Module 3 การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และ Module 4 จิตวิเคราะห์ ตัดสินใจและการแก้ปัญหา ซึ่งแต่ละ Module จะประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ 3 หน่วย ที่นำมาจากผลการศึกษาความต้องการจำเป็น และในแต่ละหน่วยเรียนรู้จะกระบวนการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนโดยใช้กิจกรรมที่สอดคล้องกับวัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา นอกจากนี้ในส่วนของการวัดและประเมินมีผู้บริหารสถานศึกษาและครูเข้าร่วมดำเนินการด้วย จำนวน 15 คน มีการประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การใช้โปรแกรม การกำหนดบทบาท การใช้คู่มือโปรแกรม จึงส่งผลให้ผลการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษาตามโปรแกรมพัฒนานี้มีผลต่างเป็นที่น่าสนใจ และนอกจากนี้จากผลการดำเนินการดังกล่าวยังส่งผลต่อผลการประเมินผลความพึงพอใจโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 สรุปโดยรวมมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยรายการประเมินที่มีความพึงพอใจสูงสุด คือ ผลที่ได้จากการใช้โปรแกรม รองลงมา คือ กิจกรรมตามกระบวนการพัฒนา และเนื้อหาและเอกสารตามลำดับ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 จากผลการวิจัยที่สรุปว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นการสูงสุด หน่วยงานทางการศึกษา สถานศึกษา หรือผู้บริหารสถานศึกษาควรนำไปกำหนดเป็นนโยบายหรือยุทธศาสตร์ในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น หรือพัฒนานักเรียนให้มีทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ 1) การจิตวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหา 2) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น 3) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น และ

4) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษา สามารถนำโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนไปใช้ให้เกิดคุณภาพและ ประสิทธิภาพ

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับโปรแกรมการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อ เสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน

7.3.2 ควรมีการวิจัยการพัฒนาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการ ตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

7.3.3 ควรมีการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองของการพัฒนาทักษะชีวิตของ นักเรียนในทุกระดับของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

8. เอกสารอ้างอิง

มัณฐลี เปี่ยมดี. (2563). การพัฒนาโปรแกรมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของครูเพื่อเสริมสร้าง ทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ยอดอนงค์ จอมหงส์พิพัฒน์. (2553). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูผู้จัดการเรียนรู้ตาม แนวทางปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา ภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

รัฐศาสตร์ พาณิชยพงศ์ภัก. (2559). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนประถมศึกษาเอกชน. วิทยานิพนธ์ปริญญา การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2. (2564). แผนพัฒนาศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561-2564. ชัยโสธร : กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ปีการศึกษา 2559. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). การพัฒนาทักษะชีวิตในระบบการศึกษา ขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2561). การป้องกันและแก้ไขปัญหายา เสพติดในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Gazda, G. M.; Childers, W. C.; & Brooks, D. K. (1987). **Foundations of Counseling and Human_Services**. New York : McGraw-Hill.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**. 30(3). 607–610.

Maxwel, R. (1981). **Life After School : A Social Skills Curriculum**. New York : Pregamon International Library.

9. คำขอบคุณ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.อุรสา พรหมทา อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำเนียร พลหาญ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่ตลอดมา ขอขอบคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ความอนุเคราะห์เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จตาม กระบวนการวิจัย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ ขอขอบพระคุณบิดามารดา ขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ ที่สนับสนุนและให้กำลังใจจนงานวิจัยสำเร็จด้วยดี

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกราฟิก
เรื่อง ระบบนิเวศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*
THE DEVELOPMENT OF INQUIRY-BASED LEARNING TOGETHER
WITH GRAPHIC ORGANIZERS; THE TOPIC OF ECOSYSTEM FOR
MATHAYOMSUKSA THREE STUDENTS

วิไลลักษณ์ วิชัยรัมย์¹, ฐิติวรดา พลเยี่ยม²
Wilailak Wichairam¹, Titiworada Polyiem²
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}
Faculty of Education Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}
Email : 64010552022@msu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกราฟิก เรื่อง ระบบนิเวศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เพื่อเปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกราฟิก กับเกณฑ์ร้อยละ 75 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกราฟิก เรื่อง ระบบนิเวศ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกราฟิก เรื่อง ระบบนิเวศ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/8 โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 43 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง ระบบนิเวศ แบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์ เรื่อง ระบบนิเวศ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบนิเวศ แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน one-Sample t-test และ t-test Dependent

ผลการวิจัยพบว่า 1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกราฟิก เรื่อง ระบบนิเวศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.10/87.29 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 2) เปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกราฟิก เท่ากับร้อยละ 87.09 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกราฟิก เรื่อง ระบบนิเวศ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกราฟิก เรื่อง ระบบนิเวศ มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 2. ผังกราฟิก 3. ระบบนิเวศ

ABSTRACT

The objectives of the research were 1) to develop of Inquiry-Based Learning Together with Graphic Organizers the Topic of Ecosystem for Mathayomsuksa 3 students, compared with 75/75 criteria 2) to compare the analytical thinking ability of Mathayomsuksa 3 students on the topic of Ecosystem by using Inquiry-Based Learning and Graphic Organizer to reach a level higher than 75 percent. 3) to compare learning achievement between before studying and after studying by using Inquiry-Based Learning Together with Graphic Organizers of Mathayomsuksa 3 students. 4) to study a level of student's satisfaction toward instruction after by using Inquiry-Based Learning Together with Graphic Organizers of mathayomsuksa 3 students. The sample group in this research were 43 students of mathayomsuksa 3/8 from buriram pitthayakhom school, of the 2022 academic year. The sample group was selected by cluster Random Sampling. The research instruments were 1) the learning management plan on Ecosystem 3) the learning achievement test on the learning management plan on Ecosystem 4) the satisfaction toward instruction. The statistics used in the data analysis were percentage, mean, standard deviation, One-Smple t-test, t-test Dependent.

The results showed that 1) The efficiency of The Development of Inquiry-Based Learning Together with Graphic Organizers the Topic of Ecosystem for Mathayomsuksa 3 students was 84.10/87.29 2) The analytical thinking ability of Mathayomsuksa Three students after the intervention was 87.09 percent, which was higher than the established requirement. 3) The comparison of learning achievement for Mathayomsuksa 3 students by using Inquiry-Based Learning Together with Graphic Organizers the Topic of Ecosystem was achievement of surface area and volumne in posttest was higher than in pretest. was statistically significant at the .05 level. 4) The level of students' satisfaction toward instruction based on Inquiry - Based Learning Together with Graphic Organizers the Topic of Ecosystem which was at the highest level.

Keywords : 1. Inquiry - Based Learning 2. Graphic Organizers 3. Ecosystem

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งในปัจจุบันและในอนาคต เพราะผล การศึกษาทางวิทยาศาสตร์ เกี่ยวโยงกับทุกคนทั้งในการดำรงชีวิตประจำวัน เพื่อใช้อำนวยความ สะดวกในชีวิตและการทำงาน และในด้านความเจริญต่างๆ เช่น ด้านการแพทย์ในการผลิตเครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ ด้านอุตสาหกรรมในการผลิตเครื่องใช้ต่าง ๆ ล้วนเป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ผสมผสานกับความคิดศาสตร์อื่น ๆ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ช่วยให้เกิดก้าวหน้าทางในการพัฒนา เทคโนโลยี ที่มีการนำไปใช้ในทุกแขนง จึงทำให้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

วิทยาศาสตร์ทำให้คนได้พัฒนาวิธีคิด การคิดอย่างมีเหตุและผล คิดวิเคราะห์ คิดอย่างสร้างสรรค์ทำให้มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และสามารถตัดสินใจในข้อมูลหรือทดสอบยืนยันได้อย่างถูกต้อง วิทยาศาสตร์จึงจำเป็นสำหรับทุกคนที่ต้องได้รับการพัฒนาในองค์ความรู้ในการสร้างเทคโนโลยีที่อย่างสร้างสรรค์ขึ้น สามารถนำไปใช้ในการศึกษาค้นคว้า หาความรู้แก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ คิดอย่างมีเหตุผล สามารถคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ มีความสร้างสรรค์ และมีคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) มุ่งพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ซึ่งพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ ที่กำหนดนั้น จะช่วยให้เกิดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนคือ ความสามารถในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่ต้องเผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสม บนพื้นฐานของเหตุผลและในด้านข้อมูลต่างๆ อย่างเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมไปประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) การคิดวิเคราะห์เป็นพื้นฐานหรือขั้นตอนของกระบวนการคิดขั้นสูง ได้แก่ การหาความรู้มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การตัดสินใจ จึงได้มีนักศึกษานักคิด และนักจิตวิทยาจำนวนหลายท่าน ได้ศึกษาความสามารถทางสมอง ด้านการคิดวิเคราะห์ ในปีคริสต์ศักราช 1956 Bloom ได้เสนอทฤษฎีการคิดวิเคราะห์โดยแบ่งเป็น 3 แบบย่อย คือ วิเคราะห์ ความสำคัญ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ วิเคราะห์หลักการ (Bloom, 1956) ความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์สามารถพัฒนาได้จากการแลกเปลี่ยนความคิด การชี้แจงเหตุผลการแก้ปัญหา รวมถึงวิธีการสอนของครูที่ส่งผลต่อความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน

จากการศึกษาการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในโรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าในปีการศึกษา 2563 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เท่ากับ 73.40 ซึ่งอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ คือ ร้อยละ 75 (รายงานประจำปีของสถานศึกษา (SAR) โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษابุรีรัมย์, 2564) ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่ต่อเนื่อง และยังไม่เป็นระบบ โดยอาจเน้นการสอนแบบบรรยายเนื้อหาความรู้มากกว่าการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติเพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยเนื้อหาบางส่วนในหน่วยการเรียนรู้ต้องคิดวิเคราะห์ จำแนกแยกแยะข้อมูลหรือองค์ประกอบออกเป็นส่วนย่อย ๆ ของเรื่องราว หรือเหตุการณ์ และหาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล และหลักการมาอธิบายเรื่องนั้นๆ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งไม่มีชีวิต กับสิ่งมีชีวิต เป็นอย่างไร หรือในความสัมพันธ์ต่างๆ แตกต่างกันอย่างไร การถ่ายพลังงานหรือห่วงโซ่อาหาร มีเหตุและหลักการอย่างไรถึงได้เช่นนี้ จึงทำให้ผู้เรียนความเข้าใจยาก คิดวิเคราะห์ความสำคัญ ความสัมพันธ์ และ หลักการ ยังไม่ได้ หรือยังไม่ถูกต้อง จึงทำให้ส่งผลให้นักเรียนขาดทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เพราะ ผู้เรียนยังคงรับความรู้โดยการจำ ไม่ฝึกฝนการคิดวิเคราะห์ และยังขาดการจัดลำดับความสำคัญของเนื้อหา ส่งผลให้ไม่สามารถสรุปประเด็นสำคัญของเนื้อหาและไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ จึงทำให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับปรับปรุงให้ดีขึ้น

กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้หนึ่ง ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยที่ให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดต่างๆ เช่น การคิดวิเคราะห์ในการทำงาน การสังเกต การสื่อสารขณะการทำกิจกรรม โดยมีครูเป็นผู้กำกับควบคุม คอยอำนวยความสะดวก และสนับสนุนชี้แนะ ช่วยเหลือให้กำลังใจ ทำให้ผู้เรียนสามารถค้นพบความรู้ด้วยตนเองและแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ รวมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เพื่อพัฒนาความคิดระดับสูง คือ ความคิด วิเคราะห์ วิจัย ความคิดสร้างสรรค์ และการคิดแก้ปัญหา ที่เน้นผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติ เชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้เข้ากับประสบการณ์หรือองค์ความรู้เดิม (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2549)

นอกจากการสอนแบบกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ ยังมีรูปแบบอื่นที่สามารถใช้ประกอบในการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงความคิดสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความคิดกับสิ่งที่ลงมือกระทำ ซึ่งความคิด และประสาทสัมผัสของเด็ก ช่วยให้สามารถสร้างความเข้าใจจากสิ่งที่เขาลงมือกระทำได้ และรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ผังกราฟิก (Graphic Organizer) ถือว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการเรียนรู้รวบรวมอย่างเป็นระบบ เข้าใจง่าย กระชับ และชัดเจน โดยได้มาจากการนำข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่างๆ ที่ได้ศึกษาค้นคว้ามาจัดทำข้อมูล โดยใช้ทักษะการคิดต่างๆ บันทึกและสรุปความรู้ เช่น การคิดวิเคราะห์สังเกตุในจัดเรียบเรียงข้อมูลที่ต้องการเรียนรู้ จึงช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาจนสามารถเชื่อมโยงไป ยังข้อมูลหรือสาระเนื้อหา และยังสามารถช่วยให้ผู้เรียนสามารถ รวบรวมจัดโครงสร้างความรู้ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย เพราะสามารถสร้างกรอบของความรู้ที่มีพลัง ซึ่งทำให้ผู้เรียนง่ายแก่การจดจำ และเข้าใจความรู้นั้น ๆ เป็นระยะเวลานาน (วิสาข์ จัตวรัตน์ และกาญจนา สุจิต, 2545)

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับผังกราฟิก เรื่อง ระบบนิเวศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อมีประสิทธิภาพและบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันเป็นแนวทาง ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาทักษะเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกราฟิก เรื่อง ระบบนิเวศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

2.2 เพื่อเปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกราฟิก กับเกณฑ์ร้อยละ 75

2.3 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องระบบนิเวศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.4 เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกราฟิก เรื่อง ระบบนิเวศ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3. สมมุติฐานการวิจัย

3.1 การคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับแผนผังกราฟิก เรื่อง ระบบนิเวศ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75

3.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับแผนผังกราฟิก เรื่อง ระบบนิเวศ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

4. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

4.1 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้รับการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น และมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับแผนผังกราฟิกมากขึ้น

4.2 ได้เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในการพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับแผนผังกราฟิก ไปบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาอื่นๆ และระดับชั้นอื่นๆ ต่อไป

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับแผนผังกราฟิก เรื่อง ระบบนิเวศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 14 ห้องเรียน รวมนักเรียนทั้งหมด 540 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/8 โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 43 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แผนการเรียนรู้เรื่อง ระบบนิเวศ จำนวน 6 แผน 12 ชั่วโมง ซึ่งแผนการเรียนรู้ทุกแผนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 4.37 – 4.49 อยู่ในระดับมีความเหมาะสมมาก 2) แบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์ เรื่อง ระบบนิเวศ โดยสร้างแบบปรนัยจำนวน 20 ข้อ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยใช้สูตรของโลเวท (Lovett) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ระบบนิเวศ โดยสร้างแบบปรนัยจำนวน 30 ข้อ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 และความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยใช้สูตรของโลเวท (Lovett) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 4) แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียน โดยใช้คำถามออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านเนื้อหา 2) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ด้านสื่อและอุปกรณ์ 4) ด้านการวัดและประเมินผล ด้านละ 5 ข้อ 20 ข้อ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน one-Sample t-test และ t-test Dependent

6. ผลการวิจัย

6.1 ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับแผนผังกราฟิก เรื่อง ระบบนิเวศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกราฟิก เรื่อง ระบบนิเวศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ผลของกิจกรรมการเรียนรู้	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	100	84.10	3.45	84.10
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	30	26.19	1.33	87.29
ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ E_1/E_2 เท่ากับ 84.10/87.29				

จากตารางที่ 1 พบว่า การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกราฟิก เรื่อง ระบบนิเวศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 มีประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 84.10 และมีประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 87.29 แสดงให้เห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้ E_1/E_2 เท่ากับ 84.10/87.29

6.2 ผลการเปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกราฟิก กับเกณฑ์ร้อยละ 75

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกราฟิก

ผลการคิดวิเคราะห์	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
ก่อนเรียน	43	20	11.91	1.60	59.53
หลังเรียน	43	20	17.42	0.79	87.09

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนมีคะแนนการคิดวิเคราะห์ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 17.42 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.79 คิดเป็นร้อยละ 87.09 สูงกว่าร้อยละ 75 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์

6.3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกราฟิก เรื่อง ระบบนิเวศ

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t	Sig.
ก่อนเรียน	43	30	13.56	2.46	42	50.25	.000
หลังเรียน	43	30	26.19	1.33			

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกราฟิก เรื่อง ระบบนิเวศ มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

6.4 ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับผังกราฟิก เรื่อง ระบบนิเวศ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับผังกราฟิก เรื่อง ระบบนิเวศ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	ด้านเนื้อหา	4.86	0.35	มากที่สุด
1	กิจกรรมการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับตัวชีวิตและจุดประสงค์การเรียนรู้			
2	เนื้อหาสาระมีความเหมาะสม และชัดเจน	4.79	0.47	มากที่สุด
3	เนื้อหาในรายวิชามีความทันสมัย ทันต่อการเปลี่ยนแปลง	4.65	0.57	มากที่สุด
4	เนื้อหาสาระมีประโยชน์ และสามารถนำไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตได้	4.79	0.47	มากที่สุด
5	เนื้อหาสาระมีความน่าสนใจ และสนุก	4.74	0.54	มากที่สุด
	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.72	0.50	มากที่สุด
6	กิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมได้คิดวิเคราะห์ปฏิบัติกิจกรรม			
7	กิจกรรมการเรียนรู้นี้ทำให้นักเรียนมีความน่าสนใจทำให้เรียนอย่างสนุกและไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียน	4.63	0.62	มากที่สุด
8	กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้จากอินเทอร์เน็ตหรือแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ด้วยตนเอง	4.74	0.49	มากที่สุด
9	กิจกรรมการเรียนรู้นี้ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน กับเพื่อนๆ	4.67	0.52	มากที่สุด
10	กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และรายบุคคล	4.86	0.35	มากที่สุด
	ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียน	4.79	0.47	มากที่สุด
11	ครูใช้สื่ออุปกรณ์ความเหมาะสมในเนื้อหาสาระนั้นๆ			
12	ครูใช้สื่อการเรียนรู้เพียงพอต่อการค้นคว้า ทดลอง และปฏิบัติจริง	4.70	4.51	มากที่สุด
13	ครูใช้สื่อการจัดการเรียนรู้มีความน่าสนใจ และเหมาะสม	4.74	0.44	มากที่สุด
14	ครูใช้สื่อการเรียนรู้ช่วยให้เข้าใจในเนื้อหาได้ง่ายขึ้น	4.77	0.48	มากที่สุด

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
15	ครูใช้สื่อที่สอดคล้องเหมาะสมกับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้	4.65	0.48	มากที่สุด
	ด้านการวัดและประเมินผล	4.72	0.50	มากที่สุด
16	นักเรียนทราบเกณฑ์การประเมินผลล่วงหน้าของเนื้อหาที่เรียน			
17	การประเมินผลการเรียนของนักเรียนมีทั้งรายบุคคล และรายกลุ่ม	4.67	0.61	มากที่สุด
18	เกณฑ์การประเมินผลการเรียนการสอนมีสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียน	4.74	0.49	มากที่สุด
19	นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตัวเอง	4.77	0.48	มากที่สุด
20	มีเกณฑ์การประเมินผลการเรียนรู้มีความชัดเจน	4.72	0.50	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ย	4.73	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกราฟิก เรื่อง ระบบนิเวศ มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.73 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด

7. อภิปรายผลการวิจัย

7.1 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกราฟิก เรื่อง ระบบนิเวศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 84.10/87.29 สูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกราฟิก เรื่อง ระบบนิเวศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างความสนใจ การสำรวจและค้นหา การอธิบายและลงข้อสรุป การขยายความรู้ การประเมินผล พบว่า ในแต่ละขั้นตอนเน้นให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้ โดยการแสวงหาและศึกษาค้นคว้า เพื่อสร้างองค์ความรู้ของตนเอง โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีครูผู้สอนคอยอำนวยความสะดวก ทำให้ผู้เรียนสามารถค้นพบความรู้หรือแนวทางแก้ปัญหาได้ตัวเอง และสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งถือว่าเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำความรู้ หลักการ แนวคิดหรือทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ ไปเชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาที่ผู้เรียนสนใจศึกษา ค้นคว้า และลงมือปฏิบัติ ด้วยตนเองตามความสามารถและความถนัดของตนเองอย่างเป็นอิสระ สอดคล้องกับ Good (1973) ให้ความหมายของการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ว่าเป็นเทคนิค หรือกลวิธีเฉพาะประการหนึ่งในการจัดให้เกิดการเรียนรู้เนื้อหาบางอย่างของวิชาวิทยาศาสตร์ โดยกระตุ้นให้นักเรียนมีความอยากรู้อยากเห็นและแสวงหาความรู้ โดยการใช้คำถาม และพยายามค้นหาคำตอบให้พบด้วยตนเองเป็นวิธีการเรียนโดยการ แก้ปัญหาในกิจกรรมการเรียนที่เกิดขึ้น (Problem-Solving) ซึ่งปรากฏการณ์ใหม่ๆ ที่นักเรียนเผชิญในแต่ละครั้ง จะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการคิดด้วยการสังเกตอย่างถี่ถ้วน เป็นระบบ ออกแบบการวัดที่ต้องการแยกแยะสิ่งที่สังเกตกับสิ่งที่สรุป ประดิษฐ์คิดค้น ตีความหมายภายใต้

สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมที่สุด การใช้วิธีการอย่างฉลาด สามารถทดสอบได้ และการสรุปอย่างมีเหตุผล และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กชกร คงเพชรดี (2561) ได้ศึกษาเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เรื่อง โลกและการเปลี่ยนแปลง โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ พบว่า 1. การจัดการเรียนรู้ใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 72.91/79.09 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 70/70 และ ผู้วิจัยได้นำผังกราฟิกเป็นเครื่องมือให้นักเรียนในการจัดกระทำข้อมูลต่างๆ Bayer (1997) กล่าวไว้ว่า ผังกราฟิกกว่าผังกราฟิกเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนมีการสะสมความรู้ได้ดี และเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายสามารถประยุกต์ผังกราฟิกให้อยู่ในรูปแบบต่างๆ เพื่อนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการคิด

7.2 ผลการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกราฟิก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 87.09 สูงกว่าร้อยละ 75 ของเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้มีกิจกรรมการฝึกความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยใช้ผังกราฟิกเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอย่างเป็นระบบ เข้าใจง่าย กระชับ กระชับ ชัดเจน โดยได้ความรู้จากแหล่งต่างๆมาจัดทำข้อมูลโดยใช้การคิด บันทึกและสรุปความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวนีย์ พันธัง และ วิทยา วรพันธุ์ (2563) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง โลกและทรัพยากรธรรมชาติ โดยใช้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับ Mind Mapping พบว่า 1. พบว่า ผลของการทดสอบการคิดวิเคราะห์หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 14.33 คิดเป็นร้อยละ 71.67 ซึ่งผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่ตั้งไว้

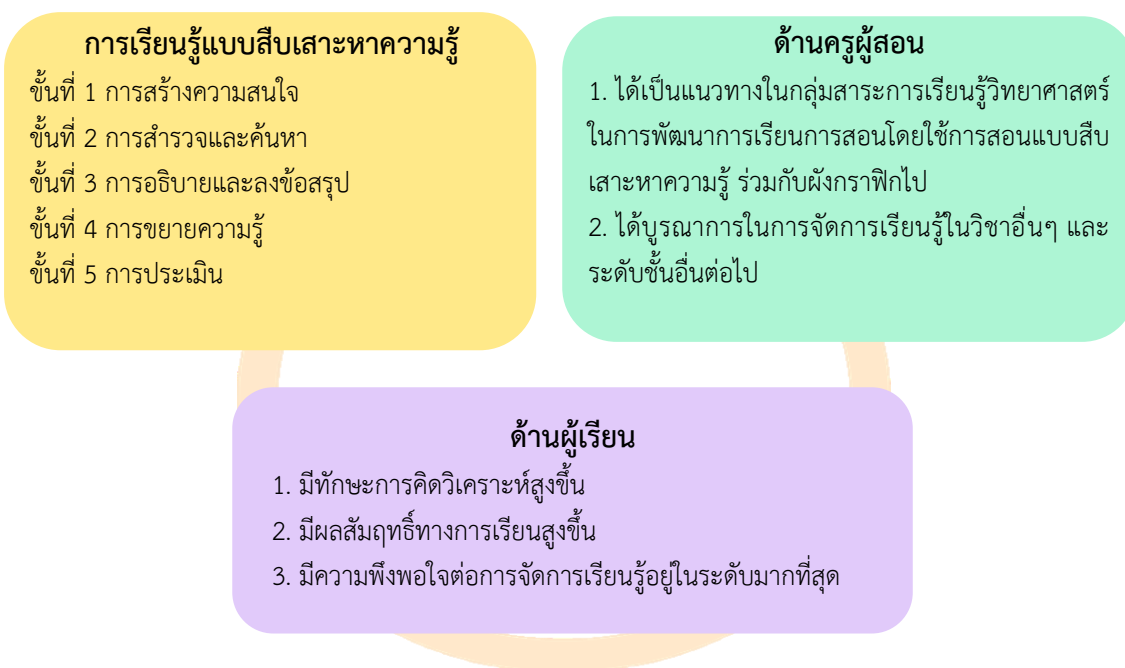
7.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกราฟิก เรื่อง ระบบนิเวศ ก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 45.19 และหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 87.29 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากการกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกราฟิก เป็นการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน หากผู้เรียนได้รับรู้บทบาทของตนเอง การเรียนการสอนก็จะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีครูทำหน้าที่สนับสนุนจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองเพื่อทำให้พบแนวทางแก้ปัญหาที่ถูกต้องด้วยตนเอง จึงนับได้ว่าการเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอนนั้น เป็นการเรียนการสอนที่เน้นองค์ความรู้ทักษะ และสมรรถนะที่เกิดกับตัวผู้เรียน ซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zaini (2010) ศึกษาผลลัพธ์ของผังกราฟิกต่อการเรียนของนักเรียน พบว่าการใช้ผังกราฟิกส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน การใช้ผังกราฟิกช่วยพัฒนาความเข้าใจของนักเรียนผ่านแนวคิดที่สำคัญและความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เรียนและ โครงสร้างทางความคิดของผู้เรียนผังกราฟิกเป็นเหมือนแผนที่ที่ช่วยนำผู้เรียนไปสู่ความรู้ ใหม่

7.4 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกราฟิก เรื่อง ระบบนิเวศ มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.73 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการคิดและได้เรียนรู้ลงมือปฏิบัติเองจึงทำให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะได้เรียนรู้จึงทำให้มีความสุข ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ Good (1973) ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า ความพึงพอใจ

หมายถึง สภาพคุณภาพ หรือระดับความพึงพอใจซึ่งเป็นผลมาจากความสนใจต่าง ๆ และทัศนคติที่บุคคลมีต่อสิ่งที่ทำ และยังสอดคล้องกับวิจัยของ ทิปกา พูลทวี และพัชรภา ตันติชูเวช (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการใช้เหตุการณ์จำลอง เรื่อง การหักเหแสง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในความพึงพอใจมาก

8. องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้การวิจัยเป็นการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกราฟิก เรื่อง ระบบนิเวศ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ส่งผลให้นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ รวมถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้รูปการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกราฟิก

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

9.1.1 ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับรูปแบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกราฟิก ให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างต่อเนื่อง

9.1.2 ผู้บริหารควรสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ส่งเสริมให้ครูผู้สอนใช้ในการวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

9.2.1 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกรฟิก ครูผู้สอน กำหนดเวลาในการทำกิจกรรมแต่ละขั้นให้เหมาะสมกับเนื้อหา เพื่อให้ นักเรียนลงมือปฏิบัติทันเวลา และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

9.2.2 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับผังกรฟิก ก่อนให้ นักเรียนทำกิจกรรมครูผู้สอนควรชี้แจง และอธิบายให้นักเรียนเข้าใจรูปแบบผังกรฟิกต่างๆ และในการทำกิจกรรมครูผู้สอนควรควรกำหนดเลือกให้เหมาะสมกับเนื้อหา ก่อนที่จะให้นักเรียนเขียนผังกรฟิก

9.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

9.3.1 ควรศึกษาและพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับวิธีการสอนแบบอื่นๆ เช่น การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน, การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หรือวิชาอื่นๆได้ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลายมากขึ้น

10. เอกสารอ้างอิง

- กชกร คงเพชรดี. (2561). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เรื่อง โลกและการเปลี่ยนแปลงโดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (5E). กำแพงเพชร : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2560. นนทบุรี: ไทยร่มเกล้า.
- ทีปกา พูลทวี และพัชรภา ตันติชูเวช (2564). การศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการใช้เหตุการณ์จำลอง เรื่อง การหักเหแสง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. นครปฐม : คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม. (2564, รายงานประจำปีของสถานศึกษา (SAR) โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษابุรีรัมย์ ประจำปีการ 2564. บุรีรัมย์ : ฝ่ายวิชาการ โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม.
- วิสาข์ จิตวิตร และกาญจนา สุจิต. (2545). การใช้ Mind Map & Concept Mapping ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2549). การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มวิทยาศาสตร์ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : องค์การค่าครูสภา.
- เสาวนีย์ พันธัง และวิทยา วรพันธุ์. (2563). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ และการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องโลก และทรัพยากรธรรมชาติ โดยใช้รูปแบบการจัดกิจกรรม การเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น ร่วมกับแผนผังความคิด. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- Bayer, B.K. (1997). **Student thinking : A comprehensive approach**. America : Allyn and Bacon.
- Bloom, B.S. (1956). **Taxonomy of Education Objectives Book Cognitive**. New York : David McKay.
- Good. (1973). **Dictionary of Education**. New York : Teacher College Press.
- Zaini. (2010). The Effect of Graphic Organizers on Students' Learning in School. **Malaysian journal of Education Technology**. 10(2010). 17-23.

11. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความสำเร็จอย่างสูง จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิติวรดา พลเยี่ยม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาธน์ เนื่องเฉลิม ประธานกรรมการสอบ รองศาสตราจารย์ ดร.ชวลิต ชูกำแหง กรรมการสอบ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมทรง สิทธิ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะ และให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ และขอขอบพระคุณ คุณครูกรวิกา ทักสินวิวัฒน์ คุณครูภัทลัญญ์ นพไธสง คุณครู ประเสริฐ สังข์รัมย์ คุณครู พิมลพรรณ ปรงโพธิ์ และคุณครูภัทรพงศ์ แมนประโคน ที่กรุณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขที่เป็นประโยชน์แก่งานวิจัย รวมถึงผู้อำนวยการ คณะครู นักเรียนโรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม ที่ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ และขอขอบพระคุณ บิดา มารดา ญาติมิตร และเพื่อน ๆ ที่คอยให้กำลังใจ ให้ผู้วิจัยได้ทำวิจัยในชั้นเรียนฉบับนี้สำเร็จลุล่วง สามารถผ่านพ้นอุปสรรคต่าง ๆ และคอยส่งเสริมสนับสนุนในทุก ๆ ด้านเสมอมา คุณประโยชน์จากวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบและอุทิศแด่ผู้มีพระคุณทุกท่านและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้ต่อไป

การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*

INQUIRY - BASE LEARNING (5E) AND LOGICAL PHYSICS-SOLVING STRATEGIES TO DEVELOP THE ABILITY TO SOLVE PHYSICS PROBLEMS OF MATHAYOMSUKSA 4

กานดา นิมะลา¹, ฐิติวรดา พลเยี่ยม²

Kanda Nimala¹, Titiworada Polyiem²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Education, Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}

Email : 64010552002@msu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ตามเกณฑ์ 70/70 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์หลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะกับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนเสื่อโก้ววิทยาสรรค์ อำเภอนาคู จังหวัดมหาสารคาม โดยการสุ่มแบบกลุ่ม จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 29 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ แบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบสมมติฐานได้แก่ t-test (Independent Samples)

ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพ 74.28/71.84 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 2. นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ มีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) 2. กลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ 3. ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) To develop inquiry-based learning (5E) combined with strategies for solving logical physics problems; of Mathayom 4 students according to the criteria 70/70. 2) To compare the ability to solve physics problems after learning of students who received inquiry-based learning (5E) combined with logical physics problem-solving strategies with students who received learning. Knowledge inquiry model (5E). 3) To study satisfaction with inquiry-based learning (5E) combined with logical physics problem solving strategies. of Mathayom 4 students. The sample group used in this study is students who are studying in Mathayom 4, Semester 2, academic year 2022, Suea Kok Wittayasan School. Wapi Pathum District Maha Sarakham Province By random sampling, 1 classroom, 29 people. The research tools include an inquiry-based learning plan (5E) along with strategies for solving logical physics problems. A test to measure your ability to solve physics problems. Academic achievement test and satisfaction questionnaire Statistics used in data analysis include percentage, mean, and standard deviation. and hypothesis testing statistics include One Sample t-test and t-test (Independent Samples)

The result was as follows: 1. The effectiveness of the inquiry-based learning management (5E) combined with logical physics problem solving strategies. of Mathayom 4 students had an efficiency of 74.28/71.84, which was higher than the specified criteria. 2. Group of students who received inquiry-based learning (5E) combined with logical physics problem solving strategies. The ability to solve physics problems after studying was significantly higher than before studying at the .05 level. 3. Students are satisfied with inquiry-based learning (5E) combined with logical physics problem solving strategies. To develop the ability to solve physics problems. Overall, it is at the highest level.

Keyword : 1. Inquiry - based learning (5E) 2. Logical problem-solving strategy 3. Ability to solve physics problems

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคตเพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคน ช่วยอำนวยความสะดวกในชีวิตและการทำงาน นอกจากนี้ยังช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาทั้งด้านความคิดและทักษะเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนางาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ฟิสิกส์เป็นวิทยาศาสตร์แขนงหนึ่งที่ศึกษากฎต่าง ๆ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ในธรรมชาติ หลักการ ทฤษฎี จึงต้องอาศัยความรู้ทางคณิตศาสตร์เพื่อเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่สังเกตได้จากปรากฏการณ์จริงกับคำอธิบายทางทฤษฎี (สถาบันส่งเสริมการสอน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560) อย่างไรก็ตาม

ตามพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียนวิชาฟิสิกส์เท่าใดนัก เนื่องจากเนื้อหาวิชาฟิสิกส์จะเป็นการแก้โจทย์ปัญหาที่มีการแก้สมการทางคณิตศาสตร์ทำให้นักเรียนมักจะประสบปัญหาการวิเคราะห์โจทย์และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่โจทย์กำหนด นักเรียนจึงไม่สามารถนำกฎทฤษฎี สมการต่าง ๆ ไปใช้แก้โจทย์ปัญหาได้อย่างถูกต้อง (ตะวัน พันธุ์ขาว, 2556) และการเรียนการสอนรายวิชาฟิสิกส์ไม่ได้มีเฉพาะในส่วนของการคำนวณแก้โจทย์ปัญหาเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีในส่วนของทฤษฎีหรือเนื้อหาการทดลองซึ่งทั้งหมดนี้มีส่วนสำคัญยิ่งในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน แต่ปัจจุบันโรงเรียนส่วนใหญ่จัดการเรียนการสอนในรูปแบบบรรยายเนื้อหาตามหนังสือหรือเอกสารประกอบการเรียนซึ่งไม่สามารถทำให้นักเรียนเข้าใจทฤษฎีหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ชัดเจน และไม่สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่มีสำหรับแก้โจทย์ปัญหาได้ (สิริเกศ หมัดเจริญ, 2553) เห็นได้จากการประเมินผลการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนนานาชาติหรือ PISA ที่มีอายุ 15 ปี ในการแก้ปัญหา ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2000 - 2015 พบว่า นักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของ OECD และอยู่ในระดับที่ 2 จากทั้งหมด 6 ระดับ แสดงให้เห็นว่านักเรียนไม่สามารถประยุกต์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในสถานการณ์ที่หลากหลายได้และไม่สามารถเชื่อมโยงระหว่างการอธิบายและใช้ประจักษ์พยานทางวิทยาศาสตร์จากแหล่งต่างๆ เพื่อเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ นักเรียนไม่สามารถแสดงออกถึงการใช้ความคิดและการเป็นเหตุเป็นผลเชิงวิทยาศาสตร์ในระดับสูงได้

จากการรายงานการประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเสื่อโก้งวิทยาสรรค์ ในปีการศึกษา 2562, 2563, 2564 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด คือ ร้อยละ 70 โดยมีผลการเรียนเฉลี่ยร้อยละ 62.31, 63.15 และ 62.25 และมีความสามารถทางการเรียนด้านการแก้ปัญหาที่ต่ำกว่าโรงเรียนกำหนด คือ ร้อยละ 70 ผลการประเมินมีค่าเฉลี่ย 56.39 (โรงเรียนเสื่อโก้งวิทยาสรรค์, 2562, 2563, 2564) พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาในการวิเคราะห์โจทย์และไม่สามารถเชื่อมโยงหลักการทางฟิสิกส์ ทฤษฎีและปรากฏการณ์ในชีวิตประจำวันเข้ากับสถานการณ์ที่โจทย์กำหนดมาให้ นอกจากนี้นักเรียนยังไม่มีลำดับขั้นตอนในการแก้โจทย์ปัญหาที่ชัดเจนจึงทำให้นักเรียนไม่สามารถดำเนินแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ได้อย่างถูกต้อง

การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้ ใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาอย่างมีระบบทำให้นักเรียนเกิดความรู้จากการคิดวิเคราะห์ แยกแยะและพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองแล้วสรุปออกมาเป็นหลักการและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ (ทิศนา แคมมณี, 2555, ปิยะฉัตร ชัยมาลา, 2550, วิณา ประชากุล และประสาธน์ เนืองเฉลิม, 2559) นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ยังมีขั้นตอนการแก้โจทย์ปัญหาที่ยังไม่ชัดเจนนัก จากการศึกษากรณีการแก้โจทย์ปัญหาเชิงตรรกะ (Heller & Heller, 2010) เป็นกรณีศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนฝึกคิดวิเคราะห์ปัญหา การคิดเชิงเหตุผลซึ่งเป็นสิ่งที่ยากที่สุดของการแก้โจทย์ปัญหา มีลำดับขั้นตอนการแก้โจทย์ปัญหาที่ชัดเจน ให้ความสำคัญกับการเขียนแผนภาพ แสดงสถานการณ์ที่โจทย์กำหนดให้และให้ความสำคัญกับแนวคิดหรือหลักการทางฟิสิกส์ที่นำไปใช้ในการแก้ปัญหารวมถึงให้ความสำคัญกับกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ซึ่งมีส่วนที่นำไปสู่ผลลัพธ์ของปัญหานั้น

จากปัญหาและเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้นำกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) มาประกอบกับกลวิธีการแก้โจทย์ปัญหาเชิงตรรกะ สำหรับใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ และความพึงพอใจของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เนื่องจากเป็นกระบวนการเน้นให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง มีขั้นตอนในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ที่ชัดเจน ทำให้ผู้เรียนคิดอย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอนจากแนวคิดของกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาเชิงตรรกะและสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นเมื่อนำการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีการแก้โจทย์ปัญหาเชิงตรรกะโดยจะแทรกเข้าไปในชั้นขยายความรู้ จะสามารถพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ได้ดียิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ตามเกณฑ์ 70/70

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะกับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E)

2.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

3. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

3.1 ได้แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีประสิทธิภาพ

3.2 เป็นแนวทางในการนำแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์กับการจัดกิจกรรมในระดับชั้นอื่น ๆ การเรียนรู้ในระดับชั้นอื่น ๆ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนเสื่อโก้ววิทยาสรรค์ จำนวน 59 คน จาก 2 ห้องเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนเสื่อโก้ววิทยาสรรค์ จำนวน 29 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แผนการจัดการเรียนรู้วิชาฟิสิกส์ จำนวน 9 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง 2) แบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ แบบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ โดยวัดหลังการจัดการเรียนรู้ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.5 – 1.00 มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.23 – 0.32 และอำนาจจำแนก (B) 0.29 –

0.46 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.98 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.5 – 1.00 มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.27 - 0.77 และอำนาจจำแนก (B) 0.23 - 0.49 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.83 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ จำนวน 10 ข้อ แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) การเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้ 1) ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังโรงเรียนเสื่อโก้ววิทยาสรรค์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 2) นำเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 29 คน 3) นำข้อมูลที่ได้จากนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อสรุปผลการทดลองตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 1) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลหาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ตามเกณฑ์ E_1/E_2 2) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะกับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) 3) วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Independent Samples t-test

5. ผลการวิจัย

5.1 ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ เรื่อง การเคลื่อนที่แนวตรง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยกำหนดมาตรฐานประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 (E_1/E_2)

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) กับประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) ของนักเรียนที่จัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์เชิงตรรกะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ตามเกณฑ์ 70/70

ประสิทธิภาพ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	76	56.49	2.11	74.28
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	30	21.55	2.65	71.84
ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E_1/E_2) เท่ากับ 74.28/71.84				

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยจากใบกิจกรรมและแบบทดสอบย่อย เท่ากับ 56.49 คะแนน จากคะแนนเต็ม 76 คิดเป็นร้อยละ 74.28 แสดงว่ามีประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 74.28 และพบว่า คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เท่ากับ 21.55 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คิดเป็นร้อยละ 71.84 แสดงว่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)

เท่ากับ 71.84 ดังนั้นประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (E_1/E_2) เท่ากับ 74.28/71.84 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 70/70

5.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์หลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ กับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ที่ได้จากแบบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ ดังตารางที่ 2 และตารางที่ 3

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์หลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ กับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E)

รูปแบบการเรียนรู้	คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์			t
	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	
แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ	42.83	2.30	85.66	16.09*
แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E)	29.23	3.47	58.46	

จากการตาราง 2 พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์นักเรียนมีคะแนน 42.83 คะแนนจาก 50 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 85.66 และหลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ นักเรียนมีคะแนน 29.23 คะแนน จาก 50 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 58.46 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะทดลองสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ

รายการประเมินความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4.83	0.38	มากที่สุด
2. กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ	4.90	0.31	มากที่สุด
3. กิจกรรมการเรียนรู้สนุกสนาน น่าสนใจ และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้	4.41	0.57	มาก

รายการประเมินความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
4. กิจกรรมการเรียนรู้นี้ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกแสดงความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น	4.76	0.44	มากที่สุด
5. กิจกรรมการเรียนรู้นี้ทำให้นักเรียนมีความพยายามในการทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมาย	4.59	0.50	มากที่สุด
6. กิจกรรมการเรียนรู้นี้ทำให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ใหม่ ๆ กับเพื่อน ๆ	4.76	0.44	มากที่สุด
7. กิจกรรมการเรียนรู้นี้ทำให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มมากขึ้น	4.69	0.47	มากที่สุด
8. กิจกรรมการเรียนรู้นี้ช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางฟิสิกส์	4.93	0.26	มากที่สุด
9. การจัดบรรยากาศห้องเรียนเอื้อต่อการเรียนการสอน	4.45	0.51	มาก
10. ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล	4.62	0.49	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.66	0.44	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยการจัดการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.66 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

6.1 การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาเชิงตรรกะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 74.28/71.84 งเป็นตามเกณฑ์ 70/70 ปรากฏผลเช่นนี้ เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเองและมีครูจะเป็นผู้อำนวยการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ ศิริพิมล หงส์เหม (2555) เอกวิทย์ ดวงแก้ว (2558) ได้กล่าวตรงกันว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือลงค้นคว้าหาความรู้หรือแนวทางแก้ปัญหาได้เอง โดยใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ ครูมีบทบาทสำคัญในการจัดสภาพการเรียนการสอนให้เอื้อต่อกระบวนการสืบสวนและค้นหาคำตอบ นอกจากนี้ครูผู้สอนจะใช้คำถามเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนได้เกิดการคิดและหาคำตอบด้วยตัวเอง ชาตรี เกิดธรรม (2542) เมื่อนำกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะมารวมใช้กับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) โดยแทรกเข้าไปในขั้นที่ 4 ขยายความรู้ เป็นกลวิธีที่ลำดับขั้นตอนการแก้ปัญหาที่ชัดเจน อมรลักษณ์ ฤทธิเดช (2553) กล่าวว่ากลวิธีแก้โจทย์ปัญหาเชิงตรรกะ

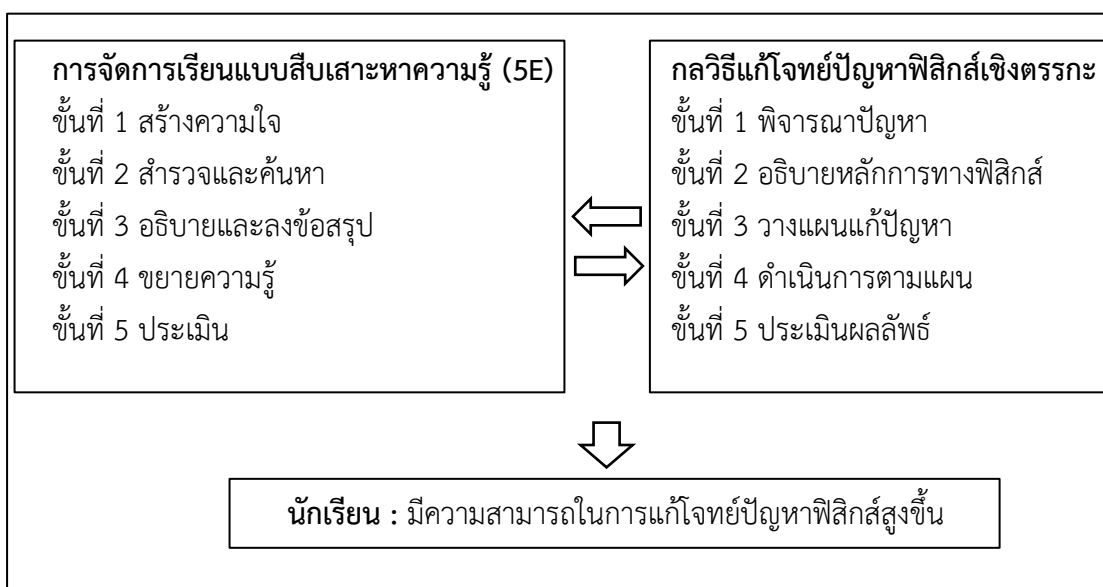
ของเฮลเลอร์และเฮลเลอร์ได้ให้ความสำคัญกับการเขียนแผนภาพแสดงสถานการณ์ที่โจทย์กำหนดให้ หลักการทางฟิสิกส์ที่จะนำมาใช้ในการแก้โจทย์ปัญหา รวมถึงให้ความสำคัญกับกระบวนการทางคณิตศาสตร์ซึ่งมีส่วนช่วยให้นำไปสู่ผลลัพธ์ของปัญหานั้น กลวิธีแก้โจทย์ปัญหาเชิงตรรกะที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย 1) ขั้นตอนพิจารณาปัญหา 2) ขั้นตอนอธิบายหลักการทางฟิสิกส์ 3) ขั้นตอนวางแผนแก้ปัญหา 4) ขั้นตอนดำเนินการตามแผน 5) ขั้นตอนตรวจสอบผลลัพธ์

6.2 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ มีค่าเฉลี่ยความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เท่ากับร้อยละ 85.66 และมีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนที่ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์สูงกว่าขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนมีความสอดคล้องกับองค์ประกอบที่ต้องการวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ ซึ่งมีลำดับขั้นในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ที่ชัดเจน ขั้นที่ 1 พิจารณาปัญหา เป็นการสร้างแผนภาพต่าง ๆ บอกสิ่งที่โจทย์ให้มา ขั้นที่ 2 อธิบายหลักการทางฟิสิกส์ โดยจะอธิบายรูปสมการ เชื่อมโยงสิ่งที่ต้องการทราบกับทฤษฎี ขั้นที่ 3 วางแผนแก้ปัญหา จะกำหนดแนวทางโดยเขียนสมการทางคณิตศาสตร์ ขั้นที่ 4 ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ ทำการแทนค่าตัวแปรที่ต้องการหา ขั้นที่ 5 ประเมินผลลัพธ์ ตรวจสอบความถูกต้อง เช่น หน่วยของตัวแปร ทิศทาง ซึ่งปัญหาฟิสิกส์มีความซับซ้อน ต้องอาศัยการฝึกฝนจึงจำเป็นต้องได้รับการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนได้ฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ เมื่อนักเรียนมีประสบการณ์การแก้โจทย์ที่หลากหลายแล้วจะสามารถดำเนินการแก้โจทย์ได้เป็นขั้นตอน (รมิตา ชื่นเปรมชีพ, 2560) เมื่อนักเรียนมีประสบการณ์การแก้โจทย์ที่หลากหลายแล้วจะสามารถดำเนินการแก้โจทย์ได้เป็นขั้นตอน สอดคล้องกับ วิรัตน์ เขตชั้น (2562) ที่ได้ทำการพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ เรื่อง การเคลื่อนที่แบบหมุน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นร่วมกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาเชิงตรรกะเชิงเฮลเลอร์และเฮลเลอร์ พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นร้อยละ 51.58 และมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาสูงขึ้นร้อยละ 71.04 ซึ่งมีพัฒนาการอยู่ในระดับสูง

6.3 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากจากการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ ทำให้นักเรียนได้ฝึกคิดแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์อย่างเป็นขั้นตอน ทำให้นักเรียนเข้าใจปัญหาและดำเนินการแก้โจทย์ได้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน อีกทั้งการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) นักเรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ค้นคว้า ด้วยตนเอง และได้ฝึกแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นนธิญา แก้ววิจิตร (2563) ได้ทำวิจัยเรื่องผลของการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ร่วมกับกลวิธีแก้ปัญหาเชิงตรรกะของเฮลเลอร์และเฮลเลอร์ต่อความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางฟิสิกส์ เรื่อง ไฟฟ้าสถิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ร่วมกับกลวิธีแก้ปัญหาเชิงตรรกะของเฮลเลอร์และเฮลเลอร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

7. องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์มากขึ้น สามารถนำเสนอเป็นองค์ความรู้ใหม่ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การจัดการเรียนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E)
ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 โรงเรียนเสื่อโก้ววิทยาสรรค์ ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้สอนใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อพัฒนาความสามารถของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ

8.1.2 โรงเรียนควรมีการจัดประสบการณ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มสาระเพื่อการประยุกต์ใช้ สะท้อนข้อดี ข้อบกพร่องและเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนในการใช้นวัตกรรม

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ครูควรกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละขั้นตอนให้ชัดเจน เพื่อที่นักเรียนจะสามารถคำนวณเวลาในการทำใบกิจกรรมและแบบทดสอบย่อยได้ทันเวลาพอดี

8.2.2 เวลาทำกิจกรรมกลุ่มและสืบค้น ครูคอยกระตุ้นให้กำลังใจ แนะนำนักเรียนภายในกลุ่ม

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลที่เกิดจากการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ประกอบกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เชิงตรรกะ ในเนื้อหาวิชาฟิสิกส์เรื่อง อื่น ๆ

8.3.2 ควรมีการศึกษาความสามารถทางฟิสิกส์ด้านอื่น ๆ ของนักเรียน เช่น การสื่อสาร

9. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ชาตรี เกิดธรรม. (2542). **การสอนวิทยาศาสตร์เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เซ็นเตอร์ดีส์คัฟเวอร์ จำกัด.
- ตะวัน พันธุ์ขาว. (2556). **การพัฒนาหลักสูตรเสริมทักษะการเรียนรู้วิชาฟิสิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ทิตนา แชมณี. (2555). **ศาสตร์การสอน**. พิมพ์ครั้งที่ 16. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉันทรัตน์ พลเยี่ยม. (2563). **การศึกษาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฟิสิกส์ เรื่องโมเมนตัมและการชน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคนิคการแก้ปัญหาของโพลยา**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นันทิญา แก้ววิจิตร. (2563). **ผลของการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ร่วมกับ กลวิธีแก้ปัญหาเชิงตรรกะของเฮลเลอร์และเฮลเลอร์ต่อความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางฟิสิกส์เรื่อง ไฟฟ้าสถิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปิยฉัตร ชัยมาลา. (2550). **ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es)**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- โรงเรียนเสื่อโก้ววิทยาสรรค์. (2562). **รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาโรงเรียนเสื่อโก้ววิทยาสรรค์ ประจำปีการ 2562**. มหาสารคาม : ฝ่ายวิชาการโรงเรียนโรงเรียนเสื่อโก้ววิทยาสรรค์.
- โรงเรียนเสื่อโก้ววิทยาสรรค์. (2563). **รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาโรงเรียนเสื่อโก้ววิทยาสรรค์ ประจำปีการ 2563**. มหาสารคาม : ฝ่ายวิชาการโรงเรียนโรงเรียนเสื่อโก้ววิทยาสรรค์.
- โรงเรียนเสื่อโก้ววิทยาสรรค์. (2564). **รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาโรงเรียนเสื่อโก้ววิทยาสรรค์ ประจำปีการ 2564**. มหาสารคาม : ฝ่ายวิชาการโรงเรียนโรงเรียนเสื่อโก้ววิทยาสรรค์.

- วิรัตน์ ชันเขต. (2560). การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหา ทางฟิสิกส์เชิงตรรกะของเฮลเลอร์และเฮลเลอร์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางฟิสิกส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์**. 21(4). 286-300.
- วีณา ประชากุล และประสาธน์ เนื่องเฉลิม. (2559). รูปแบบการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 3. ขอนแก่น : คลังนันทวิทยา.
- วุฒิชัย จารุตัน. (2563). การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ เรื่อง โมเมนตัมและการชน ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กลวิธีแก้โจทย์ปัญหาเชิงตรรกะของเฮลเลอร์และเฮลเลอร์. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศรียิมล หงส์เหม. (2555). การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์และคุณลักษณะ ใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2546). การจัดสาระการเรียนรู้ กลุ่มวิทยาศาสตร์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สิริเกศ หมดเจริญ. (2553). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ เรื่อง เสียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กลวิธีเมตาคognition. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อมรลักษณ์ ฤทธิเดช. (2553). ศึกษาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาฟิสิกส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่สอนโดยใช้กลวิธีแก้ปัญหาเชิงตรรกะของเฮลเลอร์และเฮลเลอร์. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เอกวิทย์ ดวงแก้ว. (2558). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางฟิสิกส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับกลวิธีแก้โจทย์ปัญหาทางฟิสิกส์เชิงตรรกะของเฮลเลอร์และเฮลเลอร์. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Heller, K., & Heller, P. (2010). *Cooperative problem solving in physics a user's manual*. Retrieved 9 November 2022. From <http://www.Aapt.org/Conferences/newfaculty/upload/Coop-Problem-Solving-Guide>

10. คำขอบคุณ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยได้รับความเมตตากรุณา ให้คำปรึกษา คอยให้คำแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิติวรดา พลเยี่ยม อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา วรพันธุ์ ประธานกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.กันยารัตน์ สอนสุภาพ กรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปิยะธิดา ปัญญา ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือทั้งห้าท่าน ได้แก่ คุณครูศาสตรา โคตรธาดา คุณครูธวัช ภูมิชูชิต คุณครูสุภาวดี ยนต์ชัย และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อพนันท์ พูลพุทธา ที่คอยให้คำแนะนำ ช่วยแก้ไขข้อบกพร่องของเครื่องมือเพื่อให้เก็บข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงผู้บริหาร คณะครู และนักเรียนโรงเรียนเสื่อโก้ววิทยาสรรค์ อำเภอลำดวน จังหวัดมหาสารคาม ที่ให้ความอนุเคราะห์ ช่วยเหลือ ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลในการทำวิจัยจนบรรลุวัตถุประสงค์ สำเร็จไปด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง และขอกราบขอบพระคุณ นายคมสัน นิมะลานางรุ่งนภา นิมะลา บิดา มารดา ของผู้วิจัย ที่ได้มอบความรัก ความอบอุ่น ให้กำลังใจ คอยสนับสนุน การทำวิจัย จนสำเร็จลุล่วงตามความมุ่งหวังที่ตั้งใจไว้ทุกประการ

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2*
DEVELOPING A PROGRAM TO STRENGTHEN INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL
ADMINISTRATORS UNDER THE CHAIYAPHUM PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ยุทธชัย เต็มวิถิ¹, ลักขณา สริวัฒน์²
Yutthachai Toemvithi¹, Lakkhana Sariwat²
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}
Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}
Email : 64010581043@msu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 2) เพื่อออกแบบสร้างและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือรักษาการในตำแหน่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 155 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ระยะที่ 2 ออกแบบสร้างและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลในการศึกษาที่มีผลการปฏิบัติที่ดี (Best Practices) คือ ผู้บริหารการศึกษาหรือศึกษานิเทศก์ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 3 คน กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและอาจารย์มหาวิทยาลัย จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ในสภาพปัจจุบันโดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

และทุก ๆ ด้านอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก และทุก ๆ ด้านอยู่ในระดับมาก ในส่วนความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ กล้าหาญและกล้าเสี่ยงต่อนวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม การทำงานเป็นทีม และการมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม ตามลำดับ 2. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 มีกิจกรรมตามองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม 4 Module ได้แก่ Module 1 การมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม Module 2 การมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม Module 3 กล้าหาญและกล้าเสี่ยงต่อนวัตกรรม Module 4 การทำงานเป็นทีม ผลการประเมินโปรแกรมโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาโปรแกรม 2. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม 3. การเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

ABSTRACT

This research aimed 1) to study the current conditions, desirable conditions, and the needs to enhance Innovative leadership of school administrators under the Chaiyaphum primary educational service area office 2 2) to design, build and evaluate programs to enhance innovative leadership of school administrators under the Chaiyaphum primary educational service area office 2. The researcher defined the research method into 2 phases: Phase 1 was to study the current conditions, desirable conditions, and the needs to enhance innovative leadership of school administrators under the Chaiyaphum primary educational service area office 2. The samples were 155 educational institute administrators or acting in positions under the Chaiyaphum primary educational service area office 2, in the academic year 2022. The research tool was an estimation scale questionnaire. Phase 2 was to design, build and evaluate programs to enhance innovative leadership of school administrators under the Chaiyaphum primary educational service area office 2, the group of experts who provided information in the study with best practices were educational administrators or supervisors in the educational service area office from the educational service area office, 3 people. A group of experts assessed the suitability and feasibility of an innovative leadership of school administrators under the Chaiyaphum primary educational service area office 2 namely school administrators and university professors, amounting to 5 persons. The research tools were structured interviews, appropriateness, and feasibility assessment form for an innovative leadership of school administrators under the Chaiyaphum primary educational service area office 2. Statistics for data analysis were mean, standard deviation. and the priority needs index.

The results showed that: 1. Innovative leadership of school administrators under the Chaiphum primary educational service area office 2. the current conditions, all 4 aspects were at the moderate level and all aspects were at the moderate level. The desirable conditions in all 4 aspects were at a high level and all aspects were at a high level. In terms of priority needs, in descending order, Take risks with innovation, Innovation creativity, Teamwork and Innovation vision. 2.The innovative leadership program of school administrators under the Chaiphum primary educational service area office has 4 modules of activities according to the components of innovation leadership, Module 1: Innovation vision, Module 2: Innovation creativity, Module 3: Take risks with innovation and Module 4 Teamwork. The overall innovative leadership program assessment results were appropriate at the highest level. and has the highest level of possibility.

Keywords : 1. Development of the program 2. Innovative leadership 3. Strengthen innovative leadership

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ศตวรรษที่ 21 เป็นช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของโลก มีสิ่งใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย เช่น ผลกระทบของประชาคมอาเซียนและความต้องการกำลังคนที่มีทักษะ นี่เป็นความท้าทายครั้งใหญ่สำหรับประเทศที่มีรายได้ปานกลางซึ่งกำลังจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบในอนาคตอันใกล้ ทักษะ ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม และพฤติกรรมของประชากรย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสนิยม สิ่งนี้จะมีผลกระทบอย่างมากต่อระบบการศึกษาซึ่งจะต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อตอบสนองความท้าทายเหล่านี้ ประเทศไทยจำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้สามารถเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนประเทศไปข้างหน้าในอีก 20 ปีข้างหน้า (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทุกด้านของชีวิตมนุษย์ ส่งผลให้รัฐบาลมีวิสัยทัศน์เชิงนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยที่เรียกว่า Thailand 4.0 ซึ่งหมายความว่าประเทศจะพัฒนาผ่านนโยบายเศรษฐกิจบนพื้นฐานนวัตกรรมและขับเคลื่อนด้วยปัญญาของมนุษย์ ทุกคนมีโอกาสมิฉะนั้นจะมีส่วนร่วมในการเติบโตในลักษณะนี้ เป็นธรรมและยั่งยืน (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2546) สถาบันการศึกษาเป็นแหล่งผลิตเยาวชนเพราะจัดหาคนที่มีทักษะ ความรู้ความสามารถที่จำเป็นเพื่อให้ประสบความสำเร็จในสายงาน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้การศึกษาที่มีคุณภาพแก่เด็กไทยทุกคน ไม่ว่าเด็กจะมีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างไร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนี้ สถาบันการศึกษาจำเป็นต้องก้าวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกและปรับเปลี่ยนวิธีการให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบัน เพราะการศึกษาเป็นมากกว่าการเรียนรู้ ต้องช่วยพัฒนานักเรียนให้สามารถสร้างผลิตภัณฑ์และไอเดียที่ยอดเยี่ยมได้ นอกจากนี้ยังต้องช่วยให้ครูและผู้บริหารโรงเรียนเรียนรู้ที่จะสร้างสรรค์วิธีการสอนและการบริหารที่เป็นนวัตกรรมใหม่ ๆ

ในโลกปัจจุบันที่การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วด้วยเทคโนโลยี เพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ในโลกปัจจุบันที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ผู้นำจึงเป็นบุคคลที่สำคัญในองค์การมีบทบาทที่ต้องมีความรู้ในเรื่อง “ภาวะผู้นำ” ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับทุกองค์การในกระแสโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของสังคมจากอดีตสู่ปัจจุบันอย่างรวดเร็วมากเราจึงต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลงให้ทันกับเหตุการณ์ของโลกปัจจุบันตลอดเวลา ผู้นำ (Leader) และ ภาวะผู้นำ (Leadership) จึงเป็นปัจจัยคู่สำคัญที่ควรมีการพัฒนาบนพื้นฐานของทางสายกลางและการรักษาสสมดุลขององค์ประกอบต่าง ๆ และการจัดลำดับความสำคัญ (Priority) ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญมากสำหรับการดำเนินชีวิตทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและในระดับผู้นำ เพราะผู้นำ คือ บุคคลที่ได้รับมอบหมายซึ่งอาจโดยการเลือกตั้งหรือแต่งตั้งและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกให้มีอิทธิพลและบทบาทเหนือกลุ่มสามารถที่จะจูงใจชักนำหรือชี้นำให้สมาชิกของกลุ่มรวมพลังเพื่อปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ของกลุ่มให้สำเร็จ (สุวัฒน์ จุลสุวรรณ, 2559) ภาวะผู้นำที่จะนำพาองค์การเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ควรมีสมรรถดานวัตกรรม (innovation) คิดสร้างสรรค์ ในการเผชิญกับสิ่งที่ท้าทายหรือความเสี่ยง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล บูรณาการนานาทัศนะและตระหนักในโอกาสที่ไม่คาดฝัน มีสมรรถนะด้านความคล่องตัว (agility) เรียนรู้เชิงรุกอย่างมีวิสัยทัศน์ อย่างมีส่วนร่วม และอย่างสร้างสรรค์จากประสบการณ์เพื่อเดินไปสู่ความสำเร็จ สมรรถนะด้านความเฉียบแหลมระดับโลก (global acumen) มีโลกทัศน์ และทัศนะระดับโลก มีความรู้ในธุรกิจระดับโลก สมรรถนะด้านความฉลาดทางอารมณ์ (emotional intelligence) ตระหนัก รับรู้ และมีการพัฒนาอารมณ์ทั้งตนเอง รายบุคคล และทีม สมรรถนะด้านการจัดการคนที่มีความหลากหลาย (management of diverse workforce) เข้าใจคนอื่น ความมีปฏิสัมพันธ์ การสื่อสาร การปรับตัว และการบริหารการเปลี่ยนแปลง (Bersin, 2012)

ผู้นำและภาวะผู้นำในยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นโลกของการแข่งขันที่รุนแรง องค์การจะขับเคลื่อนไปได้ต้องอาศัยผู้นำที่ดีและเก่ง มีความรู้มีความสามารถในการกำหนดทิศทางขององค์การ บุคลากรหรือทีมงานอีกหลายร้อยคนจะต้องเป็นผู้ที่เดินอยู่ในทิศทางที่ผู้นำกำหนด หากผู้นำกำหนดทิศทางผิด ไม่มีภาวะผู้นำที่ดี เส้นทางแห่งความสำเร็จ ย่อมวกวนเกิดความสับสนและสุดท้ายองค์การย่อมมีปัญหา แต่ในทางตรงข้ามหากมีผู้นำที่มีภาวะผู้นำที่ดีย่อมทำให้บุคลากรยอมรับ ศรัทธาและเชื่อมั่นในตัวของผู้นาจนสามารถนำทีมทั้งหมดไปสู่เส้นทาง แห่งความสำเร็จได้ในที่สุด (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และประยุทธ์ ชูสอน, 2557) ภาวะผู้นำยุคใหม่ที่นำทักษะการบริหารภายในองค์กร และการบริหารที่ส่งผลไปสู่ความสำเร็จของการบริหารงานในองค์กร คือความสามารถของผู้นำที่จะให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการสร้างพันธกิจ แรงจูงใจ วิสัยทัศน์ การสร้างระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงสุดเป็นผู้นำที่มุ่งทั้งงานและคน โดยใช้แนวคิดผู้นำเชิงคุณลักษณะ แนวคิดผู้นำเชิงพฤติกรรม แนวคิดผู้นำเชิงสถานการณ์ แนวคิดภาวะผู้นำสมัยใหม่ และการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ เพื่อเป็นภาวะผู้นำที่ดีมีประสิทธิภาพ การเป็นผู้นำจึงเป็นศิลปะของการบริหารภายในองค์กร มีความมั่นใจในตัวผู้นำ มีความเคารพนับถือและให้ความร่วมมือกับผู้นำด้วยความจริงใจ เพื่อจะได้ปฏิบัติภารกิจให้ลุล่วงไปด้วยดี ภาวะผู้นำนั้น ย่อมเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการบริหารงานยุคใหม่ และเป็นจุดรวมพลัง ของทุกคนในองค์กร ฉะนั้นผู้นำยุคใหม่ย่อมเป็นหลักที่มีความสำคัญยิ่ง ในการบริหารงานในองค์กรต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และต่อผลงานอันเป็นส่วนรวม คุณภาพ และคุณลักษณะของผู้นำ ย่อมจะมีผลสะท้อนต่อวิถีปฏิบัติงานและผลงานของ

องค์กรซึ่งนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ (ทวิสันต์ วิชัยวงศ์, 2562) สอดคล้องกับ รัตติกรณ์ จงวิศาล (2564) ได้ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำเป็นคุณลักษณะ พฤติกรรม ความสามารถ หรือกระบวนการที่เป็นปฏิสัมพันธ์หรือเป็นวิธีการดำเนินชีวิตของบุคคล ที่สามารถมีอิทธิพลต่อผู้อื่น กลุ่มคน สามารถสร้างแรงบันดาลใจ สร้างความปรารถนา ทำให้เกิดความเชื่อศรัทธา การยอมรับ ความพยายาม การอุทิศตัว การใช้ความสามารถอย่างดีที่สุด และช่วยเพิ่มพลังอำนาจของผู้อื่น เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ภาวะผู้นำเป็นความสามารถในการชักจูงหรือโน้มน้าวผู้อื่นให้ค้นหาหนทางที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ที่จะกำหนดให้อย่างกระตือรือร้น และเป็นการผูกมัดหรือหลอมรวมกลุ่มเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแล้วกระตุ้นให้ดำเนินไปสู่เป้าหมาย สมรรถนะภาวะผู้นำที่จะนำองค์กรเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ผู้นำต้องมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมคิดสร้างสรรค์ในการเผชิญกับสิ่งที่ท้าทายหรือความเสี่ยง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล บูรณาการนานาทัศนะและตระหนักในโอกาสที่ไม่คาดฝัน มีความคล่องตัวในการเรียนรู้เชิงรุกอย่างมีวิสัยทัศน์อย่างมีส่วนร่วมและอย่างสร้างสรรค์จากประสบการณ์เพื่อเดินหน้าสู่ความสำเร็จ ผู้นำจะต้องมีความเฉียบแหลมระดับโลก มีโลกทัศน์และทัศนะระดับโลก จะต้องมีความฉลาดทางอารมณ์ ตระหนัก รับรู้ และมีการพัฒนาอารมณ์ทั้งตนเอง รายบุคคล เพื่อนร่วมทีม เป็นผู้นำที่บริหารจัดการคนที่มีความหลากหลาย เข้าใจคนอื่น สร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และมีความสามารถในการปรับตัว ตลอดจนการบริหารการเปลี่ยนแปลง (Deloitte Development LLC , 2013)

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นการแสดงออกถึงคุณลักษณะของผู้นำที่มีสมรรถนะบุคลิกภาพ บทบาท ความสามารถในการเข้าถึงปัญหาหรือโอกาสที่ซับซ้อน สามารถค้นพบแนวทางในการดำเนินการใหม่ ๆ เน้นสัมพันธภาพของกลุ่มบุคลากรที่มีคุณภาพ และมีความไว้วางใจสมาชิกภายในองค์กรรวมทั้งใช้กระบวนการของการสร้างสรรค์บริบททางนวัตกรรมเพื่อการขับเคลื่อนให้บุคลากรสามารถสร้างนวัตกรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตและการให้บริการอย่างสร้างสรรค์ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจึงมีความสำคัญต่อการบริหารงานของบุคลากรในองค์กร คือช่วยกระตุ้นให้บุคคลเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน มีจุดเน้น หรือเป้าหมายร่วมกันในการปฏิบัติงาน เกิดสัมพันธภาพที่ดีภายในกลุ่ม เกิดความไว้วางใจหรือเชื่อใจระหว่างกันในการทำงาน สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานไปสู่วิสัยทัศน์ขององค์กรนอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อองค์กรในการกำหนดทิศทางขององค์กรอย่างมีกลยุทธ์เชิงนวัตกรรมเพื่อการได้เปรียบในเชิงของการแข่งขันและในเชิงของคุณภาพของผลผลิตการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยวิธีการในเชิงสร้างสรรค์อย่างมีกลยุทธ์ การสร้างนวัตกรรมใหม่ในการผลิต หรือปรับปรุงการผลิตสินค้าและการบริการการบริหารจัดการด้วยวิธีการทำงานในรูปแบบของเครือข่ายและองค์กรสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการที่มีความคาดหวังเพิ่มขึ้นจากการใช้บริการขององค์กรและสามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงนวัตกรรมได้ (กุลชลี จงเจริญ, 2561) นอกจากนี้ จีราภา ประพันธ์พัฒน์ (2560) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นการประยุกต์ใช้ความสามารถของผู้บริหารในการนำองค์กร ทั้งวิธีการคิด วิธีการทำงาน แนวทางใหม่ ๆ เพื่อสร้างงานที่มีประสิทธิภาพ ประสานความร่วมมือ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนำไปสู่การสร้างสรค์นวัตกรรม โดยคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง การทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม การคิดสร้างสรรค์ การบริหารความเสี่ยง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และการสร้างบรรยากาศองค์กรนวัตกรรม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 2 มีวิสัยทัศน์ คือ “เป็นองค์กรชั้นนำบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21” มีค่านิยมองค์กร คือ มั่งคั่งคุณธรรม มั่นคงคุณภาพ ยั่งยืนบริการ และได้กำหนดแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการบริหารจัดการขั้นพื้นฐาน โดยมีแผนในการบริหารจัดการการศึกษาให้มีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาลทันสมัย มีการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน มีการพัฒนานวัตกรรม เทคนิคการเรียนการสอน การป้องกันและปราบปรามทุจริตสำหรับนักเรียน พัฒนาผู้นำเยาวชนต่อต้านการทุจริต พัฒนานวัตกรรมการสร้างเครือข่ายและมีส่วนร่วมในการต่อต้านทุจริตตลอดจนพัฒนา ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา มีการบริหารงานที่มีธรรมาภิบาล ซื่อสัตย์ สุจริตและป้องกันการทุจริตทุกรูปแบบ ส่งเสริมให้นักเรียนครูผู้บริหารและบุคลากรการศึกษาตระหนักรู้เข้าใจและมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลซึมซับคุณค่าแห่งคุณธรรมความดีอย่างเป็นธรรมชาติและสร้างความรู้สึกลึกซึ้งติดอกติดใจในการทำดี อีกทั้งสร้างเครือข่ายชุมชนองค์กรแห่งคุณธรรม โดยความร่วมมือจากหน่วยงานและองค์กรที่ทำงานด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรม ส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำในการ ในการบริหารสถานศึกษา อื่นๆ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและพัฒนาส่งเสริมศักยภาพครู เพื่อพัฒนาศักยภาพครูให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 2, 2565) ดังนั้นจึงเห็นว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นภาวะผู้นำที่สำคัญและจำเป็นมากสำหรับผู้บริหารในปัจจุบันเนื่องจากสามารถช่วยขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ก้าวหน้าไปยังจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้จนสำเร็จท่ามกลางยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 เพื่อวิเคราะห์ เพื่อใช้การวิเคราะห์ข้อมูล นำไปพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการ และเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย การวางแผน การวางกลยุทธ์การดำเนินงาน ส่งเสริมผู้บริหารให้มีศักยภาพมากขึ้นในการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้ทัดเทียมเวทีโลก

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

2.2 เพื่อออกแบบสร้างและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

3. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

3.1 ได้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ที่เหมาะสมกับผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 เพื่อเป็นแนวทางของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็น

ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการสร้างสรรค่นวัตกรรมที่ทำให้มีการบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เป็นประโยชน์และรวดเร็วทันต่อสถานการณ์

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการในลักษณะของการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือข้าราชการในตำแหน่งฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 155 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผ่านการประเมินความเที่ยงตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน จากนั้นนำไปทดลองที่ไม่ใช่ตัวอย่างจำนวน 30 คน จากนั้นนำไปใช้กับตัวอย่าง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ หาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 ออกแบบสร้างและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลในการศึกษาที่มีผลการปฏิบัติที่ดี (Best Practices) คือ ผู้บริหารการศึกษาหรือศึกษานิเทศก์ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 3 คน จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 3 แห่ง ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งกลุ่มเป้าหมายที่กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาและอาจารย์มหาวิทยาลัยได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

5. ผลการวิจัย

5.1 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ในสภาพปัจจุบันโดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และทุก ๆ ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก และทุก ๆ ด้านอยู่ในระดับมาก ในส่วนความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความคิดคล่องตัว ความคิดละเอียดลออ และ ความคิดยืดหยุ่น ตามลำดับ

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ค่า PNI	ลำดับความต้องการจำเป็น
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
1. การมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม	2.87	0.63	ปานกลาง	4.38	0.75	มาก	0.48	4
2. ความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม	2.88	0.67	ปานกลาง	4.34	0.75	มาก	0.50	2
3. กล้าหาญและกล้าเสี่ยงต่อนวัตกรรม	2.89	0.65	ปานกลาง	4.36	0.76	มาก	0.51	1
4. การทำงานเป็นทีม	2.93	0.62	ปานกลาง	4.38	0.76	มาก	0.49	3
โดยรวม	2.89	0.65	ปานกลาง	4.37	0.76	มาก	0.50	

5.2 โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 มีกิจกรรมตามองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม 4 Module ได้แก่ Module 1 การมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม Module 2 การมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม Module 3 กล้าหาญและกล้าเสี่ยงต่อนวัตกรรม Module 4 การทำงานเป็นทีม ผลการประเมินโปรแกรมโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ในสภาพปัจจุบันโดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และทุก ๆ ด้านอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก และทุก ๆ ด้านอยู่ในระดับมาก ในส่วนความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ กล้าหาญและกล้าเสี่ยงต่อนวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม การทำงานเป็นทีม และการมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารยังขาดการวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อมองภาพในอนาคตของสถานศึกษานำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับบริบท สภาพแวดล้อมต่าง ๆ รวมถึงการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเป็นรูปธรรม มีการ นำวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ มีการกำหนดกลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาอย่างเป็นระบบผ่าน การคิดเชิงกลยุทธ์ คิดไตร่ตรอง รอบคอบ ตลอดจนมีสติในการแก้ปัญหาอย่างชาญฉลาด แสวงหาความรู้และ วิทยาการใหม่ ๆ เพื่อการบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ John C. Maxwell (2008) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหาร

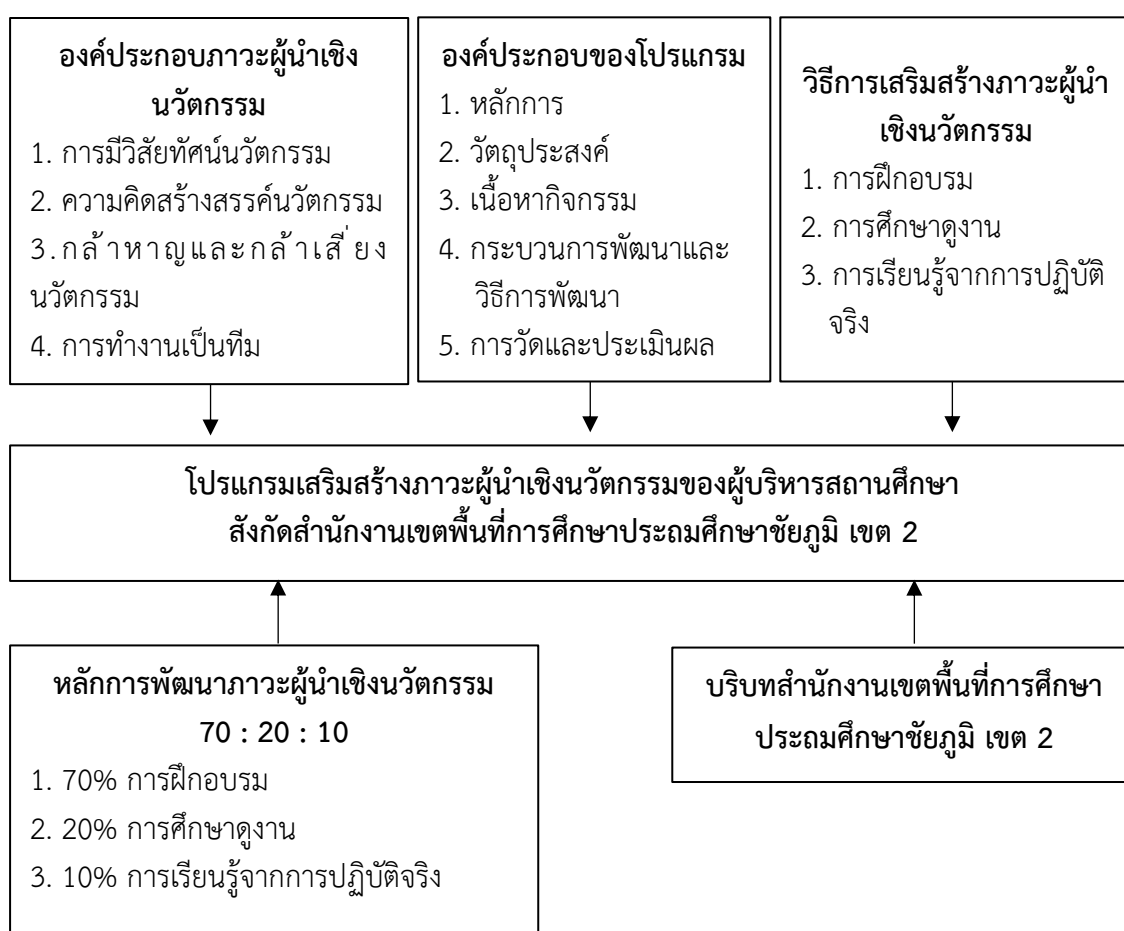
จำเป็นต้องเป็นบุคคลที่มีภาวะผู้นำคือการกล้าเสี่ยง มองเห็นโอกาสขณะที่ผู้อื่นมองเห็นวิกฤต สร้างแรงบันดาลใจสร้างจินตนาการ ปลุกความกล้า มุ่งสู่ความสำเร็จ รู้จักการใช้หัวใจประสานงานกับคนรอบข้างและยังให้แก่วิตคิดว่าภาวะผู้นำ ไม่สามารถพัฒนาขึ้นในชั่วพริบตาแต่สามารถพัฒนาได้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับแนวคิด Warren Bennis (2002) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำเป็นผู้ที่มีศิลปะในการนำและการกระตุ้นผู้อื่น ยึดมั่นในความถูกต้อง มีความซื่อสัตย์ มีคุณธรรม ชอบเรียนรู้ตลอดเวลา มีความสามารถในการสื่อสารเป็นเยี่ยม มีวิสัยทัศน์ มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด เพราะหัวใจสำคัญของความเป็นผู้นำคือการมีความไว้วางใจทีมงาน การเป็นผู้นำที่ดีได้นั้นจะต้องรักษาภาพพจน์เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีไม่ใช่สร้างภาพลักษณ์ที่หลอกลวงแห่งการเป็นคนเก่ง คนดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิสิฐวัฒน์ กลิ่นไธสงค์ (2559) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา 2. ทดสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3. เพื่อประเมินคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) โดยการใช้วิธีการดำเนินการวิจัย 3 ระยะ คือระยะที่ 1 การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จากการสังเคราะห์เอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วสรุปเป็นองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาและนำไปสู่สัมภาษณ์ยืนยันองค์ประกอบจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คนระยะที่ 2 การทดสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์จากกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศจำนวน 550 โรงเรียนและทำการวิเคราะห์สถิติพื้นฐานระดับความเหมาะสมของตัวบ่งชี้เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ของข้อมูลเบื้องต้น และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลระยะที่ 3 การประเมินคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยทำการสร้างคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้และทำการประเมินคู่มือจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คนตามกรอบมาตรฐานของ Stufflebeam 4 ด้านคือ ด้านอรรถประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสมและด้านความถูกต้อง ผลการวิจัยโดยสรุป 1. ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาได้องค์ประกอบ 7 ตัว และตัวบ่งชี้ 24 ตัว ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านการมีวิสัยทัศน์นวัตกรรมมี 3 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบด้านการมีกลยุทธ์นวัตกรรม มี 3 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบด้านการมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม มี 3 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงมี 4 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบด้านการมีความกล้าเสี่ยงตอนนวัตกรรม มี 3 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบด้านการเป็นนักสร้างเครือข่ายนวัตกรรม มี 4 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบด้านการมีศรัทธาและบารมี 4 ตัวบ่งชี้ 2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดตัวบ่งชี้ ทั้งสองรอบโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสถิติดังนี้ ค่าไค-สแควร์ (χ^2) = 230.81 ค่าองศาอิสระ (df) = 215 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (P-value) = 0.22 ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ χ^2/df = 1.07 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืน (GFI) = 0.96 ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) = 0.95 ค่าแสดงดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (CFI) = 1.00 ค่าดัชนีแสดงขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่จะยอมรับดัชนีแสดงความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล (CN) = 608.24 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐาน (SRMR) =

0.039 และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) = 0.012 3. ผลการประเมินคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาพบว่า มาตรฐานการประเมินทั้ง 4 มาตรฐาน ได้แก่ ด้านอรรถประโยชน์ (Utility Standard) ด้านความถูกต้อง (Accuracy Standard) ด้านความเหมาะสม (Propriety Standard) และด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standard) มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด

6.2 โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 มีกิจกรรมตามองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม 4 Module ได้แก่ Module 1 การมีวิสัยทัศน์นวัตกรรม Module 2 การมีความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม Module 3 กล้าหาญและกล้าเสี่ยงต่อนวัตกรรม Module 4 การทำงานเป็นทีม ผลการประเมินโปรแกรมโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดและหลักการของ Rothwell และCookson (1997) ให้ความหมายของโปรแกรมไว้ว่า เป็นรายละเอียดของแนวการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาผู้รับการเสริมสร้างให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้มากที่สุดโดยผู้ที่สร้างโปรแกรมจะเรียกชื่อที่แตกต่างกันไป โปรแกรมเป็นเหมือนสื่อที่ทำให้เกิดลำดับขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่จำเป็นและมีประสิทธิภาพให้กับผู้เสริมสร้างจากความสามารถหรือพฤติกรรมในระดับกว้าง ๆ ในตอนต้นไปสู่ความสามารถหรือพฤติกรรมที่มีความจำเพาะเจาะจงในตอนท้าย สอดคล้องกับแนวคิดของ Yost และ Plunkett (2009) และArmstrong (2010) สรุปลองค์ประกอบของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม กระบวนการพัฒนาและวิธีการพัฒนา และการวัดและประเมินโปรแกรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพรัตน์ มูลศรีแก้ว (2563) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พบว่า 1.องค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา มี 4 องค์ประกอบ 20 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) ความกล้าหาญ 2) ความคิดสร้างสรรค์ 3) ความปรารถนาอย่างแรงกล้า และ4) การสร้างและขับเคลื่อนทีม 2. สภาพปัจจุบันภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์การสร้างและขับเคลื่อนทีม ความกล้าหาญ และความปรารถนาอย่างแรงกล้า 3. ผลการศึกษาวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนประกอบด้วย 3 วิธี ได้แก่ 1) การฝึกอบรม 2) การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง และ3) การอภิปรายกลุ่ม 4. ผลการออกแบบโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาพบว่าองค์ประกอบของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา มีองค์ประกอบ ทั้งหมด 6 ด้าน คือ 1) หลักการของโปรแกรม 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) เป้าหมายของโปรแกรม 4) เนื้อหา กิจกรรมการพัฒนาของโปรแกรม 5) กระบวนการพัฒนาของโปรแกรม และ6) การประเมินผล ผลการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรม คู่มือการใช้โปรแกรม และชุดกิจกรรมพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

7. องค์ความรู้ใหม่

องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า หลักการ แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิชาการที่เกี่ยวข้องจากตำรา วารสาร และเอกสารต่าง ๆ ไปสู่การ ออกแบบสร้างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ซึ่งคาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษาและ ผู้ที่เกี่ยวข้องในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอันจะเป็นการพัฒนาคุณสถานศึกษา และคุณภาพการศึกษาต่อไป ผู้วิจัยได้สรุปเป็นองค์ความรู้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม
ของผู้บริหารสถานศึกษา

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อเชื่อมโยงการทำงานในหน่วยงานให้สำเร็จ

ลู่ทางตามนโยบายของผู้บริหารระดับสูงหรือนโยบายของหน่วยงาน ดังนั้น จึงควรได้รับการสนับสนุน การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจากผู้บริหารต้นสังกัดและผู้บริหารระดับสูงของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างจริงจัง

8.1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีการกำหนดนโยบายใดการส่งเสริมให้มีการนำ โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมไปใช้ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้มีภาวะ ผู้นำเชิงนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพอื่นจะนำไปสู่การ เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมต่อไป

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 การอบรมพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ควร เชิญวิทยากรที่มีความรู้ ความสามารถและเชี่ยวชาญในแต่ละเนื้อหาบรรยาย สาธิต เป็นกระบวนการ ในการอบรมเพื่อให้ผู้เข้ารับการพัฒนารู้สึกได้รับความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติ หน้าที่ต่อไป

8.2.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดให้มีระบบการติดตามประเมินผลการพัฒนา ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นระยะและต่อเนื่องมีการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ผู้บริหาร สถานศึกษาโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่มีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตอื่น ๆ

8.3.2 ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำ เชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในรูปแบบอื่น ๆ โดยมีวิธีการพัฒนาเสริมสร้างที่หลากหลาย

8.3.3 ควรศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมด้านอื่น ๆ ที่ไม่ได้นำมาศึกษา ในงานวิจัยนี้ เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารให้มีความสมบูรณ์ และมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

9. เอกสารอ้างอิง

- กุลชลี จงเจริญ. (2561). **นวัตกรรมการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ**. สืบค้นเมื่อ 14 มิถุนายน 2565. จาก <https://www.stou.ac.th/Schools/Sed/upload.pdf>
- นพรัตน์ มูลศรีแก้ว. (2563). **การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิสิฐวัฒน์ กลิ่นไธสงค์. (2559). **การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียน มัธยมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2564). **ภาวะผู้นำ : ทฤษฎี การวิจัย และแนวทางการปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และประยุทธ์ ชูสอน. (2557). **ภาวะผู้นำแบบโลกาภิวัตน์: แนวคิดและการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. (2565). **ข้อมูลทั่วไปสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2**. สืบค้นเมื่อ 14 มิถุนายน 2565. จาก <https://web2.chaiyaphum2.go.th/>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา .(2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุวัฒน์ จุลสุวรรณ .(2559). **วิจัยทางการบริหารและพัฒนาศึกษา : Research in Educational Administration**. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.
- สุวิทย์ เมษนทรีย์. (2546). **การบริหารนวัตกรรมการศึกษาใหม่ของการจัดการ**. วารสารการจัดการสมัยใหม่. 1(1). 11-19.
- Armstrong, M. (2010). **Armstrong's Handbook of Reward Management Practice: Improving Performance Through Reward**. 3rd ed. Great Britain : Kogan Page Limited.
- Bennis, W. (2002). **Creative Leadership**. Bangkok : Chulalongkorn University.
- Bersin. (2012). **Integrated Talent Management: A Roadmap for Success**. Oakland : CA.
- Deloitte Development LLC. (2013). **Corporate Development 2013**. Hector Calzada : Deloitte Corporate Finance LLC.
- John C. Maxwell. (2009). **ความสำเร็จสร้างได้ทุกวัน (Success One Day At A Time) แพลนและเรียบเรียงโดย อิทธิพน เรืองศรี**. กรุงเทพมหานคร : เอ็กสเปอร์เนท.
- Rothwell and Cookson. (1997). **Beyond Instruction: Comprehensive Program Planning for Business and Education**. U.S.A. : Wiley & Sons.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ลักขณา สรวิวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาถ่ายทอดความรู้ แนวคิดวิธีการ คำแนะนำ และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้คำปรึกษาความรู้ และประสบการณ์ในการพัฒนางานวิจัยในครั้งนี้ และกรุณาตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหาและความเที่ยงตรงของ เครื่องมือและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ขอขอบคุณเพื่อนร่วมงาน ตลอดจนทุกท่านที่เกี่ยวข้องซึ่งมิได้กล่าวนาม กราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง
สำหรับโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ*

THE GUIDELINES DEVELOPMENT OF STUDENTS CARE SYSTEM BY USING DEMING
CYCLE FOR SUKSASONGKROH SCHOOLS IN THE NORTHEAST UNDER SPECIAL
EDUCATION BUREAU

พรสุดา เหลืองสุข¹, ลักขณา สิริวัฒน์²

Pornsuda Luangsuk¹, Lakkana Sariwat²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Education, Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}

Email : 63010580017@msu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และ
ความต้องการจำเป็น และออกแบบและประเมินแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
โดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง สำหรับโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัด
สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ การวิจัยดำเนินการเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน
สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กลุ่ม
ตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้างานระบบดูแล
ช่วยเหลือนักเรียนและหัวหน้าครูประจำหอนอนชายและหญิง จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการ
เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 63 ข้อ สถิติที่ใช้
ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าดัชนีความต้องการจำเป็น
ระยะที่ 2 ออกแบบและประเมินแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยกลุ่มผู้ให้
ข้อมูลจากสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติงานที่ดี จำนวน 4 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินแนวทางการ
ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ แบบ
ประเมินแนวทาง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ 1) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้วงจรคุณภาพ
เดมมิ่ง สำหรับโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักบริหารงาน
การศึกษาพิเศษ ในสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด และ
ลำดับความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากดัชนีความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการ
รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล รองลงมา คือ ด้านการคัดกรองนักเรียน และด้านการส่งเสริมนักเรียน
2) ผลการออกแบบและประเมินแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้วงจร

คุณภาพเดิมมี สำหรับโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ตามกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 5 ด้าน ทั้งหมด 54 แนวทาง (1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มี 12 แนวทาง (2) ด้านการคัดกรองนักเรียน มี 10 แนวทาง (3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน มี 11 แนวทาง (4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา มี 10 แนวทาง (5) ด้านการส่งต่อนักเรียน มี 11 แนวทาง ได้รับการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาแนวทาง 2. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3. วงจรคุณภาพเดิมมี 4. โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์

ABSTRACT

The objectives of this article were to investigate the current situations, desirable situations and needs, design and evaluate the guidelines of students care system by using Deming cycle for Suksasongkroh schools in the northeast under special Education bureau. The study divided into 2 phases. Phase 1 was the study related to current situations, desirable situations and needs of students care system, the sample was 40 consisted of schools' vice directors, head of students care system department and teachers who responsible for students' dormitory. The instrument used was 5 rating scales of questionnaire with 63 items, the statistics used were percentage, mean, standard deviation and priority needs index. Phase 2 was the design and evaluation guidelines of students care system, the informants were 4 teachers in schools where there was the best practicing of students care system and 5 experts who evaluated the guidelines of students care system. The instruments used were interview form, guidelines evaluation form. The statistics used were mean and standard deviation.

The results of the study revealed that; 1) the current situations of students care system for Suksasongkroh schools in the northeast under special Education bureau was rated in more level, the desirable situations rated in the most level, and priority need was knowing each of students, screening students and encouraging students respectively. 2) the results of design and evaluation of students care system guidelines using Deming cycle for Suksasongkroh schools in the northeast under special Education bureau comprised of 5 aspects and 54 guidelines, 1) knowing each of students consisted of 12 guidelines, 2) screening students included 10 guidelines, 3) encouraging students comprised of 11 guidelines, 4) protecting and coping with the problems consisted of 10 guidelines and 5) referring students included 11 guidelines. The results of guidelines evaluation related to the possibility and feasibility rated the most level.

Keywords : 1. The Guidelines Development 2. Students Care System 3. Deming Cycle 4. Suksasongkroh Schools

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การจัดการศึกษา ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษา เป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และแนวการจัดการศึกษายังให้ความสำคัญกับผู้เรียนทุกคน โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ โดยในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญ ด้านความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมในแต่ละระดับการศึกษา ดังนั้น การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์มาใช้เพื่อป้องกันและพัฒนาปัญหาให้รู้จักคิดเป็นทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ทุกรายวิชา อีกทั้งมีการประสานร่วมมือกับ บิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลที่อยู่ในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) นอกจากนั้น ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้มุ่งเน้นการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ เพื่อสร้างความปรองดองในสังคมด้วยการสร้างโอกาสให้ทุกคนในสังคมไทยสามารถเข้าถึงทรัพยากร แหล่งทุนในการประกอบอาชีพ เพื่อยกระดับรายได้และขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก การเข้าถึงบริการทางสังคมของรัฐอย่างมีคุณภาพทั่วถึงและเป็นธรรม อาทิ การสร้างโอกาสการเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนได้เต็มตามศักยภาพ สามารถประกอบอาชีพและดำรงชีวิตได้โดยมีความใฝ่รู้และทักษะที่เหมาะสม เน้นการเรียนรู้ การเพิ่มศักยภาพกองทุนยุติธรรม เพื่อสร้างโอกาสการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาค ซึ่งจะนำไปสู่การลดความยากจน และการลดความเหลื่อมล้ำ ซึ่งส่งผลต่อการลดความขัดแย้งในสังคมไทย สอดคล้องกับทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2565-2579 ที่มีเป้าหมายหลักในการลดความแตกต่างในคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาระหว่างสถานศึกษา และเน้นเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน ประชากรที่อยู่ในวัยเรียนได้รับการศึกษาไม่ต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับทุกคน และได้รับการพัฒนาขีดความสามารถเต็มศักยภาพที่มีอยู่ในตัวตนของแต่ละบุคคล ซึ่งจากผลการดำเนินงานที่ผ่านมารัฐได้ดำเนินนโยบายลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ด้วยการมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ด้อยโอกาส อาทิ โครงการ ETV เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยนำสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและเครื่องมือที่เหมาะสมมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับครู และเพื่อใช้ในการเรียนรู้ด้วยตนเองการดำเนินงานโครงการ 1 อำเภอ 1 ทุน ซึ่งเป็นโครงการที่สร้างโอกาสทางการศึกษาในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยสนับสนุนทุนการศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีทั้งในประเทศและต่างประเทศ เป็นการช่วยลดความเหลื่อมล้ำของผู้ด้อยโอกาส และผู้ที่มีฐานะยากจนให้เข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ อีกทั้งยังเสริมสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาให้แก่ผู้ยากจนหรือผู้ด้อยโอกาส โดยได้ดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่ โครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนทุนการศึกษาด้านต่าง ๆ อาทิ กองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) และกองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผูกกับรายได้ในอนาคต (กรอ.ขยายผลโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เพื่อแก้ปัญหาในโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน

15,369 โรง และดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ เป้าหมายโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ จำนวน 15,553 โรง เป็นต้น (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2559)

กรมสามัญศึกษา ได้กำหนดให้มีกองการศึกษาพิเศษ รับผิดชอบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการและผู้ด้อยโอกาส โดยจัดตั้งกองการศึกษาเพื่อคนพิการและกองการศึกษาสงเคราะห์ เพื่อให้มีการจัดการศึกษาให้แก่คนพิการและผู้ด้อยโอกาสอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 10 กำหนดให้การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และกำหนดให้ต้องจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อบริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ได้กล่าวถึงปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว ใช้ความรุนแรง พฤติกรรมหนีเรียน ไม่เข้าเรียน เสพสารเสพติด ให้โทษและดื่มของมึนเมา พฤติกรรมแยกตัวเอง เข้ากับเพื่อนไม่ได้ ตกอยู่ในภาวะซึมเศร้า พฤติกรรมมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และปัญหาพฤติกรรมอื่น ๆ เช่น ลักขโมย ทำลายสาธารณสมบัติ (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2563) อีกทั้งแนวคิดการพัฒนาด้านการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสจากนโยบายรัฐบาลนโยบายที่ 4 การศึกษาและเรียนรู้ การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งรัฐบาลจะนำการศึกษาศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ และความเป็นไทยมาใช้สร้างสังคมให้เข้มแข็ง อย่างมีคุณภาพและคุณธรรมควบคู่กัน โดยมีแนวทางการดำเนินงาน เช่น การจัดให้มีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญทั้งการศึกษาในระบบและการศึกษาทางเลือกไปพร้อมกัน เพื่อสร้างคุณภาพของคนไทยให้สามารถเรียนรู้พัฒนาตนได้เต็มตามศักยภาพ ประกอบอาชีพและดำรงชีวิตได้ โดยมีความใฝ่รู้และทักษะที่เหมาะสม เป็นคนดี มีคุณธรรม สร้างเสริมคุณภาพการเรียนรู้ โดยเน้นการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพในพื้นที่ ลดความเหลื่อมล้ำและพัฒนากำลังคนให้เป็นที่ต้องการเหมาะสมกับพื้นที่ นอกจากนี้ ยังปรับเปลี่ยนการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการศึกษา ให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของผู้เรียนและลักษณะพื้นที่ของสถานศึกษา การปรับปรุงและบูรณาการระบบการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เพื่อเพิ่มโอกาสแก่ผู้ยากจนหรือ ผู้ด้อยโอกาสและยังพัฒนาคนทุกช่วงวัย โดยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้สามารถมีความรู้และทักษะใหม่ ที่สามารถประกอบอาชีพได้หลากหลาย ตามแนวโน้มการจ้างงานในอนาคต ปรับกระบวนการเรียนรู้และหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับภูมิสังคม โดยบูรณาการความรู้และคุณธรรมเข้าด้วยกัน เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน ทั้งในด้านความรู้ ทักษะการใฝ่เรียนรู้ การแก้ปัญหา การรับฟังความเห็นผู้อื่น การมีคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองดี โดยเน้นความร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้องทั้งในและนอก (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2559)

จากการสำรวจสถานการณ์เด็กไทยกับภัยออนไลน์ ระหว่างเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม 2560 โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นช่วงอายุ 9-18 ปี ข้อมูลชี้ชัดว่าเด็กส่วนใหญ่ 98.47% เชื่อว่า อินเทอร์เน็ตให้ประโยชน์และสิ่งดีดี และมีเพียงแค่ 95.32% ที่เชื่อว่ามีภัยอันตรายและความเสี่ยงหลากหลายรูปแบบบนอินเทอร์เน็ต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการถูกล่อลวง ติดตามคุกคาม ล่วงละเมิดทางเพศ

กลั่นแกล้ง ถูกหลอกในการซื้อสินค้า เอาข้อมูลส่วนตัวไปใช้ในทางมิชอบ ติดเกม และเข้าถึงเนื้อหา ผิดกฎหมายหรือเป็นอันตราย นอกจากนี้ยังพบว่า เด็กส่วนใหญ่เคยเล่นเกมออนไลน์ คิดเป็น 80.49 โดยที่เด็กผู้ชายเสี่ยงติดเกมมากกว่าเด็กผู้หญิง โดยเล่นเกมทุกวันหรือเกือบทุกวัน คิดเป็น 50.73% ในขณะที่เด็กผู้หญิงเล่นเกมสัปดาห์ละ 12 ครั้ง มีเพียง 32.349 ปัญหาที่จะมองข้ามหรือละเลยไปไม่ได้ นั่นก็คือปัญหาการถูกคุกคามทางเพศ เด็กเคยถูกกลั่นแกล้งรังแกทางออนไลน์ คิดเป็น 46.11% โดยเพศทางเลือกถูกกลั่นแกล้งมากที่สุดถึง 59.49 อีกหนึ่งปัญหาที่ตามมาคือ กรณีการนัดพบเด็กอายุ 15-18 ปี หรือมัธยมปลาย เป็นกลุ่มที่มีการนัดพบมากที่สุด คิดเป็น 77.36% โซเชียลมีเดียและบริการ รับส่งข้อความอย่าง Facebook หรือ Line เป็นช่องทางที่เด็ก ๆ ใช้ในการติดต่อพูดคุย นัดพบ หรือ เข้าถึงสื่อไม่เหมาะสมต่าง ๆ อีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ, 2561)

สถานศึกษาถือเป็นสถานที่ที่เด็กนักเรียนมีความใกล้ชิดมากที่สุด รองลงมาจากครอบครัว ผู้ปกครองให้การยอมรับนับถือ ยกย่องและคาดหวังว่าจะได้รับความรู้การอบรมสั่งสอน การดูแล ด้วยการเอาใจใส่ สถานศึกษาจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กนักเรียนเป็นหลักให้เด็กนักเรียนได้อยู่ในสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่มีความปลอดภัย การจัดการเรียนการสอนต้องครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ สมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รวมทั้งสอนทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตที่ปลอดภัยและมีคุณภาพ ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 คือ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีปัญญา มีความรู้คู่คุณธรรม มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ นั่นคือเด็กนักเรียนได้รับการพัฒนาให้เป็น “คนดี คนเก่ง มีความสุข” นอกจากนี้ครูจะต้องบูรณาการเนื้อหาความรู้และพัฒนาคุณภาพเด็กนักเรียนให้มีความพร้อมอย่างเป็นองค์รวม โดยการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตเด็กนักเรียนและแก้วิกฤติทางสังคม สถานศึกษาต้องจัดระบบงานและกิจกรรมที่ส่งเสริมความประพฤติให้เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อสังคม และความปลอดภัยให้กับเด็กนักเรียน และนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กนักเรียน (ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน, 2557) โดยการนำกระบวนการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2. การคัดกรองนักเรียน 3. การส่งเสริมนักเรียน 4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 5. การส่งต่อนักเรียน และมีการนำไปใช้ในชั้นเรียนได้อย่างเหมาะสม และเด็กนักเรียนจะต้องได้รับการพิทักษ์ ปกป้องคุ้มครองและดูแล ซึ่งมีผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาให้ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ประสานงานกับหน่วยงาน ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อให้การช่วยเหลือ กำกับดูแลและให้กำลังใจครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาในฐานะผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด และเป็นบุคลากรหลักในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในงานเกี่ยวกับรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองจำแนกกลุ่มนักเรียน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมพัฒนา การจัดกิจกรรมป้องกันแก้ไขช่วยเหลือ การส่งต่อนักเรียนภายในโรงเรียนและการรายงานผลที่ต้องได้รับการติดตาม กำกับดูแล ช่วยเหลือของหัวหน้าระดับชั้น โดยมีครูแนะแนว เป็นผู้ให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนา กิจกรรมป้องกัน และกิจกรรมแก้ไข ปัญหา รวมทั้งการส่งต่อนักเรียน นอกจากนี้ยังต้องได้รับความร่วมมือจากนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547) ดังนั้น ในการสร้าง

ความปลอดภัยให้กับเด็กนักเรียนจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย เพื่อให้เกิดความปลอดภัยกับเด็กนักเรียนอย่างแท้จริง สถานศึกษาต้องส่งเสริมและพัฒนาให้เด็กนักเรียนเติบโตอย่างเต็มศักยภาพ ด้วยการสร้างความปลอดภัยในชีวิตของเด็กนักเรียน รวมทั้งการปกป้อง ค้ำครอง และช่วยเหลือเด็กนักเรียนจากอันตรายต่าง ๆ ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ การสร้างความปลอดภัยให้กับเด็กนักเรียนย่อมส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของเด็กนักเรียน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาชีวิตที่ดีและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป (ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน, 2557)

โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ แบ่งพื้นที่เขตบริการในการรับนักเรียนเข้าศึกษาต่ออย่างชัดเจนและมีกระบวนการในการรับนักเรียนเชิงรุก โดยการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดสรรสัดส่วนในการรับนักเรียนให้กับหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด บ้านพักเด็กและเยาวชน เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล มูลนิธิ และองค์กรเอกชนอื่น ๆ ภายในเขตพื้นที่บริการ นอกจากนี้แล้วสถานศึกษายังมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อออกสำรวจค้นหาเด็กด้อยโอกาสที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เพื่อคัดเลือกนักเรียนด้อยโอกาส ตรวจสอบสภาพจริงของเด็กด้อยโอกาสแต่ละคน ประสานงานกับหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลและช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษา รวมทั้งหน่วยงานทางการศึกษาอื่นที่พบเห็นเด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก สมควรที่จะได้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐ เพื่อนำเด็กด้อยโอกาสดังกล่าวมาเข้ารับการศึกษารวมในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ นอกจากวิธีการคัดกรองเชิงรุกแล้วโรงเรียนยังเปิดโอกาสให้เด็กด้อยโอกาสอื่น ๆ มาสมัครเข้าเรียนตามกรอบระยะเวลาที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด อีกทั้งโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ยังเปิดรับเด็กด้อยโอกาสเข้าเรียนแบบไม่มีรอบ ไม่มีรุ่น ในกรณีที่เด็กประสบปัญหาที่ก่อให้เกิดสภาวะยากลำบากในการดำรงชีวิตตลอดปีการศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้บุคคลทั่วไปที่คณะกรรมการคัดกรองเชิงรุกไม่สามารถเข้าถึงไปตรวจสอบข้อเท็จจริงของเด็กด้อยโอกาสที่กระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ หรือบางรายมีปัญหาซ่อนเร้นที่ไม่สามารถเปิดเผยกับสังคมทั่วไป ให้ได้รับโอกาสทางการศึกษา (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2559)

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการทางการศึกษาของโรงเรียนที่เกี่ยวกับการส่งเสริม การป้องกันและการแก้ไขปัญหาที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนมีคุณภาพ ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน มีทักษะการดำเนินชีวิต มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีคุณธรรมจริยธรรม รู้จักคิดตัดสินใจ และดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ตลอดจนป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนไม่ให้เป็นปัญหาของสังคม โดยมีกระบวนการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน ด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานอย่างชัดเจน มีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินงาน มีการประสานความร่วมมือของผู้ปกครอง ครู และผู้เกี่ยวข้องหรือชุมชน รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากโรงเรียนเพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (กรมสามัญศึกษา, 2544)

จากเหตุผลที่กล่าวมานั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง สำหรับโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง สำหรับโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

2.2 เพื่อออกแบบและประเมินแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง สำหรับโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

3. ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

3.1 ได้ทราบถึงการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง สำหรับโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ที่เป็นสภาพการดำเนินงานในปัจจุบัน แล้วนำไปเป็นข้อมูลในการพิจารณากระจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.2 ได้ทราบความต้องการในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง สำหรับโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ที่เห็นถึงความคาดหวังในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียน แล้วนำมาใช้ในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

3.3 ได้พัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง สำหรับโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษที่สามารถนำไปช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ โดยแต่ละระยะของการวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง สำหรับโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 10 คน หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 10 คน หัวหน้าครูประจำหอนอนชาย จำนวน 10 คน หัวหน้าครูประจำหอนอนหญิง จำนวน 10 คน โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 40 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์ในการเลือกเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานข้องเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ

โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง สำหรับโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีจำนวนทั้งหมด 63 ข้อ แบ่งเป็นด้านที่ 1 จำนวน 12 ข้อ ด้านที่ 2 จำนวน 13 ข้อ ด้านที่ 3 จำนวน 15 ข้อ ด้านที่ 4 จำนวน 11 ข้อ ด้านที่ 5 จำนวน 12 ข้อ โดยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) รายข้อมีค่าอยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 มีค่าอำนาจจำแนกของสภาพปัจจุบันรายข้อ ตั้งแต่ 0.61 - 0.86 และสภาพที่พึงประสงค์รายข้อ ตั้งแต่ 0.31 - 0.84 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.98 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือ จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และรวบรวมแบบสอบถาม โดยจัดส่งแบบสอบถามในรูปแบบเอกสารส่งไปรษณีย์และออนไลน์ผ่าน Google Form แล้วนำมาตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อแจ้งความถี่ หาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และความต้องการจำเป็นโดยใช้วิธี Priority Needs Index (PNI)

4.2 ระยะที่ 2 ศึกษาการออกแบบและประเมินแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง สำหรับโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยได้แบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

4.2.1 ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาหน่วยงานที่มีแนวปฏิบัติดี (Best Practice) โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีเกณฑ์ คือ เป็นโรงเรียนที่ได้รับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระดับยอดเยี่ยม ประเภทโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ประจำปี 2564 ได้แก่ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 50 จังหวัดขอนแก่น กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ รองผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 1 คน หัวหน้าครูประจำหอนอนชาย 1 คน หัวหน้าครูประจำหอนอนหญิง 1 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการลงพื้นที่ในการสัมภาษณ์โรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ด้วยตนเอง ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูลเชิงเนื้อหาโดยวิธีการพรรณนาเนื้อหา

4.2.2 ขั้นตอนที่ 2 การยกร่างแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง สำหรับโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และผลการศึกษาดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จากสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติงานที่ดี (Best Practice) และการศึกษาเอกสาร มาสังเคราะห์เพื่อยกร่าง และดำเนินการร่างแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ

นักเรียนสำหรับโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

4.2.3 ขั้นตอนที่ 3 การประเมินแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง สำหรับโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยนำแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง สำหรับโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ และประเมินแนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมิน ซึ่งมีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน และตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบประเมิน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5. ผลการวิจัย

5.1 การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง สำหรับโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด และลำดับความต้องการจำเป็น เรียงลำดับจากดัชนีความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล รองลงมา คือ ด้านการคัดกรองนักเรียน และด้านการส่งเสริมนักเรียน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการดำเนินงานของสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวม

รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}	ลำดับความต้องการจำเป็น
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.26	0.77	มาก	4.64	0.49	มากที่สุด	0.095	1
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.25	0.75	มาก	4.60	0.50	มากที่สุด	0.094	2
3. ด้านการส่งเสริมนักเรียน	4.25	0.78	มาก	4.65	0.53	มากที่สุด	0.093	3
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	4.30	0.78	มาก	4.65	0.53	มากที่สุด	0.086	4
5. ด้านการส่งต่อนักเรียน	4.33	0.77	มาก	4.66	0.48	มากที่สุด	0.080	5

5.2 ผลการออกแบบและประเมินแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิ่ง สำหรับโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ตามกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 5 ด้าน ทั้งหมด 54 แนวทาง (1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มี 12 แนวทาง

(2) ด้านการคัดกรองนักเรียน มี 10 แนวทาง (3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน มี 11 แนวทาง (4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา มี 10 แนวทาง (5) ด้านการส่งต่อนักเรียน มี 11 แนวทาง ได้รับการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิง สำหรับโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ที่	รายการ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	หลักการ	5.00	0.00	มากที่สุด	4.84	0.26	มากที่สุด
2	วัตถุประสงค์	4.80	0.45	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
3	ระบบและกลไก	4.96	0.09	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
4	วิธีดำเนินงาน	4.60	0.55	มากที่สุด	4.84	0.26	มากที่สุด
4.1	ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
4.2	ด้านการคัดกรองนักเรียน	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
4.3	ด้านการส่งเสริมนักเรียน	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
4.4	ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	4.80	0.45	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
4.5	ด้านการส่งต่อนักเรียน	4.60	0.55	มากที่สุด	4.84	0.26	มากที่สุด
5	แนวทางการประเมินผล	5.00	0.00	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
6	เงื่อนไข	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
	โดยรวม	4.89	0.19	มากที่สุด	4.88	0.20	มากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิง สำหรับโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด และลำดับความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากดัชนีความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล รองลงมา คือ ด้านการคัดกรองนักเรียน และด้านการส่งเสริมนักเรียน ที่ผลปรากฏเช่นนี้อธิบายได้ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นงานที่จำเป็นจะต้องดำเนินการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา โดยเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูสอนเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการ และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคลากรภายนอก รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากโรงเรียนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนรวมถึงการส่งเสริมการป้องกันและการแก้ไขปัญหาโดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับ ครูสอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง (กรมสามัญ

ศึกษา, 2544) ซึ่งจะต้องดำเนินการใน 5 ด้าน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ปัญหา และการส่งต่อ (สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย, 2559) โดยมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีชีวิตที่เป็นสุข ตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้นนอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยี ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาครอบครัว ปัญหาการแข่งขันทุกรูปแบบก่อให้เกิดความทุกข์ความกังวลใจ ความเครียด ซึ่งล้วนแต่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคน จนนำไปสู่การเกิดปัญหาและสภาวะวิกฤตทางสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) สอดคล้องกับการวิจัยของ จุฑาทิพย์ พงษา (2558) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า สภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล รองลงมาคือ การส่งเสริมนักเรียนและการส่งต่อนักเรียน การคัดกรองนักเรียน และการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ตามลำดับ สอดคล้องกับการวิจัยของ เพลินพิศ สิงห์คำ (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 พบว่า 1. การศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ได้ องค์ประกอบ 5 ด้าน คือ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหาและ 5) การส่งต่อนักเรียน ซึ่งเกิดจากการสังเคราะห์จากนักการศึกษาที่มีชื่อเสียงและนักวิชาการทำให้ได้องค์ประกอบที่สามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา ได้เป็นอย่างดี 2. การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 8 พบว่า สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการวิจัยของ จิตราพร สุทธิสาร (2562) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาเอกชน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า 1) สภาพปัจจุบันในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการส่งเสริมนักเรียน รองลงมาคือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการส่งต่อนักเรียนและด้านการคัดกรองนักเรียน สอดคล้องกับการวิจัยของ ญัฏฐวิภา คำปันศรี (2559) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์การดำเนินงานตามระบบ

ดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญา และด้านการส่งต่อนักเรียน ตามลำดับ และอยู่ในระดับมาก จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมนักเรียน และด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ตามลำดับ สอดคล้องกับการวิจัยของ เพลินพิศ สิงห์คำ (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 อยู่ในระดับมาก จะเห็นว่า สภาพที่เกิดขึ้นนี้เป็นสภาพที่บ่งบอกถึงระบบคุณภาพในการบริหารจัดการการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นอย่างดี สอดคล้องกับการวิจัยของ วิราภรณ์ บุตรพรม (2560) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ และอยู่ในระดับมาก 4 ข้อ เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญา ด้านการส่งต่อ ด้านการคัดกรองนักเรียนและด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน สอดคล้องกับการวิจัยของ จิตราพร สุทธิสาร (2562) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการส่งต่อนักเรียน รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมนักเรียน และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญา ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านการคัดกรองนักเรียน การส่งต่อนักเรียน ซึ่งในบางกรณีมีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหานักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้เกิเป็นบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษาหรือครูคนใดคนหนึ่งเพียงลำพัง ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้น หรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข (สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย, 2559) จึงต้องประสานความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชนสาธารณสุขจังหวัด สาธารณสุขอำเภอโรงพยาบาล องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สื่อมวลชน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ องค์กรเอกชน องค์กรอิสระ ซึ่งมีความสามารถในการสนับสนุน และให้ความร่วมมือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547) ในการให้ความช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และรวดเร็ว ดังนั้น การส่งต่อนักเรียน ซึ่งมีบุคลากร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาก จึงมีความยุ่งยากในการประสานความร่วมมือและให้การช่วยเหลือนักเรียนอย่างจริงจัง ซึ่งปัจจุบันการส่งต่อนักเรียนยังมีน้อยมาก ทั้งที่ความต้องการในการส่งต่อนักเรียนก็มีมากเช่นเดียวกัน แต่สถานศึกษายังไม่ได้รับการประสานความร่วมมือเท่าที่ควร ทำให้การส่งต่อนักเรียนมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุด สอดคล้องกับการวิจัยของ เพลินพิศ สิงห์คำ (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการ

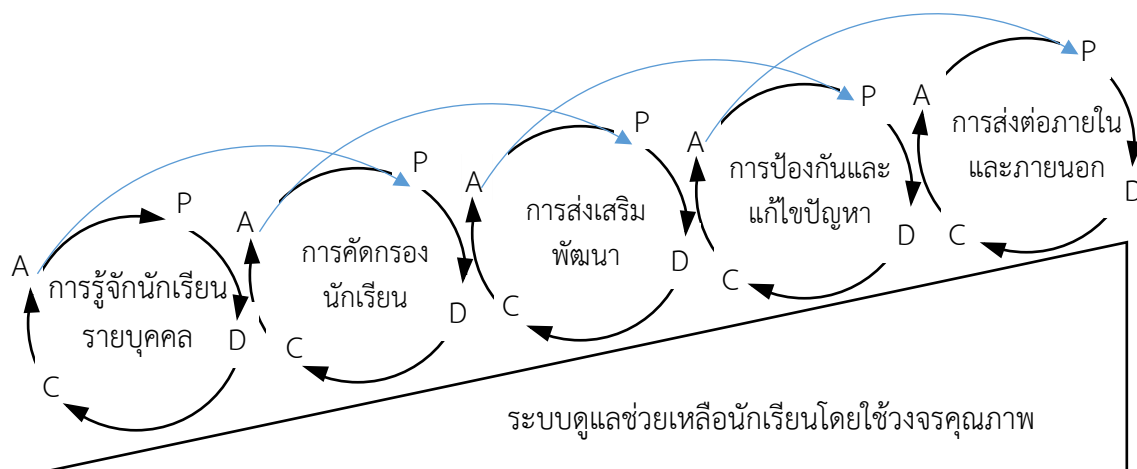
ดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 28 พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) ในการพัฒนาการดำเนินงานตาม ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการคัดกรองนักเรียน (PNI = 0.090) ลำดับที่ 2 ด้านการส่งต่อนักเรียน (PNI = 0.089) ลำดับที่ 3 การป้องกันและแก้ไขปัญหา (PNI = 0.071) ลำดับที่ 4 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล (PNI = 0.036) และลำดับที่ 5 ด้านการ ส่งเสริมพัฒนานักเรียน (PNI = 0.035) สอดคล้องกับการวิจัยของ จิตราพร สุทธิสาร (2562) ได้ศึกษา การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาเอกชน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความ ต้องการจำเป็นปรับปรุง (PNI_{modified}) ในการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนของสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดย เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการส่งต่อนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาและด้านการส่งเสริม นักเรียน ตามลำดับ

6.2 จากผลการออกแบบและประเมินแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้วงจรคุณภาพเดมมิง สำหรับโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัด สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ตามกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 5 ด้าน ทั้งหมด 54 แนวทาง (1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล มี 12 แนวทาง (2) ด้านการคัดกรองนักเรียน มี 10 แนวทาง (3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน มี 11 แนวทาง (4) ด้านการ ป้องกันและแก้ไขปัญหา มี 10 แนวทาง (5) ด้านการส่งต่อนักเรียน มี 11 แนวทาง ได้รับการประเมิน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับมากที่สุด ที่ผลปรากฏเช่นนี้อธิบายได้ ว่า แนวทางที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยมีลักษณะเป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความหมาย สัมพันธ์ซึ่ง กันและกัน (Good, 1973) ที่ส่งผลให้เกิดการการเปลี่ยนแปลงที่เล็กละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอน ต่าง ๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น และเหมาะสมกว่าเดิมหรือ อาจก้าวหน้าไปถึงขั้นที่เป็นที่น่าพอใจ (ปกรณั บรียากร, 2538) โดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA ซึ่งเป็น ขั้นตอนในการทำงานให้งานเสร็จสมบูรณ์อย่างมีประสิทธิภาพ เชื่อถือได้และเป็นที่ยอมรับ ซึ่ง ประกอบไปด้วยการวางแผน (Plan) การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน (Check) และการแก้ไขปัญหาที่ทำให้งานไม่บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (Act) แล้ววกกลับให้เกิดการหมุนวงล้อเดมมิง (PDCA) อย่างต่อเนื่อง ทำให้การบริหารงานบรรลุเป้าหมาย ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (วีรพงษ์ เณลิมจิระรัตน์, 2547) และแนวทางที่พัฒนาขึ้น ได้ผ่านการ ประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ ตามหลักวิชาการ จึงทำให้เป็นที่ยอมรับสามารถ นำไปใช้ประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาที่มีความต้องการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ สอดคล้อง กับการวิจัยของ ปริญญา ไชยสุรินทร์ (2558) ได้ศึกษา สภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการ พัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิทยาลัย สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิทยาลัย สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี อยู่ในระดับมาก ผู้บริหารควรมีการวางแผน โครงการควรจัดอบรม

พัฒนางาน ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นประจำทุกปี ครูต้องทำงานนี้เป็นทีม มีการประสานงานระหว่างงานปกครอง ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว อย่างเป็นระบบควรสนับสนุนด้านงบประมาณในการดำเนินงาน พัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ควรมีการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สอดคล้องกับการวิจัยของ เพลินพิศ สิงห์คำ (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 พบว่า แนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 จากผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ให้น่าสนใจรูปแบบให้ดีกว่า ควรศึกษาทฤษฎีและปรากฏการณ์ให้ครอบคลุม แล้วนำมาสังเคราะห์ให้ชัดเจนควรนำรูปแบบที่ชัดเจน แล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งทำให้ทราบว่าจะประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบ สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับการวิจัยของ ญัฐนียา ห้องกระจก (2562) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามวงจรคุณภาพ PDCA ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า แนวทางการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามวงจรคุณภาพ PDCA ทั้ง 5 องค์ประกอบ 84 รายการปฏิบัติ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 3.50 สอดคล้องกับการวิจัยของ จิตราพร สุทธิสาร (2562) ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาเอกชน ประเภทสามัญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) ด้านการส่งต่อนักเรียน

7. องค์ความรู้ใหม่

การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำหรับโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษา มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนานักเรียน เนื่องด้วยความไม่พร้อมของนักเรียน และผู้ปกครอง ซึ่งประสบความยากลำบากในการปรับตัว การเข้าถึงทรัพยากรทางการเรียนรู้ ตลอดจนการดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียน ซึ่งจะต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ออกแบบขึ้น จึงมีความเหมาะสมกับนักเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ที่มีความต้องการช่วยเหลือเป็นการเฉพาะรายที่แตกต่างกัน โดยจะเห็นได้จากการพัฒนาแนวทางในครั้งนี้ จึงมุ่งเน้นเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยมี 12 แนวทาง รวมทั้งด้านการส่งเสริมนักเรียน มี 11 แนวทาง และด้านการส่งต่อนักเรียน มี 11 แนวทาง

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรส่งเสริมให้สถานศึกษาได้มีการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

8.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรให้การส่งเสริมพัฒนาครูให้มีความสามารถในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จในสถานศึกษา

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 สถานศึกษาควรพัฒนาครูแกนนำ ครูพี่เลี้ยงในการเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำในการช่วยเหลือครูในสถานศึกษาทุกแห่ง ให้สามารถดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีคุณภาพ

8.2.2 ครูมีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และควรได้รับการนิเทศติดตามจากผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ศึกษาวิธีการทำวิจัยท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

8.3.2 ศึกษาวิธีการใหม่ๆของการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยในยุคชีวิตวิถีใหม่ (New Normal)

9. เอกสารอ้างอิง

กรมสามัญศึกษา. (2544). ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา. กรุงเทพมหานคร : การศาสนา.

- จิตรพร สุทธิสาร. (2562). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จุฑาทิพย์ พงษา. (2558). สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ณัฐวิภา คำปันศรี. (2559). สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงาน ตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ณัฐนิยา ห้องกระจก. (2562). แนวทางการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามวงจรคุณภาพ PDCA ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ปกรณ ปรียากร. (2538). การบริหารการพัฒนาในการบริหารการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : สามเจริญพานิช.
- ปริญญา ไชยสุรินทร์. (2558). สภาพปัจจุบันปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในวิทยาลัยสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เพลินพิศ สิงห์คำ. (2560). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิราภรณ์ บุตรพรม. (2560). แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วีรพงษ์ เกลิมจิระรัตน์. (2547). วิธีการแก้ปัญหาในงานตามแบบฉบับญี่ปุ่น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : เรดเพิร์น ครีเอชั่น.
- ศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน. (2557). คู่มือการคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน. กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- สถาพร แสงสุโพธิ์. (2558). รายงานผลการวิจัย การพัฒนาแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย. (2559). การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). เอกสารประกอบการศึกษด้วยตนเอง **หลักสูตรผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). **แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนา ทักษะการคิด ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2561). **รู้เท่าทันสื่อ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2559). **แผนพัฒนาการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพระพุทธานุศาสตร์แห่งชาติ.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2563). **ประวัติความเป็นมา**. สืบค้นเมื่อ 16 พฤษภาคม 2565. จาก <http://special.obec.go.th/article1.php>
- Good, C.V. (1973). **Dictionary of Education**. New York : McGraw-Hill Publishers.

10. คำขอบคุณ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ลักขณา สรวิวัฒน์, รองศาสตราจารย์ ดร.ธรินธร นามวรรณ, อาจารย์ ดร.สุรเชต น้อยฤทธิ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยาภรณ์ เรืองสุวรรณ ที่กรุณาให้คำปรึกษา ชี้แนะและตรวจสอบแก้ไขในการจัดทำวิจัยฉบับสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณคณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่เสนอแนะในสิ่งที่เป็ประโยชน์ ตลอดระยะเวลาที่ผู้วิจัยศึกษาอยู่ใน มหาวิทยาลัยแห่งนี้ ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการสุวรรณ บัวพันธ์ ผู้อำนวยการนิเทศวรรณ เอนกแสน ผู้อำนวยการทวิศักดิ์ ตั้งอารีอรุณ ผู้อำนวยการสุภาพร พากัทธิ และอดีตผู้อำนวยการชัชวาล พิษสิงห์ ที่ให้ความกรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้วงจรคุณภาพเต็มมิ่ง สำหรับโรงเรียนการศึกษา สงเคราะห์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ขอขอบพระคุณคณะ ผู้บริหารและครูโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 50 จังหวัดขอนแก่น ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการ ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนขอขอบพระคุณคณะผู้บริหาร และคณะครูโรงเรียนศึกษา สงเคราะห์ธวัชบุรีที่ให้กำลังและเป็นที่ปรึกษาในการวิจัยในครั้งนี้จนเสร็จสมบูรณ์ คุณค่าและประโยชน์ ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบิดามารดา ครูอาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ สติปัญญาจนประสบความสำเร็จในชีวิต

**ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3***
**INNOVATIVE LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER ROI ET PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3**

อรนภา โล่คำ¹, วิมลพร สุวรรณแสนทวี²
Onnapha Lokhom¹, Vimonporn Suwanseantavee²
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2}
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, Thailand.^{1,2}
Email : oolokhom@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน 3) เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 313 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.91 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t-test และ F-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมไม่แตกต่างกัน รายด้านพบว่าการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงไม่แตกต่างกัน นอกนั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระดับการศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน รายด้านพบว่าการมีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รายด้านพบว่าด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ไม่แตกต่างกัน 3) ข้อเสนอแนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควร ระบุนโยบายของสถานศึกษาอย่างชัดเจน ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ควรส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ มีการกระตุ้นให้ครูมีทางเลือกหลากหลายในการพัฒนางาน เพื่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ในการปฏิบัติงาน มีการจัดอบรมแก่บุคลากรในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีการส่งเสริมให้ครูสร้างนวัตกรรมในรูปแบบงานวิจัย และ มีการจัดตั้งคณะกรรมการการบริหารความเสี่ยง มีการรายงานความก้าวหน้า จัดทำแผนปฏิบัติการที่สร้างความรู้ความเข้าใจแก่ครู

คำสำคัญ : 1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม 2. ผู้บริหารสถานศึกษา 3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

ABSTRACT

The objectives of this research 1) to study the level of innovative leadership of school administrators 2) to compare the levels of innovative leadership of school administrators, classified by position, education level and work experience, and 3) to collect recommendations for innovative leadership of school administrators 3) The sample group consisted of 313 school administrators and teachers. The research tool was a 5-point scaled questionnaire. The Statistics used were frequency, percentage, mean and standard deviation, t-test and F-test.

The results show that: 1) The innovative leadership of school administrators overall, it was at a high level. 2) The comparison of opinion levels towards the innovative leadership of school administrators, classified by position, overall was not different. By each aspect, it was found that the vision of change was not different. Other than that, the difference was statistically significant at the .05 level. 3) Recommendations on Innovative leadership of school administrators, it was found that school administrators should clearly specify the school's vision for the operation, there should be a clear timeline, school administrators should promote knowledge transfer and exchange of knowledge, internal relations activities, appropriate scope of authority should be assigned to personnel and responsibilities were clearly divided, school administrators should promote the new innovations creation to be used in management, teachers should be encouraged to have a variety of options for developing their work to cause innovation, new creativity in practice, school administrators should provide training for personnel in the use of information technology, Teachers should be encouraged to innovate in the form of research and a risk management committee should be established, reporting on the progress of performance of risk according to the school's scheme, action plans should be developed to create and understanding to teachers in schools.

Keywords : 1. Innovative leadership 2. School administrators 3. Roi Et Primary Educational Service Area 3

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ยุคปัจจุบันหรือยุคโลกาภิวัตน์ (globalization) การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้และทักษะที่ใช้กับโลกแห่งความเป็นจริง และต้องพยายามเพิ่มความใฝ่รู้คำนึงถึงแรงผลักดันที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 หรือยุคดิจิทัล มุ่งเน้นให้สถานศึกษา ตระหนักถึงปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษา แนวโน้มใหม่ของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นการก้าวสู่ทักษะการคิด

สร้างสรรค์ (creative thinking skills) มีทักษะเทคโนโลยี สื่อ และสารสนเทศ (information, media, and technology skills) ในการจัดการศึกษา ซึ่งผู้บริหารต้องนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหาร การจัดการการเรียนการสอนที่สามารถเข้าถึงผู้เรียนจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว ผู้บริหารในฐานะผู้นำองค์กรมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนพฤติกรรม การบริหารเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชื่อมโยง การนำนวัตกรรมมาช่วยในการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 อันเป็นสังคมยุคนวัตกรรม (Innovation society) ที่มุ่งเน้นให้คนมีความสามารถในการผลิตความรู้และ สร้างนวัตกรรมมาใช้เพื่อแก้ปัญหาของตนเองและองค์กรได้ (จิราภา ประพันธ์พัฒน์, 2560)

ประเทศไทยได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศในระยะยาว โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และพัฒนาสู่การเป็น “ประเทศไทย 4.0” ซึ่งการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ทุกประเทศใช้เป็นนโยบายหลักสำหรับการพัฒนาประเทศเพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อันจะ ส่งผลต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติโดยตรงดังนั้น การศึกษาจึงจำเป็นที่จะต้องมีการปฏิรูปให้เป็น “การศึกษา 4.0 ผู้เรียนสร้างนวัตกรรมได้” โดยมุ่งเน้นการผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจึงมีความสำคัญกับผู้บริหาร เป็นการประยุกต์ใช้ความสามารถของผู้บริหารในการนำองค์กร โดยคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ได้แก่ การสร้างวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง การมีความคิดสร้างสรรค์ การสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม การบริหารความเสี่ยง และการทำงานเป็นทีม ปัจจัยเหล่านี้ ที่ผู้นำต้องใช้เป็นกระบวนการสำคัญในด้านการพัฒนาให้มีขีดความสามารถทางการแข่งขันขององค์กรให้มากขึ้น ซึ่งองค์กรต่างๆในประเทศไทยหันมาให้ความสำคัญกับนวัตกรรม (พยัต วุฒิรงค์, 2555) ดังนั้น การบริหารจัดการในโรงเรียนให้มีขีดสมรรถนะสูงและเกิดความยั่งยืน ผู้นำจำเป็นต้องนำนวัตกรรมมาสร้างขีดความสามารถของโรงเรียน เพื่อสร้างผลผลิตและแก้ไขปัญหา หรือเพื่อพัฒนาองค์กรในการบริหารจัดการที่นำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 เป็นหน่วยงาน ที่กำกับติดตาม ส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนในเขตพื้นที่ มีพันธกิจและเป้าหมาย ที่มุ่งเน้น ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 หลายด้าน และหนึ่งในทักษะที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ให้ความสำคัญคือ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากช่วงที่มีระยะการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ทำให้การดำเนินการต่างๆทำได้ไม่เต็มที่ ขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานทั้งผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษา ทำให้การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ นวัตกรรมด้านการเรียนรู้และขยายศักยภาพการเรียนรู้ของบุคลากรในสถานศึกษา ไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนด แหล่งเรียนรู้ไม่หลากหลายและไม่ทันสมัยทำให้ ครูและผู้บริหารส่วนมากยังขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนวัตกรรมและเทคโนโลยี ความทันสมัย การสรรค์สร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ นอกจากนี้ บางโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 มีครูไม่ครบชั้น จึงส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนไม่ต่อเนื่อง ครูและบุคลากรไม่กระตือรือร้นที่จะทำงาน จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนตกต่ำทำให้เกิดผลเสียต่อการบริหารจัดการของโรงเรียนเป็นอย่างมาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 จึงได้มีนโยบายด้านการสร้างสรรค์

นวัตกรรมใหม่ๆเพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการศึกษา บนพื้นฐานการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 ประกอบด้วยโรงเรียนทั้งหมด 213 โรงเรียน มีจำนวนข้าราชการทั้งหมด 1,658 คน แต่ละโรงเรียนมีบริบทที่แตกต่างกันค่อนข้างมาก จึงเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3, 2565)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ซึ่งผลการวิจัยคาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

2.2 เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยจำแนกตาม ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

2.3 เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 เพื่อทราบระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

3.2 เพื่อใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

3.2 ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นครูผู้สอนและผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 313 คน ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประณศีกษาร้อยเอ็ด เขต 3 เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประณศีกษาร้อยเอ็ด เขต 3 แบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประณศีกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองตามแนวคิดภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่สังเคราะห์ได้ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง 2) การทำงานเป็นทีม 3) การคิดสร้างสรรค์ 4) การสร้างบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม และ 5) การบริหารความเสี่ยง ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประณศีกษาร้อยเอ็ด เขต 3 หากคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องในการใช้ภาษาและด้านอื่นๆ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค (Index of Item Objective Congruence : IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.67 - 1.00 โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และทดลองใช้ (Try-out) กับครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient Method) (ไพศาล วรคำ, 2564) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับที่ 0.91 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปสร้างแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ (Google form) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อเสนอต่อผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษาประณศีกษาร้อยเอ็ด เขต 3 เพื่อขอความร่วมมือในการแจกแบบสอบถามกับครูผู้สอนในสังกัด ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์ (Google form) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานงานวิจัยด้วยค่า t-test และ F-test

5. ผลการวิจัย

5.1 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประณศีกษาร้อยเอ็ด เขต 3

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประณศีกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประณศีกษา ร้อยเอ็ด เขต 3	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{X}$	S.D.	อันดับ	แปลผล
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง	4.29	0.68	5	มาก
2. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.41	0.68	2	มาก
3. ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์	4.33	0.68	4	มาก

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{X}$	S.D.	อันดับ	แปลผล
4. ด้านบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม	4.39	0.65	3	มาก
5. ด้านการบริหารความเสี่ยง	4.42	0.62	1	มาก
รวมเฉลี่ย	4.37	0.66	-	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.37$, S.D.=0.66) โดยเรียงค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ ด้านการบริหารความเสี่ยง ($\bar{X}=4.42$, S.D.=0.62) ด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{X}=4.41$, S.D.=0.68) ด้านการมีบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม ($\bar{X}=4.39$, S.D.=0.65) ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.68) ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ($\bar{X}=4.29$, S.D.= 0.68) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

5.1.1 ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีการนำเสนอวิสัยทัศน์ที่มุ่งยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมแก่ครูและชุมชน รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดยุทธศาสตร์ในการปฏิบัติงานของครูเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาระบุวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาโดยมุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมที่มีอัตลักษณ์โดดเด่นและท้าทาย

5.1.2 ด้านการทำงานเป็นทีม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกับคณะครูจัดระบบและขั้นตอนการทำงานของบุคลากรภายในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการประสานการปฏิบัติงานร่วมกัน รองลงมา คือ ผู้บริหารสถานศึกษายกย่องและส่งเสริมให้ครูมีความจริงใจและปรารถนาดีต่อกัน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูมีการถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสอนงานระหว่างกันและกันและเผยแพร่ความรู้แก่สมาชิกอื่นๆ อยู่เสมอ

5.1.3 ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ รองลงมา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ครูมีความเป็นอิสระด้านความคิดและการวางแผนการทำงานของตนเอง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการบริหารและส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าของครู นักเรียนโดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยได้อย่างชำนาญ

5.1.4 ด้านการมีบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจัดตั้งคณะทำงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อความคล่องตัวและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน รองลงมา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนให้คณะครูแสวงหาความรู้และทักษะใหม่ๆ จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนเพื่อนำไปสร้างหรือพัฒนานวัตกรรมเป็นของตนเอง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหาร

สถานศึกษานำเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอยู่มาใช้ในการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ให้กับครูและนักเรียน

5.1.5 ด้านการบริหารความเสี่ยง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ผู้บริหารสถานศึกษามีการระบุความเสี่ยงด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนไว้ในแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดตั้งคณะกรรมการการบริหารความเสี่ยง มีการรายงานความก้าวหน้าหรือผลการดำเนินงานด้านความเสี่ยงตามแบบแผนของทางโรงเรียน

5.1.2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน สรุปผลได้ดังนี้ 1) จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมและรายด้านพบว่า การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงไม่แตกต่างกัน นอกนั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน รายด้านพบว่า การมีความคิดสร้างสรรค์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รายด้านพบว่า ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ไม่แตกต่างกัน นอกนั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.1.3 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 สรุปในองค์รวม ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควร ระบุนิยามของสถานศึกษาอย่างชัดเจนเพื่อการดำเนินงาน ควรมีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน สถานศึกษาสามารถปรับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้สูงขึ้น โดยมุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมที่มีอัตลักษณ์ และควรมีลักษณะที่เป็นภาพเชิงบวกที่สะท้อนถึงความเป็นเลิศของสถานศึกษา 2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการจัดกิจกรรมสัมพันธภายใน ควรมอบหมายขอบเขตอำนาจหน้าที่ให้เหมาะสมแก่บุคลากรและแบ่งความรับผิดชอบอย่างชัดเจน 3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการบริหารและควรส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าของครู นักเรียน และควรมีการกระตุ้นให้ครูมีทางเลือกหลากหลายในการพัฒนางาน เพื่อให้เกิดนวัตกรรมความคิดสร้างสรรค์ใหม่ในการปฏิบัติงาน 4) ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการจัดอบรมแก่บุคลากรในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้บุคลากรมีความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ควรมีการส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการเขียนการถ่ายทอดความรู้และการสร้างนวัตกรรมในรูปแบบงานวิจัย 5) ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการการบริหารความเสี่ยง มีการรายงานความก้าวหน้าหรือผลการดำเนินงานด้านความเสี่ยง

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารในปัจจุบันจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำสูงควบคู่ไปกับการบริหารงานขององค์กรและบุคคลในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพเพราะต่างมีความสำคัญและความจำเป็นต่อองค์กร โดยเฉพาะการบริหารองค์กรภายใต้ภาวะสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลาทำให้เกิดความต้องการ

ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่จะสามารถนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ การที่ผู้บริหารจะมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมได้นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบสำคัญหลายส่วน มีกิจกรรมที่หลากหลาย การกระทำหรือพฤติกรรมของผู้นำที่จะสะท้อนถึงผลลัพธ์ที่เป็นนวัตกรรมใหม่ๆ นักวิชาการได้มีความพยายาม ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมแล้วพบว่า ที่มาของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเกิดจากการ ผสมผสานทฤษฎีภาวะผู้นำหลายทฤษฎี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ภิญญา สายศิริสุข (2561) ได้สรุปความหมายของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมไว้ว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม หมายถึง ผู้นำที่มีความฉลาดทางนวัตกรรม โดยค้นพบแนวทางในการดำเนินการใหม่ๆ และมีคุณลักษณะของตนเองในด้านสมรรถนะ บุคลิกภาพ บทบาท และลักษณะทางสังคม สามารถขับเคลื่อนให้บุคลากรสร้างนวัตกรรม และPorter and Malloch (2010) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นคุณลักษณะของผู้นำที่ใช้กระบวนการของการสร้างสรรค์บริบททางนวัตกรรมให้เกิดขึ้นในองค์กร การสร้างบทบาทการเป็นผู้นำนวัตกรรมและการใช้บทบาทผู้นำนวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งการกำหนดโครงสร้าง การตัดสินใจสั่งการ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรพงศ์ ทศนบรรจง (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา ในโครงการโรงเรียนพระราชวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโครงการโรงเรียนพระราชวัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มากทุกด้าน โดยการมีวิสัยทัศน์อยู่ในลำดับสูง รองลงมาคือการสร้างบรรยากาศในการองค์กร การบริหารจัดการการมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายและการสร้างองค์กรนวัตกรรมตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารความเสี่ยงทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการระบุนิยามความเสี่ยงด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนไว้ในแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีการวิเคราะห์ปัจจัยด้านความเสี่ยงที่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือก่อให้เกิดผลกระทบที่ทำให้เกิดความล้มเหลวหรือลดโอกาสที่จะบรรลุเป้าหมายในการบริหารการศึกษาในด้านต่างๆ มีการสรุปรายงานผลการดำเนินงาน สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ภิญญา สายศิริสุข (2561) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีจริยธรรมและตรวจสอบได้อยู่ในระดับมากเป็นอันดับสูงสุด โดยที่ด้านผู้บริหารปฏิบัติงานส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมตามหลักวิชาชีพและจรรยาบรรณของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากเป็นอันดับสูงสุด ส่วนด้านผู้บริหารกล้าเปลี่ยนแปลงองค์กรในการพัฒนานวัตกรรมอยู่ในระดับมากเป็นอันดับต่ำสุด รองลงมาด้านบรรยากาศแห่งองค์กรนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก โดยที่ด้านผู้บริหารส่งเสริมให้ครูเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ในการศึกษาหาความรู้ที่หลากหลายอยู่ในระดับมากเป็นอันดับสูงสุด ส่วนด้านผู้บริหารจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีการเรียนรู้เพียงพอต่อการใช้งานอยู่ในระดับมากเป็นอันดับต่ำสุด และด้านบริหารความเสี่ยงอยู่ในระดับมากเป็นอันดับต่ำสุด โดยที่ด้านผู้บริหารศึกษาสภาพการดำเนินงานในสถานศึกษาก่อนระบุนิยามความเสี่ยงอยู่ในระดับมากเป็นอันดับสูงสุด

6.2 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

6.2.1 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมและรายด้านพบว่า การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงไม่แตกต่างกัน นอกนั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ซึ่งได้กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจน ไม่ว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนจะมีประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างหรือไม่ มีมาตรฐานการปฏิบัติงานที่เหมือนกัน มุ่งมั่นพัฒนา สามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ พัฒนาและใช้นวัตกรรมบริหารงานจนเกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงขึ้น ประเมินสถานการณ์และกล้าตัดสินใจบนหลักเหตุและผล แก้ไขปัญหาในการทำงาน ทำให้ตำแหน่งที่ต่างกันไม่มีผลต่อการทำงานของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน สอดคล้องกับงานวิจัยของเวียงวิวรรณ ท่ามูล (2557) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อองค์การขีดสมรรถนะสูงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 พบว่า ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมไม่แตกต่างกัน

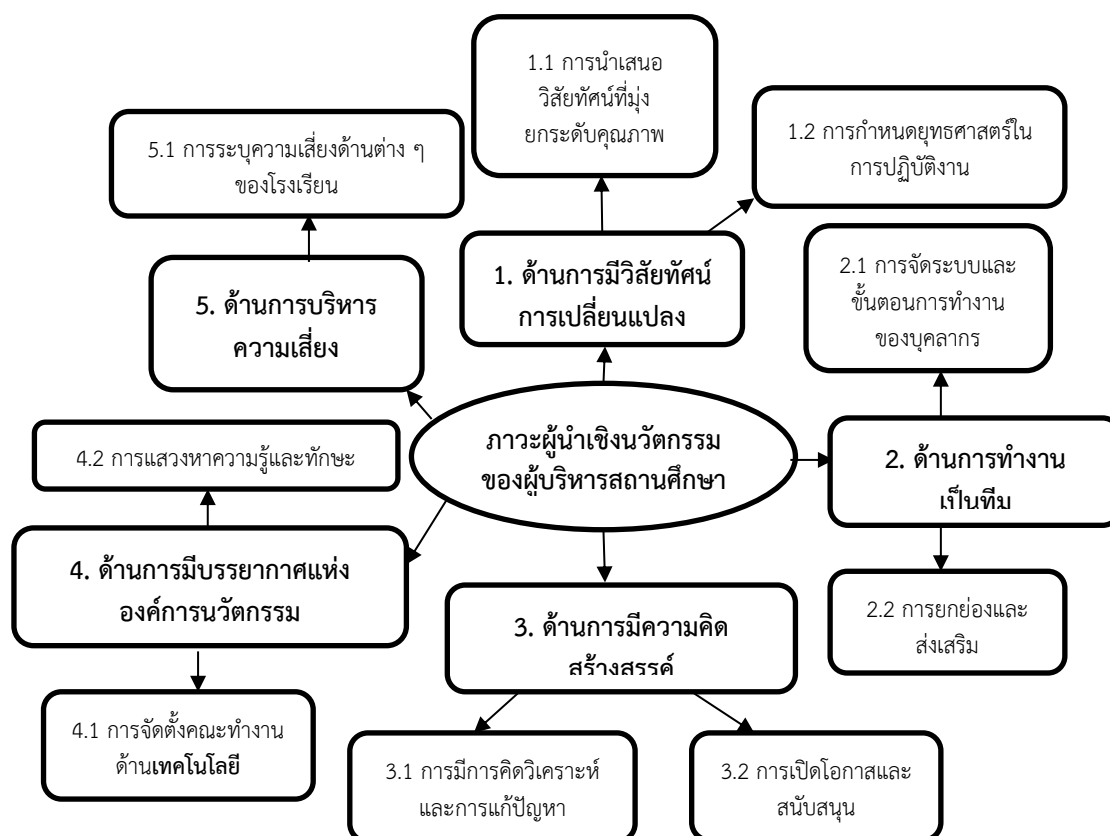
6.2.2 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 จำแนกตาม ระดับการศึกษา รายด้านพบว่า การมีความคิดสร้างสรรค์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทุกระดับการศึกษาให้ความสำคัญอยากให้เกิดการปฏิบัติงานที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับปาริฉัตร นวนทอง (2564) ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ผลการศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูจำแนกตาม ระดับการศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

6.2.3 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน รายด้านพบว่า ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ไม่แตกต่างกัน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประสบการณ์การทำงานที่มากกว่า จึงมองเห็นขั้นตอนการปฏิบัติงาน ลักษณะของการทำงานรวมถึงความเปลี่ยนแปลงของการบริหารจัดการของสถานศึกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับ ผ่องพรรณ พลราช (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ผลการวิจัย พบว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 พบว่า 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 1.1) การนำเสนอวิสัยทัศน์ที่มุ่งยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา และ 1.2) การกำหนดยุทธศาสตร์ในการปฏิบัติงาน 2) ด้านการทำงานเป็นทีม ประกอบด้วย 2.1) การจัดระบบและขั้นตอนการทำงานของบุคลากร 2.2) การยกย่องและส่งเสริม 3) ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 3.1) การมีการคิดวิเคราะห์

และการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และ 3.2) การเปิดโอกาสและสนับสนุน 4) ด้านการมีบรรยากาศแห่งองค์การนวัตกรรม ประกอบด้วย 4.1) การจัดตั้งคณะทำงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 4.2) การแสวงหาความรู้และทักษะ 5) ด้านการบริหารความเสี่ยง ประกอบด้วย 5.1) การระบุความเสี่ยงด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 จากผลการวิจัยจะเห็นว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการบริหารความเสี่ยง สถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ประกอบการ ในการร่วมการประเมินถึงความเสี่ยงต่างๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อการดำเนินงานบริหารจัดการโรงเรียน เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาในอนาคต

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ยที่ต่ำที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอัยยเอ็ด เขต 3 ควรระบุวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาอย่างชัดเจนเพื่อกำหนดแผนงาน และมีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน หากจุดที่ควรพัฒนาให้ดีขึ้น คง หรือ เพิ่ม จุดเด่นของสถานศึกษาให้มากขึ้น จนบรรลุวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาสามารถปรับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้สูงขึ้น โดยมุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมที่มีอัตลักษณ์

8.2.2 จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการบริหารความเสี่ยง มีค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอัยยเอ็ด เขต 3 ควรส่งเสริมให้เป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ต่อไป

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอัยยเอ็ด เขต 3 เชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

8.3.2 ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอัยยเอ็ด เขต 3 เพื่อนำมาใช้เปรียบเทียบเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

8.3.3 ควรวิจัยการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโดยมุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมที่มีอัตลักษณ์โดดเด่นและท้าทายที่สอดคล้องกับการบริหารงานเพื่อยกระดับความเข้าใจภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

9. เอกสารอ้างอิง

- จิราภา ประพันธ์พัฒน์. (2562). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ปาริฉัตร นวนทอง. (2564). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ผ่องพรรณ พลราช. (2560). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- พยัต ฐิตินรงค์. (2555). การจัดการนวัตกรรมจากแนวคิดสู่การปฏิบัติที่เป็นเลิศ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพศาล วรคำ. (2564). การวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 12. มหาสารคาม : ตักสิลาการพิมพ์.

- ภิญญา สายศิริสุข (2561). **ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วัชรพงศ์ ทศนบรรจง. (2563). **ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาในโครงการโรงเรียนประชารัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- เวียงวิวรรณ ทำทูล. (2557). **ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์การขีดสมรรถนะสูงของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. (2565). **แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2565.** ร้อยเอ็ด : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Porter-O'Grady, T., & Malloch, K. (2010). **Innovation leadership: Creating the landscape of healthcare.** Sudbury, MA : Jones & Bartlett Learning.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เนื่องจากบุคคลหลายฝ่ายที่ได้ให้ความช่วยเหลือในครั้งนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นสถาบันที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ด้านการบริหารการศึกษา ในระดับปริญญาโท

ขอขอบคุณประธานและคณะกรรมการสอบทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับความถูกต้องของเนื้อหาในเล่มวิจัยครั้งนี้ คณาจารย์ทุกท่านดร.วิมลพร สุวรรณแสนทวี ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ตลอดจนตรวจสอบข้อบกพร่องต่าง ๆ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาของงานวิจัยฉบับนี้ จนสำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี รวมถึงผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัยทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ขอขอบคุณผู้บริหารและครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือในด้านการให้ข้อมูลและการเก็บข้อมูลในการค้นคว้าวิจัย จนทำให้ งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จอย่างสมบูรณ์

ขอขอบคุณคณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยทุกท่านที่ได้เมตตาอบรมสั่งสอนประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ตลอดจนพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อนนักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษาทุกท่านที่คอยเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา และขอขอบคุณญาติมิตร เพื่อนร่วมงานทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ ที่ให้การสนับสนุนให้กำลังใจ ช่วยเหลือให้คำแนะนำตั้งแต่เริ่มเรียนจนจบการศึกษา

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณบิดา มารดาและญาติมิตร อันเป็นที่เคารพยิ่งของผู้วิจัยซึ่งได้วางรากฐานการศึกษาที่ดี และเป็นกำลังใจที่สำคัญยิ่งของผู้วิจัย

**รูปแบบการสร้างเครือข่ายลักษณะขบวนการทางสังคมและทุนทางสังคม
เพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย ในจังหวัดมหาสารคาม***
**MODEL OF ENHANCING SOCIAL MOVEMENT AND SOCIAL CAPITAL NETWORKS
FOR DEMOCRATIZATION IN MAHA SARAKHAM PROVINCE**

ศิลป์ ชื่นนิรันดร์¹, พัชรีย์ ศิลารัตน์², พิพัฒน์ คันทา³, พระครูอนุกุลปริยัติการ⁴
Silpa Chuennirun¹, Patcharee Silarat², Pipat Kantha³, Prakruanukulpariyatikar⁴
วิทยาลัยสงฆ์มหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{1,2,3,4}
Maha Sarakham Buddhist College
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.^{1,2,3,4}
Email : chusilp6@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาลักษณะขบวนการทางสังคมและทุนทางสังคมที่เป็นการพัฒนาประชาธิปไตยในจังหวัดมหาสารคาม 2) เพื่อศึกษาลักษณะขบวนการทางสังคมและทุนทางสังคมมีความสัมพันธ์และส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในจังหวัดมหาสารคาม 3) เพื่อเสนอรูปแบบการสร้างเครือข่ายขบวนการทางสังคมในการพัฒนาประชาธิปไตยในจังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ สมาชิกกลุ่ม องค์กรในชุมชน จาก 4 ชุมชน จำนวน 210 คน ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นผู้นำชุมชนและสมาชิกกลุ่ม องค์กรชุมชนที่มีประสบการณ์ทำกิจกรรมชุมชนหรือผู้ทำหน้าที่เกี่ยวกับโครงการ กิจกรรมประชาสังคมชุมชน จำนวน 4 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สถิติการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบอุปนัย แล้วจำแนกและจัดกลุ่มข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาหาข้อค้นพบ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ลักษณะขบวนการประชาสังคมในชุมชนมีลักษณะเด่นในด้านเครือข่ายและด้านการมาอยู่ร่วมกันในพื้นที่ ส่วนที่มีลักษณะด้อย ได้แก่ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันกับด้านกลุ่ม องค์กรกิจกรรม จากการรวมกันเป็นกลุ่มกิจกรรมดำเนินงานด้วยทุนทางสังคมและมีเครือข่ายเพื่อทำกิจกรรมตามวัตถุประสงค์เป็นสำคัญโดยมีความสัมพันธ์กันตามข้อผูกมัดด้วยกฎเกณฑ์ของกลุ่มหรือองค์กรที่ตนเป็นสมาชิกอยู่เพื่อจะได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และทุนทางสังคมมีจุดเด่นที่ด้านทุนทางกายภาพ ด้านทุนมนุษย์และด้านทุนทางวัฒนธรรมและมีจุดด้อย อยู่ทางด้านทุนสังคมและด้านทุนทางธรรมชาติ 2. ลักษณะขบวนการประชาสังคม ทุนทางสังคม และการพัฒนาประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันที่ส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในจังหวัดมหาสารคาม กล่าวคือ การเคลื่อนไหวของกลุ่มกิจกรรมในชุมชนตามรูปแบบที่เป็นอยู่นี้ได้รับแรง

หนุนจากฐานทุนทางสังคมและได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เช่น ส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน เนื่องจากเป็นรูปแบบประชาสังคมที่ไม่มีความขัดแย้งกับภาคราชการ 3. รูปแบบการสร้างเครือข่ายขบวนการทางสังคมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยประกอบด้วยสองแนวทางการพัฒนา คือ 1) แนวทางการพัฒนาจุดเด่น ประกอบด้วย เครือข่าย การมาอยู่รวมกันในพื้นที่และ ด้านทุนมนุษย์ ทุนทางกายภาพ และทุนทางวัฒนธรรม 2) แนวทางการพัฒนาจุดด้อย ประกอบด้วย ทุนทางกายภาพ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางธรรมชาติ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและด้านกลุ่ม องค์กรกิจกรรม

คำสำคัญ : 1. รูปแบบ 2. เครือข่าย 3. ขบวนการทางสังคม 4. ทุนทางสังคม 5. การพัฒนาประชาธิปไตย

ABSTRACT

The purposes of this research were to study: 1. The aspect of social movement and social capital which support democracy development in Mahasarakham province. 2. The variables relationship among social movement, social capital and democracy development in Mahasarakham Province. 3. To report model of social movement network for democracy development in Mahasarakham Province. The sample groups are related to the member of groups activity and organizations in 4 communities by amount of 210 persons were involved in the study. Mixed research method was applied as methodology in this study consisted of quantitative research and qualitative research by in-depth interview and group discussion.

The results can be summarized as follows 1. the aspect of social movement in the community are groups activity have been moving by social capital and its networks to perform their own activity achieving the goal. The members of a group are connected by rule and regulations enacted by the members decision for quality of life. 2. The variable relationship among social movement, social capital and democracy development in Mahasarakham province are in the same direction aim toward democracy development. The group activity or organizations movement in the community are supported by social capital and many sectors such as governments and private sectors because the social movements in this aspect are not the opposite side of government sectors. 3. The model of enhancing social movement network and democracy development consist of 2 path forms and these are: 1) to increase some strong components by developing network, area movement and human capital. 2) to increase some weak factors by developing social capital, physical capital, cultural capital, natural capital, people relation and group activity, and the most important factors to achieve the goal of enhancing network are looking

for the best practice as outside resources and learn from them by making MOU to exchange information and co-ordination which look forward to have good connection.

Keywords : 1. Model 2. Network 3. Social Movement 4. Social Capital 5. Democratization

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

วิวัฒนาการทางการเมืองการปกครองของไทยตั้งแต่ยุคสุโขทัยมาจนถึงยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 1781 - 2475) เป็นการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์แต่ภายหลังการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 แล้วจึงเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจจะทำการการศึกษาเพื่อให้ทราบแนวทางการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยว่าจะมีขบวนการทางสังคมในลักษณะใดบ้างที่จะส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยให้บรรลุเป้าหมายมากที่สุดโดยไม่หวนกลับมาสู่วงจรอุบาทว์อีกเนื่องจากว่าที่ผ่านมาพบว่าการเมืองไทยมีกรณีความขัดแย้งและแย่งชิงอำนาจกันมาตลอดไม่มีทางออกว่าจะแก้ปัญหากันได้อย่างไรและเป็นปัญหาเดียวกันกับข้อสงสัยที่ว่าทำอะไรจึงจะทำให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของบ้านเมืองและมีความรับผิดชอบต่อบ้านเมืองเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจะต้องร่วมกันแก้ปัญหา (ดนัย ไชโยธธา, 2552) ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะหาคำตอบว่าหากจะเริ่มต้นที่จะพัฒนาการเมืองกันอย่างจริงจังแล้ว จึงสมควรที่จะเริ่มต้นที่ชุมชนก่อน แทนที่จะมุ่งไปที่ระดับชาติเหมือนที่เคยเป็นมา กล่าวคือนำเอาพลังและศักยภาพของคนในชุมชนซึ่งมีมาแต่ครั้งโบราณถ่ายทอดมาสู่คนรุ่นหลังที่มีปรากฏมาทุกยุคทุกสมัย ดังจะเห็นได้จากการที่คนในชุมชนรวมตัวกันดูแลและรับผิดชอบบริหารชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ขบวนการประชาสังคม องค์กรชุมชน กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ วิสาหกิจชุมชน เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่านับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมามีขบวนการทางสังคมเริ่มเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ จนกลายเป็นการเมืองภาคประชาชนโดยมิได้มุ่งหวังที่จะช่วงชิงอำนาจรัฐ แต่จะเป็นการเคลื่อนไหวเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาชุมชนด้วยตนเองและเป็นการสะท้อนปัญหาให้ภาครัฐหันมาสนใจ (พรธนิภา โสทธิพันธ์ และคณะ, 2552) เมื่อพิจารณาแล้ว จึงควรที่จะยกระดับองค์กรหรือ กลุ่ม และขบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ เพื่อเป็นความหวังของการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยต่อไป อันจะเป็นคำตอบหรือทางออกของการพัฒนาทางการเมืองที่ผู้วิจัยจะได้ศึกษาต่อไปในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาขบวนการทางสังคมในพื้นที่หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 8 และหมู่ที่ 20 ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

อาจกล่าวได้ว่าจุดเด่นของคนไทยประการหนึ่งก็คือคนไทยมีขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เป็นของตนเองและสืบทอดต่อมายังชนรุ่นหลังรวมถึงภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรมทั้งหลายก็ยังมียึดถือและปฏิบัติสืบทอดกันมาจนกลายเป็นวิถีชีวิตมาจนถึงปัจจุบันนี้ซึ่งหากได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการรวมพลังเป็นชุมชนเข้มแข็งในการพัฒนาและมีการบริหารจัดการตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนด้วยชุมชนก็จะเป็นการเพิ่มพลังอำนาจทางสังคมชุมชนได้มากขึ้น อันจะเป็นผลดีต่อระบบการปกครองดีกว่าปล่อยให้คนไทยเคยชินอยู่กับการได้รับการอุปถัมภ์ค้ำชูจากรัฐบาลหรือผู้ใหญ่ในบ้านเมืองดังที่ผ่านมา จนคิดว่าเรื่องการเมืองเป็นเรื่องของผู้แทนหรือนักการเมืองที่ชาวบ้านเลือกเข้าไปทำหน้าที่ในรัฐสภาและเลือกฝ่ายบริหารด้วยตนเอง ส่วนชาวบ้านก็มีหน้าที่เพียงไปเลือกตั้งเท่านั้น

สำหรับรัฐบาลก็มีหน้าที่กำหนดนโยบายและวางโครงการมาพัฒนาด้านต่าง ๆ เพื่อนำความเจริญและความอยู่เย็นเป็นสุขมาสู่ประชาชน สภาพทางการเมืองดังกล่าวนี้จึงกลายเป็นการปกครองเพื่อประชาชน (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2552) ปรากฏในปัจจุบันนี้ว่าการพัฒนาไม่ได้ผลเพราะไม่ตอบโจทย์ในหมู่บ้านและชุมชนเท่าที่ควร กล่าวคือเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะเรื่อง ๆ เช่นปัญหาหนี้สิน ปัญหาความยากจน เป็นต้น แทนที่จะแก้แบบองค์รวม การพัฒนาที่ผ่านมาส่งผลให้ชุมชนสูญเสียหลายด้าน เช่น เสียความสัมพันธ์แบบดั้งเดิม เสียอำนาจการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและผลผลิตของตนเอง รวมถึงสูญเสียระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง ดังปรากฏในการพัฒนาที่ผ่านมาคือ ตามแผนพัฒนาฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504 - 2559) ย่อมแสดงให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้าขึ้นจริงแต่เมื่อมองไปข้างหน้าทำให้รู้ว่าสิ่งดี ๆ ที่มีค่าคู่กับสังคมไทยในชนบทกำลังถูกมองข้ามไปซึ่งในที่สุดแล้วก็หันมาให้ความสำคัญกับการใช้ศักยภาพทางสังคมที่มีอยู่ อันได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนทางการเงิน ทุนทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และทุนทางวัฒนธรรม โดยการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาชุมชนด้วยฐานทางภูมิปัญญาเพื่อให้เกิดภูมิคุ้มกันให้แก่ชุมชนและสังคมและก้าวสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนอันเป็นการพัฒนาเชิงพื้นที่ด้วยศักยภาพชุมชนในมิติระบบชุมชนแบบใหม่ ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ระบบการจัดการ และการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมชุมชนที่ยึดทฤษฎีเศรษฐกิจแบบพอเพียง ดังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564)

ด้วยประการนี้ การจะพัฒนาทางการเมืองต้องทำให้พลเมืองรู้สึกรักถิ่นฐาน รักบ้านรักเมืองของตนเองและรู้จักการปกครองตนเองเพื่อความเจริญของชุมชนท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย ปัจจุบันประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองดังจะเห็นได้จากมีกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองเรียกร้องประชาธิปไตยอยู่เป็นระยะ ๆ ตลอด ทศวรรษที่ผ่านมา และที่สำคัญก็คือมีการรัฐประหารบ่อยครั้งหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 จนทำให้การพัฒนาประชาธิปไตยเป็นการถอยหลังเข้าคลอง ดังนั้น การพัฒนาประชาธิปไตยจึงควรเปลี่ยนมาเริ่มต้นที่ระดับชุมชนแทนที่จะมุ่งไปที่ระดับชาติอย่างเดียว นั่นคือการส่งเสริม สนับสนุนให้องค์กรหรือ กลุ่ม และขบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ในชุมชนได้เป็นสังคมในวิถีประชาธิปไตยทางปฏิบัติด้วยจิตสำนึกสาธารณะผ่านกิจกรรมร่วมกัน เช่น ธุรกิจชุมชน สหกรณ์กองทุนหมู่บ้าน กองทุนสัจจะ และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อเป็นความหวังของการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยต่อไป อันจะเป็นคำตอบหรือทางออกของการพัฒนาทางการเมืองที่ผู้วิจัยจะได้ศึกษาต่อไป ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาขบวนการทางสังคมในพื้นที่ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ ชุมชนหมู่ที่ 1, 2, 8 และหมู่ที่ 20 โดยจะศึกษาลักษณะการเคลื่อนไหวทางสังคมบางลักษณะที่จะพัฒนาประชาธิปไตยในจังหวัดมหาสารคาม ว่าจะมีขบวนการทางสังคมในลักษณะใดบ้าง ที่มีการเคลื่อนไหวและมีการรวมกลุ่มกันของประชาชนในชุมชนที่มีแนวคิดคล้ายกันในการแก้ไขปัญหาของชุมชนด้วยตนเองโดยไม่หวังผลทางการเมืองแต่เป็นการสะท้อนให้รัฐบาลรับรู้ถึงความต้องการของกลุ่มต่างๆในชุมชนเพื่อให้การสนับสนุนหรือร่วมแก้ปัญหาแก่ชุมชน ซึ่งการเคลื่อนไหวในลักษณะนี้จะไม่รอคอยความช่วยเหลือจากภาครัฐแต่จะร่วมกันแก้ปัญหาโดยวิธีการจัดการด้วยตนเองด้วยกระบวนการที่ร่วมกันคิดร่วมกันดำเนินการตามวิถีชีวิตชุมชน เมื่อค้นพบลักษณะขบวนการทางสังคมดังกล่าวจากการวิจัยแล้วจะได้นำเผยแพร่เพื่อพัฒนาต่อยอดเป็นชุมชนจัดการตนเองที่เข้มแข็งให้เป็นฐานรากใหม่ของชุมชนใน

ลักษณะประชาธิปไตยรากหญ้าแล้วขยายผลออกไปทั้งจังหวัดเพื่อส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในระดับประเทศต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาลักษณะขบวนการทางสังคมและทุนทางสังคมที่เป็นการพัฒนาประชาธิปไตยในจังหวัดมหาสารคาม

2.2 เพื่อศึกษาลักษณะขบวนการทางสังคมและทุนทางสังคมมีความสัมพันธ์และส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในจังหวัดมหาสารคาม

2.3 เพื่อเสนอรูปแบบการสร้างเครือข่ายขบวนการทางสังคมในการพัฒนาประชาธิปไตยในจังหวัดมหาสารคาม

3. ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

3.1 ทำให้ทราบและเข้าใจลักษณะขบวนการประชาธิปไตยที่จะส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตยในจังหวัดมหาสารคามว่ามีการเคลื่อนไหวในรูปแบบใดบ้าง

3.2 ทำให้ได้รูปแบบการสร้างเครือข่ายการพัฒนาขบวนการประชาธิปไตยให้แพร่หลายเพื่อช่วยพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืนในจังหวัดมหาสารคาม

3.3 ทำให้ได้แนวทางการทำให้ประชาชนรู้จักการปกครองตนเองตามสิทธิขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาการปกครองในระบบประชาธิปไตยของไทยในจังหวัดมหาสารคาม

4. วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเป็น 2 รูปแบบ คือ

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ได้แก่ สมาชิกกลุ่มองค์กรชุมชน 4 ชุมชน จำนวน 453 คน ได้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Yamane (1967) จำนวน 210 คน เครื่องมือวิจัย เชิง ปริมาณสำหรับงานวิจัยนี้ใช้แบบสอบถาม ระดับความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่างแบบมาตรวัด 5 ระดับ โดยการทดสอบความเชื่อมั่นแบบสอบถาม งานวิจัยเชิงปริมาณใช้เทคนิคการทดสอบความเชื่อมั่นตามแบบวิธี Cronbach's Alpha Efficiency ที่เน้นผลทดสอบความสัมพันธ์รายข้อต่อข้อคำถามทั้งฉบับตามเกณฑ์ประเมินความเชื่อมั่นตั้งแต่ .70 ขึ้นไป ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดเก็บด้วยตนเองและมอบหมายผู้ช่วยวิจัย ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ได้เพียงพอและมีสภาพที่สมบูรณ์ จำนวนร้อยละ 80 ขึ้นไป สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัยใช้เทคนิคสถิติทั้งเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติอ้างอิง (Inferential Statistics) โดยเฉพาะสถิติวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณแบบ Stepwise ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยต้องการพัฒนารูปแบบการพัฒนาที่ชัดเจน ซึ่งประเด็นสำคัญของการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ตัวแปรที่มีความสำคัญต่อการพยากรณ์ผลการทำนาย โดยแนะนำให้พิจารณาความสำคัญเรียงตามลำดับตามค่าทดสอบสัมประสิทธิ์พยากรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 เป็นอย่างน้อย เพื่อให้ผลการทำนายต่อรูปแบบการพัฒนาใดพัฒนาหนึ่งมีความชัดเจน และถูกต้องตามหลักสถิติ

ดังนั้น การวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยเชิงปริมาณประกอบด้วยเทคนิคสถิติเชิงพรรณนา (Description Statistics)

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อนำไปสู่การศึกษาหาคำตอบจากข้อเท็จจริงของขบวนการทางสังคมโดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ตามแบบสัมภาษณ์เจาะลึกที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นในบริบทที่ผู้วิจัยทำการศึกษาโดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักที่ผู้วิจัยเลือกตามวัตถุประสงค์ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยการกำหนดคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูลอย่างชัดเจน จำนวน 4 คน เก็บรวบรวมข้อมูลเพียงครั้งเดียวแล้วนำไปวิเคราะห์หาข้อสรุปเกี่ยวกับองค์ประกอบและลักษณะขบวนการทางสังคมที่มีอยู่ในปัจจุบันแล้วนำมาวิเคราะห์ประเภทของขบวนการทางสังคมมีด้านใดบ้างแต่ละด้านเป็นอย่างไรโดยในการวิจัยครั้งนี้จะได้หยิบยกเอาด้านที่เกี่ยวข้องกับขบวนการทางสังคมที่มีการเคลื่อนไหวในลักษณะการรวมกลุ่มหรือองค์กรที่มีการบริหารจัดการกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนด้วยวิถีชาวบ้านที่จัดการตนเองด้วยทุนทางสังคมที่เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนให้ดีขึ้น และเก็บข้อมูลจากการศึกษาภาคสนามด้วยการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) ร่วมกับวัด คณะสงฆ์ กลุ่มอาชีพ ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการธุรกิจในครัวเรือน จำนวน 20 รูป/คน เพื่อทราบถึงแนวทางการพัฒนาและหาข้อสรุปแนวทางการเรียนรู้ระบบการจัดการชุมชน กระบวนการจัดการชุมชน และการเสริมสร้างเครือข่ายขบวนการทางสังคมชุมชนให้บรรลุเป้าหมาย

5. ผลการวิจัย

5.1 ลักษณะขบวนการทางสังคมและทุนทางสังคมที่เป็นการพัฒนาประชาธิปไตยในจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ขบวนการทางสังคมที่ผู้วิจัยค้นพบเป็นขบวนการเคลื่อนไหวแบบกลุ่ม องค์กร คือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มทอผ้าย้อมคราม กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน กลุ่มสตรี กลุ่มวิสาหกิจชุมชน รวมตัวกันตั้งกลุ่มเหล่านี้ขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชน มีระบบและกระบวนการทำงานที่คนในชุมชนยอมรับได้ เช่น การเปิดเวทีพูดคุยกัน ทำประชาคมรับฟังความคิดเห็นซึ่งเห็นว่าเป็นวิธีการทำที่ง่าย ทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น และเป็นการฝึกการยอมรับในมติของเสียงส่วนใหญ่ที่ถือว่าการตัดสินใจเป็นอำนาจของสมาชิกทุกคน การปฏิบัติงานของกลุ่มก็จะมีกรรมการบริหารจัดการ มีการแบ่งงานกันในกลุ่มของคณะทำงาน มีระเบียบของกลุ่มสำหรับกิจกรรมที่กลุ่มดำเนินการก็จะปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของแต่ละกลุ่ม เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ก็มีกิจกรรมด้านสร้างสวัสดิการชุมชน เป็นแหล่งการเงิน การสงเคราะห์สมาชิก และร้านค้าชุมชน ส่วนกลุ่มสตรีก็จะมีกิจกรรมในด้านการสร้างสวัสดิการของชุมชน สร้างช่องทางการหารายได้หรือเศรษฐกิจชุมชน และที่สำคัญคือกลุ่มทุกกลุ่มจะมีเครือข่ายและขยายเครือข่ายไปทุกหมู่บ้านในตำบลขามเรียง กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้จะส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในชุมชนอีกด้วย ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มได้รับแรงหนุนจากทุนทางสังคม กล่าวคือ คนในชุมชนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความรู้สึกเป็นคนบ้านเดียวกัน มีความรักในบ้านเกิดของตน มีความสามัคคีและยอมรับในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ในชุมชนมีผู้นำ ประชาชนชาวบ้าน ตลอดจนมีวัด เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน มีโรงเรียนเป็นแหล่งการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชน นอกจากนี้ยังมีถนนหนทาง ประปา ไฟฟ้า มีระบบโทรคมนาคมต่าง ๆ สะดวกสบาย รวมไปถึงมีแหล่งน้ำ ที่ดิน

ทำการเกษตร มีป่าไม้ให้ความร่มเย็น เป็นต้น ทูทางสังคมต่าง ๆ เหล่านี้สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนได้และจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยด้วย เนื่องจากกลุ่มองค์กรในหมู่บ้าน/ชุมชน มีข้อปฏิบัติที่ทุกคนรับทราบและยอมรับที่จะปฏิบัติ โดยมีข้อตกลงร่วมกันเพื่อให้สมาชิกกลุ่มถือปฏิบัติ ควรปฏิบัติและ/หรือข้อห้ามปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชาวบ้านที่สอดคล้องกับครรลองของระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมประเพณี/ภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถนำมาพัฒนาท้องถิ่นได้หลายประการ อย่างเช่น ชาวบ้านนับถือศาสนาพุทธ มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจ ชาวบ้านยึดถือและปฏิบัติตามประเพณี ภาษาพูดคือภาษาอีสาน เป็นภาษาท้องถิ่น มีวัฒนธรรมที่คล้าย ๆ กัน อยู่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ระหว่างญาติพี่น้องของตน มีการกินอยู่กันแบบพื้นบ้าน โดยนำทรัพยากรธรรมชาติมาแปรรูปเป็นอาหาร จึงเป็นการสะดวกในการรวมกลุ่ม องค์กรทำกิจกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้นโดยคนในชุมชนที่เป็นลักษณะของการจัดการตนเองได้ย่อมจะส่งผลดีต่อการพัฒนาประชาธิปไตย

นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่ม องค์กรกิจกรรมชุมชนเหล่านี้ ต่างมีสถานะอยู่ตรงกลางระหว่างกลุ่ม องค์กรที่มีสถานะทางกฎหมายชัดเจนกับไม่ชัดเจน กล่าวคือ เป็นกลุ่มที่มีสถานะทางสังคมที่ได้รับการยอมรับจากสังคมและส่วนราชการ นับเป็นข้อพิเศษของกลุ่มกิจกรรมที่เกิดจากการรวมตัวของคนในชุมชนที่มีปัญหาและความต้องการที่เหมือนกันและหาทางออกร่วมกัน โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ หากจะกล่าวไปแล้ว การบริหารจัดการกลุ่มกิจกรรมของชุมชนในตำบล ขามเรียงซึ่งเป็นพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัย เป็นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดหลัก คุณธรรม จริยธรรม ความโปร่งใส ยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและอยู่บนฐานของวัฒนธรรมองค์กร และตระหนักถึงทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนเป็นหลัก นอกเหนือจากส่วนที่ได้รับการสนับสนุนจากส่วนราชการ นับได้ว่าทุนทางสังคมมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้การเคลื่อนไหวของกลุ่มกิจกรรมประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงานและจะเป็นสะพานเชื่อมต่อให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ถ้าหากได้รับการขยายเครือข่ายต่อไปอีกก็จะเป็นการสร้างวัฒนธรรมระดับองค์กรท้องถิ่นให้กว้างขวางออกไป

5.2 ลักษณะขบวนการทางสังคมกับทุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาประชาธิปไตย ในจังหวัดมหาสารคาม พบว่า เป็นไปในลักษณะทิศทางเดียวกันและเป็นตัวแปรเดียวกัน พิจารณาได้จากรูปแบบปฏิบัติการเป็นรูปแบบ กลุ่ม องค์กร คือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มทอผ้าย้อมคราม กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน กลุ่มสตรี, กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเหล่านี้มีระบบและกระบวนการทำงานที่คนในชุมชนยอมรับได้ เช่น การเปิดเวทีพูดคุยกัน ทำประชาคมรับฟังความคิดเห็นซึ่งเห็นว่าเป็นวิธีการทำที่ง่าย ทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น และเป็นการฝึกการยอมรับในมติของเสียงส่วนใหญ่ที่ถือว่าการตัดสินใจเป็นอำนาจของสมาชิกทุกคน นอกจากนี้แล้ว ในการปฏิบัติงานของกลุ่มก็จะมีกรรมการบริหารจัดการ มีการแบ่งงานกันในกลุ่มของคณะทำงาน มีระเบียบของกลุ่ม สำหรับกิจกรรมที่กลุ่มดำเนินการ ก็จะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแต่ละกลุ่ม วิธีการที่สมาชิกกลุ่มปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันนี้ ย่อมเป็นการส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตยเพราะเป็นการทำงานที่ทุกคนมีส่วนร่วมด้วยความเสมอภาคกัน มีการแบ่งงานกันทำตามความถนัดของแต่ละคน มีกรรมการบริหารตามมติของกลุ่ม สมาชิกรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเป็นอย่างดี มีการนำเสนอปัญหาในการดำเนินงานในที่ประชุมสมาชิก

มีการทำงานที่โปร่งใส และที่สำคัญคือทำให้ความสำคัญกับการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน การรับฟังปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชนตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้แล้ว การเคลื่อนไหวของกลุ่มกิจกรรมในชุมชนตามรูปแบบที่เป็นอยู่ยังได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เช่น ส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน เนื่องจากเป็นรูปแบบประชาสังคมที่ไม่มีความขัดแย้งกับภาครัฐราชการ เหตุผลที่กลุ่ม องค์กรเหล่านี้ทำกิจกรรมได้สำเร็จเป็นเพราะได้อาศัยปัจจัยทางฐานวัฒนธรรมภูมิปัญญา และวิถีชีวิตของชุมชน มีผู้นำชุมชน และได้ผู้นำจากวัฒนธรรมของกลุ่ม องค์กรต่าง ๆ ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ

5.3 รูปแบบการสร้างเครือข่ายขบวนการทางสังคมในการพัฒนาประชาธิปไตยในจังหวัดมหาสารคาม พบว่า แนวทางการสร้างเครือข่ายกลุ่ม องค์กรกิจกรรมหรือในงานวิจัยนี้เรียกว่า ขบวนการทางสังคมซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมในการดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน เป็นกลุ่มองค์กรที่มีลักษณะจัดตั้งกันขึ้นมาตามวิถีชุมชนเพื่อแก้ปัญหาในชุมชนโดยมีส่วนราชการให้การสนับสนุน ไม่มีสถานะทางกฎหมาย

ในการวิจัยครั้งนี้พบรูปแบบการสร้างเครือข่ายขบวนการทางสังคมและทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย มี 2 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบพัฒนาต่อยอดจุดเด่น ได้แก่ ขบวนการประชาสังคม ต้องต่อยอดเครือข่ายด้านแปรรูปและด้านการตลาดโดยเพิ่มการแลกเปลี่ยนกิจกรรมระหว่างเครือข่ายมากขึ้น และด้านการมาอยู่ร่วมกันในพื้นที่ หมายความว่า กลุ่มองค์กรกิจกรรมต้องพัฒนาเรื่องการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพขึ้น ส่วนด้านทุนทางสังคม จะต้องพัฒนาต่อยอดทุนมนุษย์ ทุนทางกายภาพและทุนวัฒนธรรม หมายความว่าถึงการพัฒนาคุณภาพคน โครงสร้างพื้นฐานในชุมชน และสืบสานวัฒนธรรม 2) รูปแบบการพัฒนาจุดด้อย ในด้านขบวนการประชาสังคม ต้องพัฒนาด้านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน และด้านกลุ่ม องค์กรกิจกรรม กล่าวคือ เพิ่มการติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกเพิ่มขึ้น ด้านกลุ่ม องค์กรกิจกรรมเพิ่มการบริหารให้มีประสิทธิภาพ ส่วนด้านทุนทางสังคม จำเป็นต้องพัฒนาด้านทุนธรรมชาติ ได้แก่การอนุรักษ์ ปั่นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่และมีความสมบูรณ์ตามธรรมชาติ แต่อย่างไรก็ตามรูปแบบการสร้างเครือข่ายดังกล่าวจะสำเร็จได้จะต้องมีองค์ประกอบหลาย ๆ ส่วน คือ ถ้าหากจะพัฒนากลุ่มให้เจริญขึ้นจะต้องไปดูงานในแหล่งที่เขาทำได้สำเร็จ และต้องมีการติดต่อขอรับสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและร่วมมือกัน โดยการรับรู้และหามุมมองที่เหมือนกัน มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ให้ความสนใจและมีผลประโยชน์ร่วมกันโดยเสริมสร้างเกื้อหนุน พึ่งพาซึ่งกันและกัน และที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือการให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ในลักษณะแลกเปลี่ยน ไม่เป็นฝ่ายรับเพียงอย่างเดียว จะได้พันธมิตรที่ดี หลังจากนั้นสมาชิกด้วยกันก็จะคุ้นเคย และรู้จักกันมากขึ้น มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันมากขึ้นกิจกรรมต่าง ๆ ก็จะดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนไปตามวิถีชาวบ้าน

6. อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลซึ่งได้จากผลการวิจัย โดยขอเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

6.1 ลักษณะขบวนการทางสังคมและทุนทางสังคมที่เป็นการพัฒนาประชาธิปไตยในจังหวัดมหาสารคาม ขบวนการทางสังคมที่ผู้วิจัยค้นพบเป็นรูปแบบปฏิบัติการแบบ กลุ่ม องค์กร คือ

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มทอผ้าย้อมคราม กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน กลุ่มสตรี กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น รวมตัวกันตั้งกลุ่มเหล่านี้ขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชน มีระบบและกระบวนการทำงานที่คนในชุมชนยอมรับได้ เช่น การเปิดเวทีพูดคุยกัน ทำประชาคมรับฟังความคิดเห็นซึ่งเห็นว่าเป็นวิธีการทำที่ง่าย ทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น และเป็น การฝึกการยอมรับในมติของเสียงส่วนใหญ่ที่ถือว่าการตัดสินใจเป็นอำนาจของสมาชิกทุกคน นอกจากนี้แล้ว ในการปฏิบัติงานของกลุ่มก็จะมีกรรมการบริหารจัดการ มีการแบ่งงานกันในกลุ่มของ คณะทำงาน มีระเบียบของกลุ่ม สำหรับกิจกรรมที่กลุ่มดำเนินการ ก็จะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแต่ละกลุ่ม เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ก็มีกิจกรรมด้านสร้างสวัสดิการชุมชน เป็นแหล่งการเงิน การสงเคราะห์สมาชิก และร้านค้าชุมชน ส่วนกลุ่มสตรีก็จะมีกิจกรรมในด้านการสร้างสวัสดิการของ ชุมชน, สร้างช่องทางการหารายได้หรือเศรษฐกิจชุมชน และที่สำคัญคือกลุ่มทุกกลุ่มจะมีเครือข่าย และขยายเครือข่ายไปทุกหมู่บ้านในตำบลขามเรียง กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้จะส่งผลต่อการพัฒนา ประชาธิปไตยในชุมชนอีกด้วย ในการดำเนินงานของกลุ่มมีการนำทุนสังคมมาใช้สนับสนุนกิจกรรม กล่าวคือ คนในชุมชนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความรู้สึกเป็นคนบ้านเดียวกัน มีความรักในบ้าน เกิดของตน มีความสามัคคีและยอมรับในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ในชุมชนมีผู้รู้ ปรารักษ์ชาวบ้าน ตลอดจนมีวัด เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน มีโรงเรียนเป็นแหล่งการศึกษาให้แก่เด็กและ เยาวชน นอกจากนี้ยังมีถนน หนทาง ประปา ไฟฟ้า มีระบบโทรคมนาคมต่าง ๆ สะดวกสบาย รวมไปถึงมีแหล่งน้ำ ที่ดิน ทำการเกษตร มีป่าไม้ให้ความร่มเย็น เป็นต้น ทุนทางสังคมต่าง ๆ เหล่านี้สามารถ นำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนได้และจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยด้วย

เนื่องจากกลุ่ม องค์กรในหมู่บ้าน/ชุมชน มีข้อปฏิบัติที่ทุกคนรับทราบและยอมรับที่จะปฏิบัติ โดยมี ข้อตกลงร่วมกันเพื่อให้สมาชิกกลุ่มถือปฏิบัติ ควรปฏิบัติและ/หรือข้อห้ามปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับ ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของชาวบ้านที่สอดคล้องกับครรลองของระบอบ ประชาธิปไตย ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมประเพณี/ภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถนำมาพัฒนาท้องถิ่นได้ หลายประการ อย่างเช่น ชาวบ้านนับถือศาสนาพุทธ มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจ ชาวบ้านยึดถือและ ปฏิบัติตามประเพณี ภาษาพูดคือภาษาอีสาน เป็นภาษาท้องถิ่น มีวัฒนธรรมที่คล้าย ๆ กัน อยู่รวมกัน เป็นกลุ่มใหญ่ระหว่างญาติพี่น้องของตน มีการกินอยู่กันแบบพื้นบ้าน โดยนำทรัพยากรธรรมชาติมา แปรรูปเป็นอาหาร จึงเป็นการสะดวกในการรวมกลุ่ม องค์กรทำกิจกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาความ เป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้นโดยคนในชุมชน เป็นลักษณะของการจัดการตนเองได้ย่อมจะส่งผลดี ต่อการพัฒนาประชาธิปไตย สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและผลจากการสนทนา กลุ่ม (Focus Group) เพื่อระดมความคิดเห็นครั้งนี้ พบว่า ผลสำรวจมีความชัดเจน และพบว่าการ เคลื่อนไหวของขบวนการประชาสังคมอยู่ในรูปแบบ กลุ่มกิจกรรมชุมชน ที่มีสถานะอยู่ตรงกลาง ระหว่างกลุ่ม องค์กรที่มีสถานะทางกฎหมายชัดเจนกับไม่ชัดเจน กล่าวคือ เป็นกลุ่มที่มีสถานะทาง สังคมที่ได้รับการยอมรับจากสังคมและส่วนราชการ นับเป็นข้อพิเศษของกลุ่มกิจกรรมที่เกิดจากการ รวมตัวของคนในชุมชนที่มีปัญหาและความต้องการที่เหมือนกันและหาทางออกร่วมกัน โดยได้รับการ สนับสนุนจากภาครัฐ ในการบริหารจัดการกลุ่มก็มีกฎ ระเบียบ กติกา และมีระบบการบริหาร เป็นของตนเอง สามารถแก้ปัญหาให้ชุมชนได้ตามวัตถุประสงค์และได้ขยายเครือข่ายไปชุมชนอื่น ๆ อีกด้วย หากจะกล่าวไปแล้ว การบริหารจัดการกลุ่มกิจกรรมของชุมชนในตำบลขามเรียงซึ่งเป็นพื้นที่

ที่ทำการศึกษาวิจัย เป็นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดหลัก คุณธรรม จริยธรรม ความโปร่งใส ยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและอยู่บนฐานของวัฒนธรรมองค์กร นอกจากนี้ยังคำนึงและตระหนักถึงทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนเป็นหลัก นอกเหนือจากส่วนที่ได้รับการสนับสนุนจากส่วนราชการ จะเห็นได้ว่า ทุนทางสังคมมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้การเคลื่อนไหวของกลุ่มกิจกรรมประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงานและจะเป็นสะพานเชื่อมต่อให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ถ้าหากได้รับการขยายเครือข่ายต่อไปอีกก็จะเป็นการสร้างวัฒนธรรมระดับองค์กรท้องถิ่นให้กว้างขวางออกไป สอดคล้องกับ ยนตรการ จินะคำปา และคณะ ที่วิจัยพบว่า มีกระบวนการบริหารชุมชนด้วยการส่งต่อความยั่งยืนของชุมชนด้วยกระบวนการพัฒนาชุมชน คือ ชุมชนมีเป้าหมาย มีทิศทางในการพัฒนาชุมชนให้สืบทอดไปยังคนรุ่นหลัง มีระบบฐานข้อมูลชุมชน มีการรวมกลุ่มกิจกรรม พัฒนาชุมชนด้วยทุนชุมชน (ยนตรการ จินะคำปา และคณะ, 2560) และสอดคล้องกับ ศรายุทธ คชพงษ์ ที่กล่าวว่า การจัดการตนเองของชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาตนเองและเป็นการลดภาระของรัฐบาลในการมาดูแลชุมชนเหมาะกับภาวะการณ์ในปัจจุบันที่ได้รับผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความคิดอย่างอิสระในการจัดการตนเองและทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้มีพลังอำนาจและเกิดชุมชนเข้มแข็ง (ศรายุทธ คชพงษ์ และคณะ, 2563)

6.2 ลักษณะขบวนการทางสังคมกับทุนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาประชาธิปไตยเป็นไปในลักษณะทิศทางเดียวกันและเป็นตัวแปรเดียวกัน พิจารณาได้จากรูปแบบปฏิบัติการเป็นรูปแบบ กลุ่ม องค์กร คือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มทอผ้า ย้อมคราม กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขสุขหมู่บ้าน กลุ่มสตรี กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเหล่านี้มีระบบและกระบวนการทำงานที่คนในชุมชนยอมรับได้ เช่น การเปิดเวทีพูดคุยกัน ทำประชาคมรับฟังความคิดเห็นซึ่งเห็นว่าเป็นวิธีการทำที่ง่าย ทุกคนมีโอกาสดแสดงความคิดเห็น และเป็นการฝึกการยอมรับในมติของเสียงส่วนใหญ่ที่ถือว่าการตัดสินใจเป็นอำนาจของสมาชิกทุกคน นอกจากนี้แล้ว ในการปฏิบัติงานของกลุ่มก็จะมีกรรมการบริหารจัดการ มีการแบ่งงานกันในกลุ่มของคณะทำงาน มีระเบียบของกลุ่ม สำหรับกิจกรรมที่กลุ่มดำเนินการ ก็จะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของแต่ละกลุ่ม เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ก็มีกิจกรรมด้านสร้างสวัสดิการชุมชน, เป็นแหล่งการเงิน การสงเคราะห์สมาชิก และร้านค้าชุมชน ส่วนกลุ่มสตรีก็จะมีกิจกรรมในด้านการสร้างสวัสดิการของชุมชน, สร้างช่องทางการหารายได้หรือเศรษฐกิจชุมชน และที่สำคัญคือกลุ่มทุกกลุ่มจะมีเครือข่ายและขยายเครือข่ายไปทุกหมู่บ้านในตำบลตามเรียง จะเห็นได้ว่า วิธีการที่สมาชิกกลุ่มปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันนี้ย่อมเป็นการส่งเสริมการพัฒนาประชาธิปไตยเพราะเป็นการทำงานที่ทุกคนมีส่วนร่วมด้วยความเสมอภาคกัน มีการแบ่งงานกันทำตามความถนัดของแต่ละคน มีกรรมการบริหารตามมติของกลุ่ม สมาชิกรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเป็นอย่างดี มีการนำเสนอปัญหาในการดำเนินงานในที่ประชุมสมาชิก มีการทำงานที่โปร่งใส บทบาทของกลุ่ม องค์กร ปฏิบัติกิจกรรมตามวิถีชีวิตปกติเหมือนสมัยปู่ย่าเคยทำมาแต่เดิม แต่พอมาถึงยุคปัจจุบันก็ได้รับการรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ในเรื่องการจัดระบบ การจัดการและมีกระบวนการต่าง ๆ เพิ่มขึ้นมาและที่สำคัญคือทำให้มีความสำคัญกับการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน การรับฟังปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชนตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้แล้ว การเคลื่อนไหวของกลุ่มกิจกรรมในชุมชนตามรูปแบบที่เป็นอยู่นี้ยังได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วน เช่น ส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น และภาคเอกชน เนื่องจากเป็นรูปแบบประชาสังคมที่ไม่มีความขัดแย้งกับภาครัฐการ เหตุผลที่กลุ่ม องค์กรเหล่านี้ทำกิจกรรมได้สำเร็จเป็นเพราะได้อาศัยปัจจัยทางฐานวัฒนธรรมภูมิ ปัญญา และวิถีชีวิตของชุมชน มีสภาผู้นำชุมชนและได้ผู้นำจากวัฒนธรรมของกลุ่ม องค์กรต่าง ๆ ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้านประชาสังคม สอดคล้อง กับงานวิจัยของ ยนตรการ จินะคำปา และคณะ ที่วิจัยพบว่า มีกระบวนการบริหารชุมชนด้วยการส่ง ต่อความยั่งยืนของชุมชนด้วยกระบวนการพัฒนาชุมชน คือ ชุมชนมีเป้าหมาย มีทิศทางในการพัฒนา ชุมชนให้สืบทอดไปยังคนรุ่นหลัง มีระบบฐานข้อมูลชุมชน มีการรวมกลุ่มกิจกรรม พัฒนาชุมชนด้วย ทุนชุมชน (ยนตรการ จินะคำปา และคณะ, 2560)

6.3 รูปแบบการสร้างเครือข่ายขบวนการประชาสังคมและทุนทางสังคมเพื่อพัฒนา ประชาธิปไตย พบว่า กลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้มีการปรับปรุงและพัฒนาตนเองด้วยการขยาย เครือข่ายไปยังหมู่บ้านอื่น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน ประการสำคัญคือ การขยายเครือข่ายจะสำเร็จได้จะต้องมีองค์ประกอบหลาย ๆ ส่วน คือ ถ้าหากจะพัฒนากลุ่มให้ เจริญขึ้นจะต้องไปดูงานในแหล่งที่เขาทำได้สำเร็จ และต้องมีการติดต่อขอรับสนับสนุนให้มีการ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและร่วมมือกัน โดยการรับรู้และหามุมมองที่เหมือนกัน มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ให้ความสนใจและมีผลประโยชน์ร่วมกันโดยเสริมสร้างเกื้อหนุน พึ่งพาซึ่งกันและกัน และที่สำคัญอีก อย่างหนึ่งก็คือการให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ในลักษณะแลกเปลี่ยน ไม่เป็นฝ่ายรับเพียงอย่าง เดียว เพื่อสร้างพันธมิตรที่ดี หลังจากนั้นสมาชิกด้วยกันก็จะคุ้นเคย และรู้จักกันมากขึ้น มีการ ติดต่อสื่อสารระหว่างกันก็จะดำเนินไปตามวิถีชาวบ้านเป็นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยึดหลัก คุณธรรม จริยธรรม ความโปร่งใส ยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและอยู่บนฐานของวัฒนธรรม องค์กร โดยทุนทางสังคมมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้การเคลื่อนไหวของกลุ่มกิจกรรมประสบ ผลสำเร็จในการปฏิบัติงานและจะเป็นสะพานเชื่อมต่อให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ถ้าหาก ได้รับการขยายเครือข่ายต่อไปอีกก็จะเป็นการสร้างวัฒนธรรมระดับองค์กรท้องถิ่นให้กว้างขวาง ออกไป สอดคล้องกับงานวิจัยสิบทิพย์ สีสะ ที่กล่าวว่า ควรมีการพัฒนาความรู้ความสามารถในการ ปฏิบัติงานตามหน้าที่ให้กับสมาชิกของกลุ่ม พัฒนาเครือข่ายทางการตลาดเพื่อเพิ่มช่องทางการจัด จำหน่าย และการสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์เพื่อก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มและสามารถขายได้ใน ราคาที่สูงขึ้น ที่ชัดเจน (สิบทิพย์ สีสะ, 2563)

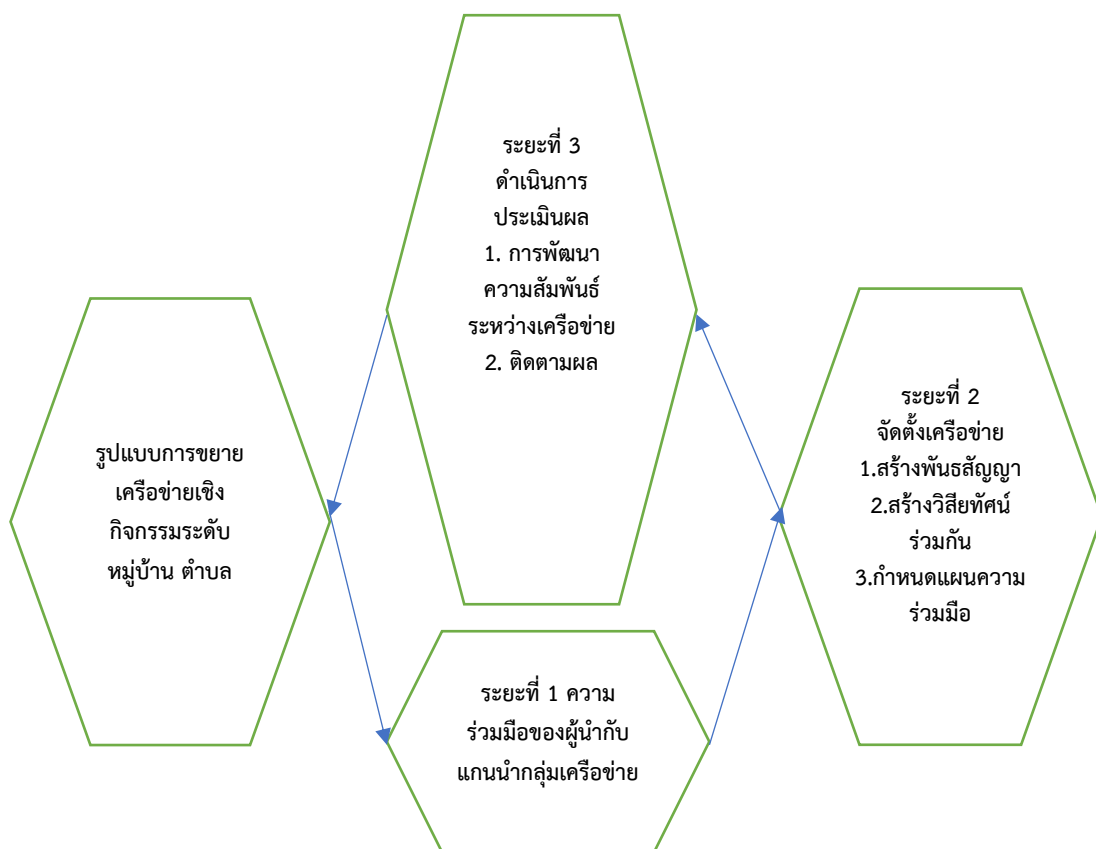
7. องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ ได้รูปแบบการสร้างเครือข่ายขบวนการทางสังคม แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ผู้นำชุมชนกับแกนนำกลุ่มเครือข่ายต้องร่วมมือกันด้วยความมุ่งมั่นในกิจกรรมสร้างอาชีพ ให้คนในชุมชน ระยะที่ 2 บันทึกพันธสัญญาร่วมกัน กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันและจัดทำแผนความ ร่วมมือกัน ระยะที่ 3 เป็นระยะการติดตามประเมินผล เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้การดำเนินกิจกรรมด้าน พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น นอกจากนี้ยังได้แนวทางการพัฒนาจุดเด่นและจุดด้อยที่ได้จากข้อค้นพบ จากงานวิจัย ใน 2 ด้าน คือ

1. ด้านแนวทางการพัฒนาจุดเด่น ด้านขบวนการทางสังคม ประกอบด้วย เครือข่ายการมาอยู่รวมกันในพื้นที่และด้านทุนทางสังคม ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนทางกายภาพ และทุนทางวัฒนธรรม

2. ด้านแนวทางการพัฒนาจุดด้อยด้านทุนทางสังคมและด้านประชาสังคม กล่าวคือ ด้านทุนทางสังคม ได้แก่ ทุนสังคม ทุนทางกายภาพ ทุนทางวัฒนธรรมและทุนธรรมชาติ ส่วนการพัฒนาจุดด้อยด้านประชาสังคม ได้แก่ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน และ ด้านกลุ่ม องค์กรกิจกรรม

รูปแบบโมเดลสร้างเครือข่ายขบวนการประชาสังคมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้ประกอบการวางแผนกำหนดนโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในชุมชนด้วยขบวนการชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รายละเอียดประเด็นที่เสนอมีดังนี้ คือ

8.1.1 ส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่ม องค์กรกิจกรรมในชุมชน ให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง ก่อนที่จะเริ่มกำหนดโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ผู้กำหนดนโยบายควรจะต้องมีการศึกษาความต้องการ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่เป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายเพื่อพิจารณา

และวิเคราะห์ข้อมูลประกอบการกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการให้ชัดเจนก่อนดำเนินการโครงการทุกครั้งและทุกโครงการ โดยการจัดทำแผนพัฒนาประจำปี และแผน 4 ปี จะต้องตรวจสอบ ทบทวนสภาพปัญหาให้เป็นปัจจุบัน มีการกำหนดมาตรฐานการให้บริการ และเน้นผลการปฏิบัติงาน เพื่อความพึงพอใจของประชาชน

8.1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ในการกำหนดโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน บุคลากรมีความจำเป็นต้องศึกษาและเข้าใจในวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการดำเนินงานซึ่งจะต้องสอดคล้องและสัมพันธ์กัน เพื่อที่จะได้บริหารจัดการได้ตรงตามความต้องการของประชาชนและมีประชาชนเป็นศูนย์กลางอย่างมีประสิทธิภาพ

8.1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับผู้นำชุมชนและพัฒนาศักยภาพผู้นำให้มีสมรรถนะสูง

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ เช่นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำองค์กรชุมชน ควรรวมกันเป็นสภาผู้นำ ร่วมกันสร้างเครือข่ายและมีแผนชุมชนเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนบนฐานการเรียนรู้ชุมชน

8.2.2 แกนนำกลุ่มอาชีพและสมาชิกกลุ่มควรมีองค์ความรู้ คือ รู้ตนเอง รู้ชุมชน และรู้สภาพแวดล้อมทั้งภายนอก และภายในชุมชน

8.2.3 มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและติดตามประเมินผล

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ผลจากการวิจัยครั้งนี้สามารถใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้าหรือวิจัยครั้งต่อไปได้ คือ โครงการวิจัย เรื่อง ชุมชนจัดการตนเองกับการกระจายอำนาจเพื่อบริหารเชิงพื้นที่

8.3.2 ควรมีการวิจัยเรื่องการพัฒนาจุดเด่นและจุดด้อยของขบวนการประชาสังคม เพื่อให้เกิดการพัฒนาจุดด้อยมากยิ่งขึ้น

9. เอกสารอ้างอิง

- ดนัย ไชยโยธา. (2552). **นักคิด นักรู้ และนักการเมืองจากอดีตถึงปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- พรธนิภา โสทธิพันธุ์ และคณะ. (2552). **การเมืองเพื่อประชาชน**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันการเรียนรู้ และพัฒนาประชาธิปไตย.
- ยন্ত্রการ จินะคำปา และคณะ. (2560). กระบวนการพัฒนาด้านแบบชุมชนบริหารจัดการตนเอง: กรณีของตำบลขมิ้น อำเภอสว่างวีรจักร จังหวัดเชียงใหม่. **วารสารบัณฑิตวิจัย**. 8(1). 183-197.
- ศรายุทธ คชพงศ์ และคณะ. (2563). การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่นในภาวะการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน. **วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์**. 5(3). 191-202.
- สิปโตไฟ สีสะ. (2563). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างเศรษฐกิจชุมชน อำเภอกะชัง จังหวัดร้อยเอ็ด**. การค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2552). **แปรถิ่น เปลี่ยนฐาน:สร้างการปกครองท้องถิ่นให้เป็นรากฐานของประชาธิปไตย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Yamane, Taro. (1967). **Statistics: An Introductory Analysis**. 2nd ed. New York : Harper and Row.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการสร้างเครือข่ายลักษณะขบวนการทางสังคมและทุนทางสังคม เพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย ในจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์และความช่วยเหลือจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ให้ข้อมูลจนทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและส่วนราชการ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและที่ลี้ภัยไม่ได้ก็คือท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้กรุณาตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงบทความวิจัยนี้ให้มีความสมบูรณ์และถูกต้องยิ่งขึ้น ผู้เขียนขอถือโอกาสขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์*
THE APPLICATION OF THE KING'S SCIENCE IN THE OPERATION OF THE STUDENT
SUPPORT SYSTEM KALASIN PHILOSOPHY EDUCATION CENTER

วรรณกร หมั่นเก็บ¹, วิมลพร สุวรรณแสนทวี²
Wannakorn Mankeb¹, Vimonporn Suwanseantawee²
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2}
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, Thailand.^{1,2}
Email : wannakorn.mk@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ 2) เพื่อเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ และ 3) เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้บริหาร ครูประจำชั้น และพี่เลี้ยงเด็กพิการ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวนทั้งสิ้น 107 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test แบบ Independent และ ค่า F-test (One-Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างจะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Scheffe

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้บริหาร ครูประจำชั้น และพี่เลี้ยงเด็กพิการ ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้บริหาร ครูประจำชั้น และพี่เลี้ยงเด็กพิการ ที่มีอายุต่างกัน มีการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชา ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และผู้บริหาร ครูประจำชั้น และพี่เลี้ยงเด็กพิการ ที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งโดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) ผลการศึกษาข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 1) ด้านการรู้จักนักเรียน ควรจัดให้มีโครงการสื่อสารสัมพันธ์บ้านโรงเรียน จะเป็นการสร้างสัมพันธ์ไมตรีอย่างใกล้ชิดกับผู้ปกครอง 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน ควรประสานความร่วมมือร่วมกับทุกฝ่าย เพื่อให้มีส่วนร่วมในการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนา ควรชี้แจงให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการส่งเสริมและพัฒนา

นักเรียน โดยการประชุมผู้ปกครองและอธิบายถึงความสำคัญของแนวทางส่งเสริมและพัฒนา เพื่อให้ผู้ปกครองจะได้ทราบพฤติกรรมของนักเรียน แนวทางส่งเสริมพัฒนา พฤติกรรมของบุตรหลานร่วมกันกับครูที่ปรึกษาและผู้ปกครองท่านอื่น ๆ 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ควรจัดอบรมและให้ความรู้กับครูประจำชั้น และพี่เลี้ยงเด็กพิการ เรื่อง แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน และครูประจำชั้น และพี่เลี้ยงเด็กพิการ ควรให้ความใกล้ชิดกับนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และ 5) ด้านการส่งต่อ ควรมีการติดต่อ ติดตามกับผู้ปกครองนักเรียนผ่านออนไลน์หรือการพบปะอย่างสม่ำเสมอ เพื่อการแก้ปัญหาในขั้นต่อไป

คำสำคัญ : 1. การประยุกต์ใช้ 2. ศาสตร์พระราชา 3. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ABSTRACT

The objectives of this research paper were 1) to study the application of King's Philosophy in the operation of the student support system Kalasin Special Education Center 2) to compare the application of King's Science in the operation of the student support system, Kalasin Special Education Center, and 3) to collect recommendations for the application of King's Science in the operation of the student support system, Kalasin Special Education, The target group consisted of 107 administrators, classroom teachers, and caregivers for disabled children of Kalasin Special Education Center. The research tool was a questionnaire. Statistic used in data analysis was percentage, mean, standard deviation, independent t-test and F-test (One-way ANOVA). When the differences were found, the pairwise heterogeneity test was performed using Scheffe's method.

The results of the study recommendations showed that: 1) The condition of the application of King's Science in the operation of the student support system, Kalasin Special Education Center overall and individual aspect was at a high level. 2) The comparative results of the application of King's Science in the operation of the student support system, Kalasin Special Education Center found that administrators, classroom teachers, and caretakers of disabled children with different positions, applying the King's science in the operation of the student care system overall, there was no difference. Administrators, class teachers, and caretakers of disabled children with different ages, there was an application of King's Science in the operation of the student support system both overall and individual aspects were not different, and administrators, class teachers, and caretakers of disabled children with different work experience, there was an application of King's Science in the operation of the student support system both overall and individual aspects, the difference was statistically significant at the 0.05 level. 3. The results of the study recommendations the application of King's Science in the operation of the student support system, found that: 3.1 knowing

student individually: there should be a home school relations project which it will create a close relationship with parents such as, student home visits, individual interviews, and parent meetings which will create teachers understand students more 3.2 student screening: should coordinate cooperation with all parties to participate in student screening 3.3 promotion and development: parents should be informed about the importance of promoting and developing students by meeting parents and explaining the importance of the promotion and development approach for parents to know the student's behavior, guidelines to promote, and develop your child's behavior was shared with teachers, counselors, and other parents 3.4 prevention and problem solving: training and knowledge should be organized for class teachers, caretakers of disabled children on guidelines for preventing and solving student problems, class teachers, and caretakers of disabled children, equal intimacy should be given to all students, and 3.5 referral: should have contact with parents of students through online or regular meetings for as to solve the problem in the next step.

Keywords : 1. The Application 2. The King's Science 3. Student the Student Support System

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ศาสตร์พระราชทานที่ทรงพระราชทานทั้งพระราชดำริและพระบรมราโชวาท หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักองค์ความรู้ 6 มิติ หลักการทรงงาน 23 ข้อ ยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เป็นศาสตร์ที่เกิดจากการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ที่นอกจากพระราชทานข้อคิด พระองค์มีลักษณะที่ทรงดำเนินการในการสอนและชี้แนะการแก้ปัญหาที่เกิดจากการดำเนินงาน ในการสอนและชี้แนะการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน การให้ความยั่งยืน องค์ความรู้ทุกเรื่องของพระองค์ที่พระราชทานให้แก่พสกนิกรเป็นองค์ความรู้ที่ได้มีการผ่านประสบการณ์มาแล้วโดยมีการพระราชทานผ่านวิธีการต่าง ๆ ทั้งด้านการสอน การแก้ไขปัญหา การคิดค้นนวัตกรรม การให้ความยั่งยืนที่ก่อประโยชน์แก่พสกนิกรทั้งด้านการเกษตร ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา (คณะกรรมการขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชทาน สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ, 2560) พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ทรงให้ความสำคัญด้านการพัฒนาคน ด้วยการศึกษายเป็นอย่างมาก โดยทรงพัฒนาทางการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนมาโดยตลอด เพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงแม้แต่ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และสถานที่ห่างไกล (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2563) ศาสตร์พระราชทานเป็นศาสตร์ที่พัฒนาคนให้มีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง มุ่งเน้นให้เกิดทักษะ กระบวนการคิด กระบวนการวางแผน ค้นหาคำตอบด้วยการฝึกปฏิบัติตามสถานการณ์ สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งผู้ที่จะจัดให้เกิดการพัฒนาคนได้นั้นก็คือครู ซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมพัฒนาคูณลักษณะของผู้เรียน

ศาสตร์พระราชาสอนให้ครูต้องพัฒนาตนเอง ทั้งองค์ความรู้ การปฏิบัติ การเรียนการสอนและการปฏิบัติงาน (ศาลินา บุญเกื้อ และ นันทกาญจน์ ชินประพันธ์, 2557)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มาตรา 10 กำหนดว่า การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส (สำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกา, 2562) อีกทั้งพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556 มาตรา 5 กำหนดว่า คนพิการมีสิทธิได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา และมีสิทธิเลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และความต้องการจำเป็นของบุคคลนั้น (สำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกา, 2551) การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพ หรือไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือผู้ด้อยโอกาส เรียกว่าการศึกษาพิเศษ ซึ่งหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษา ต้องเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคล (สุบัน พรเวียง, 2557) ดังนั้น ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความพิการในด้านต่าง ๆ จึงเป็นงานที่ต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง เพราะโดยสภาพความพิการของพวกเขาเหล่านั้นที่ต้องการความช่วยเหลือในขั้นพื้นฐานเพื่อตอบสนองให้พวกเขาได้แสดงศักยภาพได้อย่างเต็มที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีนโยบาย ให้สถานศึกษาจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นกรอบและเกณฑ์ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เข้มแข็งและมีศักยภาพมากขึ้น สามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริม กำกับดูแล ตรวจสอบ และประเมินผลเพื่อเป็นการประกันคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550)

ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ มีหน้าที่ให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มและเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ 9 ประเภท ที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการถึง 18 ปี เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ได้แก่ ทักษะพื้นฐาน และทักษะจำเป็นพิเศษเฉพาะความพิการหรือทักษะจำเป็นอื่น ๆ เน้นการสร้างองค์ความรู้ให้กับผู้ปกครองในเรื่องการดูแลช่วยเหลือกระตุ้นพัฒนาการและพัฒนาศักยภาพให้เทียบเคียงกับพัฒนาการเด็กทั่วไปให้มากที่สุด (สำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2565) ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ จึงตระหนักในสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยได้จัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ตามรูปแบบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 5) การส่งต่อนักเรียน มีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ มีความชัดเจน มีการประสานความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกศูนย์ฯ รวมทั้งวิธีการ กิจกรรมและเครื่องมือต่าง ๆ แต่จากการรายงานผลการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ ปีการศึกษา 2564 ยังประสบปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนหลายประการ เช่น ผู้บริหารและครู ส่วนใหญ่มีภาระค่อนข้างมาก บุคลากรที่มาปฏิบัติงานใหม่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการเข้าถึงพื้นที่ของเด็กพิการมีความลำบากในการเดินทาง และปัญหาผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง นอกจากนี้ผู้ปกครองบางส่วนไม่เข้าใจและไม่เห็นความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกาฬสินธุ์, 2563)

จากสภาพและปัญหาที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยผู้วิจัยได้นำยุทธศาสตร์พระราชทาน หลักการ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา คือ การเรียนรู้ กระบวนการคิดบนรากฐานการเข้าใจมนุษย์ การเข้าถึงข้อมูลเพื่อให้การสร้างสรรค์นั้นตอบสนองความต้องการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และการพัฒนาด้วยความรู้และภูมิปัญญาที่ไม่จำกัดอยู่เพียงด้านในด้านหนึ่ง ตลอดจนการทดลองปรับปรุงจนได้ผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างไม่รู้จักจบ กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อที่จะนำผลการวิจัยที่ได้เป็นแนวทางการนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์

2.2 เพื่อเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตาม ตำแหน่ง อายุ และประสบการณ์การทำงาน

2.3 เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์

3. สมมติฐานการวิจัย

ผู้บริหาร ครูประจำชั้น และพี่เลี้ยงเด็กพิการ ที่มีตำแหน่ง อายุ และประสบการณ์การทำงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ ไม่แตกต่างกัน

4. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

4.1 ทำให้ทราบระดับสภาพการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งจะทำให้ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ดีขึ้น เป็นไปตามเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดและสามารถแปลงไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นขั้นตอน

4.2 ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อนำไปใช้ในการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

4.3 ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ นำไปใช้เป็นแนวทางการนำศาสตร์พระราชามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

5. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ซึ่งได้ดำเนินการวิจัยตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครูประจำชั้น และพี่เลี้ยงเด็กพิการ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวนประชากรทั้งสิ้น 107 คน (ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์, 2565)

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นตรวจสอบรายการ (Check List) ประกอบด้วย ตำแหน่ง อายุ และประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Questionnaire) เพื่อสอบถามข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์

5.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบของแต่ละข้อ โดยใช้สูตร IOC (Index of Item Objective Congruence) ได้ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบของแต่ละข้อ ระหว่าง 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.94 โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

5.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยแจกแบบสอบถามและอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถาม พร้อมนัดหมายช่วงเวลาของการเก็บแบบสอบถามกลับคืน และตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป

5.5 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าความแตกต่างการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กับปัจจัยส่วนบุคคล

5.6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ค่า t-test แบบ Independent และ ค่า F-test (One-Way ANOVA)

6. ผลการวิจัย

6.1 ผลการวิเคราะห์สภาพการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) และระดับสภาพการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและรายด้าน

การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ระดับการประยุกต์ใช้			
	μ	σ	แปลผล	อันดับ
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.11	0.83	มาก	1
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.01	0.88	มาก	5
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนา	4.08	0.83	มาก	3
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	4.10	0.86	มาก	2
5. ด้านการส่งต่อ	4.07	0.82	มาก	4
โดยรวม	4.07	0.84	มาก	-

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.07$, $\sigma = 0.84$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงที่สุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\mu = 4.11$, $\sigma = 0.83$) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ($\mu = 4.10$, $\sigma = 0.86$) ด้านการส่งเสริมและพัฒนา ($\mu = 4.08$, $\sigma = 0.83$) ด้านการส่งต่อ ($\mu = 4.07$, $\sigma = 0.82$) และด้านการคัดกรองนักเรียน ($\mu = 4.01$, $\sigma = 0.88$)

6.2 ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ผู้บริหาร ครูประจำชั้น และพี่เลี้ยงเด็กพิการ ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการส่งต่อ ผู้บริหาร ครูประจำชั้น และพี่เลี้ยงเด็กพิการ มีการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6.3 ผลการศึกษาข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า 3.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ควรจัดให้มีโครงการสื่อสารสัมพันธ์บ้านโรงเรียน จะเป็นการสร้างสัมพันธ์ไมตรีอย่างใกล้ชิดกับผู้ปกครอง เช่น การเยี่ยมบ้านนักเรียน สัมภาษณ์เป็นรายบุคคลและการประชุมผู้ปกครอง จะทำให้ครูเข้าใจนักเรียนมากยิ่งขึ้น 3.2 ด้านการคัดกรองนักเรียน ควรประสานความร่วมมือร่วมกับทุกฝ่าย เพื่อให้มีส่วนร่วมในการคัดกรองนักเรียน 3.3 ด้านการส่งเสริมและพัฒนา ควรชี้แจงให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการส่งเสริม

และพัฒนาให้นักเรียน โดยการประชุมผู้ปกครองและอธิบายถึงความสำคัญของแนวทางส่งเสริมและพัฒนา เพื่อผู้ปกครองจะได้ทราบพฤติกรรมของนักเรียน แนวทางส่งเสริมพัฒนา พฤติกรรมของบุตรหลาน ร่วมกันกับครูที่ปรึกษาและผู้ปกครองท่านอื่น ๆ 3.4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ควรจัดอบรม และให้ความรู้กับครูประจำชั้น และพี่เลี้ยงเด็กพิการ เรื่อง แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน และครูประจำชั้น และพี่เลี้ยงเด็กพิการ ควรให้ความใกล้ชิดกับนักเรียนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน 3.5 ด้านการส่งต่อ ควรมีการติดต่อ ติดตามกับผู้ปกครองนักเรียนผ่านออนไลน์หรือการพบปะอย่างสม่ำเสมอ เพื่อการแก้ปัญหาในขั้นต่อไป

7. อภิปรายผลการวิจัย

7.1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็น เพราะ ว่า ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ มีการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราช คือ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา มาผสมผสานกับการดำเนินงาน โดยให้ความสำคัญกับการดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนมาก และเป็นไปตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หมวด 7 มาตรา 63 บัญญัติว่าโรงเรียนและสถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบงานและกิจกรรมในการแนะแนว ให้คำปรึกษา ฝึกอบรมแก่นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมความประพฤติที่เหมาะสม ความรับผิดชอบ ต่อสังคม และความปลอดภัยแก่นักเรียนนักศึกษา การดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงเปรียบเสมือน การ ส่งเสริม พัฒนาการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึง ประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็งคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิต และรอดพ้นจากวิกฤติทั้ง ปวง เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้มีความสมบูรณ์พร้อมอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้าน ร่างกาย สติปัญญา ความรู้ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนให้มีทักษะในการดำรงชีวิต จึง จำเป็นที่ทุกโรงเรียนในฐานะหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้เรียนนาระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนมาประยุกต์ใช้และพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน ซึ่งพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ได้กำหนดความมุ่ง หมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมถวิลรัตน์ อาษาดี (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพ และแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนพานทองสาขานุบาลณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 พบว่า สภาพการดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนพานทองสาขานุบาลณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 8 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธิดา พงษ์สวัสดิ์ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนชะอากุณหญิงเนื่องบุรี พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนชะอากุณหญิงเนื่องบุรี โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน

7.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชในการดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร ครูประจำชั้น

และพี่เลี้ยงเด็กพิการ ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหาร ครูประจำชั้น และ พี่เลี้ยงเด็กพิการ ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งทางศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้มีการจัดทำโครงการ กำหนดนโยบาย และวางแผนในการพัฒนาครูและนักเรียนอย่างต่อเนื่อง มีการปรับปรุงแก้ไขข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนให้ตรงกับความเป็นจริง มีการคัดกรองนักเรียน มีการส่งเสริมพัฒนานักเรียน โดยการวางแผนการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนตามแต่ละกลุ่ม มีการให้คำปรึกษาและแนะนำเบื้องต้นแก่นักเรียน มีการวางแผนในการส่งต่อนักเรียนไปยังผู้เชี่ยวชาญ และมีการประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหานักเรียนโดยมีกระบวนการขั้นตอนส่งต่อที่มีความชัดเจน จึงทำให้ผู้บริหาร ครูประจำชั้น และพี่เลี้ยงเด็กพิการ ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีการประยุกต์ใช้ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรินทร์ ชูหนาว (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 โดยภาพรวม จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ไม่แตกต่างกัน

ส่วนผู้บริหาร ครูประจำชั้น และพี่เลี้ยงเด็กพิการ ที่มีอายุต่างกัน มีการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหาร ครูประจำชั้น และพี่เลี้ยงเด็กพิการ ที่มีอายุต่างกัน มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและมีความมั่นใจ ในการปฏิบัติการดำเนินระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จนสามารถนำความรู้ ความเข้าใจไปสู่การปฏิบัติได้ตามกระบวนการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันจิรา ไชยรัตน์ และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 จำแนกตามตัวแปรอายุ พบว่า ครูที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

และผู้บริหาร ครูประจำชั้น และพี่เลี้ยงเด็กพิการ ที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีการประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหาร ครูประจำชั้น และพี่เลี้ยงเด็กพิการ ที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในงานการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวลา ไชยฤทธิ์ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชเพื่อการปฏิบัติงานชุมชนของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบการ

ประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาประยุกต์ใช้เพื่อการปฏิบัติงานชุมชนของครู กศน.ตำบล จำแนกตามประเภทการทำงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งนภา สุขสำแดง (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 ตามประสบการณ์ในการทำงานมีปัญหา การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

8. องค์ความรู้ใหม่

การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนเพื่อให้เกิดการพัฒนาตามแนวทางศาสตร์พระราชา ดังนี้

1) การเข้าใจ (Understanding) ดำเนินการ ดังนี้

1.1) สำรวจสภาพปัจจุบัน/ปัญหาของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยศึกษาจากข้อมูลสารสนเทศการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การรายงานผลโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.2) ศึกษาทำความเข้าใจการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน คือ (1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล (2) ด้านการคัดกรองนักเรียน (3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน (4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา (5) ด้านการส่งต่อนักเรียน

1.3) วิเคราะห์การสร้างรูปแบบในการดำเนินงาน โดยการนำหลักศาสตร์ของพระราชา (Sustainable Development) มาใช้ในการจัดทำ Model ในการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา

2) กระบวนการเข้าถึง (Connecting) ดำเนินการ ดังนี้

2.1) ลงพื้นที่ชุมชนเพื่อครูจะได้เข้าถึงตัวนักเรียนและครอบครัวให้ได้มากที่สุด อาจจะโดยการเยี่ยมบ้าน การสอบถามผู้นำชุมชน การเข้าไปให้ความเป็นมิตรกับผู้ปกครองนักเรียนแต่ละครอบครัวเพื่อให้เขาให้ความไว้วางใจ เพื่อจะได้รับทราบปัญหาของนักเรียนแต่ละคน และนำมาคัดกรอง จัดกลุ่มปัญหาในแต่ละด้าน ทั้งในด้านการเรียน พฤติกรรม ด้านเศรษฐกิจ หรือปัญหาอื่น ๆ ที่เขาต้องการให้ช่วยเหลือ เพื่อสำรวจบริบทชุมชนจากข้อมูลเชิงประจักษ์

2.2) สร้างความเข้าใจร่วมกันให้แก่ผู้ปกครอง ชุมชน ช่วยกันป้องกันและแก้ไขปัญหา

3) กระบวนการพัฒนา (Developing)

3.1) ดำเนินการประชุม หรือ ทำ PLC ร่วมกันเพื่อช่วยกันหาแนวทางแก้ไขและช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา พัฒนาส่งเสริมนักเรียนที่ไม่มีปัญหาและพร้อมที่จะพัฒนาตนเองได้

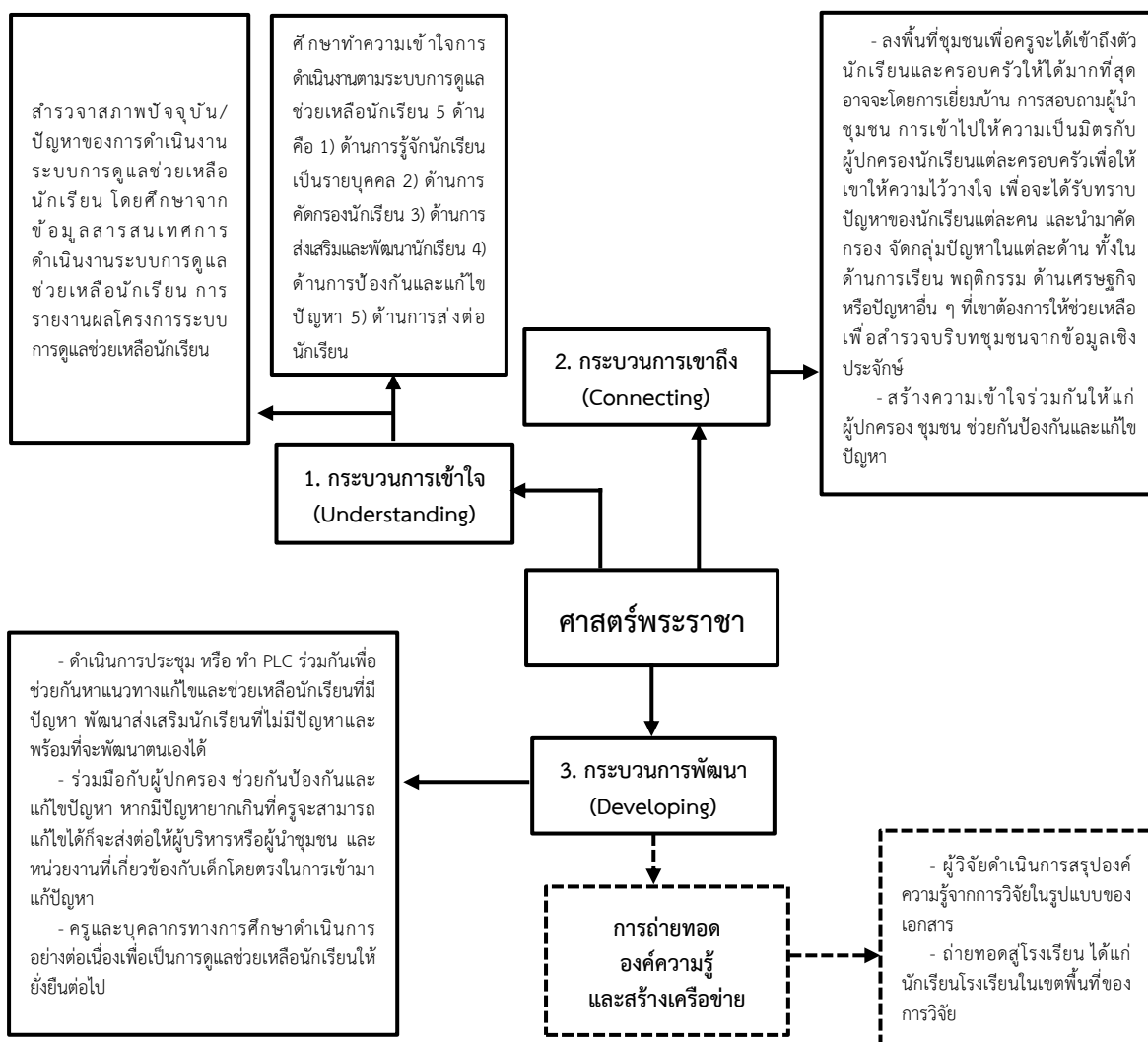
3.2) ร่วมมือกับผู้ปกครอง ช่วยกันป้องกันและแก้ไขปัญหา หากมีปัญหายากเกินที่ครูจะสามารถแก้ไขได้ก็จะส่งต่อให้ผู้บริหารหรือผู้นำชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรงในการเข้ามาแก้ปัญหา

3.3) ครูและบุคลากรทางการศึกษาดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ยั่งยืนต่อไป

4) กระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้และสร้างเครือข่าย

4.1) ผู้วิจัยดำเนินการสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยในรูปแบบของเอกสาร

4.2) ถ่ายทอดสู่โรงเรียน ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนในเขตพื้นที่ของการวิจัย

ภาพที่ 1 โมเดลการพัฒนาโครงการวิจัยตามศาสตร์พระราชาในการดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

9.1.1 จากผลการศึกษาวิจัย พบว่า การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและรายด้านอยู่ใน

ระดับมาก ดังนั้นควรมีการส่งเสริมพัฒนาคณะกรรมการดำเนินงานให้เกิดความรู้ความเข้าใจด้านทักษะในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ส่งเสริมความเข้าใจให้กับผู้ปกครองเพื่อความเข้าใจในการส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนให้มากขึ้น

9.1.2 จากผลการศึกษาวิจัย พบว่า การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวิเคราะห์รายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และในด้านการส่งต่อ มีค่ามัธยฐานคณิตอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นควรมีการจัดดำเนินการอบรมให้ครูและบุคลากรภายในโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจต่อการส่งต่อนักเรียน และมีการชี้แจงให้ผู้ปกครองตระหนักถึงความสำคัญของการส่งต่อ โดยการส่งจดหมายเชิญประชุม แจ้งกำหนดการ และผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน รวมทั้งประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญหรือองค์กรภายนอกเพื่อให้มีการช่วยเหลือดูแลนักเรียนได้อย่างถูกต้อง

9.1.3 จากผลการศึกษาวิจัย พบว่า การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ด้านการคัดกรองนักเรียน มีค่ามัธยฐานคณิตอยู่ในระดับต่ำสุด ดังนั้นควรให้ความสำคัญในเรื่องการคัดกรองนักเรียน ควรมีการประชุมครูเพื่อร่วมกำหนดเกณฑ์การคัดกรองในการจัดกลุ่มนักเรียน ให้สามารถแยกกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหาได้อย่างชัดเจน เพื่อนำไปสู่การช่วยเหลือนักเรียน และควรมีการบันทึกและรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนเป็นภาพรวมของโรงเรียน เพื่อจัดทำสารสนเทศผลการคัดกรองนักเรียนทุกระดับจัดเก็บอย่างระบบ

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

9.2.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่า การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เมื่อทราบข้อมูลได้มีการประชุมเพื่อหาแนวทางแก้ไขและช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหานักเรียนเป็นรายบุคคล อยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหาร ครูประจำชั้น และพี่เลี้ยงเด็กพิการ ควรจัดประชุมแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้ปกครอง เพื่อหาแนวทางแก้ไขและช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาเป็นรายบุคคล รวมถึงรวบรวมข้อมูลของนักเรียนที่มีปัญหาเพื่อให้ทราบข้อมูลที่ชัดเจนมากขึ้น และนำมาใช้ประกอบในขั้นตอนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

9.2.2 ด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่า การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นำผลการคัดกรองนักเรียนไปใช้ในการช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหาร ครูประจำชั้น และพี่เลี้ยงเด็กพิการ ควรมีการวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียนที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากระเบียบสะสม แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก และแบบสัมภาษณ์เด็ก เพื่อให้ได้การคัดกรองนักเรียนที่เป็นระบบและ ไม่ซ้ำซ้อน และนำผลการคัดกรองนักเรียนไปใช้ในการช่วยเหลือนักเรียน

9.2.3 ด้านการส่งเสริมและพัฒนา พบว่า การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า เข้าถึงนักเรียนด้วยการจัดกิจกรรมก่อนเรียน (Homeroom) อย่างสม่ำเสมอ อยู่

ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหาร ครูประจำชั้น และพี่เลี้ยงเด็กพิการ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนให้สอดคล้องต่อนโยบายสถานศึกษา มีความหลากหลายและเหมาะสม จัดกิจกรรมก่อนเรียน (Homeroom) เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน การดูแลเอาใจใส่นักเรียน ทั้งนี้การเข้าถึง นักเรียนด้วยกิจกรรม (Homeroom) เป็นหนึ่งในเครื่องมือที่สถานศึกษานิยมใช้ในการช่วยเหลือนักเรียนใน เรื่องต่าง ๆ ทั้งการเรียนและชีวิตทุกด้าน

9.2.4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา พบว่า การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการ ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหาในการช่วยเหลือนักเรียนที่ชัดเจน อยู่ ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหาร ครูประจำชั้น และพี่เลี้ยงเด็กพิการ ควรมีวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหา ในการช่วยเหลือนักเรียนที่ชัดเจน ให้ความเอาใจใส่นักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความดูแลช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้ง การป้องกันและการแก้ไขปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาของนักเรียนจึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่ และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนาให้นักเรียน เติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป

9.2.5 ด้านการส่งต่อ พบว่า การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชาในการดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อพบว่า ติดตามผลการส่งต่อนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้บริหาร ครูประจำ ชั้น และพี่เลี้ยงเด็กพิการ ควรดำเนินการติดตามผลการส่งต่อเป็นระยะ ๆ และขอความร่วมมือกับผู้ปกครอง ในการติดตามอย่างใกล้ชิด

9.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

9.3.1 ควรมีการศึกษารูปแบบการส่งเสริมการนำศาสตร์พระราชาใช้ในการดำเนินงานระบบ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน

9.3.2 ควรมีการศึกษากิจกรรมการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยศาสตร์พระราชา

9.3.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาการนำศาสตร์พระราชาใช้ในการดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

10. เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการขับเคลื่อนสืบสานศาสตร์พระราชา สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. (2560). **ศาสตร์ พระราชาที่ทรงพระราชทานทั้งพระราชดำริและพระบรมราโชวาท หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพมหานคร : สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ.
- จรินทร์ ชุนาภา. (2564). การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : วิทยาลัยนครราชสีมา.

- จันจิรา ไชยรัตน์ และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2561). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12. การประชุมวิชาการระดับชาติ “วลัยลักษณ์วิจัย” ครั้งที่ 10. วันที่ 27-28 มีนาคม 2561. 1-8.
- ชวาลา ไชยฤทธิ์. (2561). การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชสำหรับการปฏิบัติงานชุมชนของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2563). ศาสตร์พระราช. เชียงใหม่ : ศูนย์ศึกษาศาสตร์พระราชเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รุ่งนภา สุขสำแดง. (2563). การศึกษาปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ศาลินา บุญแก้ว และ นันทกาญจน์ ชินประพันธ์. (2557). การถอดบทเรียนและวิเคราะห์อัตลักษณ์ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สถานศึกษาพอเพียง มูลนิธิยุวสถิรคุณ.
- ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์. (2565). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา. กาฬสินธุ์ : ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์.
- สมถวิลรัตน์ อาชาติ. (2560). สภาพและแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน: กรณีศึกษาโรงเรียนพานทองสาธิตนุถัมภ์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร. 10(2). 146-162.
- สำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกา. (2551). พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกา.
- สำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกา. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการกฤษฎีกา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2565). คู่มือการปฏิบัติงานศูนย์การศึกษาพิเศษ. ราชบุรี : ธรรมรักษ์การพิมพ์.
- สุธิดา พงษ์สวัสดิ์. (2561). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร. 10(2). 55-62.
- สุบัน พรเวียง. (2557). ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คืออะไร. สืบค้นเมื่อ 12 สิงหาคม 2565. จาก http://bannongmaetaeng.com/data_86842

11. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะความอนุเคราะห์จากทางมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร และคณาจารย์ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ให้คำแนะนำเป็นอย่างดีมาโดยตลอด ขอขอบพระคุณ ดร.วิมลพร สุวรรณแสนทวี ที่กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษา และตรวจแก้ไข อันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัยทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณคณะกรรมการทุกท่าน ที่กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจรูปแบบ แก้ไขรูปแบบ และรูปเล่ม จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณผู้บริหารและบุคลากรทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือในด้านการให้ข้อมูลและการเก็บข้อมูลในการค้นคว้าวิจัย จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณบิดามารดา ครู อาจารย์ ครอบครัว และผู้มีอุปการะคุณทุกท่านที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนกระตุ้นเตือน และเป็นกำลังใจตลอดมา

กลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3*

STRATEGIES ENHANCING PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITIES OF SCHOOLS
UNDER SURIN PROVINCE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

ศิริพร แสงตาดโตน¹, สินธวา คามดิษฐ์²

Siriporn Saengtattton¹, Sinthawa Khamdit²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Education, Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}

Email : gubgib1@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 และ 2) เพื่อพัฒนากลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 101 คน และครูผู้สอน จำนวน 240 คน รวมจำนวน 341 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูหัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ จำนวน 6 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงและผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แบบสอบถาม ซึ่งสภาพปัจจุบันมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .977 และสภาพที่พึงประสงค์มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .961 2) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และ 3) แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความสอดคล้อง สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค และค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{modified})

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และลำดับความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ ด้านที่มาร่วมแรงร่วมใจและด้านชุมชนกัลยาณมิตร ด้านภาวะผู้นำร่วม ด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชนและด้านวิสัยทัศน์ร่วม ตามลำดับ 2) กลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ประกอบด้วย กลยุทธ์ด้านวิสัยทัศน์ร่วม 7 กลยุทธ์ กลยุทธ์ด้านภาวะผู้นำร่วม 8 กลยุทธ์ กลยุทธ์ด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชน 8 กลยุทธ์ กลยุทธ์ด้านที่มาร่วมแรงร่วมใจ

10 กลยุทธ์ กลยุทธ์ด้านชุมชนกัลยาณมิตร 7 กลยุทธ์ และกลยุทธ์ด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ 7 กลยุทธ์ รวมทั้งสิ้น 6 ด้าน 47 กลยุทธ์ ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่ามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. กลยุทธ์ 2. ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 3. การเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ABSTRACT

The research aimed to 1) to study the current conditions, desirable conditions, and the needs of quality of enhancing Professional Learning Communities of schools under Surin Province Primary Educational Service Area Office 3 and 2) to develop strategies enhancing Professional Learning Communities of schools under Surin Province Primary Educational Service Area Office 3. The sample group were 101 school principals and 240 teachers, totaling 341 people. The informants were school administrators and heads of academic affairs teachers total 6 people finding by purposive sampling. Moreover, there were 5 experts who assessed the suitability and feasibility of the strategies finding by purposive sampling. Research instruments were 1) questionnaire: Reliability current condition is 0.977 and Reliability desirable conditions is 0.961. 2) semi-structured interview and 3) appropriateness and feasibility assessment of the strategies. The frequency, percentage, means, standard deviation, Pearson product-moment correlation, Cronbach's alpha coefficient and Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) were employed to analyze data.

The findings of this research were as follows: 1) The overall current condition of enhancing Professional Learning Communities of schools was in the high level. Moreover, the desirable conditions of enhancing Professional Learning Communities of schools were in the highest level. Additionally, the priority of needs on enhancing Professional Learning Communities of schools was sorted in descending order including learning and professional development, collaborative team, kalayanamit community (true-friendship community), co-leadership community, community-supportive structure, and shared vision. 2) Strategies enhancing Professional Learning Communities of schools under Surin Province Primary Educational Service Area Office 3 consisted of 7 strategies for the shared vision, 8 strategies for the co-leadership, 8 strategies for the community-supportive structure, 10 strategies for the collaborative team, 7 strategies for the kalayanamit community (true-friendship community) and 7 strategies for the learning and professional development, totally 6 aspects 47 strategies. The result's

assessment of suitability and feasibility of strategies enhancing Professional Learning Communities of schools under Surin Province Primary Educational Service Area Office 3 indicated that suitability and feasibility in the highest level.

Keywords : 1. Strategies 2. Professional Learning Communities (PLC) 3. Enhancing Professional Learning Communities

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 เน้นการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและการยอมรับของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อันจะส่งผลให้การขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติประสบความสำเร็จ และนโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาลต่างมีอุดมการณ์และหลักการการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ Learning Community (PLC) ซึ่งกลไกสำคัญก็คือโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่จะต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการบริหารจัดการจากแนวทางการดำเนินงานแบบเดิมสู่การพัฒนาสถานศึกษายุคใหม่ที่จะต้องมีการสร้างและใช้ความรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จนกลายเป็นวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมมือร่วมพลังพัฒนาการปฏิบัติงานของตนเองเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการและวิชาชีพอันเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จของพัฒนาการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ดังนั้น โรงเรียนจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการขับเคลื่อนให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ในฐานะที่โรงเรียนเป็นสถาบันสังคมอย่างหนึ่งที่มีการรวมกลุ่มกันของบุคคลภายใต้บรรทัดฐาน ความเชื่อ และค่านิยมเฉพาะทางวิชาชีพของตนซึ่งมีการปฏิสัมพันธ์ในลักษณะของชุมชนหรือที่เรียกว่าชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) ซึ่งครูจะต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และการปฏิบัติงานทางวิชาชีพของตนเองเสียใหม่เพื่อเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ในต่างประเทศได้มีการศึกษาวิจัย และพัฒนากลยุทธ์เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยใช้การพัฒนาทางวิชาชีพของครูเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนและส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามแนวคิดที่เรียกแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Communities: PLCs) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางและโรงเรียนหลายแห่งปรับใช้เป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาโรงเรียน การพัฒนาโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องมีการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพขึ้นในโรงเรียน โดยชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพส่งผลกระทบเชิงบวกต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนทั้งระบบ (Stoll et al., 2006) กล่าวคือ ช่วยพัฒนาทางวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องอันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นการสร้างสรรค่นวัตกรรมการเรียนการสอนและความเป็นครูมืออาชีพ (Verbiest, 2008) ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมทางการสอนที่ช่วยลดช่องว่างระหว่างครูและผู้เรียนและส่งเสริมให้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันอันนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ช่วยให้ครูสามารถเข้าถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนและสามารถพัฒนากระบวนการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 เป็นองค์กรชั้นนำ ยึดหลักธรรมาภิบาล มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สู้สังคมที่ยั่งยืน พัฒนาศักยภาพและคุณภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามหลักสูตรและคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 พัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นมืออาชีพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3, 2564) จะเห็นได้ว่าครูมีหน้าที่ต้องเตรียมนักเรียนให้พร้อมด้วยทักษะที่จำเป็นและเป็นที่ต้องการสำหรับอนาคตด้วยเหตุนี้ ครูจำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนเอง ดังนั้นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู จึงมีความสำคัญทั้งเชิงนโยบายระดับประเทศจนกระทั่งถึงระดับปฏิบัติ ซึ่งผู้บริหารต้องให้ความสนใจและขับเคลื่อนองค์การสู่การเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ให้ครูได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้พัฒนาตนเองเพื่อสร้างนักเรียนมีคุณภาพสำหรับเป็นพลเมืองไทยและพลโลกที่มีคุณค่าต่อไป

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น การพัฒนาสถานศึกษาหรือโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ นั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทุกคน จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญยิ่งที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จต่อแบบแผนความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยใช้การพัฒนาทางวิชาชีพของครูเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนและส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามแนวคิดที่เรียกว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Communities : PLCs) ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนากลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษาที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

2.2 เพื่อพัฒนากลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

3. ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

3.1 ทำให้ทราบสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

3.2 ได้กลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

3.3 ได้ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 นำกลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา ไปใช้ในการวางแผนการบริหารเพื่อเสริมสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัด

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสม ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 101 คน และครูผู้สอน จำนวน 240 คน รวมจำนวน 341 คน จาก 233 โรงเรียน โดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) กำหนดขนาดโดยใช้ตารางของเคซีและมอร์แกน จากนั้นใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ จำแนกตามอำเภอ นำมาคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละชั้นภูมิแล้วสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .977 และสภาพที่พึงประสงค์มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .961 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$)

ระยะที่ 2 การพัฒนากลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และครูหัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการ จำนวน 3 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้นจำนวน 6 คน และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และค่าเฉลี่ยดัชนีการจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ของการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยรวม

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. วิสัยทัศน์ร่วม	4.03	0.07	มาก	4.65	0.07	มากที่สุด	0.154	6
2. ภาวะผู้นำร่วม	3.89	0.06	มาก	4.61	0.02	มากที่สุด	0.185	4
3. โครงสร้างสนับสนุนชุมชน	3.95	0.10	มาก	4.62	0.05	มากที่สุด	0.170	5

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
4. ทีมร่วมแรงร่วมใจ	3.94	0.07	มาก	4.70	0.04	มากที่สุด	0.193	2
5. ชุมชนกัลยาณมิตร	3.93	0.05	มาก	4.69	0.05	มากที่สุด	0.193	2
6. การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ	3.89	0.11	มาก	4.68	1.40	มากที่สุด	0.203	1
รวม	3.94	0.02	มาก	4.66	0.55	มากที่สุด	0.183	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.94, S.D. = 0.02) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านวิสัยทัศน์ร่วม ($\bar{X}$ = 4.03, S.D. = 0.07) รองลงมา คือ ด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชน ($\bar{X}$ = 3.95, S.D. = 0.10) ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ ($\bar{X}$ = 3.94, S.D. = 0.07) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านภาวะผู้นำร่วมและด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ ($\bar{X}$ = 3.89, S.D. = 0.06, 0.11) สภาพที่พึงประสงค์ของของการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.66, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.04) รองลงมา คือ ด้านชุมชนกัลยาณมิตร ($\bar{X}$ = 4.69, S.D. = 0.05) ด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ ($\bar{X}$ = 4.68, S.D. = 1.40) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านภาวะผู้นำร่วม ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.02) ส่วนลำดับความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ (PNI_{modified} = 0.203) ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจและด้านชุมชนกัลยาณมิตร (PNI_{modified} = 0.193) ด้านภาวะผู้นำร่วม (PNI_{modified} = 0.185) ด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชน (PNI_{modified} = 0.170) และด้านวิสัยทัศน์ร่วม (PNI_{modified} = 0.154) ตามลำดับ

5.2 กลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ดังนี้ ด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ 7 กลยุทธ์ ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ 10 กลยุทธ์ ด้านชุมชนกัลยาณมิตร 7 กลยุทธ์ ด้านภาวะผู้นำร่วม 8 กลยุทธ์ ด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชน 8 กลยุทธ์ และด้านวิสัยทัศน์ร่วม 7 กลยุทธ์ รวมทั้งสิ้น 6 ด้าน 47 กลยุทธ์

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ดังนี้ สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านภาวะผู้นำร่วมและด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ โดยตัวบ่งชี้ด้านภาวะผู้นำร่วมที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารและครูสามารถขับเคลื่อน PLC ด้วยการนำร่วมกัน และตัวบ่งชี้ด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารและครูทำให้

บรรยากาศการพัฒนาวิชาชีพของครูรู้สึกไม่โดดเดี่ยว อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูยังไม่เกิดความเข้าใจร่วมกันในการขับเคลื่อน PLC ซึ่งการพัฒนาสถานศึกษาเพื่อให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการอำนวยความสะดวกต่อการดำเนินการและทำให้กระบวนการความร่วมมือง่ายขึ้น บทบาทของผู้บริหารจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จต่อแบบแผนความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านที่มาร่วมแรงร่วมใจ โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารและครูอยู่ร่วมกันด้วยความสัมพันธ์ที่ต่างช่วยเหลือเกื้อกูลดูแลซึ่งกัน ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารและข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 อยู่ร่วมกันเป็นชุมชนกัลยาณมิตร คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างจริงใจ มุ่งเน้นความเป็นชุมชนแห่งความสุข มีจริยธรรมแห่งความเอื้ออาทร สมาชิกร่วมกันทำงานแบบอุทิศตนเพื่อวิชาชีพ โดยมีเจตคติเชิงบวกต่อการศึกษา สอดคล้องกับธีรยุทธ รุจาคม (2561) ซึ่งทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ กลุ่ม 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 พบว่าการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) ของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ลำดับแรก ได้แก่ กัลยาณมิตร รองลงมาได้แก่ การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ ร่วมแรงร่วมใจและร่วมมือ ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรวิสัยทัศน์ร่วมกัน และลำดับสุดท้ายได้แก่ภาวะผู้นำตามลำดับ ส่วนลำดับความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด คือ ด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ผู้บริหารและครูเรียนรู้บนพื้นฐานประสบการณ์ตรงในงานที่ลงมือปฏิบัติจริง ด้วยบริบท PLC ที่มีการทำงานร่วมกันเป็นทีม อาจเป็นเพราะว่าครูและผู้บริหารสถานศึกษาต้องการพัฒนาวิชาชีพเปลี่ยนแปลงคุณภาพตนเอง สู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จหรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญ และความสุขของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชน การรวมตัว รวมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ร่วมกันของครูและผู้บริหารสถานศึกษา

6.2 กลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ประกอบด้วย กลยุทธ์ด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ 7 กลยุทธ์ กลยุทธ์ด้านที่มาร่วมแรงร่วมใจ 10 กลยุทธ์ กลยุทธ์ด้านชุมชนกัลยาณมิตร 7 กลยุทธ์ กลยุทธ์ด้านภาวะผู้นำร่วม 8 กลยุทธ์ กลยุทธ์ด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชน 8 กลยุทธ์ และกลยุทธ์ด้านวิสัยทัศน์ร่วม 7 กลยุทธ์ กลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 รวมทั้งสิ้น 6 ด้าน 47 กลยุทธ์ มีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพงษ์ศักดิ์ สาสีงชัยและศศิธรดา แพงไทย (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาสถานศึกษาสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การพัฒนาสถานศึกษาสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 เสริมสร้างวิสัยทัศน์ร่วมสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้มี กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมภาวะ

ผู้นำร่วม กลยุทธ์ที่ 3 ส่งเสริมและพัฒนาที่มาร่วมแรงร่วมใจมี กลยุทธ์ที่ 4 เสริมสร้างชุมชนกัลยาณมิตร กลยุทธ์ที่ 5 เสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรคุณภาพ กลยุทธ์ที่ 6 ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ ส่วนผลการประเมินกลยุทธ์ พบว่ามีความเหมาะสมความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

7. องค์ความรู้ใหม่

กลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3	
ด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ	1. สนับสนุนครูและบุคลากรได้พัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง 2. สนับสนุนครูและบุคลากรเข้ารับการอบรมนอกสถานที่ในหัวข้อที่สนใจและเป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพ 3. ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น 4. ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรเข้าร่วมอบรมประชุม สัมมนา ในหัวข้อที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาให้นักเรียน 5. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับบุคลากรที่ขาดประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกโดยใช้วิทยาการในสถานศึกษาเอง 6. จัดกิจกรรมและโครงการเพื่อพัฒนาและส่งเสริมผู้สอนให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง 7. จัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้ครูเข้าร่วมอบรมประชุม สัมมนา ในหัวข้อที่ส่งเสริมการจัดการศึกษา
ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ	1. สร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพและมีผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผล 2. พัฒนารูปแบบของการทำงานเป็นทีม 3. สร้างความเข้าใจเตรียมรับกับความเปลี่ยนแปลง

กลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3	
	4. ใช้หลักการบริหารแบบส่วนร่วม 5. เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรได้แสดงความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่และอย่างต่อเนื่อง 6. พัฒนาระบบการให้คำปรึกษาทางวิชาการและเอาใจใส่การจัดการศึกษาเต็มศักยภาพและเต็มเวลา 7. พัฒนาระบบ แพลตฟอรม์แสดงความคิดเห็น 8. สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 9. ส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศของการคิดริเริ่มและการสร้างนวัตกรรม 10. การจัดวางตัวบุคคลเข้าปฏิบัติงานให้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับภาระงาน
ด้านชุมชนกัลยาณมิตร	1. สนับสนุนครูและบุคลากรได้พัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง 2. สนับสนุนครูและบุคลากรเข้ารับการอบรมนอกสถานที่ในหัวข้อที่สนใจและเป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพ 3. ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น 4. ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรเข้าร่วมอบรมประชุม สัมมนา ในหัวข้อที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาให้นักเรียน 5. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับบุคลากรที่ขาดประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกโดยใช้วิทยาการในสถานศึกษาเอง 6. จัดกิจกรรมและโครงการเพื่อพัฒนาและส่งเสริมผู้สอนให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

กลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3	
	7. จัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้ครูเข้าร่วมอบรม ประชุม สัมมนา ในหัวข้อที่ส่งเสริมการจัดการศึกษา
ด้านภาวะผู้นำร่วม	1. ปฏิบัติกิจกรรมอย่างเป็นระบบประเมินผลการดำเนินงานทั้งก่อนและหลังปฏิบัติการกิจกรรม 2. สร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาให้มีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษา 3. ใช้เทคนิคการประชุมที่หลากหลายวิธี เช่น การประชุมแบบมีส่วนร่วม การประชุมระดมสมอง การประชุมกลุ่ม 4. สร้างทีมการเรียนรู้ที่มีครูเป็นผู้นำร่วมกันและนำแนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน 5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูทุกคนมีโอกาสเป็นผู้นำ 6. พัฒนาระบบกำกับ ติดตาม ครูและบุคลากรของสถานศึกษาปฏิบัติงานตามแผนงาน 7. เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม การรับฟังความคิดเห็นของทีม การมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษา 8. บริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ระบุปฏิทินการทำงาน วางแผนอย่างชัดเจน
ด้านโครงสร้างสนับสนุนชุมชน	1. สร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาให้มีความเข้มแข็ง 2. เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน 3. มีการวางแผนการปฏิบัติงาน การควบคุมงานกำกับ และดูแลเกี่ยวกับการบริหารงานด้วยรูปแบบการบริการจัดการโดยใช้กระบวนการ PLC 4. พัฒนารูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน

กลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3	
	5. สร้างความเข้าใจกับครู บุคลากรของสถานศึกษา และผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาบทเรียน Lesson study 6. สนับสนุนผู้ปกครองให้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน 7. พัฒนาระบบการกำกับ ติดตามครูและบุคลากรของสถานศึกษาในการมีส่วนร่วม 100 % 8. สนับสนุนการทำงานร่วมกันแบบทีมการเรียนรู้ที่มีครูเป็นผู้นำร่วมกัน กระบวนการ PLC และการพัฒนาบทเรียน Lesson study
ด้านวิสัยทัศน์ร่วม	1. สนับสนุนให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายของสถานศึกษา 2. สนับสนุนให้ทุกฝ่ายร่วมกันทำ SWOT ปรับแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา พัฒนาให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษา ระดับชาติและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น 3. สนับสนุนการร่วมกันขับเคลื่อน PLC มุ่งเน้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญ 4. มีการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนจากความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น 5. พัฒนาระบบกำกับ ติดตาม ครูและบุคลากรของสถานศึกษาปฏิบัติงานตามแผนงาน 6. มีช่องทางให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น สะท้อนสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน 7. ระบุปฏิทินการทำงานหรือแผนการปฏิบัติงานชัดเจน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่าสภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านภาวะผู้นำร่วมและด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ โดยตัวบ่งชี้ด้านภาวะผู้นำร่วมที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารและครูสามารถขับเคลื่อน PLC ด้วยการนำร่วมกัน และตัวบ่งชี้ด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารและครูทำให้บรรยากาศการพัฒนาวิชาชีพของครูรู้สึกไม่โดดเด่นยว ดังนั้นสถานศึกษาควรมีนโยบายในการส่งเสริมครูด้านการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่ ควรมีการสร้างทีมการเรียนรู้ที่มีครูเป็นผู้นำร่วมกันและนำแนวความคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน เช่น lesson study เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม การรับฟังความคิดเห็นของทีม และการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษา

8.1.2 จากผลการวิจัยที่พบว่าสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทีมร่วมแรงร่วมใจ โดยตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารและครูอยู่ร่วมกันด้วยความสัมพันธ์ที่ต่างช่วยเหลือเกื้อกูลดูแลซึ่งกัน ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาควรมีนโยบายส่งเสริมการเป็นชุมชนกัลยาณมิตร ทีมร่วมแรงร่วมใจ พัฒนาระบบการให้คำปรึกษาทางวิชาการและเอาใจใส่การจัดการศึกษาเต็มศักยภาพ เต็มเวลา สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 จากผลการวิจัยที่พบว่ากลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 รวมทั้งสิ้น 6 ด้าน 47 กลยุทธ์ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ควรนำกลยุทธ์กลยุทธ์ดังกล่าว ไปใช้เป็นกลยุทธ์ในเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาต่อไป

8.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

8.3.2 ควรมีการวิจัยเพื่อค้นหากลยุทธ์ด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อเป็นการพัฒนาการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาให้ครบรอบด้าน

8.3.3 ควรมีการวิจัยเพื่อนำเสนอการพัฒนาการเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษาและมีความต่อเนื่องยั่งยืน

9. เอกสารอ้างอิง

ธีรยุทธ รุจาคม. (2561). การดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ กลุ่ม 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 6. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยพะเยา.

- พงษ์ศักดิ์ สาลิกงชัยและศศิธรดา แพงไทย. (2562). กลยุทธ์การพัฒนาสถานศึกษาสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์. **วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์**. 6(8). 4133 -4148.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. (2564). **เอกสารแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2565**. สุรินทร์ : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579**. กรุงเทพมหานคร : 프리หวานกราฟฟิค จำกัด.
- Stoll, L., Bolam, R., McMahon, A., Wallance, M. & Thomas, S. (2006). Professional learning communities : A review of the literature. **Journal of Education Change**. 7. 221-258.
- Verbiest, E. (2008). **Sustainable school development : Professional learning communities**. Netherland : Fontys University.

10. คำขอบคุณ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ ผู้วิจัยได้รับความกรุณา พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ ตลอดจนการให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สินธะวาคามดิษฐ์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาจากท่าน และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงยิ่ง ขอขอบพระคุณ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาและแนะแนวทางให้แก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความกรุณาตรวจสอบแบบสอบถาม ให้คำแนะนำ ให้แนวทาง ตลอดจนให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณ คณะผู้บริหารโรงเรียน คณะครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ที่ กรุณาให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม ขอขอบคุณเพื่อนนิสิต เพื่อนครูที่คอยให้กำลังใจ และความช่วยเหลือสนับสนุนทุกอย่างเป็นอย่างดีตลอดระยะเวลาที่ทำงานวิจัย คุณประโยชน์และคุณค่าที่พึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา บุรพาคณาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน ด้วยความเคารพอย่างสูง

การพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (ACTIVE LEARNING) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์
ระดับประถมศึกษา โดยใช้รูปแบบการนิเทศการสอนแบบ POEK ในโรงเรียน

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6*

DEVELOPING THE COMPETENCIES OF TEACHERS IN MANAGING ACTIVE LEARNING
IN MATHEMATICS INSTRUCTION AT THE ELEMENTARY LEVEL USING THE POEK
INSTRUCTIONAL APPROACH IN SCHOOLS AFFILIATED WITH THE OFFICE
OF NAKHONRATCHASIMA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 6

ประทุมวัน ดอมไธสง¹

Pratumwan Domthaisong¹

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6¹

Nakhonratchasima Primary Educational Service Area Office 6, Thailand.¹

Email : domthaisong@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาโรงเรียน 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาโรงเรียน 3) เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา 4) เพื่อประเมินและปรับปรุงรูปแบบการนิเทศการสอน ที่เสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 แบ่งเป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาการ ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา ประกอบด้วยข้อมูลเชิงปริมาณ จำนวน 720 คน ด้วยการสอบถามความคิดเห็น และข้อมูลเชิงคุณภาพ จำนวน 19 คน ด้วยการสนทนากลุ่ม ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ โดยมีทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อหาแนวการยกร่างรูปแบบ และตรวจสอบยืนยันรูปแบบโดยมีทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน การทดลองใช้รูปแบบ ระยะที่ 3 การนำรูปแบบการนิเทศไปใช้ภาคสนาม กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ครูผู้สอนคณิตศาสตร์ ครูพี่เลี้ยงทางวิชาการ ผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ศึกษานิเทศก์ นักเรียน ระยะที่ 4 การประเมินและปรับปรุงรูปแบบการนิเทศการสอน ด้วยการสนทนากลุ่มย่อย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการการพัฒนาแบบการนิเทศการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา 6 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย และมีความต้องการอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด 2. ผลการออกแบบและพัฒนาแบบการนิเทศการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการนิเทศได้รูปแบบ โออีเค (POEK Model) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นวางแผน (Planning) ขั้นปฏิบัติการ (Implementing) ขั้นจัดการความรู้ (Knowledge Managing) 4) การวัดและประเมินผล และ 5) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ 3. ผลการใช้รูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา โดยรวมมีระดับความพึงพอใจในระดับมาก 4. ผลการประเมินและปรับปรุงรูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา หลังการใช้รูปแบบการนิเทศการสอน องค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศมีความสอดคล้อง และสามารถนำไปใช้จริง

คำสำคัญ : 1. รูปแบบการนิเทศการสอน 2. การจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3. ครูผู้สอนคณิตศาสตร์

ABSTRACT

This research aims 1) To study the current situation, problems, and needs related to enhancing the competencies of mathematics teachers in managing active learning in elementary. 2) To develop a teaching instructional model to promote the competencies of mathematics teachers in managing active learning in elementary. 3) To examine the outcomes of implementing the teaching instructional model to enhance the competencies of mathematics teachers in managing active learning in elementary. 4) To assess and refine the teaching instructional model to enhance the competencies of mathematics teachers in managing active learning in elementary schools affiliated with the Office of Basic Education Commission (OBEC) Educational Area Office, District 6, Nakhon Ratchasima, in four phases: Phase 1: Studying the current status, problems, and development needs of primary school mathematics teachers, consisting of quantitative data from 720 people through opinion surveys and qualitative data from 19 people through focus group discussions. Phase 2: Developing a teaching supervision model to promote proactive learning management competencies of mathematics teachers, with 5 experts to find guidelines for drafting the model and verifying the model, with 5 experts, testing the model. Phase 3: Applying the supervision model in the field; Sample groups include mathematics teachers, academic mentors, school directors, academic heads, educational supervisors, and students.

Phase 4: Evaluating and improving the teaching supervision model through focus group discussions; Research instruments include semi-structured interviews and appropriateness and feasibility assessments; and statistics used for data analysis include index of consistency, percentage, mean, and standard deviation.

The results showed that: 1. The study of the current situation, problems, and needs related to enhancing the competencies of mathematics teachers in managing active learning in elementary revealed that overall, there is limited practice in active learning, and there is a high demand for its development. 2. The development of a teaching instructional model to promote the competencies of mathematics teachers in managing active learning in elementary resulted in the creation of the POEK Model, which consists of four steps: Planning, Implementing, Knowledge Managing, and Assessment, along with conditions for its application. 3. The implementation of the teaching instructional model to enhance the competencies of mathematics teachers in managing active learning in elementary led to a high level of satisfaction among teachers. 4. The evaluation and refinement of the teaching instructional model to enhance the competencies of mathematics teachers in managing active learning in elementary schools, after its use showed that the components of the instructional model were aligned and could be effectively applied. In summary, the research demonstrated that the implementation of the POEK Model effectively improved the competencies of mathematics teachers in managing active learning in elementary schools in the specified educational area.

Keywords : 1. Teaching instructional model 2. Active learning management 3. Mathematics teachers

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การปฏิรูปวิธีเรียน วิธีสอนให้เกิดประสิทธิภาพ กำลังเป็นสิ่งท้าทายครูทั่วโลก ขณะเดียวกัน ก็เป็นสิ่งที่ครูผู้สอนแต่ละคนสามารถลงมือสร้างความเปลี่ยนแปลงได้เองและทันที (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน, 2557) และเครื่องมือในการพัฒนาการเรียนรู้ในระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้รับการกล่าวถึงอย่างมากทั่วโลกในศตวรรษที่ 21 และยุคประเทศไทย 4.0 นี้ คือ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก หรือ Active Learning (ราชบัณฑิตยสถาน, 2551) โดยวิธีการดังกล่าว เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียน มีบทบาทในกิจกรรมอย่างมีชีวิตชีวาและอย่างตื่นตัว ด้วยการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลาย ผู้สอนเป็นผู้จัดสถานการณ์การให้เกิดการแก้ปัญหา วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมไปพร้อม ๆ กับการบ่มเพาะพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม เจตคติและคุณค่าในตนเอง ผ่านการร่วมมือรวมพลังกับผู้เรียนด้วยกัน เน้นการ นำเสนอมากกว่าการถ่ายทอดสารสนเทศของครูให้กับผู้เรียน จนผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้เอง

เกิดการเรียนรู้ที่คงทน มีความรู้ติดตัว และเกิดทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิตภายใต้แนวคิดตามปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม (Progressivism) ทฤษฎีสรณนิยม (Constructivism) ร่วมกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบรวมพลัง (Collaborative Learning) ซึ่งไม่ใช่เรื่องใหม่ของวงการศึกษาไทย เนื่องจากได้ใช้แนวคิดดังกล่าวนี้ต่อเนื่องมาตั้งแต่มีการใช้หลักสูตรประถมศึกษา ปีพุทธศักราช 2521 ที่เน้นการจัดการเรียนโดยให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง จนถึงยุคปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ระบุไว้ในหมวด 4 ที่สรุปได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ล้วนตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดของการเรียนรู้เชิงรุกทั้งสิ้น (วัชรรา เล่าเรียนดี, 2550) และในการปฏิรูปการเรียนรู้ในทศวรรษที่ 21 (พ.ศ.2552-2561) ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานก็ยังคงขับเคลื่อนตามนโยบายดังกล่าว ด้วยการกำหนดจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่ครอบคลุมทั้งด้านความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะ โดยใช้กลไกของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง และได้ประกาศเป็นนโยบายสำคัญ ให้ทุกหน่วยงานที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องดำเนินการ

จากการนิเทศติดตามสำรวจจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่รับรู้ว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจะส่งผลต่อการเรียนรู้ที่มีความหมายของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ แต่ด้วยความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนหลายประการ ประกอบกับสภาวะแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้ที่สถานศึกษายังขาดระบบเชื่อมโยงนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ทำให้ครูผู้สอนคณิตศาสตร์ส่วนใหญ่ไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนได้ตามเป้าหมายด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ส่งผลให้ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ในระดับต่ำ และไม่สามารถแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6, 2562) เห็นได้จาก ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2562 - 2563 ที่พบว่า คะแนนเฉลี่ยรายวิชาคณิตศาสตร์ ของผู้เรียนทั้งระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม กล่าวคือ ปีการศึกษา 2562 นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 31.10 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 28.18 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 28.18 ส่วนปีการศึกษา 2561 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 33.15 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 27.03 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 27.03 จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน ซึ่งนับว่าเป็นคะแนนในระดับที่ต่ำมาก (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6, 2562)

จากการศึกษาดังรายละเอียดข้างต้น ผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่า แนวคิดในการพัฒนาครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ด้วยกระบวนการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) ตามแนวคิดการศึกษาขั้นเรียน (Lesson Study) ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community หรือ PLC) ซึ่งผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นจากตำรา เอกสารงานวิจัย ทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งพบว่ามีองค์ประกอบที่เหมาะสม 6 องค์ประกอบ คือ 1) วิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วม 2) การสร้างทีมร่วมมือรวมพลัง 3) การจัดการความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) การส่งเสริมสนับสนุน 5) การสะท้อนคิด/

ไตร่ตรองด้วยสุนทรียสนทนา (Dialogue) และ 6) การประเมินผลและการปรับปรุงพัฒนา นำจะนำไปใช้ในการปฏิบัติจนเกิดผลได้จริง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอน ตามแนวคิดการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง ร่วมกับการศึกษาทเรียนร่วมกัน ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อนำมาใช้ในการส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ครูผู้สอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6

2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6

2.3 เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6

2.4 เพื่อประเมินและปรับปรุงรูปแบบการนิเทศการสอน ที่เสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6

3. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

3.1 ได้ข้อมูลพื้นฐาน หลักการ ทฤษฎี เกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศการสอน และแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) รายวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการสร้างฐานข้อมูลขององค์กร

3.2 ได้รูปแบบการนิเทศการสอน เพื่อใช้ในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา ด้วยการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง ร่วมกับการศึกษาชั้นเรียน ตามแนวทางชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมาเขต 6 ที่ได้รับการยืนยันโดยผู้เชี่ยวชาญ

3.3 เป็นแนวทางสำหรับศึกษานิเทศก์ เพื่อพัฒนาครูในระดับชั้นเรียนด้วยการร่วมมือรวมพลังกันทั้งโรงเรียน นำไปสู่การสร้างควมยั่งยืนในการพัฒนาครู

3.4 เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ใช้พัฒนากระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษาให้เกิดความยั่งยืน บนพื้นฐานการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาระดับห้องเรียน อันจะส่งผลต่อพฤติกรรมความร่วมมือรวมพลังของครูผู้สอน

3.5 ผู้เรียนได้รับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นประโยชน์โดยตรงในการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น มีชีวิตชีวา และสร้างนิสัย

รักการเรียนรู้ตลอดชีวิต เกิดคุณลักษณะที่ดี และนำทักษะที่ได้ไปใช้เพื่อพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยแบ่งเป็น 4 ระยะ ดังนี้

4.1 ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการพัฒนาการ (Active Learning) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาดังนี้

4.1.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 180 คน หัวหน้าฝ่ายวิชาการ 180 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ 180 คน ครูผู้สอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 180 คน รวมทั้งสิ้น 720 คน ดำเนินการศึกษาข้อมูลด้วยการสอบถามความคิดเห็น

4.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 ที่เปิดสอนระดับประถมศึกษา ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 6 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ 4 คน ครูเชี่ยวชาญสาขาคณิตศาสตร์ 2 คน และศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 6 คน (รวมผู้วิจัย) รวมทั้งสิ้น 19 คน ดำเนินการศึกษาข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม

4.2 ระยะที่ 2 การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ

4.2.1 การจัดทำร่างรูปแบบการนิเทศการสอน เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนแกนนำ 6 คน และศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบคณิตศาสตร์ 3 คน ครูผู้สอนคณิตศาสตร์ที่มีความเชี่ยวชาญจบปริญญาโทคณิตศาสตร์ 3 คน รวม 5 คน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

4.2.2 การตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี ความเป็นไปได้ และความสอดคล้องของรูปแบบการนิเทศ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อยืนยันร่างรูปแบบ

4.2.3 การทดลองใช้รูปแบบ (Try out) ใช้กลุ่มตัวอย่าง 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนชุมชนบ้านเหลื่อม ได้มาจากการสุ่มแบบอาสาสมัคร (Volunteer Sampling) ศึกษาข้อมูลกับผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน หัวหน้าฝ่ายวิชาการ 1 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ 1 คน ครูพี่เลี้ยงซึ่งได้จากการคัดเลือกจากครูผู้สอนคณิตศาสตร์ ที่มีประสบการณ์สูง หรือครูผู้สอนคณิตศาสตร์ที่ได้รับรางวัลระดับชาติ จำนวน 4 คน ศึกษานิเทศก์ 5 คน (รวมผู้วิจัย) และครูผู้สอนคณิตศาสตร์ 3 คน รวมกลุ่มตัวอย่างในขั้นทดลองใช้รูปแบบ 15 คน

4.3 ระยะที่ 3 การนำรูปแบบการนิเทศไปใช้ภาคสนาม กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

4.3.1 ครูผู้สอนคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 28 คน จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 10 โรงเรียน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกจากโรงเรียนแกนนำการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

4.3.2 ครูพี่เลี้ยงทางวิชาการจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครราชสีมาเขต 6 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 10 คน ร่วมเป็นผู้ใช้รูปแบบการนิเทศในฐานะเป็น “พี่เลี้ยง” คนที่ 1 หรือ Mentor 1 ในชั้นจัดการเรียนรู้และสังเกตชั้นเรียน และขึ้นสะท้อนผล ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติเป็นครูผู้สอนคณิตศาสตร์ ที่มีผลงานเชิงประจักษ์ด้านการสอนคณิตศาสตร์ เป็นที่ยอมรับของครูผู้สอนและมีประสบการณ์การสอนระดับประถมศึกษา ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป หรือมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท สาขาวิชาเอกคณิตศาสตร์ หรือเป็นครูผู้สอนคณิตศาสตร์ ที่ได้รับรางวัลระดับชาติ

4.3.3 ผู้อำนวยการโรงเรียน จากโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมาเขต 6 ที่มีครูผู้สอนคณิตศาสตร์ เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน ร่วมเป็นผู้ใช้รูปแบบการนิเทศในฐานะ “ผู้นิเทศภายในสถานศึกษา” หรือ Internal Supervisor ในชั้นปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ และสังเกตชั้นเรียน และขึ้นสะท้อนผล ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง

4.3.4 ครูผู้สอนที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารโรงเรียนให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จากโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 ที่มีครูผู้สอนคณิตศาสตร์ เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน ร่วมเป็นผู้ใช้รูปแบบการนิเทศในฐานะ “ครูพี่เลี้ยง” คนที่ 2 ในชั้นปฏิบัติการจัดการเรียนรู้และสังเกตชั้นเรียน และขึ้นสะท้อนผล ได้มาจากการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

4.3.5 ศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมาเขต 6 จำนวน 4 คน (ศึกษานิเทศก์เกษียณอายุราชการ 1 คน) (รวมทั้งผู้วิจัย) ร่วมเป็นผู้ใช้รูปแบบการนิเทศ โดยศึกษานิเทศก์อีก 3 คน (นอกจากผู้วิจัย) เป็นผู้ใช้รูปแบบ การนิเทศในฐานะ “ผู้นิเทศภายนอก” หรือ External Supervisor ในชั้นปฏิบัติการจัดการเรียนรู้และสังเกตชั้นเรียน และขึ้นสะท้อนผล ได้มาจากการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

4.3.6 ตัวแทนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 จำนวน 10 โรงเรียน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นห้องเรียนที่ครูกลุ่มตัวอย่างได้รับมอบหมายให้สอนตามตารางสอนของสถานศึกษา

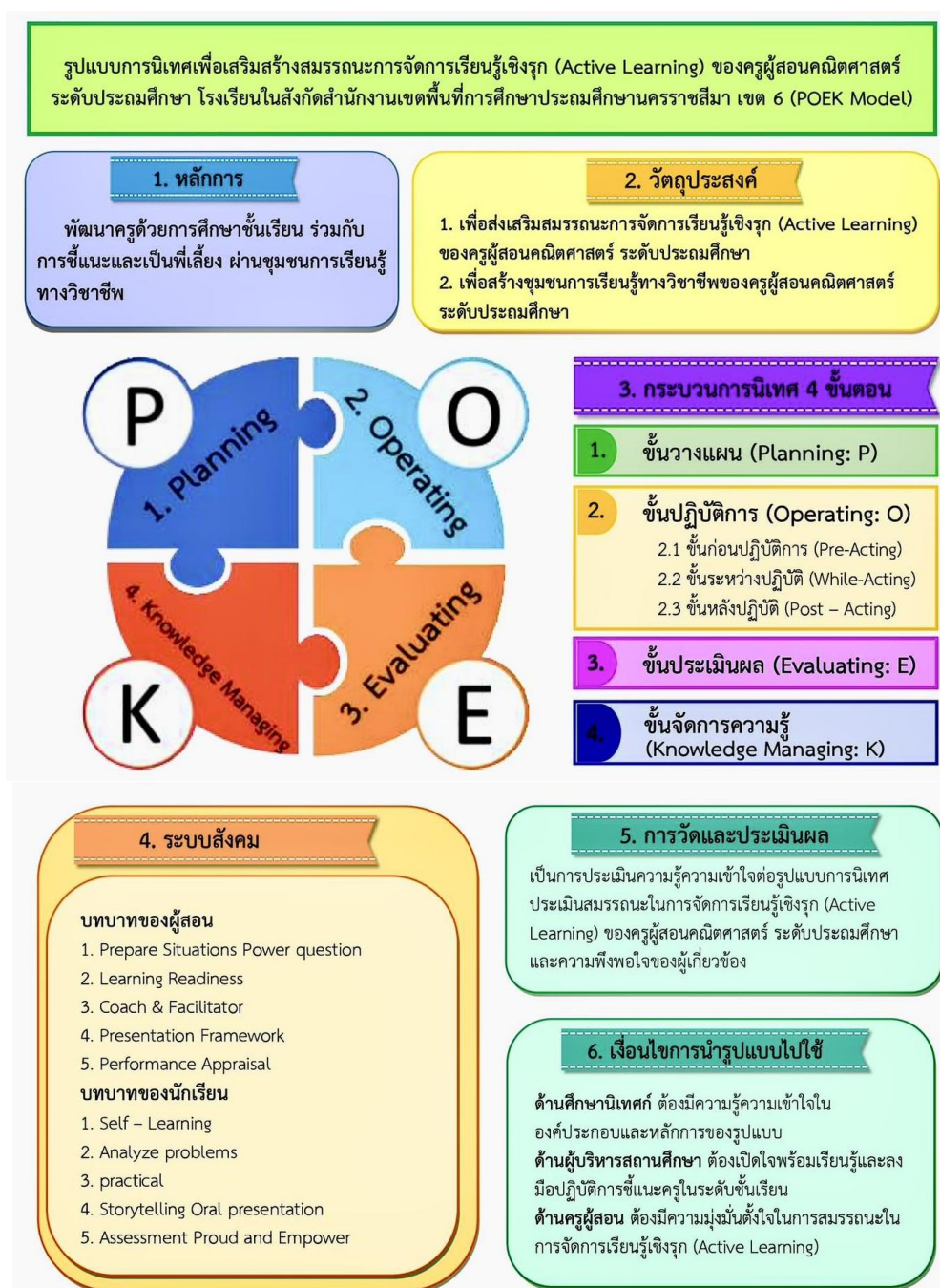
4.4 ระยะที่ 4 การประเมินและปรับปรุงรูปแบบการนิเทศการสอน กลุ่มตัวอย่าง ที่ทำการศึกษาด้วยการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนที่ใช้รูปแบบในระยะที่ 3 รวม 10 คน ครูหัวหน้าฝ่ายวิชาการ 10 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ 10 คน ครูพี่เลี้ยง 5 คน ศึกษานิเทศก์ 4 คน (รวมทั้งผู้วิจัย) และครูผู้สอนคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 28 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากการเลือกแบบอาสาสมัคร และการยืนยันรับรองประสิทธิภาพของรูปแบบ การนิเทศด้วยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน

5. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 สรุปผลการวิจัย ดังนี้

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการการพัฒนา รูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ด้วยวิธีเชิงปริมาณ พบว่า ด้านปัจจัยพื้นฐานของสถานศึกษา ทั้งด้านนโยบาย การจัดระบบ โครงสร้างที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การจัดสรรงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวก การกำหนดจุดเน้นการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การนิเทศติดตามทั้งภายในสถานศึกษาและหน่วยงานภายนอก มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย และมีความต้องการอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ด้านทรัพยากรการจัดการเรียนรู้ ในประเด็นการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การจัดสรรสื่อและอุปกรณ์ในการจัดการเรียนรู้ การสนับสนุนให้เกิดการทำงานร่วมกันของครู การจัดอบรมครูด้านเทคโนโลยี สำหรับครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา ก็มีระดับการปฏิบัติน้อย และมีความต้องการระดับมาก รวมทั้งด้านยุทธวิธีการจัดการเรียนรู้ ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มีระดับการปฏิบัติน้อยและมีความต้องการพัฒนาในระดับมากถึงที่สุด ส่วนสภาพที่เป็นปัญหาที่ได้จากการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจและขาดประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ไม่ได้รับการนิเทศอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ และยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับนิเทศ ส่วนผลการศึกษาแนวทางการนิเทศการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ได้แนวทางเป็นกรอบในการวิจัยประกอบด้วย แนวทางของการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) และการศึกษาบทเรียนร่วมกัน (Lesson Study) ร่วมกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community หรือที่เรียกว่า PLC)

5.2 ผลการออกแบบและพัฒนา รูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 พบว่า รูปแบบการนิเทศที่ผ่านการตรวจสอบและทดลองใช้ในกลุ่มเล็ก ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน องค์ประกอบที่ 1 หลักการเป็นการพัฒนาครูด้วยการศึกษาชั้นเรียน ร่วมกับการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา และสร้างชุมชนการเรียนรู้ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการนิเทศ ได้กระบวนการนิเทศที่มีชื่อว่า รูปแบบพีโออีเค (POEK Model) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นวางแผน (Planning) ขั้นตอนที่ 2 ขั้นปฏิบัติการ (Implementing) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นก่อนปฏิบัติการ (Pre-Acting) ขั้นระหว่างปฏิบัติ (While-Acting) และขั้นหลังปฏิบัติ (Post – Acting) ขั้นตอนที่ 4 ขั้นจัดการความรู้ (Knowledge Managing) องค์ประกอบที่ 4 การวัดและประเมินผล และองค์ประกอบที่ 5 เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วยเงื่อนไข ด้านศึกษานิเทศก์ เงื่อนไขด้านผู้บริหารสถานศึกษา และเงื่อนไขด้านครูผู้สอน ดังภาพประกอบที่ 1 POEK Model

ภาพที่ 1 POEK Model

5.3 ผลการใช้รูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 จากการนำไปใช้จริงภาคสนาม พบว่า 1) ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจของครูผู้รับการนิเทศในด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มีความรู้สูงกว่าก่อนได้รับการนิเทศ 2) ผลการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน จากการ

สังเกตพฤติกรรม การจัดการเรียนรู้ มีสมรรถนะสูงกว่าก่อนได้รับการนิเทศ 3) ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้รับการนิเทศ ต่อรูปแบบการนิเทศ โดยรวมมีระดับความพึงพอใจในระดับมาก 4) ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด

5.4 ผลการประเมินและปรับปรุงรูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 หลังการใช้รูปแบบการนิเทศการสอน พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศ มีความสอดคล้องกับหลักการของการนิเทศ แต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์และต่อเนื่องกัน มีความสอดคล้องกับเป้าหมายที่ต้องการของโรงเรียน มีความสอดคล้องกับวิธีดำเนินการมีความสอดคล้องกับเครื่องมือที่ใช้มีประโยชน์ และสามารถนำไปใช้จริง

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ผู้วิจัยได้ ศึกษาและวิเคราะห์เอกสารจากนโยบายและเป้าหมาย ด้านการนิเทศ การพัฒนาครูคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) การศึกษาชั้นเรียนร่วมกัน (Lesson Study) และชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) รวมทั้งแนวคิดในการจัดการความรู้ (Knowledge Management) จนได้องค์ความรู้นำมาเป็นฐานในการกำหนดรูปแบบการนิเทศ ภายใต้หลักการพัฒนาสมรรถนะตามแนวคิดการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง ผ่านการศึกษาชั้นเรียน ร่วมกับการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และนำมาออกแบบขั้นตอนการปฏิบัติการนิเทศ ออกเป็น การวางแผน การปฏิบัติการ การประเมินผลและการจัดการความรู้ เป็นวิธีการศึกษาที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทณี แตนเสนา (2563) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของโรงเรียนเอกชน ซึ่งได้ทำการศึกษาวิเคราะห์จนค้นพบแนวทางการนิเทศภายในเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษว่า ประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินการนิเทศ การสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลการนิเทศ ส่วนศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา ด้วยวิธีการเชิงปริมาณ ที่พบว่า มีการปฏิบัติน้อย และมีความต้องการมาก ทั้งด้านปัจจัยพื้นฐานของสถานศึกษาด้านทรัพยากรการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งด้านยุทธวิธีการจัดการเรียนรู้ นั้น เป็นข้อค้นพบที่สอดคล้องกับ ชญากาญจน์ ศรีเนตร (2558) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า สภาพปัจจุบันการนิเทศภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และปัญหาการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก

6.2 ผลการพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 พบว่า รูปแบบการนิเทศที่ผ่านการตรวจสอบและทดลองใช้ในกลุ่มเล็ก ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน องค์ประกอบที่ 1 ด้านหลักการ เป็นการพัฒนาคู่มือการศึกษาชั้นเรียน ร่วมกับการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ องค์ประกอบที่ 2 ด้านวัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา และสร้างชุมชนการเรียนรู้ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 องค์ประกอบที่ 3 ด้านกระบวนการนิเทศ ได้กระบวนการนิเทศที่มีชื่อว่า รูปแบบพีโออีค (POEK Model) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดเป้าหมายไว้ในอนาคต โดยการกำหนดนโยบาย และขั้นตอน ของการทำงานไว้อย่างชัดเจน มีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน และมีผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานนั้นๆ ขั้นตอนที่ 2 ขั้นปฏิบัติการ (Operating) เป็นขั้นนำแผนสู่การปฏิบัติมีขั้นตอนย่อย 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นก่อนปฏิบัติการ (Pre-Acting) เป็นการจัดฝึกอบรมปฏิบัติการให้ความรู้สำหรับผู้รับการนิเทศ และทีมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ขั้นระหว่างปฏิบัติ (While-Acting) เป็นขั้นการเยี่ยมชั้นเรียนของผู้นิเทศเพื่อสังเกตการจัดการเรียนรู้ของผู้รับการนิเทศ และขั้นหลังปฏิบัติ (Post – Acting) เป็นขั้นการสะท้อนผลการสังเกตชั้นเรียน ขั้นตอนที่ 3 ขั้นประเมินผล (Evaluating) เป็นขั้นที่ผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศทำการสังเคราะห์ข้อมูล จากการสังเกตในแต่ละครั้งว่าการดำเนินการเป็นอย่างไร ประสพผลสำเร็จ ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ ขั้นตอนที่ 4 ขั้นจัดการความรู้ (Knowledge Managing) เป็นขั้นตอนการสรุปรวบรวมความรู้และ ประสพการณ์เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนางานที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา องค์ประกอบที่ 4 ด้านการวัด และประเมินผล เป็นการประเมินความรู้ความเข้าใจต่อรูปแบบการนิเทศ ประเมินสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา และความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง และองค์ประกอบที่ 5 ด้านเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วยเงื่อนไข ด้านศึกษานิเทศก์ ต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการของรูปแบบ เงื่อนไขด้านผู้บริหารสถานศึกษา ต้องเปิดใจพร้อมเรียนรู้และลงมือปฏิบัติการชี้แนะครูในระดับชั้นเรียน และเงื่อนไขด้านครูผู้สอน ต้องมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ข้อค้นพบนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภณทิรา สุภาร (2557) ที่ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำหรับศตวรรษที่ 21 เป็นพหุองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน โดยองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม มีอิทธิพลทางตรงต่อ องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการและมีอิทธิพลทางอ้อมต่อองค์ประกอบด้านการประเมินผล การใช้เทคโนโลยี และการนิเทศ และสอดคล้อง Gilgun (2012) ที่ได้เสนอว่า มีแนวทางในการพัฒนารูปแบบ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นประมวลความคิดพื้นฐาน ขั้นพัฒนาปรับแต่ง และวิเคราะห์รูปแบบ และขั้นตรวจสอบรูปแบบ

6.3 การค้นพบผลการใช้รูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 จากการนำไปใช้จริงภาคสนาม ที่ว่า 1) ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจของครูผู้รับการนิเทศในด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active

Learning) มีความรู้สูงกว่าก่อนได้รับการนิเทศ 2) ผลการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน จากการสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ มีสมรรถนะสูงกว่าก่อนได้รับการนิเทศ 3) ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอน มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรัชดา ภูรับพา (2564) ที่ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนบ้านพุทธรักษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การนิเทศแบบบูรณาการ เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของครูโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เกิดจากการบูรณาการการนิเทศแบบคลินิก การนิเทศแบบชี้แนะทางปัญญา และการนิเทศแบบพี่เลี้ยง โดยผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศร่วมปรึกษาหารือ วางแผน วิเคราะห์ สังเกตการสอน ลงมือปฏิบัติ และให้ข้อมูลย้อนกลับจนประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย 2) ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ผลการใช้รูปแบบ ครูมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกหลังการส่งเสริมสูงกว่าก่อนการส่งเสริม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 4) ผลการประเมินความพึงพอใจของครูผู้รับการนิเทศ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

6.4 ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ของรูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 จากการนำรูปแบบการนิเทศไปใช้ที่พบว่า 1) ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้รับการนิเทศต่อรูปแบบการนิเทศ โดยรวมมีระดับความพึงพอใจในระดับมาก 2) องค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศ มีความสอดคล้องกับทฤษฎีหลักวิชาการของการนิเทศ แต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์และต่อเนื่องกัน มีความสอดคล้องกับเป้าหมายที่ต้องการของโรงเรียน มีความสอดคล้องกับวิธีดำเนินการ มีความสอดคล้องกับเครื่องมือที่ใช้ มีประโยชน์ และสามารถนำไปใช้จริง ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากการผสมผสานแนวคิดการนิเทศการสอน จากหลักการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยง การศึกษาบทเรียนร่วมกัน และชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นกระบวนการนิเทศเพื่อให้มีการรวมตัวของครู ที่แตกต่างทั้งทางสถานภาพ ความคิด ทักษะ ภูมิหลังและประสบการณ์ ซึ่งการรวมตัวดังกล่าวทำให้เกิดพลังสร้างสรรค์ให้ความรู้สึกมีคุณค่า ความอบอุ่น ลดความโดดเดี่ยว และมีนัยยะแสดงถึงการเป็นผู้นำร่วมกันของครู รวมทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ครูได้เปลี่ยนแปลง มีวิสัยทัศน์และเรียนรู้ร่วมกัน และการนำสิ่งที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ การรวมตัวที่เกิดจากความต้องการและความสนใจของสมาชิกในชุมชนย่อมจะมีส่วนผลักดันให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ และมีเป้าหมายร่วมกันคือ การพัฒนาวิชาชีพครูสู่การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นหลัก สอดคล้องกับ จุลลั ศรีษะโคตร (2557) ที่ปรากฏผลการวิจัยเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือได้รูปแบบการนิเทศ ที่ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์และเนื้อหาของรูปแบบ 3) กระบวนการของรูปแบบ ซึ่งจะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดี และการสะท้อนผลการปฏิบัติ เป็นขั้นตอนสำคัญ 4) การประเมินผลรูปแบบ และ 5) การให้เงื่อนไขการนำไปใช้

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 ผู้บริการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริมแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา โดยใช้รูปแบบการนิเทศการสอน POEK เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

เนื่องจากขั้นตอนการนิเทศตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ใช้ชื่อเรียกว่า รูปแบบ POEK ซึ่งมีหลายขั้นตอน ดังนั้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการนำรูปแบบการนิเทศไปใช้ควรพิจารณาในประเด็นสำคัญต่อไปนี้

7.2.1 ขั้นตอนการฝึกอบรมก่อนปฏิบัติการศึกษาชั้นเรียน ควรเน้นการทบทวนหลักสูตรและฝึกปฏิบัติการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามนวัตกรรมที่สถานศึกษาเลือกใช้ให้แม่นยำ และให้เข้าใจถ่องแท้ถึงแก่นของนวัตกรรม และควรเน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมลงมือปฏิบัติการไปทีละขั้นตอนภายใต้การชี้แนะของผู้เชี่ยวชาญ ไม่ควรจัดฝึกอบรมที่ใช้วิธีบรรยายเพียงอย่างเดียว

7.2.2 ขั้นตอนการสังเกตชั้นเรียน มีข้อพึงระวังเกี่ยวกับบทบาทของผู้ร่วมศึกษาชั้นเรียน เนื่องจากเป็นทีมคณะบุคคลที่มีจำนวนมาก ควรทบทวนซักซ้อมไม่ให้เกิดการรบกวนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน (Planner) และการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยเด็ดขาด ควรคำนึงว่า ทุกอย่างที่เกิดขึ้นขณะทำการศึกษาชั้นเรียน เป็นประสบการณ์ และบทเรียนที่จะต้องบันทึก จดจำ ด้วยวิธีการและเครื่องมือศึกษาชั้นเรียนที่มีอยู่ แล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในช่วงสะท้อนผลภายหลัง

7.2.3 ขั้นตอนการจัดการความรู้ ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญในการใช้บทเรียนจากการปฏิบัติการนิเทศการสอน ไปสู่การออกแบบให้เป็นวิธีปฏิบัติที่ดี (Good Practice) ของสถานศึกษา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนควรใส่ใจในรายละเอียดประเด็นต่าง ๆ ที่จะสามารถนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมความเข้มแข็งของกระบวนการปฏิบัติงานโดยเฉพาะการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา โดยใช้รูปแบบการนิเทศการสอน POEK โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้ สามารถส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ได้ ดังนั้น จึงควรมีการวิจัยและพัฒนาูปแบบการนิเทศการสอนที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะด้านอื่น ๆ อาทิเช่น สมรรถนะทางเทคโนโลยี หรือสมรรถนะในการวิจัยของครูผู้สอน

7.3.2 การวิจัยและพัฒนาูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้ ยังไม่ครอบคลุมการศึกษาผลของความยั่งยืนของสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกหลังการใช้รูปแบบการนิเทศ ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาผลดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง

8. เอกสารอ้างอิง

- จุลลี ศรีชะโคตร. (2557). **บรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชญาภาญจ ศรีเนตร. (2558). รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**. 9(ฉบับพิเศษ เมษายน 2558). 124-137.
- พชนี แดนเสนา. (2563). **การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของครูโรงเรียนเอกชน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุฎบัณฑิต. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ภณทิรา สุภาร. (2557). **รูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศการศึกษา สำหรับศตวรรษที่ 21**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุฎบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มินตรา ลายสนิทเสรีกุล. (2557). **กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนสู่การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตเบญจบูรพากรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2551). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2551**. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วัชร เล่าเรียนดี. (2550). **การนิเทศการสอน**. นครปฐม : ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6. (2562). **แผนปฏิบัติการประจำปี พ.ศ. 2564**. นครราชสีมา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6.
- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2557). **อภิวฒน์การเรียนรู้สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน.
- สุรัชดา ภูรับพา. (2564). **การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูโรงเรียนบ้านพุทธรักษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3**. **วารสารมหาจุฬานาครทรรค**. 8(6). 222-237.
- Gilgun, J.F. (2012). Enduring Themes in Qualitative Family Research. **Journal of Family Theory and Review**. 4(2). 80-95.

9. คำขอบคุณ

รายงานการพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ของครูผู้สอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา โดยใช้รูปแบบการนิเทศการสอน POEK โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 เล่มนี้ สำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์ด้วยความกรุณา

จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิรินาถ จงกลกลาง รองคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา นายทวิ บรรจง ข้าราชการบำนาญ วิทยาลัยศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา ดร.วีระชัย รัตรองใต้ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบุเสมาทอง วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการศึกษา นายสมภูมิ อัจฉริยพรหม ข้าราชการบำนาญ ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 นายยุทธภูมิ ดรเถื่อน ศึกษาานิเทศก์ วิทยาลัยศึกษานิเทศก์ ข้าราชการบำนาญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยตระหนักถึงความตั้งใจ ความทุ่มเทของทุกท่านด้วยความซาบซึ้ง ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ดร.กาญจนา เปรมภิรักษา ผู้อำนวยการสำนักเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 นายโชคชัย จันทะโสทธิ์ รองผู้อำนวยการสำนักเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ตลอดจนศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ทุกท่าน และภาคีเครือข่าย ที่กรุณาให้การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการดำเนินโครงการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในทุกปีการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่กรุณาให้ความร่วมมือในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ จนได้ข้อมูลครบถ้วนในการจัดทำรายงาน ส่งผลให้การรายงานรายงานการพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอน เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก(Active Learning) ฉบับนี้สมบูรณ์สำเร็จได้ด้วยดี ขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

คุณค่าและประโยชน์จากรายงานเล่มนี้ ผู้วิจัยขอบพระคุณเป็นเครื่องบูชาคุณพ่อเที่ยง และคุณแม่ อ้ายดอ ดอโธสง และบูรพาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ได้เมตตาเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนข้าพเจ้า และขอขอบคุณครอบครัวดอโธสง ที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนและให้กำลังใจ ทำให้ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่น ตั้งใจ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรักในงาน จนมีชีวิตราชการที่ดีตลอดมา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทยของนักเรียน
โรงเรียนนายสิบทหารบก*

FACTORS AFFECTING POLITICAL PARTICIPATION BEHAVIOR OF STUDENT OF
ARMY NON COMMISSIONED OFFICER SCHOOL

อภิสิทธิ์ สีเคน¹

Apisith Seeken¹

โรงเรียนนายสิบทหารบก¹

Army Non Commissioned Officer School, Thailand.¹

Email : Apisith280434@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทยของนักเรียนโรงเรียนนายสิบทหารบก กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียน กองพัน.นส.ที่ 2 จำนวนรวม 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยด้านครอบครัว ด้านกลุ่มเพื่อน ด้านสถาบันการศึกษา และด้านสื่อมวลชน แตกต่างกันส่งผลต่อระดับการส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทยของนักเรียนโรงเรียนนายสิบทหารบก กรณีศึกษานักเรียน กองพัน.นส.ที่ 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และการกล่อมเกลாதทางการเมืองด้านครอบครัว ด้านกลุ่มเพื่อน ด้านสถาบันการศึกษา และด้านสื่อมวลชน ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทยของนักเรียนโรงเรียนนายสิบทหารบก กรณีศึกษานักเรียน กองพัน.นส.ที่ 2 ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในเรื่องการมีส่วนร่วมควรปลูกฝังค่านิยม ความรู้ ความเข้าใจ ที่สอดคล้องตามหลักประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้นักเรียนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเหมาะสม

คำสำคัญ : 1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย 2. โรงเรียนนายสิบทหารบก 3. การปกครอง

ABSTRACT

This research aimed to study the factors affecting the political participation behavior of students at the Army Non-Commissioned Officer School in Thailand. A case study of the students from the 2nd Army NCO Student Battalion and data was collected from a sample of 400 students through accidental sampling. The tools used for data collection was a 5-level estimation scale questionnaire. The statistics used to analyze the data were mean, and standard deviation. Statistics used to test the hypothesis were t-tests and One Way

The study revealed that 1) personal factors, including age, company of study, educational level, and monthly family income, significantly influenced the political participation behavior of students at the Army Non-Commissioned Officer School in Thailand at a statistical significance level of 0.05. Moreover, political socialization from family, peer groups, educational institutions, and mass media had a positive effect on their political participation. Recommendations in enhancing the political participation behavior of students at the Army Non-Commissioned Officer School in Thailand included family institutions, educational institutions, and relevant government agencies should instill values, knowledge, and understanding in line with democratic principles with the King as Head of State. This will ensure that students participate in political activities appropriately.

Keywords : 1. Democratic Political Participation 2. Army Non-Commissioned Officer School 3. The government

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยยึดถือหลักการว่าอำนาจอิสระสูงสุดในประเทศเป็นของประชาชน ประชาชนปกครองตนเองมีฐานะเป็นเจ้าของประเทศ ดังนั้นประชาชนจึงต้องรับผิดชอบต่อความเจริญหรือความเสื่อมของประเทศหรือสังคมของตนเอง ในการสร้างความเจริญให้เกิดขึ้นหรือป้องกันความเสื่อมให้เกิดขึ้น ประชาชนจึงต้องเข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการบริหารปกครองบ้านเมืองในทุกระดับอย่างเท่าเทียมกัน การปกครองนั้นจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะสำคัญหลายประการของพลเมือง หนึ่งในคุณลักษณะเหล่านั้นคือ การมีความเข้าใจหลักการพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เข้าใจการเลือกตั้งและมีส่วนร่วมทางการเมือง (ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล, 2566)

ประเทศไทยนั้น นับตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบประชาธิปไตย ปัญหาหลักในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย นอกจากปัญหาในด้านโครงสร้างและสถาบันทางการเมืองแล้ว ยังมีอุปสรรคในด้าน การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน จนอาจกล่าวได้ว่า

ประชาธิปไตยของไทยนั้นล้มลุกคลุกคลานมาเกือบตลอด เพื่อให้จะได้มีระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์นั้น ประชาชนจำเป็นต้องสนใจการเมือง ต้องติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวทางการเมืองและต้องมีความกระตือรือร้นที่จะมีบทบาทร่วมทางการเมือง ดังนั้นการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต่อประชาชน และโดยเฉพาะนิสิตนักศึกษาซึ่งได้รับสมญานามว่า “ปัญญาชน” เป็นผู้มีระดับความรู้และสติปัญญาสูง อันจะเป็นกำลังสำคัญของชาติและเป็นพลังที่สำคัญทางการเมืองที่มีต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยทั้งในปัจจุบันและอนาคต การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นกลไกสำคัญเสมือนหัวใจในระบอบประชาธิปไตย โดยเป็นการกระทำที่มีผลต่อการได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง หรืออำนาจการปกครองและการพ้นจากอำนาจนั้นรวมทั้งมีผลต่อนโยบายและการปฏิบัติตามนโยบายรัฐ ดังนั้นผู้ปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีความชอบธรรมแห่งอำนาจปกครอง อันมีที่มาจากเหตุผลและหลักนิติธรรม จะอ้างความชอบธรรมแห่งอำนาจปกครองนี้ได้ก็ต่อเมื่อผู้ถูกปกครองเชื่อว่าการใช้อำนาจของผู้ปกครองนั้นถูกต้องตามกฎหมายและมีเหตุผลเพียงพอ ผู้ปกครองจึงต้องไม่ละเมิดกฎหมายและใช้อำนาจการปกครองอย่างมีเหตุผล การเข้าร่วมและอุดมการณ์ทางการเมืองเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญที่รวมกับ องค์ประกอบอื่นแล้วทำให้เกิดเอกลักษณ์ ซึ่งเอกลักษณ์มีหลายองค์ประกอบคือร่างกาย เพศ สังคม อาชีพ จริยธรรม อุดมคติและคุณลักษณะทางจิตใจ ซึ่งประกอบกันเป็นตัวตนทั้งหมด จึงจำแนกบุคคล ได้โดยคุณลักษณะที่ปรากฏภายนอก ลักษณะนิสัย เพศ บทบาท สัมพันธภาพทางสังคมและการเป็น สมาชิกในกลุ่มอาชีพและการงาน การเข้าร่วมและอุดมการณ์ทางด้านศาสนาและการเมืองรวมถึงการปรับตัวและลักษณะทางบุคลิกภาพ จึงอาจกล่าวได้ว่าเอกลักษณ์คือความคิดรวบยอดทั้งหมดของตัวตน อุดมการณ์ทางด้านการเมืองมักได้รับการสำรวจตรวจกันในวัยรุ่นตอนปลาย (มยุรี ฤณอมสุข, 2554)

ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยจะดำเนินไปอย่างสัมฤทธิ์ผลนั้นขึ้นอยู่กับ ตัวแปร 3 ตัวแปร คือ 1) สภาพสังคมและเศรษฐกิจต้องเอื้ออำนวย เช่น ในทางสังคมนั้นประชาชนที่มีการศึกษาในระดับหนึ่ง มีความเข้าใจในเรื่องการเมืองการปกครอง มีการตื่นตัวทางการเมือง มีโอกาสเข้าถึงสื่อสารมวลชน และมีโอกาสเข้าถึงข่าวสารข้อมูล ในระดับเดียวกันในทางเศรษฐกิจ ถ้าเป็นเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมหรือกึ่งอุตสาหกรรม กึ่งเกษตรกรรม ซึ่งยิ่งนำไปสู่ชุมชนเมืองยิ่งขึ้น และจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อการศึกษาและความตื่นตัวทางการเมือง ฯลฯ ก็จะมีส่วนสนับสนุนเป็นอย่างมากต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และการพัฒนาระบอบการปกครองการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยต่อเนื่องและยั่งยืน 2) โครงการสร้างและกระบวนการประชาธิปไตย โดยระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ ให้มีรัฐสภา มีสถาบันฝ่ายบริหาร มีกระบวนการเลือกตั้ง กระบวนการตรวจสอบ ฯลฯ และที่สำคัญต้องรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและการมีส่วนร่วมของประชาชน ในทางการเมือง 3) ตัวแปรสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการพัฒนาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน นั่นคือ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ซึ่งจะต้องมีการเคารพสิทธิปัจเจกบุคคล การเคารพความเสมอภาคทางการเมืองและทางกฎหมายของปัจเจกบุคคล การเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนโดยทั่วไปของฝ่ายที่ปกครองอำนาจรัฐ มีความอดกลั้นต่อความคิดเห็นต่าง ๆ ฯลฯ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยนี้จะเหมือนวิญญูณที่หล่อเลี้ยงระบบประชาธิปไตย เพราะถึงแม้ตัวแปรที่หนึ่งหรือสองจะออกมาดีเลิศอย่างไรก็ตาม ถ้าขาดส่วนที่เป็นจิตวิญญูณคือส่วนที่เป็นประชาธิปไตย ก็จะไม่

ช่วยให้มีการผลักดันให้มีการมีส่วนร่วมของประชาชนอันเป็นตัวแปรสำคัญที่สุดของการพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ต่อเนื่องและยั่งยืนได้ (ลิขิต ธีรเวคิน, 2553)

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นักเรียนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการเมืองการปกครองไทยเพราะนักเรียนเป็นต้นกล้าประชาธิปไตย ที่จะงอกงามขึ้นมาอย่างอุดมสมบูรณ์ด้วยความเป็นประชาธิปไตย ดังนั้นการเข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของนักเรียนจะทำให้เกิดพลังการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญต่อการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นครูที่มีหน้าที่จัดทำการเรียนการสอนที่มุ่งเน้น ในการพัฒนาความพลเมืองของชาติ จึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทยของนักเรียนโรงเรียนนายสิบทหารบก กรณีศึกษานักเรียน กองพัน.นส.ที่ 2 เพื่อใช้เป็นแนวทางพัฒนาการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนการพัฒนา หลักสูตรให้สามารถส่งเสริมพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทยของนักเรียน สนับสนุนให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทของตนที่มี ต่อการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในฐานะพลเมืองที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา การเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทยของนักเรียนโรงเรียนนายสิบทหารบก

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการกล่อมเกล่าทางการเมือง ได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านกลุ่มเพื่อน ด้านสถาบันการศึกษา ด้านสื่อมวลชน ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทยแตกต่างกัน

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 ทำให้ทราบถึงปัจจัยพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทยของนักเรียนโรงเรียนนายสิบทหารบก กรณีศึกษานักเรียน กองพัน.นส.ที่ 2 เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการ พัฒนาการเรียนการสอน

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนกองพัน. นส. ที่ 2 โรงเรียนนายสิบทหารบก ได้มาจากการสุ่มแบบโควตา (Quota Sampling) แบ่งออกดังนี้ ร้อย.นส.ที่ 1 จำนวน 100 นาย ร้อย.นส.ที่ 2 จำนวน 100 นาย ร้อย.นส.ที่ 3 จำนวน 100 นาย ร้อย.นส.ที่ 4 จำนวน 100 นาย จำนวน รวม 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทยของนักเรียนโรงเรียนนายสิบทหารบก กรณีศึกษานักเรียน กองพัน.นส.ที่ 2 ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนที่ 2 ปัจจัยการกล่อมเกล่าทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของ

ไทย และส่วนที่ 3 พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของไทย มาวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) เป็นสถิติที่ใช้ในการสรุปบรรยายซึ่งค่าสถิติที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เพื่ออธิบายลักษณะปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของไทยของนักเรียนโรงเรียนนายสิบทหารบก กรณีศึกษานักเรียน กองพัน.นส.ที่ 2 การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Interferential statistics) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA) ในการพิสูจน์สมมติฐานที่ได้กำหนดไว้ นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอน มาเขียนข้อค้นพบในการวิจัยเพื่อการตรวจสอบจาก แนวคิด ทฤษฎี เพื่อพิจารณาความถูกต้อง ความเหมาะสม จัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

6. ผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทยของนักเรียนโรงเรียนนายสิบทหารบก กรณีศึกษานักเรียน กองพัน.นส.ที่ 2

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทย ได้แก่ ปัจจัยการกล่อมเกลາทางการเมือง ด้านครอบครัว ด้านกลุ่มเพื่อน ด้านสถานบันการศึกษา และด้านสื่อมวลชน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของไทย ปัจจัยการกล่อมเกลາทางการเมือง	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านครอบครัว			
ครอบครัวของท่านกระตุ้นให้ท่านมีความสนใจข้อมูลข่าวสารทางการเมือง	3.64	0.86	มาก
ท่านกับคนในครอบครัวร่วมกันพูดคุยวิจารณ์เกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเมือง	3.28	1.06	ปานกลาง
ครอบครัวของท่านส่งเสริมให้ท่านเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เช่น การรับฟังการปราศรัยหาเสียงเลือกตั้ง การสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง	3.16	1.03	ปานกลาง
ด้านกลุ่มเพื่อน			
กลุ่มเพื่อนของท่านให้ความสนใจกับข้อมูลข่าวสารกิจกรรมสถานการณ์ทางการเมืองอยู่เสมอ	3.10	0.83	ปานกลาง
ด้านกลุ่มเพื่อน			
กลุ่มเพื่อนของท่านให้ความสำคัญกับหลักประชาธิปไตยตามครรลองหลักการของหลักศาสนา	2.77	0.94	ปานกลาง
กลุ่มเพื่อนส่งเสริมให้ท่านเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เช่น การรับฟังการปราศรัยหาเสียงเลือกตั้ง การสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง	2.38	0.97	น้อย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของไทย	ระดับความคิดเห็น		
ด้านสถาบันการศึกษา			
สถาบันการศึกษาของท่านมีการเผยแพร่ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ นักเรียนได้รับรู้	3.12	1.10	ปานกลาง
สถาบันการศึกษาของท่านมีการรณรงค์เกี่ยวกับประชาธิปไตย เช่น สนับสนุนให้เยาวชนแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่	3.54	1.02	มาก
ท่านได้มีการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับอาจารย์ ใน สถานศึกษา	4.16	0.73	มาก
ในเรื่องที่เกี่ยวกับปัญหาสังคมอิสลามและปัญหาทางการเมือง			
ด้านสื่อมวลชน			
ท่านได้ติดตาม รับทราบข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการเมืองการ ปกครองของไทยจากสื่อต่าง ๆ	3.23	0.71	ปานกลาง
ท่านแสดงความคิดเห็นทางการเมืองด้วยการเขียนข้อความในหรือส่ง ภาพเคลื่อนไหวเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือเครือข่ายสังคมออนไลน์	3.24	0.85	ปานกลาง
ท่านเชื่อมั่นในข้อมูลข่าวสารทางการเมืองของสื่อมวลชนที่ท่านติดตาม	3.91	1.61	มาก
รวม	3.21	0.92	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.21$, S.D. = 0.92) เมื่อพิจารณารายด้าน ดังนี้

ด้านครอบครัวเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ครอบครัวของท่าน กระตุ้นให้ท่านมีความสนใจข้อมูลข่าวสารทางการเมือง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.64$, S.D.=0.86) รองลงมาคือ ท่านกับคนในครอบครัวร่วมกันพูดคุยวิจารณ์เกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.28$, S.D.=1.06) และครอบครัวของท่านส่งเสริมให้ท่านเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เช่น การรับฟังการปราศรัยหาเสียงเลือกตั้ง การสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.16$, S.D.=1.03)

ด้านกลุ่มเพื่อน เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า กลุ่มเพื่อนของท่านให้ ความสนใจกับข้อมูลข่าวสารกิจกรรมสถานการณ์ทางการเมืองอยู่เสมอ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.10$, S.D.=0.83) รองลงมา คือกลุ่มเพื่อนของท่านให้ความสำคัญกับหลักประชาธิปไตยตาม ครรลองหลักการของหลักศาสนา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.77$, S.D.=0.94) และกลุ่มเพื่อน ส่งเสริมให้ท่านเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เช่น การรับฟังการปราศรัยหาเสียงเลือกตั้ง การสมัคร เป็นสมาชิกพรรคการเมืองอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=3.28$, S.D.=0.97)

ด้านสถาบันการศึกษา เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ท่านได้มีการ สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับอาจารย์ ในสถานศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวกับปัญหาสังคมอิสลามและ ปัญหาทางการเมือง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 4.16$, S.D. = 0.73) รองลงมา คือสถาบันการศึกษาของ ท่านมีการรณรงค์เกี่ยวกับประชาธิปไตย เช่น สนับสนุนให้เยาวชนแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ อยู่

ในระดับมาก ($\bar{X}=3.54$, S.D. = 1.02) และสถาบันการศึกษาของท่านมีการเผยแพร่ข่าวสารทางการเมืองให้แก่ นักเรียนได้รับรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.12$, S.D. = 1.10)

ด้านสื่อมวลชน เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ท่านเชื่อมั่นในข้อมูลข่าวสารทางการเมืองของสื่อมวลชนที่ท่านติดตาม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 3.91$, S.D. = 1.61) รองลงมา คือ ท่านแสดงความคิดเห็นทางการเมืองด้วยการเขียนข้อความในหรือส่งภาพเคลื่อนไหวเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือเครือข่ายสังคมออนไลน์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}= 3.24$, S.D. = 0.85) และ ท่านได้ติดตาม รับทราบข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการเมืองการปกครองของไทยจากสื่อต่าง ๆ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}= 3.23$, S.D. = 0.71)

พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.70$, S.D. = 0.88) เมื่อพิจารณารายด้าน ดังนี้

ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับประชาธิปไตย เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ท่านได้มีความสนใจที่จะออกเสียงเลือกตั้ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 4.16$, S.D. = 1.06) รองลงมาท่านได้เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เช่น การรับฟังการปราศรัยหาเสียงเลือกตั้ง การสมัครเป็นสมาชิกการเมือง การเลือกตั้ง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 3.78$, S.D. = 1.04) และในฐานะที่ท่านเป็นประชาชนชาวไทย ท่านให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับประชาธิปไตย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}= 2.68$, S.D. = 1.00)

ด้านความเชื่อมั่นในหลักการปกครองในระดับประชาธิปไตย เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ท่านเชื่อว่าระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขสามารถสร้างความกลมเกลียวเหนียวแน่นให้กับคนในชาติได้อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 3.21$, S.D. = 1.03) รองลงมา ท่านเชื่อมั่นว่า หลักการปกครองในระดับประชาธิปไตยการเมืองที่ดี ทำให้การพัฒนาประเทศไปได้ดีด้วย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 4.08$, S.D. = 1.04) และในฐานะที่ท่านเป็นประชาชนชาวไทย ท่านให้ความเชื่อมั่นกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับประชาธิปไตย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 4.06$, S.D. = 1.01)

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทย ของนักเรียนโรงเรียนนายสิบทหารบก ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทย และการกล่อมเกลากิจกรรมทางการเมือง ได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านกลุ่มเพื่อน ด้านสถาบันการศึกษา ด้านสื่อมวลชน ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทยแตกต่างกัน สอดคล้องกับสมพงษ์ เกิดแก้ว (2565) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในเขตกรุงเทพฯ เยาวชนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงกำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี โดยเยาวชนส่วนใหญ่ติดตามข้อมูลข่าวสารทางอินเทอร์เน็ต หรือสื่อโซเชียลต่าง ๆ ปัจจัยด้านครอบครัวและเพื่อนที่เยาวชนสามารถสื่อสารพูดคุยความคิดเห็นทางการเมือง และพรรคการเมืองที่สร้างอุดมการณ์ทางการเมืองผ่านข้อความหรือสื่อในทางอินเทอร์เน็ตนั้นมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุวัฒน์ มัธยมนันท์ (2561) ได้ทำการศึกษา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครองไทยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรณีศึกษานักเรียนโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย พบว่า ผลการวิจัย ตัวแปร ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ความสนใจทางการเมืองการ ปกครองของครอบครัว กลุ่มเพื่อน สังคม และความรู้ทางการเมืองการปกครองไทยต่างกัน มีรูปแบบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทยแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนตัวแปร ประสิทธิภาพในการทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่างกัน มีรูปแบบพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทยไม่แตกต่างกัน สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทย และ การกล่อมเกลாதทางการเมือง ได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านกลุ่มเพื่อน ด้านสถาบันการศึกษา ด้านสื่อมวลชน ต่างกันทำให้พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกัน

8. องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทยของนักเรียนโรงเรียนนายสิบทหารบก กรณีศึกษานักเรียน กองพัน.นนส.ที่ 2 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ คือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียนโรงเรียนนายสิบทหารบก มี 4 ปัจจัย ได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านกลุ่มเพื่อน ด้านสถาบันการศึกษา และด้านสื่อมวลชน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทยของนักเรียนโรงเรียนนายสิบทหารบก กรณีศึกษานักเรียน กองพัน.นนส.ที่ 2

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

9.1.1 การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทยของนักเรียนโรงเรียนนายสิบทหารบก วิทยาลัยนักเรียน กองพัน.นส.ที่ 2 จากการวิจัยพบว่านักเรียนโรงเรียนนายสิบทหารบก วิทยาลัยนักเรียน กองพัน.นส.ที่ 2 ในปัจจุบัน ยังมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่มาก ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นอย่างมาก จำเป็นให้หน่วยงานรัฐต่าง ๆ สถาบันการศึกษา และสถาบันครอบครัว ต้องสนับสนุนและการรณรงค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้มากยิ่งขึ้น

9.1.2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทยของนักเรียนโรงเรียนนายสิบทหารบก วิทยาลัยนักเรียน กองพัน.นส.ที่ 2 ควรให้สิทธิในการแสดงความคิดเห็น หรือสามารถตัดสินใจเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วม เนื่องจากในการเข้ามามีส่วนร่วมบางเรื่องทางกฎหมาย อาจมีข้อขัดแย้งกัน

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

9.2.1 การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทยของนักเรียนโรงเรียนนายสิบทหารบก วิทยาลัยนักเรียน กองพัน.นส.ที่ 2 ครูผู้สอน ควรปลูกฝังทั้งหลักการการมีส่วนร่วมทางการเมือง ระบอบประชาธิปไตย ที่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เพื่อในอนาคตสามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม

9.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

9.3.1 ในการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทยของนักเรียนโรงเรียนนายสิบทหารบก วิทยาลัยนักเรียน กองพัน.นส.ที่ 2 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาเฉพาะพื้นที่โรงเรียนนายสิบทหารบก วิทยาลัยนักเรียน กองพัน.นส.ที่ 2 ในครั้งต่อไปจึงควรศึกษาโรงเรียนนายสิบทหารบก วิทยาลัยนักเรียน กองพัน.นส.อื่น ๆ ด้วย

9.3.2 ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเน้นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ ปัจจัยด้านครอบครัว ด้านกลุ่มเพื่อน ด้านสถาบันการศึกษา และด้านสื่อมวลชน ในครั้งต่อไปจึงควรศึกษา อิทธิพลจากกลุ่มต่าง ๆ ปัจจัยด้านอิทธิพลของบริบทของบุคคล และปัจจัยด้านอิทธิพลของวัฒนธรรม ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพิ่มเติม

9.3.3 ควรมีการวิจัยศึกษาเปรียบเทียบนักเรียนโรงเรียนนายสิบทหารบก กองพัน.นส. ที่นอกเหนือจากนักเรียนโรงเรียนนายสิบทหารบก วิทยาลัยนักเรียน กองพัน.นส.ที่ 2

10. เอกสารอ้างอิง

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2566). พลเมืองศึกษา (Civic Education): พัฒนาการเมืองไทยโดยสร้างประชาธิปไตยที่ “คน”. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2566. จาก <http://social.obec.go.th/node/64>

- ภาณุวัฒน์ มัธยมนันท์. (2561). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไทยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย: กรณีศึกษานักเรียนโรงเรียนสามเสนวิทยาลัย. การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต. คณะรัฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มยุรี ถนอมสุข. (2554). การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตภาควิชาพลศึกษาและกีฬา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ลิขิต อีระเวคิน. (2553). การเมืองการปกครองของไทย. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สรพงษ์ เกิดแก้ว. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการไทยวิจัยและการจัดการ. 3(1). 55-65.

11. คำขอบคุณ

บทความนี้สำเร็จลุล่วงและสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้จาก ผศ.ดร.จิตาภา ถิรศิริกุล และ ผศ.ดร.ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร ที่กรุณาให้คำปรึกษา ชี้แนะ แก้ไข และปรับปรุง สารนิพนธ์เล่มนี้อย่างเต็มกำลัง ด้วยความเมตตาโดยตลอด ขอกราบขอบพระคุณคุณแม่วงเดือน พรหมดี นางสาวชมพูนุท หิริโกกุล และครอบครัวที่ให้ความรัก ความหวังใจ รวมถึงกำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชา ทั้งในเรื่องของความรู้ คุณธรรม จริยธรรม การดำรงชีวิตให้เป็นสุข รวมทั้งคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยเสมอมา

พ็อนบวงสรวง : ศรัทธาคติ นาฏกรรมประดิษฐ์ และการสร้างพลังอำนาจเบา*
FORN BUANG SUANG : THE FAITH ARTIFICIAL DRAMA AND SOFT POWER
GENERATION

ศุภกร ฉลองภาค¹, ปัทมาวดี ชานสุวรรณ²

Supakorn Chalongsak¹, Pattamawadee Chansuwan²

คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Fine-Applied Arts and Cultural Science, Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}

Email : supakorn.ch2361@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัย พ็อนบวงสรวง : ศรัทธาคติ นาฏกรรมประดิษฐ์ และการสร้างพลังอำนาจเบา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการคติความเชื่อและการสร้างพลังอำนาจเบาในการพ็อนบวงสรวง 2) เพื่อศึกษารูปแบบของนาฏกรรมประดิษฐ์ในการพ็อนบวงสรวง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการศึกษาจากเอกสารและเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสังเกตและสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ จากกลุ่มผู้รู้ จำนวน 3 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ จำนวน 20 คน และกลุ่มบุคคลทั่วไป 20 คน แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า พ็อนบวงสรวงเป็นนาฏกรรมประดิษฐ์ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นเพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารโดยการใช้ร่างกาย สีหน้าและคำพูด น้ำเสียงที่ผ่านการปริวรรต การประพันธ์ให้เกิดวรรณศิลป์ที่เกิดสุนทรียะในการรับฟัง เพื่อแสดงความคิด ความรู้สึก และความต้องการของผู้แสดงที่สวมบทบาทในพื้นที่นั้น ๆ ที่กำหนดรูปแบบของการแสดง ทั้งแบบสามัญจนถึงวิจิตรเนื้อหา มีทั้งสมจริง และจินตนาการขึ้นมีสาระสำคัญ พ็อนบวงสรวงได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารระหว่างบุคคล สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และสังคม โดยการสื่อสารตามความเชื่อและพิธีกรรมนั้น ๆ พ็อนบวงสรวงมีประวัติศาสตร์ยาวนานเป็นรากฐานที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมกลายเป็น Soft Power อันเป็นที่รู้จักและได้รับการชื่นชมจากคนทั่วโลก เมื่อผนวกกับพลังและศักยภาพอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของไทย ที่ประกอบด้วยศิลปินไทยที่มีความสามารถ ทีมงานบุคลากรเบื้องหลังที่มีทักษะและเชี่ยวชาญ และการสนับสนุนของภาครัฐ จะเป็นการสร้างโอกาสและผลักดันอุตสาหกรรมสร้างสรรค์นำรายได้เข้าประเทศ และขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย พ็อนบวงสรวงยังเป็นการสร้างพลังอำนาจเบาที่ขับเคลื่อนให้เกิดการแพร่กระจายวัฒนธรรมให้เกิดเป็นการทำซ้ำและสร้างวัฒนธรรมให้เกิดเป็นประเพณีในทุกบริบท พื้นที่ของชุมชน และยังสามารถสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนหลายกลุ่มที่มีความแตกต่างกันทั้งเชื้อชาติ อาชีพ และสถานะทางสังคมให้มาแสดงออกถึงความศรัทธา โดยมี “นาฏกรรม” เป็นพลังในการขับเคลื่อน ต้องการของตนเอง

คำสำคัญ : 1. พ็อนบวงสรวง 2. ศรัทธาคติ 3. นาฏกรรมประดิษฐ์ 4. พลังอำนาจเบา

ABSTRACT

The Research Forn Buang Suang: The faith artificial drama and soft power generation. the objectives are 1) to study the beliefs and the creation of light power in the sacrifice dance, 2) to study the form of the artificial dance in the sacrifice dance. It is qualitative research. By means of a documentary study and collecting data from field observations and interviews. The tools used for data collection were observational forms and interview forms. from a group of knowledgeable people of 3 people, a group of practitioners of 20 people, and a group of general people of 20 people. The results of the data analysis were presented by descriptive analysis.

The results of the research showed that the sacrificial dance was an artificial dance that was created to be used as a communication tool by using the body. facial expressions and words overseen voice Composing produces literary arts that are aesthetically pleasing to listen to. to express the thoughts, feelings, and needs of actors who play roles in the space that determines the style of the performance Both ordinary and fine contents are both realistic and imaginative. Sacrifice dance has been used as a communication tool between people. Sacred things and society by communicating according to beliefs and rituals. Sacrifice dance has a long history as the foundation that is cultural capital, becoming soft power. which is known and appreciated by people all over the world when combined with the power and potential of Thailand's creative industries that consists of talented Thai artists Skilled and expert behind-the-scenes team and government support It will create opportunities and push creative industries to bring income to the country and drive the Thai economy. Sacrifice dancing is also the creation of a light power that drives the spread of culture to be reproduced and culture to be a tradition in all areas of the community. And can also create incentives for many groups of people with different races, occupations and social status to express their faith, with "drama" as the driving force want their own.

Keyword : 1. Forn Buang Suang 2. Faith 3. Artificial drama 4. Soft power

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของอีสาน คือความหลากหลายของความเชื่อของกลุ่มคน ซึ่งทางสังคมศาสตร์ใช้คำว่า “ชาติพันธุ์” เพื่อแบ่งแยกความหลากหลายของวัฒนธรรมและกลุ่มคน โดยมีองค์ประกอบ เช่น ภาษา ความเชื่อ ศาสนา เครื่องมือเครื่องใช้ เปรียบเทียบวัฒนธรรมเพื่อพิจารณาความแตกต่าง ความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม และกลุ่มคน วัฒนธรรมถือเป็นสิ่งที่บรรพบุรุษสร้างขึ้น เพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม โดยผ่านความเชื่อ ความเกรงกลัว และความต้องการความมั่นคงทางจิตใจ แต่ละสังคมจะมีการสร้างวัฒนธรรมที่เข้มแข็งจนมีอัตลักษณ์

ประจําชุมชน สามารถสืบทอดกลายเป็นประเพณีที่ชุมชนยอมรับ (กิจติพงษ์ ประชาชิต, 2554) อาทิจการพ่อนรำที่ปรากฏในศาสนาและพิธีกรรมที่เปรียบดั่งเครื่องสักการะมงคลที่เทพเจ้าชั้นขมยินดีทั้งยังถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์ และควบคุมสังคมให้มีความเป็นปกติสุข การพ่อนรำในศาสนาและพิธีกรรมนี้จึงได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากระบบสังคม ทั้งในด้านบุคคล วัตถุ

วัฒนธรรมไทยเป็นเบ้าหลอมสำคัญของคุณลักษณะเด่นของความเป็นไทยและคนไทย บ่งบอกที่มาของคุณสมบัติและอุปนิสัยอ่อนโยน อ่อนน้อม ถ่อมตน ความละเมียดละไม ใส่ใจในรายละเอียด ของคนไทย รวมถึงศิลปะในมวยไทย เอกลักษณ์เหล่านี้ควรได้รับการเผยแพร่ให้แพร่หลายยิ่งขึ้นในต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ที่สร้างเกียรติภูมิให้กับความเป็นไทยและคนไทย ศิลปวัฒนธรรมหลัก ที่จะเผยแพร่แบ่งเป็น ๗ หมวดหมู่ ได้แก่ ศิลปะและหัตถกรรมไทย (Artistry and Craftsmanship) ดนตรีและนาฏศิลป์ (Music and Dramatic Arts) ธรรมเนียมและเทศกาล (Traditions and Festivals) วรรณศิลป์และนิทานพื้นบ้าน (Literature and Folklore) ภูมิปัญญา (Local Wisdoms) อาหารไทย (Thai Food) มวยไทย (Muay Thai) โครงการแลกเปลี่ยน (Exchange Programs) การส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนไทยและชาวต่างชาติอันจะก่อให้เกิดทัศนคติที่ดี มิตรภาพระหว่างคนโดยตรง เป็นช่องทางให้ชาวต่างชาติรู้จักความเป็นไทยที่ลึกซึ้งขึ้น ขณะที่คนไทยก็จะได้รู้จักและเข้าใจชาวต่างประเทศมากยิ่งขึ้น เกิดเครือข่ายระหว่างคนไทยกับชาวต่างประเทศในกลุ่มวัยต่าง ๆ ทั้งยังจะเปิดช่องทางที่นำไปสู่บรรยากาศและโอกาสของความร่วมมือและการสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ร่วมกันต่อไป ลักษณะโครงการมีหลากหลาย

การสร้างพลังอำนาจเบา (soft power) เป็นเรื่องของการจัดการอำนาจอย่างมียุทธวิธีและอาศัยวาระนำทางโดยชี้ให้เห็นว่า soft power จะประสบความสำเร็จเมื่อพร้อมด้วย 1) วาระที่จูงใจ 2) ความร่วมมือจากทุกฝ่าย 3) ทรัพยากรทางอำนาจที่มีพลังในการโน้มน้าวและเข้าถึงผู้คน และ 4) การจัดการเพื่อให้มั่นใจว่า soft power จะบังเกิดผลในชาติเป้าหมายโดยรวมเรื่องของการพยายามสร้างปฏิริยาตอบรับในชาติเป้าหมายให้มากที่สุด (ฐณยศ โล่ห์พัฒนานนท์, 2565) นโยบายต่อเนื่องในการสนับสนุน Soft Power และอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของไทย มุ่งส่งเสริมวัฒนธรรม 5 F ที่เป็น Soft Power ของไทยให้กลายเป็นสินค้าทางส่งออกทางวัฒนธรรมสำคัญของไทย อาหาร (Food) ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ (Film) การออกแบบแฟชั่นไทย (Fashion) ศิลปะการป้องกันตัวแบบไทย (Fighting) เทศกาลประเพณีไทย (Festival) ทั้งนี้ เอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย มีประวัติศาสตร์ยาวนาน เป็นรากฐานที่เป็นทุนทางวัฒนธรรม สะท้อนผ่านอาหาร ศิลปะ วัฒนธรรม บันเทิง เพลง ภาพยนตร์ และสถานที่ท่องเที่ยว กลายเป็น Soft Power ของไทย ให้ที่เป็นที่รู้จักและได้รับการชื่นชมจากคนทั่วโลก หากพลังและศักยภาพอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของไทย ที่ประกอบด้วยศิลปินไทย ที่มีความสามารถ ทีมงานบุคลากรเบื้องหลังที่มีทักษะและเชี่ยวชาญ และการสนับสนุนของภาครัฐ(ธนกร วังบุญคงชนะ, 2565) ถือเป็นการสร้างโอกาสและช่องทางใหม่ๆ ผลักดันอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ และ Soft Power กลายเป็นสินค้าทางส่งออกทางวัฒนธรรมสำคัญของไทย

พ่อนบวงสรวง เป็นนาฏกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในพิธีกรรมเพื่อสักการะสังเวยโดยได้นำเอาความเชื่อความศรัทธาผ่านกระบวนการนาฏยประดิษฐ์จนเกิดเป็นนาฏกรรมในพิธีกรรมพ่อนบวงสรวงและได้นำเข้ามาเป็นเครื่องมือสื่อสารประเภทหนึ่งที่ใช้ ร่างกาย คำพูด สีหน้า และน้ำเสียงเพื่อเป็นการส่งผ่านการแสดงออกทางความคิด ความรู้สึก และความต้องการของผู้แสดงทั้งที่สวมบทบาทเป็น

ตนเองหรือที่ถูกกำหนดขึ้น รูปแบบของ การแสดงมีทั้งแบบสามัญจนไปถึงวิจิตรเนื้อหาทั้งสมจริง และจินตนาการขึ้น โดยมีสาระสำคัญ คือ แนวคิดหรือแก่นของการแสดงอยู่ที่บทประพันธ์ของการแสดง การแสดงที่เกิดขึ้นมีทั้งในเวลาปกติและโอกาสพิเศษ เมื่อมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคม นาฏกรรมจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารระหว่างบุคคลและสังคม โดยมีรูปแบบการสื่อสารที่แตกต่างกันออกไปตามรสนิยมและนโยบายการปกครองของผู้ปกครองหรือนำรวมทั้งการนำไปใช้ในโอกาสต่างๆ ทำให้บทบาทหน้าที่ของนาฏกรรมเกิดความหลากหลายมากขึ้น (มณีนสา วศิณารมณ, 2562) นาฏกรรมที่เกิดขึ้นในพิธีกรรมจึงไม่สามารถแยกแยะอย่างชัดเจนได้ นาฏกรรมการบวงสรวงจึงไม่ได้มีเพียงหน้าที่เป็นเครื่องยกระดับจิตใจหรือเพื่อใช้ให้เกิดความบันเทิงอารมณ์ แต่นาฏกรรมมีอำนาจในการขับเคลื่อนและสร้างแรงจูงใจได้หลากหลายทางและยังมีผลต่อสภาพจิตใจของมนุษย์

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา นาฏกรรมประดิษฐ์ที่สร้างขึ้นจากความคิดสร้างสรรค์ของการฟ้อนบวงสรวงสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสังคมอีสานเพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับชุมชนอีสาน ความเป็นมา รวมทั้งรูปแบบของนาฏกรรมที่ถูกประดิษฐ์สร้างในการฟ้อนบวงสรวง รวมไปถึงการสร้างพลังอำนาจเบา (Soft Power) มาผ่านกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิดและทฤษฎีหลักทางด้านมานุษยวิทยาและนาฏศิลป์มาร่วมอธิบายปรากฏการณ์ ผลการศึกษาจะทำให้เกิดองค์ความรู้ทางด้านศิลปะการแสดง ทั้งนี้ยังเป็นการยกระดับงานวิจัยทางด้านนาฏศิลป์และงานวิจัยทางด้านศิลปกรรมศาสตร์ ให้เกิดมิติที่สัมพันธ์กับสังคมวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบซึ่งจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ทางวิชาการและยังเป็นการอนุรักษ์สืบสานและพัฒนาศิลปะการแสดงท้องถิ่นของภาคอีสานให้มีมาตรฐานในระดับท้องถิ่นได้อีกทางหนึ่ง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาการคติความเชื่อและการสร้างพลังอำนาจเบาในการฟ้อนบวงสรวง
- 2.2 เพื่อศึกษารูปแบบของนาฏกรรมประดิษฐ์ในการฟ้อนบวงสรวง

3. ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

- 3.1 ทำให้ทราบถึงคติความเชื่อและการสร้างพลังอำนาจเบาในการฟ้อนบวงสรวง
- 3.2 ทำให้ทราบถึงรูปแบบของนาฏกรรมประดิษฐ์ในการฟ้อนบวงสรวง

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอีกทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยกำหนดกรอบและขั้นตอนของระเบียบวิธีวิจัยดังนี้ ประชากรกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย 1) กลุ่มผู้รู้ (Key Informant) ได้แก่ (1) ดร.ฉวีวรรณ พันธุ ศิลปินแห่งชาติผู้เชี่ยวชาญทางด้านฟ้อนอีสาน (2) รองศาสตราจารย์ ดร. ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏกรรม (3) ว่าที่ร้อยตรี ดร. ชัยนาถ มาเพ็ชร ผู้เชี่ยวชาญทางด้าน นาฏกรรมและคีตกรรมอีสาน 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informant) ได้แก่ ผู้เข้าร่วมการฟ้อนบวงสรวง จำนวน 20 คน 3) กลุ่มบุคคลทั่วไป (General Informants) โดยใช้วิธีสุ่มแบบก้อนหิมะ (Snowball Sampling) จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ

1) แบบสัมภาษณ์ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง
 2) แบบสังเกต ได้แก่ แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบสังเกตไม่มีส่วนร่วม การเก็บรวบรวมข้อมูล
 ภาคสนามการวิจัยครั้งนี้ ใช้ข้อมูลภาคสนามเป็นหลักประกอบด้วย 1) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
 และไม่มีโครงสร้าง สัมภาษณ์ผู้รู้ เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลเพื่อนำมาสังเคราะห์ วิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่ง
 คำตอบของการวิจัย โดยการสัมภาษณ์ทุกครั้งผู้วิจัยจะติดต่อทางโทรศัพท์ไปยังผู้ให้ข้อมูลเพื่อนัด
 หมายการสัมภาษณ์ เพื่อให้การเก็บข้อมูลทุกครั้งเป็นไปด้วยความเรียบร้อย การจัดกระทำข้อมูลและ
 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจัดกระทำข้อมูลโดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต มา
 ตรวจสอบ ความถูกต้อง และจัดกลุ่มของข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยการวิเคราะห์ข้อมูล
 ผู้วิจัยได้นำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า
 (Triangulation Technique) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์
 (Descriptive analysis)

5. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องฟอนบวงสรวง : ศรัทธาคติ นาฏกรรมประดิษฐ์ และการสร้างพลังอำนาจเบา
 ผู้วิจัยได้ทำการแบ่งผลการวิจัยดังนี้

5.1 ผลการศึกษาการคติความเชื่อและการสร้างพลังอำนาจเบาในการฟอนบวงสรวง พบว่า
 พิธีกรรมส่วนใหญ่มักจะเกิดมาจากความเชื่อ ค่านิยม และสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต และอิทธิพล
 ของศาสนาที่มีต่อคนในท้องถิ่น ส่วนนาฏกรรมได้เกิดขึ้นตามห้วงของกาลเวลาในปัจจุบัน และดำเนิน
 ไปตามวิถีประสพการณ์ความรู้ความคิดที่นำมาสู่การสร้างสรรค์นาฏกรรมที่เป็นเครื่องมือสะท้อน
 สังคมผ่านการตีความ ออกแบบการแสดงตามความเชื่อที่อาศัยนาฏกรรมสู่พิธีกรรมอันดงามดัง
 พิธีกรรม “ฟอนบวงสรวง” ที่ปรากฏในสังคมอีสานมีความเชื่อตั้งแต่บรรพชนในแทบทุกพื้นที่ของ
 สังคมชาวอีสาน ซึ่งจากการสัมภาษณ์ วิวัฒน์ วาทอง (2565) กล่าวว่า ความเชื่อของคนอีสาน เป็น
 พลังความเชื่อพื้นฐานที่คนอีสานส่วนใหญ่นำมาเป็นคติในทุกด้าน เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจ
 พลังความคิด ปัญหาในการแก้ปัญหาหรือปรับตัว การสร้างแรงบันดาลใจ จนกระทั่งทำให้เกิด
 ความสามัคคี ในชุมชน พิธีกรรมต่อสิ่งที่เหนือธรรมชาติที่ไม่มีตัวตน จากอดีตจนปัจจุบันนานาฏกรรม
 มาใช้ในการฟอนขอฝน รักษาโรค สู้ขวัญ และการบวงสรวงต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์

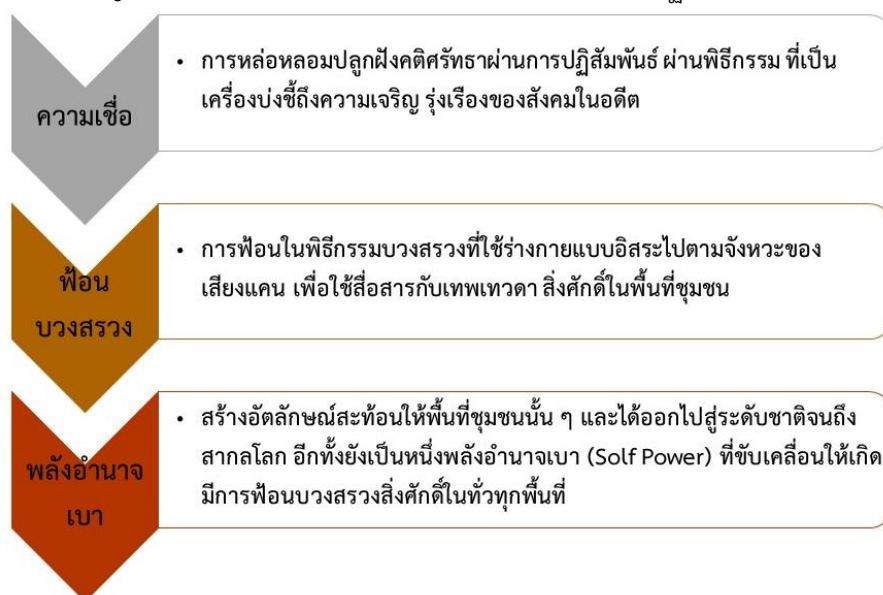
ฟอนบวงสรวงเป็นนาฏกรรมประดิษฐ์ที่ถูกประกอบสร้างขึ้นเพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือ
 สื่อสารโดยใช้ร่างกาย สีหน้าและคำพูด น้ำเสียงที่ผ่านการปริวรรต การประพันธ์ให้เกิดวรรณศิลป์ที่
 เกิดสุนทรียะในการรับฟัง เพื่อแสดงความคิด ความรู้สึก และความต้องการของผู้แสดงที่สวมบทบาท
 ในพื้นที่นั้น ๆ ที่กำหนดรูปแบบของการแสดง ทั้งแบบสามัญจนไปถึงวิจิตรเนื้อหา มีทั้งสมจริง และ
 จินตนาการขึ้นมีสาระสำคัญ คือ แนวคิดหรือแก่นของการแสดงที่มีอยู่ทับทรวงพันธของการแสดงที่
 เกิดขึ้นในเวลาปกติและโอกาสพิเศษ เมื่อมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคม ฟอนบวงสรวงได้ถูกนำมาใช้เป็น
 เครื่องมือสื่อสารระหว่างบุคคล สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และสังคม โดยการสื่อสารตามความเชื่อและพิธีกรรม
 นั้น ๆ ด้วยฟอนบวงสรวง เป็นการแสดงให้เห็นแบบอย่างการเล่าเรื่องราว ประวัติศาสตร์และ
 ประสพการณ์ให้เห็นภาพ ทั้งยังเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว โน้มน้าวทางจิตใจ รวมทั้งความคิด และการ
 ปฏิบัติ ฟอนบวงสรวงถือเป็นสิ่งสำคัญในการทำหน้าที่เป็นเครื่องมือที่มนุษย์ใช้แสดงออกทางความคิด

ความรู้สึกและความต้องการของตนเอง ผู้วิจัยได้ทำการแบ่งประเภทของความเชื่อในการพ้องบังสรวง ออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้ 1.1) ความเชื่อต่อเทพเทวดา คนอีสานเชื่อว่า “แถน” หรือพระยาแถน เป็นเทพเจ้าผู้สร้างโลกให้ทุกชีวิตอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างมีกฎเกณฑ์ ที่สามารถขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล เพื่อทำไร่นา รวมถึงช่วยเหลือเมื่อเจ็บป่วย ซึ่งเป็นความเชื่อที่นำเอาพระยาแถนมายึดโยงเกาะเกี่ยวจิตใจคนในชุมชนสมาชิกหลักที่เป็นแกนคือผู้หญิงล้วนมีแม่ครูใหญ่ผู้เป็นหัวหน้าประกอบพิธีในฐานะผู้ส่งสารถึง “พระยาแถน” และ ผู้สืบทอดภาระหน้าที่สำคัญนี้ตามสายตระกูลผู้กระทำพิธีและผู้เข้าร่วมพิธีมีลักษณะอารมณ์และการแสดงออกจากพลังศรัทธาที่มีต่อ พระยาแถน โดยใช้ความเชื่อมั่นศรัทธาในการต่อสู้กับการเจ็บไข้ได้ป่วย ผ่อนคลาย ลดความตึงเครียดจิตใจปลอดโปร่ง ไร้วิตกกังวลจนอาการดีขึ้นหรือหายขาด ทั้งนี้ยังเป็นการสร้างเสริมจิตสำนึกรำลึกถึงบรรพชนด้วยความนอบน้อม กตัญญูต่อบุพการีรักใคร่ปรองดองในเครือญาติและลูกหลานแถนด้วยกัน ทั้งยังเกิดความศรัทธาจนสืบทอดต่อกันกลายเป็นจารีตกำเนิดประเพณีและวัฒนธรรม มีรากฐานมาจากความเชื่อความศรัทธา ประสบการณ์แต่ละปัจเจกบุคคลนำไปสู่พิธีกรรมเป็นสื่อผ่านที่ทำให้เกิดความสำนึกตามเป้าประสงค์ และมีกำลังใจในการใช้ชีวิต 1.2) ความเชื่อต่อบรรพบุรุษ ชาวอีสานเชื่อว่า การที่สังคมเกิดความไม่เป็นปกติสุข เกิดการเจ็บป่วยมาจาก การลบหลู่ การไม่เคารพ ต่อผีบรรพบุรุษ จะทำให้ทำนโกรธ และเกิดอาเพศ เกิดภัย อันตรายต่าง ๆ รวมถึงอาการเจ็บป่วยที่จะต้องใช้เวลาอันยาวนานในการขับไล่ และต้องมีพิธีกรรมเช่นไหว้ บวงสรวงบรรพบุรุษ หรือสิ่งที่เป็นพลังนามธรรมที่มองไม่เห็น เพื่อให้เกิดความปกติสุขในสังคม 1.3) ความเชื่อในพระพุทธศาสนา การบูชาพระรัตนตรัยเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงพิธีกรรมที่มีความเชื่อเรื่องผีการทำบุญ อุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษก่อนประกอบพิธีกรรมก่อนทำพิธีกรรมพ้องบังสรวงนั้น ก็จะต้องการบูชาพระรัตนตรัย ถวายเครื่องสังฆทาน เพื่อเป็นการอธิษฐานจิต อุทิศส่วนกุศลให้วิญญาณบรรพบุรุษ ก่อนที่จะเริ่มพ้องบังสรวงถวาย 1.4) ความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ คติความเชื่อศาสนาพราหมณ์ได้รับอิทธิพลอย่างสูงจากศาสนาผี ซึ่งเป็นศาสนาพื้นเมืองดั้งเดิม เช่น ข้อปฏิบัติของพราหมณ์ การบวงสรวง และการบูชาผี ทำให้มี อัตลักษณ์เป็นของตนเอง ความเชื่อการบนบาน บวงสรวงนี้มีแหล่งกำเนิดจากพราหมณ์ตั้งแต่ก่อนพุทธกาลที่นิยม ทำพิธีมหาโยถด้วยการฆ่าสัตว์ สังเวทเทพเจ้าจากการที่ได้ตามต้องการแล้ว เช่น ม้าที่ใช้เป็นพาหนะในการสู้รบ ภายหลังเสร็จศึกแล้วจะถูกฆ่าสังเวทเทพเจ้าที่ตนบนบานไว้

พ้องบังสรวง เกิดจากความเชื่อที่สร้างให้เกิดพิธีกรรมซึ่งมีหลักฐานทางโบราณคดีบนกลองมโหระทึกที่ขุดพบในแถบอุษาคเนย์ ปรากฏภาพชนเผ่ามีการ พ้องรำและเป่าแคน มีความคล้ายพิธีกรรมลำผีฟ้า ผีแถนในสังคมอีสาน ที่เป็นการพ้องในพิธีกรรม โดยใช้ร่างกายเป็นแบบอิสระไปตามจังหวะของเสียงแคน เพื่อใช้สื่อสารกับเทพเทวดา สิ่งศักดิ์ในพื้นที่ชุมชน สิ่งนี้ถือได้ว่าเป็นการหล่อหลอมปลูกฝังคติศรัทธาผ่านการปฏิสัมพันธ์ ผ่านพิธีกรรม ที่เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความเจริญ รุ่งเรืองของสังคมในอดีต แสดงให้เห็นวัฒนธรรมชุมชนอันทรงคุณค่าที่มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างและพฤติกรรมของคนในชุมชนที่ใช้ศิลปะการพ้องรำเป็นตัวกลางในการสื่อสารและถวายเป็นเครื่องสักการบูชาแก่สิ่งต่าง ๆ ทั้งในพิธีพราหมณ์ พิธีพุทธ และพิธีกรรมต่าง ๆ อันหลากหลายชาติพันธุ์ การพ้องในพิธีกรรมมีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่เข้ามามีบทบาทในประเพณีและยกระดับประเพณีของจังหวัดจนขึ้นมาเป็นวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าในพื้นที่ ที่ควรอนุรักษ์สืบสาน หากแม้มีการเปลี่ยนแปลงแต่ยังคงนัยยะสำคัญที่ใช้เป็นเครื่องบูชา สักการะ บวงสรวง แก่สิ่งต่าง ๆ ตาม

เป้าประสงค์ในแต่ละบริบทนั้น ๆ การพ่อนในประเพณีที่เป็นสิ่งคล้ายคลึงดจากการทำงาน ได้กลายมาเป็นเครื่องสักการะอันสูงสุด และเป็นส่วนสำคัญ เพราะในแต่ละพิธีนั้นจะต้องศิลปะการพ่อนที่นำมาบวงสรวง สมโภช แม้กระทั่งถวายแด่สถาบันพระมหากษัตริย์ แต่หนึ่งสิ่งในปัจจุบัน การพ่อนบวงสรวง ได้เกิดกระแสนิยมไปทั่วทุกภูมิภาค โดยเฉพาะในสังคมอีสานที่ต่างนำเอาวัฒนธรรมการพ่อนรำเข้ามามีบทบาทหน้าที่สำคัญ เช่น การพ่อนที่รวบรวมจำนวนประชากรในพื้นที่เข้ามารวมพ่อน จำนวน 5000 – 10000 คน ไม่ว่าจะเป็นการสมโภชเมือง การบวงสรวงบรรพบุรุษผู้ก่อตั้งอนุสาวรีย์ ศาสนสถาน ศาลเจ้าที่ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งชั้นฟ้า ชั้นดิน พ่อนบวงสรวง จึงมีความสำคัญแก่ผู้คนในสังคมระดับภูมิภาค จนลงมาถึงระดับชุมชน ที่มีพัฒนาการและสร้างอัตลักษณ์สะท้อนให้พื้นที่ชุมชนนั้น ๆ ได้ออกไปสู่ระดับชาติจนถึงสากลโลก อีกทั้งยังเป็นหนึ่งพลังอำนาจเบาที่ขับเคลื่อนให้เกิดมีการพ่อนบวงสรวงสิ่งศักดิ์ในทั่วทุกพื้นที่ และยังเป็นการสร้างภาพลักษณ์ทั้งดงามให้แก่บริบทชุมชนขนาดย่อยไปถึงขนาดใหญ่ รวมไปถึงการสร้างเศรษฐกิจให้แก่พื้นที่ และดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยว นโยบายการท่องเที่ยวเมืองรอง เกิดการทำซ้ำจนกลายเป็นประเพณีประจำปีที่ยิ่งใหญ่ของทั่วทุกชุมชน

พ่อนบวงสรวงเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมไทย มีประวัติศาสตร์ยาวนานเป็นรากฐานที่เป็นทุนทางวัฒนธรรม กลายเป็น Soft Power อันเป็นที่รู้จักและได้รับการชื่นชมจากคนทั่วโลก เมื่อผนวกกับพลังและศักยภาพอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของไทย ที่ประกอบด้วยศิลปินไทยที่มีความสามารถ ทีมงานบุคลากรเบื้องหลังที่มีทักษะและเชี่ยวชาญ และการสนับสนุนของภาครัฐ จะเป็นการสร้างโอกาสและผลักดันอุตสาหกรรมสร้างสรรค์และ Soft Power กลายเป็นสินค้าทางส่งออกทางวัฒนธรรมสำคัญของไทย นำรายได้เข้าประเทศและขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย

ภาพที่ 1 สรุปคติความเชื่อและการสร้างพลังอำนาจเบาในการพ่อนบวงสรวง

5.2 รูปแบบของนาฏกรรมประดิษฐ์ในการพ่อนบวงสรวง ผู้วิจัยได้นำเสนอพ่อนบวงสรวงที่เป็นประเพณีสำคัญของแต่ละจังหวัด โดยเป็นการบวงสรวงอนุสาวรีย์บุคคลในประวัติศาสตร์ของ 3 พื้นที่ ดังนี้

5.2.1 ฟ้อนบวงสรวงกรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี เป็นการการแสดงพลังแห่งความศรัทธาต่อ "พลตรีพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม" และเป็นวันประกาศให้ชาวไทย ชาวโลก รับรู้ถึงความศรัทธาอันยิ่งใหญ่ของชาวอุดรธานี จนประจักษ์เป็นงาน เทศกาลประเพณีสำคัญ พร้อมทั้งกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าของประเทศไทย

ภาพที่ 2 ภาพมุมสูงฟ้อนบวงสรวงกรมหลวงประจักษ์ฯ จังหวัดอุดรธานี
ที่มา : สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์, 2565

รูปแบบการฟ้อนบวงสรวง ใช้ท่าฟ้อนแบบนาฏศิลป์อีสานคือการใช้เท้า เช่น การย่ำเท้า อีกสิ่งหนึ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นอีสานคือเนื้อร้องและทำนองเพลง ความหมายของท่าฟ้อนจึงเป็นไปตามเนื้อ ร้องที่กล่าวถึงประวัติการก่อตั้งเมืองอุดรธานีของกรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม ด้วยความร่วมมือของชาวเมืองอุดรหลายกลุ่มที่ได้รับมอบหมายให้ไปฝึกซ้อมและพัฒนาท่าฟ้อน จึงไม่มีรูปแบบท่าฟ้อนที่แน่นอนในยุคแรก แต่เมื่อหลายฝ่ายให้ความสำคัญจึงเห็นถึงพลังความร่วมมือ อันเป็นไปด้วยจิตวิญญาณของลูกหลานชาวอุดรธานี จึงได้เกิดมีกระบวนการทำฟ้อนที่ตายตัวและมีการฝึกหัดอย่างจริงจังและเป็นระบบอย่างพร้อมเพรียงของหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดอุดรธานี ประเพณีฟ้อนบวงสรวง จึงถูกกล่าวถึงอย่างกว้างขวางทั่วประเทศเป็นพลังดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวชมงานเทศกาล อย่างล้นหลามทุกปี

การแต่งกายนิยมสวมเสื้อแขนกระบอกผ้าไหม-ผ้ายี่เสียด สวมผ้าซิ่นหรือผ้าถุงมัดหมี่ ขิดย้อมคราม พาดผ้าเปี่ยง หรือสไบ ทัดด้วยดอกทองกวาว หรือดอกจาน ในถือนามาลัยกร ฟ้อนบวงสรวงด้วยเพลง ฟ้อนบวงสรวง กรมหลวงประจักษ์ (คอนสวรรค์) นับเป็น

ประเพณีฟ้อนบวงสรวงกรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม ได้กลายเป็นงานประจำปีของจังหวัดอุดรธานี นอกจากจะเป็นที่ภูมิใจของชาวอุดรธานีแล้ว ประเพณีฟ้อนบวงสรวงยังได้ส่งอิทธิพลไปเขตพื้นที่ท้องถิ่นของจังหวัดอุดร กิจกรรมในลักษณะการฟ้อนเพื่อบวงสรวงอีกหลายแห่ง เช่น ที่อำเภอประจักษ์ศิลปาคม ประชาชนได้ร่วมมือกัน สร้างอนุสาวรีย์และจัดการฟ้อนบวงสรวงประจำปี ในลักษณะที่คล้ายกับส่วนของจังหวัดมีการนำรูปแบบท่าฟ้อนและเพลงประกอบการฟ้อนบวงสรวงไปใช้ และในช่วงหลายปีที่ผ่านมา การฟ้อนบวงสรวง ในลักษณะการนำคนจำนวนมากมาร่วมฟ้อนในงาน

ครบรอบการก่อตั้งจังหวัดต่าง ๆ ได้มีการกล่าวอ้างถึงจังหวัด อุตรธานีว่าเป็นต้นแบบในการจัดงาน แนวคิดการฟ้อนบวงสรวงไปจากจังหวัดอุตรธานีเช่นเดียวกัน สิ่งนี้สะท้อนถึงพลังแห่งความสามัคคี ของชาวอุตรธานีในการแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อกรมหลวงประจักษ์ศิลปาคมจนเป็นที่ประจักษ์ และเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวจนเกิดการนำงานประเพณีฟ้อนบวงสรวงมาจัด ขึ้นในวันที่ระลึกการ ก่อตั้งเมือง เพื่อเป็นการแสดงถึงความกตัญญู ระถึงคุณงามความดีของบรรพบุรุษ ของตนเองใน ลักษณะเดียวกัน ฟ้อนบวงสรวงกรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม ถือเป็นจุดแรกเริ่มของการฟ้อนบวงสรวง ในการสมโภชน์เมือง และได้มีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาร่วมให้เกิดบทบาทและเป็นการสร้าง เศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังแฝงคตินัยยะผ่านท่าฟ้อน เครื่องแต่งกาย บทร้อง และองค์ประกอบอื่น ๆ เพื่อสร้างความสามัคคี ให้แก่ชุมชนและอีกหลากหลายชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่สังคมเมืองอุตรล่อหลอมให้เกิด เป็นภาพวัฒนธรรมจ้อง จนเกิดกลายเป็นกระแสแห่งความนิยมของวัฒนธรรมความเชื่อที่นำเอา นานากรรมเข้าใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร

5.2.2 ฟ้อนบวงสรวงท้าวสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา เป็นการเปิดโอกาสให้เหล่าสตรีได้ ออกมาพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยน ความคิดเห็น และนำเสนอความสามารถและความงดงามของ เครื่องแต่งกายที่ตนเองได้สวมใส่ต่อผู้อื่น อีกทั้งยังเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมทาง สังคมของกลุ่มชาว สตรีในจังหวัดนครราชสีมาที่มักจะนัดหมาย รวมตัวกันเพื่อมาแสดงออกความเคารพ ต่อวีรสตรีผู้กล้า หาญนับเป็นกิจกรรมรวมพลังทางสังคมในอีกมิติหนึ่ง

ภาพที่ 3 ฟ้อนบวงสรวงท้าวสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา
ที่มา : สำนักวัฒนธรรม จังหวัดนครราชสีมา, 2565

บริบททางวัฒนธรรมโคราชในการฟ้อนบวงสรวงท้าวสุรนารี การฟ้อนบวงสรวงท้าว สุรนารี ถือเป็นมหรสพเพื่อการเฉลิมฉลองอย่างหนึ่ง ประกอบไปด้วยศิลปะ และวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ท้องถิ่นโคราช สะท้อนออกมาอย่างน่าสนใจปรากฏในหลายลักษณะ เช่น 1) ภาษาโคราช องค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของการรำบวงสรวงนั้นคือ คำร้องหรือภาษาที่ใช้ใน การสื่อสารเรื่องราว ในการรำบวงสรวงท้าวสุรนารีมีการประพันธ์เนื้อร้อง เพื่อการรำบวงสรวงขึ้นเป็นกรณี เฉพาะคือ เนื้อร้องสดุดีวีรกรรมท้าวสุรนารี ประพันธ์โดย นายประจวบ สว่างพลกรัง อดีตผู้อำนวยการ

โรงเรียนเทพนิมิตร อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดนครราชสีมา ในปี พ.ศ.2539 ซึ่งยังคงใช้อยู่จนกระทั่งปัจจุบัน 2) ทำนองเพลงโคราชและวงมโหรีโคราช ได้มีการประพันธ์เนื้อร้องขึ้นมาใหม่และเลือกใช้ทำนองเพลงสรภัญญะเป็นทำนองหลักในการร้อง เนื่องจากเป็นการสวดและร้องเพลงพื้นบ้านประเภทหนึ่งที่มีลักษณะเนื้อหาจะเกี่ยวข้องกับศาสนา บาปบุญคุณโทษ หรือยกย่องสรรเสริญบุคคลผู้มีพระคุณ การขับร้องสรภัญญะมีบทบาทสำคัญต่อชุมชนชาวอีสานเป็นอย่างมาก มีการส่งเสริมและสนับสนุน

รูปแบบของการฟ้อนบวงสรวงทำฟ้อนบวงสรวงสดุดีท้าวสุรนารีครั้งแรก ในท่วงทำนองเพลง สรภัญญะนั้นประดิษฐ์ทำขึ้นโดยคณาจารย์และบุคลากรของวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา ได้แก่ นายสยามรัฐ กำไลนาค นางอินทนิล บุญประกอบ นางพนารัตน์ ศิลแสน และนางจุไรรัตน์ สุนันทราภรณ์ ทำหน้าที่ประดิษฐ์ขึ้นนั้นสืบต่อปฏิบัติมาจนกระทั่ง ปัจจุบัน (พ.ศ.2564) โดยมีการปรับเปลี่ยนเพียงเล็กน้อย กระบวนทำรำจะมีความผสมผสานระหว่าง การนำรูปแบบการรำแบบราชสำนักของกรมศิลปากร และการรำพื้นบ้านโคราชาผสมผสานกัน ลีลา กระบวนทำรำแบบราชสำนักที่ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดในการรำดิบของเนื้อร้องในทำนองสรภัญญะ ส่วนท่ารับต่าง ๆ จะนำท่าทางของรำพื้นบ้านโคราชามาบรรจุไว้

ฟ้อนบวงสรวงท้าวสุรนารีได้สอดแทรกจริยธรรมในด้านการเคารพซึ่งกันและกันถือเป็นการเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่นในสังคมโดยที่ไม่หวังสิ่งตอบแทน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครอบครัว เพื่อนร่วมการรำ ชุมชน หน่วยงานราชการ ภาครัฐและเอกชน ถือเป็นการรวมพลังของชาวโคราชและผู้ศรัทธาต่อท้าวสุรนารีอย่างแท้จริง ทั้งความเคารพต่อครู อาจารย์ผู้ถ่ายทอดกระบวนท่าฟ้อน การแสดงออกซึ่งความเคารพในการจัด กระบวนแถวที่อยู่ในพื้นฐานของการจัดระเบียบเดียวกัน ถือเป็นการฝึกฝนมารยาทการอยู่ร่วมกันในสังคม ยึดถือในกฎระเบียบและมีเมตตาริใจต่อผู้อื่น การฟ้อนบวงสรวงท้าวสุรนารี คือการรวมเป็นเอกภาพเดียวกันโดยใช้โครงสร้างของการฟ้อน รูปแบบ ลีลา เพลง และการแต่งกายเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งจังหวัดนครราชสีมา โดยมีการออกแบบการฟ้อนบวงสรวงให้เปลี่ยนไปตามสภาวะและเหตุการณ์ของสังคมในปีนั้น ๆ ซึ่งยังรักษาการรำ ในช่วงของรำสดุดีท้าวสุรนารี (ทำนองสรภัญญะ) ไว้ไม่เปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตาม การฟ้อนบวงสรวง ท้าวสุรนารีมีพัฒนาการ ปรับเปลี่ยนรูปแบบและรายละเอียดในการฟ้อนรำมาโดยตลอด เพื่อให้ยังคงอยู่ทันต่อสถานการณ์และความนิยมของสังคมที่ปรับเปลี่ยนโดยตลอด

5.2.3 ฟ้อนบวงสรวงอนุสาวรีย์พระยาชัยสุนทร จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการแสดงความกตเวทิตาต่อองค์อนุสาวรีย์พระยาชัยสุนทร ชาวจังหวัดกาฬสินธุ์ได้มีการจัดพิธีบวงสรวงอนุสาวรีย์พระยาชัยสุนทร เพื่อขอความเป็นสิริมงคลก่อนการเริ่มการจัดมหกรรมแพรวา อันเป็นเทศกาลอันสร้างชื่อเสียงให้แก่ชาวจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยพิธีเริ่มจาก ประธานพิธีจุดธูปเทียนสักการะหอเจ้าบ้านอนุสาวรีย์พระยาชัยสุนทร

ภาพที่ 4 ประชากรชาวกาฬสินธุ์ฟ้อนบวงสรวงพระยาชัยสุนทร

จังหวัดกาฬสินธุ์จึงเป็นพื้นที่ ที่ได้ให้ประชากรร่วมแสดงความเคารพและศรัทธาต่ออนุสาวรีย์ เจ้าเมืองผู้ก่อร่างสร้างผืนแผ่นดินให้ลูกหลานได้อาศัยอยู่ภายใต้ความสงบและความสุข ได้มีการเปิดพื้นที่ให้ประชากรชาวจังหวัดกาฬสินธุ์ร่วมแต่งกายชาติพันธุ์ไทเพื่อฟ้อนบวงสรวงถวายแด่อนุสาวรีย์องค์เจ้าเมือง ด้วยจำนวนประชากรอันมหาศาล ทำให้เห็นถึงพลังแห่งดวงคำที่เลิศล้ำรวมพลังสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นชาติพันธุ์ไทและความศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์

รูปแบบในการฟ้อนบวงสรวงพระยาชัยสุนทร จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้นำเอาการฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์ อันเป็นการฟ้อนประกอบทำนองหมอลำภูไท ซึ่งเป็นทำนองพื้นเมืองประจำชาติพันธุ์ไท ซึ่งปกติแล้วการแสดงหมอลำภูไท มักจะมีการฟ้อนรำประกอบกันไปอยู่แล้ว ซึ่งทำให้การฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์ในแต่ละอำเภอหรือหมู่บ้าน จะมีท่าฟ้อนที่แตกต่างกัน จากการสัมภาษณ์ พรสวรรค์ พรดอนก่อ (2565 : สัมภาษณ์) ฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์ เป็นการฟ้อนที่ได้การปรับปรุงท่ามาจากท่าฟ้อนภูไท ท่าฟ้อนในเชิงบั้งไฟ และท่าฟ้อนดอนตาล ประกอบด้วยท่าฟ้อนไหว้ครู ท่าเดิน ท่าช่อม่วง ท่ามโนราห์ ท่าดอกบัวบาน ท่ามยุรี ท่ามัลลย์แก้ว ซึ่งผู้ฟ้อนจะเป็นผู้หญิงทั้งหมด ฟ้อนภูไทกาฬสินธุ์ ถูกยกย่องเชิดชูให้เป็นฟ้อนประจำจังหวัดที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของความเป็นชาติพันธุ์ชาวภูไทที่แสดงให้เห็นถึงพลังสัญญาณที่สื่อผ่านวิถีวัฒนธรรม จนปรับเปลี่ยนมาอยู่ในพิธีกรรมที่สำคัญของจังหวัด คือ ฟ้อนบวงสรวงอนุสาวรีย์พระยาชัยสุนทร จากข้อมูลที่น่าสนใจของฟ้อนบวงสรวงกับบริบทที่เกิดความนิยมจากพื้นที่หนึ่งและได้ขยายความเชื่อไปยังพื้นที่ใกล้เคียงในภูมิภาคนั้น เป็นกระแสนิยมที่เกิดจากพลังอำนาจเบา (Soft Power) นอกจากนโยบายและแนวคิดนั้น ยังเป็นการนำเอาภูมิปัญญาของท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทผ่านรูปแบบของการฟ้อนในพิธีกรรมรวมถึงการนำเสนอ บทเพลง ท่าฟ้อน เครื่องแต่งกาย โดยสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางสรุปรูปแบบการฟ้อนบวงสรวงอนุสาวรีย์ของ 3 พื้นที่ในภาคอีสาน

พิธีกรรม	บริบทพื้นที่	วัตถุประสงค์	ผู้ฟ้อน	การแต่งกาย	จุดเด่น
ฟ้อน บวงสรวง กรมหลวง ประจักษ์ ศิลปาคม	จังหวัด อุดรธานี	รำลึกถึง ดวงพระ วิญญาณ กรมหลวง ประจักษ์ฯ	ประชาชน ทั่วไป	แต่งกาย ชุดอีสาน ทั่วไปนิยมใช้ สีแสดและ ผ้าพื้นถิ่น	การนำเอาวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้า มาบ่มบารพและ สร้างความสามัคคี ให้แก่ประชาชน หลากหลายตีพันธุ์
ฟ้อน บวงสรวง ท้าวสุรนารี	จังหวัด นครราชสีมา	ฉลอง ชัยชนะ ท้าวสุรนารี	สตรีเหล่า กาชาด ครูนาฏศิลป์ แม่บ้าน แต่ละ อำเภอใน จังหวัด	แต่งกายชุด แขนกระบอก ผ้านุ่งยาว คลุมเข้า สีที่ใช้ แตกต่างกัน ไปในแต่ละปี	อนุรักษ์สืบสาน ประเพณี วัฒนธรรม เมืองโคราชและเฉลิม ฉลองชัยชนะ
ฟ้อนผู้ไท กาฬสินธุ์ บวงสรวง อนุสาวรีย์ พระยาชัย สุนทร	จังหวัด กาฬสินธุ์	ฟ้อนผู้ไท กาฬสินธุ์	ประชาชน ทั่วไป	แต่งกายชุด ผู้ไท กาฬสินธุ์	การนำเอาวัฒนธรรม ภูไทที่เป็นวัฒนธรรม ของจังหวัดเข้ามา เป็นเครื่องสักการะใน การประกอบ พิธีกรรม

6. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ฟ้อนบวงสรวง : ศรัทธาคติ นาฏกรรมประดิษฐ์ และการสร้างพลังอำนาจเบ้าจากการศึกษาตามความมุ่งหมาย ผู้วิจัยค้นพบประเด็นหลักนำมาอภิปรายดังนี้ 1) ความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ และถือว่าเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์อย่างหนึ่งความเชื่อเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับมนุษย์และถือว่าเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์อย่างหนึ่งความเชื่อเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น สอดคล้องกับ ธวัช ปุณณทก (2526) ที่กล่าวว่า ความเชื่อของคนอีสานมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในสังคม นอกจากความเชื่อทางพุทธศาสนา ยังมีความเชื่ออีกประการหนึ่งที่เป็นพื้นฐานในสังคมอีสานคือความเชื่อเรื่องภูตผีวิญญาณ ซึ่งก่อให้เกิดพิธีกรรมต่าง ๆ นอกจากความเชื่อ ความสัมพันธ์จะเป็นลักษณะเด่นของสังคมอีสานแล้วยังมีขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม ก็เป็นปัจจัยที่ช่วยรักษา สภาพสังคมให้เกาะเกี่ยวยึดแน่นเข้าด้วยกัน สอดคล้องกับ มนัสวี ศรีราชเลา (2556) กล่าวว่า พิธีกรรมเป็นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามค่านิยม ทศนคติ ความคิด และความเชื่อ โดยเข้าใจว่าการกระทำอย่างนั้นย่อมมีผลตอบสนอง ทำให้คนได้รับประโยชน์ ตามที่คาดหวังเอาไว้ทำแล้วมีผลทำให้จิตใจเบิกบาน เป็นสุข ซึ่งความจริงจะเป็นเช่นใดย่อมไม่สามารถพิสูจน์กันได้ พิธีกรรมจึงเป็นสิ่งที่เราสมมุติขึ้นเพื่อให้เกิดความสบายใจแก่ตัวเราเอง พิธีกรรมเกิดขึ้นจากความเชื่อที่

เป็นคติที่สร้างให้ผู้คนเกิดความศรัทธา จากความเชื่อที่เป็นนามธรรม สร้างให้เกิดเป็นรูปธรรม ดังเช่น พิธีกรรมการบวงสรวงที่ใช้นาฏกรรม เป็นเครื่องสักการะสื่อสารเพื่อให้เกิดความปกติสุข อันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่ผูกโยงผู้คนในสังคมให้เกิดการเคารพบูชาต่อสรรพสิ่งต่าง ๆ นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับ ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ (2532) ที่กล่าวว่า การพ่อนเพื่อบวงสรวง การพ่อนเพื่อบวงสรวงนั้นส่วนใหญ่เป็นการพ่อนชุดดั้งเดิมที่มีมาแต่โบราณ เพื่อบวงสรวงบูชาสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นที่นับถือของคนทั่วไป เช่น การพ่อนบวงสรวงต่อวิญญาณบรรพบุรุษ พ่อนบวงสรวง ถือเป็นการสร้างพลังอำนาจเบา (soft power) ที่เป็นวาระสร้างแรงจูงใจจากความร่วมมือจากทุกฝ่าย อันเป็นทรัพยากรทางอำนาจที่มีพลังในการโน้มน้าวและเข้าถึงผู้คนและสร้างปฏิกิริยาตอบรับตามเป้าหมายให้มาก ดังที่ ธนกร วังบุญคงชนะ (2565) กล่าวว่าเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย มีประวัติศาสตร์ยาวนาน เป็นรากฐานที่เป็นทุนทางวัฒนธรรม สะท้อนผ่านอาหาร ศิลปะ วัฒนธรรม บ้านเพิง เพลง ภาพยนตร์ และสถานที่ท่องเที่ยว กลายเป็น Soft Power ของไทย ให้ที่ป็นที่รู้จักและได้รับการชื่นชมจากคนทั่วโลก หากพลังและศักยภาพอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของไทย ที่ประกอบด้วยศิลปินไทย ที่มีความสามารถ ทีมงานบุคลากรเบื้องหลังที่มีทักษะและเชี่ยวชาญ และการสนับสนุนของภาครัฐ 2) พ่อนบวงสรวง เป็นปรากฏการณ์ที่นำเอานาฏกรรม เข้ามามีบทบาทในรูปแบบการพ่อนเพื่อใช้ในการบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตามสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ประจำท้องถิ่น พื้นที่ต่าง ๆ ในภาคอีสาน ซึ่งเป็นภาพสะท้อนทางสังคมปัจจุบันที่ส่งผลต่อธรรมเนียมปฏิบัติทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับ Levy David (2000) กล่าวว่า การพ่อนรำเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพวิถีชีวิต ประเพณี ภาษา ความเป็นอยู่ เครื่องแต่งกาย ดนตรี และตำนานเรื่องเล่ามุขปาถะ ซึ่งมีนักวิชาการชาวต่างชาติได้กล่าวว่า ศิลปะการพ่อนรำเป็นการแสดงออกผ่านการเคลื่อนไหวร่างกาย ให้สัมพันธ์กับจังหวะและดนตรี พ่อนสรวงถือเป็นคุณค่าทางด้านจิตใจ ที่ช่วยกลมเกลียวจิตใจให้ผู้คนดำรงตนเป็นคนที่ประพฤติดีและความสามัคคีและมีบทบาทในวิถีชีวิตสังคมอีสานเป็นอย่างมาก บทบาทของพ่อนบวงสรวง ได้ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางความคิดของคนกลุ่มภาครัฐและทำหน้าที่เป็นตัวประสานระหว่างคนในท้องถิ่นกับสังคมชุมชนของตนเองไว้เป็นอย่างดี จนเกิดเป็นกระแสนิยมที่ผู้คนในแต่ละพื้นที่ได้นำเอาเป็นแบบอย่างในการนำเอานาฏกรรมเข้ามามีบทบาทในพิธีกรรมการบวงสรวง สอดคล้องกับ ยศ สันตสมบัติ (2559) ที่กล่าวว่า การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้วิถีชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปเดิมการที่มนุษย์ใช้ชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวและสังคม และมีการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนค้าขาย ทำให้เกิดการซึมซับรับเอาวัฒนธรรมที่ตนไปสัมผัสก่อให้เกิดการแพร่กระจาย แล้วเกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากพื้นที่ในสังคมหนึ่งไปยังพื้นที่อีกสังคมหนึ่งซึ่ง Lewis Herbert S (2013) ได้อธิบายว่าการแพร่กระจายวัฒนธรรม เป็นกระบวนการที่มีลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมหนึ่ง แพร่กระจายไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง โดยปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมใหม่ พ่อนบวงสรวงถือเป็นการดำเนินการผลิตสร้างสรรค์งานด้านศิลปะการแสดงที่ใช้ตอบสนองเป้าประสงค์ของบริบทในแต่ละพื้นที่อย่างมีระบบแบบแผน เพื่อนำไปสู่ความนิยมชมชอบที่เกิดเป็นกระแสนิยมทางวัฒนธรรมในแต่ละสังคม ถือเป็นวัฒนธรรมนิยมที่ปรากฏในสังคมอีสานทั่วทุก พื้นที่ อันเป็นการประกอบสร้างพลังความรัก ความสามัคคี และความจงรักภักดีเพื่อเสริมสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและความหวงแหนในผืนแผ่นดินเกิด จนถึงสถาบันหลักของชาติ ทั้งนี้ยังเป็นการส่งเสริม รักษา สืบสานและเผยแพร่มรดกศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

7. องค์ความรู้ใหม่

พ็อนบวงสรวง เป็นปรากฏการณ์ในการแสดงออกถึงความเชื่อ ความศรัทธา จากคติโบราณดั้งเดิมของสังคมอีสานที่ถูกส่งต่อมาจนถึงปัจจุบัน มีความแตกต่างกันตามบริบทพื้นที่ ระยะเวลา และยุคสมัย มีจุดเริ่มต้น จากท้องถิ่นชุมชนและแพร่กระจายมาในสังคมเมือง พ็อนบวงสรวงยังเป็นการสร้างพลังอำนาจเบ้าที่ขับเคลื่อนให้เกิดการแพร่กระจายวัฒนธรรมให้เกิดเป็นการทำซ้ำและสร้างวัฒนธรรมให้เกิดเป็นประเพณีในทั่วทุกบริบทพื้นที่ของชุมชน และยังสามารถสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนหลายกลุ่มที่มีความแตกต่างกันทั้งเชื้อชาติ อาชีพ และสถานะทางสังคมให้มาแสดงออกถึงความศรัทธา โดยมี “นาฏกรรม” เป็นพลังในการขับเคลื่อน พ็อนบวงสรวงจึงกลายเป็นเครื่องถักสานผูกโยงความเชื่อ สร้างความสามัคคีและแรงจูงใจของประชาชน จนกลายเป็นจุดเริ่มต้นของนาฏกรรมที่ปฏิบัติจนเป็นประเพณีประจำปี และเริ่มขยายขอบเขต จำนวน และพื้นที่กว้างขึ้น จนเกิดกระแสนิยมของการพ็อนบวงสรวงเกือบทุกพื้นที่ชุมชนจนถึงสังคมในทั่วทุกที่ พ็อนบวงสรวงจึงเป็นภาพแทนทางความเชื่อของ “วัฒนธรรม” ที่ตั้งงามที่แสดงออกให้เห็นความเข้มแข็งของชุมชน ความสามัคคีปรองดองอีกด้วย

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ศิลปะการแสดงถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมและยังเป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจรวมถึงการเชื่อมสัมพันธ์ ถือเป็นหนึ่งจุดกำเนิดของนาฏกรรมอีสานที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น อันทำให้เกิดความนิยมและเป็นจุดเด่นทางวัฒนธรรม ควรมีการรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียดเพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลอย่างมีลายลักษณ์อักษรเพื่อให้เยาวชนคนรุ่นหลังได้ตระหนักและรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อที่จะนำไปพัฒนาส่วนต่าง ๆ ให้แก่ชุมชนในท้องถิ่นต่อไป

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 วงวิชาการศิลปะการแสดงควรนำงานวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางในการศึกษางานด้านศิลปะการแสดงในพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในแถบอุษาคเนย์ อันเป็นศิลปะการแสดงที่ได้รับวัฒนธรรมและความเชื่อ เพื่อให้เห็นถึงการพัฒนาการการพ็อนในพิธีกรรมที่มีบทบาทต่อสังคมศิลปะการแสดง

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาด้านประวัติศาสตร์พัฒนาการของการพ็อนบวงสรวงในสังคมอีสาน จากผู้ที่เก็บรวบรวมข้อมูลด้านประวัติศาสตร์จากการบอกเล่าความทรงจำในอดีตที่ได้จดจำมาซึ่งมีความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ชาติไทยที่มีความเกี่ยวเนื่องกับสังคมวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ชุมชน เพื่อเป็นการถอดรหัสทางสังคม ความเชื่อ และการไหลผ่านทางวัฒนธรรม

9. เอกสารอ้างอิง

กิจติพงษ์ ประชาชิต. (2554). วัฒนธรรมอีสานในสื่อพื้นบ้าน. วารสารวิชาการ AJNU ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยนครสวรรค์. 2(1). 74-86.

- ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ (2532). ศิลปะการฟ้อนอีสาน. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ธนกร วังบุญคงชนะ. (2565). สร้าง Soft Power. สืบค้นเมื่อ 28 เมษายน 2565. https://www.matichon.co.th/article/news_3310760
- ธวัช ปุณโณทก. (2526). ความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในสังคมอีสาน ใน วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ, ศิลปกรรมและภาษา. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรสวรรค์ พรตอณก่อ ผู้ให้สัมภาษณ์. 19 เมษายน 2565. ณ วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์.
- มณิศา วศินารมณ. (2562). นาฏกรรมกับการปกครอง. วารสารสถาบันพระปกเกล้า. 17(1). 118-134.
- มนัสวี ศรีราชเลา. (2556). รูปแบบการอนุรักษ์และสืบสานการรำวงสรวงในโบราณสถานอีสานใต้. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศาสตร์. คณะวัฒนธรรมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ยศ สันตสมบัติ. (2559). มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมชาย นิลอาธิ ผู้ให้สัมภาษณ์. 14 กุมภาพันธ์ 2565. ณ คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม.
- Levy David. (2000). Applications and Limitations of Complexity Theory in Organization Theory and Strategy. Joachim : KieferleErwin Herzberger.
- Lewis Herbert S. (2013). Theory of Social and Cultural Anthropology : Encyclopedia. Thousand Oaks. California : SAGE Publications.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจากศิลปินแห่งชาติ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ได้ให้ข้อมูลชี้แนะแนวทางตลอดจนผู้ที่มีส่วนทำให้งานวิจัยบรรลุตามวัตถุประสงค์คุณค่าของวิจัยฉบับนี้ขอขอบแต่ บิดามารดา บุรพาจารย์ ที่ได้อบรมสั่งสอนมาตั้งแต่วัยเยาว์จนถึงปัจจุบัน

การพัฒนาทักษะการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด โดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีน*
DEVELOPING CHINESE CHARACTER WRITING SKILLS USING EXERCISES
TO PRACTICE WRITING CHINESE CHARACTERS

ชินวัฒน์ ศรีพล¹, Wu Huanglien², สหสวรรษ สุวรรณไตรย์³, พิฐษญาณ์ ระวิพันธ์⁴
Chinnawat Sripol¹, Wu Huanglien², Sahatsawat Suwannatrai³, Pitchaya Rawipan⁴
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม^{1,2,3}
Faculty of Education, Rajabhat Mahasarakham University, Thailand.^{1,2,3}
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม⁴
Rajabhat Mahasarakham University Demonstration School, Thailand.⁴
Email : chinnawat.sr@rmu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีน ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด โดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีน ของนักศึกษาก่อนและหลังเรียนด้วยแบบฝึก และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการเขียนตัวอักษรจีน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ทักษะการเขียนตัวอักษรจีน จำนวน 3 แผน 2) แบบทดสอบวัดทักษะการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด โดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีน และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้การเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด โดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาทักษะการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด โดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีน มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 78.10/83.67 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 2) ความสามารถในการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด โดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีนของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ตามเกณฑ์ร้อยละ 75 และ 3) ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการเขียนตัวอักษรจีน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. การสอนภาษาจีน 2. การเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด 3. ทักษะการเขียนตัวอักษรจีน

ABSTRACT

This research has the following objectives 1) To develop a learning management plan using a Chinese character writing skills practice format with an effectiveness criterion of 75/75 2) To compare Chinese character writing skills in stroke order using the writing skills practice format before and after learning 3) To study the satisfaction of students with the learning activity of Chinese character writing skills. The sample group for this research consists of 30 first-year students majoring in Chinese language teaching at the Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University, in the first semester of the academic year 2022. The sample was randomly selected using Cluster Random Sampling. The research tools used include 1) Learning management plan for Chinese character writing skills (3 plans) 2) Test form to measure Chinese character writing skills in stroke order using the writing skills practice format 3) Questionnaire to assess student satisfaction with the learning activity of Chinese character writing skills in stroke order using the writing skills practice format Statistical analysis includes percentages, averages, and standard deviations.

The research findings indicate that 1) The development of Chinese character writing skills in stroke order using the practice format has an effectiveness score of 78.10/83.67, meeting the established criteria 2) The ability to write Chinese characters in stroke order using the practice format is higher after learning compared to before learning, exceeding the 75% criterion 3) Overall, student satisfaction with the learning activity of Chinese character writing skills is at the highest level.

Keywords : 1. Chinese language teaching 2. Chinese character writing 3. Chinese character writing skills

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ภาษาจีนเป็นภาษาที่มีบทบาทภาษาหนึ่งของสังคมโลกปัจจุบัน และมีแนวโน้มยิ่งทวีความสำคัญในอนาคต เนื่องจากการที่ประเทศจีนกลับมามีอิทธิพลต่อสังคมโลกอีกครั้งหนึ่งในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งยังเป็นประเทศที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ มีศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และมีจำนวนประชากรมากที่สุดในโลก จึงกล่าวได้ว่าภาษาจีนเป็นอีกหนึ่งภาษาที่มีกลุ่มผู้ใช้มากที่สุดของโลกดังที่องค์การสหประชาชาติได้บรรจุภาษาจีนเป็นภาษาของสหประชาชาติ (United Nations: UN) ในปัจจุบันภาษาจีนมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากเป็นภาษาที่ใช้กันอย่างแพร่หลายไปทั่วโลก ด้วยเหตุนี้นานาประเทศจึงหันมาให้ความสำคัญในเรียนภาษาจีนมากขึ้น เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารกับคนจีน และประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ภาครัฐให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนภาษาจีน โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้ภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศที่ 2 รองจากภาษาอังกฤษ ทว่าในปัจจุบันการเรียนการสอนภาษาจีนยังประสบปัญหาในหลายด้าน ส่งผลให้ประเทศไทยไม่ประสบความสำเร็จในการผลิตบัณฑิต ด้านภาษาจีนที่มีความรู้และทักษะด้านการฟัง พูด อ่าน เขียนในระดับ

ที่ใช้งานได้จริง (ภัทรพร โชคไพบูลย์, สุธิณี วงศ์วัฒนากุลม, และ Xu Jinmei, 2017 ; รายงานการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย ระดับประถมศึกษา, 2559)

ทักษะการเขียนอักษรจีนถือเป็นพื้นฐานสำคัญที่จำเป็นสำหรับการเรียนภาษาจีน แต่ผู้เรียนภาษาจีนส่วนใหญ่กลับมีความคิดว่าตัวอักษรจีนนั้นเขียนยาก เรียนรู้ยาก และจำยาก ต้องใช้ระยะเวลาในการเรียนรู้และทำความเข้าใจ เนื่องจากอักษรจีนเป็นอักษรที่มีเส้นขีดจำนวนมาก มีวิธีการสร้างตัวอักษรที่หลากหลาย มีโครงสร้างที่สลับซับซ้อน และมีหลักการเขียนที่หลากหลาย ทำให้ยากต่อการจดจำ ทั้งนี้การเขียนภาษาไม่ถูกต้องตามรูปแบบของตัวอักษรจีน อาจทำให้การสื่อสาร การท่องจำคำศัพท์ภาษาจีน หรือการอ่านภาษาจีน เกิดความคลาดเคลื่อนได้ จากการสอนในนักเรียนชั้นที่ผ่านมา ผู้วิจัยสังเกตเห็นได้ว่ามีนักเรียนจำนวนไม่น้อยที่ ยังเขียนตัวอักษรจีนไม่ถูกต้องตามรูปแบบ และใช้วิธีการวาดรูปออกมาให้คล้ายคลึงกับตัวอักษรจีนแทน ซึ่งไม่ใช่ วิธีที่ถูกต้อง (นภัสสร พรหมทา, 2560)

การเปลี่ยนแปลงของลำดับการเขียน ลำดับการเขียน มีตัวอักษรจีนในอดีตได้เปลี่ยนแปลงลำดับขีดอย่างมากมาย เช่น 火 วิธีการเขียนในอดีตคือ 点, 撇, 点 และ 捺 ในหนังสือเรียนปัจจุบันนี้คือ 点, 点, 撇 และ 捺 และในพจนานุกรมกับวิธีการเขียนในสมัยก่อนเหมือนกัน เช่น 丩 มีการอธิบายกฎการเขียนว่า จาก 左点 (จุดซ้าย), 右点 (จุดขวา) และ 竖 ยังมีการอธิบายกฎการเขียนว่า จาก 左点 (จุดซ้าย), 竖 และ 右点 (จุดขวา) อีกด้วย ตัวอักษรจีนแบบเดียวคือตัวอักษรจีนที่ประกอบขึ้นจากเส้นขีด ซึ่งแต่ละเส้นขีดไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เช่น 人、山、毛、水、木 โดยส่วนใหญ่มีที่มาจากตัวอักษรภาพเหมือนและตัวอักษรบ่งชี้เรื่องราวที่สืบทอดมาตั้งแต่ยุคโบราณกาล การเรียนรู้ตัวอักษรเหล่านี้จึงมีเพียงวิธีเดียวคือการท่องจำแม้อักษรประเภทนี้จะมีจำนวนไม่มากนัก แต่ก็มีความสำคัญ เพราะไม่เพียงแต่ทำหน้าที่เป็นตัวอักษรแบบเดียว ขณะเดียวกันยังทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบหนึ่งของตัวอักษรแบบผสม ตัวอย่างเช่น ตัวอักษรที่ใช้ 木 เป็นส่วนประกอบข้างมีมากถึง 400 กว่าตัว เมื่อเราทำความเข้าใจตัวอักษรแบบเดียวที่ใช้บ่อยเหล่านี้ได้ การเรียนตัวอักษรจีนประเภทอื่น ๆ ก็จะไม่ใช่ว่าเรื่องยากอีกต่อไป (จาง จิ่ง, 2552)

ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนรู้จักคำศัพท์ใหม่ทุกคำ แต่ไม่ได้กำหนดให้เขียน โดยกำหนดให้พิมพ์ตัวอักษรที่ต้องรู้มากกว่าการเขียน ไม่ให้เขียนตัวอักษรที่มีเส้นขีดมากมายและโครงสร้างที่ซับซ้อน แต่ให้จำ ตัวอย่าง ผู้เรียนได้เรียนรู้คำว่า“爸”“妈”“你”“你”“我”“难” ฯลฯ มานานแล้ว เนื่องจากตัวอักษรและโครงสร้างเหล่านี้ค่อนข้างจะซับซ้อนต่อผู้ที่เริ่มต้นเรียนภาษาจีน ฉะนั้น จึงไม่ให้ผู้เรียนเขียน แต่ให้ผู้เรียนอ่าน แต่สำหรับ“一”“二”“三”“十”“口”“不”“大” ฯลฯ เป็นคำที่โครงสร้างของขีดง่าย จึงให้ผู้เรียนเขียนให้ได้ การกำหนดให้เขียนอย่างเป็นขั้นตอนตามลำดับขีดจากตัวอักษรที่ขิดน้อย ๆ ไปจนถึงขิดที่มาก ๆ ตั้งแต่ง่ายถึงยาก (Xin Jiang, 2007)

ปัญหาการเรียนภาษาจีนที่ผู้วิจัยพบในชั้นเรียน คือ ปัญหาทางด้านการเขียนอักษรจีน เนื่องจากความรู้ความเข้าใจในขีดตัวอักษรจีนยังไม่เพียงพอ และไม่เขียนตัวอักษรจีนตามลำดับขีด ไม่เพียงแต่จะทำให้ผู้เรียนเขียนไม่เรียบร้อยและไม่สวยงามแล้ว ยังเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถต่อยอดไปยังทักษะการจำคำศัพท์ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่ผู้เรียน จะต้องมีความรู้พื้นฐานของคำศัพท์ จึงจะสามารถเรียนภาษาได้ดี “คำศัพท์” เป็นหัวใจสำคัญในการเรียนภาษา Zhan

A-hui (2014) พบว่า นักเรียนไม่เขียนอักษรจีนตามลำดับขีดมาจากสาเหตุดังนี้ 1. มีผู้เรียนบางคน คิดว่าการเขียนแบบนั้นมันง่ายจึงเขียนแบบนั้นลงไป เขาคิดว่าลำดับขีดจะเป็นอย่างไรก็ตามแต่ ทำยที่สุดแล้วก็เขียนออกมาเป็นตัวนั้น ๆ เหมือนกันอยู่ดี ทั้งการเขียนแบบนั้นจะทำให้เขียนการบ้าน เสร็จเร็วขึ้นอีกด้วย 2. บางเวลาพวกเขาใช้คอมพิวเตอร์ในการพิมพ์ภาษาจีน มีโอกาสน้อยมากที่จะใช้ มือเขียน ถึงแม้ว่าพวกเขาจะรู้จักการใช้คอมพิวเตอร์มากจนไม่เอื้ออำนวยต่อการจดจำคำศัพท์ แต่ พวกเขาคิดว่า เมื่อทำงานไปนาน ๆ นั้น การใช้คอมพิวเตอร์พิมพ์ภาษาจีนเป็นเรื่องปกติ 3. ผู้สอนไม่ได้ แสดงตัวอย่างให้นักเรียนเห็น คุณครูวัยรุ่นส่วนใหญ่ยังขาดการฝึกฝนด้านการเขียน ยังขาดความรู้ด้าน การเขียนอีกด้วย ทั้งยังเขียนคำศัพท์บนกระดานตามใจตัวเองและแสดงตัวอย่างการเขียนให้แก่ นักเรียนไม่ค่อยถูกต้องตามกฎการเขียน 4. การบ้านของผู้เรียนค่อนข้างเยอะ เพื่อจะทำการบ้านให้ เสร็จอย่างรวดเร็ว จึงทำให้เขียนไม่ถูกต้องตามหลักการเขียน ตอนที่นักเรียนเขียนภาษาจีนนั้นก็ไม่ได้คิด รอบคอบให้ดี ๆ สมุดการบ้าน หรือทำข้อสอบก็เขียนแบบขอไปที ดังนั้นจึงส่งผลต่อความสวยงามของ ตัวหนังสือ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถในการเขียน พบว่าความสามารถในการเขียนอักษรจีนจะพัฒนาได้ดีเมื่อผู้เรียนได้รับการฝึกฝน การสอนโดย รูปแบบการอธิบายไม่เพียงพอต่อการเรียนรู้อักษรจีน แบบฝึกจึงมีความจำเป็นต่อการฝึกเขียนอักษร จีน (ชู รุย, 2560: 54) จากงานวิจัยในการแก้ปัญหาและพัฒนาความสามารถ ด้านการเขียนอักษรจีน ของ หลี่ หยาง (2554) พบว่า ผู้เรียนมีความสนใจ กระตือรือร้นในการทำแบบฝึก และผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างนัยสำคัญที่ระดับ .01 จึงเป็นทางเลือกที่ดีในการพัฒนา ทักษะการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด โดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีน ให้มี ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

2.2 เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด ของนักศึกษา ก่อนและหลัง เรียน เทียบเกณฑ์ร้อยละ 75 โดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีน

2.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการเขียน ตัวอักษรจีน

3. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบสภาพปัญหาและความต้องการรูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียน อักษรจีนตามลำดับขีดของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาจีนชั้นปีที่ 1

3.2 เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนรู้ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอน ภาษาจีนชั้นปีที่ 1 เพื่อนำไปใช้จัดการเรียนรู้ต่อไปในอนาคต

3.3 เป็นข้อเสนอแนะทางการศึกษาเพื่อช่วยในการพัฒนา และศึกษาค้นคว้าวิจัยในการจัดการ เรียนการสอนทักษะการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาจีน และ ผู้สนใจให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-experimental Designs) ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการทดลอง (One Group Pretest – Posttest Design) โดยมีลักษณะการทดลอง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาจีนชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 2 หมู่เรียน จำนวน 56 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาจีนชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 หมู่เรียนที่ 2 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น 3 ประเภท ดังนี้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ทักษะการเขียนตัวอักษรจีน จำนวน 3 แผน ใช้เวลา 6 ชั่วโมง ผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.91 หมายความว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีคุณภาพอยู่ระดับมาก 2) แบบทดสอบวัดทักษะการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นเกณฑ์การให้คะแนนแบบถูกผิด จำนวน 40 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.34-0.79 และมีค่าเชื่อมั่นทั้งฉบับด้วยวิธีของลิเคิร์ท (Likert) ซึ่งพบว่ามีค่าความเชื่อมั่น 0.92 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการเขียนอักษรจีน มีลักษณะเป็นมาตราส่วน (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามวัดความพึงพอใจคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80-1.00 พบว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.82 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยวิธีหาค่าด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.86 การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ 1) สถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ 1.1) การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบประเมิน โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Congruence) หรือดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบ 1.2) การตรวจสอบความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) 2) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 2.1) วิเคราะห์ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 (E1/E2) ของแผนการจัดการเรียนรู้ทักษะการเขียนตัวอักษรจีน และความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการเขียนตัวอักษรจีน โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) 2.2) วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด ของนักศึกษาก่อนและหลังเรียน เทียบเกณฑ์ร้อยละ 75 โดยใช้ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีน ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E₁) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E₂) ของแผนการจัดการเรียนรู้ทักษะการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด

ทักษะการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด (n=30)	ด้านกระบวนการ (E ₁) (100)	ด้านผลลัพธ์ (E ₂) (40)
1. แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 (30 คะแนน)	698	
2. แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 (30 คะแนน)	647	
3. แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 (40 คะแนน)	998	
รวม	2343	1004
$\bar{X}$	78.10	33.47
ร้อยละ	78.10	83.67

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E₁) โดยการทำแบบฝึกหัดและแบบทดสอบหลังเรียนของแผนการจัดการจัดการการเรียนรู้ทั้ง 3 แผน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 78.10 จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 78.10 คะแนนเฉลี่ยจากประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E₂) โดยการวัดทักษะการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด เท่ากับ 33.47 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 83.65 แสดงว่าแผนการจัดการจัดการการเรียนรู้ นักศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาจีนชั้นปีที่ 1 ในการจัดการจัดการการเรียนรู้ทักษะการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด โดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีนมีประสิทธิภาพของกระบวนการเรียน / ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ หรือ (E₁/E₂) มีค่าเท่ากับ 78.10/83.67 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 75/75

5.2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด ของนักศึกษาก่อนและหลังเรียน เทียบเกณฑ์ร้อยละ 75 โดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีน

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบทักษะการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด ของนักศึกษาก่อนและหลังการเรียน เทียบเกณฑ์ร้อยละ 75

ทักษะการเขียนอักษรจีน ตามลำดับขีด	คะแนนแบบทดสอบ (คะแนนเต็ม 40)		ร้อยละ (Percentage)	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
$\bar{X}$	27.17	33.47	68.25	83.67
S.D.	3.20	2.21	8.07	5.52

จากตารางที่ 2 พบว่า จำนวนนักเรียน 30 คน ที่เรียนรู้โดยแผนการจัดการเรียนรู้ทักษะการเขียนตัวอักษรจีน ก่อนเรียนผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 68.25 หลังเรียนผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 83.67 ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการเขียนตัวอักษรจีน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ตามเกณฑ์ร้อยละ 75

5.3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการเขียนตัวอักษรจีน

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ทักษะการเขียนตัวอักษรจีน

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านเนื้อหา			
1 นักศึกษาเรียนเนื้อหาเรียงจากง่ายไปยากอย่างเหมาะสม	4.67	0.51	มากที่สุด
2 นักศึกษาชอบและสนใจเนื้อหาที่เรียนในแต่ละครั้ง	4.61	0.61	มากที่สุด
3 ผู้สอนมีวิธีสอนช่วยให้บรรยากาศการเรียนน่าสนใจ	4.72	0.57	มากที่สุด
รวมด้านเนื้อหา	4.63	0.56	มากที่สุด
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้			
4 นักศึกษาสนใจแบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีน	4.61	0.50	มากที่สุด
5 นักศึกษามีโอกาสที่จะศึกษาเรียนรู้การเขียนตัวอักษรจีนด้วยตนเอง	4.67	0.49	มากที่สุด
6 แบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีนสร้างความมั่นใจในการเขียนของนักศึกษามากขึ้น	4.78	0.43	มากที่สุด
7 นักศึกษาเข้าใจการเขียนตัวอักษรจีนได้มากขึ้น	4.89	0.32	มากที่สุด
รวมด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.78	0.43	มากที่สุด
ด้านการวัดประเมินผล			
8 กิจกรรมการรู้วิธีวัดและประเมินผลที่ชัดเจนและเหมาะสม	4.67	0.49	มากที่สุด
9 นักศึกษามีความพึงพอใจกับคะแนนแบบทดสอบวัดทักษะการพูด	4.61	0.50	มากที่สุด
10 ผู้สอนมีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง	4.56	0.51	มากที่สุด
รวมด้านการวัดประเมินผล	4.61	0.50	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.67	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า นักศึกษาวิชาการสอนภาษาจีนชั้นปีที่ 1 มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด โดยรวมอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67 / S.D. = 0.49$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 10 ข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ แบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีนทำให้สามารถพูดได้มากขึ้น มีคะแนนเท่ากับ ($\bar{X} = 4.89, S.D. = 0.32$), แบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีนสร้างความมั่นใจและกล้าแสดงออกให้นักศึกษามากขึ้น มีคะแนนเท่ากับ ($\bar{X} = 4.78, S.D. = 0.43$) และผู้สอนมีวิธีสอนช่วยให้บรรยากาศการเรียนรู้สนุกสนาน มีคะแนนเท่ากับ ($\bar{X} = 4.72, S.D. = 0.57$)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการพัฒนาทักษะการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด โดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีน ของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาจีนชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 หมู่เรียนที่ 2 จำนวน 30 คน พบว่าการพัฒนาทักษะการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด โดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษร มีประสิทธิภาพ ($E_1/E_2 = 78.10/83.67$) ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 ทั้งนี้ เพราะแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติได้ดำเนินการตามกระบวนการของนักวิชาการอย่างเป็นระบบ มีแบบแผนและขั้นตอนที่ชัดเจน ดังที่ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2556) ได้กล่าวว่า การผลิตสื่อหรือชุดการสอนนั้นก่อนนำไปใช้จริง จะต้องนำสื่อหรือชุดการสอนที่ผลิตขึ้นไปทดลองประสิทธิภาพเพื่อดูว่าสื่อหรือชุดการสอนทำให้ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นหรือไม่ มีประสิทธิภาพในการช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด ดังนั้นผู้ผลิตสื่อการสอนจำเป็นจะต้องนำสื่อหรือชุดการสอนไปหาคุณภาพเรียกว่า การทดสอบประสิทธิภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามกระบวนการดังกล่าว โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีน การตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านเนื้อหาได้คัดเลือกเนื้อหาที่มีความเหมาะสมตรงกับรายวิชาที่สอนและมีความน่าสนใจ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจได้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้กิจกรรมพัฒนาทักษะการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด เพื่อพัฒนาทักษะด้านการเขียนอักษรจีนตลอดจนการวัดและประเมินผลที่ชัดเจน เทียบตรงและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งกิจกรรมพัฒนาทักษะการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีดเป็นการสอนที่มีการฝึกฝนการเขียนให้ใกล้เคียงกับตัวอักษรจีนมากที่สุด โดยมุ่งเน้นการฝึกฝนเพื่อใช้ในการเขียนเป็นหลัก จึงส่งผลให้กิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาทักษะการเขียนภาษาจีน โดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีนของนักศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาจีนชั้นปีที่ 1 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

6.2 ผลเปรียบเทียบการพัฒนาทักษะการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด โดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีน ของนักศึกษาก่อนและหลังการเรียนรู้ เทียบเกณฑ์ร้อยละ 75 พบว่า นักศึกษาที่เรียนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ทักษะการเขียนตัวอักษรจีน โดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน $68.25/83.67$ เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนเกิดความกล้าคิดกล้าแสดงออก มีความมั่นใจในการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด โดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีน เกิดความรู้ความเข้าใจในการเรียนรู้เรื่องราวในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจากเนื้อหาที่นำมาใช้ในการใช้ชุดฝึกทักษะการ

เขียนอักษรจีน เป็นตัวอักษรโครงสร้างอักษรเดียว ซึ่งเป็นอักษรที่มีจำนวนเส้นขีดไม่มาก เป็นตัวอักษรที่ใช้อยู่บ่อยๆ และเป็นส่วนประกอบของตัวอักษรที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน จึงง่ายต่อการจดจำ ซึ่งสอดคล้องกับ เหยินจิ้งเหวิน (2558) ที่กล่าวไว้ว่าในช่วงแรกที่เรียนภาษาจีน ควรพยายามจดจำตัวหนังสือที่มาจากอักษรภาพ เพราะเกือบทั้งหมดเป็นตัวเดียว เขียนง่าย และมีจำนวนไม่มาก แต่ถูกนำมาใช้เป็นส่วนประกอบของตัวหนังสือประเภทอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง ดังนั้นการเข้าใจตัวหนังสือประเภทนี้ไม่เพียงแต่สามารถทำให้นักศึกษасร้างความคุ้นเคยกับตัวหนังสือจีนได้เร็วขึ้นและเข้าในระบบการเขียนของภาษาจีนให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ยังทำให้รู้สึกสนุกสนานและเพลิดเพลินกับระบบการเขียนแปลกใหม่ชนิดนี้ และที่สำคัญที่สุด ยังสามารถช่วยให้ผู้เรียนจำตัวหนังสือตัวอื่น โดยเฉพาะตัวหนังสือผสมได้ง่ายขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้ทักษะการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด โดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีนนี้ มีการเรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปยาก เนื้อหาที่กำหนดในทักษะมีความเหมาะสมกับระดับความรู้ภาษาจีนของผู้เรียน และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเรียนของรายวิชาดังกล่าว อีกทั้งมีคำชี้แจงและคำแนะนำที่เข้าใจง่ายยังมีขนาดตัวอักษรที่เหมาะสม ช่วยให้นักศึกษาเกิดความรู้ความเข้าใจและสนใจเนื้อหาในบทเรียนมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

6.3 จากการประเมินความพึงพอใจของการพัฒนาทักษะการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด โดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีน ภาพรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.67, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 10 ข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ กิจกรรมพัฒนาทักษะการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีดทำให้สามารถเขียนได้คล่องมากขึ้น มีคะแนนเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.89, S.D. = 0.32), กิจกรรมบทบาทสมมติสร้างความมั่นใจและกล้าแสดงออกให้นักศึกษามากขึ้น มีคะแนนเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.78, S.D. = 0.43) และผู้สอนมีวิธีสอนช่วยให้บรรยากาศการเรียนน่าสนใจ มีคะแนนเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.72, S.D. = 0.57) ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะการใช้กิจกรรมพัฒนาทักษะการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีดช่วยพัฒนาทักษะการเขียนอักษรจีนของนักศึกษาได้จริง ทำให้นักศึกษาสามารถสื่อสารภาษาจีนได้ด้วยคามมั่นใจ เนื่องจากสถานการณ์ที่ผู้สอนกำหนดให้เขียนอักษรจีนที่มีลักษณะใกล้เคียงกันอักษรจีนที่ใช้ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น เสริมสร้างจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ และมีความกล้าแสดงออก มั่นใจในการเขียนอักษรจีน ซึ่งสอดคล้องกับ สุภัญญา ทองแห้ว (2564) ได้กล่าวไว้ว่า การเข้าใจตัวอักษรจีนไม่เพียงแต่สามารถทำให้นักเรียนสร้างความคุ้นเคยกับตัวอักษรจีนได้เร็วขึ้นและเข้าใจในระบบการเขียนของอักษรจีนให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ยังทำให้รู้สึกสนุกสนานและเพลิดเพลินกับระบบการเขียนแบบใหม่นี้ นอกจากนี้ชุดฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีนตัวอักษรโครงสร้างอักษรเดียวนี้อมีการเรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปยาก เนื้อหาที่กำหนดในชุดฝึกทักษะมีความเหมาะสมกับระดับความรู้ภาษาจีนของผู้เรียนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเรียนของรายวิชาดังกล่าว อีกทั้งชุดฝึกทักษะมีคำชี้แจงและคำแนะนำที่เข้าใจง่ายยังมีขนาดตัวอักษรที่เหมาะสม พร้อมภาพประกอบสวยงามช่วยให้นักศึกษาเกิดความรู้ความเข้าใจและสนใจเนื้อหาในบทเรียนมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

สรุปได้ว่า การพัฒนาทักษะการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด โดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีน ที่สมควรเป็นแผนการสอนที่ให้แนวทางแก่ผู้สอนอย่างชัดเจนทั้งด้านจุดประสงค์การสอน

เนื้อหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการใช้สื่อการสอนและการวัดประเมินผล เป็นกิจกรรมที่เน้นให้นักศึกษาได้ปฏิบัติ ทำให้เกิดทักษะการเขียนอักษรจีนอย่างเป็นขั้นตอน และเป็นระบบเป็นกระบวนการสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ทำให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จได้ดี

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้องค์ความรู้ที่ได้คือการพัฒนาทักษะการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด ส่งเสริมให้นักศึกษาได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง ให้เกิดทักษะการเขียนอักษรจีนขึ้นในทุก ๆ ด้าน ทั้งในด้านความรู้ เจตคติ และความสามารถในการเขียนอักษรจีน ตามความถนัด ความสามารถและความสนใจของนักศึกษาให้มีความสอดคล้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทักษะทางภาษาจีนของตนเอง และช่วยให้นักศึกษาได้เข้าใจระหว่างทักษะและความเข้าใจ ที่ได้เรียนในห้องเรียน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการพัฒนาทักษะการเขียนอักษรจีนที่ถูกต้องและชัดเจน ตามที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการเขียน เกิดความรู้ และความชำนาญในการเขียนเพิ่มมากขึ้น

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ควรกำหนดให้การพัฒนาคุณภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นวาระแห่งชาติ โดยส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาและจัดสรรทรัพยากรหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ให้ทันสมัย

8.1.2 กระทรวงศึกษาธิการโดยสถาบันพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา (สคบศ.) ควรประสานความร่วมมือกับทางโรงเรียนเพื่อจัดทำระบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีให้กับครูผู้สอน

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 รูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมพัฒนาทักษะการเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด เป็นกิจกรรมที่ใช้เวลาค่อนข้างมาก ดังนั้น การนำรูปแบบการสอนนี้ไปใช้ ควรศึกษาแนวทาง ขั้นตอน กระบวนการจัดกิจกรรมเป็นอย่างดีก่อน และต้องมีการวางแผนและกำหนดเวลาที่ชัดเจนแน่นอน เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปด้วยความราบรื่น

8.2.2 ผู้สอนควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนพื้นฐานการเขียนอักษรจีนแตกต่างกัน ผู้สอนควรสร้างข้อตกลง ชี้แนะแนวทางเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดการเรียนการสอน โดยการจัดกลุ่มความสามารถของผู้เรียน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและรู้จักการทำงานร่วมกัน

8.2.3 ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดอักษรจีนที่ใช้ในการเขียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและสร้างแรงจูงใจในเขียนอักษรภาษาจีน

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาวิธีการแก้ไขปัญหามีความหลากหลายและเหมาะสมกับระดับความรู้ของนักศึกษาในแต่ละระดับชั้นมากยิ่งขึ้น

8.3.2 ควรศึกษาวิธีการสอนในรูปแบบอื่นที่สามารถพัฒนาทักษะการเขียนในรายวิชาภาษาจีนกลาง 1 สำหรับนักศึกษาที่มีผลการเรียนต่ำ

8.3.3 ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบกับผู้เรียนหลายกลุ่ม เช่น นักศึกษาที่มีพื้นฐานการเขียนอักษรจีนกับนักศึกษาที่ไม่มีพื้นฐานการเขียนอักษรจีนเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับงานวิจัยมากขึ้น

9. บรรณานุกรม

จาง จิ่ง. (2552). *ไม่ยาก...จดจำอักษรจีน*. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*. 5(5). 7-20.

นภัสสร พรหมทา. (2560). การพัฒนาทักษะการเขียนตัวอักษรจีนโดยใช้แบบฝึกเขียนตัวอักษรและการ 听写 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศรีตระกูลวิทยา. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.

- นารินทร์ วัฒนเวฬุ. (2561). การศึกษาข้อผิดพลาดการเขียนอักษรจีนของผู้เรียนชาวไทย: กรณีศึกษา นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. *วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*. 11(1). 283-314.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- ภูมรินทร์ ภิรมย์เลิศอมร. (2555). ข้อผิดพลาดในการเขียนตัวอักษรจีนของนิสิตเอกภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. *ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- สุกัญญา ทองแก้ว. (2564). การพัฒนาการจำอักษรจีน โดยใช้ชุดฝึกทักษะการเขียนอักษรจีน โครงสร้างอักษรเดี่ยวของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาจีน มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. *วารสารละศรี*. 5(1). 117-126.
- สุธาสนี, ยันตรวัฒนา. (2555). ผลการพัฒนาทักษะการเขียนตัวอักษรภาษาจีน โดยใช้ชุดฝึกทักษะ การเขียนตัวอักษรภาษาจีน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชุมชนบ้าน ฟ่อนวิทยา จังหวัดลำปาง. เชียงใหม่ : สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- เหียนจิ่งเหวิน. (2558). *รอบรู้ภาษาจีน: จู๊จี้จ้อจิ้น เล่ม 1 ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2*. นนทบุรี : สห มิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- Mo Caifeng. (2016). *Stroke order is something that cannot be ignored in Chinese language teaching*. Retrieved 27 March 2023. From <https://www.yixuelunwen.com>
- Skehan. (1998). *Task based instruction*. Cambridge : Cambridge University Press.
- Xin Jiang. (2007). *An Experimental Study on Effect of the Method of ‘Teaching the Learner to Recognize Characters More Than Writing’*. Retrieved 30 March 2023. From <https://xueshu.baidu.com/usercenter/paper/show?paperid=2f687fb737e4dcfa38c9805aa96c4e2a>
- Zhan A – hui. (2014). *Strategies to solve the reasons why students do not write in stroke order*. Retrieved 29 March 2023. From <https://www.yixuelunwen.com>

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยความกรุณาอย่างยิ่งขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาจีน ชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่ได้ให้ความร่วมมือในการทำวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้คำปรึกษาความรู้และ ประสพการณ์ในการพัฒนางานวิจัยในครั้งนี้ และกรุณาตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหาและความ เทียบตรงของเครื่องมือและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ขอขอบคุณผู้ร่วมวิจัยทุกท่าน ตลอดจนทุกท่านที่ เกี่ยวข้องซึ่งมิได้กล่าวนาม กราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบโดดเด่น
กรณีศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1*
FACTORS INFLUENCING SUCCESS IN DRIVING AN EXEMPLARY MORAL
ORGANIZATION FOR A CASE STUDY OF THE KALASIN PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

นิพนพิทา กุลชิต¹, สมหวัง พันทะลี², รัตติยา ภูมิสายตร³
Nippita Kulchit¹, Somwang Puntalee², Rattiya Phoomsai³
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1^{1,3}
Kalasin Primary Education Service Area Office^{1,3}
มหาวิทยาลัยศรีปทุม ขอนแก่น²
Sripatum University Khonkaen Campus, Thailand.²
Email : Nikul101@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบโดดเด่น กรณีศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ บุคลากรและเจ้าหน้าที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 80 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.85 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการตรวจสอบด้วยค่าเพื่อเขียนสรุปเชิงบรรยาย

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบโดดเด่น กรณีศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลากร รองลงมา คือ ปัจจัยด้านกระบวนการ และปัจจัยด้านสิ่งสนับสนุนตามลำดับ เมื่อพิจารณาปัจจัยแต่ละด้านเป็นรายข้อ ปัจจัยข้อที่ส่งผลต่อความสำเร็จสูงสุด 3 ลำดับของแต่ละด้านซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลากร 1) ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบ 2) ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 3) ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านกระบวนการ 1) การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกัน และ 2) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในองค์กรทุกคนทุกขั้นตอน 3) การประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้และยอมรับให้กับสมาชิกในองค์กร และปัจจัยด้านสิ่งสนับสนุน 1) ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการส่งผลต่อความสำเร็จ 2) งบประมาณในการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบ 3) วัสดุอุปกรณ์เพียงพอต่อการใช้งาน นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยทุกด้านทุกข้อส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบโดดเด่นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกประเด็น

คำสำคัญ : 1. ปัจจัย 2. ความสำเร็จในการขับเคลื่อนองค์กร 3. องค์กรคุณธรรมต้นแบบ

ABSTRACT

The objective of this research is to study the factors influencing the success of driving a model moral organization, with a case study of the Kalasin Primary Educational Service Area Office 1. The sample group used in the study consists of 80 personnel and officers from the Kalasin Primary Educational Service Area Office 1, fiscal year 2022. The tool used for data collection is a questionnaire with a reliability score of 0.80. The statistics used for data analysis include percentage, mean, standard deviation, and frequency checks to provide a descriptive summary.

The research findings reveal that the factors influencing success in driving an exemplary moral organization, as observed in the case study of the Kalasin Primary Education Service Area Office 1, These factors are ranked from highest to lowest average as follows: personnel-related factors, followed by process-related factors, and support-related factors. When considering each aspect individually, the top 3 factors contributing to the highest success levels in each aspect are as follows: Personnel-related factors 1) Management is dedicated to driving the organization as a model of ethics. 2) Management acts as a good example. 3) Management possesses leadership qualities. Process-related factors: 1) Clear goal setting collaboratively. 2) Involvement of all members in the organization at every stage. 3) Communication creates awareness and acceptance among organization members. Support-related factors 1) Time spent on operations affecting success. 2) Budget allocated to drive the model ethical organization. 3) Adequate materials and equipment for use. In addition, it has been found that every aspect and factor influence the success of driving an exemplary ethical organization at the highest level in every dimension.

Keywords : 1. Factors 2. Organizational Success 3. Model Moral Organization

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ปัจจุบันการทำงานของคนทุกวันนี้ต้องวิ่งตามกระแสของการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี นวัตกรรมใหม่ๆ และการสื่อสารด้วยระบบดิจิทัลด้วยส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรต่างๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ธรรมชาติของคนทำงานส่วนใหญ่มักคุ้นเคยและรู้สึกสบายกับการทำงานแบบเดิม ๆ เป้าหมายการเปลี่ยนวิธีการหรือขั้นตอน หรือการปฏิบัติงานใหม่ๆ เมื่อประสบกับสถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลงจึงทำให้เกิดความยุ่งยาก ลำบากใจกับการทำงานด้วยระบบดิจิทัล ผิดพลาดกับปริมาณงานที่มากและผลผลิตยังไม่ดีพอ จึงทำให้คนทำงานเกิดความเครียด ไม่พร้อมคิดงานอย่างสร้างสรรค์ สัมพันธภาพที่ดีในที่ทำงานลดลง ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานทุกองค์กรจึงต้องหาแนวทางรองรับสิ่งที่จะเกิดขึ้นให้ได้ และแก้ไขปัญหา

โดยยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลักนำคุณธรรมจริยธรรมมาใช้สร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้กับองค์กร (ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม, 2561)

จากสภาพของสังคมปัจจุบันที่กำลังมาข้างหน้า ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสังคมไทย พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงมีรับสั่งให้จัดตั้ง “กองทุนการศึกษา” และตั้ง “โรงเรียนคุณธรรมจริยธรรม” และได้พระราชทานพระราชประสงค์ของโครงการว่า “ให้โรงเรียนสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง” เพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้ ต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ทรงสานต่อพระราชประสงค์ของพระบิดาโดยได้พระราชทานพระบรมราโชบาย ด้านการศึกษาว่า การศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน 4 ด้าน คือ มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง-มีคุณธรรม มีงานทำ-มีอาชีพ และเป็นพลเมืองดี รัฐบาลจึงได้นำไปกำหนดเป็นนโยบายสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของประชาชนสร้างสังคมไทยให้เข้มแข็งอย่างมีคุณภาพผ่านกลไกประชารัฐของรัฐบาล ตามแนวคิด “คุณธรรมนำการพัฒนา” พร้อมทั้งจะก้าวไปสู่สังคมแห่งคุณธรรมตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินงานตามนโยบายภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับเรื่องคุณธรรม โดยร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดีและมีคุณภาพ โดยดำเนินการผ่านโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. และมีเป้าหมายในการพัฒนาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ให้เป็นองค์กรคุณธรรม เพื่อให้ครอบคลุมในทุกหน่วยงานในสังกัด (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1, 2563)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ได้น้อมนำพระราชประสงค์ของทั้งสองพระองค์ และนโยบายของรัฐบาลสู่การปฏิบัติโดยการขับเคลื่อนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ให้เป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาคุณธรรม (องค์กรคุณธรรม) ต้นแบบ ตามแนวการดำเนินงานองค์กรคุณธรรมของมูลนิธิยุวสถิรคุณ (มยส) ซึ่งองค์กรคุณธรรมนี้เป็นองค์กรที่ใช้คุณธรรมเป็นกลไกในการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายความสำเร็จ หรือเป็นองค์กรที่ทุกคนนำคุณธรรมมาใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 ต่อเนื่องมาถึงปี พ.ศ. 2565 โดยได้ส่งเคราะห์กระบวนการเพื่อใช้ขับเคลื่อนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาคุณธรรมที่เรียกว่า “4As Model” ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม ผ่านกิจกรรมส่งเสริมความดีที่หลากหลาย ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายด้านและประสิทธิผลการปฏิบัติงานดีขึ้น บุคลากรทำงานอย่างมีความสุข ผู้มารับบริการมีความประทับใจ จนเป็นที่ยอมรับเชิงประจักษ์จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการขับเคลื่อนคุณธรรมและขยายผลให้กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ ส่งผลให้ได้รับโล่เกียรตินิยมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาคุณธรรม (องค์กรคุณธรรม) ต้นแบบ จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อปี พ.ศ. 2563 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1, 2563) นอกจากนี้ยังมีหน่วยงาน องค์กรต่างๆ มาศึกษาดูงานด้านการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมอีกหลายหน่วยงาน ในปี พ.ศ. 2564 ได้รับการเสนอชื่อให้เป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบของจังหวัดกาฬสินธุ์ และได้รับการประกาศให้เป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบโดดเด่นระดับประเทศ รับโล่รางวัล จากกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ให้เป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

คุณธรรม (องค์กรคุณธรรม) ต้นแบบโดดเด่นระดับประเทศ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้นอกจากจะเป็นแนวทางปฏิบัติที่ดีในการขับเคลื่อนคุณธรรมแล้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ยังสามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปปรับปรุงพัฒนาองค์กรคุณธรรมต้นแบบโดดเด่นให้เกิดความยั่งยืนต่อไป และสามารถเป็นแบบอย่างให้กับหน่วยงานและองค์กรอื่นๆ ที่ต้องการพัฒนาให้เป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบโดดเด่น กรณีศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

3. ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

3.1 ผู้บริหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ได้สารสนเทศเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบโดดเด่นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมสถานศึกษาในสังกัดให้มีการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมให้มีความโดดเด่น

3.2 ผู้รับผิดชอบการขับเคลื่อนคุณธรรมนำสารสนเทศนี้ไปปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพการกระบวนการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบโดดเด่น ให้เกิดความยั่งยืนตลอดไป

3.3 บุคลากรและเจ้าหน้าที่นำผลการวิจัยไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาการนำคุณธรรมมาใช้ในการปฏิบัติงานประจำของตนเองให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3.4 ผลการวิจัยเป็นการยืนยันว่ากระบวนการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรม 4As Model ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 เป็นแนวปฏิบัติที่ดีสามารถเป็นแบบอย่างให้กับหน่วยงานหรือองค์กรอื่นที่สนใจจะพัฒนาหน่วยงานให้เป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบได้

3.5 ผู้บริหารหน่วยงาน องค์กรต่างๆ สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ปรับปรุงกระบวนการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมที่ดำเนินการอยู่แล้วให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้นได้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบโดดเด่น กรณีศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 โดยผู้วิจัยได้ใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นบุคลากรในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 จำนวน 80 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามความคิดเห็น ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1) ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบโดดเด่น โดยแบ่งเป็น 3 ด้านคือ ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านกระบวนการ และปัจจัยด้านสิ่งสนับสนุน และตอนที่ 3) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งหมด 0.85 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยจัดทำรายละเอียดของข้อคำถามจากแบบสอบถามให้อยู่ในรูปแบบของ Google Form จากนั้นส่งลิงก์ Google Form ไปยังกลุ่มประชากรบนแพลตฟอร์ม

ไลน์เพื่อตอบแบบสอบถาม ตรวจสอบข้อมูลความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามทั้งหมดก่อนนำไปวิเคราะห์ผลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Description Statistics) ดังนี้ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ส่วนคำถามที่เป็นปลายเปิดจะตรวจสอบด้วยความถี่และเขียนสรุปเชิงบรรยาย จากนั้นจึงนำผลการวิเคราะห์ทั้งหมดไปสรุปและนำเสนอผลการวิจัยต่อไป

5. ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบโดดเด่น กรณีศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบโดดเด่น กรณีศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

ข้อที่		รายการ	ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัย		
			μ	σ	แปลผล
1. ปัจจัยด้านบุคลากร			4.84	0.12	มากที่สุด
1	ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ		4.93	0.26	มากที่สุด
2	ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบ		4.96	0.20	มากที่สุด
3	ผู้บริหารมีคุณธรรมจริยธรรม		4.90	0.30	มากที่สุด
4	ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี		4.94	0.23	มากที่สุด
5	บุคลากรมีความรู้ความสามารถ		4.73	0.63	มากที่สุด
6	บุคลากรมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้อยู่เสมอ		4.77	0.48	มากที่สุด
7	บุคลากรมีความมุ่งมั่นตั้งใจและการเปิดใจยอมรับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม		4.82	0.39	มากที่สุด
8	บุคลากรมีความรับผิดชอบ ความอดทน ในการปฏิบัติตน		4.82	0.39	มากที่สุด
9	บุคลากรมีการทำงานเป็นทีมด้วยความสามัคคี		4.82	0.46	มากที่สุด
10	บุคลากรมีความเสียสละและเห็นประโยชน์ขององค์กรส่วนรวมเป็นสำคัญ		4.76	0.46	มากที่สุด
11	บุคลากรมีจิตสาธารณะ		4.83	0.41	มากที่สุด
12	บุคลากรใช้กิจกรรมส่งเสริมความดีเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเอง		4.82	0.39	มากที่สุด
2. ปัจจัยด้านกระบวนการ			4.78	0.09	มากที่สุด
1	การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกัน		4.87	0.34	มากที่สุด

ข้อที่	รายการ	ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัย		
		μ	σ	แปลผล
2	การประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้และยอมรับให้กับสมาชิกในองค์กร	4.84	0.41	มากที่สุด
3	การกำหนดขั้นตอน รูปแบบการดำเนินงานที่ชัดเจน	4.82	0.39	มากที่สุด
4	กระบวนการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจก่อนดำเนินการ	4.76	0.43	มากที่สุด
5	การมีส่วนร่วมของสมาชิกในองค์กรทุกคนทุกขั้นตอน	4.85	0.36	มากที่สุด
6	การกำหนดบทบาทของสมาชิกในองค์กรให้ชัดเจน	4.72	0.61	มากที่สุด
7	การทำงานเป็นทีมและการสร้างเครือข่าย (แกนนำคุณธรรมจิตอาสา)	4.83	0.41	มากที่สุด
8	การนำแผนงาน/กิจกรรมส่งเสริมความดีสู่การปฏิบัติร่วมกันทุกคน	4.79	0.41	มากที่สุด
9	การติดตาม ตรวจสอบ และการสะท้อนผล	4.68	0.50	มากที่สุด
10	การประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม	4.66	0.56	มากที่สุด
3. ปัจจัยด้านสิ่งสนับสนุน		4.66	0.09	มากที่สุด
1	งบประมาณในการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบ	4.68	0.63	มากที่สุด
2	ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการส่งผลต่อความสำเร็จ	4.69	0.52	มากที่สุด
3	วัสดุอุปกรณ์เพียงพอต่อการใช้งาน	4.62	0.59	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบโดดเด่น กรณีศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลากร ($\mu = 4.84$, $\sigma = 0.12$) รองลงมาคือ ปัจจัยด้านกระบวนการ ($\mu = 4.78$, $\sigma = 0.09$) และปัจจัยด้านสิ่งสนับสนุน ($\mu = 4.66$, $\sigma = 0.09$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาปัจจัยเป็นข้อพบว่า ปัจจัยด้านบุคลากร ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด 3 ลำดับแรกคือ ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบ ($\mu = 4.96$, $\sigma = 0.20$) ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ($\mu = 4.94$, $\sigma = 0.23$) และผู้บริหารมีภาวะผู้นำ ($\mu = 4.93$, $\sigma = 0.26$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่ำสุด 3 ลำดับสุดท้ายแต่ก็อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน คือ บุคลากรมีความรู้ความสามารถ ($\mu = 4.73$, $\sigma = 0.63$) บุคลากรมีความเสียสละและเห็นประโยชน์ขององค์กรส่วนรวมเป็นสำคัญ ($\mu = 4.76$, $\sigma = 0.46$) และบุคลากรมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้อยู่เสมอ ($\mu = 4.77$, $\sigma = 0.48$) สำหรับปัจจัยด้านกระบวนการ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากที่สุด 3 ลำดับแรกคือ การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ($\mu = 4.87$, $\sigma = 0.34$) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในองค์กรทุกขั้นตอน ($\mu = 4.85$, $\sigma = 0.36$) และการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้และยอมรับให้กับสมาชิกในองค์กร ($\mu = 4.84$, $\sigma = 0.41$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยความ

คิดเห็นต่ำสุด 3 ลำดับสุดท้ายแต่อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน คือ การประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม ($\mu = 4.66$, $\sigma = 0.56$) การติดตาม ตรวจสอบ และการสะท้อนผล ($\mu = 4.68$, $\sigma = 0.50$) และการกำหนดบทบาทของสมาชิกในองค์กรให้ชัดเจน ($\mu = 4.72$, $\sigma = 0.61$) ส่วนปัจจัยด้านสิ่งสนับสนุน มีข้อย่อย 3 ข้อ สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการส่งผลต่อความสำเร็จ ($\mu = 4.69$, $\sigma = 0.52$) งบประมาณในการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบ ($\mu = 4.68$, $\sigma = 0.63$) วัสดุอุปกรณ์เพียงพอต่อการใช้งาน ($\mu = 4.62$, $\sigma = 0.59$) ตามลำดับ

ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนผู้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม และร้อยละ

รายการความคิดเห็น	จำนวนผู้ตอบ	คิดเป็นร้อยละ
1. ความอดทน ความมุ่งมั่นตั้งใจ และบุคลิกลักษณะที่เป็นกัลยาณมิตรของทีมผู้รับผิดชอบการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรม ซึ่งเป็นทั้งผู้วางแผน ดำเนินการ และผู้ประสานงาน	31	38.75
2. การสร้างโอกาสให้ทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วม ในการทำกิจกรรมร่วมกัน เพราะเป้าหมายสำคัญของการส่งเสริมคุณธรรม คือการปลูกฝังจิตสำนึกและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้สะท้อนการมีคุณธรรมออกมา	34	42.5
3. การมีกระบวนการหรือรูปแบบ 4As Model เกิดจากการสังเคราะห์กระบวนการ พัฒนาองค์กรคุณธรรมตามแนว มยส. และบริบทของสำนักงานงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งมีขั้นตอนที่ชัดเจน เหมาะสม และง่ายต่อการนำไปสู่การปฏิบัติ	45	56.25
4. การมีกิจกรรมส่งเสริมความดีที่เกิดจากการวิเคราะห์พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เพื่อกำหนดเป็นกิจกรรมแก้ไข ปัญหาของทุกคน ที่มีความหลากหลายทั้งระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและระดับกลุ่มซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคลากรและเจ้าหน้าที่	50	62.5
5. การสร้างโอกาสให้ทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วม ในการทำกิจกรรมร่วมกัน เพราะเป้าหมายสำคัญของการส่งเสริมคุณธรรม คือการปลูกฝังจิตสำนึกและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้สะท้อนการมีคุณธรรมออกมา	34	42.5

7. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นกรณีศึกษาจึงเก็บข้อมูลจากประชากรซึ่งเป็นบุคลากรสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ที่ปฏิบัติหน้าที่ในปีงบประมาณ พ.ศ.2565 ทั้ง 80 คน

ที่พบว่า ส่วนใหญ่เพศหญิง อายุ 46 ปี ขึ้นไปมีประสบการณ์ในการทำงานในหน่วยงานแห่งนี้ 16 ปี ขึ้นไป ข้อมูลทั่วไปไม่ได้ศึกษาผลกระทบต่อความสำเร็จจึงไม่นำมาอภิปรายผล

สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบโดดเด่น กรณีศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ปัจจัยด้านบุคลากรมีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมาคือ ปัจจัยด้านกระบวนการ และปัจจัยด้านสิ่งสนับสนุน ตามลำดับ ซึ่งปัจจัยทั้ง 3 ด้าน ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบโดดเด่น ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 อยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนั้นแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีบุคลากรที่มีคุณภาพ การมีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และการมีสิ่งสนับสนุนที่เพียงพอเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบโดดเด่น ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 และเมื่อพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จเป็นรายข้อพบว่า ปัจจัยข้อที่ส่งผลต่อความสำเร็จสูงสุด 3 ลำดับได้แก่ ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบ รองลงมาคือผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และผู้บริหารมีภาวะผู้นำซึ่งทั้ง 3 ข้อเป็นปัจจัยด้านบุคลากร ทั้ง 3 ข้อ ที่เป็นเช่นนั้นอาจเนื่องมาจากสอดคล้องกับการศึกษาบทบาทผู้นำของการพัฒนาองค์กรของสมบุญ ไตจิตร (2564) ที่พบว่า ผู้นำเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ บทบาทการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการเป็นผู้นำความทันสมัยบทบาทสำคัญต่อการใช้องค์ความรู้ในศาสตร์สำหรับการปรับปรุงกระบวนการทำงานขององค์กรภายใต้สภาวะการเปลี่ยนแปลงในการวิเคราะห์และสังเคราะห์สถานการณ์ เพื่อค้นหาสาเหตุของปัญหาและแนวทางการแก้ไข นอกจากนี้ ผู้นำควรมีภาวะผู้นำและเข้าใจวัฒนธรรมองค์กรเพื่อให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บรรลุเป้าหมายขององค์กร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสุมิตรา แดงศรี (2557) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างค่านิยมจริยธรรมองค์กร : กรณีศึกษา กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ที่พบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีอิทธิพลต่อการสร้างค่านิยมจริยธรรมองค์กร 2) ปัจจัยด้านกระบวนการ พบว่า ข้อที่ส่งผลต่อความสำเร็จสูงสุด 3 ลำดับ คือการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกัน รองลงมาคือการมีส่วนร่วมของสมาชิกในองค์กรทุกคนทุกขั้นตอน และการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้และยอมรับให้กับสมาชิกในองค์กร ตามลำดับทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจัยทั้ง 3 ข้อ เป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาองค์กรคุณธรรมตามแนวทางของศูนย์โรงเรียนคุณธรรม ขั้นที่ 1 สร้างการรับรู้และยอมรับจากทุกภาคส่วนในองค์กร (ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2561) และสอดคล้องกับหลักการพัฒนาองค์กรคุณธรรมข้อที่ 2 คือ ใช้กระบวนการมีส่วนร่วม จึงส่งผลต่อความสำเร็จดังกล่าว (ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2558) และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของจิตติมา สุทธิวาส และราเชนทร์ นพณัฐวงศ์ (2563) เรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพ การบริหารจัดการภาครัฐของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยที่พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้แก่ ปัจจัยด้านความพร้อมของระบบงาน ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของบุคลากร ทักษะของบุคลากร รวมทั้งค่านิยมร่วมและวัฒนธรรมองค์กรมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับการวิจัยของ อิศรนนท์ ทรงเนติเชาวลิต (2556) ที่ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการ

ดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจังหวัดนครปฐม พบว่ามี 5 ตัวแปร ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจังหวัดนครปฐม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ภาวะผู้นำของคณะกรรมการ การมีส่วนร่วม ของคณะกรรมการความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการ ประสบการณ์ในการบริหารกลุ่ม และการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน และ 3) ปัจจัยด้านสิ่งสนับสนุน พบว่า ข้อที่ส่งผลต่อความสำเร็จสูงสุดคือระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการส่งผลต่อความสำเร็จ รองลงมาคืองบประมาณในการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบ และวัสดุอุปกรณ์เพียงพอต่อการใช้งาน ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนั้นอาจเนื่องมาจากการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคลากรในองค์กรหรือหน่วยงานนั้นๆ จึงต้องใช้เวลาในการดำเนินการซึ่งแผนแม่บทคุณธรรมแห่งชาติแต่ละฉบับกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการ 5 ปี นอกจากนี้การขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 จนถึงปี พ.ศ. 2564 ใช้เวลาถึง 3 ปี จึงได้รับการประกาศให้เป็นองค์กรคุณธรรมต้นแบบโดดเด่น และยังได้รับการสนับสนุนงบประมาณทั้งจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อดำเนินการ จึงเป็นปัจจัยส่งผลต่อความสำเร็จดังกล่าว

8. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบให้ประสบความสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับสามปัจจัยหลักเป็นสำคัญ สรุปเป็นรูปแบบ MOS Model ซึ่งเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมที่มีการผสมผสานปัจจัยต่างๆ เข้าด้วยกัน โดย บุคลากรถือเป็นหัวใจหลักที่ทำให้องค์กรสามารถขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพพร้อมกับการจัดการกระบวนการทำงานที่ชัดเจนเป็นระบบ และให้บุคลากรมีส่วนร่วม และการสนับสนุนด้วยทรัพยากร ที่เพียงพอเพื่อเสริมสร้างความสำเร็จในระยะยาว ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบ MOS Model

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

9.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ควรนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงประสิทธิภาพกระบวนการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบโดดเด่นให้เกิดความยั่งยืน และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของบุคลากรทุกคนอย่างต่อเนื่อง

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

9.2.1 ควรเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ผลการวิจัยนี้ให้บุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ได้ทราบ เพื่อให้สามารถนำไปปรับปรุงและพัฒนาารร่วมกัน ซึ่งจะเริ่มจากตนเองสู่องค์กร

9.2.2 ควรจัดการอบรมปฏิบัติการเพื่อให้บุคลากรได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการนำกระบวนการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบไปใช้ในการปฏิบัติงานประจำวัน

9.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

9.3.1 ควรศึกษาผลและความพึงพอใจของหน่วยงานหรือองค์กรอื่นที่ได้นำรูปแบบหรือกระบวนการขับเคลื่อนองค์กรคุณธรรมต้นแบบโดดเด่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ไปใช้

10. เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2560). **คู่มือการประเมิน องค์กร ชุมชน อำเภอและจังหวัดคุณธรรม**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงวัฒนธรรม.
- คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ. (2559). **แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2559-2564)**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงวัฒนธรรม.
- คณะกรรมการด้านการประเมินชุมชน องค์กรอำเภอ และจังหวัดคุณธรรม. (2565). **คู่มือการประเมินชุมชน องค์กร อำเภอ และจังหวัดคุณธรรม ภายใต้แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566 - 2570)**. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์อักษรไทย (น.ส.พ. ฟ้าเมืองไทย).
- จิตติมา สุทธิวาส และราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรตามเกณฑ์คุณภาพ การบริหารจัดการภาครัฐของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. **วารสารสถาบันวิจัยพินิตธรรม**. 7(1). 181-190.
- ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2558). **คู่มือปฏิบัติโรงเรียนคุณธรรม**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ. (2561). **องค์กรคุณธรรม**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- สมบุรณ์ โตจิตร. (2564). บทบาทผู้นำในการพัฒนาองค์กร. **วารสารการบริหารการศึกษา มมร. วิทยาเขตร้อยเอ็ด**. 1(3). 62-70.

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1. (2563). **กระบวนการพัฒนาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาคุณธรรม (องค์กรคุณธรรม) ต้นแบบ ตามแนว มยส. โดยใช้ 4As Model สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562**. กาฬสินธุ์ : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1.
- สุมิตรา แดงศรี. (2557). **ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างค่านิยมจริยธรรมองค์กร : กรณีศึกษา กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม**. ปทุมธานี : คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- อิสรนนท์ ทรงเนติเชาวลิต. (2556). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

11. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาให้ความช่วยเหลือ อนุญาตให้ดำเนินการวิจัยตลอดทั้งให้การสนับสนุน และส่งเสริมอย่างดีจาก ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ และขอขอบพระคุณนางสายรุ้ง น้อยนาจารย์ อดีตผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 นายอินสวณ สารูเม ศึกษาพิเศษชำนาญการพิเศษ วิทยากรและผู้ทรงคุณวุฒิการขับเคลื่อนคุณธรรมสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และดร.สมัย สลักศิลป์ ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ที่กรุณาตรวจแก้ไข เครื่องมือการวิจัย พร้อมให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์จนทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ที่สำคัญขอขอบพระคุณ คณะศึกษานิเทศก์ ผู้รับผิดชอบโครงการขับเคลื่อนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาคุณธรรม แก่นนำคุณธรรมจิตอาสาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 บุคลากรและเจ้าหน้าที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ทุกคนที่ร่วมตอบแบบสอบถามความคิดเห็น และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้

การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2*
DEVELOPING THE PROGRAM TO ENHANCE TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF
SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER BURIRAM PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

กชนิภา แก้วไธสง¹, ธัชชัย จิตรนันท์²
Godchanipha Kaewthaisong¹, Thatchai Chittranun²
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}
Faculty of Education, Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}
Email : 64010581001@msu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 และ 2) พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 การดำเนินการวิจัยมีลักษณะเป็นเป็นการวิจัยและพัฒนา แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 2 จำนวน 359 คน โดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี จำนวน 3 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา ตามลำดับ 2. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ

ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา จำแนกเป็น 4 Module ได้แก่ Module 1 การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ Module 2 การสร้างแรงบันดาลใจ Module 3 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลและ Module 4 การกระตุ้นการใช้ปัญญา วิธีการดำเนินการมีการดำเนินการตามแนวคิด 70:20:10 ได้แก่ การอบรม การศึกษาดูงาน และการประชุมปฏิบัติการ และการประเมินผล ซึ่งได้รับการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาโปรแกรม 2. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 3. ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

The purposes of this study aimed to 1) investigate the current conditions, desirable conditions and the necessary needs of transformational leadership of educational institution administrators under the Buriram Primary Educational Service Area Office 2 and 2) develop transformational leadership programs for educational institution administrators under the Buriram Primary Educational Service Area Office 2. The research was a research and development method, divided into 2 phases: Phase 1 was a study of the current condition desirable condition and needs of the transformational leadership of educational institution administrators. The sample group included educational institution administrators and teachers under the Buriram Primary Educational Service Area Office 2, a total of 359 people were obtained through a stratified random sampling method. Phase 2 was developing transformational leadership programs for educational institution administrators. The group of informants included 3 educational institution administrators with Best Practice by specific selection. The instruments used to collect data were questionnaires, semi-structured interviews and the assessment of suitability and possibility of the program. The statistics used for analyze data were percentage, mean, standard deviation and PNI.

The research results revealed that: 1. Current condition of transformational leadership of educational institution administrators Overall and each aspect was a high level. The aspect with the highest average value was the aspect of stimulating the use of intelligence and the aspect of considering individuality. which had the same average. As for the desired conditions of transformational leadership of educational institution administrators overall and each aspect was the highest level. The aspect with the highest average was the aspect of considering individuality. And the necessary needs for strengthening the transformational leadership of school administrators in order of importance from highest to lowest include having influence

with ideology. inspiration Consideration of individuality and stimulating the use of intelligence, respectively 2. The Program to Enhance Transformational Leadership of School Administrators under Buriram Primary Educational Service Area Office 2 consists of principles, objectives, content, classified into 4 modules, there was Module 1 Ideological influence, Module 2 Inspiration, Module 3 Consideration of individuality, and Module 4 Stimulation of intellectual use. The method of operation is carried out according to the concept of 70:20:10, including training, study visits. and operating meeting and evaluation which has been assessed for suitability and feasibility by experts at the highest level.

Keyword : 1. Program Development 2. Transformational leadership 3. Educational institution administrator

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

กระแสโลกาภิวัตน์ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายและรวดเร็ว ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว ทำให้พลเมืองโลกรวมทั้งประเทศไทยก้าวตามวิทยาการใหม่ๆ ไปอย่างไม่หยุดยั้ง การเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมที่ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว จึงส่งผลให้แนวโน้มการพัฒนาการศึกษาของไทยภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองการปกครองประชาชน การสาธารณสุข สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีล้วนมีอิทธิพลอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาของไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2551) ในส่วนของแนวโน้มการบริหารการศึกษาท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงนโยบายการศึกษาของรัฐบาล จำเป็นต้องกำหนดหลักการ กรอบแนวคิด วิสัยทัศน์เป้าหมาย และกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเรียนรู้ในทุกระดับ ทุกประเภทการศึกษา ที่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ผลิต และพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพ มีสมรรถนะและความรู้ความสามารถพร้อมกับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน และทุกภาคส่วนมีระบบการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล ตลอดจนมีการนำระบบและวิธีการบริหารจัดการแนวใหม่มาใช้ควบคู่กับการพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง ขับเคลื่อนการปฏิบัติงานในสถานศึกษาเพิ่มความเข้มแข็งให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเป็นการนำนโยบายสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม (สุธรรม ธรรมทัศนานนท์, 2554)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นการให้ความสำคัญของผู้ร่วมงานและผู้ตามให้มองเห็นงานในแง่มุมใหม่โดยการสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นการใช้ปัญญา หรือการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยผู้นำจะยกระดับบุคลิกภาพและอุดมการณ์ของผู้ตาม กระตุ้น ชี้นำ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาความสามารถของผู้ตามและผู้ร่วมงานไปสู่ระดับความสามารถที่สูงขึ้น มีศักยภาพมากขึ้น นำไปสู่การบรรลุผลงานที่สูงขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) ซึ่งผู้บริหารนั้นคือดัชนีบ่งชี้ความสำเร็จ

ของการบริหาร การที่ผู้บริหารได้มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของการบริหารสถานศึกษาจะเป็นสิ่งที่จะช่วยให้การจัดการศึกษาสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้บริหารเป็นเสาหลักที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อหน่วยงาน ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และผลงานอันเป็นส่วนรวมคุณภาพและบทบาทของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับคุณภาพของสถานศึกษา รวมทั้งมีผลสะท้อนต่อผลงานและวิธีปฏิบัติงานของสถานศึกษาแต่ละแห่งเป็นอันมาก ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษามากโดยเฉพาะในด้านวิชาชีพ เพราะสถานศึกษาเป็นระบบย่อยของระบบการศึกษาและระบบสังคม การจัดการศึกษาในสถานศึกษาจึงต้องสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางสภาพเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผู้บริหารยังต้องเป็นผู้ชำนาญทางการเปลี่ยนแปลงรวมทั้งการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ (กาญจน์ เรืองมนตรี และธรินธร นามวรรณ, 2554)

จากรายงานผลการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ปีการศึกษา 2564 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการคือ บุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนมี จำนวนไม่เพียงพอตามกรอบอัตราค่าจ้างและบุคลากรบางส่วนยังขาดทักษะในสายงานที่รับผิดชอบ ผู้บริหารสถานศึกษาบางส่วนขาดทักษะในการบริหารงานที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคปัจจุบัน และไม่ปรับทัศนคติ และการวางแผนการปฏิบัติงานตามแผนการติดตามประเมินผลตามแผนไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ทั้งนี้อุปสรรคเกิดจากผลกระทบของยุคโลกาภิวัตน์ วัฒนธรรม ค่านิยม คุณ ภาพ ชีวิตของประชากรในพื้นที่ พฤติกรรมในการใช้สื่อและเทคโนโลยี ผลกระทบจากโรคระบาดและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและนโยบายทางการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2, 2564) ผู้วิจัยได้สรุปมุมมองของปัญหาในการดำเนินงานได้ดังนี้ ด้านการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ปัจจุบันมีบริบทภายนอกมากระตุ้นให้ผู้บริหารมีการเปลี่ยนแปลง ประเทศไทยต้องมีการพัฒนาเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า การติดต่อสื่อสารเชื่อมโยงโลกด้วยระบบอินเทอร์เน็ต ทำให้รวมทั้งภาระงานที่มากขึ้น และนโยบายการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปตามรัฐบาล ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีการพัฒนาบุคลากรของตนเองในสถานศึกษาให้ทันการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ โดยดำเนินการให้สอดคล้องกับนโยบาย ปรับเปลี่ยนและพัฒนาอย่างเหมาะสม ซึ่งบุคลากรในโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญมากในการพัฒนา ทั้งนี้ผู้บริหารจึงต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่าง มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล รู้จักการสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานและกระตุ้นให้บุคลากรเกิดการใช้ปัญญาในการพัฒนาตนเองและส่วนรวม โดยคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลเป็นสำคัญ เพื่อการดำเนินงานร่วมกับบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดการพัฒนาองค์กรต่อไป

จากความสัมพันธ์และปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาเพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดต่อหน่วยงานทางการศึกษาเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

2.2 เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

3. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เพื่อเป็นข้อสนเทศในการพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Research Mix method) โดยผู้วิจัยแบ่งวิธีการดำเนินการออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

1. ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนอ่องค์ประกอบและตัวชี้วัดที่ได้มาสร้างเป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 330 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scales) โดยใช้รูปแบบของ Likert กำหนดค่าคะแนนเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์ระดับคะแนน

3. วิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 วิเคราะห์หาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI) สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index = PNI)

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

1. ศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

2. ยกร่างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา และร่างคู่มือการใช้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 2

3. ตรวจสอบยืนยันโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

4. ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และค่าดัชนี ความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

องค์ประกอบของ ภาวะผู้นำการ เปลี่ยนแปลง	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. ด้านการมีอิทธิพล อย่างมีอุดมการณ์	4.17	0.48	มาก	4.69	0.25	มากที่สุด	0.125	1
2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.20	0.45	มาก	4.68	0.25	มากที่สุด	0.115	2
3. ด้านการกระตุ้น การใช้ปัญญา	4.30	0.45	มาก	4.70	0.24	มากที่สุด	0.092	4
4. ด้านการคำนึงถึง ความเป็นปัจเจกบุคคล	4.30	0.46	มาก	4.72	0.24	มากที่สุด	0.096	3
รวม	4.24	0.46	มาก	4.70	0.25	มากที่สุด	0.107	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา ($\bar{X} = 4.30$) และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{X} = 4.30$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน รองลงมา คือ การสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{X} = 4.20$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ($\bar{X} = 4.17$) สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{X} = 4.72$) รองลงมา คือ ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา ($\bar{X} = 4.70$) และการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ($\bar{X} = 4.69$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{X} = 4.68$) ส่วนลำดับความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ($PNI_{modified} = 0.125$) การสร้างแรงบันดาลใจ ($PNI_{modified} = 0.115$)

ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($PNI_{\text{modified}} = 0.096$) และด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา ($PNI_{\text{modified}} = 0.092$) ตามลำดับ

5.2 ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

ตารางที่ 2 การประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. หลักการ	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
2. วัตถุประสงค์	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
3. เนื้อหา						
3.1 Module 1 การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	4.40	0.55	มาก	4.40	0.55	มาก
3.2 Module 2 การสร้างแรงบันดาลใจ	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
3.3 Module 3 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.40	0.55	มาก	4.40	0.55	มาก
3.4 Module 4 การกระตุ้นการใช้ปัญญา	4.80	0.45	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
4. วิธีการดำเนินการ						
4.1 การอบรม	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
4.2 การศึกษาดูงาน	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
4.3 การประชุมปฏิบัติการ	4.40	0.55	มาก	4.40	0.55	มาก
5. การประเมินผล						
5.1 การประเมินความเข้าใจ ก่อน - หลังการพัฒนา	4.80	0.45	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
5.2 การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการพัฒนาตามโปรแกรม	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
รวม	4.70	0.50	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 พบว่า ความเหมาะสมของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.70) ส่วนความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.60)

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

6.1 การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา และ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน รองลงมา คือ การสร้างแรงบันดาลใจ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ตามลำดับ เห็นได้ว่าสภาพปัจจุบันโดยรวมนั้นอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจไม่แสดงถึงปัญหาแต่ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bass (1985) ที่ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้นับตามมีความต้องการและมีความพึงพอใจมากกว่าที่มีอยู่ โดยใช้ระดับความต้องการของ มาสโลว์ (Maslow) ในการกระตุ้นให้ผู้นับตามเกิดความต้องการที่สูงขึ้นด้วยการ ทำให้ผู้นับตามตระหนักถึงความต้องการมีความสำนึกในคุณค่าของคุณค่าของจุดมุ่งหมายและวิธีที่จะทำให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ให้ผู้นับตามคำนึงถึงผลประโยชน์ของทีมงานและนโยบายมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน และยกระดับความต้องการหรือทำให้ผู้นับตามเกิดความจำเป็นและความต้องการที่สูงขึ้น ส่วนการวิเคราะห์สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล รองลงมา คือ ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา และการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การสร้างแรงบันดาลใจ เห็นได้ว่าการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลยังคงเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การที่ผู้บริหารจะสามารถบริหารและพัฒนาองค์กรได้นั้นบุคคลที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชาถือเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นการเข้าใจและรู้จักในตัวบุคคลและสามารถที่จะช่วยเหลือ สนับสนุน และพัฒนาบุคคลนั้นตามศักยภาพถือเป็นสิ่งจำเป็นในการบริหารองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของรัตติกรณ์ จงวิศาล (2543) ให้ทัศนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงว่า เป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานและผู้ตาม โดยเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงาน และผู้ตามให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวัง พัฒนาศักยภาพของผู้ร่วมงาน และผู้ตามไปสู่ระดับที่สูงขึ้น และศักยภาพมากขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักถึงภารกิจและวิสัยทัศน์ของกลุ่มและองค์การ จูงใจให้ผู้ร่วมงานและผู้ตามให้ไกลเกินกว่าความสนใจของพวกเขาไปสู่ประโยชน์ของกลุ่มขององค์การและสังคม ซึ่งกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานหรือผู้ตามนี้จะกระทำโดยผ่านองค์ประกอบพฤติกรรมเฉพาะ 4 ประการ หรือที่เรียกว่า “4I’s” คือ 1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือภาวะผู้นำเชิงบารมี 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3)

การกระตุ้นการใช้ปัญญา และ 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และลำดับความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา ตามลำดับ เห็นได้ว่าการที่ผู้บริหารจะมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนั้น สิ่งสำคัญลำดับแรกคือการเริ่มจากตนเอง โดยการเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยในการสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานต่อผู้ใต้บังคับบัญชาได้ และผู้บริหารยังคงต้องเข้าใจเข้าถึงผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อพัฒนาบุคคลเหล่านั้นให้มีศักยภาพมากขึ้น ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อความก้าวหน้าขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิลพรอน ช่างคิด (2560) กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลต่อความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรซึ่งผู้บริหารจะมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีความกระตือรือร้นในการทำงาน มีทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีการใช้ภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับองค์กรสอดคล้องกับสถานการณ์ได้อย่างมีเหตุผล สามารถจูงใจให้บุคลากรทำงานด้วยความเสียสละเพื่อส่วนรวม เพื่อการเปลี่ยนแปลงขององค์กรให้ประสบความสำเร็จ

6.2 โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 มีเนื้อหาประกอบด้วย 4 Module ได้แก่ Module 1 การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ Module 2 การสร้างแรงบันดาลใจ Module 3 การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลและ Module 4 การกระตุ้นการใช้ปัญญา โดยมีรูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิด 70:20:10 ได้แก่ การอบรม การศึกษาดูงาน และการประชุมปฏิบัติการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พชรินทร์ สงครามศรี (2561) การพัฒนาโปรแกรมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20 ผลการวิจัยพบว่า วิธีการในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา เรียงลำดับจากที่ต้องการใช้วิธีการเสริมสร้างสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การอบรม การเรียนรู้จากการปฏิบัติ และการประชุมปฏิบัติการ องค์ประกอบของโปรแกรม ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการดำเนินการและการประเมินผล ซึ่งมีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยรวมมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญพัชร แสงกล้า (2560) การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครู สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครู ประกอบด้วย หลักการของโปรแกรม วัตถุประสงค์ของโปรแกรม เนื้อหาสาระ กิจกรรมการพัฒนาของโปรแกรม และการวัดและประเมินผลโปรแกรม ขอบข่ายเนื้อหาของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครู ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา 3) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และ 4) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

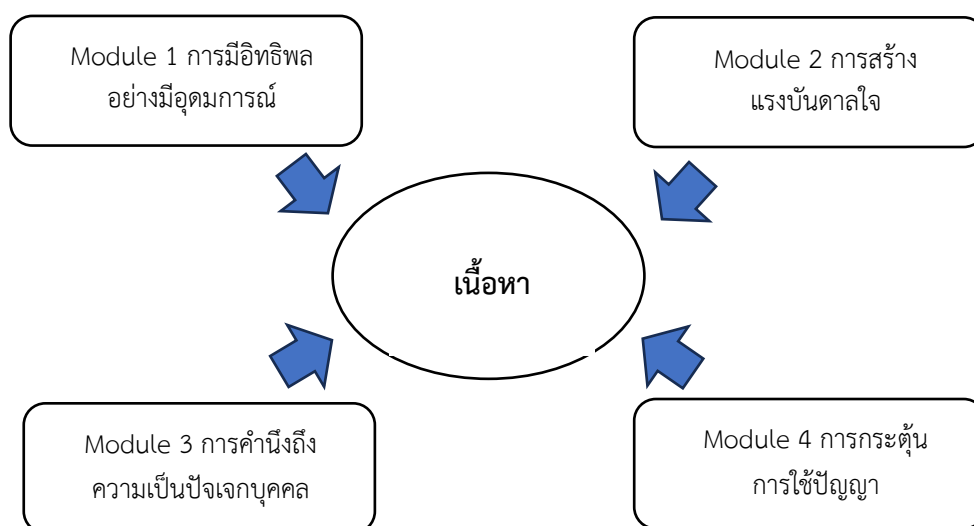
7. องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยได้องค์ความรู้ที่ได้รับ คือ โปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ประกอบด้วย

1) หลักการ ประกอบด้วย เหตุผลและความจำเป็นในการสร้างโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

2) วัตถุประสงค์ ประกอบด้วย เป้าหมายที่ต้องการให้บรรลุผลในการใช้โปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

3) เนื้อหาของโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ประกอบด้วย 4 Module ดังนี้

4. วิธีการดำเนินการ ประกอบด้วย ในการดำเนินการแบ่งระยะการดำเนินการออกเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย 1) การอบรม 2) การศึกษาดูงาน และ 3) การประชุมปฏิบัติการ

5. การประเมินผล ประกอบด้วย 1) การประเมินผู้เข้ารับการพัฒนา และ 2) ประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ควรพัฒนานโยบายเกี่ยวกับการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ให้เป็นผู้นำที่มีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ มีการสร้างนโยบายที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม เพื่อที่จะสามารถถ่ายทอดสู่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างทั่วถึง

8.1.2 ควรพัฒนาและปรับปรุงนโยบายในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรให้มีความเท่าทันต่อยุคสมัยและเทคโนโลยีเปลี่ยนไป เพื่อการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

8.1.3 ควรมีนโยบายให้บุคลากรมีความคิดสร้างสรรค์ในสิ่งที่ดี สร้างสรรค์นวัตกรรมการศึกษาใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์กับสังคมให้สอดคล้องกับภาวะการเปลี่ยนแปลงของการศึกษา และให้นำความคิดที่ได้มานำเสนอเพื่อเป็นการสานต่อให้เกิดรูปธรรม

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และสามารถนำไปปฏิบัติในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

8.2.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ควรมีการจัดทำโปรแกรมหรือโครงการในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการพัฒนาตนในการปฏิบัติงานที่อยู่ในยุคเปลี่ยนผ่านของวงการการศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของโลก ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

8.2.3 ควรมีการวิจัยเพื่อตรวจสอบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา อีกเป็นระยะๆ เพื่อใช้เป็นแนวการพัฒนาแบบต่อเนื่อง เพื่อหาจุดเด่น จุดด้อย และเกิดการพัฒนาให้สอดคล้องกับปัญหา

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่เป็นลักษณะของการส่งผลทางตรงและทางอ้อม

8.3.2 ควรมีการพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในตำแหน่งอื่น เพื่อการพัฒนาที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีคุณภาพมากขึ้น เช่น ครู บุคลากรทางการศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา เป็นต้น

8.3.3 ควรมีการวิจัย และพัฒนารูปแบบการพัฒนาเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบอื่นๆ โดยมีวิธีการพัฒนาเสริมสร้างที่หลากหลาย

9. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). รายงานการวิจัยการศึกษาความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กัญพชร แสงกล้า. (2560). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของครูสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

กาญจน์ เรืองมนตรี และธรินธร นามวรรณ. (2554). การบริหารวิชาการและนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้. มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.

- พัชรินทร์ สงครามศรี. (2561). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ
ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 20. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและ
พัฒนาการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2543). ผลการฝึกอบรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนิสิต
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิมลพรรณ ช่างคิด. (2560). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในภาคตะวันออก. วิทยานิพนธ์
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2. (2564). รายงานผลการ
ดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
บุรีรัมย์ เขต 2. บุรีรัมย์ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพการศึกษาระเบียบวาระ
แห่งชาติ 2551-2555. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุธรรม ธรรมทัศน์านนท์. (2554). หลักการ ทฤษฎีและนวัตกรรมการบริหารการศึกษา. มหาสารคาม :
โรงพิมพ์สารคามการพิมพ์.
- Bass, B.M. (1985). *Leadership and performance beyond expectations*. New York :
The Free Press.

10. คำขอบคุณ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างสูงจากผู้ช่วย
ศาสตราจารย์ ดร.ธัชชัย จิตรนันท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก อาจารย์ ดร.สุรเชต น้อยฤทธิ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ลักขณา สรีวัฒน์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย ที่กรุณาให้
ข้อคิดคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ และตรวจสอบข้อบกพร่อง พร้อมกับชี้แนะวิธีการปรับปรุงพัฒนาใน
ทุกขั้นตอนของการทำวิจัย จนทำให้วิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณไว้เป็น
อย่างสูง นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิจัยครั้งนี้ทุกท่านที่ได้กรุณาให้
ความช่วยเหลือ และสนับสนุน ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์แก่บุคลากรทาง
การศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ตลอดจนจะเป็นประโยชน์ในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ต่อไป

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทาง
วิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*
PREDICTION-OBSERVATION-EXPLANATION LEARNING ACTIVITIES TO DEVELOP
SKILLS IN THE INTEGRATED SCIENCE PROCESS AND ACHIEVEMENT FOR
MATHAYOMSUKSA 1 STUDENTS

จิราพร พลเยี่ยม¹, สัจธรรม พรทวีกุล²

Jiraporn Pholyiem¹, Satjatham Phorntaweekul²

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด^{1,2}

Roi Et Rajabhat University, Thailand.^{1,2}

Email : jiraporn@swp.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 2) เปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย (1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) (2) แบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ (3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติการทดสอบค่าที่ t-test (Dependent Sample)

ผลการวิจัยพบว่า 1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 72.77/74.67 2. ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการของนักเรียนที่ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.85 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.68 ซึ่งหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.43 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.40 ซึ่งหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : 1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) 2. ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ 3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ABSTRACT

This research aims to 1) develop the Prediction-Observation-Explanation (POE) learning activities for Mathayom 1 students to be effective according to the 70/70 criteria. 2) compare the integrated science process skills of Mathayom 1 students before and after learning by organizing the Prediction-Observation-Explanation (POE) learning activities 3) compare the science achievement of Mathayom 1 students before and after using the Prediction-Observation-Explanation learning activities. The research sample consisted of 40 Mathayom 1 students. The research tools included 1) a Prediction-Observation-Explanation (POE) learning activity plan, 2) an integrated science process skills test, and 3) a science learning achievement test. Statistics used in data analysis include mean, percentage, standard deviation and t-test (Dependent Sample).

The results of the research found that 1. Prediction-Observation-Explanation (POE) learning activities for Mathayom 1 students had an efficiency of 72.77/74.67. 2. Integrated science process skills of students using Organize learning activities using Prediction-Observation-Explanation (POE) before class with a mean value of 11.85 and after class with a mean value of 15.68, which shows that after class is higher than before class with statistical significance at the .05 level. 3. The academic achievement of students who used the Prediction-Observation-Explanation (POE) learning activities before studying had an average of 16.43 and after studying the average was 22.40, which was clearly higher than before with statistical significance at the .05 level.

Keywords : 1. Prediction-Observation-Explanation (POE) learning 2. Integrated science process skills 3. Academic achievement

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

วิทยาศาสตร์เป็นเรื่องของการเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ โดยมนุษย์ใช้กระบวนการสังเกต สำรวจ ตรวจสอบ การทดลองเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติแล้วจึงนำผลที่ได้มาจัดระบบ หลักการ แนวคิดและทฤษฎี ดังนั้นการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์จึงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และค้นพบด้วยตนเองมากที่สุด ทั้งกระบวนการและองค์ความรู้ ตั้งแต่ก่อนเข้าเรียน เมื่ออยู่ในสถานศึกษา และเมื่อออกจากสถานศึกษาไปประกอบอาชีพแล้ว การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษามีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้เข้าใจหลักการ ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นขอบเขต ธรรมชาติ และข้อจำกัดของวิทยาศาสตร์ เพื่อให้มีทักษะที่สำคัญในการศึกษาค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ โดยใช้กระบวนการในการสืบเสาะหาความรู้ และแก้ปัญหาที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน มีการทำกิจกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติจริงอย่างหลากหลาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เน้นการเชื่อมโยงความรู้กับกระบวนการ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ โดยใช้

กระบวนการในการสืบเสาะหาความรู้และแก้ปัญหาที่หลากหลายให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ทุกขั้นตอนมีการทำกิจกรรมด้วยการลงมือปฏิบัติจริงอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับระดับชั้น โดยกำหนดสาระสำคัญวิทยาศาสตร์ชีวภาพ เรียนรู้เกี่ยวกับชีวิตในสิ่งแวดล้อม องค์ประกอบของสิ่งมีชีวิต การดำรงชีวิตของมนุษย์และสัตว์การดำรงชีวิตของพืช พันธุกรรม ความหลากหลายทางชีวภาพ และวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต วิทยาศาสตร์กายภาพ เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของสาร การเปลี่ยนแปลงของสาร การเคลื่อนที่ พลังงานและคลื่น วิทยาศาสตร์โลกและอวกาศ เรียนรู้เกี่ยวกับ องค์ประกอบของเอกภพปฏิสัมพันธ์ ภายในระบบสุริยะ เทคโนโลยีอวกาศ ระบบโลก การเปลี่ยนแปลงทางธรณีวิทยากระบวนการ เปลี่ยนแปลงลมฟ้าอากาศ และผลต่อสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม การออกแบบและเทคโนโลยี เรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีเพื่อการดำรงชีวิต ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การใช้ความรู้และทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์ และศาสตร์อื่น ๆ เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนางานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม เลือกใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อม วิทยาการคำนวณ การเรียนรู้เกี่ยวกับการคิดเชิงคำนวณ การคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา เป็นขั้นตอนและเป็นระบบ ประยุกต์ใช้ความรู้ด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในการแก้ปัญหาที่พบในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากข้อมูลการประเมินผลกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนสุวรรณภูมิพิทยไพศาล ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2563 พบว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ได้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ 51.58 เมื่อเทียบกับค่าเป้าหมาย ร้อยละ 60 ต่ำกว่าค่าเป้าหมาย ปีการศึกษา 2564 พบว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ได้ค่าเฉลี่ยร้อยละ 62.71 เมื่อเทียบกับค่าเป้าหมาย ร้อยละ 60 สูงกว่าค่าเป้าหมาย และ ปีการศึกษา 2565 ได้พบว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ค่าเฉลี่ยร้อยละ 58.86 เมื่อเทียบกับค่าเป้าหมาย ร้อยละ 60 ต่ำกว่าค่าเป้าหมาย (โรงเรียนสุวรรณภูมิพิทยไพศาล, 2565) ทั้งนี้เป็นสาเหตุมาจากการเรียนออนไลน์ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ผ่านมา การจัดการเรียนการสอนผู้สอนใช้วิธีการบรรยายเน้นให้นักเรียนเรียนแบบท่องจำมากกว่าลงมือปฏิบัติจริง ขาดการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง สื่ออุปกรณ์การทดลองไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้เรียน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) ตามแนวคิดของ White, R. T., & Gunstone, R. F. (1992) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) มุ่งให้เกิดความเข้าใจจากประสบการณ์การทดลอง ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้้อย่างหลากหลาย ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ ปณิกา ยัมพงษ์ (2563) ที่ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) ว่าทำให้ผู้เรียนทำนายสิ่งที่เกิดขึ้นประกอบกับการให้เหตุผล จะทำให้ผู้สอนเข้าใจความคิดเดิมก่อนเรียน ซึ่งเป็นการฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และช่วยให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่เรียนว่าตนเองมีความรู้เดิมอย่างไรและเรียนรู้อะไรเพิ่มจากการทำกิจกรรมบ้าง สอดคล้องกับงานวิจัย ปวีณา ตรีบัณฑิตฐ (2562) ที่ศึกษาเรื่องผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเทคนิคทำนาย สังเกต อธิบาย เรื่อง ลมฟ้าอากาศ

ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดบึงกาฬ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเทคนิคทำนาย สังเกต อธิบาย สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปในแนวทางเดียวกับ ปาริชาติ ฤทธิ์ทรงเมือง ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต - อธิบาย พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย วิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 80.97/85.30 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 (2) ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน หลังการเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบทำนาย - สังเกต - อธิบาย มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 81.11 (3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบทำนาย - สังเกต - อธิบาย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 วิชาวิทยาศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัย เรื่อง การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70

2.2 เพื่อเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE)

2.3 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE)

3. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

3.1 ทำให้ครูผู้สอนทราบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการและผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

3.2 ครูผู้สอนได้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ใหม่ ๆ พัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

3.3 ครูผู้สอนได้แนวทางในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย - สังเกต - อธิบาย (POE) สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้กับระดับอื่นและกลุ่มสาระอื่น ๆ ได้

3.4 เป็นสารสนเทศของโรงเรียนสำหรับครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้ ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุวรรณภูมิพิทยไพศาล ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ห้องเรียนปกติ จำนวน 9 ห้องเรียน ทั้งหมด 480 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุวรรณภูมิพิทยไพศาล ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้องเรียน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) จำนวน 40 คน โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) จำนวน 8 แผน เวลา 16 ชั่วโมง 2) แบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบทดสอบชนิดอัตนัย จำนวน 6 ข้อ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) โดยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ฉบับปรับปรุง 2560 สารที่ 2 วิทยาศาสตร์กายภาพ และศึกษาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) สรุปเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นทำนาย (Prediction) ให้นักเรียนทำนาย ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการทดลอง และสถานการณ์ที่กำหนดให้ พร้อมทั้งให้เหตุผล ขั้นตอนที่ 2 ขั้นสังเกต (Observation) ให้นักเรียนหาคำตอบจากการทดลองและสถานการณ์ที่กำหนดให้โดยการลงมือปฏิบัติ ทดลอง/พิสูจน์ สืบค้นข้อมูลคำตอบโดยละเอียด และบันทึกผล ขั้นตอนที่ 3 ขั้นอธิบายผล (Explanation) ให้ผู้เรียนอธิบายผลจากขั้นตอนการทำนายและขั้นตอนการสังเกตว่าเหมือนหรือต่างกันอย่างไร พร้อมทั้งให้เหตุผล เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้เรียนได้ทำนาย สังเกต และอธิบายสถานการณ์ เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างและผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 40 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเวลาที่ใช้ โดยเนื้อหากระบวนการเรียนการสอนและเวลาที่ใช้มีความเหมาะสม จัดพิมพ์แผนการจัดการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้จัดการเรียนรู้กับกลุ่มทดลอง การสร้างแบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้วิจัยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้ ศึกษาหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ สารการเรียนรู้แกนกลาง วิเคราะห์หลักสูตร สร้างตารางกำหนดรายละเอียดรายวิชา เพื่อออกข้อสอบให้ครอบคลุมเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัด สร้างแบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ เป็นแบบอัตนัย จำนวน 6 ข้อ จากเนื้อหา เรื่อง พลังงานความร้อน โดยให้สอดคล้องกับตารางวิเคราะห์ข้อสอบ การหาคุณภาพวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ นำแบบวัดทักษะไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด และหาค่าดัชนีความ

สอดคล้อง (Index of Congruency) หรือ IOC สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ จากเนื้อหา เรื่อง พลังงานความร้อน โดยให้สอดคล้องกับตารางวิเคราะห์ข้อสอบ การหาคุณภาพแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นำแบบทดสอบไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบลักษณะการใช้คำถาม ตัวเลือก ความสอดคล้องกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด ความถูกต้องด้านภาษาและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruency) หรือ IOC จากนั้นนำแบบทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (B) ของข้อสอบแต่ละข้อ ได้ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.45 ถึง 0.83 และได้ค่าอำนาจจำแนก (B) อยู่ระหว่าง 0.15 ถึง 0.55 คัดเลือกแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.56 ถึง 0.79 และได้ค่าอำนาจจำแนก (B) อยู่ระหว่าง 0.21 ถึง 0.38 มาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบเท่ากับ 0.65 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านการหาคุณภาพแล้ว จำนวน 30 ข้อ พิมพ์เป็นแบบทดสอบฉบับสมบูรณ์ สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติที ค่าความเที่ยงตรง ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ และสถิติการทดสอบค่าที t-test (Dependent Sample)

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 70/70 กับกลุ่มตัวอย่าง 40 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1 ห้องเรียน โดยใช้คะแนนการทำแบบฝึกหัด ใบกิจกรรม การทดสอบย่อยของแต่ละแผนระหว่างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) (E_1) และคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ (E_2) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE)

ประสิทธิภาพ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	40	242	176.10	3.42	72.77
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	40	30	22.40	4.11	74.67
ประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) (E_1)/(E_2) เท่ากับ 72.77/74.67					

จากตารางที่ 1 คะแนนจากการทำแบบฝึกหัด ใบกิจกรรม การทดสอบย่อยระหว่างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) จำนวน 40 คน พบว่า นักเรียนที่ได้คะแนนจากการทำแบบฝึกหัด ใบกิจกรรม การทดสอบย่อยของแต่ละแผนในระหว่างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) คิดเป็นร้อยละ 72.77 แสดงว่า ประสิทธิภาพของ

กระบวนการ (E_1) คือ 72.77 และค่าเฉลี่ยจากการทำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 74.67 แสดงว่า ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) คือ 74.67 แสดงว่า ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ $72.77/74.67$ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด นักเรียนสามารถทำคะแนนจากการทำแบบฝึกหัด ใบกิจกรรม การทดสอบย่อยในระหว่างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพที่ตั้งไว้

5.2 ผลการเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE)

ตารางที่ 2 ผลทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE)

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S.D.	t	Df	Sig
ก่อนเรียน	40	11.85	1.167	-18.918	39	.000
หลังเรียน	40	15.68	.859			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการของนักเรียนที่ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) จำนวน 40 คน ก่อนเรียน พบว่า มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 11.85 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 1.167 ส่วนค่าสถิติ t มีค่าเท่ากับ -18.918 ผลทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการของนักเรียนที่ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) จำนวน 40 คน หลังเรียน พบว่า มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 15.68 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ .859 ส่วนค่าสถิติ t มีค่าเท่ากับ -18.918 มีค่า (Df) เท่ากับ 39 ค่า Sig เท่ากับ .000 น้อยกว่า .05 จากข้อมูลข้างต้นทำให้พบว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการของนักเรียนที่ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE)

ตารางที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE)

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S.D	t	Df	Sig
ก่อนเรียน	40	16.43	3.935	-10.897	39	.000
หลังเรียน	40	22.40	4.113			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) จำนวน 40 คน ก่อนเรียน พบว่า มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 16.43 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 3.935 ส่วนค่าสถิติ t มีค่าเท่ากับ -10.897 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) จำนวน 40 คน หลังเรียน พบว่า มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 22.40 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 4.113 ส่วนค่าสถิติ t มีค่าเท่ากับ -10.897 มีค่า (Df) เท่ากับ 39 ค่า Sig เท่ากับ .000 น้อยกว่า .05 จากข้อมูลข้างต้นทำให้พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในครั้งนี้จากผลการวิจัยมีประเด็นอภิปราย ดังนี้

6.1 ประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 72.77/74.67 หมายความว่า คะแนนในระหว่างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 217.57 คิดเป็นร้อยละ 72.77 และคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 22.40 คิดเป็นร้อยละ 74.67 แสดงว่าผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 72.77/74.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 70/70 เป็นไปตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ผู้วิจัยเพราะผู้วิจัยศึกษาเอกสารงานวิจัย แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของปาริชาติ ฤทธิ์ทรงเมือง (2562) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต - อธิบาย ผลการวิจัยการจัดการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย วิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.97/85.30 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณา อุดมเดช (2560) ได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) ร่วมกับแผนผังความคิด เรื่อง ธาตุและสารประกอบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 การวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) ร่วมกับแผนผังความคิด เรื่อง ธาตุและสารประกอบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 72.79 / 71.33 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 70/70 เป็นไปในแนวทางเดียวกับ กนิษฐา ภูดวงจิตร (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ เรื่อง การเคลื่อนที่และแรง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมการสอนโดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับเทคนิค POE เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการ

ทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องการเคลื่อนที่และแรง มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.07/82.98 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80

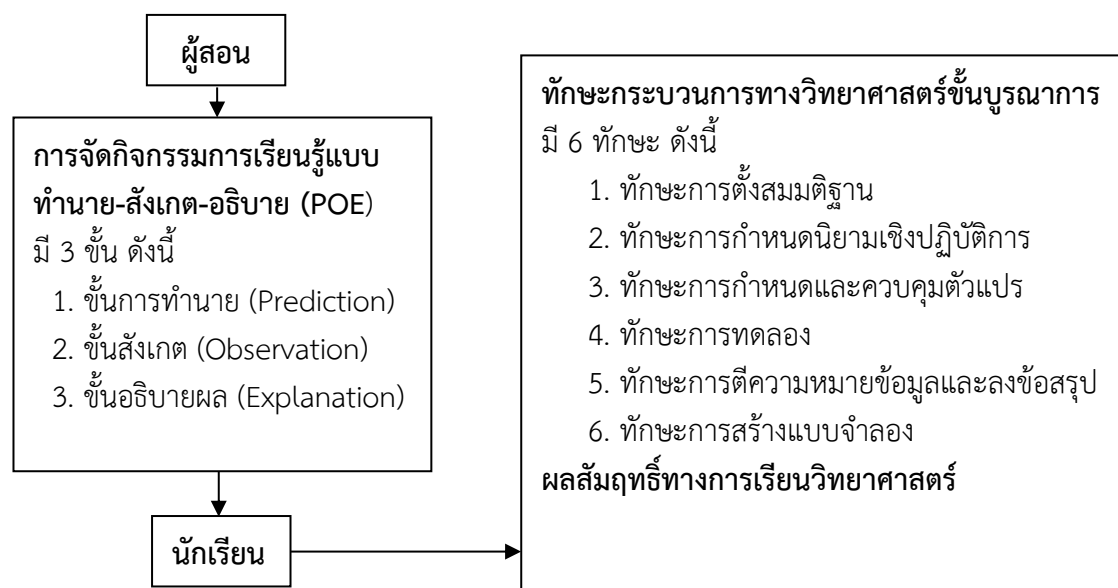
6.2 ผลเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ผลทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการของนักเรียนที่ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.85 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.68 จากข้อมูลข้างต้นสรุปได้ว่าทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการของนักเรียนที่ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการ ฝึกให้ผู้เรียนทำนายเกี่ยวกับสถานการณ์ ผลการทดลองที่คาดว่าจะเกิดขึ้น สังเกตและลงมือปฏิบัติกิจกรรมค้นหาคำตอบด้วยวิธีการต่าง ๆ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาอธิบายผล และนำเสนอในรูปแบบแบบจำลอง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อามิเนาะ ตาริตา (2560) ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน คะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 30.00 และคะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 66.11 มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าก่อนเรียน คะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 26.25 และคะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 65.42 และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนในระดับค่อนข้างดี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทุมพร สมหมั่น และคณะ (2563) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.3 ผลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.43 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 22.40 ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้นและจากการสังเกตพฤติกรรมและสัมภาษณ์ผู้เรียน ผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักวิธีการคาดคะเนผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับปัญหา ผู้เรียนถูกกระตุ้นด้วยสถานการณ์ที่กำหนด ทำให้เกิดความคิดที่สร้างสรรค์และแปลกใหม่ โดยระหว่างการหาคำตอบมีการใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ เช่น การสังเกต การทดลอง การปฏิบัติ การจดบันทึกเพื่อวิเคราะห์ เป็นต้น และที่สำคัญคือผู้เรียนสามารถหาเหตุผลเพื่อหาความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ทำนายและสังเกตได้ ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในปัญหาดังกล่าว โดยใช้ความรู้เดิมและความรู้ใหม่ผสมผสานเข้าด้วยกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีณา ตรีบัณฑิต (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) เรื่อง ลมฟ้าอากาศ ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และทักษะ

กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) เรื่อง ลมฟ้าอากาศ สูงกว่าของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปณิกา ยิ้มพงษ์ (2563) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบ ทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามมีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สรุปองค์ความรู้จากการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

จากภาพที่ 1 ผู้วิจัยได้ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นทำนาย (Prediction) ให้นักเรียนทำนาย ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการทดลอง และสถานการณ์ที่กำหนดให้ พร้อมทั้งให้เหตุผล ขั้นตอนที่ 2 ขั้นสังเกต (Observation) ให้นักเรียนหา

คำตอบจากการทดลองและสถานการณ์ที่กำหนดให้โดยการลงมือปฏิบัติ ทดลอง/พิสูจน์ สืบค้นข้อมูล คำตอบโดยละเอียด และบันทึกผล ขั้นตอนที่ 3 ขั้นอธิบายผล (Explanation) ให้ผู้เรียนอธิบายผลจาก ขั้นตอนการทำนายและขั้นตอนการสังเกตว่าเหมือนหรือต่างกันอย่างไร พร้อมให้เหตุผล

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) เพื่อพัฒนาทักษะ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ ควรใช้เวลาในการจัดกิจกรรมในห้องเรียน 2 ชั่วโมงต่อวัน เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) สามารถนำไปจัด กิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับเทคนิคหรือกลวิธีอื่น ๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะกระบวนการ ทางวิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

8.2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) ในช่วงแรกครูผู้สอนควร ทบทวนสถานการณ์เดิมเชื่อมโยงความรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้กับการปฏิบัติกิจกรรม เมื่อนักเรียน มีความรู้แล้ว จึงให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรนำไปใช้ศึกษาตัวแปรที่หลากหลายเพื่อพัฒนานักเรียนได้มีความสามารถใน ด้านอื่น ๆ เช่น ความคงทนในการเรียนรู้ ความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์

8.3.2 ควรมีการศึกษาบูรณาการร่วมกับการจัดการเรียนรู้หรือเปรียบเทียบกับรูปแบบ อื่น เพื่อเกิดการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายมากขึ้น

9. เอกสารอ้างอิง

กนิษฐา ภูดวงจิตร. (2563). การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ร่วมกับเทคนิค POE เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์ขั้นบูรณาการ เรื่อง การเคลื่อนที่และแรง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560ก). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพมหานคร : สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักปลัดกระทรวง ศึกษาธิการ : กระทรวงศึกษาธิการ.

กฤษณา อุดมเดช. (2560). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบทำนาย-สังเกต-อธิบาย (POE) ร่วมกับ แผนผังความคิด เรื่อง ธาตุและสารประกอบ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาสารคาม.

โรงเรียนสุวรรณภูมิพิทยไพศาล. (2565). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2565. ร้อยเอ็ด : โรงเรียนสุวรรณภูมิพิทยไพศาล.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.

- ปณิกา ยิ้มพงษ์. (2563). การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบ ทำนาย สังเกต อธิบาย (POE) ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเรียนรู้. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนครศรีอยุธยา.
- ปวีณา ดรบดินธุ (2562). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเทคนิคทำนาย สังเกต อธิบาย เรื่อง ลมฟ้าอากาศ ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดบึงกาฬ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อุทุมพร สมหมั่น และคณะ. (2563). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค Predict–Observe–Explain (POE) เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ชั้นบูรณาการ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารวิชาการหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 12(35). 93-106.
- White, R. T., & Gunstone, R. F. (1992). **Probing understanding**. London : The Falmer Press.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สังธรรม พรทวีกุล อาจารย์ที่ปรึกษา ที่กรุณาให้คำแนะนำ ชี้แนะ และตรวจสอบแก้ไขความถูกต้อง ส่งผลให้งานวิจัยฉบับนี้ครบถ้วนสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณคณะผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้เสียสละเวลา ในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยรวมไปถึงผู้อำนวยการและครูโรงเรียนสุวรรณภูมิพิทยไพศาลที่อำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขอขอบใจนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสุวรรณภูมิพิทยไพศาล อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ได้ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้จนเสร็จสิ้นสมบูรณ์ ขอขอบคุณเพื่อนร่วมงาน ตลอดจนทุกท่านที่เกี่ยวข้องซึ่งมิได้กล่าวนาม กราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

การเรียนรู้แบบ 4 MAT เสริมด้วยแบบบันทึกการเรียนรู้ ต่อความเข้าใจโภชนาการ สารอาหาร
และระบบย่อยอาหาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*

THE EFFECTS OF 4MAT LEARNING SUPPLEMENTED WITH LEARNING LOGS ON
UNDERSTANDING FOOD NUTRIENTS AND DIGESTIVE SYSTEM CONCEPT
OF GRADE 6 STUDENTS

วุฒิชัย อัสภัย¹, จันทร์จิรา จูมพลหล้า²

Wuttichai Atsaphai¹, Chanchira Choomponla²

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี^{1,2}

Udon Thani Rajabhat University, Thailand.^{1,2}

Email : Wuttichaiwurry@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความเข้าใจโภชนาการ สารอาหาร และระบบย่อยอาหาร ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการเรียนรู้แบบ 4MAT เสริมด้วยแบบบันทึกการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนโรงเรียนขนาดกลาง แห่งหนึ่งในอำเภอทุ่งฝน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 1 ห้อง จำนวนนักเรียนทั้งหมด 14 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการ วิจัยประกอบด้วย 1) แผนการเรียนรู้แบบ 4MAT เสริมด้วยแบบบันทึกการเรียนรู้ เรื่อง อาหาร สารอาหาร และระบบย่อยอาหาร และ 2) แบบทดสอบความเข้าใจโภชนาการ สารอาหาร และระบบย่อยอาหาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ ทดสอบสมมติฐาน เปรียบเทียบความเข้าใจโภชนาการหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนโดยการทดสอบ t-test for dependent sample

ผลการวิจัยพบว่า ก่อนเรียนนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.29 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 34.52 และ หลังเรียนนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 20.93 คะแนนคิดเป็นร้อยละ 87.20 เมื่อเปรียบเทียบคะแนน เฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียน คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

คำสำคัญ : 1. การเรียนรู้แบบ 4MAT 2. แบบบันทึกการเรียนรู้ 3. ความเข้าใจโภชนาการ

ABSTRACT

The purposes of this study were to study and compare conceptual understanding of food nutrients and digestive system before and after learning by using 4MAT learning supplemented with learning logs of grade 6 students in medium size school under the Thungfon District of UdonThani Primary Education Service Area Office 3 in the first semester of academic year 2022. The sample consisted of 14 students that selected by purposive sampling. This study design was one-group pretest-posttest design. The instruments of this study were: 1) lesson plans on food nutrients and digestive system by using 4 MAT learning supplemented with learning logs and 2) conceptual understanding of food nutrients and digestive system test. The data were analyzed for mean, standard deviation, percentage and hypothesis test for compare conceptual understanding of food nutrients and digestive system after learning higher than before by t-test for dependent sample.

The results of this study showed that students' conceptual understanding of food nutrients and digestive system after learning had an average score of 8.29 points, accounting for 34.52 percent, and after studying, students had an average score of 20.93 points, accounting for 87.20 percent. When comparing the average scores before studying and after studying, it was found that the average scores after studying were higher than before studying. Statistically significant at the .01 level.

Keywords : 1. 4MAT learning 2. Learning logs 3. Scientific understanding concept

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ความเข้าใจในนิเวศวิทยาศาสตร์ เป็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุหรือปรากฏการณ์ต่างๆ ซึ่งแต่ละคนจะมีความเข้าใจในนิเวศวิทยาเกี่ยวกับวัตถุหรือปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งแตกต่างกัน การที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดสังเกตวัตถุหรือปรากฏการณ์ต่างๆ และเกิดการรับรู้ บุคคลนั้นจะนำการรับรู้นี้มาสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมของเขาทำให้เกิดนิเวศวิทยาซึ่งเป็นความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุหรือปรากฏการณ์นั้นและทำให้เขามีความรู้ขึ้น ซึ่งความเข้าใจในนิเวศวิทยาเป็นความคิดความเข้าใจของแต่ละบุคคล แต่ละบุคคลย่อมมีความเข้าใจในนิเวศวิทยาเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งแตกต่างกัน ขึ้นกับความรู้เดิมและประสบการณ์ที่มีอยู่ และวุฒิภาวะของบุคคลนั้นๆ เช่น การเกิดแผ่นดินไหว บางคนอาจบอกว่าเป็นการกระทำของเทพยดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ บางคนบอกว่าเกิดจากการพลัดตัวของเปลือกโลกที่แตกออกจากกัน บางคนบอกว่าเกิดจากการปลดปล่อยพลังงานของเปลือกโลกทำให้พื้นดินเกิดสั่นสะเทือน เป็นต้น หรือหากให้อธิบายลักษณะของต้นมะพร้าว สำหรับเด็กอาจอธิบายว่า เป็นต้นไม้ชนิดหนึ่งลำต้นสูงยาว ไม่มีกิ่งก้านสาขา ใบเป็นแฉก ๆ ผลกลม ๆ สำหรับนักวิทยาศาสตร์อาจบอกว่ามะพร้าวเป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยว มีระบบรากแบบรากฝอย ลำต้นเป็นข้อปล้องเห็นชัดเจน จัดอยู่ในวงศ์ปาล์ม (Family Palmaceae) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Cocos nucifera* Linn. เป็นต้น (ภาพ เลขาไพบูลย์,

2540; ธีระชัย ปุณฺณโชติ 2540) ดังนั้น ความเข้าใจในนิเวศวิทยาการศึกษาจึงเป็นหนึ่งปัจจัยสำคัญของผู้เรียนวิทยาศาสตร์ เมื่อผู้เรียนวิทยาศาสตร์มีความเข้าใจในนิเวศวิทยาการศึกษาคลาดเคลื่อนหรือไม่ตรงกันอาจส่งผลกระทบต่อให้เกิดข้อผิดพลาดในการตัดสินใจ การวิเคราะห์ข้อมูล หรือข้อสรุปที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อการพัฒนาความรู้และการเปลี่ยนแปลงในวงกว้างของวิทยาศาสตร์ เพื่อลดความเข้าใจในนิเวศวิทยาการศึกษาคลาดเคลื่อนครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ควรใส่ใจในการตรวจสอบและตระหนักถึงความถูกต้องและน่าเชื่อถือของข้อมูลที่น่าเสนอ การใช้หลักการและวิธีการที่เหมาะสมในการวิเคราะห์และตีความข้อมูล และการตระหนักถึงความเป็นอิสระและการควบคุมตัวแปรในการทำงานของการวิจัย นอกจากนี้ยังควรมีการรับฟังและพิจารณาความเห็นของผู้อื่นในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและครบถ้วนในความเข้าใจในนิเวศวิทยาการศึกษา ดังนั้นจึงเป็นเรื่องจำเป็นในการพัฒนาผู้เรียนวิทยาศาสตร์ (Kose, 2008)

ในการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เป็นผู้ค้นพบด้วยตนเองมากที่สุด คือ มุ่งหวังให้นักเรียนได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เน้นกระบวนการไปสู่การสร้างองค์ความรู้ โดยเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนทุกขั้นตอน นักเรียนได้ทำกิจกรรมหลากหลายทั้งเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล โดยครูผู้สอนมีบทบาทในการวางแผนการเรียนรู้กระตุ้น แนะนำ ช่วยเหลือให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเอง และได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2548) กระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพครูผู้สอนจะต้องใส่ใจ และให้ความสำคัญกับสมองที่มีส่วนสำคัญกับการเรียนรู้ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2542) สมองแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลักๆ ส่วนที่หนึ่งคือสมองส่วนแกน (Stem) ส่วนที่สองสมองส่วนกลาง (Limbic) และส่วนสุดท้ายคือสมองส่วนนอก (Me cortex) นอกจากนี้สมองยังถูกแบ่งเป็น 2 ซีก คือซีกด้านซ้ายและซีกด้านขวา โดยแต่ละซีกมีความรับผิดชอบที่แตกต่างกันและมีความชำนาญในทักษะบางอย่างไม่เหมือนกัน การจัดกระบวนการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมพัฒนาสมองทั้งทางซีกซ้ายและทางซีกขวาไปพร้อมๆ กัน การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและการพัฒนาสมองทั้งซีกซ้ายและซีกขวาอย่างสมดุลกันได้แก่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT (กรมวิชาการ, 2545) การเรียนรู้แบบ 4MAT เป็นการเรียนรู้และการสอนที่จะต้องมียุทธศาสตร์การเคลื่อนไหวอย่างเป็นลำดับขั้นตอนของวัฏจักรของการเรียนรู้ที่สามารถทำให้ผู้เรียน ซึ่งมีลักษณะการรับรู้แตกต่างกันได้มีโอกาสได้เรียนและพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างมีความสุข (ศักดิ์ชัย นิรัญทวีและ ไพเราะ พุ่มมัน, 2543) ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT ครูควรมีเจตคติหรือความเชื่อในการจัดสภาพแวดล้อมคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียน โดยสร้างแรงจูงใจและเปิดโอกาสให้เรียนรู้จากการค้นคว้าด้วยตนเองตามแบบการเรียนรู้ของนักเรียนให้มากที่สุดเพื่อจะได้เรียนรู้ตามแนวคิดและนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างสูงสุด

แบบบันทึกการเรียนรู้ (Learning Log) เป็นการเขียนบันทึกเหตุการณ์เกี่ยวกับสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากเนื้อหา ในบทเรียนความรู้ วิธีการดำเนินงานเกี่ยวกับกระบวนการที่ได้จากการเรียนรู้ของตน โดยบันทึกการเรียนรู้ประเภทนี้เป็นเครื่องมือที่สะท้อนการเรียนรู้ของผู้เรียนและค้นพบปัญหาการเรียนรู้ รวมทั้งเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เรียนรู้กับประสบการณ์เดิม (จิราภรณ์ วงษ์เกิด, 2559) โดยการสะท้อนการเรียนรู้จะสะท้อนใน 3 ประเด็นหลัก คือ 1) ประเด็นการเรียนรู้ เป็นการ

สะท้อนประเด็นเนื้อหาสาระ (Contents) ที่สำคัญที่เรียนรู้ในแต่ละกิจกรรม/ ใบบาน 2) ความรู้สึกต่อสิ่งที่เรียนรู้ เป็นการกลั่นกรองความรู้สึกทางความคิด/ จิตใจซึ่งไม่ใช่ความรู้สึกทางกาย และ 3) การนำไปใช้ในการเรียน การงานหรือชีวิตส่วนตัว เป็นการกำหนดแนวทางในการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ต่อยอดหรือทำให้เกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติในปัจจุบันหรืออนาคต (Sungrugsa, et al, 2015) การสะท้อนการเรียนรู้มีความสัมพันธ์หรือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) เนื่องจากการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการคิดและตัดสินใจที่จะกระทำการใด ๆ บนพื้นฐานของการสะท้อนการคิดอย่างมีเหตุผล ดังนั้นการฝึกสะท้อนความคิดจึงเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และเป็นการพัฒนาศักยภาพทางปัญญาที่ส่งผลให้มีการปฏิบัติและแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของการเรียนรู้จากประสบการณ์หรือการสะท้อนความคิดจากการปฏิบัติจึงมีความสำคัญต่อการตัดสินใจแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ประกอบด้วย Head Heart และ Hand ได้แก่ 1) การสะท้อน “ประเด็นการเรียนรู้” จะช่วยให้จดจำเนื้อหาที่สำคัญของกิจกรรมต่าง ๆ ได้ โดยได้ใช้สมองในส่วนของการคิด วิเคราะห์ ว่าได้เรียนรู้อะไรที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง 2) การสะท้อน “ความรู้สึก” จะช่วยให้รับรู้ปรากฏการณ์ต่าง ๆ และการตอบสนองต่อปรากฏการณ์นั้น ๆ ได้ชัดเจนขึ้น รวมถึงได้ฝึกฝนการตีความคุณค่าหรือความสำคัญของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งช่วยให้เข้าใจสถานการณ์นั้น ๆ ดีขึ้น ในขณะเดียวกันก็ได้ฝึกฝนการสัมผัสอารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่นที่อยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ ด้วย และ 3) การสะท้อน “การนำไปใช้ในการเรียน การงาน/ ชีวิตส่วนตัว” จะช่วยให้ฝึกฝนการเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้สู่การปฏิบัติงานจริงหรือในชีวิตประจำวันส่วนตัวซึ่งกำหนดเป้าหมายในการนำความรู้ความคิดที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงทำให้การเรียนรู้มีคุณค่าไม่สูญเปล่า (นรินทร์ สังข์รักษา และ สวรรยา ธรรมอภิพล, 2563)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาการจัดเรียนรู้แบบ 4 MAT เสริมด้วยแบบบันทึกการเรียนรู้ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความเข้าใจโภชนาการ สารอาหาร และระบบย่อยอาหาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการเรียนรู้แบบ 4MAT เสริมด้วยแบบบันทึกการเรียนรู้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความเข้าใจโภชนาการ สารอาหาร และระบบย่อยอาหาร ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการเรียนรู้แบบ 4MAT เสริมด้วยแบบบันทึกการเรียนรู้

3. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

3.1 ทำให้ทราบผลการศึกษาและเปรียบเทียบความเข้าใจโภชนาการ สารอาหาร และระบบย่อยอาหาร ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการเรียนรู้แบบ 4MAT เสริมด้วยแบบบันทึกการเรียนรู้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนการทดลองศึกษาแบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนทดลองและหลังการทดลอง (One Group Pretest-Posttest Design) โดยมีแบบแผนการทดลอง ดังตารางที่ 1 (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540)

ตารางที่ 1 แบบแผนการทดลองที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มทดลอง	ทดสอบก่อนเรียน	ทดลอง	ทดสอบหลังเรียน
	Pretest	Experimental	Posttest
E	T1	X	T2

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการวิจัย

- E แทน กลุ่มทดลอง (Experimental Group)
- X แทน การเรียนรู้แบบ 4MATเสริมด้วยแบบบันทึกการเรียนรู้
- T1 แทน การทดสอบก่อนเรียน (Pretest)
- T2 แทน การทดสอบหลังเรียน (Posttest)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มโรงเรียนขนาดกลางแห่งหนึ่งในอำเภอทุ่งฝน จังหวัดอุดรธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 3 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 5 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 162 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 1 ห้อง จำนวนนักเรียนทั้งหมด 14 คน ที่มีหน่วยการสุ่มเป็นห้องเรียนซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1. แผนการเรียนรู้แบบ 4MATเสริมด้วยแบบบันทึกการเรียนรู้ เรื่อง อาหาร สารอาหาร และระบบย่อยอาหาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เนื้อหาตามตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระที่ 1 วิทยาศาสตร์ชีวภาพ มาตรฐาน ว 1.2 ตัวชี้วัดที่ 1, 2, 3, 4 และ 5 ในการพัฒนาแผนการเรียนรู้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT และแบบบันทึกการเรียนรู้ วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ตามตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ดำเนินการออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT เสริมด้วยแบบบันทึกการเรียนรู้ เรื่อง อาหาร สารอาหาร และระบบย่อยอาหาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 4 แผน ๆ ละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 12 ชั่วโมง โดยมีเนื้อหาย่อย คือ 1) อาหาร และสารอาหาร 2) ธงโภชนาการ 3) ระบบย่อยอาหาร และ 4) การดูแลระบบย่อยอาหาร โดยแผนการเรียนรู้ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และการหาคุณภาพของแผนการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จำนวน 3 คน ทำการประเมินความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เวลา การวัดและประเมินผล และสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยคุณภาพของแผนการเรียนรู้โดยภาพ

รวมอยู่ในระดับดีมาก (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.12) ทั้งนี้แผนการเรียนรู้ได้ผ่านการทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาความเหมาะสมในการจัดกิจกรรม เวลา การวัดและประเมินผล ความเหมาะสมของสื่อ ซึ่งพบว่า แผนการเรียนรู้มีความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนสนุกกับกิจกรรมที่ครูจัดให้และอยากเรียนในกิจกรรมลักษณะนี้อีก 2. แบบทดสอบความเข้าใจโน้มนำอาหาร สารอาหาร และระบบย่อยอาหาร เป็นแบบ 2 ระดับ โดยระดับที่ 1 เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก และระดับที่ 2 เป็นการให้เหตุผลสนับสนุนในคำตอบที่ 1 ตรวจสอบให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนนของ Costu, Ayas & Niaz (2012) ดังแสดงในตารางที่ 2 โดยใช้ผู้ตรวจให้คะแนน 2 คน คือ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย โดยลงความเห็นตัดสินให้คะแนนไปพร้อมกันตามหลักฉันทมติ (Consensus) ในการพัฒนาแบบทดสอบครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผลโน้มนำวิทยาศาสตร์ และความเข้าใจโน้มนำอาหาร สารอาหาร และระบบย่อยอาหาร วิเคราะห์สาระการเรียนรู้เรื่องอาหาร สารอาหาร และระบบย่อยอาหาร จุดประสงค์การเรียนรู้ วิเคราะห์ความเข้าใจโน้มนำที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT เสริมด้วยแบบบันทึกการเรียนรู้ หากคุณภาพของแบบทดสอบโดยผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ชุดเดียวกับที่ประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป จากผลการประเมินแบบทดสอบ พบว่า ค่า IOC ของแบบทดสอบ อยู่ระหว่าง 0.67 – 1

ตารางที่ 2 เกณฑ์การให้คะแนนของ Costu, Ayas & Niaz (2012)

ระดับที่ 1	ระดับที่ 2	คะแนน		การแปลผล
✓	✓	3	SU	มีความเข้าใจเชิงวิทยาศาสตร์ (Sound Understanding: SU)
✗	✓	2	PU	มีความเข้าใจบางส่วน (Partial Understanding: PU)
✓	ไม่ตอบ/ ไม่ตรงแต่ไม่ผิด	2	PU	มีความเข้าใจบางส่วน (Partial Understanding: PU)
✓	✗	1	SM	มีความเข้าใจคลาดเคลื่อน (Specific Misconception: SM)
✗	ไม่ตอบคำถาม	0	NU	ไม่มีความเข้าใจ (No Understanding: NU)
✗	✗	0	NU	ไม่มีความเข้าใจ (No Understanding: NU)
ไม่ตอบ	ไม่ตอบ	0	NU	ไม่มีความเข้าใจ (No Understanding: NU)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1) ก่อนเรียน ให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบความเข้าใจโภชนาการ สารอาหาร และระบบย่อยอาหาร นำแบบทดสอบที่นักเรียนทำแล้วมาตรวจให้คะแนนเป็นคะแนนก่อนเรียน 2) ระหว่างเรียน ผู้วิจัยดำเนินการสอนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT เสริมด้วยแบบบันทึกการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 4 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง เป็นเวลา 12 ชั่วโมง เรียนสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง รวมเป็นเวลา 12 สัปดาห์ โดยให้นักเรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมตามขั้นตอนการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ละแผนผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ยังตอบคำถามไม่ชัดเจน หรือไม่ตอบคำถามเพิ่มเติม 3) หลังเรียน ให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบความเข้าใจโภชนาการ สารอาหาร และระบบย่อยอาหาร ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนเรียน นำแบบทดสอบที่นักเรียนทำแล้วมาตรวจให้คะแนนเป็นคะแนนหลังเรียน 4) หลังการทดลอง นำคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของแบบทดสอบความเข้าใจโภชนาการ สารอาหาร และระบบย่อยอาหาร ไปวิเคราะห์และทดสอบสมมติฐานเป็นลำดับต่อไป การวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำคะแนนการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมาหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าร้อยละ (%) แล้วเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการทดสอบ t-test for Dependent Sample

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาความเข้าใจโภชนาการ สารอาหาร และระบบย่อยอาหาร ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการเรียนรู้แบบ 4MAT เสริมด้วยแบบบันทึกการเรียนรู้

ตารางที่ 3 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ ความเข้าใจโภชนาการ สารอาหาร และระบบย่อยอาหาร ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ 4 MAT เสริมด้วยแบบบันทึกการเรียนรู้

คน ที่	ก่อนเรียน		หลังเรียน	
	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ
1	10	41.66	22	91.66
2	8	33.33	23	95.83
3	4	16.66	17	70.83
4	10	41.66	20	83.33
5	4	16.66	21	87.5
6	0	0.00	20	83.33
7	8	33.33	20	83.33
8	10	41.66	20	83.33
9	8	33.33	22	91.66

คน ที่	ก่อนเรียน		หลังเรียน	
	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ
10	9	37.5	22	91.66
11	10	41.66	22	91.66
12	14	58.33	24	100.00
13	9	37.5	20	83.33
14	12	50.00	20	83.33
$\bar{X}$	8.29	34.52	20.93	87.20
S.D.	3.56	-	1.73	-

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความเข้าใจโภชนาการ สารอาหารและระบบย่อยอาหาร ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT เสริมด้วยแบบบันทึกการเรียนรู้ ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.29 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 34.52 และ คะแนนหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 20.93 คะแนนคิดเป็นร้อยละ 87.20

5.2 ผลการเปรียบเทียบความเข้าใจโภชนาการ สารอาหาร และระบบย่อยอาหาร ก่อนเรียน และหลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการเรียนรู้แบบ 4MAT เสริมด้วยแบบบันทึกการเรียนรู้

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความเข้าใจโภชนาการ สารอาหารและระบบย่อยอาหาร ก่อนเรียน และหลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ 4 MAT เสริมด้วยแบบบันทึกการเรียนรู้

การทดสอบ	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	t-test	p
ก่อนเรียน	8.29	3.561	34.52	15.122*	.000
หลังเรียน	20.93	1.730	87.20		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการเรียนรู้แบบ 4 MAT เสริมด้วยแบบบันทึกการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 8.29 คิดเป็นร้อยละ 34.52 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 20.93 คิดเป็นร้อยละ 87.20 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. อภิปรายผลการวิจัย

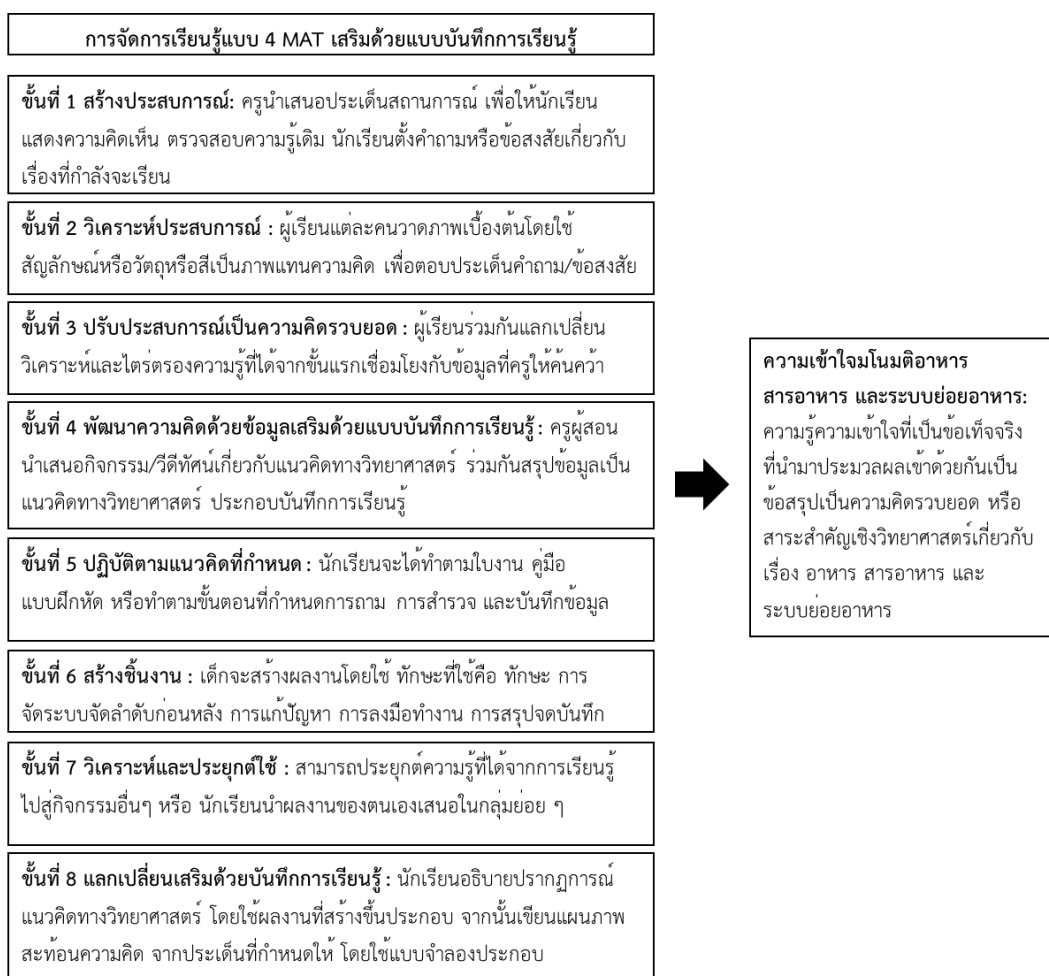
จากการศึกษาและเปรียบเทียบความเข้าใจโภชนาการ สารอาหารและระบบย่อยอาหาร ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT เสริมด้วยแบบบันทึกการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การเรียนรู้แบบ 4MAT เสริมด้วยแบบบันทึกการเรียนรู้ เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงการพัฒนาสมองซีกซ้ายและซีกขวาอย่างสมดุล เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามแบบที่ตนเองถนัด เกิดความเข้าใจสามารถสร้างผลงานเป็นความคิดของตนเองและพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ โดยผู้วิจัยได้เริ่มต้นดำเนินการจัดกิจกรรมในส่วนที่ 1 ผู้เรียนแบบที่ 1 (Imaginative Learners) เรียนรู้จากประสบการณ์และจากการเฝ้าสังเกต โดยการกระตุ้นให้นักเรียนคิดหรือใช้จินตนาการในเรื่องที่จะเรียนประกอบการให้นักเรียนได้แสดงเหตุผลประกอบ เช่น ให้นักเรียนวาดภาพอาหารที่นักเรียนชอบรับประทาน พร้อมบอกส่วนประกอบของอาหาร จากนั้นให้นักเรียนบอกประโยชน์อาหารที่นักเรียนชอบรับประทานว่ามีอาหารแต่ละชนิดมีประโยชน์อย่างไรบ้าง ซึ่งในขั้นนี้ครูผู้สอนจะทราบถึงความเข้าใจโน้มนัสที่คลาดเคลื่อนหรือไม่คลาดเคลื่อนของนักเรียน ทำให้ในส่วนที่ 2 ผู้เรียนแบบที่ 2 (Analytic Learners) เรียนรู้จากการสังเกตแล้วนำไปสู่ความคิดรวบยอด เป็นการปรับประสบการณ์เป็นความคิดรวบยอดของนักเรียน นักเรียนจะได้ลงมือทำกิจกรรมเพื่อสรุปองค์ความรู้ที่ได้เป็นความคิดรวบยอด เช่น ครูผู้สอนให้นักเรียนดู VDO เรื่อง อาหารและสารอาหาร พร้อมบันทึกสรุปการเรียนรู้จาก VDO จะสังเกตได้ว่าในช่วงนี้นักเรียนจะรู้สึกตื่นเต้นกับการดู VDO และสนทนากันว่าเมื่อช่วงแรกที่ครูผู้สอนถามคำถาม ตัวเองเข้าใจคลาดเคลื่อนหรือไม่คลาดเคลื่อนอย่างไร หลังจากกิจกรรมครูผู้สอนและนักเรียนจะร่วมกันอภิปรายและสรุปองค์ความรู้กลายเป็นองค์ความรู้หรือความเข้าใจโน้มนัสที่ชัดเจนไม่คลาดเคลื่อน ในส่วนที่ 3 ผู้เรียนแบบที่ 3 (Commonsense Learners) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากความคิดรวบยอดไปสู่การปฏิบัติซึ่งจะสะท้อนถึงระดับความเข้าใจของผู้เรียนแบบนี้ผู้เรียนมีคำถามว่า “อย่างไร” (How does it work?) ดังนั้นการจัดสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆให้มีความพร้อมเพื่อการทดลองหรือลงมือปฏิบัติจึงจำเป็นสำหรับผู้เรียนแบบนี้โดยครูทำหน้าที่เป็นโค้ชคอยให้คำปรึกษาเท่านั้น ครูผู้สอนได้ให้นักเรียนลงมือทำกิจกรรมเพื่อทบทวนแนวคิดของตนเองอีกครั้งเพื่อให้แน่ใจว่าความเข้าใจโน้มนัสของนักเรียนไม่คลาดเคลื่อน และส่งเสริมจินตนาการโดยให้นักเรียนสร้างชิ้นงานเพื่อส่งเสริมจินตนาการสมองซีกขวาของนักเรียน เช่น ให้นักเรียนจัดทำเมนูสุขภาพของตนเอง “กินอย่างไรให้ได้สารอาหารครบถ้วนและเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย ในขั้นนี้จะสังเกตได้นักเรียนมีความสุขสนุกสนานในการออกแบบชิ้นงานของตนเอง เพื่อให้ได้คะแนนและรางวัลที่ครูผู้สอนเสริมกำลังใจไว้ ส่วนที่ 4 ผู้เรียนแบบที่ 4 (Dynamic Learner) เรียนจากการลงมือปฏิบัติซึ่งจะเป็นประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมต่อไปเป็นการท้าทายความสามารถในการใช้ วิชาความรู้ที่สะสมมาค่าที่อยู่ในใจของผู้เรียนแบบนี้คือ “ถ้า...” (if) “จะนำไปใช้อย่างไร” “แล้วจะเกิดอะไรขึ้นอีก” ผู้เรียนแบบนี้จะสนุกกับการได้ค้นพบด้วยตนเอง (Self-discovery method) ซึ่งครูอาจจะเรียนรู้ไปพร้อมกับนักเรียนด้วยก็ไม่แปลก ส่วนสุดท้ายเป็นส่วนที่ประเมินว่านักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้างสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ ในขั้นนี้นักเรียนจะได้นำเสนอชิ้นงานที่ได้ออกแบบไว้หน้าชั้นเรียนเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครูผู้สอนสามารถประเมินได้นักเรียนเกิดการเรียนรู้มีความเข้าใจโน้มนัสถูกต้องหรือไม่อย่างไร จะสังเกตได้นักเรียนเกิดความภูมิใจเมื่อได้นำเสนอผลงานของตนเองให้เพื่อน ๆ ได้ทราบหน้าชั้นเรียน และยอมรับการอภิปรายจากเพื่อน ๆ จากชิ้นงานที่นักเรียนได้สร้างขึ้นทำให้ทราบได้ว่าจากกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจโน้มนัสอาหาร สารอาหาร และระบบย่อยอาหาร มีแนวโน้มไปในทางที่ดีขึ้น และท้ายสุดครูผู้สอนให้นักเรียนแต่ละคนเขียนบันทึกการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการเขียนบันทึกเหตุการณ์เกี่ยวกับสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ครูผู้สอนได้จัดให้ สะท้อนให้

เห็นว่านักเรียนมีความเข้าใจโมเดลอาหาร สารอาหาร และระบบย่อยอาหารเชิงบวก มีเจตคติต่อการดูแลการกินอาหารให้มีประโยชน์ ไม่เลือกรับประทานเฉพาะอาหารที่ตนเองชอบ และนักเรียนส่วนมากบอกว่าอยากให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมในลักษณะนี้อีก ชอบ สนุกมาก และได้ความรู้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้จึงทำให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ 4MAT เสริมด้วยแบบบันทึกการเรียนรู้ มีความเข้าใจโมเดลอาหาร สารอาหาร และระบบย่อยอาหาร มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

7. องค์ความรู้ใหม่

การเรียนรู้แบบ 4MAT เสริมด้วยแบบบันทึกผลการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่คำนึงถึงการพัฒนามองซีกซ้ายและซีกขวาอย่างสมดุล เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามแบบที่ตนเองถนัด เกิดความเข้าใจสามารถสร้างผลงานเป็นความคิดของตนเองและพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 8 ขั้นตอน ซึ่งในขั้นตอนที่ 8 เสริมด้วยแบบบันทึกผลการเรียนรู้ เป็นแบบบันทึกที่ผู้เรียนเขียนบันทึกองค์ความรู้และความรู้สึกที่ได้จากการเรียนรู้ เพื่อความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่เรียน

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการเรียนรู้แบบ 4MAT เสริมด้วยแบบบันทึกผลการเรียนรู้

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ผู้บริหารหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องความนโยบายในการนำผลที่ได้จากการวิจัยเรื่อง การเรียนรู้แบบ 4 MAT เสริมด้วยแบบบันทึกการเรียนรู้ ต่อความเข้าใจโมเดลอาหาร สารอาหาร และระบบย่อยอาหาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อย่างต่อเนื่อง

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ในการนำแผนการเรียนรู้แบบ 4MAT เสริมด้วยแบบบันทึกการเรียนรู้ไปใช้ ครูผู้สอนควรศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ให้เข้าใจก่อน โดยเฉพาะ 1) ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียน 4 แบบ และเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมสมองซีกซ้ายและซีกขวาไปพร้อมๆ กัน และ 2) การเขียนบันทึกการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรแนะนำให้นักเรียนว่า จะต้องเขียนบันทึกเกี่ยวกับอะไรบ้าง และให้นักเรียนฝึกเขียนบันทึกการเรียนรู้ก่อนจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT เสริมด้วยแบบบันทึกการเรียนรู้

8.2.2 ในแต่ละขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ครูผู้สอนควรทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ดูแลให้คำแนะนำช่วยเหลือนักเรียน และควรสร้างบรรยากาศให้นักเรียนได้ใช้ความคิดอย่างอิสระ กระตุ้นและให้กำลังใจเพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

8.2.3 เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอน ครูผู้สอนควรยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมตามระดับความสามารถของนักเรียน แต่ไม่ควรมากเกินไปอาจทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายได้

8.2.4 ควรมีการสะท้อนผลของกิจกรรมทุกครั้งว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้อะไรบ้าง และครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างไร และควรปรับปรุงอย่างไร เพื่อการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT เสริมด้วยแบบบันทึกการเรียนรู้ ความเข้าใจโมเดลวิทยาศาสตร์ ในสาระการเรียนรู้อื่นๆ และระดับชั้นอื่น

8.3.2 ควรมีการศึกษาตัวแปรตามอื่นๆ เช่น ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความสามารถในการเขียนสรุปความ การนำเสนอผลงานวิทยาศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการทำงานกลุ่ม เป็นต้น

9. เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2545). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2545**. กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- จิราภรณ์ วงษ์เกิด. (2559). **เทคนิคการใช้บันทึกการเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนการสอน**. สืบค้นเมื่อ 21 พฤศจิกายน 2565. จาก <https://sola.pr.kmutt.ac.th/homesola/index.php/user/mrs-jiraporn-wongkerd/>

- ธีรชัย ปุณณโชติ. (2540). การสอนกิจกรรมโครงงานวิทยาศาสตร์: คู่มือสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจียร พานิช. (2544). 4 MAT: การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนให้สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียน. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- นรินทร์ สังข์รักษา และ สวรรยา ธรรมอภิพล. (2563). การสะท้อนการเรียนรู้: มุมมองการสร้างองค์ความรู้ในงานวิจัย. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย. 12(2). 1–15.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภพ เลหาไฟบูลย์. (2540). แนวการสอนวิทยาศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2542). กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน ภาคปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- ศักดิ์ชัย นิรัญทวี และไพเราะ พุ่มม้น. (2543). วัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะเก่ง ดี มีสุข. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : เอสอาร์พรินต์.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2548). คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกระทรวงศึกษาธิการ.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- Costu, B., Ayas, A., & Niaz, M. (2012). Investigating the effectiveness of a POE-based teaching activity on students' understanding of condensation. *Instruction Science*. 40(1). 47–67.
- Kose, S. (2008). Diagnosing Student Misconceptions: Using Drawings as a Research Method. *World Applied Sciences Journal*. 3(2008). 283-293.
- Morris, S and McCarthy, B. (1990). 4 MAT in action simple lesson plans for use with the 4 MAT system. Barsington : Excel Inc.
- Morris, S and McCarthy, B. (2000). About teaching 4 MAT in the classroom. Wauconda, IL: about learning Inc.
- Sungrugs, N. and Others. (2015). The Report of Research and Development for Empowerment Support in Continually Self-development of Teacher for Routine to Classroom Action Research with Creativity Academic Quality and Professional Career Path. Bangkok : Thailand Science Research and Innovation.

10. คำขอบคุณ

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทร์จิรา จุมพลหล้า อาจารย์ที่ปรึกษา ดร.บุญเลี้ยง จอดนอก และ รองศาสตราจารย์ ดร.พัทธวัน นาใจแก้ว ที่กรุณาให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณ ผศ.คณิศร ตันสินนท์ คุณครูพลทรัพย์ โพธิ์สุ และคุณครูธัญญา รัตนเพิ่มพูนสุข ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัยขอขอบพระคุณผู้อำนวยการสถานศึกษาและคณะครูโรงเรียนบ้านนาทม ทุกท่าน ที่อำนวยความสะดวกให้ความร่วมมือช่วยเหลือ ขอขอบคุณครอบครัวที่คอยเป็นกำลังใจ และให้การสนับสนุนด้วยดีตลอดมา

การเรียนรู้แบบ MORE เสริมด้วยผังมโนทัศน์ เรื่อง พัดลมไฟฟ้า เพื่อส่งเสริม
ทักษะการสร้างแบบจำลอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*

MORE LEARNING SUPPLEMENTED WITH A CONCEPT MAP
ON ELECTRIC FAN TO ENHANCE MODELING SKILLS OF
GRADE 9 STUDENTS

กนกพล กิตติปัญญาศิริ¹, จันทร์จิรา จูมพลหล้า²

Kanokpol Kittipanyasiri¹, Chanchira Choomponla²

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี^{1,2}

Udon Thani Rajabhat University, Thailand.^{1,2}

Email : kanokpol.nueng@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทักษะการสร้างแบบจำลองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ MORE เสริมด้วยผังมโนทัศน์ เรื่อง พัดลมไฟฟ้า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 20 คน การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการเรียนรู้แบบ MORE เสริมด้วยผังมโนทัศน์ เรื่อง พัดลมไฟฟ้า 2) แบบทดสอบทักษะการสร้างแบบจำลองซึ่งเป็นข้อสอบแบบอัตนัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ ทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบความเข้าใจโมเดลหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนโดยการทดสอบ t-test for dependent sample

ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยประเด็นที่ 1 ภาพวาดจำลองสมบูรณ์ เท่ากับ 3.15 คิดเป็นร้อยละ 78.75 ผลการประเมินอยู่ในระดับดี คะแนนเฉลี่ยประเด็นที่ 2 เขียนกระบวนการทำงานสมบูรณ์ เท่ากับ 2.55 คิดเป็นร้อยละ 63.75 ผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง โดยภาพรวมคะแนนเฉลี่ยทักษะการสร้างแบบจำลอง เท่ากับ 5.70 คิดเป็นร้อยละ 71.25 ผลการประเมินอยู่ในปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะการสร้างแบบจำลองกับเกณฑ์หลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 พบว่า นักเรียนมีทักษะการสร้างแบบจำลองประเด็นที่ 1 ภาพวาดจำลองสมบูรณ์หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ที่ระดับนัยยะสำคัญทางสถิติ .01 ประเด็นที่ 2 กระบวนการทำงานสมบูรณ์หลังเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และโดยภาพรวมทักษะการสร้างแบบจำลองหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70

คำสำคัญ : 1. การเรียนรู้แบบ MORE 2. ผังมโนทัศน์ 3. ทักษะการสร้างแบบจำลอง

ABSTRACT

The purposes of this study were to study and compare the modeling skills of Mathayom 3 students learning with MORE learning supplemented with concept maps on the subject of electric fans. The sample group used in this research was 20 grade 9 students. This study design was one-group pretest-posttest design. The research tools consisted of 1) a MORE learning plan supplemented with concept maps on the topic of electric fans, 2) a modeling skills test, which was a subjective test. The data were analyzed for mean, standard deviation, percentage and hypothesis test for compare conceptual understanding of food nutrients and digestive system after learning higher than before by t-test for dependent sample.

The results of this study showed that the mean score for Issue 1; simulated drawing was 3.15 (78.75%), the result was in a 'good' level. The mean score for Issue 2; complete writing was 2.55 (63.75%), the result was in the 'moderate' level. Overall, the mean score for modeling skills was 5.70 (71.25%), the result was in the 'moderate' level. When comparing the mean score of modeling skills with the post-learning criterion of not less than 70%, it was found that students had statistically significant higher modeling skills in Issue 1 - complete simulated drawing - compared to the criterion of not less than 70%, at a significant level of .01. However, in Issue 2 - complete writing of the workflow - their skills were lower than the criterion of not less than 70%. Overall, their post-learning modeling skills were higher than the criterion of not less than 70%.

Keywords : 1. MORE Learning 2. Concept Map 3. Modeling skills

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 ควรมีลักษณะอย่างไร เป็นเรื่องท้าทายสำหรับครูผู้สอนวิทยาศาสตร์เป็นอย่างมาก เมื่อวิถีชีวิตและมิติแห่งการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมา สืบเนื่องจากการปฏิวัติทางเทคโนโลยีสารสนเทศ การแพร่กระจายของความรู้และวิทยาการต่างๆ แบบก้าวกระโดด (วิจารณ์ พานิช, 2555) ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและสังคมของมนุษย์ การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ ได้เปิดกว้างทางความคิด มีเจตคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์ พัฒนาชีวิตด้วยทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เรียนรู้สิ่งต่างๆ จากสิ่งแวดล้อมภายนอกมากกว่าแค่การซึมซับความรู้ภายในห้องเรียน การทำความเข้าใจในวิทยาศาสตร์ต้องเปิดพื้นที่การเรียนรู้และขยายขอบเขตการสร้างความรู้ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่กำลังวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ดังเห็นได้จากทั่วทุกมุมโลกสามารถสื่อสารและส่งผ่านข้อมูลถึงกันด้วยคอมพิวเตอร์แบบพกพา สารสนเทศและ

ความรู้เริ่มเข้าถึงตัวผู้เรียนเพียงแค่นี้แล้วผู้เรียนจะรู้สึกดีอย่างไร ดังนั้น ครูผู้สอนจึงต้องปรับเปลี่ยนบทบาทการจัดการเรียนรู้จากผู้ถ่ายทอดความรู้มาสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545 ; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) ส่งเสริมคุณลักษณะต่างๆ ที่จำเป็นต่อการนำไปใช้ดำรงชีวิตและช่วยค่าจูงให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุข (Marzano and other, 2001) ดังนั้น การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่ดีควรให้ผู้เรียนมีแรงบันดาลใจ อยากรู้ อยากเห็น อยากค้นหา คำตอบ สนุกกับการสืบเสาะหาความรู้ ดังนั้น การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์จึงควรเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ที่ได้รับการออกแบบอย่างเหมาะสมตามครรลองของการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งครูผู้สอนและผู้เรียนจะเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยธรรมชาติ เกิดมนต์ทัศน์ในธรรมชาติการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองและการสร้างเสริมคุณค่าความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ภายใต้สภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่หนุนนำให้ผู้เรียนเกิดความกระหายใคร่รู้จนนำไปสู่การสร้างคุณค่าตระหนักในคุณค่าของตนเองและผู้อื่น (ประสาธน์ เนื่องเฉลิม, 2558)

ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (Science process skills) เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากทักษะการคิดที่นักวิทยาศาสตร์และผู้ที่มีวิถีทางวิทยาศาสตร์มาใช้แก้ปัญหา โดยการลงมือปฏิบัติทางวิทยาศาสตร์จนเกิดความชำนาญและความคล่องแคล่ว (วรรณทิพา รอดแรงคำ และจิตนนวนแก้ว, 2542) ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นความสามารถและความชำนาญในการใช้ความคิดและกระบวนการคิดเพื่อค้นคว้าหาความรู้และแก้ปัญหาต่างๆ (สมเกียรติ พรพสุทธิมาศ, 2551) ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นลักษณะของความสามารถที่เกี่ยวข้องกับจิตใจและร่างกาย (mental and physical abilities) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ปัญหา การพัฒนาตนเองและสังคม (Akinbobola and Afolabi, 2010) นอกจากนี้ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ยังเป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนได้แนวทางหรือวิธีการค้นคว้าวิจัย ผู้เรียนมีประสิทธิภาพการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นใฝ่เรียนรู้ การตอบสนองของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้ และทำให้ผู้เรียนเข้าใจและมีทักษะในการฝึกปฏิบัติในการเรียนรู้มากขึ้น เป็นต้น (Aktamis and Yenice, 2010) สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ (2561) ได้จำแนกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ออกเป็น 14 ทักษะกระบวนการ ได้แก่ 1) ทักษะการสังเกต 2) ทักษะการวัด 3) ทักษะการจำแนกประเภท 4) ทักษะการหาความสัมพันธ์ระหว่างสเปกกับสเปก และสเปกกับเวลา 5) การใช้จำนวน 6) การจัดกระทำและสื่อความหมายของข้อมูล 7) ทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล 8) ทักษะการพยากรณ์ 9) ทักษะการตั้งสมมติฐาน 10) ทักษะการกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ 11) ทักษะการกำหนดและควบคุมตัวแปร 12) ทักษะการทดลอง 13) ทักษะการตีความหมายของข้อมูลและลงข้อสรุป และ 14) ทักษะการสร้างแบบจำลอง ทักษะการสร้างแบบจำลอง (Model-building skills) คือ การสร้างและใช้สิ่งที่ทำขึ้นมาเพื่อเลียนแบบหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาหรือสนใจเพื่อช่วยให้ ผู้เรียน มองเห็นภาพและเข้าใจในมนต์ทัศน์ที่แฝงอยู่ในแบบจำลองนั้น การสร้างแบบจำลองจึงมีความสำคัญต่อการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โดยมีส่วนช่วยเสริมให้ผู้เรียนสามารถอธิบายแนวความคิดจากนามธรรมไปสู่รูปธรรมผ่านสื่อกลางหรือตัวแทนความคิดที่เรียกว่าแบบจำลอง นักวิทยาศาสตร์จึงต้องอาศัยกระบวนการแปลความหมายข้อมูลผ่านการสร้างแบบจำลองเพื่อใช้เป็นตัวแทนของปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษา (Bryce et al., 2016)

การเรียนรู้แบบ MORE (Model-Observe-Reflex-Explain) เป็นหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจกับแนวคิดเหมือนวิธีคิดของนักวิทยาศาสตร์และหลักการทางวิทยาศาสตร์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสได้รับประสบการณ์จากสถานการณ์ที่ครูสร้างขึ้น ผู้เรียนสามารถหาคำตอบได้จากการทดลอง สืบค้นข้อมูลทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนว constructivism การสร้างองค์ความรู้โดยเน้นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งความรู้ที่ได้มาจากการสังเกตและประสบการณ์ของผู้เรียน การใช้กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิดอย่างอิสระของผู้เรียน ฝึกให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้มากกว่าการรับความรู้ และเรียนรู้จากการปฏิบัติของตนเอง (Harrison and Treagust, 1996; Rickey, 1999; Tien et al, submitted) ดังนั้น การเรียนรู้แบบ MORE เป็นวิธีจัดการเรียนการสอนที่นำความรู้เดิมของนักเรียนมาเป็นฐานในการสร้างความรู้ใหม่ โดยนักเรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ MORE จะเน้นให้นักเรียนได้แสดงแนวคิดความคิดเห็นและการอภิปรายเกี่ยวกับผลจากการทำกิจกรรมเพื่อสะท้อนความรู้ที่ได้ไปปรับปรุงความรู้เดิมของตนโดยผ่านการกระตุ้นด้วยคำถามจากครูผู้สอนเพื่อให้นักเรียนยอมรับความรู้ใหม่และปรับปรุงความรู้เดิมของตนให้ถูกต้องตามแนวคิดของนักวิทยาศาสตร์

การเขียนผังความคิด หรือผังมโนทัศน์ ภาษาอังกฤษเรียกว่า “Concept Mapping” เป็นการเอาความคิดในสมองของเรา มาเขียนเป็นรูปลงกระดาษ ถ่ายทอดเป็นรูปร่างแบบแผนผัง เพื่อจะได้เห็นรายละเอียด ขั้นตอนความคิด หรือโครงสร้างความคิด ได้ง่ายกว่าการเขียนเป็นตัวหนังสือตามปกติ ช่วยให้สะดวก ประหยัดเวลา เพราะมีภาพชัดเจน ข้อดีของการเขียนผังความคิดหรือผังมโนทัศน์ ทำให้เห็นภาพรวมกว้าง ๆ ของหัวข้อใหญ่ หรือขอบเขตของเรื่อง ทำให้สามารถวางแผนเส้นทางหรือตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง เพราะรู้ว่าตรงไหนกำลังจะไปไหนหรือผ่านอะไรบ้าง สามารถรวบรวมข้อมูลจำนวนมากลงไว้ในกระดาษแผ่นเดียวกัน กระตุ้นให้คิดแก้ไขปัญหา โดยเปิดโอกาสให้มองเห็นวิธีใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์ สร้างความเพลิดเพลินในการอ่านและง่ายต่อการจดจำ และช่วยส่งเสริมมโนทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ (เทียนทิพย์ จิ๋ว, 2562)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะส่งเสริมทักษะการสร้างแบบจำลอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการเรียนรู้แบบ MORE เสริมด้วยผังมโนทัศน์ เรื่อง พัดลมไฟฟ้า เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนได้สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง พัฒนาทักษะการสร้างแบบจำลองจากการลงมือปฏิบัติอย่างแท้จริง ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทักษะการสร้างแบบจำลองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ MORE เสริมด้วยผังมโนทัศน์ เรื่อง พัดลมไฟฟ้า

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ทำให้ทราบผลศึกษาและเปรียบเทียบทักษะการสร้างแบบจำลองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ MORE เสริมด้วยผังมโนทัศน์ เรื่อง พัดลมไฟฟ้า

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนการทดลองศึกษาแบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนทดลองและหลังการทดลอง (One Group Pretest-Posttest Design) โดยมีแบบแผนการทดลอง ดังตารางที่ 1 (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540)

ตารางที่ 1 แบบแผนการทดลองที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มทดลอง	ทดสอบก่อนเรียน	ทดลอง	ทดสอบหลังเรียน
	Pretest	Experimental	Posttest
E	T1	X	T2

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการวิจัย

E แทน กลุ่มทดลอง (Experimental Group)

X แทน การเรียนรู้แบบ 4MATเสริมด้วยแบบบันทึกการเรียนรู้

T1 แทน การทดสอบก่อนเรียน (Pretest)

T2 แทน การทดสอบหลังเรียน (Posttest)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดโรงเรียนเทศบาลอุดรธานีแห่งหนึ่ง จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 45 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนที่ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการเรียนรู้แบบ MORE เสริมด้วยผังมโนทัศน์ เรื่อง พัฒมไฟฟ้า สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จำนวน 1 แผน 9 ชั่วโมง ในการพัฒนาแผนการเรียนรู้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบ MORE และผังมโนทัศน์ วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ตามตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ดำเนินการออกแบบการเรียนรู้แบบ MORE เสริมผังมโนทัศน์ เรื่อง พัฒมไฟฟ้า สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และการหาคุณภาพของแผนการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จำนวน 3 คน ทำการประเมินความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เวลา การวัดและประเมินผล และสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยคุณภาพของแผนการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ทั้งนี้แผนการเรียนรู้ได้ผ่านการทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาความเหมาะสมในการจัดกิจกรรม เวลา การวัดและประเมินผล ความเหมาะสมของสื่อ ซึ่งพบว่า แผนการเรียนรู้มีความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนชอบที่ได้ลงมือทำกิจกรรม โดยเฉพาะแบบจำลองทำให้เข้าใจในเรื่องของการต่อวงจรไฟฟ้าเพื่อทำพัฒมไฟฟ้ามากยิ่งขึ้น นักเรียนสนุกและอยากทำกิจกรรมอีก 2) แบบทดสอบทักษะการสร้างแบบจำลองซึ่งเป็นข้อสอบแบบอัตนัย โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูปรีด ในการพัฒนาแบบทดสอบผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร คู่มือครู คู่มือการวัดและการประเมินผล และเทคนิควิธีสร้างแบบทดสอบทักษะ

การสร้างแบบจำลอง วิเคราะห์สาระการเรียนรู้และจุดประสงค์การเรียนรู้ เรื่อง พัดลมไฟฟ้าและจุดประสงค์การเรียนรู้ พัฒนาแบบทดสอบและหาคุณภาพของแบบทดสอบโดยผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ชุดเดียวกับที่ประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป จากผลการประเมินแบบทดสอบ พบว่า ค่า IOC ของแบบทดสอบ อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ 1) ก่อนเรียน ผู้วิจัยทำความเข้าใจกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ในการดำเนินกิจกรรมการทดลองใช้แผนการเรียนรู้ 2) ระหว่างเรียน ผู้วิจัยดำเนินการสอนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การเรียนรู้แบบ MORE เสริมด้วยผังมโนทัศน์ เรื่อง พัดลมไฟฟ้า ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 1 แผน 9 ชั่วโมง เป็นเวลา 3 สัปดาห์ โดยให้นักเรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ยังตอบคำถามไม่ชัดเจน หรือไม่ตอบคำถามเพิ่มเติม 3) หลังเรียน ให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบทักษะการสร้างแบบจำลอง นำแบบทดสอบที่นักเรียนทำแล้วมาตรวจให้คะแนนเป็นคะแนนหลังเรียน และนำคะแนนไปวิเคราะห์และทดสอบสมมติฐานเป็นลำดับต่อไป การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ ทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบความเข้าใจโน้มน้าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนโดยการทดสอบ t-test for dependent sample

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาทักษะการสร้างแบบจำลองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ MORE เสริมด้วยผังมโนทัศน์ เรื่อง พัดลมไฟฟ้า ประเมินนักเรียนหลังเรียนโดยให้นักเรียนวาดภาพแบบจำลอง เรื่อง พัดลมไฟฟ้า และเขียนอธิบายภาพจำลอง ตรวจให้คะแนนโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบ Rubric Scale ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ ทักษะการสร้างแบบจำลอง หลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ MORE เสริมด้วยผังมโนทัศน์

เลขที่	คะแนนทักษะการสร้างแบบจำลอง					
	ประเด็น 1			ประเด็น 2		
	ภาพวาดจำลองสมบูรณ์ (เต็ม 4 คะแนน)		เขียนกระบวนการทำงานสมบูรณ์ (เต็ม 4 คะแนน)		รวมทั้ง 2 ประเด็น (เต็ม 8 คะแนน)	
	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ
1	4	100.00	4	100.00	8	100.00
2	2	50.00	2	50.00	4	50.00
3	3	75.00	2	50.00	5	62.50
4	3	75.00	2	50.00	5	62.50
5	3	75.00	2	50.00	5	62.50

เลขที่	คะแนนทักษะการสร้างแบบจำลอง					
	ประเด็น 1		ประเด็น 2		รวมทั้ง 2 ประเด็น (เต็ม 8 คะแนน)	
	ภาพวาดจำลองสมบูรณ์ (เต็ม 4 คะแนน)	เขียนกระบวนการทำงานสมบูรณ์ (เต็ม 4 คะแนน)				
	คะแนน	ร้อยละ	คะแนน	ร้อยละ		
6	4	100.00	3	75.00	7	87.50
7	2	50.00	2	50.00	4	50.00
8	4	100.00	3	75.00	7	87.50
9	4	100.00	2	50.00	6	75.00
10	4	100.00	3	75.00	7	87.50
11	2	50.00	2	50.00	4	50.00
12	4	100.00	3	75.00	7	87.50
13	3	75.00	3	75.00	6	75.50
14	4	100.00	4	100.00	8	100.00
15	2	50.00	2	50.00	4	50.00
16	3	75.00	3	75.00	6	75.00
17	3	75.00	2	50.00	5	62.50
18	2	50.00	2	50.00	4	50.00
19	4	100.00	2	50.00	6	75.00
20	3	75.00	3	75.00	6	75.00
$\bar{x}$	3.15	78.75	2.55	63.75	5.70	71.25
S.D.	0.81	-	0.69	-	1.34	-
แปลผล	ดี	-	ปานกลาง	-	ปานกลาง	-

จากตารางที่ 2 คะแนนทักษะการสร้างแบบจำลอง เรื่องพัดลมไฟฟ้า โดยการวาดแบบจำลองพัดลมไฟฟ้าและแสดงกระบวนการการทำงานของพัดลมไฟฟ้าโดยให้มีพลังลมแรงขึ้นพบว่าคะแนนเฉลี่ยประเด็นที่ 1 ภาพวาดจำลองสมบูรณ เท่ากับ 3.15 คิดเป็นร้อยละ 78.75 ผลการประเมินอยู่ในระดับดี คะแนนเฉลี่ยประเด็นที่ 2 เขียนกระบวนการทำงานสมบูรณ เท่ากับ 2.55 คิดเป็นร้อยละ 63.75 ผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง และโดยภาพรวมคะแนนเฉลี่ยทักษะการสร้างแบบจำลอง เท่ากับ 5.70 คิดเป็นร้อยละ 71.25 ผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง

ผู้วิจัยได้นำผลคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนในแต่ละด้านมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์คะแนนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 โดยการทดสอบ t-test One Sample ปรากฏผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะการสร้างแบบจำลอง เรื่อง พัฒนไฟฟ้า กับเกณฑ์คะแนน
ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70

ทักษะการสร้างแบบจำลอง	คะแนนเฉลี่ย (N=20)		
	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ
ประเด็น 1 ภาพวาดจำลองสมบูรณ์	3.15	0.81	78.75
ประเด็น 2 เขียนกระบวนการทำงานสมบูรณ์	2.55	0.69	63.75
ภาพรวม	5.70	1.34	71.25

จากตารางที่ 3 คะแนนเฉลี่ยทักษะการสร้างแบบจำลองเรื่องพัฒนไฟฟ้า หลังเรียน เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 พบว่า ประเด็นที่ 1 ทักษะการวาดโมเดลของนักเรียนสูงกว่าเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 (ร้อยละ 78.75) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ประเด็นที่ 2 การเขียนกระบวนการทำงานสมบูรณ์ของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 (ร้อยละ 63.75) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และโดยภาพรวมนักเรียนมีทักษะการสร้างแบบจำลองหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 (ร้อยละ 71.25) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. อภิปรายผลการวิจัย

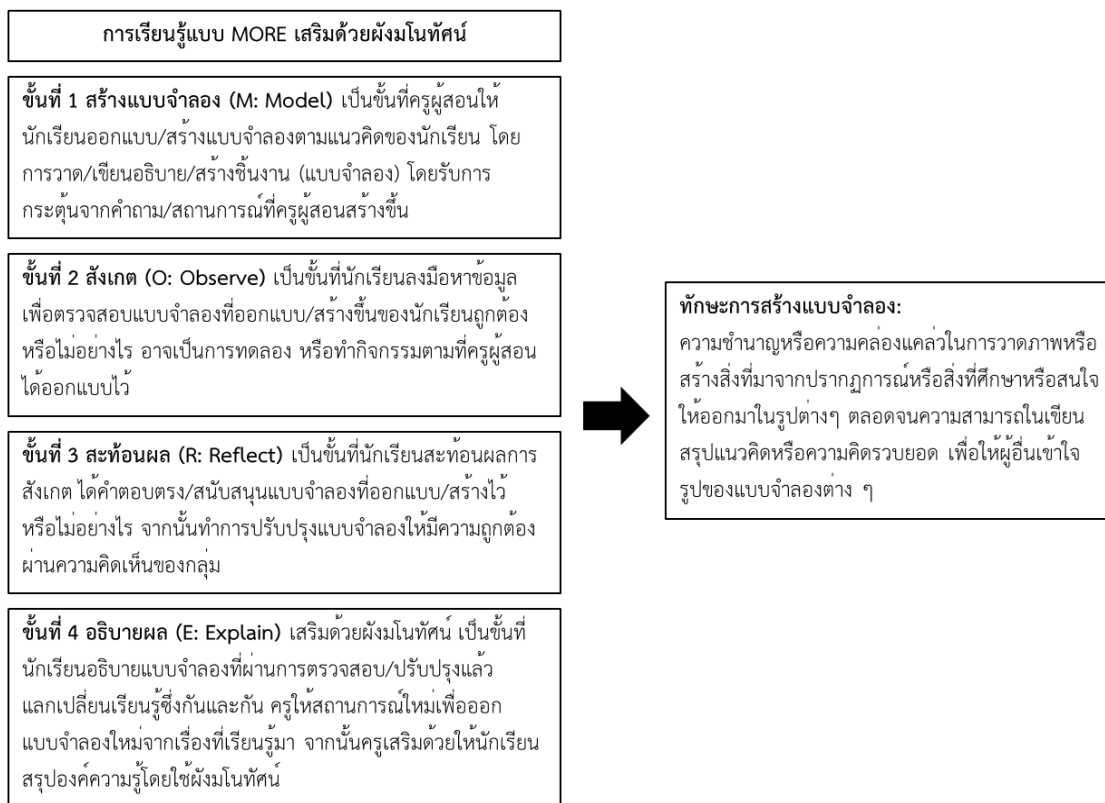
จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีทักษะการสร้างแบบจำลองในประเด็นที่ 1 ภาพวาดจำลองสมบูรณ์อยู่ในระดับดี ประเด็นที่ 2 เขียนกระบวนการทำงานสมบูรณ์ และโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์หลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 พบว่า ประเด็นที่หนึ่งภาพวาดจำลองสมบูรณ์และโดยภาพรวมหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ประเด็นที่ 2 เขียนกระบวนการทำงานสมบูรณ์ หลังเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากกิจกรรมการเรียนรู้แบบ MORE เสริมด้วยผังมโนทัศน์ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนออกแบบจำลองหรือวาดภาพแบบจำลอง เพื่อสร้างชิ้นงานในการนำไปใช้งานได้ โดยกิจกรรมเริ่มต้นจากการกระตุ้นนักเรียนด้วยสถานการณ์หรือประเด็นที่น่าสนใจ เพื่อให้นักเรียนคิดออกแบบวาดภาพจำลองเพื่อสร้างชิ้นงาน ในช่วงเริ่มต้นจะเป็นชิ้นงานของนักเรียนแต่ละคนที่ได้มาจากความรู้เดิมของนักเรียนซึ่งอาจจะถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง กิจกรรมถัดมานักเรียนรวมกลุ่มกัน 4-5 คน เพื่อให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันระดมสมองพูดคุยกันในเรื่องของแบบจำลองของตนเองที่ได้ออกแบบไว้ และลงมติเป็นแบบจำลองของกลุ่มเพื่อนำไปสร้างชิ้นงาน โดยครูผู้สอนนำเสนอองค์ความรู้ของเรื่องให้นักเรียนกำลังจะสร้างชิ้นงานในรูปแบบของคลิปปิดิโอ และให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันสรุปองค์ความรู้ในรูปแบบของผังมโนทัศน์ แล้วนักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันพิจารณาตัดสินใจและทำการปรับปรุงแบบจำลองให้ถูกต้อง เพื่อการสร้างชิ้นงานในขั้นกิจกรรมนี้ นักเรียนแต่ละกลุ่มได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มมีการแสดงความคิดเห็น ลงมติร่วมกัน ครูผู้สอนเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำและกระตุ้นโดยการถามคำถามเพื่อให้นักเรียนได้ใช้งานที่ดีที่สุด จากนั้นนักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอแบบจำลองของกลุ่มหน้าชั้นเรียน เพื่ออภิปรายร่วมกันว่าจะดำเนินการสร้างชิ้นงานต่อไปได้หรือไม่อย่างไร โดยครูผู้สอนกระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันสรุปองค์ความรู้ของการต่อวงจรไฟฟ้าและความเป็นไปได้ของการทำงานของแบบจำลอง ในขั้นนี้นักเรียนได้ทำการปรับแก้แบบจำลองฉบับสมบูรณ์และร่วมกันสร้าง

ชิ้นงานจากแบบจำลองที่ออกแบบไว้ ระหว่างการลงมือสร้างแบบจำลองทำให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการทำงานร่วมกัน มีการวางแผนใครจะทำหน้าที่อะไรทำอย่างไรให้ชิ้นงานผลิตออกมาให้ถูกต้องทันเวลา ครูผู้สอนทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในเรื่องของอุปกรณ์ คำแนะนำ เมื่อนักเรียนมีปัญหาระหว่างการสร้างชิ้นงาน เช่น อุปกรณ์ไม่ครบ หาอุปกรณ์ไม่เจอ ในกิจกรรมครั้งสุดท้ายชั้นอธิบาย (Explain) ชั้นนี้นักเรียนแต่ละกลุ่มจะได้แสดงชิ้นงานพร้อมนำเสนอกระบวนการทำงานของชิ้นงานหน้าชั้นเรียนครูผู้สอนทำหน้าที่กระตุ้นให้นักเรียนแสดงกระบวนการทำงาน ความภาคภูมิใจ ปัญหาอุปสรรคที่พบ แก้ปัญหาอย่างไร ร่วมกันพิจารณาความถูกต้องของชิ้นงานและผลงานชิ้นถัดไปควรเป็นอย่างไร ซึ่งในขั้นนี้สังเกตได้ว่านักเรียนมีความภาคภูมิใจในผลงานและพูดคุยกันว่าถ้าได้ทำอีกครั้งจะทำอย่างไรให้ชิ้นงานของตนดีขึ้นและใช้ประโยชน์ได้อย่างดีหลังจากนำเสนอและเปลี่ยนผลงานหน้าชั้นเรียนแล้ว ท้ายกิจกรรมครูผู้สอนได้ให้นักเรียนแต่ละคนเขียนสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมครั้งนี้ว่าได้เรียนรู้อะไร อยากปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่อย่างไร ผลงานชิ้นถัดไปจะทำอย่างไร เป็นผังมโนทัศน์ ในขั้นนี้นักเรียนสะท้อนว่าชอบกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะนี้ ชอบการได้เรียนจากการทำกิจกรรม ได้ความรู้และสรุปองค์ความรู้ในรูปแบบผังมโนทัศน์อยากเรียนรู้ในรูปแบบของกิจกรรมในลักษณะนี้อีกเรื่อย ๆ จากเหตุผลข้างต้น จึงทำให้นักเรียนมีทักษะการสร้างแบบจำลองหลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 หลังการจัดการเรียนรู้แบบ MORE เสริมด้วยผังมโนทัศน์โดยใช้ของเล่นวิทยาศาสตร์เชิงไฟฟ้า ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการลงมือทำกิจกรรม ลงมือองค์ความรู้ในรูปแบบของการแสดงความคิดเห็นเป็นกลุ่ม ทำให้ทราบว่าแบบจำลองถูกต้องหรือไม่อย่างไรจากเพื่อนในชั้นเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวัฒน์ สิงห์ปลอด (2562) ได้ศึกษาการพัฒนาบทปฏิบัติการที่เน้นแบบจำลองเป็นฐาน เรื่อง ไฟฟ้าเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยบทปฏิบัติการที่เน้นแบบจำลองเป็นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 60) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 2) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นแบบจำลองเป็นฐาน มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (ร้อยละ 60) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

7. องค์ความรู้ใหม่

การเรียนรู้แบบ MORE เสริมด้วยผังมโนทัศน์ หมายถึง การเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนออกแบบ/สร้างแบบจำลองเบื้องต้น เพื่อการสืบค้น/สังเกตผลของแบบจำลองว่าถูกต้องหรือไม่อย่างไร สะท้อนผลของการสร้างแบบจำลองเพื่อปรับปรุงแบบจำลองและอธิบายการสร้างแบบจำลองที่ถูกต้อง เสริมด้วยการสรุปองค์ความรู้ด้วยผังมโนทัศน์ ซึ่งเป็นการเขียนแสดงความคิดเห็น หรือสรุปแนวคิดโดยภาพรวมของข้อมูลในรูปแบบที่เข้าใจง่าย โดยการใช้สัญลักษณ์, รูปภาพ, หรือข้อความเพื่อช่วยในการสื่อสารและเข้าใจข้อมูลอย่างกระชับและชัดเจน จากการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยประเด็นที่ 1 ภาพวาดจำลองสมบูรณ์ เท่ากับ 3.15 คิดเป็น ร้อยละ 78.75 ผลการประเมินอยู่ในระดับดี คะแนนเฉลี่ยประเด็นที่ 2 เขียนกระบวนการทำงานสมบูรณ์ เท่ากับ 2.55 คิดเป็นร้อยละ 63.75 ผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง โดยภาพรวมคะแนนเฉลี่ยทักษะการสร้างแบบจำลอง เท่ากับ 5.70 คิดเป็นร้อยละ 71.25 ผลการประเมินอยู่ในปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนเฉลี่ยทักษะการสร้างแบบจำลองกับเกณฑ์หลังเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 พบว่า นักเรียนมีทักษะการสร้างแบบจำลองประเด็นที่ 1 ภาพวาดจำลองสมบูรณ์หลัง

เรียนสูงกว่าเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ที่ระดับนัยยะสำคัญทางสถิติ .01 ประเด็นที่ 2 กระบวนการทำงานสมบูรณ์หลังเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และโดยภาพรวมทักษะการสร้างแบบจำลองหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ซึ่งขั้นตอนการเรียนรู้แบบ MORE เสริมด้วยผังมโนทัศน์ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการเรียนรู้แบบ MORE เสริมด้วยผังมโนทัศน์

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ผู้บริหารหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริมการนำแผนการจัดการเรียนรู้แบบ MORE เสริมด้วยผังมโนทัศน์ เรื่อง พัดลมไฟฟ้า ไปใช้ ครูผู้สอนควรศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้ให้เข้าใจก่อน โดยเฉพาะขั้นตอนที่ให้นักเรียนออกแบบพัดลมไฟฟ้าเพื่อสร้างแบบจำลอง 3 มิติ ครูจะต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดสร้างสรรค์ให้มากที่สุด และ 2) การเขียนผังมโนทัศน์ ครูผู้สอนควรแนะนำให้นักเรียนว่าจะต้องเขียนบันทึกเกี่ยวกับอะไรบ้าง

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ในขั้นตอนการสร้างแบบจำลองครูผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนลงมือในการสร้างแบบจำลองด้วยหลักการและเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ ว่าสามารถสร้างได้หรือไม่อย่างไร และเป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่ โดยพยายามให้นักเรียนได้ลงมืออย่างมีเหตุผลและเป็นประชาธิปไตย

8.2.3 ในแต่ละขั้นตอนการเรียนรู้ครูผู้สอนควรทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ดูแลให้คำแนะนำช่วยเหลือนักเรียน และควรสร้างบรรยากาศให้นักเรียนได้ใช้ความคิดอย่างอิสระ กระตุ้นและให้กำลังใจเพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

8.2.4 ควรมีการสะท้อนผลของกิจกรรมทุกครั้งว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้อะไรบ้าง และครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างไร และควรปรับปรุงอย่างไร เพื่อการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ MORE เสริมด้วยผังมโนทัศน์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างแบบจำลองในสาระการเรียนรู้อื่นๆ และระดับชั้นอื่น

8.3.2 ควรมีการศึกษาตัวแปรตามอื่นๆ เช่น ความเข้าใจแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ความสามารถในการเขียนสรุปความ การนำเสนอผลงาน วิทยาศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการทำงานกลุ่ม เป็นต้น

9. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560)**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- ชนวัฒน์ สิงห์ปลอด. (2562). **การพัฒนาบทปฏิบัติการที่เน้นแบบจำลองเป็นฐาน เรื่อง ไฟฟ้าเบื้องต้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประสาธน์ เนืองเฉลิม. (2558). **การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท แอคทีฟ พรินท์ จำกัด.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพมหานคร : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรรณทิพา รอดแรงคำ และจิต นวนแก้ว. (2542). **การพัฒนาการคิดของนักเรียน ด้วยกิจกรรมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). **วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). **หนังสือเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เล่ม 1 ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว.
- สมเกียรติ พรพิสุทธิมาศ. (2551). การสอนวิทยาศาสตร์โดยเน้นทักษะกระบวนการ. **ก้าวทันโลกวิทยาศาสตร์**. 8(2). 28-38.

- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). **การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (สปค.).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). **การจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์และแบบที่เน้นปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Akinbobola, A.O. and Afolabi, F. (2010). Analysis of science process skills in west African senior secondary school certificate physics practical examinations in Nigeria. Bulgarian. **Journal of Science and Education Policy**. 4(1). 32-47.
- Aktamis, H. and Yenice, N. (2010). **Determination of the science process skills and critical thinking skill levels**. Procedia Social and Behavioral Sciences. 2(2). 3282-3288.
- Bryce, C. M., Baliga, V. B., De Nesnera, K. L., Fiack, D., Goetz, K., Tarjan, L. M., ... Gilbert, G. S. (2016). Exploring Models in the Biology Classroom. **The American Biology Teacher**. 78(1). 35-42.
- Harrison, A. G., & Treagust, D. F. (1996). Secondary students' mental models of atoms and molecules: Implications for teaching chemistry. **Science Education**. 80(5). 509–534.
- Marzano, R.J., Pickering, D.J. and Pollock, J.E. (2001). **Classroom Instruction that Works: Research-based Strategies for Increasing Student Achievement**. Virginia : Association for Supervision and Curriculum Development.

10. คำขอบคุณ

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทร์จิรา จุมพลหาล้า อาจารย์ที่ปรึกษา ดร.บุญเลี้ยง จอดนอก และ รองศาสตราจารย์ ดร.พัตตาวัน นาใจแก้ว ที่กรุณาให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณ ผศ.คณิศร ดันสินนท์ คุณครูพลทรัพย์ โพธิ์สุ และ คุณครูธัญญา รัตนเพิ่มพูนสุข ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการ วิจัยขอขอบพระคุณผู้อำนวยการสถานศึกษาและคณะครูโรงเรียนบ้านนาทม และโรงเรียนเทศบาล 7 (รถไฟสงเคราะห์) ทุกท่านที่อำนวยความสะดวกให้ความร่วมมือช่วยเหลือ ขอขอบคุณครอบครัวที่ คอยเป็นกำลังใจ และให้การสนับสนุนด้วยดีตลอดมา

ผลการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน เสริมด้วย GOOGLE CLASSROOM ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*
EFFECTS OF TASK- BASED LEARNING SUPPLEMENTED WITH GOOGLE CLASSROOM
ON ENGLISH LEARNING ACHIEVEMENT OF GRADE 6 STUDENTS

ปวีตรา วงศ์กันยา¹, วิไล พลพวก²
Pawittra Wongkanya¹, Wilai Ponpuak²
วิทยาลัยพิชญบัณฑิต^{1,2}
Pitchayabundit College, Thailand.^{1,2}
Email : pawittra.w1990@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน เสริมด้วย Google Classroom ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน ร่วมกับ Google Classroom แบบแผนการวิจัยที่ใช้คือการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดก่อนหลัง กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 19 คน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน ร่วมกับ Google Classroom 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าความยากง่าย (p) มีค่าระหว่าง 0.48 - 0.76 ค่าอำนาจจำแนก (r) มีค่าระหว่าง 0.25 - 0.83 และค่าความเชื่อมั่น (r_{cc}) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เท่ากับ 0.89 และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที แบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน ร่วมกับ Google Classroom หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 2) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน ร่วมกับ Google Classroom อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2. ความพึงพอใจ 3. ภาษาอังกฤษ

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to compare the students' learning achievement of Pratom Suksa 6 students received Task-based learning on Google Classroom between before and after studying 2) to study satisfaction of Pratom Suksa 6 students by using Task-based learning on Google Classroom. The research pattern used was one group pretest-posttest design. The sample was drawn by using cluster random sampling totaling 19 students. The research instruments were 1) English language learning management plan together with Task-based learning on Google Classroom. 2) The English language learning achievement test had discrimination values between 0.48 - 0.76, difficulty values between 0.25 - 0.83 and reliability values was 0.89. 3) The satisfaction questionnaire of students in Pratom Suksa 6 students. It has 5-levels estimation scale. Data were analyzed by mean, standard deviation, and t-test.

The study found that: 1) The students' learning achievement after studied by using Task-based learning on Google Classroom was higher than before at the .05 level of statistical significance. 2) The students' satisfaction who studied using learning management by using Task-based learning on Google Classroom were at a high level.

Keywords : 1. Learning achievement 2. Satisfaction 3. English language

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ภาษาอังกฤษมีความสำคัญยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันเพราะว่าภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่สำคัญต่อการติดต่อสื่อสาร เช่น ด้านการศึกษา ด้านการแสวงหาความรู้ด้านการประกอบอาชีพ ด้านการสร้าง ความเข้าใจต่อประเพณีวัฒนธรรม ด้านการค้าขายและธุรกิจ รวมไปถึงด้านการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มประชาคม อาเซียนและต่างประเทศทั่วโลก เมื่อมีความหลากหลายและแตกต่างทางประเพณีวัฒนธรรม ย่อมตระหนักถึง การสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ภาษาที่เป็นสื่อกลางเพื่อแสดงความเข้าใจต่อกันนั่นก็คือภาษาอังกฤษ เพราะ ทั่วโลกจะใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากล และ ภาษาในการติดต่อสื่อสารกับประเทศที่ไม่ได้พูดภาษาเดียว จะเห็นได้ว่าการที่จะสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจ จำเป็นต้องสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษ ที่ไม่ใช่เพียงแค่ภาษาไทย เท่านั้น (ครูอัปเดตทศคอม. 2561 : ออนไลน์) ภาษาอังกฤษกลายเป็นภาษาที่ทั่วโลกใช้กันมากภาษาหนึ่ง ประเทศไทยจึงมองเห็นอนาคตของคนไทย กับการใช้ภาษาอังกฤษในยุคปัจจุบันสำคัญมากที่สุด และเกี่ยวข้องกับนักเรียน นิสิต นักศึกษา พนักงาน เจ้าหน้าที่ และคนทำงานทุกสาขา และทุกอาชีพ ที่ปัจจุบันคนไทยจำเป็นต้องมีความรู้และมีความเข้าใจทักษะ ด้านภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะทักษะภาษาอังกฤษทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เพราะทักษะภาษาอังกฤษช่วยพัฒนานักเรียน นิสิต นักศึกษา พนักงาน คนงาน และทุกอาชีพเพื่อโอกาสที่มีผลตามมาสำหรับผู้มีทักษะด้านภาษาอังกฤษดีมาก (เจนจิรา ชัยปาน ทราญขวัญ พรหมแก้ว และสิทธิศรีนาญ, 2556)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เห็นความสำคัญและความจำเป็นของภาษาต่างประเทศจึงกำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศที่นักเรียนทุกคนต้องได้เรียนรู้ตลอดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีความมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษา สามารถใช้ภาษาเพื่อสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ แสวงหาความรู้ ประกอบอาชีพ และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลกและสามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทยไปยังสังคมโลกอย่างสร้างสรรค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้วิชาภาษาอังกฤษจัดอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ซึ่งประกอบไปด้วยสาระสำคัญ ดังนี้ 1. ภาษาเพื่อการสื่อสาร การใช้ภาษาต่างประเทศในการฟัง-พูด-อ่าน-เขียน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แสดงความรู้สึกและความคิดเห็นตีความ นำเสนอข้อมูล ความคิดรวบยอดและความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างเหมาะสม 2. ภาษาและวัฒนธรรม การใช้ภาษาต่างประเทศตามวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ความสัมพันธ์ ความเหมือน ความแตกต่างระหว่างภาษาและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับภาษาและวัฒนธรรมไทย นำไปใช้อย่างเหมาะสม 3. ภาษากับความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น การใช้ภาษาต่างประเทศในการเชื่อมโยงความรู้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นเป็นพื้นฐานในการพัฒนาแสวงหาความรู้และเปิดโลกทัศน์ของตน 4. ภาษาและความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก การใช้ภาษาต่างประเทศในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนชุมชนและสังคมโลกเป็นเครื่องมือพื้นฐานในการศึกษาต่อประกอบอาชีพและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสังคมโลก สำหรับในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นั้น ได้กำหนดเวลาเรียน 80 ชม./ปีการศึกษา (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ)

ปัจจุบันของการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษยังมีปัญหาอยู่มาก โดยเฉพาะปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนซึ่งอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ทุกระดับชั้นมาโดยตลอดปัญหาในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เกิดจากสาเหตุสำคัญหลายประการเช่น ครูยังยึดหนังสือเรียนเป็นหลักขาดการแสวงหาข้อมูลหรือสารสนเทศจากแหล่งอื่นมาใช้ประกอบการสอน ครูยังเน้นการบอกความรู้หรือบรรยายเนื้อหา ไม่เน้นให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมหรือยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไม่ให้ความสำคัญกับการเตรียมการสอนและการใช้สื่อประกอบการสอน ครูผู้สอนขาดความรู้ในหลักวิชาครูและจิตวิทยาการศึกษาครูไม่เข้าใจหลักสูตรและหลักการสอนโดยยึดจุดประสงค์ ครูขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานและขาดการนิเทศอย่างต่อเนื่องและเพียงพอ ส่วนในด้านผู้เรียนพบว่าขาดนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียนไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนและไม่กล้าแสดงความคิดเห็น

ซึ่งจะเห็นว่าสาเหตุด้านผู้เรียนนั้นน่าจะเป็นผลมาจากสาเหตุด้านผู้สอนเพราะผู้สอนอยู่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุดเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนรวมทั้งมีส่วนสำคัญที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายด้วย (ฉันทนัฐ ฉุยกลัด, 2560) นอกจากนี้ยังพบว่าครูสอนภาษาอังกฤษโดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้จบด้านภาษาอังกฤษโดยตรง ส่งผลให้นักเรียนไม่ได้รับการพัฒนาพื้นฐานภาษาที่ถูกต้อง เหมาะสม ขาดความมั่นใจในการใช้ภาษาและไม่สามารถต่อยอดในขั้นสูงขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แม้ความต้องการในการใช้ภาษาอังกฤษเน้นหนักที่ทักษะการอ่าน แต่ผลการทดสอบของนักเรียนไทยอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าเกณฑ์ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2554: 1) และจากรายงานการจัดอันดับทักษะภาษาอังกฤษของหน่วยงาน Education First (Education First, 2019) โดยรายงานดัชนีความสามารถทางภาษาอังกฤษของ EF ในปีพุทธศักราช 2562 (EF English Proficiency Index 2019) ประเทศไทยมีคะแนนดัชนีความสามารถทางภาษาอังกฤษคือ 47.61 ซึ่งถูกจัดให้อยู่ในระดับขั้นต่ำมาก ในอันดับที่ 74 จาก 100 ประเทศและภูมิภาคที่ได้รับการสำรวจ อันดับที่ 17 จาก 25 ประเทศในทวีปเอเชีย ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐานระดับ (Ordinary National Educational Test) หรือ O-NET ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2562 พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศอยู่ที่ร้อยละ 34.42 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2563) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับประเทศ ปีการศึกษา 2565 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 37.62 ระดับจังหวัดสกลนคร มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 33.14 และ โรงเรียนบ้านหนองน้อย จังหวัดสกลนคร คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 25.52 ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศและระดับจังหวัด ทั้งนี้เนื่องมาจากนักเรียนขาดพฤติกรรมการเรียนที่ดีในชั้นเรียน ด้านผลสัมฤทธิ์ก็ไม่ได้ตรงตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนด (โรงเรียนบ้านหนองน้อย, 2566)

แนวคิดการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบเน้นภาระงานเป็นฐาน (Task-based learning) มาใช้ในการจัดการเรียนรู้เป็นการจัดการเรียนรู้แบบเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Centered) ด้วยกระบวนการที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง (Active Learning) เกิดความกระตือรือร้นมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนนักเรียนและนอกจากนี้ยังส่งเสริมการทำงานเป็นทีมซึ่งตรงกับที่ Bunmak (2017) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐาน (Task-based learning :TBL) เป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมและมีอิทธิพลในบริบทอาเซียน มีงานวิจัยต่าง ๆ มากมายที่ใช้แนวคิดนี้ในการจัดการเรียนรู้และประสบผลสำเร็จ ดังผลการวิจัยของอุษา มะหะหมัด (2558) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษเน้นภาระงานเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา พบว่า หลังเรียนตามรูปแบบนักเรียนมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีพัฒนาการด้านทักษะการคิดวิเคราะห์สูงขึ้นจากระดับปานกลางเป็นระดับมาก จันทรกานต์ จรรยา (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทเรียนเสริมผลสัมฤทธิ์การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนราชดำริ และเพ็ญภา ทัพพันธ์ (2560) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลสัมฤทธิ์การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อบทเรียน การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานอยู่ในระดับมาก

Google Classroom ที่เป็นบริการหนึ่งของ Google Apps for Education มาส่งเสริมการเรียนรู้และให้สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ของนักเรียนในยุคปัจจุบัน ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนโดยครูสามารถสร้างบทเรียน ชิ้นงานแบบทดสอบ หรือตรวจงานและกรอกผลคะแนนก็

สามารถทำได้ง่าย สะดวกรวดเร็วเพียงใช้งานผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งนักเรียนจะได้รับข้อความแจ้งเตือนจากแอปพลิเคชันเมื่อมีการมอบหมายงานใหม่หรือวันครบกำหนดส่งงาน ทำให้นักเรียนสามารถทำงานได้ทุกที่ทุกเวลา และลดปัญหาการลืมส่งการบ้านหรือสมุดการบ้านหายได้อีกด้วย วิธีการเรียนแบบเผชิญหน้ากันในชั้นเรียนปกติรวมกับการเรียนผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือเป็นการผสมผสานวิธีการสอนตั้งแต่ 2 วิธีขึ้นไป เป็นการนำข้อดีของทั้งสองวิธีมารวมกันเพื่อจัดการเรียนการสอนและเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการเรียนให้แก่ นักเรียนมีระดับสูงขึ้น จากงานวิจัยของวิทยากรยาสิงห์ทอง (2560) ที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบ 5 ขั้นตอน (QSCCS) โดยใช้ Google App for Education มาใช้ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง การติดต่อสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะการจัดการเรียนรู้ เสริมด้วย Google Classroom ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียน เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมอย่างหลากหลาย ได้รับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ให้มีความสนุกสนานและมีความสุขกับการเรียนภาษาอังกฤษและเพื่อเป็นแนวทางในการ จัดการเรียนรู้อาษาอังกฤษในทุกหน่วยการเรียนรู้และทุกชั้นปี ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน เสริมด้วย Google Classroom ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

2.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน เสริมด้วย Google Classroom

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน เสริมด้วย Google Classroom หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 เป็นแนวทางในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนสำหรับผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษและผู้สอนที่สอนวิชาอื่นๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4.2 เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับชั้นอื่นๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ที่มีลักษณะโครงสร้างเนื้อหาคล้ายคลึงกัน

4.3 เป็นแนวทางส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรักและพึงพอใจต่อการเรียนภาษาอังกฤษ

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

5.1 รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการทดลองขั้นต้น Pre experimental design แบบ One Group Pre-test Post-test Design

5.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ศูนย์เครือข่ายการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ 1 อำเภอเจริญศิลป์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 จำนวน 15 โรงเรียน นักเรียนจำนวน 244 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนบ้านหนองน้อยจำนวน 19 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม

5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามลักษณะการใช้ ดังนี้ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง แผนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน เสริมด้วย Google Classroom ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล 2.1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียน-หลัง 2.2) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน เสริมด้วย Google Classroom

5.4 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัยด้วย แผนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเสริมด้วย Google Classroom ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

5.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการทดลองมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) ผู้วิจัยปฐมนิเทศเพื่อตกลงและทำความเข้าใจกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ก่อนที่จะใช้ผลแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานร่วมกับ Google Classroom 2) ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน (Pre-test) 3) ดำเนินการทดลองกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างตามแผนการจัดการเรียนรู้ 4) หลังจากดำเนินการทดลองสิ้นสุดลง ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Post-test) 5) ให้นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจ

5.6 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้ 1) วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลัง โดยใช้สถิติ t – test (Dependent Sample) 2) วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

5.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยเลือกสถิติ ดังนี้ 1) สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนี้ 1.1) ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) 1.2) อำนาจจำแนก (Discrimination power)

6. ผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน เสริมด้วย Google Classroom ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

6.1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน เสริมด้วย Google Classroom ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนกับหลังการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเสริมด้วย Google Classroom

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	19	30	15.00	3.44	10.26*	0.00
หลังเรียน	19	30	22.37	2.34		

*p ≤ .05

จากตารางที่ 6 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.2 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน เสริมด้วย Google classroom ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน เสริมด้วย Google Classroom ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1	การเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเสริมด้วย Google Classroom ทำให้นักเรียนไม่เบื่อมีความสุขสนุกสนานและกระตือรือร้นในการเรียน	4.86	0.35	มากที่สุด
2	กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้เข้าใจบทเรียนเร็วขึ้นเข้าใจดีและจดจำได้ง่ายและคงทน	4.76	0.43	มากที่สุด
3	นักเรียนรู้จักทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม	4.81	0.39	มากที่สุด
4	กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มและกล้าพูดกล้าแสดงออก	4.95	0.21	มากที่สุด
5	บรรยากาศในการเรียนรู้ดี นักเรียนมีความสุข	5.00	0.00	มากที่สุด
6	กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด	5.00	0.00	มากที่สุด

ที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ
7	นักเรียนชอบเรียนวิชาภาษาอังกฤษ	5.00	0.00	มากที่สุด
8	นักเรียนชอบอ่านคำศัพท์	4.90	0.29	มากที่สุด
9	นักเรียนอ่านคำศัพท์ภาษาอังกฤษได้ดีขึ้น	4.86	0.35	มากที่สุด
10	ครูให้ความสนใจแก่นักเรียนอย่างทั่วถึงขณะสอน	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม		4.91	0.20	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานร่วมกับ Google Classroom โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.91$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 5 บรรยายภาคในการเรียนรู้ดี นักเรียนมีความสุข ข้อ 6 กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยน ความรู้ ความคิด ข้อ 7 นักเรียนชอบเรียนวิชาภาษาอังกฤษ และข้อ 10 ครูให้ความสนใจแก่นักเรียน อย่างทั่วถึงขณะสอน ($\bar{X} = 5.00$) รองลงมาคือข้อ 4 กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มและกล้าพูด กล้าแสดงออก ($\bar{X} = 4.95$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 2 กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้เข้าใจบทเรียนเร็วขึ้น เข้าใจดี และจดจำได้ง่ายและคงทน ($\bar{X} = 4.76$)

7. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญจากการวิจัยมาอภิปรายผลดังนี้

7.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานร่วมกับ Google Classroom หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานร่วมกับ Google Classroom นักเรียนได้สร้างประสบการณ์ร่วมกัน วิเคราะห์ประสบการณ์ บุรณาการการสังเกตไปสู่ความคิดรวบยอด ได้ฝึกปฏิบัติจากกรอบความคิดที่กำหนด ได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนทุกคน ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ ได้ลงมือทำด้วยตัวเอง ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจได้ง่าย สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้สูงขึ้น เห็นได้จากคะแนนความสามารถของนักเรียน โดยใช้แบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน ของนักเรียน หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน เพราะการใช้ Google Classroom ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาประกอบการเรียน ใบงาน หรือกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นที่ไหน เวลาใดก็สามารถเข้าถึง Google Classroom ได้ตลอดเวลา ซึ่งเป็นการเพิ่มการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้มากขึ้นนอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของญ่าภัทร แสงแป้น (2565) ได้ทำการศึกษา ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนแบบเน้นภาระงานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ผลการศึกษาพบว่า 1) รูปแบบการสอนมีประสิทธิภาพสูงกว่าร้อยละ 70 2) ประสิทธิภาพของรูปแบบ พบว่า นักศึกษาที่เรียนรู้โดยใช้กิจกรรมแบบเน้นภาระงานร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์มีความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักศึกษาที่เรียนรู้โดยใช้กิจกรรมแบบเน้นภาระงานร่วมกับสื่อสังคมมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของปารวี งามอนันต์, สุดา กาญจน์ ปัทมดิล (2565) ได้ทำการศึกษา ผลของการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า ความสามารถทางการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดแบบเน้นภาระงานเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7.2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานร่วมกับ Google Classroom ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในภาพรวมพบว่านักเรียนอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงานร่วมกับ Google Classroom ช่วยให้นักเรียนส่งงานตรงตามเวลาที่ครูกำหนด งานไม่สูญหาย และไม่จำเป็นต้องส่งงานผ่านครูโดยตรง ทำให้การส่งงานเป็นไปตามความคาดหวังของผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิภาวรรณ นวาวรัตน์ (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการสอนทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารแบบเน้นภาระงานร่วมกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการสอน “LOVE Model” อยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของสร้อยสุวรรณ เตชะธิ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อออนไลน์ Google Classroom ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภวรรณ วงศ์สร้างทรัพย์ ชีรนนท์ ตันพานิชย์ ฐิติกมลสิริ ลาโพธิ์ วิชนนท์ พูลศรี และธนวัฒน์ ชลานนท์ (2564) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้ Google Classroom ผลการวิจัยพบว่า นิสิตมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

8. องค์ความรู้ใหม่

จากผลการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน เสริมด้วย GOOGLE CLASSROOM ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน ร่วมกับ Google Classroom หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน ร่วมกับ Google Classroom อยู่ในระดับมาก

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 การจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน เสริมด้วย Google Classroom ครูควรอธิบายขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมตามลำดับให้ชัดเจนเพื่อให้ นักเรียนเข้าใจก่อนปฏิบัติกิจกรรมทุกขั้นตอน

8.1.2 ในการเรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน เสริมด้วย Google Classroom ครูผู้สอนต้องคอยดูแลความเรียบร้อย เป็นผู้ให้คำแนะนำเมื่อผู้เรียน เกิดข้อสงสัย

8.1.3 ครูควรมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องของอุปกรณ์เทคโนโลยีและระบบ อินเทอร์เน็ต ให้ผู้เรียนสามารถเข้าไปเรียนรู้บทเรียนออนไลน์ได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความ สนใจในบทเรียนและไม่รู้สึกเบื่อเมื่อระบบอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ควรมีการนำการใช้วิธีการสอนโดยการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้การ จัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน เสริมด้วย Google Classroom ไปทดลองเปรียบผลสัมฤทธิ์กับ กิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้รายวิชาอื่น ๆ ทั้งในระดับชั้นอื่นๆด้วย

8.2.2 ควรศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้น ภาระงาน เสริมด้วย Google Classroom ในรายวิชาภาษาอังกฤษในระดับชั้นอื่น

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นแนวทางและเป็นประโยชน์ต่อการนำไปปรับปรุง การเรียนการสอนของครู ฉะนั้นผู้วิจัยจึงเสนอให้มีการศึกษาวิจัยการจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน เสริมด้วย Google Classroom เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียน

9. เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2542). **คู่มือการจัดการเรียนรู้การสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาต่างประเทศ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- จันทร์กานต์ จรรยา. (2559). **การพัฒนาบทเรียนเสริมผลสัมฤทธิ์การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความ เข้าใจโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเน้นภาระงาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนราชดำริ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.**
- เจนจิรา ชัยปาน ทรายขวัญ พรหมแก้ว และ สิทธิศรีนาญ. (2556). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวล ในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลักสูตร สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สากล ชั้นปี ที่ 4. สงขลา : คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.**
- ฉันทนัฐ ฉุยกลัด. (2560). **การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษด้วยแบบฝึกทักษะภาษาอังกฤษ เพื่อเตรียมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนสำหรับสามเณรชั้นมัธยมศึกษาที่ 1-6 โรงเรียนโสภณ จริยธรรมวิทยา อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการ จัดการแห่งแปซิฟิก. 3(1). 115-122.**

10. คำขอบคุณ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลงด้วยความกรุณาของท่าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไล พลพวก อาจารย์ ที่ปรึกษา ที่ได้ให้ความกรุณาเสียสละเวลาให้คำปรึกษาแนะนำ ข้อคิดเห็น เสนอแนะทางการศึกษาค้นคว้าอิสระ ตลอดทั้งให้ความช่วยเหลือ แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ทำให้การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบป้องกันการศึกษาค้นคว้าอิสระท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติชาย ม่วงปฐม ประธานกรรมการ ท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย พาชอบ กรรมการ และท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไล พลพวก กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ให้คำแนะนำชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ของการศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้ให้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจะจดจำและระลึกถึงเพื่อมอบสิ่งเหล่านี้ให้แก่บุคคลอื่นต่อไป

ขอขอบคุณท่าน ดร.เกียรติศักดิ์ ชารีโคตร ดร.สังเวียน ปิ่นกาลัง และ ดร.พัชรินทร์ อุทัยฉัตร ผู้เชี่ยวชาญที่ได้กรุณาตรวจสอบ แก้ไข ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะต่างๆ เป็นอย่างยิ่ง ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียน บ้านหนองน้อย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณครอบครัวและญาติพี่น้องของผู้วิจัยที่ห่วงใย และเป็นกำลังใจด้วยดีเสมอมา ขอขอบคุณคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยพิษณุพนธ์ิต ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่กรุณาให้คำแนะนำ และช่วยเหลือประสานงานให้งานวิจัยสำเร็จด้วยดี และขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยพิษณุพนธ์ิต ทุกคนที่ให้การแนะนำ เสนอแนะ เป็นกำลังใจและให้การช่วยเหลือเป็นอย่างดี

ประโยชน์และคุณค่าทั้งหลายทั้งมวลที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่ บิดา มารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ตลอดจนสถาบันการศึกษาที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา ที่มีส่วนสร้างพื้นฐานการศึกษา อบรมและให้การสนับสนุนผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

**การพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาล
สำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์***
**THE DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL INSTITUTION MANAGEMENT GUIDELINES
BASED ON GOOD GOVERNANCE PRINCIPLES FOR THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BURIRAM**

ชญาวัต สอั้งรัมย์¹, พชรวิทย์ จันทศิริสิริ²

Chayavat Saingram¹, Pacharawit Chansirisira²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Education, Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}

Email : 65010581014@msu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน และ 2) พัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน การวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ผู้ให้ข้อมูลได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 344 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 83 คนและครูผู้สอน จำนวน 261 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซ์และมอร์แกน และใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา แล้วนำมาคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ระยะที่ 2 พัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาจากโรงเรียนที่มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) 3 โรงเรียน จำนวน 11 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เพื่อใช้เป็นแนวทางร่างและประเมินแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทาง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมาก 2 ข้อ และอยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อ เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารทั่วไป การบริหารงานบุคคล และการบริหาร

งบประมาณ สภาพที่พึงประสงค์การบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ข้อ เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ การบริหารทั่วไป และการบริหารวิชาการ 2. แนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ประกอบด้วย 4 ด้าน 24 แนวทาง ผลการประเมินความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ของแนวทางโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. การบริหารสถานศึกษา 2. หลักธรรมาภิบาล 3. การพัฒนาแนวทาง

ABSTRACT

This study aims to 1) investigate the current state, desirable conditions, and essential needs of school administration based on the principles of good governance, and 2) develop guidelines for school administration based on the principles of good governance for schools under the supervision of the Secondary Educational Service Area Office in Buriram. The research utilized a mixed-methods design conducted in two phases. In Phase 1, the study focused on the current conditions, desirable conditions, and necessary needs for school administration based on the principles of good governance. The sample comprised 344 participants, including 83 school administrators and 261 teachers. The sample size was determined using Krejcie and Morgan's table, and the stratified random sampling technique was applied based on the sizes of educational institutions. To determine the final participant groups, a proportional sample size for each stratum was then determined. This evaluation involved five qualified experts. The research tools comprised questionnaires. In Phase 2, guidelines for school administration based on the principles of good governance were developed for schools under the supervision of the Secondary Educational Service Area Office in Buriram. This involved interviewing 11 school administrators from three schools that demonstrated best practices, selected through targeted sampling. Five qualified experts conducted the evaluation. The research tools included structured interview forms, suitability assessment forms, and feasibility assessment forms. Statistical analyses employed in data analysis included percentages, means, and standard deviations.

The research findings indicate that: 1) The current state of school administration, following the principles of good governance for schools under the supervision of the Secondary Educational Service Area Office in Buriram, is generally high. When examining specific aspects, it is rated high in two areas and moderately in two areas,

with the average scores ranging from high to low. These areas include academic management, general management, personnel management, and budget management. The preferred condition for school administration, adhering to the principles of good governance for schools under the Secondary Educational Service Area Office in Buriram, is at the highest level overall. When examining specific aspects, the scores are highest for personnel management, budget management, general management, and academic management. 2) The developed guidelines for school administration, grounded in the principles of good governance, consist of four dimensions and 24 recommendations. The overall evaluation indicates that their suitability is at the highest level, and their overall feasibility is also at the highest level.

Keywords : 1. School administration 2. Good governance 3. Guideline development

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สิ่งที่เกิดขึ้นในโลกปัจจุบันมีหลายประการที่มาจากสังคมที่ไม่มีธรรมาภิบาล ผู้นำที่ฉ้อฉล การมีระบบการปกครองและบริหารราชการที่ย่อหย่อนต่อการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ จากเหตุการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกระแสโลก การเคลื่อนตัวของเทคโนโลยีการใช้ดิจิทัล หรือ digitalization ที่ทำให้ทุกประเทศอยู่ไม่ได้ ดังนั้น ประเทศไทยจึงมีการเตรียมพร้อม โดยมีนโยบายของรัฐบาลที่จะนำประเทศไปสู่ “ไทยแลนด์ 4.0” ในทุกๆ ด้าน เพราะฉะนั้นเราจะไม่สามารถปรับตัวในสถานะที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านกายภาพ ชีวภาพ เทคโนโลยีต่างๆ พฤติกรรมและค่านิยมของมนุษย์ การยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาลจะทำให้ทุกคนรู้จักสามัคคี รู้หน้าที่ ยึดมั่นในหลักนิติธรรม มีสำนึกรับผิดชอบ และปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม มีความโปร่งใส ทุกส่วนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ทำให้เกิดความคุ้มค่าในการบริหารงาน และการใช้งบประมาณต่างๆ การเตรียมความพร้อมของประเทศจึงจะต้องประกอบไปด้วยความเข้าใจในหลักธรรมาภิบาลและนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง เพราะธรรมาภิบาลเป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนประเทศไปสู่จุดหมายที่สำคัญ ก็คือ ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (ถวิลวดี บุรีกุล, 2561)

สำหรับประเทศไทยนั้น ให้ความสนใจเรื่องหลักธรรมาภิบาลภายหลังประเทศเกิดวิกฤตเศรษฐกิจใน พ.ศ. 2540 เมื่อมีการบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และใน พ.ศ. 2542 คณะรัฐมนตรีได้ออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 เพื่อนำเอาหลักธรรมาภิบาลไปปรับใช้ในองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีการพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง (นิพนธ์ ศศิธรเสาวภา, 2560) ในปี พ.ศ. 2546 ได้มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ขึ้น เพื่อเป็นหลักในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการปฏิบัติราชการและสั่งการที่ส่วนราชการและข้าราชการจะต้องปฏิบัติราชการเพื่อให้เกิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี อันเป็นการครอบคลุมหลักการของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 และได้บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ รวมทั้งนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์การ

พัฒนาประเทศ และยุทธศาสตร์ที่ 6 การบริหารจัดการในภาครัฐ และการป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบและธรรมาภิบาลในสังคมไทยยังเป็นพื้นฐานในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (นิพนธ์ ศศิธรเสาวภา, 2560)

กระทรวงศึกษาธิการได้มุ่งมั่นดำเนินการภารกิจหลักตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ในฐานะหน่วยงานเจ้าภาพขับเคลื่อนทุกแผนย่อยในประเด็น 12 การพัฒนาการเรียนรู้ และแผนย่อยที่ 3 ในประเด็น 11 การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต รวมทั้งแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) และนโยบายรัฐบาลทั้งในส่วนนโยบายหลักด้านการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพของคนไทยทุกช่วงวัย และนโยบายเร่งด่วนเรื่อง การเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 และพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลาย นอกจากนี้ ยังสนับสนุนการขับเคลื่อนแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) โดยเฉพาะหมวดหมายที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตอบสนองโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคตแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 รวมทั้งนโยบายและแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยจะได้รับการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งในด้านโอกาส ความเท่าเทียม ความเสมอภาค ความปลอดภัย และมีสมรรถนะที่สำคัญจำเป็นในศตวรรษที่ 21 และมีความพร้อมร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดหลักการสำคัญเกี่ยวกับการสร้างความเชื่อมั่น ไว้วางใจให้กับสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนและประชาชน โดยให้ทุกหน่วยงานนำรูปแบบการทำงานโดยบูรณาการการทำงานร่วมกัน และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนดำเนินการตามภารกิจด้วยความรับผิดชอบต่อตนเอง องค์กร ประชาชน และประเทศชาติ โดยให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ผ่านกลไกการรับฟังความคิดเห็นมาประกอบการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565) จากนโยบายข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลต่อหน่วยงานในสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล สรุปว่า การบริหารจัดการของสถานศึกษาซึ่งนั้นมีหน้าที่ให้บริการทางการศึกษาแก่ประชาชนและเป็นสถานศึกษาของรัฐ โดยต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี หรือเรียกกันทั่วไปว่า “ธรรมาภิบาล” นั้น นำมาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคล ที่ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า โดยบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ทั้งการดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ เห็นความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลโดยได้ดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการโครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษา เป็นการดำเนินการภายใต้โครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษา (โครงการโรงเรียนสุจริต) ในกรอบแผนงานบูรณาการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ มุ่งตอบสนองนโยบายรัฐบาล ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) แผนแม่บทบูรณาการ

ป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) โดยแผนปฏิบัติการโครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จะประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญของโครงการ ที่มีความเชื่อมโยงกับแผนงานบูรณาการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ ประกอบด้วย กิจกรรมตามโครงการโรงเรียนสุจริต การขับเคลื่อนหลักสูตรต้านทุจริตศึกษา (Anti-Corruption Education) การดำเนินกิจกรรมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุจริตและการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาออนไลน์ (ITA Online) (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์, 2565)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางเพื่อพัฒนาการบริหารหน่วยงานในสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพและเกิดประประโยชน์สูงสุด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

2.2 เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

3. ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

3.1 ได้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ เพื่อประโยชน์สำหรับสถานศึกษาในเขตพื้นที่โดยนำข้อมูลไปวางแผน ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาล

3.2 ได้แนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ เพื่อประโยชน์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาโดยนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาล

3.3 ได้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาล เพื่อเป็นข้อมูลที่จะดำเนินการบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยการศึกษาเอกสารตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับองค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาและหลักสูตรมาภิบาล เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ของการบริหารสถานศึกษาตามหลักสูตรมาภิบาล และสร้างแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักสูตรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 3,098 คน จาก 66 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 344 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) และใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา แล้วนำมาคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละชั้นภูมิ แล้วสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยผู้บริหารสถานศึกษาใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ครูผู้สอนใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random) เพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักสูตรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาบุรีรัมย์ มีค่า IOC ตั้งแต่ .80 – 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามสภาพปัจจุบันเท่ากับ .992 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ .988 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified})

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักสูตรมาภิบาลสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักสูตรมาภิบาล จากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และรองผู้บริหารสถานศึกษา จาก 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนประโคนชัยพิทยาคม จำนวน 4 คน โรงเรียนสตึก จำนวน 3 คน และโรงเรียนนางรอง จำนวน 4 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 11 คน สำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งทำหน้าที่ประเมินแนวทาง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทาง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักสูตรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ มีรายละเอียดดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นการบริหาร สถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยรวม

การบริหารสถานศึกษา โดยยึดหลักธรรมา ภิบาลสำหรับโรงเรียน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI Modified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. การบริหารวิชาการ	3.82	1.15	มาก	4.86	0.38	มากที่สุด	0.272	4
2. การบริหารงบประมาณ	3.38	1.45	ปานกลาง	4.88	0.37	มากที่สุด	0.444	1
3. การบริหารงานบุคคล	3.44	1.32	ปานกลาง	4.89	0.34	มากที่สุด	0.422	2
4. การบริหารทั่วไป	3.67	1.22	มาก	4.87	0.38	มากที่สุด	0.327	3
รวม	3.58	1.30	มาก	4.88	0.37	มากที่สุด	-	-

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ข้อ และอยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อ เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารทั่วไป การบริหารงานบุคคล และการบริหารงบประมาณ สภาพที่พึงประสงค์การบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ข้อ เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ การบริหารทั่วไป และการบริหารวิชาการ และลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 การบริหารงบประมาณ ลำดับที่ 2 การบริหารงานบุคคล ลำดับที่ 3 การบริหารทั่วไป และลำดับที่ 4 การบริหารวิชาการ

5.2 การประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ พบว่า ได้แนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ 4 ด้าน 24 แนวทาง ประกอบด้วย ด้านการบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาล มี 6 แนวทาง ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาล มี 6 แนวทาง ด้านการบริหารทั่วไปตามหลักธรรมาภิบาล มี 6 แนวทาง และด้านการบริหารวิชาการตามหลักธรรมาภิบาล มี 6 แนวทาง ประเมินแนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน พบว่า ด้านความเหมาะสมผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) และด้านความเป็นไปได้ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นว่า โดยรวมมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

6.1.1 สภาพปัจจุบันการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์นั้น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้การดำเนินนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ มีนโยบายการบริหารงานโดยนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ ทำให้สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ได้ดำเนินการตามนโยบายโดยนำเอาหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ข้อ และอยู่ในระดับปานกลาง 2 ข้อเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารทั่วไป การบริหารงานบุคคล และการบริหารงบประมาณ ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ บังอร สิมพันธ์ (2560) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลสำหรับสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 พบว่า รายด้านโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานวิชาการ และด้านการบริหารงานทั่วไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชันแก้ว พรหมคำ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเลย พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลโดยรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังพบว่ามีบางประเด็นที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงศ์ศิริ พวงศรีเคน (2563) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 เมื่อเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารทั่วไป การบริหารบุคคล และการบริหารงบประมาณ

6.1.2 สภาพที่พึงประสงค์การบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ นั้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 มาตรา 39 ที่กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังสถานศึกษามากที่สุด เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชนและท้องถิ่น เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ข้อเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ การบริหารทั่วไป และการบริหารวิชาการ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ อารยา บุตรพรม (2559) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผลการศึกษาพบว่า สภาพสภาพที่พึงประสงค์การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษา เขต 24 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล การบริหารทั่วไป และการบริหารวิชาการ

6.1.3 ลำดับความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) การบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 การบริหารงบประมาณ ลำดับที่ 2 บริหารงานบุคคล ลำดับที่ 3 การบริหารทั่วไป และลำดับที่ 4 การบริหารวิชาการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงศ์ศิริ พงศ์ศรีเคน (2563) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภณัฐ กุมภาว์ (2563) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ลำดับที่ 1 การบริหารงบประมาณ ลำดับที่ 2 การบริหารงานบุคคล ลำดับที่ 3 การบริหารทั่วไป และลำดับที่ 4 การบริหารวิชาการ จากลำดับความต้องการจำเป็น จากการศึกษาพบว่า การบริหารงบประมาณตามหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ เป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นที่ต้องได้รับการพัฒนามากที่สุด เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับสามารถเรียงลำดับที่ 1 – 3 ในแต่ละด้าน ได้ดังนี้ ด้านการบริหารงบประมาณ ลำดับที่ 1 การบริหารงบประมาณตามหลักความคุ้มค่า การกำหนดการใช้จ่ายงบประมาณและทรัพยากรอย่างชัดเจนและเป็นปัจจุบัน การควบคุมการจัดซื้อจัดจ้างวัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ อย่างประหยัด สร้างสรรค์ การควบคุม กำกับติดตามการใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่าที่สุด ลำดับที่ 2 การบริหารงบประมาณตามหลักความโปร่งใส การควบคุมการจัดซื้อจัดจ้างอย่างโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ การควบคุม กำกับ ดูแล ตรวจสอบการทํ้าบัญชี ทะเบียนการเงิน และพัสดุให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน การควบคุม กำกับและดำเนินการเปิดเผยการใช้งบประมาณของสถานศึกษาให้ข้าราชการครู บุคลากรทางการศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทราบ ลำดับที่ 3 การบริหารงบประมาณตามหลักการมีส่วนร่วม การรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การกำหนดให้บุคลากรทุกคนที่รับผิดชอบ สามารถรายงานผลการปฏิบัติงานในส่วนที่รับผิดชอบได้ตลอดเวลา การเปิดโอกาสให้ข้าราชการครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

6.2 ผลการศึกษาแนวทางของการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ซึ่งได้จากการศึกษาดูงานจากโรงเรียนที่มีวิปฏิบัติที่ดีแล้วจึงนำมาสังเคราะห์เพื่อยกร่างเป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ประกอบด้วย 4 ด้าน 24 แนวทาง ซึ่งผลการประเมินแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ พบว่า ความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ และผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยได้นำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการบริหารสถานศึกษาจากการปฏิบัติจริง ประกอบ

กับผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาในระยะที่ 1 และ 2 มาผนวกกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างมาเป็นข้อมูลในการสร้างแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงศ์ศิริ พวงศรีเคน (2563) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 และงานวิจัยของ ศุภณัฐ กุมภาว์ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า มีแนวทางทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน ประกอบด้วย 4 ด้าน 24 แนวทาง

7. องค์ความรู้ใหม่

จากแผนภาพองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการพัฒนาแนวทางของการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ประกอบด้วย 4 ด้าน 24 แนวทาง

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 สถานศึกษาควรศึกษาบริบทของตนเอง ของชุมชน แล้วนำแนวทางไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า แนวทางทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน ประกอบด้วย 4 ด้าน 24 แนวทาง สถานศึกษาจึงควรนำแนวทางที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ตามบริบทของตนเองและชุมชน

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ผลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อนำมาจัดลำดับความสำคัญและความต้องการจำเป็นเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไป และการบริหารงานวิชาการ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการให้ผู้เกี่ยวข้องทางด้านการบริหารงบประมาณใช้หลักหลักคุณธรรมในจัดสรรงบประมาณให้เป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นธรรม การปลูกจิตสำนึกให้บุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติตนให้ปลอดจากการทุจริตคอร์รัปชั่น มีการมอบหมายแต่งตั้งคณะบุคคลผู้รับผิดชอบด้านการเงินและงบประมาณอย่างชัดเจน มีการติดตามแผนและผลการใช้จ่ายงบประมาณและโครงการอย่างเข้มงวดและการศึกษากฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบปฏิบัติ คำสั่งทางการเงินให้เข้าใจอย่างถูกต้องตรงกัน และผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลวิจัยในครั้งนี้ไปสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียนให้กับคณะครู หรือผู้ปกครองโดยเห็นความสำคัญที่จะต้องปฏิบัติตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียนโดยนำเอาข้อมูลมาสรุปผลให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทราบเพื่อร่วมกันดำเนินการ และนำไปใช้อย่างเต็มรูปแบบ

8.2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถถอดบทเรียนของสถานศึกษาที่มีผลปฏิบัติที่ดีด้านการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาล มาปรับใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้ตรงกับบริบทของสถานศึกษานั้นๆ

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยต่อไป

8.3.1 เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้พบว่าการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลด้านการบริหารงบประมาณตามหลักความคุ้มค่า เป็นด้านที่มีสภาพปัจจุบันที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดและมีความต้องการจำเป็นมากที่สุดในการพัฒนา จึงควรวิจัยการพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาล ด้านการบริหารงบประมาณตามหลักความคุ้มค่า เพื่อส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐได้ตระหนักถึงการบริหารงานด้านงบประมาณตามหลักความคุ้มค่า

8.3.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของการนำแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

8.3.3 ควรมีการส่งเสริมการวิจัยเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลในการบริหารการศึกษาอย่างหลากหลาย ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อที่จะสามารถนำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบและนำผล

ความสำเร็จของการบริหารงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาลในแต่ละหน่วยงาน โดยนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานด้านการศึกษาได้

9. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). **คู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล**. กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). **ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการปีงบประมาณ พ.ศ. 2566**. สืบค้นเมื่อ 5 มิถุนายน 2566. จาก <https://www.moe.go.th/360policy-and-focus-moe-2023/>
- ชันแก้ว พรหมคำ. (2564). **การพัฒนาแนวทางการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเลย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2561). **หลักธรรมาภิบาล : จากแนวคิดสู่การปฏิบัติในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.
- นิพนธ์ ศศิธรเสาวภา. (2560). **การบริหารกิจการท้องถิ่นที่ดีในประเทศไทย**. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บังอร สิมพันธ์. (2560). **การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พงศ์ศิริ พวงศรีเคน. (2563). **การพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศุภณัฐ กุมภาร์. (2563). **การพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์. (2565). **รายงานมาตรการส่งเสริมคุณธรรมและความโปร่งใสภายในหน่วยงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565**. บุรีรัมย์ : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์.
- อารยา บุตรพรหม. (2559). **การพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- Prianto, Eko. (2020). Improving the Vocational School Performance through the Good School Governance. **International Education Studies**. 13(5). 57-71.
- Stoner, A.F. and Wankel, C. (1986). **Management**. 3rd ed. New Delhi : Prentice–Hill.
- Supriadi, D., Usman, H., Jabar, A., & Widyastuti, I. (2021). Good school governance: An approach to principal's decision-making quality in Indonesian vocational school. **Research in Educational Administration & Leadership**. 6(4). 796-831.

10. คำขอบคุณ

ในโอกาสนี้ ขอขอบคุณความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทรศิริสิริ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร.ธรินธร นามวรรณ ประธานกรรมการสอบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจน์ เรืองมนตรี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำเนียร พลหาญ กรรมการสอบ ที่ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ข้อคิด และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคามทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย เจ้าหน้าที่ศูนย์บัณฑิตฯทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในเรื่องเอกสารต่างๆ ขอขอบพระคุณ คณะผู้เชี่ยวชาญที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย คณะผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินงานและให้คำแนะนำในการปรับปรุงแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยยึดหลักธรรมาภิบาล ขอขอบพระคุณ ผู้บริหารและคณะครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์และร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัยในครั้งนี้

คุณค่าและประโยชน์จากการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา ครอบครัวสอรัญย์ ตลอดจนบูรพาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่อบรมสั่งสอนประสิทธิ์ประสาทวิชา ซึ่งผู้วิจัยจะนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาการทำงานให้ดียิ่งขึ้น และคุณค่าของงานวิจัยครั้งนี้ขอมอบเป็นเครื่องบูชาเพื่อน้อมรำลึกถึงผู้ที่อยู่เบื้องหลังในการวางรากฐานการศึกษาให้กับผู้วิจัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

การทำงานเป็นทีมของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐาน
ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี*
TEAMWORK OF TEACHER AFFECTING MANAGEMENT ADMINISTRATION ON CHILD
DEVELOPMENT CENTER'S STANDARD UNDER THE LOCAL ADMINISTRATION
ORGANIZATION IN CHONBURI PROVINCE

ธนัชชา อรุณโชคศิริ¹, กัญญา เอี่ยมพญา², นิวัตต์ น้อยมณี³
Thanutcha Arunchoksiri¹, Kanporn Aiempaya², Niwat Noymanee³
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์^{1,2}
Faculty of Education, Rajabhat Rajanagarindra University, Thailand.^{1,2}
มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานครสุวรรณภูมิ³
Bangkok Suvarnabhumi University, Thailand.³
Email : porpiangkorpiangpor@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการทำงานเป็นทีมของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมของครูกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 4) การทำงานเป็นทีมของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 274 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบ Stepwise

ผลการวิจัยพบว่า 1) การทำงานเป็นทีมของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) การทำงานเป็นทีมของครูกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) การทำงานเป็นทีมของครูทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน ด้านการยอมรับนับถือ และด้านการมีเป้าหมายเดียวกัน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี ได้ร้อยละ 87.50

คำสำคัญ : 1. การทำงานเป็นทีม 2. ประสิทธิภาพ 3. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ABSTRACT

The objectives of this research were to study 1) the level of teamwork of teacher of the child development center, 2) the level of effectiveness of management administration in child development center, 3) the relationship between teamwork of teacher and management administration in child development center, and 4) Teamwork of teacher affecting management administration in child development center's standard under the local administration organization in Chonburi province. The sample group consisted of 274 child development center teachers. Data collection tools It was a 5-point rating scale opinion questionnaire. Statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean and standard deviation. Pearson correlation coefficient and stepwise multiple regression analysis.

The research found that: 1) Teamwork of teacher of the child development center administrators under the local government organization, Chonburi province. The overall level was at a highest level. 2) The effectiveness of management administration in child development center administrators under the local government organization, Chonburi province. The overall level was at a highest level. 3) Teamwork of teacher and management administration in child development center. There was a positive correlation at the highest level and statistically significant at the .01 4) Teamwork of teacher in four aspects: aspect of interaction, aspect of mutual trust, aspect of acceptance, and aspect of have the same goal affecting efficiency management administration in child development center's standard under the local administration organization in Chonburi province received 87.50 percent.

Keywords : 1. Teamwork 2. Effectiveness 3. Child development center

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ประเทศไทยมีเด็กปฐมวัยตั้งแต่แรกเกิดถึงอายุ 6 ปี ที่มีพัฒนาการไม่สมวัยเป็นจำนวนมาก นับเป็นวิกฤตร้ายแรงต่อการพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการสร้างประเทศให้เจริญรุ่งเรือง มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ในสภาพสังคมที่บิดา มารดา และผู้ปกครองส่วนใหญ่ มีความจำเป็นต้องพาเด็กปฐมวัยไปรับบริการการดูแลและพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีคุณภาพ แตกต่างเหลื่อมล้ำกันมาก ระหว่างกลุ่มมีโอกาสดูแลกับกลุ่มด้อยโอกาส ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กจึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วนทั้งจากมุมมองของการพัฒนาคุณภาพมนุษย์และการปฏิรูปการศึกษา การพัฒนาเด็กปฐมวัย จึงเป็นรากฐานที่มีผลต่อคุณภาพและประสิทธิภาพของคนตลอดชีวิตและเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าที่สุด กล่าวคือ เด็ก เยาวชนและผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพดี มีความสามารถเรียนรู้ ทำงานได้เก่ง และเป็นพลเมืองดี ที่จะนำสู่ความสำเร็จในสังคมที่ท้าทาย ในศตวรรษที่ 21 ต้องได้รับโอกาสการพัฒนาอย่างรอบด้าน

ในช่วงปฐมวัย แต่คุณภาพของเด็กปฐมวัยยังเป็นจุดอ่อนที่เข้าขั้นวิกฤตของประเทศไทยที่จำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน รัฐและทุกภาคส่วน พ่อแม่ผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชน สังคม บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข ครู/ผู้ดูแลเด็ก โรงเรียน องค์กรท้องถิ่นทุกระดับ บุคลากรพัฒนาสังคม ทั้งภาครัฐ เอกชน ภาควิทยาศาสตร์และภาคธุรกิจ จึงต้องมีความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของช่วงปฐมวัย ตระหนักในพันธกิจและลงมือช่วยกันทำให้เด็กปฐมวัยมีโอกาสพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพในภาวะแวดล้อมที่ปลอดภัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 (สถาบันพระปกเกล้า, 2561) กำหนดไว้ในมาตรา 54 รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และรัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแล เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย ประกอบกับพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2549) มาตรา 16 (9) ได้บัญญัติให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษาซึ่งเป็นการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตนเอง และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) มาตรา 10 การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และมาตรา 18 (1) ได้กำหนดให้สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถานศึกษา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษ หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น มีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน และประสานการจัดการบริการสาธารณะ และการศึกษาที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งมีหน้าที่พัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายนอกร่วมกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพทางการศึกษา (สมศ.) โดยมีการกำหนดคณะผู้ประเมินภายนอก ประกอบด้วยบุคคล 3 ประเภท ได้แก่ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิของ สมศ. 2) ผู้แทนจากหน่วยงานต้นสังกัด และ 3) ผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิด การทำงานร่วมกันทุกฝ่ายในการพัฒนาสถานศึกษาของประเทศอย่างแท้จริงตามนโยบายของรัฐบาล โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้ใช้มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 ในการประเมินประสิทธิภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ 2) ด้านการบริหารจัดการบุคลากร 3) ด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อความปลอดภัย 4) ด้านการจัดการเพื่อส่งเสริมสุขภาพและการเรียนรู้ และ 5) ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงดำเนินการจัดให้มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีการกีดขวางที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาเด็กตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ศูนย์พัฒนา

เด็กเล็กที่ส่วนราชการต่าง ๆ ดำเนินการได้ถูกถ่ายโอนให้เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้น เพื่อรองรับการกระจายอำนาจจากรัฐบาลเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการแทนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ภายใต้การส่งเสริมสนับสนุน การดำเนินงานของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ และการพัฒนาบุคลากร โดยมีการดำเนินงานการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เป็นไปตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ, การบริหารจัดการบุคลากร, การบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อความปลอดภัย, การจัดการเพื่อส่งเสริมสุขภาพและการเรียนรู้ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2559)

จากรายงานผลการติดตามการดำเนินงานตามมาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2563 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) พบปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ การบริหารจัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยยังไม่เป็นระบบ ส่วนใหญ่ขาดการประเมินผลการดำเนินงานตามแผน และการนำผลการประเมินไปพัฒนาและปรับปรุงการบริหารจัดการสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย 2) ด้านการบริหารจัดการบุคลากรทุกประเภทตามหน่วยงานที่สังกัด การบริหารจัดการบุคลากรยังไม่เป็นระบบขาดงบประมาณในการพัฒนาครูและบุคลากร ทำให้การพัฒนาบุคลากรขาดความต่อเนื่อง ครูไม่จบสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับปฐมวัย และยังขาดความรู้ที่จะใช้ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก อีกทั้งครูมีภาระงานจำนวนมาก 3) ด้านการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อความปลอดภัย สถานที่ไม่เป็นสัดส่วน สนามเด็กเล่นและพื้นที่เล่นของเด็กไม่เหมาะสมกับเด็ก เนื่องจากข้อจำกัดของพื้นที่และสถานที่ พื้นที่ในการจัดการเรียนรู้ไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากพื้นที่ใช้สอยมีขนาดเล็ก 4) การจัดการเพื่อส่งเสริมสุขภาพและการเรียนรู้ อัตราส่วนของครูและเด็กไม่สอดคล้องกัน ห้องเรียนค่อนข้างเล็กเมื่อเทียบกับจำนวนเด็ก ทำให้จัดมุมประสบการณ์ได้ยาก และ 5) ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ผู้ปกครองบางส่วนไม่มีความรู้ด้านพัฒนาการและสุขอนามัย ผู้ปกครองมีฐานะยากจน ไม่มีเวลาดูแลเด็กทำให้มีส่วนร่วมกับครูน้อยมาก นอกจากนี้ ผู้ปกครองมักเข้าใจว่า ภาระการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่ของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยเพียงฝ่ายเดียว ปัญหาการสื่อสารกับพ่อแม่ผู้ปกครอง และการมีส่วนร่วมของครอบครัวยังมีน้อย เนื่องจากพ่อแม่ผู้ปกครองไม่มีเวลา จึงไม่สามารถดูแลบุตรหลานได้เอง จำเป็นต้องฝากปู่ ย่า ตา ยาย ดูแล ทำให้มีปัญหาด้านการสื่อสาร สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สายสมร ชื้อทัศนประสิทธิ์ (2559) ที่พบว่า ปัญหาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดชลบุรี ที่เกี่ยวข้องคือ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ 2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ 3) ด้านการบริหารทั่วไป และ 4) ด้านการบริหารงานบุคคล ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขาดงบประมาณสนับสนุนในการจัดสภาพแวดล้อมของศูนย์อย่างเพียงพอ โดยเฉพาะงบประมาณในการสนับสนุนในการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกให้ ร่มรื่น มีอุปกรณ์ ของเล่นเหมาะสมกับวัยประกอบกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใช้สถานที่ของหน่วยงานอื่น ซึ่งไม่สามารถของบประมาณสนับสนุนได้ ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประสบปัญหาในการกำหนดแนวทางวางแผนการจัดการอาคาร สถานที่ และ

สภาพแวดล้อมของศูนย์ มีปัญหาในการจัดสภาพแวดล้อมภายนอกให้ร่มรื่น มีอุปกรณ์ ของเล่นเหมาะสมกับวัย และปลอดภัย และประสบปัญหาในการบำรุง ดูแลและพัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้อยู่ในสภาพที่มั่นคงปลอดภัย จะเห็นว่าประสิทธิผล การบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกี่ยวข้องกับ การทำงานของครู ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วม และการทำงานเป็นทีมของครู จะทำให้เกิดประสิทธิภาพการทำงานอย่างเป็นรูปธรรมได้

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การทำงาน เป็นทีมของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาการบริหารงาน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับการทำงานเป็นทีมของครู ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี

2.2 เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี

2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมของครูกับประสิทธิผลการบริหาร จัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี

2.4 เพื่อศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการ ตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี

3. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

3.1 ผู้บริหารสามารถนำผลการวิจัยการทำงานเป็นทีมของครู ไปใช้ในการพัฒนาการบริหาร จัดการเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมในด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในอนาคต

3.2 ผู้บริหารสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้ การดำเนินงานและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็ กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.3 ผู้บริหารสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุง แก้ไขรูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก อันเป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางการบริหารให้เกิดความชัดเจน ง่ายต่อการวางแผน และ ปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น

3.4 เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมของครูกับประสิทธิผล การบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3.5 นำผลที่ได้จากการวิจัยมาเป็นสารสนเทศพื้นฐานในการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผลต่อ การดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การทำงานเป็นทีมของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี ประจำปีการศึกษา 2565 ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) จำนวน 274 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ท มี 5 ระดับ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.90 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ถึงนายกเทศมนตรี และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดชลบุรี เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด แล้วนำหนังสือเสนอต่อนายกเทศมนตรี และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดชลบุรี ซึ่งมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัด ที่ได้กำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยจะให้ความสำคัญต่อการยินยอมให้ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม และเป็นไปตามหลักเกณฑ์การพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์รวมทั้งการหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผู้วิจัยจึงพิจารณาถึงความเหมาะสมในการเข้าพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยได้เก็บข้อมูลทางแบบสอบถามด้วยตนเอง และทางออนไลน์ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในจังหวัดชลบุรีที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยแนบ QR CODE แบบสอบถามเพื่อการวิจัย ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามสามารถให้ข้อมูลได้ผ่านระบบออนไลน์ โดยผู้วิจัยอธิบายข้อมูลอย่างชัดเจน จากนั้นนำผลจากแบบสอบถามผ่านทางระบบออนไลน์ ที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 274 คน ทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ และนำผลข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยเลือกเฉพาะวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับสมมติฐานหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ภาพรวมและรายด้าน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้วิธี Stepwise

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาระดับการทำงานเป็นทีมของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี พบว่า การทำงานเป็นทีมของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี ที่ศึกษาทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน รองลงมา คือ ด้านการยอมรับนับถือ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยในลำดับสุดท้าย คือ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน

5.2 ผลการศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี พบว่า ระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี ที่ศึกษาทั้ง 5 ด้าน มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการส่งเสริม

สุขภาพและการเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยในลำดับสุดท้าย คือ ด้านบุคลากร

5.3 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมของครูกับประสิทธิผลการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี พบว่าการทำงานเป็นทีมของครูกับประสิทธิผลการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับมากที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r_{xy} = .842$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมของครูกับประสิทธิผลการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X	Y
X ₁	1.000					
X ₂	.693**	1.000				
X ₃	.878**	.567**	1.000			
X ₄	.799**	.776**	.747**	1.000		
X	.935**	.846**	.890**	.924**	1.000	
Y	.855**	.576**	.924**	.667**	.842**	1.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5.4 ผลการศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี พบว่าการทำงานเป็นทีมของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน ด้านการยอมรับนับถือ และด้านการมีเป้าหมายเดียวกัน ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี ตามลำดับ สามารถทำนายประสิทธิผลการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้ร้อยละ 87.50 สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบได้ คือ $y' = .378 + .781X_3 + .245X_1 + .236X_4 + .132X_2$ และสามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน คือ $Z'y = .827X_3 + .219X_1 + .230X_4 + .134X_2$ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 2 และตารางที่ 3

ตารางที่ 2 แสดงผลวิเคราะห์ความแปรปรวนของการทำงานเป็นทีมของครู ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี

Model	SS	df	MS	F	Sig
Regression	39.313	4	9.828	424.285**	.000
Residual	5.629	270	.023		
Total	44.942	274			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของการทำงานเป็นทีมของครูส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี

ตัวแปรที่ใช้พยากรณ์	b	S.E.b.	β	t	Sig
ค่าคงที่ (constant)	.378	.122		3.092**	.002
ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน (X_3)	.781	.047	.827	16.677**	.000
ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน (X_1)	.245	.062	.219	3.936**	.000
ด้านการยอมรับนับถือ (X_4)	.236	.047	.230	5.045**	.000
ด้านการมีเป้าหมายเดียวกัน (X_2)	.132	.037	.134	3.546**	.000

$R = .935$, $R^2 = .875$, $S.E._{est} = .15220$, $F = 424.285$, $P = .002$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 จากผลการศึกษาระดับการทำงานเป็นทีมของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี พบว่า การทำงานเป็นทีมของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี ที่ศึกษาทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจหน้าที่รับผิดชอบ ในการจัดการศึกษา ส่งเสริมการศึกษา และการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ และได้มาตรฐานตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด และได้มาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จึงได้มีการส่งเสริมสมรรถนะในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการบริหารในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องเป็นไปตามการประกันคุณภาพทางการศึกษา ซึ่งต้องบริหารจัดการในด้านการบริหารจัดการ การบริหารจัดการบุคลากร การบริหารจัดการสภาพแวดล้อม เพื่อความปลอดภัย การจัดการเพื่อส่งเสริมสุขภาพและการเรียนรู้ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2564) โดยการดำเนินงานดังกล่าวบุคลากรภายในองค์กรทุกคน ต้องมีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน ทำให้สามารถกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมที่สุด และการมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายจะทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของทีม ส่งผลต่อการดำเนินงานของทีม ทำให้บรรลุเป้าหมายของทีมอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (เอกวิทย์ อมตฉายา, 2560) สอดคล้องกับผลการวิจัยของกันทิมา ตีเกะพี (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า การทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ มีศักดิ์ อะโน (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 พบว่า ผลการศึกษาระดับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู พบว่า

โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดาราวรรณ ลีตเตอร์ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักข่าวกรองแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ คุณลักษณะการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักข่าวกรองแห่งชาติ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

6.2 ประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้ปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนการดำเนินงาน รวมถึง การดำเนินโครงการ กิจกรรมตามแผนงาน เป็นไปตามมาตรฐานการปฏิบัติงานที่กำหนดไว้แล้ว สามารถสร้างผลงานที่ก่อให้เกิดผลผลิต ผลลัพธ์ที่ซึ่งเป็นผลงานจริงที่เกิดขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ตรงตามความคาดหวังของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเป็นไปตามภารกิจหน้าที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาเด็ก โดยมีบทบาทที่สำคัญในด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนั้นการปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความสำคัญของการให้การศึกษาแก่เด็กเล็ก ด้วยเหตุที่เด็กเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่า และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต การพัฒนาเด็กได้รับความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาจึงนับเป็นภารกิจสำคัญที่หน่วยงานซึ่งรับผิดชอบจะต้องตระหนัก และให้ความสนใจ เพื่อให้การพัฒนาเด็กเป็นไปอย่าง มีคุณภาพ และได้มาตรฐานเหมาะสมกับวัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) รวมทั้งการจัดการศึกษาแบบเปิดกว้างและคำนึงถึงการจัดการศึกษาบนพื้นฐานของสถานการณ์เพื่อการเรียนรู้ สำหรับชีวิต ปลุกฝังและวางรากฐานระหว่างการเรียนรู้ในสภาพเป็นจริงของสังคมในชีวิตประจำวัน มีความร่วมมือในการทำกิจกรรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ของเด็กกับผู้ปกครอง และบุคคลอื่น สร้างความสัมพันธ์ระหว่างการสอนกับการเรียนจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงแบบเก่า ๆ และให้การจัดการดำเนินงานในโรงเรียนอนุบาลได้เป็นสถานที่มีชีวิตชีวาจริง (Zimmer-Gembeck & Skinner, 2010) จึงจะเกิดเป็นความสำเร็จในการบริหารจัดการสถานศึกษาจนบรรลุผลตาม วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กันทิมา ตีเกพี (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า การทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ มีศักดิ์ อะโน (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมของครูกับ ประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 พบว่า ระดับ การทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ตามความ คิดเห็นของผู้บริหารและครู พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ขวัญนก ดวงอุปมา (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ ระหว่างภาวะผู้นำกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ระดับประสิทธิภาพ การบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

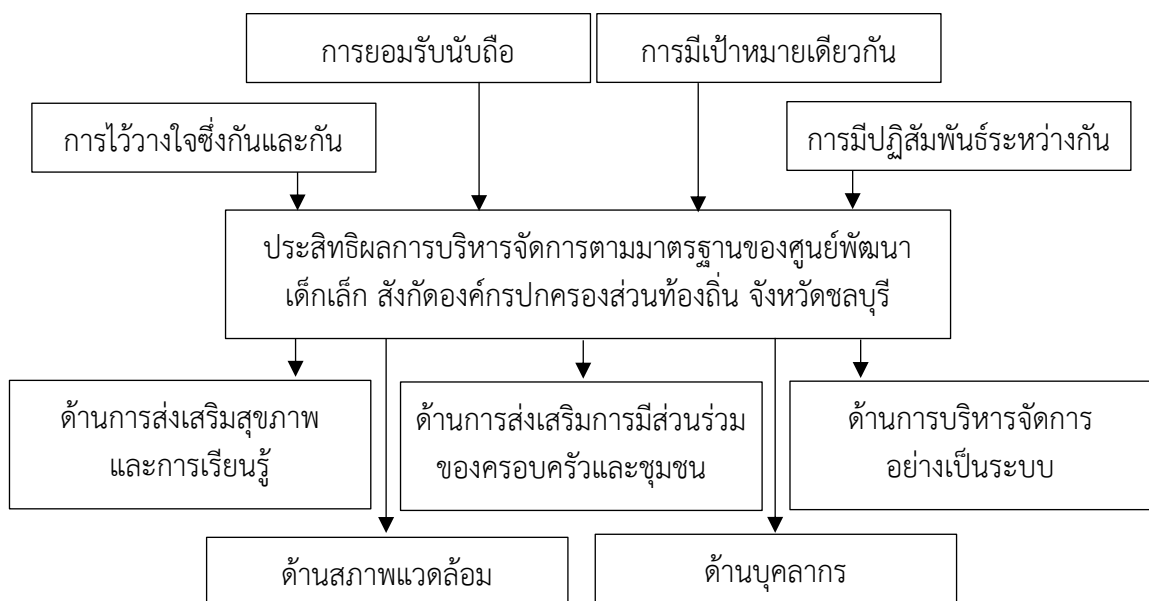
6.3 จากความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมของครูกับประสิทธิผลการบริหารจัดการ ตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับมากที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การทำงานระบบทีมที่ทุกคน จะต้องยึดถือร่วมกันให้ดีกว่าคือการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ทั้งในระดับบุคคลไปจนถึงระดับแผนกและองค์กร เพราะการเชื่อมสัมพันธ์ที่ดีจึงเป็นสิ่งจำเป็น และเมื่อทุกคนเชื่อมสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอแล้ว ก็ย่อมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ทำให้องค์กรมีสภาพแวดล้อมในการทำงาน และบรรยากาศในการปฏิบัติงานที่ดี องค์กรที่มีความสัมพันธ์ที่ดีย่อมมีพลังในการทำงานที่ดี นั้นทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายได้ง่ายขึ้น ด้วยความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมของครูก่อให้เกิดความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานได้ทันทั่วถึง เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของทีมโดยมีการประสานงาน และวางแผนในการปฏิบัติงานที่เหมาะสม ในการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบของแต่ละบุคคล ในทีมงาน เพื่อที่จะได้รับผลสำเร็จตามเป้าหมายที่มีประสิทธิภาพ และมีความคิดสร้างสรรค์ ในการสร้างนวัตกรรมการทำงาน โดยมีสิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการความคิดใหม่ ๆ ต่อปัญหาที่เกิดขึ้นสู่การนำไปปฏิบัติได้จริง รวมทั้งการพัฒนาปรับปรุง อย่างต่อเนื่องเพื่อลดระยะเวลาในการทำงาน และเป็นการปรับปรุงคุณภาพการออกแบบงานใหม่ที่สร้างสรรค์ให้มีความเหมาะสมมากขึ้น (เฉลิมขวัญ จ้านสกุล, 2559) ซึ่งจะต้องมีลักษณะเชิงพฤติกรรมในการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับบุคคล สามารถรวมพลังทำงานอย่างได้ผล มีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือซึ่งกันและกัน ของสมาชิกในทีม ทำให้ต้องหาวิธีสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกด้วยกัน ปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิก ความเหนียวแน่น หรือความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น กลมเกลียวกันในหมู่สมาชิก เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ (เอกวิทย์ อมตฉายา, 2560) จนเกิดเป็นการทำงานร่วมกัน ประสานงานกันภายในกลุ่ม เป็นการรวมตัว ของกลุ่มคนที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน และกันในการทำงาน ดังนั้นหลักความสำคัญของทีมก็คือ กลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างจะใกล้ชิด และคงความสัมพันธ์อยู่ค่อนข้างจะถาวร ซึ่งประกอบด้วย หัวหน้างาน และเพื่อนร่วมงาน โดยร่วมกันทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของทีมงาน (วิภา กามินี, 2560) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรณิ เค้นสมุทร (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็ก สังกัดสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการบริหารกับการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็ก สังกัดสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ มีศักดิ์ อะโน (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 พบว่า การทำงานเป็นทีมของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียน มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิภา กามินี (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมของครูกับประสิทธิผลของสถานศึกษาในสถานศึกษาคาทอลิก จังหวัดจันทบุรี พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมของครูกับประสิทธิผลของสถานศึกษาในสถานศึกษาคาทอลิก จังหวัดจันทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6.4 ผลการวิเคราะห์การทำงานเป็นทีมของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี พบว่าการทำงานเป็นทีมของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี 4 ด้าน คือ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน ด้านการยอมรับนับถือ และด้านการมีเป้าหมายเดียวกัน ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี ได้ร้อยละ 87.50 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน การไว้วางใจซึ่งกันและกัน การยอมรับนับถือ และการมีเป้าหมายเดียวกันของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จะส่งเสริมให้ครูได้ทำงานด้วยความสบายใจ มีความเชื่อมั่นในทีม เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นในการทำงาน ตลอดจนการพัฒนางานในหน้าที่ รวมถึงการร่วมกันคิด ตัดสินใจ มีการแบ่งงานกันทำ เกิดการทำงานที่สอดประสานกัน ทำให้การทำงานประสบผลสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว เกิดทำงานร่วมกันด้วยความเต็มใจ มีความเชื่อมั่นในความรู้ความสามารถซึ่งกันและกัน จนเกิดมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีความซื่อสัตย์จริงใจในการทำงาน พึงพาอาศัย และช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน รวมไปถึงความไว้วางใจของผู้บริหาร (เนตร์พัฒนา ยาวีราช, 2560) โดยการมีปฏิสัมพันธ์ ในลักษณะการช่วยร่วมกันคิด ตัดสินใจรับผิดชอบ มีการสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิด และความผูกพัน เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ช่วยกันแก้ปัญหา (ระวีวรรณ หงส์กิตติยานนท์, 2557) จนทำให้การทำงานเกิดความร่วมมือร่วมใจกันในการทำงานอย่างเต็มความสามารถ มีการพึงพา ช่วยเหลือและสนับสนุนซึ่งกันและกันในการวางแผนงาน แก้ปัญหา มีกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ ช่วยแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง เพื่อให้การทำงานประสบผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมายของทีมงาน (สายฝน แสงเดือน, 2562) จึงส่งผลต่อประสิทธิผลการทำงานของทีมงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สิริศักดิ์ เพ็ชรยิ้ม (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีม กับประสิทธิผลของโรงเรียนโดยรวม ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์เชิงบวก และความแปรปรวนของประสิทธิผล โดยรวมได้ร้อยละ 81.20 และพบว่า ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน ส่งผลต่อประสิทธิผลการทำงานของทีมงานของโรงเรียนโดยรวมได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณพัฐอร เสงสมบุรณ์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ การบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 พบว่า การทำงานเป็นทีม ด้านการยอมรับนับถือ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ซึ่งมีค่าประสิทธิภาพในการพยากรณ์ ได้ร้อยละ 69.10

7. องค์ความรู้ใหม่

ในการศึกษาครั้งนี้ มีข้อค้นพบที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ให้การยอมรับนับถือ รวมทั้งมีเป้าหมายเดียวกัน ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี ซึ่งเมื่อพิจารณาระดับการทำงานเป็นทีมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการในด้านการ

ส่งเสริมสุขภาพและการเรียนรู้ ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ด้านการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ด้านสภาพแวดล้อม และด้านบุคลากรตามลำดับ แสดงให้เห็นถึงการทำงานเป็นทีมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นการขับเคลื่อนการทำงานของบุคลากรเป็นสำคัญ จึงทำให้บุคลากรได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน สามารถทำงานด้วยความเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จึงส่งผลดีต่อการบริหารจัดการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 จากการศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ดังนั้นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรส่งเสริม สนับสนุนให้ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน

8.1.2 จากผลการศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านบุคลากร ดังนั้นผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ควรส่งเสริม สนับสนุน ให้ครูศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีส่วนร่วมในการจัดทำโครงสร้าง คุณสมบัติและอัตรากำลัง มีส่วนร่วมในกระบวนการคัดเลือก ติดตาม สนับสนุนการทำงานของบุคลากร มีส่วนร่วมในการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 จากผลการศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี ดังนั้นผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จึงควรส่งเสริมให้ครูผู้ดูแลเด็กเล็กให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นทีมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการทำงานเป็นทีมมากยิ่งขึ้น

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี

8.3.2 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดชลบุรี

9. เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2559). **มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559**. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- กันทิมา ตีกะพี. (2565). **การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- ขวัญกนก ดวงอุปมา. (2563). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- เฉลิมขวัญ จ้านสกุล. (2559). **การเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครู** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณพัชร เสงสมบุรณ์. (2564). **การทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของสถานศึกษา** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
- ดาราวรรณ ลีอิตเตอร์. (2562). **คุณลักษณะการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักข่าวกรองแห่งชาติ**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2560). **การจัดการสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ : ทริปปี้ กรุ๊ป.
- มีศักดิ์ อะโน. (2560). **ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียน** สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

- ระวีวรรณ หงษ์กิตติยานนท์. (2557). **ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดสระแก้ว**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วรรณิ์ เด่นสมุทร. (2560). **ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามมาตรฐานศูนย์เด็กเล็ก สังกัดสำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- วิภา กามินี. (2560). **ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมของครูกับประสิทธิผลของสถานศึกษาในสถานศึกษาคาทอลิก จังหวัดจันทบุรี**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2561). **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- สายฝน แสงเดือน. (2562). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดจันทบุรี**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สายสมร ชื้อทัศนประสิทธิ. (2559). **ปัญหาการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2549). **พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2549**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2564). **รายงานประจำปี 2564**. กรุงเทพฯ : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). **มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- สิทธิศักดิ์ เพ็ชรยิ้ม. (2563). **การทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เอกวิทย์ อมตฉายา. (2560). **การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3). 607–610.
- Mortimore. P. (1988). *School Matters-The Junior Year*. London : Biddles.

Zimmer-Gembeck, M. J. and Skinner, E. A. (2010). Review: The development of coping across childhood and adolescence: An integrative review and critique of research. *International Journal of Behavioral Development*. 35(1). 1-17.

10. คำขอบคุณ

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ ดร.กัญกร เอี่ยมพญา อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก อาจารย์ ดร.นิวัฒน์ น้อยมณี อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อาจารย์ ดร.ดาวประกาย ระโส ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รวมถึง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรเสริญ หุ่นแสน และอาจารย์ ดร.พัชรินทร์ แก้วมาเมือง กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาเอาใจใส่ และคอยแนะนำผู้วิจัยในการศึกษาค้นคว้า เรียบเรียง จนทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลธิชา นิสัยสัตย์, อาจารย์ ดร.พัชรินทร์ แก้วมาเมือง, อาจารย์วรุฒม์ กิจเจริญ, ผู้อำนวยการรรมีดา ช่วยศิริ และผู้ช่วยผู้อำนวยการจิราพร อินทุสมบัติ ที่ได้เสียสละเวลาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณ ครู และผู้ดูแลเด็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดชลบุรีทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในการวิจัย ที่จะนำไปสู่การยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต่อไป ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัย ตลอดระยะเวลาการเรียนในสถาบันการศึกษาแห่งนี้ ขอขอบพระคุณเจ้าของตำราและผลงานทางวิชาการต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้นำมาอ้างอิงในงานวิจัยเล่มนี้ และคุณประโยชน์อันใดที่เกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้แต่บิดามารดาผู้ให้กำเนิด รวมทั้งครูบาอาจารย์ที่ให้การศึกษา และอบรมแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2*
DEVELOPMENT OF CHILDHOOD TEACHER COMPETENCY STRENGTHENING
PROGRAM OF ACTIVE LEARNING MANAGEMENT UNDER BURIRAM
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

สุนัฏฐา นวนิล¹, ธัชชัย จิตรนันท์²

Sunattha Nawanin¹, Thatchai Chittranun²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Education, Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}

Email : 64010581063@msu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 และ 2) ออกแบบ และประเมินโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 การดำเนินการวิจัยมีลักษณะเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จำนวน 248 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ ระยะที่ 2 การออกแบบ และประเมินโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครูปฐมวัยต้นแบบด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 3 คน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบประเมิน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนค่าดัชนีความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รองลงมา คือ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และการใช้สื่อ และเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ ส่วนการวัดและประเมินผลพัฒนาการเรียนรู้นี้ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำสุด 2. โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับ

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาและกิจกรรม แบ่งออกเป็น 4 Module ได้แก่ Module 1 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ Module 2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ Module 3 การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ และ Module 4 การวัดและประเมินผลพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 4) วิธีการพัฒนา ประกอบด้วย การเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการปฏิบัติจริง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) และการอบรมเชิงปฏิบัติการ และ 5) การประเมินผล ประกอบด้วย การประเมินความรู้ความเข้าใจของตนเอง ก่อนและหลังการพัฒนา การประเมินความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก และการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมการพัฒนา ซึ่งผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งสองรายการ

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาโปรแกรม 2. สมรรถนะครูปฐมวัย 3. การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ABSTRACT

The purposes of this study aimed to 1) investigate the current conditions, desirable conditions and the necessary needs for Early Childhood Teacher Competency Strengthening of Active Learning Management for educational institutions under Buriram Primary Educational Service Area Office 2 and 2) Design and evaluate Early Childhood Teacher Competency Strengthening Program of Active Learning Management under the Buriram Primary Educational Service Area Office 2. The research is a combined method research, divided into 2 phases: Phase 1 was a study of the current condition desirable condition and needs for Early Childhood Teacher Competency Strengthening of Active Learning Management. The sample group included educational institution administrators and early childhood teachers under the Buriram Primary Educational Service Area Office 2, a total of 248 people were obtained using a stratified random sampling method. Phase 2 Design and evaluate a program to strengthen early childhood teacher competency in active learning management. The group of informants included 3 early childhood teachers who were role models in active learning management and 5 experts in education by purposive selection. The instruments used to collect data were questionnaires, semi-structured interviews and the assessment of suitability and possibility of the program. The statistics used to analyze the data were percentage, average, standard deviation and PNI.

The research results revealed that: 1. The overall current conditions of active learning management was at a high level. The overall desirable conditions were at the highest level. As for the Necessity Index, it was found that the area with the highest Necessity Index was the organization of learning activities that focused on the

learner, second is the design of learning activities. And using media and technology in learning management, respectively. As for measuring and evaluating learning development It has the lowest need index value. 2. Program to strengthen early childhood teacher competency in active learning management for educational institutions under Buriram Primary Educational Service Area Office 2, it consists of 1) principles, 2) objectives, 3) content and activities; divided into 4 modules: Module 1 designing learning activities, Module 2 organizing learning activities that focus on learners, Module 3 Using media and technology in learning management and Module 4 Measuring and evaluating learning development 4) Development methods include self-learning through actual practice, Professional Learning Community (PLC) and workshops and 5) evaluation, consisting of evaluating one's own knowledge and understanding Before and after development, Assessment of ability to organize active learning activities and evaluating the satisfaction of development participants. The results of evaluating the appropriateness and feasibility of the programs were at the highest level in both items.

Keywords : 1. Program Development 2. Early Childhood Teacher Competency 3. Active Learning Management

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคนที่รัฐต้องจัดให้ เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัย ให้มีความเจริญงอกงามทุกด้าน เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีความพร้อมครอบคลุมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน อย่างเป็นองค์รวมนั้น ครูปฐมวัยต้องอาศัยความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ ทักษะ และแรงจูงใจที่มีอยู่ในแต่ละคนที่เกิดจากการพัฒนา นำมาใช้ในการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) ซึ่งการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี เป็นการจัดกิจกรรมในลักษณะการบูรณาการผ่านการเล่นด้วยการลงมือปฏิบัติจริง โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงอย่างหลากหลาย จะต้องจัดประสบการณ์ให้ครอบคลุมประสบการณ์สำคัญและสาระที่ควรเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 และควรยืดหยุ่นให้มีสาระที่ควรเรียนรู้ที่เด็กสนใจ และสาระที่ผู้สอนกำหนด (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2561) โดยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กปฐมวัยสนุกกับการเรียน เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาเด็กอย่างรอบด้านทั้งทางกาย สติปัญญา สังคม และอารมณ์ ผ่านการลงมือกระทำ (ธัญสุดา จิรจิตตยากร, 2553) เป็นแนวการสอนที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ เด็กมีการเรียนรู้อย่างตื่นตัว มีชีวิตชีวา สร้างความรู้ความเข้าใจ

ในสิ่งที่ตนสนใจ ผ่านการลงมือทำกับวัตถุ มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ได้แสดงความคิดของตนขณะทำกิจกรรม โดยครูสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข, 2561)

จากผลการติดตาม ประเมินผล การบริหารและจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ประจำปี 2564 พบว่า ปัญหาด้านคุณภาพผู้เรียนในระดับปฐมวัยเกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ (Learning Loss) ที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการอย่างชัดเจนขาดทักษะต่าง ๆ ที่เด็กในวัยนี้ควรจะได้รับ การเรียนออนไลน์ที่บ้านมีผลทำให้เด็กปฐมวัยมีปัญหาพัฒนาการด้านภาษาและการสื่อสารที่ลดลง ทักษะด้านความสัมพันธ์ถดถอย กลัวการไปโรงเรียน ขาดระเบียบวินัยและความรับผิดชอบจาก การฝึกจากโรงเรียน มีการเรียนรู้ที่ช้าลง ซึ่งไม่สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ที่ต้องการพัฒนาคุณภาพและยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งยังมีปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนที่ขาดแคลนบุคลากร ส่งผลให้มีครูที่จบไม่ตรงสาขาวิชาเข้ามาสอนในระดับปฐมวัย ทำให้การจัดการเรียนการสอนยังทำได้ไม่เต็มที่ ขาด ความเข้าใจในพัฒนาการด้านการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ส่งผลให้ไม่สามารถพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนระดับปฐมวัยสู่การพัฒนางานที่เป็นเลิศได้ ส่วนด้านโอกาสทางการศึกษายังคงพบปัญหา เนื่องจากประชากรกลุ่มอายุการศึกษาระดับปฐมวัยมีจำนวนลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีสถานศึกษาขนาดเล็กเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อความคุ้มค่าในการจัดการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2, 2564)

การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องกำกับและติดตามภารกิจ การจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ด้วยการเสริมสร้างการพัฒนาครูในระดับปฐมวัยให้ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพครูปฐมวัย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เพื่อจะได้เข้าใจในสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และนำไปสู่การจัดทำโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มสูงขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

2.2 เพื่อออกแบบ และประเมินโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

3.2 ได้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ที่มีประสิทธิภาพและสามารถนำไปขยายผลใช้กับครูปฐมวัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูปฐมวัยต่อไป

3.3 ได้ข้อเสนอแนะโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก นำองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่ได้มาสร้างเป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

2) เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง (Sample size) โดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 29 คน และครูผู้สอนระดับปฐมวัย จำนวน 219 คน รวมทั้งสิ้น 248 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ในแต่ละชั้นภูมิใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนของประชากรและตามขนาดของสถานศึกษา และเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scales) โดยใช้รูปแบบของ Likert

3) วิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 วิเคราะห์หาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI) สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index = PNI)

ระยะที่ 2 ออกแบบและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัย ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

- 1) ศึกษาครูปฐมวัยที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)
- 2) ยกร่างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัย ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2
- 3) ตรวจสอบยืนยันโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
- 4) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นด้านการเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 จำแนกตามสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

สมรรถนะครู ปฐมวัย ด้านการจัดการ เรียนรู้เชิงรุก	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. การออกแบบ กิจกรรมการเรียนรู้	3.49	0.64	ปาน กลาง	4.79	0.18	มากที่สุด	0.37	2
2. การจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.45	0.63	ปาน กลาง	4.83	0.16	มากที่สุด	0.40	1
3. การใช้สื่อ และ เทคโนโลยีในการ จัดการเรียนรู้	3.53	0.51	มาก	4.81	0.19	มากที่สุด	0.36	3
4. การวัด และ ประเมินผล พัฒนาการการ เรียนรู้	3.60	0.56	มาก	4.82	0.17	มากที่สุด	0.34	4
รวม	3.52	0.59	มาก	4.81	0.18	มากที่สุด	0.37	

จากตาราง 1 พบว่าสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้าน การวัดและประเมินผลพัฒนาการการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.60$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้าน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\bar{X} = 3.45$) สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.81$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\bar{X} = 4.83$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.79$) และ ส่วนลำดับความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เรียงลำดับความสำคัญของ ความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($PNI_{\text{modified}} = 0.40$) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ($PNI_{\text{modified}} = 0.37$) การใช้สื่อ และเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ($PNI_{\text{modified}} = 0.36$) และการวัดและประเมินผลพัฒนาการการเรียนรู้ ($PNI_{\text{modified}} = 0.34$)

5.2 ผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. หลักการ	4.60	0.55	มากที่สุด	4.40	0.55	มาก
2. วัตถุประสงค์	4.80	0.45	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
3. เนื้อหาและกิจกรรม						
3.1 Module 1 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้	4.40	0.55	มาก	4.20	0.45	มาก
3.2 Module 2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.80	0.45	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
3.3 Module 3 การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
3.4 Module 4 การวัดและประเมินผลพัฒนาการการเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
4. วิธีการพัฒนา						
4.1 การฝึกอบรม	4.60	0.55	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด
4.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC)	4.80	0.45	มากที่สุด	4.40	0.55	มาก
4.3 การเรียนรู้ด้วยตนเอง	5.00	0.00	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด
5. การประเมินผล						
5.1 การประเมินความรู้ความเข้าใจของตนเอง ก่อนและหลังการพัฒนา	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
5.2 การประเมินความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
5.3 การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมการพัฒนา	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
รวม	4.78	0.33	มากที่สุด	4.65	0.40	มากที่สุด

จากตาราง 2 ผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 พบว่า ความเหมาะสมของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$) ส่วนความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$)

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

6.1 จากผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อาจเพราะครูยังยึดติดกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเดิมที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง เน้นการสอนแบบท่องจำ เพื่อให้เด็กอ่านออก เขียนได้ และยังมีวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่หลากหลาย ขาดการจัดกิจกรรมด้วยกระบวนการกลุ่ม ไม่ค่อยเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น จึงส่งผลให้ด้านนี้มีค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบันต่ำที่สุดนั่นเอง ครูจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดกิจกรรมการเรียน

การสอนให้หลากหลาย เปิดโอกาสให้เด็กได้เป็นผู้ริเริ่มด้วยตนเองตามความถนัด ให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม แสดงความคิดเห็น เพื่อสร้างความรู้ใหม่ที่คงทน โดยมีครูเป็นผู้คอยชี้แนะ สอดคล้องกับแนวคิดของ Geven และ Attard (2012) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นวิธีการที่เน้นความต้องการของผู้เรียนมากกว่าการเรียนรู้ที่เน้นครูเป็นศูนย์กลางทางความรู้ ความคิด โดยเป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้เรียนหาความรู้ ศึกษาสิ่งที่อยากรู้ด้วยตนเองโดยครูเป็นผู้แนะนำ ซึ่งสอดคล้องกับสุนิสา ตังตระกูล (2562) ที่วิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 พบว่า สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง จาก 6 องค์ประกอบ 85 ตัวบ่งชี้

สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อาจเป็นเพราะว่า ครูเล็งเห็นว่าการพัฒนาให้เด็กมีทักษะทางสังคม มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับเพื่อน หรือการนำกระบวนการกลุ่มเข้ามาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ได้เร็วยิ่งขึ้น ผ่านการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ความคิดอย่างเต็มที่ หากครูมีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยใช้กระบวนการกลุ่มได้ก็จะส่งผลให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งจะทำให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับแนวคิดของพิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ (2550) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ แนวการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ โดยการใช้กระบวนการทางปัญญา (กระบวนการคิด) กระบวนการทางสังคม (กระบวนการกลุ่ม) และให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมในการเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ โดยผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนการจัดการเรียนเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้องจัดให้สอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถและความถนัด เน้นการบูรณาการความรู้ในศาสตร์สาขาต่าง ๆ ใช้หลากหลายวิธีการสอน หลากหลายแหล่งความรู้ สามารถพัฒนาปัญญาอย่างหลากหลาย และสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ที่ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ว่าเป็นการเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนการสอน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง (Higher-Order Thinking) ด้วยการวิเคราะห์สังเคราะห์และประเมินค่า ผู้เรียนต้องอ่าน เขียน ตั้งคำถาม และถาม อภิปรายร่วมกัน ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง โดยต้องคำนึงถึงความรู้เดิมและความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับวรนิษฐา เลขนอก (2560) ที่วิจัยเรื่องโปรแกรมพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 และพบว่า สภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงตามค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง ด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัย ผู้เรียน และด้านหลักสูตรและการบูรณาการเนื้อหาในกลุ่มสาระ การเรียนรู้และด้านการใช้รูปแบบและเทคนิควิธีการสอนอย่างหลากหลาย

ลำดับความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 พบว่า ด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยตัวชี้วัดที่มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อภิปราย ร่วมกันสรุปความรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม ให้โอกาสและเวลาแก่ผู้เรียนในการใช้ความคิดและแสดงความคิดเห็น อาจเป็นเพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกระบวนการที่ทำให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ ทักษะ และกระบวนการผ่านการลงมือปฏิบัติจริงในสิ่งที่ตนเองสนใจ ส่งผลให้ทักษะและความรู้ที่เกิดขึ้นนั้นคงอยู่กับเด็ก และหากเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม ยิ่งส่งผลให้เด็กเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รู้จักการทำงานร่วมกันกับเพื่อน เกิดปฏิสัมพันธ์และทักษะทางสังคม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในการเรียนรู้และใช้ชีวิตต่อไปในอนาคต ดังนั้น ครูจึงต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างหลากหลายรูปแบบเพื่อประโยชน์สูงสุดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่เด็ก สอดคล้องกับแนวคิดของซันธชัย อภิเกียรติ และธนารักษ์ สารเถื่อนแก้ว (2559) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิด และกระบวนการคิดต่าง ๆ ตามความเหมาะสมกับพื้นฐานของผู้เรียน ให้อเวลาในการใช้ความคิด และแสดงความคิดเห็น อภิปรายแลกเปลี่ยนร่วมกันสรุปประเด็นที่ได้จากกระบวนการคิดที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ที่กล่าวว่า ครูต้องจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์ ใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตจริง ครูส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม สอดคล้องกับกัณตวรรณ มีสมสาร (2560) ที่วิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 และพบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21 มี 4 ด้าน ดังนี้ ด้านหลักสูตร ด้านการวัดและการประเมินผล ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ และด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

6.2 โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 องค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาและกิจกรรม 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การประเมินผล ส่วนผลการประเมินโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้ เชิงรุก สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่าก่อนการสร้างโปรแกรม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดหลักการเกี่ยวกับองค์ประกอบโปรแกรมและขอบข่ายเนื้อหาของโปรแกรม สอดคล้องกับงานวิจัยของเพชรจันทร์ ภูทะวัง (2565) ที่วิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และพบว่า โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบของโปรแกรม คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การประเมินผล การพัฒนา ประกอบด้วย 4 Module

ได้แก่ Module 1 การออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก Module 2 การจัดการเรียนรู้เชิงรุก Module 3 การใช้และพัฒนาสื่อ และแหล่งเรียนรู้สำหรับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก Module 4 การประเมินผล การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ระยะเวลาการพัฒนา 120 ชั่วโมง วิธีเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้วิธี 1) การเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) การศึกษาดูงาน 3) การอบรม และ 4) การบูรณาการแบบสอดแทรกการปฏิบัติงาน ผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

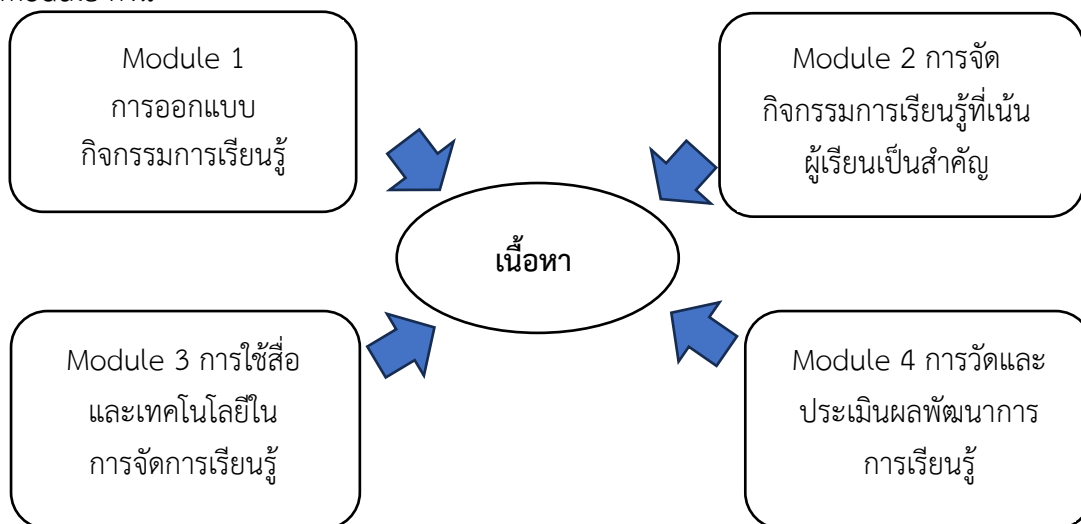
7. องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยได้องค์ความรู้ที่ได้รับ คือ โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ประกอบด้วย

1) หลักการ ประกอบด้วย เหตุผลและความจำเป็นในการสร้างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

2) วัตถุประสงค์ ประกอบด้วย เป้าหมายที่ต้องการให้บรรลุผลในการใช้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2

3) เนื้อหาของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 ประกอบด้วย 4 Module ดังนี้

4) วิธีการดำเนินการ แบ่งระยะการดำเนินการออกเป็น 3 ระยะ ประกอบด้วย (1) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) และ (3) การฝึกอบรม

5) การประเมินผล ประกอบด้วย (1) การประเมินความรู้ความเข้าใจของตนเอง ก่อนและหลังการพัฒนา (2) การประเมินความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก และ (3) การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมการพัฒนา

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีนโยบายให้ครูปฐมวัยเข้ารับการพัฒนาด้านโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 และควรจัดให้มีระบบการติดตามประเมินผลการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นระยะและต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้ครูปฐมวัยและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยมีความตระหนักและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.2 จากผลการวิจัยที่พบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้ครูปฐมวัยเกิดความตระหนักและสนใจเข้ารับการพัฒนาสมรรถนะการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการจัดการกิจกรรมที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น การใช้ความคิด แสดงความคิดเห็น อภิปราย และร่วมกันสรุปความรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มของผู้เรียน และผู้บริหารควรให้ความสำคัญและสนับสนุนให้ครูเข้าร่วมการอบรมเพื่อพัฒนาอย่างจริงจัง มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานของครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบข้อบกพร่องและแนวทางการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

8.2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรด้านวิชาการ ควรกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้เกิดความตระหนักในด้านมาตรฐานวิชาชีพและพร้อมพัฒนาด้านตนเอง ให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยการสนับสนุนให้ครูผู้สอนได้เข้ารับการพัฒนาด้านโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูปฐมวัยด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 นอกจากนี้ควรเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนสามารถเลือกโปรแกรมหรือหลักสูตรการอบรมพัฒนาตามความถนัดและความสนใจ

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการพัฒนาเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในตำแหน่งอื่น เช่น ครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา บุคลากรทางการศึกษา หรือครูผู้สอนสังกัดอื่น ๆ

8.3.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ที่เป็นลักษณะของการส่งผลทางตรงและทางอ้อม

8.3.3 ควรมีการวิจัย และพัฒนารูปแบบการพัฒนาเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในรูปแบบอื่น ๆ โดยมีวิธีการพัฒนาเสริมสร้างที่หลากหลาย

9. บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). **แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ของกระทรวงศึกษาธิการ (เพื่อประกอบการจัดทำค่าของงบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. 2560)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- กันตวรรณ มีสมสาร. (2560). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ ของครูปฐมวัยในศตวรรษที่ 21. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์). 7(2). 45–56.
- จันทร์ชัย อธิเกียรติ และธนารักษ์ สารเลื่อนแก้ว. (2559). การสอนแบบทันสมัยและเทคนิควิธีสอน **แนวใหม่**. สืบค้นเมื่อ 11 มิถุนายน 2565. จาก <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/ENEDU/issue/view/888>
- ธัญสุดา จิรจิตตยากร. (2553). **ลัทธิแนวคิด Active Learning เรียนเชิงรุก-ปลูกเด็กสนุกเรียน**. สืบค้นเมื่อ 11 มิถุนายน 2565. จาก <http://www.108kids.com/ลัทธิแนวคิด-active-learning-เรียนเชิงรุก>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 9 (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2561). **การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลังกับ PLC เพื่อการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2550). **ทักษะ 5C เพื่อการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพชรจันทร์ ภูทะวัง. (2565). **การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วรนิษฐา เลขนอก. (2560). **โปรแกรมการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาการศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2. (2564). **รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2**. บุรีรัมย์ : กลุ่มนโยบายและแผน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). **แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้**. กรุงเทพมหานคร : หน่วยศึกษานิเทศก์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). **คุณภาพของครูสู่คุณภาพการเรียนรู้ แปลโดย สุรศักดิ์ หลาบมาลา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พรินทิงกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2561). คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุนิสา ตั้งตระกูล (2562) การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Geven K. and Attard, A. (2012). Time for Student-Centred Learning. Scotland : Wilson.

10. คำขอบคุณ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างสูงจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัชชัย จิตรนันท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก อาจารย์ ดร.สุรเชต น้อยฤทธิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สินธวา คามดิษฐ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ธีรศักดิ์ อุปมัยอริชัย ที่กรุณาให้ข้อคิดคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ และตรวจสอบข้อบกพร่อง พร้อมกับชี้แนะวิธีการปรับปรุงพัฒนาในทุกขั้นตอนของการทำวิจัย จนทำให้วิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูง นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิจัยครั้งนี้ทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุน

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์แก่บุคลากรทางการศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ตลอดจนจะเป็นประโยชน์ในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ต่อไป

**ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงาน
ของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี***
**FACTORS AFFECTING NEW PUBLIC MANAGEMENT IN THE PERFORMANCE OF
COMMUNITY LEADERS IN UDON THANI PROVINCE**

บุญเพ็ง สิริวงษา¹, พระมหาชลภัทร์ จันทะวิลัย²,
พระกฤษดา แม่นเมือง³, พระมหาเอกราช บุตรอินทร์⁴,
พระครูวิโรจน์ธรรมสาร (ไพฑูรย์ ภาคะโต)⁵
Boonpeng Sittivongsa¹, Phramaha Cholaphat Janthawilai²,
Phra Krissada Manmuang³, Phramaha Aekaraj Butin⁴,
Phrakhruwirojthammasarn (Phaithun Phakato)⁵
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ¹
Northeastern University, Thailand.¹
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{2,3,4,5}
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.^{2,3,4,5}
Email : boonpeng.sit@neu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงาน 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงาน และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าสถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย และค่าร้อยละส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความถดถอยพหุเป็นเทคนิคทางสถิติขั้นสูง การสรุปความ ตีความแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานีอยู่ในระดับ ปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ มีค่ามากที่สุด คือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีอยู่ในระดับ ปานกลาง รองลงมาได้แก่ การสร้างการบริการที่มีคุณภาพอยู่ในระดับ ปานกลาง และการบริหารจัดการเงินและงบประมาณอยู่ในระดับ ปานกลาง ตามลำดับ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม (X₁) ด้านการพัฒนาชุมชน (X₃) และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (X₅) ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ 2.128 .326 และ -.534 ตามลำดับ และ (3) ควรมีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเพื่อความสุขของประชาชนในชุมชนอย่างมีคุณภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ร่วม โดยอาศัยภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนในการวางแผนและการติดต่อประสานงานและการสร้างการบริการที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และควรมีการระดมสมองในการบริหารจัดการเงินและงบประมาณอย่างมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้เพื่อความอยู่ดี กินดี มีสุข ของประชาชนในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : 1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการ 2. ภาครัฐแนวใหม่ 3. การปฏิบัติงาน 4. ผู้นำชุมชน

ABSTRACT

This research has the objectives 1) to study the new style of public management in operations, 2) to study the factors affecting the new style of public management in operations, and 3) to Study New Public Managementnew approaches in the performance of community leaders in Udon Thani Province. Use a mixed methods research method by quantitative and qualitative Full stop Tools used includes Questionnaires and interviews Sample group: 400 people. Statistics used include: Basic Statistics Average and standard deviation percentage multiple regression analysis is an advanced statistical technique, summarizing and interpreting descriptive analysis.

The results of the research found that (1) the New Public Managementnew approach in the performance of community leaders in Udon Thani Province is at a moderate level arranged in order from highest to lowest as follows. The highest value is good governance at a moderate level followed by creating quality services is at a moderate level and managing money and budgets is at a moderate level, respectively. (2) Factors affecting the New Public Managementnew approach in the performance of community leaders in Udon Thani Province Statistically significant at the .05 level are participatory administration (X_1), community development (X_3), and creative thinking (X_5). All 3 independent variables have coefficients of the predictors. In raw scores (b), they were 2.128, .326, and -.534, respectively and (3) there should be good governance for the happiness of the people in the community with quality participatory management by relying on network partners to take part in planning, coordinating and creating more quality services. And there should be brainstorming to manage money and budgets with transparency and accountability for the well - being, and happiness of the people in the community effectively.

Keywords : 1. Factors affecting Management 2. New Public Management Sector 3. Operations 4. Community leaders

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ถือเป็นการปรับเปลี่ยนการบริหารภาครัฐตามแนวคิดที่จะช่วยเพิ่มศักยภาพในด้านการบริหารในการปฏิบัติงานของภาครัฐและเพิ่มการตอบรับของประชาชนให้มากขึ้น การปรับใช้หลักของการบริหารภาครัฐขึ้นอยู่กับการร่วมมือของทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาครัฐในการปรับเปลี่ยนกรอบแนวคิดและวิธีการทำงานให้ประสบความสำเร็จร่วมกัน โดยนำแนวคิดของการบริหารภาครัฐแนวใหม่มาประยุกต์ใช้และผสมผสานกับหลักการประชาธิปไตยที่เน้นการสร้างระบบราชการโดยมีลักษณะระบบเชิงประสิทธิภาพ โดยประเมินผลการปฏิบัติราชการตามหลักการบริหารที่ดี มีการนำหลักการและเครื่องมือสมัยใหม่มาใช้โดยมีสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการเป็นองค์กรหลักในการขับเคลื่อนระบบและนโยบาย โดยอาศัยจากการวิเคราะห์แนวโน้มภายในประเทศ พบว่า การบริหารจัดการภาครัฐในของผู้นำชุมชนยังต้องมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และมีการพัฒนาระบบในการทำงาน ที่เชื่อมต่อกันเป็นเครือข่ายแบบบูรณาการกับหน่วยงานในส่วนอื่นๆ เพื่อเพิ่มการให้บริการประชาชนให้มีมาตรฐานอย่างครบกระบวนการบริหารจัดการที่ดี (ชัตติยา ด้วงสำราญ, 2564)

การดำเนินงานของผู้ใหญ่บ้านที่ผ่านมาพบว่า ยังคงประสบปัญหาการขาดการนำแนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่ไปปรับใช้ในการดำเนินงานของตน โดยเห็นได้จากการที่เมื่อมีกระแสการกระจายอำนาจไปสู่ผู้นำชุมชนบางพื้นที่เกรงว่าตนเองจะสูญเสียอำนาจ ได้ออกมาต่อต้านการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทั้งทางตรงและทางอ้อมทั้งการใช้เทคโนโลยีเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการในการปฏิบัติงาน (บุญเพ็ง สิทธิวิชา, 2566) รวมถึงปัญหาการผูกขาดอำนาจและสั่งสมอิทธิพลในพื้นที่พบว่าการบริหารและดำเนินงานของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในประเทศไทยปัจจุบันมีระดับการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่อยู่ในระดับปานกลาง และประสบกับปัญหาการขาดปัจจัยทางการบริหารได้แก่ การขาดการวางแผน การขาดภาวะผู้นำ ขาดการประสานการดำเนินงานกับองค์กรในพื้นที่และการประเมินผลเพื่อควบคุมการบริหารงาน ขาดการรายงานผลการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยดังกล่าวเป็นเครื่องชี้ว่ามีนักวิชาการได้ให้ความสนใจในการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการภาครัฐแนวใหม่และงานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้ใหญ่บ้านมากพอสมควร (จิรัฐ ฉัตรเบญจนันท์, 2558)

จังหวัดอุดรธานี เป็นจังหวัดที่มีความสำคัญในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเจริญรุ่งเรืองในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบันได้มีการร้องเรียนพอสมควรทั้งในด้านความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการบริหารแบบใหม่ ความเข้าใจในธรรมาภิบาล การประเมินผลและการใช้อิทธิพลของตำแหน่ง จากเหตุผลดังกล่าว จึงนำมาซึ่งการศึกษาค้นคว้าปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี ซึ่งผลวิจัยจะได้แนวทางการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาแผนแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาในจังหวัดอุดรธานีเพราะเป็นจังหวัดที่มีความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านเทคโนโลยี ด้านการค้าขาย และยังเป็นจังหวัดที่มีความเจริญเป็นอันดับต้น ๆ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี และศึกษาประเด็นดังต่อไปนี้ การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงาน ปัจจัยที่

ส่งผลต่อการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงาน และแนวทางการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี เพื่อพัฒนาบทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี

3. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

3.1 ได้เข้าใจและได้ความรู้จากการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี

3.2 ได้ทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี

3.3 ได้รู้และสามารถกำหนดแนวทางการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี

3.4 ได้แนวทางในการที่จะนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยไปปรับใช้ในองค์กร และใช้ในการพัฒนาหน่วยงานภาครัฐและภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) การวิจัยเชิงปริมาณ มีรายละเอียดดังนี้

1.1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่จังหวัดอุดรธานี จำนวน 1,402,037 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ Yamane (1973) ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่จังหวัดอุดรธานี จำนวน 400 คน (กลยา วานิชย์บัญชา, 2560)

1.2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งครอบคลุมข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งข้อคำถามทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 จากนั้นจึงนำเครื่องมือวิจัยไปทดลองใช้กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน ในจังหวัดหนองบัวลำภู แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยวิธีหาค่า

สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าเท่ากับ 0.842 ซึ่งมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

1.3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำชุมชนในเขตจังหวัดอุดรธานี และขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นจึงแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบและรับแบบสอบถามกลับคืน แล้วตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

1.4) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยใช้การคำนวณความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณด้วยวิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบเป็นลำดับขั้น

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้

2.1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวน 10 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์การคัดเลือกหรือคุณสมบัติของอาสาสมัครที่เข้าร่วมโครงการวิจัย ซึ่งเป็นผู้รู้เกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี โดยพิจารณาจากความสามารถในการให้ความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงาน

2.2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งครอบคลุมประเด็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี 3 ด้าน ได้แก่ การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี การสร้างการบริการที่มีคุณภาพ และการบริหารจัดการเงินและงบประมาณ

2.3) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยประสานงานและนัดหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยแนะนำตนเองเพื่อสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้สัมภาษณ์ จากนั้นจึงแจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ แล้วดำเนินการสัมภาษณ์โดยเปิดโอกาสให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงทัศนะของตนเองอย่างเต็มที่

2.4) การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ประกอบด้วยการคัดเลือกและจำแนกข้อมูล การจัดระเบียบข้อมูลให้เป็นระบบการจัดทำบรรณานุกรมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

5. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี สามารถสรุปได้ดังนี้

5.1 การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี

ตารางที่ 1 การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานีโดยรวม

การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงาน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี	3.06	.17	ปานกลาง
การสร้างการบริการที่มีคุณภาพ	3.02	.36	ปานกลาง
การบริหารจัดการเงินและงบประมาณ	3.01	.54	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.05	.48	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี (โดยรวม) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.05$ S.D.=.48) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ มีค่ามากที่สุด คือ การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$ S.D.=.34) รองลงมาได้แก่ การสร้างการบริการที่มีคุณภาพอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 3.02$ S.D.=.36) และการบริหารจัดการเงินและงบประมาณอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 3.01$ S.D.=.54) ตามลำดับ

5.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี

ลำดับตัวแปรที่ ได้รับการคัดเลือก	B	S.E.	Beta	t	P- value	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
ค่าคงที่	-.763	.674	-	-1.132	.258	-	-
ด้านการบริหารงาน แบบมีส่วนร่วม (X ₁)	2.128	.056	.732	39.412	.000*	2.107	2.328
ด้านการวางแผน แบบมีส่วนร่วม (X ₂)	-.283	.017	-.420	-16.613	.267	-.317	-.250
ด้านการพัฒนา ชุมชน (X ₃)	.326	.089	.270	7.011	.000*	.450	.801
ด้านการติดต่อ ประสานงาน (X ₄)	1.605	.075	.878	21.524	.579	1.458	1.752
ด้านความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ (X ₅)	-.534	.051	-.514	-12.324	.000*	-.735	-.533
ด้านการดูแล ประชาชน (X ₆)	-.005	.029	-.007	-.186	.852	-.061	.051
SE _{est} = ±.22517 R = .960; R ² =.962 ; Adj. R ² =.962; F = 101.641; p-value =0.01							

* หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม (X_1) ด้านการพัฒนาชุมชน (X_3) และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (X_5) ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ 2.128 .326 และ -.534 ตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี ได้แก่ ด้านการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (X_2) ด้านการติดต่อประสานงาน (X_4) และด้านการดูแลประชาชน (X_6) ตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวแปรร่วมกันพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี ได้ 96.2%

5.3 แนวทางการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี พบว่า ควรมีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเพื่อความสุขของประชาชนในชุมชนอย่างมีคุณภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยอาศัยภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนในการวางแผนและการติดต่อประสานงานและการสร้างการบริการที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และควรมีการระดมสมองในการบริหารจัดการเงินและงบประมาณอย่างมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้เพื่อความอยู่ดี กินดี มีสุข ของประชาชนในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ มีค่ามากที่สุด คือ การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี รองลงมา ได้แก่ การสร้างการบริการที่มีคุณภาพ และการบริหารจัดการเงินและงบประมาณ ตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประดิษฐ์ ตีพัฒนกุล (2565) ได้ศึกษาการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่มีผลต่อการปฏิรูประบบราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ด้านการทบทวนบทบาทภาครัฐ ด้านการมุ่งเน้นผลลัพธ์ ด้านการวัดผลการปฏิบัติงาน ด้านการเลียนแบบการจัดการภาคเอกชน และด้านความโปร่งใสอยู่ในระดับมาก การปฏิรูประบบราชการ ด้านการปฏิรูปวิธีการบริหารจัดการ ด้านการจัดโครงสร้างราชการให้เหมาะสม ด้านการปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจของราชการ ด้านการปฏิรูปการบริหารงานบุคคล และด้านการปฏิรูประบบงบประมาณอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่และการปฏิรูประบบราชการ ด้านการปฏิรูประบบราชการการบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมาก และ 3) รูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่และการปฏิรูประบบราชการ มีความสัมพันธ์ทั้งทางบวกและทางลบ

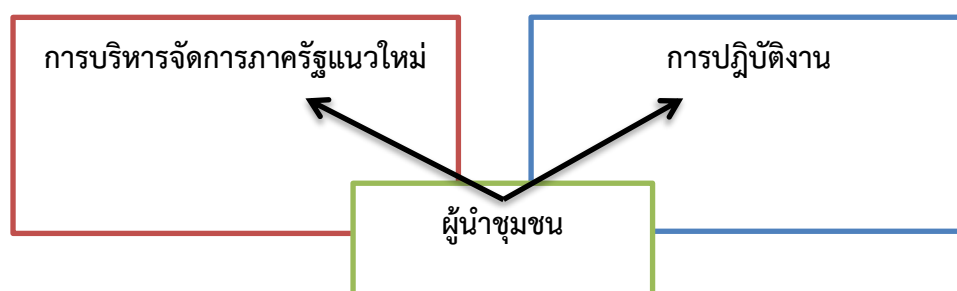
6.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม (X_1) ด้านการพัฒนาชุมชน (X_3) และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (X_5) ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ 2.128 .326 และ -.534 ตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี ได้แก่ ด้านการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (X_2) ด้านการติดต่อประสานงาน (X_4) และด้านการดูแลประชาชน (X_6) ตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัวแปรร่วมกันพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภาครัฐ

แนวโน้มในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี ได้ 96.2% ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สรวิชัย เปรมชื่น (2562) ได้ศึกษาการส่งเสริมการบริหารจัดการภาครัฐของไทย ผลวิจัยที่ค้นพบคือการบริการที่มีประสิทธิภาพจากการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้กับหน่วยงานภายนอกจะมีขีดความสามารถในการเพิ่มการบริการงานที่มีนวัตกรรมได้ (innovation services) ในส่วนการจัดทำนโยบายเน้นให้ความสำคัญต่อการมุ่งรักษามาตรฐานระบบงานและเน้นการจัดทำนโยบายส่วนจังหวัดมุ่งรักษาฐานความนิยมด้วยกิจกรรมบริการที่เข้าถึงภาคประชาชน ทั้งนี้มีข้อเสนอว่าการส่งเสริมให้ส่วนราชการในระดับกรมและจังหวัด หากสามารถนำแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐทั้ง 7 ด้าน มาพัฒนาระบบงานเพื่อสร้างคุณค่าเพิ่มในองค์การและผู้รับบริการและต่อยอดนวัตกรรมสม่ำเสมอ จะส่งผลต่อการยกระดับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการของรัฐแบบก้าวกระโดดเทียบเคียงส่วนราชการในและต่างประเทศชั้นนำได้อย่างยั่งยืน

6.3 ควรมีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเพื่อความสุขของประชาชนในชุมชนอย่างมีคุณภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยอาศัยภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนในการวางแผนและการติดต่อประสานงานและการสร้างการบริการที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และควรมีการระดมสมองในการบริหารจัดการเงินและงบประมาณอย่างมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้เพื่อความอยู่ดี กินดี มีสุข ของประชาชนในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชฎาภาศ อุไรวรรณ (2566) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่มีต่อการจัดบริการสาธารณะเขตเทศบาลนครภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต. ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่มีต่อการจัดบริการสาธารณะค้นพบรูปแบบดังประเด็นดังนี้ การกำหนดนโยบาย เป้าหมายขององค์กรให้ชัดเจน ลดบทบาทและปรับเปลี่ยนโครงสร้างหน่วยงานให้มีขนาดเล็กลง เพื่อเพิ่มความสามารถในการสร้างทีมผู้บริหารรวมทั้งการประยุกต์ใช้วิธีการจัดจ้างและการแข่งขันประมูลงานเพื่อลดต้นทุน ส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาสมรรถนะของตนเอง นำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาให้บริการประชาชน เปิดโอกาสประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาและติดตามประเมินผล พร้อมทั้งเผยแพร่ข้อมูลให้ประชาชนทราบอย่างเปิดเผย

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

จากแผนภาพสรุปได้ว่า 1) การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเพื่อความสุขของประชาชน 2) การบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) อาศัยภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วน 4) มีการวางแผนและการติดต่อประสานงาน 5) การสร้างการบริการที่มีคุณภาพ 6) การระดมสมองในการบริหารจัดการการเงินและงบประมาณ 7) ความโปร่งใสและตรวจสอบได้ 8) ความอยู่ดี กินดี มีสุข ของประชาชนในชุมชน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชน โดยให้หน่วยงานของรัฐและองค์กรต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทสร้างนโยบายและแผนการบริหาร ซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8.1.2 ผู้บริหารหรือบุคลากรควรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชน ควรมีการถ่ายทอดศาสตร์และนำแผนมาปรับใช้ในการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ควรหาปัจจัยเพิ่มเติมมาเป็นเครื่องมือในการค้นหาศักยภาพและหาปัจจัยเสริมในการมีส่วนร่วมของชุมชนมาเป็นตัววัดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนให้กับชุมชนต่อไป

8.2.2 ควรหาแนวทางที่สามารถนำมาพัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชน เพื่อเพิ่มบทบาทของผู้นำชุมชนให้การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผล

8.2.3 ควรสร้างกระบวนการทัศน์ของผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนต้นแบบการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานในการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนสำเร็จและสามารถบริหารจัดการของชุมชนเองอย่างครบถ้วน ได้อย่างไร

8.3.2 การศึกษาแนวทางปฏิบัติที่ดีในการทำให้ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง ทั้งวิธีคิด วิธีปฏิบัติ ในปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานในท้องถิ่นภายใต้หลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตในชุมชนของผู้นำชุมชนอย่างพอเพียง

9. เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2560). *การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Window*. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.
- ชัตติยา ดั่งสำราญ. (2564). ศึกษาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำของผู้บริหารกับการระดมทรัพยากรของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารศิลปะการจัการ*. 5(2). 501 – 512.

- จิรัฐ ฉัตรเบญจนันท์. (2558). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ธัญมาศ อุไรวรรณ. (2566). รูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่มีผลต่อการจัดบริการสาธารณะเขตเทศบาลนครภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา. 13(1). 24 - 41.
- บุญเพ็ง สิริวงษา. (2566). การใช้ระบบสื่อสารสารสนเทศพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ป่วยติดเตียงในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี. วารสารวิทยาสารสนเทศและเทคโนโลยี. 4(2). 15 - 24.
- ประดิษฐ์ ดีวัฒนกุล. (2565). การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่มีผลต่อการปฏิรูประบบราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ กรุงเทพมหานคร. วารสารรัชต์ภาคย์. 16(48). 459 - 476.
- สรวิชัย เปรมชื่น. (2562). การส่งเสริมการบริหารจัดการภาครัฐของไทย. วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์. 5(1). 214 - 228.
- Taro Yamane. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York : Harper & Row.

10. คำขอบคุณ

บทความวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ในการปฏิบัติงานของผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความเมตตาและการช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากท่าน ผศ.ดร.สมปอง สุวรรณภุมมา และ ผศ.ดร.กนกอร บุญมี ที่ได้กรุณาขัดเกลาหัวข้องานวิจัยและยังเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจทานเครื่องมือรวมทั้งให้กำลังใจและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ขอกราบขอบพระคุณประชาชน เจ้าหน้าที่ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในจังหวัดอุดรธานี ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

การพัฒนาหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบเอส คิว หก อาร์
ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*

A DEVELOPMENT OF COMPREHENSIVE ENGLISH READING CURRICULUM BY
USING SQ6R METHOD WITH THE ACTIVE LEARNING TECHNIQUE
FOR GRADE 5 STUDENTS

วสิตา พรหมวัง¹, ปริญญภาส สีทอง²

Wasita Promwang¹, Parinyapast Seethong²

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง^{1,2}

Lampang Rajabhat University, Thailand.^{1,2}

Email : wasita.promwang92@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบเอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 2) ศึกษาผลการใช้หลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบเอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น แบบแผนที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ คือ แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อน – หลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนแม่หวะวิทยา อำเภอดงเจน จังหวัดลำปาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 จำนวน 18 คน มากจากสุ่มแบบกลุ่ม โดยสุ่มกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง อ.ดงเจน จ.ลำปาง ซึ่งมีอยู่ 4 กลุ่มโรงเรียน มา 1 กลุ่มโรงเรียน ได้กลุ่มโรงเรียนดงเจน 2 จากนั้นสุ่มกลุ่มโรงเรียนดงเจน 2 มา 1 โรงเรียนได้โรงเรียนแม่หวะวิทยา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หลักสูตร คู่มือการใช้หลักสูตร แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1. หลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบเอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) เนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วย 5 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 Home & Happiness หน่วยที่ 2 What's Up Guys? หน่วยที่ 3 Love You Pets! หน่วยที่ 4 Take A Short Break หน่วยที่ 5 Fest. & Fantasy 5) การจัดการเรียนการสอน 6) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผล ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของหลักสูตรในภาพรวมอยู่ในระดับมากและค่าเฉลี่ยความเหมาะสมคู่มือการใช้หลักสูตรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. นักเรียนที่เรียนโดยใช้หลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบเอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

มีความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาหลักสูตร 2. วิธีการสอนแบบเอส คิว ทก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุก 3. ความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ

ABSTRACT

The objectives of the research were (1) to create and verify the quality of A development of comprehensive English reading curriculum by using SQ6R method with the active learning technique for grade 5 students, and (2) to study the result of the curriculum for enhancing the ability of comprehensive English reading using by SQ6R method with the active learning technique for grade 5 students. This was the pre-experimental research. The design was the one-group Pretest-Posttest design. Simple cluster sampling methodology was used to sample the school under Lampang Primary Educational Service Area Office 2. A group of medium-sized primary schools, Thoen District, Lampang Province which has 4 school groups. Got a group of Thoen 2. The result of the sampling was 18 grade 5 students in 2nd semester academy year 2023 at Maewawittaya School. The instruments used for data collection were the curriculum, the curriculum instructions, tests for ability of comprehensive English reading. The data were analyzed by average ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), and t-test dependent.

The results revealed that: 1. A development of comprehensive English reading curriculum by using SQ6R method with the active learning technique for grade 5 students consists of 7 components which are 1) background 2) principles 3) objectives 4) content in the curriculum including 5 units such as 1st Home & Happiness 2nd What's Up Guys? 3rd Love You Pets! 4th Take A Short Break and 5th Fest. & Fantasy and percentage 5) teaching activities 6) teaching resources 7) assessment and evaluation. The average of the curriculum appropriateness and the overall of the curriculum instructions appropriated were at high level. 2. The results of using A development of comprehensive English reading curriculum by using SQ6R method with the active learning technique for grade 5 students was found that the posttest score was higher than the pretest at the significant level of .05.

Keywords : 1. The Curriculum development 2. SQ6R method with the active learning technique 3. Comprehensive English reading

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การเรียนรู้ภาษาอังกฤษมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีทัศน์ของชุมชนโลก รวมทั้งเข้าถึงองค์ความรู้ได้ง่ายและกว้างขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โลภุควิทยาการและสังคมแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการพัฒนาทำให้ข้อมูลข่าวสารเผยแพร่อย่างรวดเร็ว ความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพดังนั้น การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเทียบเท่าระดับนานาชาติ จึงเป็นการยกระดับความสามารถด้านภาษา (Language proficiency) เพื่อพัฒนาผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพทั้งด้านทักษะ คุณลักษณะและสมรรถนะสำคัญในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษมุ่งพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อสื่อสารในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นการสอนที่เน้นทักษะสัมพันธ์ที่มุ่งบูรณาการทักษะทางภาษาทั้ง 4 ทักษะ ได้แก่ ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ซึ่งทิศนา ขัมมณี (2551) กล่าวว่าทักษะสำคัญในการเรียนภาษาอังกฤษ คือ การอ่านเพราะการอ่านถือเป็นเครื่องมือสำคัญยิ่งที่มนุษย์ใช้ในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และความคิดให้แก่ตนเอง เพื่อให้ตนเองสามารถติดตามและปรับตัวให้ทันสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

โรงเรียนแม่ะวิทยา ได้มีการประชุมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ขาดความสามารถในการอ่านจับใจความและขาดการคิดวิเคราะห์จึงไม่สามารถอ่านจับใจความในเรื่องนั้นๆได้ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ในรายวิชาภาษาอังกฤษระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สารการอ่าน มาตรฐานที่ ๓ 1.1 เข้าใจและตีความเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่างๆ และแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลอยู่ต่ำกว่าระดับดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน O-NET ผลคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศปีการศึกษา 2563 -2565 มีระดับคะแนนเฉลี่ย 43.55, 37.62 และ 35.68 ตามลำดับ ในด้านผลคะแนนเฉลี่ยของระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนแม่ะวิทยา อ.เถิน จ.ลำปาง ในระยะเวลา 3 ปีย้อนหลัง (ปีการศึกษา 2563-2565) พบว่า มีผลคะแนนเฉลี่ยของปีการศึกษา 2563 -2565 มีระดับคะแนนเฉลี่ย 37.50, 35.94 และ 29.76 ลงลงตามลำดับ ซึ่งผลสัมฤทธิ์ดังกล่าวยังไม่เป็นที่น่าพอใจ เนื่องจากเกณฑ์การประเมินการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนแม่ะวิทยาได้กำหนดผลคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 60 ขึ้นไปอยู่ในระดับดีมาก และยังสอดคล้องกับเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ว่าควรมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 60 ขึ้นไปอยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากการอ่านจับใจความเป็นพื้นฐานที่ทำให้ผู้อ่านรู้จักคิดวิเคราะห์และช่วยให้จิตใจให้มีสมาธิ มุ่งค้นหาความเป็นสาระของเรื่อง ซึ่งมีสาระครอบคลุมข้อความอื่นๆในย่อหน้านั้นหรือเนื้อเรื่องทั้งหมดและเป็นการรับสารที่มีความสำคัญในชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

แนวทางสำคัญในการส่งเสริมความสามารถการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ คือ การมีหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ ซึ่งทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรของทาบาสจะให้ความสำคัญ

ของการพัฒนาหลักสูตรทุกขั้นตอน ตั้งแต่วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น การกำหนดจุดประสงค์ การเลือกเนื้อหาสาระ การจัดระบบเนื้อหา การเลือกประสบการณ์เรียนรู้ การจัดการเกี่ยวกับประสบการณ์เรียนรู้และการประเมินผล ทาบ (Taba, 1962)

กระบวนการสำหรับการสอนอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ จะต้องดำเนินการให้ตรงกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน ซึ่งวิธีที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจในการอ่าน คือ การกวาดสายตาอ่านอย่างรวดเร็ว เพื่อหาคำตอบให้แก่คำถามที่ตั้งไว้ การจดบันทึกเป็นการจดใจความหลักและรายละเอียดสำคัญลงไปตามลำดับช่วยให้ประหยัดเวลาในการทำความเข้าใจ ความจำ และการสรุปใจความช่วยให้เกิดความเข้าใจในเรื่องที่อ่าน การสรุปใจความเป็นการรวบรวมสิ่งที่อ่านให้ได้ใจความครบถ้วนโดยเป็นการเรียบเรียงข้อมูลให้กระชับมากขึ้นผู้อ่านสามารถใช้หลายวิธีร่วมกันเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการอ่านซึ่งสอดคล้องกับวิธีสอนแบบ SQ6R ของเชอรี วิลเลียมส์ (Sherie Williams, 2005) ซึ่งเป็นวิธีการสอนอ่านที่พัฒนามาจากการสอนอ่านแบบ SQ3R ที่โรบินสัน Robinson (1961) วิธีสอนแบบ SQ6R เป็นการสอนให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบความเข้าใจของตนเอง สามารถสร้างและตอบคำถามด้วยตัวเอง สามารถวิเคราะห์โครงสร้างของเนื้อหาและสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองได้ ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นสำรวจ (Survey) 2) ขั้นตั้งคำถาม (Question) 3) (Read) เป็นขั้นตอนของการอ่านบทความหรือข้อความนั้นอย่างละเอียด 4) ขั้นบันทึก (Record) นักเรียนจดบันทึกข้อมูลต่างๆที่ได้จากขั้นการอ่าน 5) ขั้นจดจำ (Recite) นักเรียนนั้นได้ทำความเข้าใจในคำตอบและเนื้อเรื่อง โดยอ่านแล้วจดจำตัวอย่างจากการจดบันทึกย่อหรือการขีดเส้นใต้เพื่อเตือนความจำของตัวเอง 6) ขั้นทบทวน (Review) นักเรียนจะได้ทบทวนเรื่องที่อ่านมา 7) ขั้นสะท้อน (Reflect) นักเรียนจะขยายความประเด็นสำคัญของสิ่งที่ตัวเองได้เรียนรู้ 8) (Reshape) นักเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลจากบทอ่านที่ได้อ่านโดยผ่านวิธีที่ตัวเองถนัด จะเห็นได้ว่าวิธีสอนแบบ SQ6R ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะอ่านจับใจความสำคัญอย่างรวดเร็ว เข้าใจเนื้อหาที่มีความยากได้ง่ายขึ้น จดจำเรื่องที่อ่านได้นาน ช่วยให้สามารถคาดเดาคำถามที่จะพบในแบบทดสอบและช่วยให้อ่านได้เร็วขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ธัญลักษณ์ สังข์ลักษณ์ (2564) ได้ทำการพัฒนาการอ่านจับใจความด้วยแบบฝึกทักษะร่วมกับเทคนิคการอ่านแบบ SQ6R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยแบบฝึกทักษะร่วมกับเทคนิคการอ่านแบบ SQ6R หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยแบบฝึกทักษะร่วมกับเทคนิคการอ่านแบบ SQ6R ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งกล่าวได้ว่า การจัดการเรียนการสอนด้วยวิธี SQ6R เป็นการพัฒนาทักษะการอ่านและส่งเสริมให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านสูงขึ้น ซึ่งการอ่านนับว่าเป็นหัวใจหลักของการศึกษา

การอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีสอนแบบ SQ6R เป็นกระบวนการที่ต้องทำต่อเนื่องและใช้เวลาค่อนข้างนาน ส่งผลให้นักเรียนบางคนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนรู้ สิ่งสำคัญที่จะช่วยในการพัฒนาการอ่านจับใจความให้มีความน่าสนใจ ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นการอยากเรียนรู้ของนักเรียน เราใจให้นักเรียนอยากรู้ อยากเห็น มุ่งให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนและสนใจลงมือปฏิบัติ ฝึกการคิดวิเคราะห์และคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอนเชิงรุกเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้และเทคนิคการสอนเชิงรุก ช่วยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการคิดของผู้เรียนในการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ จุดเน้นคือเราให้ผู้เรียนอยากรู้ อยากเห็น กระตุ้นความสนใจให้คิดลงมือปฏิบัติ สำรวจและเรียนรู้ด้วยเพิ่มความท้าทายในการเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง สืบเสาะแสวงหาความรู้และมีการทำงานด้วยกระบวนการกลุ่ม ยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน แสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ การสังเกต เกิดเป็นความรู้ความเข้าใจในระยะยาว

ผู้วิจัยจึงสนใจที่ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบเอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งจะส่งผลให้ความสามารถการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษดีขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบเอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

2.2 เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบเอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้หลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบ เอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุกเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน

3.2 ได้แนวทางการพัฒนาหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบเอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

3.3 เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในการสอนอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบเอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

3.4 นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบ เอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุก นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นการวิจัยการทดลองเบื้องต้น (Experimental Research) ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง อ.เถิน จ.ลำปาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 จำนวน 74 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 18 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนแม่หวะวิทยา อ.เถิน จ. ลำปาง ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยสุ่มกลุ่มโรงเรียนซึ่งมีอยู่ 4 กลุ่มโรงเรียน มา 1 กลุ่มโรงเรียน ได้กลุ่มโรงเรียนเถิน 2 จากนั้นสุ่มกลุ่มโรงเรียนเถิน 2 มา 1 โรงเรียนได้โรงเรียนแม่หวะวิทยา ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรการอ่านจับ

ใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบ เอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ดังนี้ 1) หลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบ เอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุก นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$ S.D. = 0.33) 2) คู่มือการใช้หลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบ เอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุก นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.11) 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ เป็นข้อสอบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยผลการประเมินความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งใช้เกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป นำไปศึกษานำร่อง (pilot study) ได้ค่าความยากง่ายของแบบทดสอบอยู่ที่ 0.33 ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบอยู่ที่ 0.69 และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับอยู่ที่ 0.83 จากนั้นนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตร แล้วนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปและอภิปรายผลการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบทีแบบไม่อิสระ (t-test dependent samples)

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบเอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้นคือ การพัฒนาหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบ เอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุก นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร คือ สภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนและสาเหตุของการแก้ปัญหา 2) หลักการของหลักสูตร คือ หลักการจัดการเรียนรู้ตามกรอบของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร คือ จุดมุ่งหมายที่เกิดขึ้นกับนักเรียนหลังจากที่ได้เรียนรู้ตามหลักสูตร 4) เนื้อหาของการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรประกอบด้วย 5 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 Home & Happiness หน่วยที่ 2 What's Up Guys? หน่วยที่ 3 Love You Pets! หน่วยที่ 4 Take A Short Break หน่วยที่ 5 Fest. & Fantasy 5) การจัดการเรียนการสอน คือ กระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร 6) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ คือ สิ่งที่จะช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 7) การวัดและประเมินผล คือ วิธีการวัดและประเมินผล รวมถึงเครื่องมือที่วัดผลการประเมินคุณภาพของหลักสูตร คู่มือการใช้หลักสูตรในภาพรวม ปรากฏตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบเอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร	4.45	0.35	มาก
2. หลักการของหลักสูตร	4.40	0.22	มาก
3. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.40	0.38	มาก
4. เนื้อหาของหลักสูตร	4.50	0.35	มากที่สุด
5. การจัดการเรียนการสอน	4.45	0.41	มาก
6. สื่อ/ แหล่งเรียนรู้	4.52	0.48	มากที่สุด
7. การวัดและประเมินผล	4.53	0.38	มากที่สุด
ผลรวมการประเมิน	4.48	0.33	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีความเห็นว่างค์ประกอบของหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบเอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$ S.D. = 0.33) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แต่ละด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.33) ด้านสื่อ/แหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.48) ด้านเนื้อหาของหลักสูตร ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.35) ด้านความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.35) ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.41) ด้านหลักการของหลักสูตร ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.22) และด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.38)

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้หลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบเอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. คำแนะนำการใช้หลักสูตร	4.30	0.45	มาก
2. กำหนดการสอนของหลักสูตร	4.40	0.22	มาก
3. บทบาทของครูผู้สอน	4.40	0.22	มาก
4. วิธีการวัดและประเมินผล	4.50	0.12	มากที่สุด
5. แผนการจัดการเรียนรู้	4.49	0.12	มาก
ผลรวมการประเมิน	4.46	0.11	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้เชี่ยวชาญจำนวน มีความเห็นว่าคู่มือการใช้หลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบเอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.11) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แต่ละด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านวิธีการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.12) ด้านแผนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.12) ด้านกำหนดการสอนของหลักสูตรและด้านบทบาทของครูผู้สอน ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.22) และด้านคำแนะนำการใช้หลักสูตร ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.45)

ผลจากการนำหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบเอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวัดความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบเอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	ผลรวมคะแนน	$\bar{X}$	S.D.	$\sum D$	$\sum D^2$	t
ก่อนเรียน	18	30	221	12.28	2.61	244	3,386	26.71*
หลังเรียน	18	30	465	25.83	1.15			

*p < .05

จากตารางที่ 3 พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบเอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีค่าเฉลี่ยความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียน เท่ากับ 12.28 และ 25.83 ตามลำดับ แสดงว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนตามหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบเอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบเอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

6.1.1 หลักสูตรที่สร้างขึ้น คือ หลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบเอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) เนื้อหาของการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรประกอบด้วย 5 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 Home & Happiness หน่วยที่ 2 What's Up Guys? หน่วยที่ 3 Love You Pets! หน่วยที่ 4

Take A Short Break หน่วยที่ 5 Fest. & Fantasy 5) การจัดการเรียนการสอน คือ กระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร 6) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับนราภรณ์ สโรดม และชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรปรับรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครูตามทฤษฎีแห่งตนของดเว็ค ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรประกอบไปด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) ความเป็นมาและความสำคัญ 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างของหลักสูตร 5) เนื้อหาสาระหลักสูตร 6) กิจกรรมการพัฒนา 7) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 8) และการวัดและประเมินผล และสอดคล้องกับชนิษฐา แก้วเรืองและปริญญา สีสทอง (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยการสอนแบบโฟนิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่าหลักสูตรส่งเสริมการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยใช้การการสอนแบบโฟนิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีองค์ประกอบของหลักสูตรคล้ายกัน ได้แก่ 1) ความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) โครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วย 1 หน่วยการเรียนรู้เรื่อง Fun with Phonics 5) กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และ 7) การวัดและประเมินผล

6.1.2 ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบเอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในภาพรวมหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรมาตามกระบวนการพัฒนาของทาบา (1962, p. 10) รวมถึงนำปัญหาที่พบและเกิดขึ้นจริงกับผู้เรียนและได้ศึกษาบริบทการจัดการเรียนรู้จากกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ แล้วนำมาวิเคราะห์และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร จากนั้นสร้างหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตร จากนั้นผู้วิจัยนำหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาเบื้องต้น และได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการวัดและประเมินผลและด้านการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศประเมินเพื่อหาคุณภาพหลักสูตร จากนั้นผู้วิจัยได้นำผลการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรมาดำเนินการปรับปรุง แก้ไข ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ให้ได้หลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรมีคุณภาพก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสอดคล้องสอดคล้องกับชนิษฐา แก้วเรืองและปริญญา สีสทอง (2565) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยการสอนแบบโฟนิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่าในภาพรวมหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.13) และคู่มือการใช้หลักสูตรในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.30) และยังสอดคล้องกับสยาม ชูติมาสมเกียรติ อินทสิงห์และคณะ (2565, หน้า 91-105) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างทักษะการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ โดยใช้แนวทางการสอนที่เน้นเนื้อหาร่วมกับประเด็นสาระในท้องถิ่นสำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินหลักสูตรมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.73)

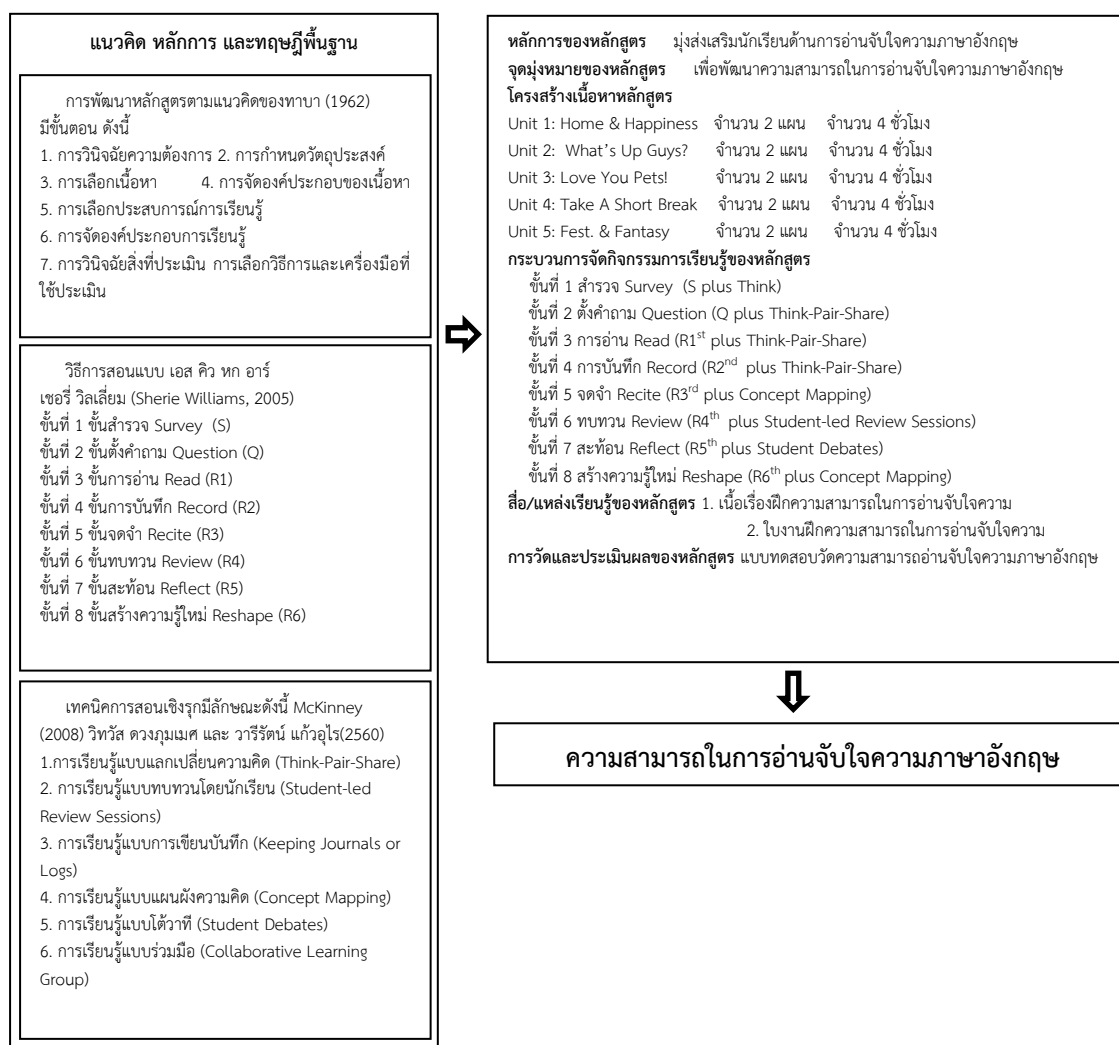
6.1.3 ผลการใช้หลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบเอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอน แบบเอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุกสำหรับนักเรียน มีคะแนนความสามารถการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยหลักสูตร ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรโดยเริ่มจากการศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรของทาบา (1962, p. 10) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หาคุณภาพของเครื่องมือก่อนจัดทำหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตร หลังจากนั้นร่างหลักสูตรได้ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผ่านผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพ และนำมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ก่อนนำไปศึกษานำร่อง (pilot study) ใช้กับกลุ่มทดลองที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง และเนื้อหาของหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและเหมาะสมกับช่วงวัย การเรียนรู้ของนักเรียน มีการเรียงลำดับจากเนื้อหาที่ง่ายไปสู่เนื้อหาที่ยากจึงทำให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจและยังช่วยกระตุ้นความสนใจใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผู้วิจัยใช้วิธีการสอนแบบเอส คิว หก อาร์ ช่วยให้นักเรียนได้เกิดฝึกการคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ ประเมินสิ่งที่อ่านได้ด้วยเหตุผล นำข้อมูลที่ได้รับจากการอ่านไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมและเกิดการท้าทายความสามารถในการเรียน อีกทั้งได้รับการสนับสนุนจากเทคนิคการสอนเชิงรุกที่ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติทั้งในครบทั้ง 4 ทักษะ คือ การฟัง พูด อ่าน คิด เขียน เช่น นักเรียนจับคู่กับเพื่อนร่วมกันอ่านและคิดวิเคราะห์เนื้อหา มีการแสดงความคิดเห็นเป็นคู่และนำเสนอหน้าชั้นเรียนร่วมกัน (Think-Pair-Share) นักเรียนอ่านและเลือกตัดสินใจประเมินค่าเพื่อเขียนสรุปใจความสำคัญของเนื้อหา (Concept Mapping) โดยถ่ายทอดเป็นภาษาของตนเองอย่างสร้างสรรค์ และนักเรียนรวมกลุ่มแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่มีความคิดเห็นสอดคล้องหรือความคิดเห็นไม่สอดคล้องในเนื้อหาให้เพื่อนในชั้นเรียนเข้าใจได้ อาจขยายความสิ่งที่ได้อ่านโดยการเชื่อมโยงความคิดจากบทอ่านกับความรู้เดิมโดยใช้ภาษาอย่างถูกต้อง (Student Debates) นักเรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู นักเรียนกับนักเรียน และพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียนไปสู่การคิดขั้นสูง ซึ่งครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) สร้างแรงบันดาลใจและให้คำปรึกษาแก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ได้ มีความเข้าใจในตนเอง ใช้สติปัญญาคิดวิเคราะห์เนื้อหาและถ่ายทอดข้อมูลได้ด้วยตนเอง เมื่อพิจารณาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละชั้นพบว่า วิธีสอนแบบ เอส คิว หก อาร์ เป็นวิธีที่ช่วยส่งเสริมนักเรียนในการพัฒนาทักษะการอ่านทำให้นักเรียนระบวยละเอียดเนื้อเรื่องที่อ่าน หาความหมายของคำศัพท์ และสรุปใจความของเรื่องได้จนสามารถถ่ายทอดแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้อื่นได้ ซึ่งสอดคล้องกับอาลิวา (Avila, 2010) ที่ได้กล่าวว่าแต่ละขั้นตอนของพบว่า วิธีสอนแบบ เอส คิว หก อาร์ ส่งผลให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทักษะย่อยของการอ่านจับใจความ ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 สสำรวจ Survey (S) นักเรียนฟังคำแนะนำในการอ่านจับใจความ โดยที่เริ่มอ่านอย่างคร่าว ๆ เพื่อหาจุดสำคัญของเรื่อง ขั้นที่ 2 ตั้งคำถาม Question (Q) นักเรียนแต่ละคนตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน สอดคล้องกับแนวคิดของ เซอร์รี่ วิลเลียม (Sherie Williams, 2005) กล่าวว่า การสำรวจและการตั้งคำถามนั้นช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความอยากรู้

อยากเห็น ทำให้นักเรียนกระตือรือร้นที่อยากจะอ่านบทอ่านนั้นมากยิ่งขึ้นขั้นที่ 3 การอ่าน Read (R1) เป็นขั้นการอ่านจับใจความที่สำคัญมาก เนื่องจากต้องใช้เวลาในการทำกิจกรรมมากกว่าขั้นตอนอื่น เพื่อให้ให้นักเรียนแต่ละคนได้ฝึกการอ่านเพื่อจับใจความประเด็นสำคัญและฝึกการคิดวิเคราะห์ เมื่อ นักเรียนสามารถอ่านจับใจความประเด็นสำคัญและมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้แล้วนั้น จะทำให้นักเรียนเข้าใจและทำกิจกรรมในขั้นต่อไปได้อย่างรวดเร็ว ขั้นที่ 4 การบันทึก Record (R2) นักเรียนจดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการอ่านในขั้นตอนที่ 3 นักเรียนทำการสังเคราะห์เนื้อหาที่สำคัญโดยเขียนข้อความอย่างรัดกุมหรือย่อตามความเข้าใจของตนเองและสามารถหาคำตอบที่ตั้งไว้ได้ ขั้นที่ 5 จดจำ Recite (R3) หลังจากที่นักเรียนได้ทำการจดบันทึกและสังเคราะห์เนื้อหาที่สำคัญแล้ว นักเรียนเลือก ตัดสินใจและประเมินค่าเพื่อเขียนสรุปใจความสำคัญ โดยถ่ายทอดเป็นภาษาของตนเองอย่างสร้างสรรค์ ขั้นที่ 6 ทบทวน Review (R4) นักเรียนทำการทบทวนหัวข้อหรือประเด็นที่ได้เขียนสรุปใจความสำคัญไว้ เป็นการแสวงหาความรู้และตัดสินใจ ตลอดจนตรวจสอบและการประเมินผลข้อมูล ขั้นที่ 7 สะท้อน Reflect (R5) นักเรียนวิเคราะห์สรุปเนื้อหาสาระสำคัญ จุดประสงค์ของเรื่องที่อ่าน เรียงลำดับเหตุการณ์ ตอบคำถาม ระบุใจความสำคัญอธิบายและวิจารณ์บทอ่านที่ และขั้นที่ 8 สร้างความรู้ใหม่ Reshape (R6) เสนอความคิดและข้อมูลที่ได้จากขั้นสะท้อน Reflect ซึ่งสอดคล้องกับ กมลพรรณ ประเสริฐศิลป์ (2565) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ผลการใช้เทคนิค SQ6R และเอกสารจริงเพื่อ ส่งเสริมทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะ ในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนหลังจากเรียนด้วยเทคนิค SQ6R และเอกสารจริง สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับ ฉันทลักษณ์ สังข์ลักษณ์ (2564) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาการอ่านจับใจความด้วยแบบฝึกทักษะร่วมกับเทคนิคการอ่าน แบบ SQ6R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลวิจัยพบว่า ความสามารถในการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะร่วมกับเทคนิคการ อ่านแบบ SQ6R หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

7. องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยพบว่า 1. หลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบเอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) หลักการของหลักสูตร 3) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) เนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วย 5 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 Home & Happiness หน่วยที่ 2 What's Up Guys? หน่วยที่ 3 Love You Pets! หน่วยที่ 4 Take A Short Break หน่วยที่ 5 Fest. & Fantasy 5) การจัดการเรียนการสอน 6) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผล ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของหลักสูตรในภาพรวมอยู่ในระดับมากและค่าเฉลี่ยความเหมาะสมคู่มือการใช้หลักสูตรใน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. นักเรียนที่เรียนโดยใช้หลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการ สอนแบบเอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ .05 องค์ความรู้ที่ได้ คือ การพัฒนาหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการ

สอนแบบเอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษของนักเรียนต่อไป

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ในการจัดการเรียนการสอนควรปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับวัยและบริบทด้านต่าง ๆ ของนักเรียนเพื่อให้เนื้อหาที่ใช้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของผู้เรียนอย่างแท้จริงซึ่งจะส่งผลต่อความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 เนื่องจากการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษตามหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการสอนแบบเอส คิว หก อาร์ ร่วมกับเทคนิคการสอนเชิงรุกสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 8 ขั้นตอน ซึ่งในแต่ละขั้นตอนต้องอาศัยเวลาในการจัดกิจกรรมค่อนข้างมาก ประกอบกับนักเรียนแต่ละคนมีประสบการณ์ในการอ่านจับ

ใจความภาษาอังกฤษที่ต่างกัน ครูจึงควรจัดเวลาให้เหมาะสมและครบทุกขั้นตอน โดยเฉพาะในขั้นที่ 3 การอ่าน Read (R1) จะต้องใช้เวลาในการทำกิจกรรมมากกว่าขั้นตอนอื่น เพื่อให้นักเรียนแต่ละคนได้ฝึกการอ่านเพื่อจับใจความประเด็นสำคัญและฝึกการคิดวิเคราะห์ ดังนั้นครูผู้สอนควรเพิ่มเวลาในการทำกิจกรรมในขั้นตอนนี้ ซึ่งเมื่อนักเรียนแต่ละคนอ่านเพื่อจับใจความประเด็นสำคัญขั้นตอนดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว จะสามารถนำเนื้อหารายละเอียดในขั้นตอนดังกล่าวไปต่อยอดในขั้นตอนต่อไปได้ง่ายและทำให้อ่านเนื้อหาไปในทิศทางเดียวกัน

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนอื่น ๆ เช่น เทคนิคการอ่าน KWULMP เป็นต้น

8.3.2 ควรมีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการสอนแบบ เอส คิว หก อาร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในรูปแบบออนไลน์ เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างสะดวกโดยไม่จำกัดด้านเวลาและสถานที่

9. เอกสารอ้างอิง

- กมลพรรณ ประเสริฐศิลป์. ผลการใช้เทคนิค SQ6R และเอกสารจริงเพื่อส่งเสริม ทักษะการอ่าน ภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารปรัชญาปริทรรศน์. 28(2). 174-187.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ชนิษฐา แก้วเรืองและปริญญญา สีสทอง. (2565). การพัฒนาหลักสูตรเสริมการอ่านออกเสียง คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยการสอนแบบโพนิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด. 11(2). 634-646.
- ทิศนา แหมมณี. (2551). ศาสตร์การสอน. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัญลักษณ์ สังข์ลักษณ์. (2564). การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความด้วยแบบฝึกทักษะร่วมกับเทคนิคการอ่านแบบ SQ6R สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3. พิษณุเวชสาร. 17(2). 77-88.
- นราภรณ์ สโรตม และชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2565). การพัฒนาหลักสูตรปรับกรอบความคิดแบบเติบโตในการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครู ตามทฤษฎีแห่งตนของดเว็ค. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์. 18(1). 161-162.
- วิทวัส ดวงภูเมศ และวาริรัตน์ แก้วอุไร. (2560). การจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ด้วยการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. 11(2). 1-4.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2564). ผลการสอบกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (วิชาภาษาอังกฤษ) ระดับประเทศ ปีการศึกษา 2563-65. สืบค้นเมื่อ 25 มิถุนายน 2566. จาก <https://www.niets.or.th/th/>

- สยาม ชูติมา. (2565). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างทักษะการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ โดยใช้แนวคิดการสอนที่เน้นเนื้อหาร่วมกับประเด็นสาระในท้องถิ่นสำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. *วารสารบัณฑิตศึกษาวิจัย*. 13(1). 90-105.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก(Active Learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้*. กรุงเทพมหานคร : หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- Avila, M. (2010). *Instructional Practices : SQ6R*. Retrieved 25 June 2023. From <http://web.bcoe.org/minicorps/foreading//index.cfm?>
- Mckinney, S. E. (2008). Developing teachers for high-poverty schools: The role of the internship experience. *Urban Education*. 43(1). 68-82.
- Taba, H. 1962. *Curriculum Development Theory and Practice*. New York : Harcourt, Brace and World.
- Williams, S. (2005). *Guiding students through the jungle of research literature. College teaching*. Retrieved 25 June 2023. From <https://www.researchgate.net>

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาช่วยเหลือจาก ผศ.ดร.ปริญญาภาส สีทอง อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ให้ความกรุณาในการเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย ตลอดจนให้คำปรึกษาแนะนำข้อบกพร่องของการวิจัยเพื่อปรับปรุงงานให้สมบูรณ์ ขอขอบคุณผู้อำนวยการ คณะครูและนักเรียนโรงเรียนแม่หวะวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 ที่ให้ความร่วมมือในการใช้เครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนอำนวยความสะดวกในการทำการศึกษาวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

ศึกษาแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนนิคมสร้างตนเองเชิงพิณ 1
ตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี*

A STUDY OF GUIDELINE IN CULTIVATING VIRTUES AND MORLITY OF STUDENTS IN
NIKOMSANGTONENG SCHOOL CHIENGPIN 1. IN NONG BOUBAN SUBDISTRICT,
NONG VOURSO DISTRICT, UDONTHANI PROVINCE

พระอมรเทพ บุตดาบุตร¹, สมเดช นามเกต², พระมหาประทีป อภิวัฑฒโน³
Phra Amonthep Buddabuut¹, Somdej Namket², Phramaha Prateep Aphiwattano³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{1,2,3}
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.^{1,2,3}
Email : 6502205013@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนตามแนวพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนนิคมสร้างตนเองเชิงพิณ 1 ตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี 3) เพื่อเสนอแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนนิคมสร้างตนเองเชิงพิณ 1 ตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษากาเอกสารและการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนตามแนวพระพุทธศาสนาเป็นการพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา โดยมีหลักการ คือ 1) มีคุณธรรม จริยธรรมตามกรอบหลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา 2) การมีความรู้อันเป็นสากลในการจัดการปัญหาการแก้ปัญหาชีวิต 3) การมีสุขภาพกายที่ดี โดยอาศัยการออกกำลังกายและเล่นกีฬา 4) การมีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และพลเมืองโลก และ 5) การมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทย 2) การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนนิคมสร้างตนเองเชิงพิณ 1 ตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี 1) สร้างการมีส่วนร่วมกับวัดและผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อจัดทำสื่อการเรียนการสอน 2) จัดให้มีการฝึกสมาธิอย่างง่าย และเหมาะสมกับเด็กในวัยประถมศึกษา 3. จัดอบรมบุคลากรที่รับผิดชอบทางด้านจริยศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และการจัดจริยศึกษา เป็นต้น 3. แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนนิคมสร้างตนเองเชิงพิณ 1 ตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี 1) ครูผู้สอนจะเน้นหลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมจะมีการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมไว้ในการสอนทุกวิชา ส่วนนักเรียนจะเน้น การปฏิบัติควบคู่กับการพัฒนาอย่างอื่น การแสดงออกทางกาย วาจา ใจ และควรมีการจัดกิจกรรม เล่นเกมเกี่ยวกับธรรมะ 2) รูปแบบการปลูกฝังในสถาบันการศึกษา โดยเน้นการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม และนักเรียนมีการปลูกฝังในสถาบันการศึกษา

โดยเน้นการเรียนรู้ รวมทั้งการร่วมทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม 3) การที่นักเรียนจะเคารพ ไม่เคารพนั้น อยู่ที่ตัวครู คือ คุณงามความดีของบุคคลที่เป็นครู ซึ่งได้กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจ โดยมีเป้าหมายว่าเป็นการทำความดี และนักเรียน จะเน้นการประยุกต์ใช้เป็นการแก้ไขปัญหาสังคมได้ในระยะยาว และสามารถปลูกฝังจิตสำนึกได้โดยการปลูกฝังจากโรงเรียน ต้องมีการสร้างแบบอย่างพฤติกรรมที่ดีจากทั้งครอบครัว และโรงเรียน

คำสำคัญ : 1. แนวทางการปลูกฝัง 2. คุณธรรมจริยธรรม 3. นักเรียนโรงเรียนนิคมสร้างตนเองเชียงพิณ 1

ABSTRACT

The purposes of this research are (1) to study the cultivation of virtue and morality' students in accordance with the Buddhist way (2) to study the cultivation of virtue and morality of students of Nikomsangtoneng School, Chiengpin 1, Bourban Subdistrict, Nong Vourso District, Udonthani Province and 3) to propose the way to cultivate virtue and morality of students of Nikomsangtoneng School, Chiengpin 1 Nongbourban Subdistrict, Nongvourso District, Udonthani Province. This is qualitative research by studying documents and interviews. Data analysis was done using descriptive analysis.

The cultivation of students' virtue and morality in accordance with the way of Buddhism is the development of human beings to be perfect in body, mental and wisdom by the principle, that is, 1) to have virtue and morality in the fame of the significant Dhamma in Buddhism 2) to universal knowledge in managing the life problems 3) to have good physical health by assistance of exercise and sport playing 5) to love the nation and to be aware of the Thai and world population and to be conscious of protecting the culture. Local intelligence, and Thai intelligence. 2. The cultivation of the students' virtue and morality in Nikomsangtoneng School, Chiengpin 1, Nong Bourban Subdistrict, Nongvorso District, Udonthani Province 1) to create the participation with the temples and the experts in order to build up the medias for learning and teaching 2) to provode simple meditation training for students and suitable for them in the third class in the primary school 3) to train personnel who take responsibility for the ethics is organized in order to create knowledge and ability in learning and teaching. 3. The guideline for cultivation of students' virtue and morality in Nikomsangtoneng school, Chiengpin 1. Nongbobauban Subdistrict, Nongvosor District, Udonthani Province is found that 1) the teaching teachers will focus on cultivating the virtue and morality and insert the virtue and morality in every subject while students emphasize on the practice with other development in physical, verbal and mental expression and to provide the activities related to Dhamma 2) the format

of cultivation in the educational institute by focusing on the management of institutional curriculum related with virtue and morality. The students' virtue and morality are cultivated in the educational institute by focusing on participative learning both creating the curriculum of educational institution related to virtue and morality 3) that students pay respect to the teachers or not depends on the teachers, that is, the teachers' goodness to express with consciousness by having the goal that it is good action and the students focus on the application for solving the social problems for a long length and to be able to cultivate the consciousness by cultivating from school but the format of good behaviors must be cultivated from family and schools.

Keywords : 1. Guidelines for cultivating 2. Morals and ethics 3. Students of Chiang Phin Self-Help Nikhom School 1

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ 2560 - 2579 เน้นการพัฒนาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการและการใช้จ่ายงบประมาณทางการศึกษา เพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษาและลดภาระงบประมาณ การใช้จ่ายงบประมาณเพื่อการศึกษาซึ่งได้รับค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ แต่ใช้จ่ายเพื่อพัฒนาผู้เรียน พัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาครูค่อนข้างน้อย และเพื่อตอบสนองนโยบายแผนพัฒนายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งการศึกษาก็เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพคน โดยพัฒนาศักยภาพคนตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2560) การศึกษาจึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งรัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีหน้าที่กำกับดูแลสนับสนุนส่งเสริมการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัยภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลา กระบวนการจัดการศึกษาถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญและต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเอง และคนไทยทุกคนต้องได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ตอบสนองนโยบายพัฒนาศักยภาพประชากรในประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ซึ่งสังคมไทยในยุคสมัยปัจจุบัน มีปัญหาจริยธรรมเป็นอย่างมากทั้งที่เกิดกับผู้ใหญ่และปัญหาที่เกี่ยวกับเด็ก หรือ เยาวชนของชาติ ซึ่งปัญหานั้นเป็นปัญหาเกี่ยวกับความประพฤติคือศีลธรรม และจริยธรรมเสื่อมโทรม เป็นอุปสรรคต่อความเจริญก้าวหน้าสักระยะการพัฒนาใดๆ ที่พึงมีขึ้นประการหนึ่ง สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เปลี่ยนแปลงไปเร็วมากทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมายปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นเป็นที่สนใจก็คือ ปัญหาเกี่ยวกับ “วัยรุ่น” หรือ “เยาวชน”

เพราะเยาวชนเป็นชุมก้างอันสำคัญของประเทศชาติ อีกทั้งวัยรุ่นเองละทิ้งศีลธรรมและวัฒนธรรมมากขึ้น ความประพฤติและแสดงออกของวัยรุ่นขัดต่อศีลธรรมและจริยธรรมอันดีงามของชาติตลอดไป ถึงการประพฤติเสียหาย และฝ่าฝืนระเบียบวินัยของโรงเรียน โดยทั่วไปนั้นพฤติกรรมของวัยรุ่นเป็นที่ น่าสนใจอย่างมากของพ่อแม่ ครู อาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมสั่งสอน ด้วยเหตุที่วัยรุ่นเป็น ระยะที่มีการเปลี่ยนแปลง ในด้านความเจริญเติบโตทั้งในร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เด็กวัยนี้ จึงมีปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวมากกว่าเด็กอื่น ๆ และจากการศึกษาจากข้อมูลสถิติเกี่ยวกับ เด็กและเยาวชนไทย โดยกลุ่มงานวิเคราะห์ และพยากรณ์สถิติเชิงสังคมสำนักสถิติพยากรณ์ สำนักงาน สถิติแห่งชาติ พบปัญหาที่สำคัญ คือ ปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนไทย ไม่ว่าจะเป็น ความผิดเกี่ยวกับการทะเลาะวิวาท ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นต้น โดยส่วนใหญ่เป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากที่สุด รองลงมาคือคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน และความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ตามลำดับ หากพิจารณาจำนวนคดีที่เด็กถูกดำเนินคดีโดยสถาน พิทักษ์ทั่วประเทศ พบว่า มีเด็กที่อายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวนไม่น้อยที่กระทำผิด โดยส่วนใหญ่เป็นเด็กอายุ ระหว่าง 15-17 ปี ประมาณ 30,000 คดีต่อปี ซึ่งทางที่ดีที่สุด คือ ควรหาทางป้องกันเหตุมากกว่าการ แก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ ด้วยวิธีการการพัฒนานักเรียน เยาวชน ให้มีความรู้และจริยธรรมเริ่มตั้งแต่ เยาว์วัย ให้มีความสำคัญแก่การสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมครอบครัวที่อบอุ่นและสถานศึกษาที่เอา ใจใส่ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดด้วยการปลูกฝังความรู้ที่ทันโลกและคุณค่าที่ดีของวัฒนธรรมไทย การ ส่งเสริมบทบาทของคณะสงฆ์ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โรงเรียนและครอบครัวต้องร่วมมือกัน อย่างใกล้ชิดตลอดจนสนับสนุนให้มีการปฏิบัติธรรม และความสงบร่มเย็นทางจิตใจควบคู่กับการ เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ทุกรูปแบบและทุกแนวทางจะโน้มน้าวจิตใจเยาวชน ให้ห่างไกลจากสิ่งชั่วร้าย หลีกเลี่ยงสื่อลามกอนาจาร การหมกมุ่นทางเพศก่อนวัยอันควร อันตรายและ พิษภัยจากยาเสพติด ต้องพัฒนาไปตามธรรมชาติของวัยนักเรียนและความพร้อมทางด้านจิตใจ โดย การให้ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไม่ฝืนธรรมชาติ (พระมานิตย์ โชติธมโม (อรรถชาติ), 2552)

เนื่องด้วยโรงเรียนนิคมสร้างตนเองเชียงพิณ 1 จัดให้มีกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม ทุกปีการศึกษา เพื่อเป็นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และเป็นการจัดการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม โดยการสร้างเสริมและปลูกฝังนักเรียนให้เป็นผู้ที่มีวินัยในตนเองเพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของโรงเรียนและสังคม สามารถควบคุมดูแลตนเอง และสังคมส่วนรวมให้อยู่ ร่วมกันได้อย่างปกติสุข โดยได้รับความร่วมมือจากวัดเขาช่องพัฒนาราม ในเรื่อง สถานที่การอบรม ที่ พัก อาหาร รวมไปถึงคณะพระวิทยากรให้ความรู้ การจัดกิจกรรมเข้าค่ายในครั้งนี้คุณธรรมจริยธรรม จะมีการเปลี่ยนคณะพระวิทยากรในการให้ความรู้ ซึ่งคณะพระวิทยากรจะมีการอาราธนามาจากวัด ต่าง ๆ สลับกันไป ดังนั้นการที่จะพัฒนาด้านจริยธรรมให้แก่ นักเรียน ซึ่งเป็นการพัฒนาบุคคลในด้านที่ สำคัญที่สุดคือ การปลูกฝังให้เป็นพลเมืองดีของชาติและมีคุณภาพ สิ่งหนึ่งที่สำคัญก็คือจะต้องมี คุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งมาจากบ่อเกิดที่สำคัญคือหลักพระศาสนา เมื่อศาสนาเห็นความสำคัญ ของเด็ก และเยาวชนแล้วเราจะดำเนินการอย่างไร ที่จะทำให้เด็ก และเยาวชนมีศาสนาและจริยธรรม เพื่อที่จะพัฒนาชีวิตให้เจริญเติบโตขึ้นในท่ามกลางบรรยากาศที่พร้อมไปด้วยศาสนาและจริยธรรม

ว่าทั้งคน, สิ่งแวดล้อม และตัวเด็กต่างก็เป็นคนมีศาสนาและจริยธรรมด้วยกัน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2539)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูและนักเรียน โรงเรียนนิคมสร้างตนเองเชียงพิณ 1 ตำบลหนองบัวบาน อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ที่มีต่อพระวิทยากรในการเข้าค่ายกิจกรรมคุณธรรม - จริยธรรม ทั้งในด้านการให้ความรู้ การใช้สื่อการสอน การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการอบรม เพราะจะส่งผลให้ทราบถึงเรื่องคุณธรรมจริยธรรมของเด็กนักเรียน ตลอดจนปัญหาหรือข้อบกพร่องที่อาจเกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อจะได้นำผลการศึกษาไปใช้ในการแก้ไข ปรับปรุง หรือพัฒนาในการจัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม-จริยธรรมในปีการศึกษาต่อไป ตลอดจนถึงการพัฒนาการให้ความรู้ของพระวิทยากร รวมทั้งความร่วมมือของวัดและโรงเรียนในการจัดกิจกรรมค่ายคุณธรรม-จริยธรรมที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณธรรม-จริยธรรมพร้อมที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยคาดหวังอย่างยิ่งว่าการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการปลูกฝังคุณธรรมในแนวทาง พระพุทธศาสนาที่ดำเนินการอย่างถูกต้องครบถ้วนจะเป็นแรงขับเคลื่อนให้เกิดพฤติกรรมที่ดีขึ้นกับ ผู้เรียน จนนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่เป็นสุขในครอบครัว อันจะส่งผลสู่ชุมชนและสังคมโดยรวม ซึ่งหมายถึง การจัดการศึกษาภาคีรัฐสามารถสร้างนักเรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข อย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนตามแนวพระพุทธศาสนา
- 2.2 เพื่อศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนนิคมสร้างตนเองเชียงพิณ 1 ตำบลหนองบัวบาน อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี
- 2.3 เพื่อเสนอแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนนิคมสร้างตนเองเชียงพิณ 1 ตำบลหนองบัวบาน อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ทำให้ทราบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนตามแนวพระพุทธศาสนา
- 3.2 ได้ทราบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนนิคมสร้างตนเองเชียงพิณ 1 ตำบลหนองบัวบาน อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี
- 3.3 ได้แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนนิคมสร้างตนเองเชียงพิณ 1 ตำบลหนองบัวบาน อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเน้นการศึกษาทางเอกสาร และวิจัยภาคสนาม โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและเข้าร่วมสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม รวบรวมข้อมูลทางเอกสาร ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ดังนี้ เอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ วรรณคดี ฎีกา หนังสือ สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสาร

และเว็บไซต์ต่าง ๆ ตลอดจนข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับศึกษาการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูและนักเรียน โรงเรียนนิคมสร้างตนเองเชียงพิณ 1 ตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ พระสงฆ์ ครู และนักเรียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ครู และนักเรียนโรงเรียนนิคมสร้างตนเองเชียงพิณ 1 ตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ตามแนวทางพระพุทธศาสนา จำนวน 25 คน ประกอบด้วย พระสงฆ์ ครู นักเรียน รวมทั้งสิ้น จำนวน 25 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการวิจัย 2 ประเภท คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับวิเคราะห์แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนนิคมสร้างตนเองเชียงพิณ 1 ตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี การเก็บรวบรวมข้อมูล 1. กำหนดข้อมูลและตัวชี้วัด เป็นการกำหนดว่าข้อมูลที่ต้องการมีอะไรบ้าง โดยการศึกษาและวิเคราะห์จากวัตถุประสงค์หรือปัญหาของการวิจัยเพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย และจะใช้อะไรเป็นตัวชี้วัดจึงจะได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง 2. กำหนดแหล่งข้อมูล รวมเป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ จำนวนทั้งสิ้น 28 รูป/คน 3. นำเครื่องมือวิจัยไปใช้สัมภาษณ์ โดยคณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักรวมเป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ จำนวนทั้งสิ้น 28 รูป/คน การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการรวบรวมที่มีอยู่อย่างเป็นระบบ สะดวก และง่ายต่อการค้นหาข้อมูล ในการจัดทำแฟ้มเพื่อประโยชน์ต่อการค้นหาข้อมูล ประกอบด้วย แฟ้มข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม หรือสัมภาษณ์กลุ่มย่อย หรือสัมภาษณ์กลุ่มย่อยประกอบด้วยข้อมูล 2 ส่วน คือ ข้อมูลที่เป็นแบบบันทึกการสัมภาษณ์และแบบบันทึกการสนทนากลุ่มประกอบด้วย ชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วันที่ช่วงเวลา สถานที่สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ครั้งที่ ชื่อผู้สัมภาษณ์ บทสัมภาษณ์ ข้อมูลที่เป็นแบบวิเคราะห์การสัมภาษณ์เจาะลึก/การสนทนากลุ่ม หรือสัมภาษณ์กลุ่มย่อยซึ่งประกอบด้วยชื่อผู้ให้ข้อมูล ชื่อผู้สัมภาษณ์ คำหลักบรรยาย เหตุการณ์/สถานการณ์ และการตีความเบื้องต้นแล้วจึงทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

5. ผลการวิจัย

5.1 การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นการพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา โดยมีหลักการ คือ 1) มีคุณธรรม จริยธรรม ตามกรอบหลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา 2) การมีความรู้อันเป็นสากลในการจัดการปัญหาการแก้ปัญหาชีวิต 3) การมีสุขภาพกายที่ดี โดยอาศัยการออกกำลังกายและเล่นกีฬา 4) การมีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และพลเมืองโลก และ 5) การมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทย

5.2 การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนนิคมสร้างตนเองเชียงพิณ 1 ตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี พบว่า 1. สร้างการมีส่วนร่วมกับวัด และผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อจัดทำสื่อการเรียนการสอน 2. จัดให้มีการฝึกสมาธิอย่างง่าย และเหมาะสมกับเด็กในวัยประถมศึกษา 3. จัดอบรมบุคลากรที่รับผิดชอบทางด้านจริยศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และการจัดจริยศึกษา 4. จัดสภาพแวดล้อมเป็นรูปธรรมที่เป็นมงคลและดีงาม 5.

จัดให้มีห้องพระ หรือห้องจริยศึกษาสำหรับเยาวชนในการกราบไหว้บูชาประกอบ กิจกรรมทางศาสนา 6. จัดกิจกรรมส่งเสริมลักษณะนิสัยให้เป็นไปโดยต่อเนื่อง 7. จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สนับสนุนต่อการเรียนจริยธรรม คุณธรรม 8. จัดกระบวนการเรียนการสอน ให้เน้นภาคปฏิบัติเป็นสำคัญ และมีการจัดทั้งในเวลา และนอกเวลาเรียน 9. พัฒนาศักยภาพทั้งผู้บริหาร ให้เป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดีในการส่งเสริมจริยธรรม คุณธรรม 10. ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน การประเมินผลทางจริยธรรมให้มีความ เหมาะสมสอดคล้องกับระบบการเรียนการสอน 11. พัฒนาครูให้มีความรู้ทางจริยธรรม วิธีการถ่ายทอดความรู้ และคุณลักษณะของความ เป็นครู 12. ส่งเสริมและประสานการร่วมมือระหว่างโรงเรียน บ้าน วัด และสื่อมวลชนในด้านการ เผยแพร่คุณธรรมจริยธรรม 13. ส่งเสริมและให้กำลังใจแก่ครูอาจารย์ที่สอนจริยธรรมดีเด่น 14. นำเสนอข่าวอาชญากรรม หรือข่าวแปลก ๆ มาวิจารณ์ วิเคราะห์ประกอบ การสอน จริยธรรม 15. ส่งเสริมให้เยาวชนรู้จักวิเคราะห์สภาพสังคมที่นำไปสู่ความเสื่อมโทรมทางจริยธรรม

5.3 แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนนิคมสร้างตนเองเชียงพิณ 1 ตำบลหนองบัวบาน อำเภอนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี พบว่า 1) ครูผู้สอนจะเน้นหลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมจะมีการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมไว้ในการสอนทุกวิชา ส่วนนักเรียนจะเน้น การปฏิบัติควบคู่กับการพัฒนาอย่างอื่น การแสดงออกทางกาย วาจา ใจ และควรมีการจัดกิจกรรม เล่นเกมเกี่ยวกับธรรมะ 2) รูปแบบการปลูกฝังในสถาบันการศึกษา โดยเน้นการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม และนักเรียนมีการปลูกฝังในสถาบันการศึกษา โดยเน้นการเรียน ร่วมทั้งการร่วมทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม 3) การที่นักเรียนจะเคารพ ไม่เคารพนั้น อยู่ที่ตัวครู คือ คุณงามความดีของบุคคลที่เป็นครู ซึ่งได้กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจ โดยมีเป้าหมายว่าเป็นการกระทำความดี และนักเรียน จะเน้นการประยุกต์ใช้เป็น การแก้ไขปัญหาสังคมได้ในระยะยาว และสามารถปลูกฝังจิตสำนึกได้โดยการปลูกฝังจากโรงเรียน ต้องมีการสร้างแบบอย่างพฤติกรรมที่ดีจากทั้งครอบครัว และโรงเรียน

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นการพัฒนามนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา โดยมีหลักการ คือ 1) มีคุณธรรม จริยธรรม ตามกรอบหลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา 2) การมีความรู้อันเป็นสากลในการจัดการปัญหาการแก้ปัญหาชีวิต 3) การมีสุขภาพกายที่ดี โดยอาศัยการออกกำลังกายและเล่นกีฬา 4) การมีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และพลเมืองโลก และ 5) การมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาไทย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิทย์ วชิรญาณ (น้อยศรี) (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอบัณฑล จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ต่อการบริหารจัดการของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอบัณฑล จังหวัดพิจิตร ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน ขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา ทั้งไม่สามารถกำหนดโครงสร้าง หลักสูตรได้ตามเป้าประสงค์ที่จะให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2) ด้านการปฏิบัติ ไม่สามารถปฏิบัติตาม ขอบข่าย รูปแบบ รายวิชาในวิชาพระพุทธศาสนา ในสถานศึกษาได้ 3) ด้านการตรวจสอบสถานศึกษา ไม่ได้ให้ระเบียบการวัดผลประเมินผลขอสถานศึกษาแก่พระสอนศีลธรรม ทั้งไม่มีความรู้ความ

เข้าใจในการประเมินผลตามสภาพจริง 4) ด้านการปรับปรุงแก้ไข พระสอนศีลธรรม ไม่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา แนวทางการบริหารในสถานศึกษา รวมถึงการพัฒนา รายวิชา ในการเรียนการสอนวิชา พระพุทธศาสนาในสถานศึกษาได้ ข้อเสนอแนะได้แก่ 1) ด้านการวางแผน ต้องมีการวางแผนการทำงานให้ พระสอนศีลธรรมอย่างเป็นระบบระเบียบ และต้องมีนโยบายในการหาพระที่มีความรู้ความสามารถเข้ามา ปฏิบัติงานเพื่อให้งานออกมาสมบูรณ์ที่สุด 2) ด้านการปฏิบัติ ควรศึกษารูปแบบ ขอบข่ายรายวิชา เพื่อที่จะสามารถปฏิบัติตามการสอนหลักสูตรในการสอนได้ก่อนลงมือปฏิบัติ 3) ด้านการตรวจสอบ สถานศึกษาควรมีเจ้าหน้าที่วัดผลประเมินผลที่ชำนาญให้แก่พระสอนศีลธรรม และมีการ ประเมินผลอย่าง จริงจัง เพื่อจะได้ทราบถึง ความสำคัญของการเรียนว่าควรมีนาน้อย 4) ด้านการปรับปรุงแก้ไข ผู้บริหาร ควรจัดให้พระสอนศีลธรรมได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา แนวทางการบริหารในสถานศึกษา รวมถึงการพัฒนา รายวิชา ในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนามากขึ้น

6.2 การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนนิคมสร้างตนเองเชียงพิณ 1 ตำบลหนองบัวบาน อำเภอนองว้าวซอ จังหวัดอุดรธานี พบว่า 1. สร้างการมีส่วนร่วมกับวัด และผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อจัดทำสื่อการเรียนการสอน 2. จัดให้มีการฝึกสมาธิอย่างง่าย และเหมาะสมกับเด็กในวัยประถมศึกษา 3. จัดอบรมบุคลากรที่รับผิดชอบทางด้านจริยศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และการจัดจริยศึกษา 4. จัดสภาพแวดล้อมเป็นรูปธรรมที่เป็นมงคลและดีงาม 5. จัดให้มีห้องพระ หรือห้องจริยศึกษาสำหรับเยาวชนในการกราบไหว้บูชาประกอบ กิจกรรมทางศาสนา 6. จัดกิจกรรมส่งเสริมลักษณะนิสัยให้เป็นไปโดยต่อเนื่อง 7. จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้สนับสนุน ต่อการเรียนจริยธรรม คุณธรรม 8. จัดกระบวนการเรียนการสอน ให้เน้นภาคปฏิบัติเป็นสำคัญ และมีการจัดทั้งในเวลา และนอกเวลาเรียน 9. พัฒนาคู่มือทั้งผู้บริหาร ให้เป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดีในการส่งเสริมจริยธรรม คุณธรรม 10. ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน การประเมินผลทางจริยธรรมให้มีความ เหมาะสมสอดคล้องกับระบบการเรียนการสอน 11. พัฒนาครูให้มีความรู้ทางจริยธรรม วิธีการถ่ายทอดความรู้ และคุณลักษณะของความ เป็นครู 12. ส่งเสริมและประสานการร่วมมือระหว่างโรงเรียน บ้าน วัด และสื่อมวลชนในด้านการ เผยแพร่คุณธรรมจริยธรรม 13. ส่งเสริมและให้กำลังใจแก่ครูอาจารย์ที่สอนจริยธรรมดีเด่น 14. นำเสนอข่าวอาชญากรรม หรือข่าวแปลก ๆ มาวิจารณ์ วิเคราะห์ประกอบ การสอน จริยธรรม 15. ส่งเสริมให้เยาวชนรู้จักวิเคราะห์สภาพสังคมที่นำไปสู่ความเสื่อมโทรมทางจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาดำรงค์ ปชโชตชโย (สัมพะวงศ์) (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเรียนรู้ตามหลักพหุสูตร 5 ของผู้เรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า 1. การเรียนรู้ตามหลักพหุสูตร 5 ของผู้เรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี จังหวัดปทุมธานี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ พหุสูตรตา ตั้งใจเรียน วจสา ปริจิตา ท่องจำจนคล่องปาก ธตา ทรงจำเนื้อหาที่เรียน มนสาอนุเพกขิตา ใส่ใจนึกคิดตรึกตรอง ทิฏฐิยา สุปฏิวิทธา เข้าใจเนื้อ หาบทเรียนที่นักเรียนเห็น ตามลำดับความสำคัญของ เรียนรู้ตามหลักพหุสูตร 5 2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้เรียนต่อการเรียนรู้ตามหลักพหุสูตร 5 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี จังหวัดปทุมธานี พบว่า ผู้เรียนที่มีสถานภาพ อายุ และชั้นเรียนผู้เรียนมีความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ตามหลักพหุสูตร 5 ไม่แตกต่างกัน 3. แนวทางการเรียนรู้ตามหลักพหุสูตร 5 ของผู้เรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี จังหวัดปทุมธานี มีดังนี้

3.1 ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ควรมีกัลยาณมิตรกับนักเรียนทุกรูป และมีเทคนิคการเรียน

สอนหลักไวยากรณ์บาลี เพื่อให้นักเรียนเข้าใจหลักไวยากรณ์ภาษาบาลีให้มาก 3.2 นักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ต้องทำความเข้าใจหลักไวยากรณ์บาลี โดยใช้การเรียนรู้ตามหลักพหุสูตร 5 เพื่อให้การเรียนรู้ประสบ ผลสำเร็จในการเรียนบาลี

6.3 แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนนิคมสร้างตนเองเชียงพิณ 1 ตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี พบว่า 1) ครูผู้สอนจะเน้นหลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมจะมีการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมไว้ในการสอนทุกวิชา ส่วนนักเรียนจะเน้น การปฏิบัติควบคู่กับการพัฒนาอย่างอื่น การแสดงออกทางกาย วาจา ใจ และควรมีการจัดกิจกรรม เล่นเกมเกี่ยวกับธรรมะ 2) รูปแบบการปลูกฝังในสถาบันการศึกษา โดยเน้นการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม และนักเรียนมีการปลูกฝังในสถาบันการศึกษา โดยเน้นการเรียนรู้ ร่วมทั้งการร่วมทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม 3) การที่นักเรียนจะเคารพ ไม่เคารพนั้น อยู่ที่ตัวครู คือ คุณงามความดีของบุคคลที่เป็นครู ซึ่งได้กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจ โดยมีเป้าหมายว่าเป็นการกระทำความดี และนักเรียน จะเน้นการประยุกต์ใช้เป็น การแก้ไขปัญหาสังคมได้ในระยะยาว และสามารถปลูกฝังจิตสำนึกได้โดยการปลูกฝังจากโรงเรียน ต้องมีการสร้างแบบอย่างพฤติกรรมที่ดีจากทั้งครอบครัวและโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาชัยพร ชยเสโน (โพธิ์อัม) (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลัก “บวร” ของ โรงเรียนบ้านแครายเกษตรพันธุ์พิทยาคาร ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียนต่อการดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธ ในภาพรวมพบว่ามีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้งหมด ได้แก่ ด้านขั้นเตรียมการ ด้านขั้นดำเนินการ และด้านขั้นการติดตามประเมินผล ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียนต่อปัญหาการดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธในภาพรวมพบว่ามีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้งหมด ได้แก่ ด้านปัญหาขั้นเตรียมการ ด้านปัญหาขั้นดำเนินการ และด้านปัญหาขั้นการติดตามประเมินผล 2. กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) เพื่อพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย (1) ขั้นเตรียมการ ได้เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมวางแผน กำหนดแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมเพื่อการจัดกิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ (2) ขั้นดำเนินการ ในภาพรวมทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการ ด้วยความความซื่อสัตย์จริงใจตั้งใจในการทำโครงการอย่างต่อเนื่อง (2) ขั้นการติดตาม ประเมินผล และเผยแพร่ พบว่า มีการมีส่วนร่วมติดตาม ประเมินผลการจัดการศึกษาโครงการโรงเรียนวิถีพุทธเป็นประจำทั้งภาคการศึกษาและประจำปี รวมทั้งมีส่วนร่วมเผยแพร่ผลการดำเนินการ ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบ 3. ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) เพื่อพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย (1) ขั้นเตรียมการ พบว่าประเด็นหลักคือ ผู้ปกครองนักเรียนไม่มีเวลามาร่วมประชุมวางแผน เพราะส่วนมากจะมีอาชีพทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งมีเวลาว่างตอนเย็นและวันหยุดเสาร์วันอาทิตย์ แต่เป็นเวลาที่โรงเรียนเลิกเรียนไปแล้ว (2) ขั้นดำเนินการ พบว่าเป็นผลต่อเนื่องมาจากปัญหาขั้นเตรียมการ ที่ดูเหมือนว่าชุมชนมีส่วนร่วมการสนับสนุนโครงการไม่มากพอ ทำให้ขาดองค์ประกอบบางส่วนในการขับเคลื่อน (3) ขั้นการติดตาม ประเมินผลและเผยแพร่ คือ การที่ชุมชนและวัดยังมีส่วนร่วมกับโรงเรียนน้อยเกินไปในการดำเนินการตั้งแต่การควบคุม กำกับ ติดตาม และการประเมินผลการ

ดำเนิน 4. แนวทางที่เหมาะสมในกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) เพื่อพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ ประกอบด้วย (1) ขั้นเตรียมการ คือ การมีส่วนร่วมวางรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจการพัฒนาโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่เรียกว่า “บวร” (2) ขั้นตอนดำเนินการ คือ การเปิดโอกาสให้ชุมชน วัด และโรงเรียนมีบทบาทร่วมกันในการระดมทรัพยากร สรรหาบุคลากรที่มีความรู้เข้ามาขับเคลื่อนเพื่อจัดการเรียนการสอนในโครงการด้วยกัน (3) ขั้นการติดตาม ประเมินผล และเผยแพร่ คือ การมีส่วนร่วมวางรูปแบบ โดยมีการดำเนินงานเป็นระยะ เพื่อแก้ปัญหาและนำผลมาปรับปรุงเพื่อพัฒนาต่อไป

7. องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยพบว่าแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนนิคมสร้างตนเองเชิงพิณ 1 ตำบลหนองบัวบาน อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ 1) ครูผู้สอนจะเน้นหลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมจะมีการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมไว้ในการสอนทุกวิชา ส่วนนักเรียนจะเน้น การปฏิบัติควบคู่กับการพัฒนาอย่างอื่น การแสดงออกทางกาย วาจาใจ และควร มีการจัดกิจกรรม เล่นเกมเกี่ยวกับธรรมะ 2) รูปแบบการปลูกฝังในสถาบันการศึกษา โดยเน้นการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม และนักเรียนมีการปลูกฝังในสถาบันการศึกษา โดยเน้นการเรียนรู้ รวมทั้งการร่วมทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม จริยธรรม 3) การที่นักเรียนจะเคารพ ไม่เคารพนั้น อยู่ที่ตัวครู คือ คุณงามความดีของบุคคลที่เป็นครู ซึ่งได้กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจ โดยมีเป้าหมายว่าเป็นการกระทำความดี และนักเรียน จะเน้นการประยุกต์ใช้เป็นการแก้ไขปัญหาสังคมได้ในระยะยาว และสามารถปลูกฝังจิตสำนึกได้โดยการปลูกฝังจากโรงเรียน ต้องมีการสร้างแบบอย่างพฤติกรรมที่ดีจากทั้งครอบครัว และโรงเรียน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ควรมีการเน้นหลักการการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ของครู และนักเรียน ด้วยการเรียนรู้หลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา ที่มีความจำเป็นตั้งแต่ระดับพื้นฐาน ระดับกลาง และระดับสูง เพื่อที่จะเป็นการสร้างองค์ความรู้ให้ครู เพื่อที่จะเป็นการสอน ที่มีการสอดแทรก เชื่อมโยงของหลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา กับหลักสูตร เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ กับเด็กนักเรียนได้อย่างดี

8.1.2 ควรมีการเน้นหลักการการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ของครู และนักเรียน ตามแนวทางพระพุทธศาสนา โดยเน้นกิจกรรม การเข้าค่ายธรรมะ ที่สอดคล้องกับเหตุการณ์ยุคปัจจุบัน และสามารถทำให้ครู และนักเรียน ได้นำหลักนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ศึกษารูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูและนักเรียนตามแนวทางพระพุทธศาสนา ที่ประสบความสำเร็จจากโรงเรียนวิถีพุทธหลายแห่ง เพื่อที่จะบูรณาการการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายสำหรับนักเรียน

8.2.2 มีการปรับปรุง รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูและนักเรียนตามแนวทางพระพุทธศาสนา จากการวิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอน เพื่อที่จะปรับปรุงให้มีความเหมาะสมกับเด็กนักเรียนในแต่ละชั้นปี เพื่อการเรียนรู้ที่มีความแตกต่างกัน และกิจกรรมที่แตกต่างกัน

8.2.3 มีการศึกษาจากแหล่งหลากหลายที่ใกล้เคียงกัน เกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของครูและนักเรียนตามแนวทางพระพุทธศาสนา ให้สอดคล้องกับการนำมาใช้เป็นแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมครูกับนักเรียนในพื้นที่

8.2.4 มีการพัฒนาคุณภาพการสอนของครูเป็นประจำ เพื่อที่จะเป็นการตอบสนองความต้องการของการเปลี่ยนแปลงยุคสมัย เพื่อที่จะได้เป็นการสอนที่เข้ากับสังคมปัจจุบันมาก เช่น การใช้สื่อที่ทันสมัย การผลิตสื่อที่สามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ การบูรณาการ การสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้เข้ากับยุคสมัย เป็นต้น

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษา หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม แต่ละด้านของการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนทุกกลุ่ม

8.3.2 ควรมีการศึกษา รูปแบบการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม ให้เด็กสามารถมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถอธิบาย และกระทำตามกรอบของคุณธรรมจริยธรรม ได้

8.3.3 ควรมีการศึกษา การผลิตสื่อ คุณธรรมจริยธรรม เพื่อที่จะเป็นการสร้างสื่อการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาประชาชนทุกกลุ่มในการสร้างความเข้าใจ คุณธรรมจริยธรรม และสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่โดยอาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่

8.3.4 ควรมีการออกแบบกิจกรรม คุณธรรมจริยธรรม เพื่อที่จะเป็นการพัฒนากิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับ เด็กนักเรียนแต่ละชั้นปี เพื่อที่จะได้ใช้กิจกรรมนั้นในการทดลองกับเด็กนักเรียนเพื่อปรับปรุงพัฒนากิจกรรมที่ดีมากขึ้น

8.3.5 ควรศึกษารูปแบบการสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างการเรียนรู้ของประชาชนหลายกลุ่ม ที่มีการเรียนรู้และเข้าใจง่าย และสามารถต่อยอดในการผลิตสื่อสมัยใหม่ในการสอน และเผยแพร่พระพุทธศาสนาในเวลาเดียวกัน

9. เอกสารอ้างอิง

- พระมหาชัยพร ชยเสโน (โพธิ์อัม). (2565). การพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธตามหลัก “บวร” ของโรงเรียนบ้านแครายเกษตรพันธุ์พิทยาคาร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาดำรงค์ ปชฺโชตชโย (สัมพะวงศ์). (2562). การเรียนรู้ตามหลักพุทธ 5 ของผู้เรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิทยา วชิรญาโณ (น้อยศรี). (2561). การบริหารจัดการของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอบัณฑล จังหวัดพิจิตร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมานิตย์ โชติธมโม (อรรคชาติ). (2552). **การศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรม**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). **ปัญหาคุณธรรมด้านสภาพแวดล้อมนักเรียน/นักศึกษา ผู้บริหาร/ครู/อาจารย์ผู้ปกครอง**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2558). **วิเคราะห์เด็กและเยาวชน**. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด บากกอกบล็อก.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จล่วงไปด้วยดี ด้วยความเอาใจใส่ในงานการให้คำปรึกษาและมีเมตตาของ ผศ.ดร.สมเดช นามเกตุ ประธานที่ปรึกษา และ พระมหาประทีป อภิวิฑฒโน, ผศ.ดร. อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำตรวจแก้ข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้สมบูรณ์ที่สุด ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งในความเมตตากรุณาของอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย*

A STUDY OF GUIDELINE IN DEVELOPING THE POTENTIALITY OF THE BUDDHIST
MONKS TEACHING MORALITY IN SCHOOLS IN PHO TAK DISTRICT,
NONGKHAI PROVINCE

พระครูปิยธรรมวัตร ฉนทธมโม (แสงเวช)¹, พระครูจิรธรรมธัช²,

พระมหาไพฑูรย์ สิริธมโม³

Phrakhru Piyathamawat Sandadhammo (Sangvesh)¹, Phrakruchirathamthat²,

Phramaha Paitoon Siridhammo³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{1,2,3}

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.^{1,2,3}

Email : 6502205018@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาสภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในประเทศไทย มีการประชุมวางแผนเพื่อกำหนดนโยบาย และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการที่ชัดเจน มีการนำนโยบายที่ได้มาสู่การปฏิบัติ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นประจำ มีการสนับสนุนให้พระสอนศีลธรรม มีความรับผิดชอบในการถ่ายทอดหลักพุทธธรรม ส่งเสริมงบประมาณในการจัดกิจกรรม มีการประเมินผล ทั้งการเรียนการสอนและกิจกรรมวิถีพุทธทั้งครูและนักเรียนมีการสนับสนุนงบประมาณเพื่อปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน 2. สภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอโพธิ์ตาก ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขาดการบูรณาการสื่อการสอนให้เข้ากับเนื้อหาที่สอน ด้านการเป็นผู้นำนักเรียนเข้าสู่การฝึกสมาธิ พระสอนศีลธรรมขาดทักษะความรู้ความสามารถในการสร้างแรงจูงใจให้แก่เด็กนักเรียน บรรยายภาคในการปฏิบัติไม่มีความพร้อม มีเสียงรบกวนสมาธิในการเรียน ผู้สอนขาดเทคนิควิธีการสอนที่สามารถจูงใจเด็กได้ ด้านการเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้นักเรียน จำกัดด้านระยะเวลาในการเรียนส่วนใหญ่ทางโรงเรียนจะจัดให้พระเข้าไปสอนเพียงอาทิตย์ละ 1 คาบเท่านั้น ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแบบบูรณาการเข้ากับชีวิตประจำวัน การพัฒนาสื่อการสอนของพระสอนศีลธรรมยังไม่ทันสมัย ขาดความน่าสนใจ ขาดการบูรณาการสื่อการสอนอื่น ๆ เข้ามาร่วมในการช่วยสอน 3. แนวทางการ

พัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรจะต้องบูรณาการสื่อการสอนให้เข้ากับเนื้อหาที่สอนตามหลักสูตร ด้านการเป็นผู้นำนักเรียนเข้าสู่การฝึกสมาธิ ผู้สอนควรวางแผนการสอนและจัดกิจกรรมให้เด็กมีการฝึกปฏิบัติอยู่เรื่อย ๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจและบรรยากาศในการสอน ด้านการเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้นักเรียน ควรให้ทางโรงเรียนมีการจัดเวลาในการสอนเพิ่มขึ้น ให้มีความเหมาะสม สื่อในการสอนรูปแบบใหม่ ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแบบบูรณาการเข้ากับชีวิตประจำวัน ผู้สอนควรเตรียมตัวก่อนการสอนให้มากขึ้น พัฒนาสื่อการสอนให้หลากหลายให้เข้ากับนักเรียนและเข้ากับเนื้อหาในการสอน

คำสำคัญ : 1. แนวทางการพัฒนาศักยภาพ 2. พระสอนศีลธรรม 3. โรงเรียน

ABSTRACT

The purposes of this research are (1) to study the potentiality of Buddhist monks teaching morality in schools of Thailand (2) to study the state of Buddhist monks teaching morality in Pho Tak District, Nongkhai Province and 3) to propose the guideline for developing the potentiality of the Buddhist monks teaching morality in schools in Pho Tak District, Nongkhai Province. This is qualitative research by studying documents and interviews. Data analysis was done using descriptive analysis.

the results of research are found that: 1. The development of the potentiality of Buddhist monks teaching morality in schools of Thailand is found that to provide the conference for planning to designate the policy and to make understanding related to carry out the projects clearly by leading the policy to the practice and encourage the learners to develop continuously and regularly and to encourage the Buddhist monks teaching morality to take responsibility for teaching the principle of Buddhaddharma, to support the fund for providing activities and evaluation both learning and teaching and Buddhist activities both teachers and students and to support the fund for improving the learning and teaching to be sufficient and thoughtful for students' learning. 2. The state of the Buddhist monks teaching morality in schools in Pho Tak District is found that in the aspect of teaching the Buddhist subjects in accordance with the basic of educational curriculum, it lacks the integration of teaching media with the teaching contents. In the aspect of leading the students to practicing meditation, the Buddhist monks still lack of knowledge and ability to motivate students and the atmosphere in practicing is not ready and the sounds interrupt meditation practice. Teachers lack of teaching technique to be able to motivate students. In the aspect of teaching or reviewing Dhamma education for students, the teachers have limitation of the length of time in learning, mostly, the schools provide

the subject for the Buddhist monks to teach only one period for each week. While in the aspect of integrative teaching with the daily life, the development of teaching media is not modern, that is, lack of interesting, integration of other teaching medias to apply for teaching. 3. The way to develop the potentiality of the Buddhist monks teaching the morality in schools in Phon Tak District, Nongkhai Province is found that the aspect of Buddhist subject in accordance with the curriculum of the basic education should integrate the teaching medias with contents that are taught in compliance with curriculum. in the aspect of leading students to practice meditation, the teachers should provide teaching plan and provide activities for students' practice continuously in order to create the motivation and teaching atmosphere. In the aspect of teaching or reviewing Dhamma education for students, the schools should provide the increasing time for teaching to be suitable by using new modern teaching. In the aspect of teaching Buddhist subject integrated with daily life, teachers should prepare themselves for teaching increasingly and developing various teaching medias by agreeable with learners and teaching contents.

Keywords : 1. Guidelines for Potential Development 2. Moral Teachings 3. Schools

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่แพร่หลายในทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมา นั้น พระสงฆ์นับว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ เพราะท่านเป็นส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัย หนึ่งในพุทธบริษัท ซึ่งถือว่าเป็นองค์หลัก เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนาด้วย เพราะพระสงฆ์สาวก เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูกทาง ปฏิบัติสมควร เป็นผู้ควรแก่การค้ำชู ควรแก่การต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควรแก่การกราบไหว้ เป็นเพื่อนาบุญอันยอดเยี่ยมของโลก มีปณิธานในการเผยแผ่และไม่เพียงแต่ท่านจะอบรมสั่งสอนหลักธรรมให้แก่พุทธศาสนิกชนเท่านั้น ยังสามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมด้วย เพราะสภาพของสถานการณ์สังคมไทยในปัจจุบัน ชี้ให้เห็นประเด็นปัญหาวิกฤตอันน่าเป็นห่วงจากการพัฒนาที่ขาดความสมดุล โดยมุ่งสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วทำให้บุคคลและสังคมรวมทั้งโครงสร้างและกลไกการบริหารและการจัดการต่าง ๆ ปรับตัวตามไม่ทัน เกิดความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาทางวัตถุกับการพัฒนาทางจิตใจ ก่อให้เกิดปัญหานานัปการ โดยเฉพาะต่อเด็กและเยาวชนในวัยเรียน เช่น ปัญหาสุขภาพจิต เกิดความเครียดและปรับตัวไม่ได้ การฆ่าตัวตาย ปัญหาล่วงละเมิดสิทธิ การกลั่นแกล้งรังแก ความรุนแรง และการทำธุรกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ปัญหา ยาเสพติด การไม่ประสบความสำเร็จในด้านการเรียนและอาชีพ เป็นต้นการเกิดปัญหาดังกล่าวทำให้ประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนวิธีการ และกระบวนการในการบริหารงานเพื่อพัฒนาศักยภาพของประเทศไทยโดยเฉพาะด้านการศึกษา ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเยาวชน อันเป็นอนาคตของชาติ รากฐานของการพัฒนาประเทศต้องเริ่มจากการพัฒนาคุณภาพของประชากรภายในประเทศเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545)

การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนนั้น เป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้งในส่วนตนและส่วนรวม เพราะช่วยให้คนมีศีลธรรมอันเป็นเครื่องชี้แนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อความสุขความเจริญก้าวหน้าทั้งในส่วนตนและส่วนรวม การพัฒนาสังคมและประเทศชาติจะต้องส่งเสริมให้คนในชาติได้ปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถืออย่างถูกต้องและยึดมั่นในหลักธรรม การที่จะให้คนนับถือและปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างถูกต้องนั้น จำเป็นต้องส่งเสริมให้เกิดความรู้เรื่องศาสนธรรมในศาสนาที่ตนนับถือ โดยเฉพาะการให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการสร้างสรรค์สังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต สถานศึกษาจึงต้องมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมได้เห็นความสำคัญในเรื่องการพัฒนาเยาวชน มหาเถรสมาคมและผู้เกี่ยวข้องทุกระดับได้ โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนปัจจุบันมีพระสอนศีลธรรมจำนวน 24,000 รูป และจะต้องเพิ่มจำนวนขึ้นจนเพียงพอต่อความต้องการของสถานศึกษา การบริหารจัดการโครงการนี้จึงมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น หากไม่มีการปรับปรุงการบริหารจัดการให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้นก็จะพบกับปัญหาและอุปสรรคอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้จะใช้เวลาแต่ก็ต้องเริ่มดำเนินการตั้งแต่บัดนี้ เป็นต้น (สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560)

กรมการศาสนาได้เปลี่ยนบทบาทการบริหารโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ที่ดำเนินการมาแต่เดิมไปสนับสนุนกิจกรรมคุณธรรมอื่น ๆ โดยได้อนุเคราะห์งานพร้อมงบประมาณให้กระทรวงศึกษาธิการรับดำเนินการ และได้มอบให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยรับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มาดำเนินการจัดเข้าในพันธกิจประเภทงานให้บริการวิชาการ แก่ชุมชน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อได้รับมอบภารกิจโครงการพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนพร้อมทั้งงบประมาณมาแล้ว เพื่อให้การดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์อันพึงประสงค์คือ นักเรียนได้รับการปลูกฝังในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมจาก พระสอนศีลธรรมโดยตรงและคุ้มค่ากับงบประมาณที่ได้รับจากการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรม ปรากฏว่า มีปัญหาด้านงบประมาณบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาจำกัด ขณะเดียวกัน ค่าตอบแทนพระสอนศีลธรรมประจำเดือนต่อรูปน้อยจึงขาดแรงจูงใจและความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบที่มหาวิทยาลัยกำหนดขึ้น ทิศทางการพัฒนาบุคลากรทั้งพระสอนศีลธรรม และบุคลากรภายในไม่ชัดเจน อีกทั้งการพัฒนาที่ดำเนินการอยู่ก็ไม่ได้มีการกำหนดเป้าหมายตัวชี้วัดเชิงคุณภาพสำหรับวัดพัฒนาการของบุคลากร ไม่มีระเบียบรองรับการศึกษาต่อของพระสอนศีลธรรมที่ผ่านหลักสูตร ป.สศ. และไม่มีแนวทางหรือเป้าหมายการยกระดับพระสอนศีลธรรมที่ผ่านหลักสูตร ป.สศ. ไม่สะท้อนต้นทุนที่แท้จริงในการจัดการเรียนการสอน ไม่มีระบบการสร้างแรงจูงใจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ระบบสวัสดิการของบุคลากรส่วนภูมิภาคไม่เอื้อต่อการสร้างแรงจูงใจ หรือความมั่นคงในอาชีพ ระบบประเมินผลการปฏิบัติงานที่เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยไม่มีประสิทธิภาพ (สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ในฐานะผู้วิจัยเป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในเขตอำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ซึ่งได้ตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็นของปัญหาที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพพระ

สอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรม สืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในประเทศไทย
- 2.2 เพื่อศึกษาสภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย
- 2.3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ทำให้ทราบการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในประเทศไทย
- 3.2 ได้รู้สภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย
- 3.3 ได้แนวทางพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยได้กำหนดเกี่ยวกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ จากผู้ที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับสาระสำคัญของการวิจัย จำนวน 26 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ขอนหนังสือจากบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตหนองคาย หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ 2) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ 3) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ 4) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้ 1) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ 2) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3) วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบบริบท 4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

5. ผลการวิจัย

5.1 การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในประเทศไทย พบว่า มีการประชุมวางแผนเพื่อกำหนดนโยบาย และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการที่ชัดเจน มีการนำนโยบายที่ได้มาสู่การปฏิบัติ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นประจำ มีการ

สนับสนุนให้พระสอนศีลธรรม มีความรับผิดชอบในการถ่ายทอดหลักพุทธธรรม ส่งเสริมงบประมาณในการจัดกิจกรรม มีการประเมินผล ทั้งการเรียนการสอนและกิจกรรมวิถีพุทธทั้งครูและนักเรียนมีการสนับสนุนงบประมาณเพื่อปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

5.2 สภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย พบว่า ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขาดการบูรณาการสื่อการสอนให้เข้ากับเนื้อหาที่สอน ด้านการเป็นผู้นำนักเรียนเข้าสู่การฝึกสมาธิ พระสอนศีลธรรมขาดทักษะความรู้ความสามารถในการสร้างแรงจูงใจให้แก่เด็กนักเรียน บรรยากาศในการปฏิบัติไม่มีความพร้อม มีเสียงรบกวนสมาธิในการเรียน ผู้สอนขาดเทคนิควิธีการสอนที่สามารถจูงใจเด็กได้ ด้านการเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่เด็กนักเรียน จำกัดด้านระยะเวลาในการเรียนส่วนใหญ่ทางโรงเรียนจะจัดให้พระเข้าไปสอนเพียงอาทิตย์ละ 1 คาบเท่านั้น ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแบบบูรณาการเข้ากับชีวิตประจำวัน การพัฒนาสื่อการสอนของพระสอนศีลธรรมยังไม่ทันสมัย ขาดความน่าสนใจ ขาดการบูรณาการสื่อการสอนอื่น ๆ เข้ามาร่วมในการช่วยสอน

5.3 แนวทางการพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย พบว่า ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรจะต้องบูรณาการสื่อการสอนให้เข้ากับเนื้อหาที่สอนตามหลักสูตร ด้านการเป็นผู้นำนักเรียนเข้าสู่การฝึกสมาธิ ผู้สอนควรวางแผนการสอนและจัดกิจกรรมให้เด็กมีการฝึกปฏิบัติอยู่เรื่อย ๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจและบรรยากาศในการสอน ด้านการเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้แก่เด็กนักเรียน ควรให้ทางโรงเรียนมีการจัดเวลาในการสอนเพิ่มขึ้น ให้มีความเหมาะสม สื่อในการสอนรูปแบบใหม่ ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแบบบูรณาการเข้ากับชีวิตประจำวัน ผู้สอนควรเตรียมตัวก่อนการสอนให้มากขึ้น พัฒนาสื่อการสอนให้หลากหลายให้เข้ากับผู้เรียนและเข้ากับเนื้อหาในการสอน

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในประเทศไทย พบว่า มีการประชุมวางแผนเพื่อกำหนดนโยบาย และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการที่ชัดเจน มีการนำนโยบายที่ได้มาสู่การปฏิบัติ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นประจำ มีการสนับสนุนให้พระสอนศีลธรรม มีความรับผิดชอบในการถ่ายทอดหลักพุทธธรรม ส่งเสริมงบประมาณในการจัดกิจกรรม มีการประเมินผล ทั้งการเรียนการสอนและกิจกรรมวิถีพุทธทั้งครูและนักเรียนมีการสนับสนุนงบประมาณเพื่อปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิทย์ วชิรญาณ (น้อยศรี) (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ต่อการบริหารจัดการของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน ขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา ทั้งไม่สามารถกำหนดโครงสร้าง หลักสูตรได้ตามเป้าประสงค์ที่จะให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง 2) ด้านการปฏิบัติ ไม่สามารถปฏิบัติตาม ขอบข่าย รูปแบบ รายวิชาในวิชาพระพุทธศาสนา ในสถานศึกษาได้ 3) ด้านการตรวจสอบสถานศึกษา ไม่ได้ให้ระเบียบการวัดผลประเมินผลขอสถานศึกษาแก่พระสอนศีลธรรม ทั้งไม่มีความรู้ความ

เข้าใจในการประเมินผลตามสภาพจริง 4) ด้านการปรับปรุงแก้ไข พระสอนศีลธรรม ไม่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา แนวทางการบริหารในสถานศึกษา รวมถึงการพัฒนา รายวิชา ในการเรียนการสอนวิชา พระพุทธศาสนาในสถานศึกษาได้ ข้อเสนอแนะได้แก่ 1) ด้านการวางแผน ต้องมีการวางแผนการทำงานให้ พระสอนศีลธรรมอย่างเป็นระบบระเบียบ และต้องมียุทธศาสตร์ในการหาพระที่มีความรู้ความสามารถเข้ามา ปฏิบัติงานเพื่อให้งานออกมาสมบูรณ์ที่สุด 2) ด้านการปฏิบัติ ควรศึกษารูปแบบ ขอบข่ายรายวิชา เพื่อที่จะสามารถปฏิบัติตามการสอนหลักสูตรในการสอนได้ก่อนลงมือปฏิบัติ 3) ด้านการตรวจสอบ สถานศึกษาควรมีเจ้าหน้าที่วัดผลประเมินผลที่ชำนาญให้แก่พระสอนศีลธรรม และมีการ ประเมินผลอย่างจริงจัง เพื่อจะได้ทราบถึง ความสำคัญของการเรียนว่าควรมีนาน้อย 4) ด้านการปรับปรุงแก้ไข ผู้บริหาร ควรจัดให้พระสอนศีลธรรมได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา แนวทางการบริหารในสถานศึกษา รวมถึงการพัฒนา รายวิชาในการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนามากขึ้น

6.2 สภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย พบว่า ด้าน การสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขาดการบูรณาการสื่อการสอนให้เข้า กับเนื้อหาที่สอน ด้านการเป็นผู้นำนักเรียนเข้าสู่การฝึกสมาธิ พระสอนศีลธรรมขาดทักษะความรู้ ความสามารถในการสร้างแรงจูงใจให้แก่เด็กนักเรียน บรรยากาศในการปฏิบัติไม่มีความพร้อม มีเสียง รบกวนสมาธิในการเรียน ผู้สอนขาดเทคนิควิธีการสอนที่สามารถจูงใจเด็กได้ ด้านการเป็นผู้สอนหรือ ทบทวนธรรมศึกษาให้แก่เด็กนักเรียน จำกัดด้านระยะเวลาในการเรียนส่วนใหญ่ทางโรงเรียนจะจัดให้พระ เข้าไปสอนเพียงอาทิตย์ละ 1 คาบเท่านั้น ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแบบบูรณาการเข้ากับ ชีวิตประจำวัน การพัฒนาสื่อการสอนของพระสอนศีลธรรมยังไม่ทันสมัย ขาดความน่าสนใจ ขาดการบูรณาการสื่อการสอนอื่น ๆ เข้ามาร่วมในการช่วยสอน พระปลัดอนันต์ อนุวิโล (ดีเยี่ยม) (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัญหา อุปสรรคการ สอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยม ศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้าน โป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า นักเรียนบางกลุ่มไม่ให้ความสนใจ, ขาดการทำกิจกรรมนอกห้องเรียน, พระ สอนศีลธรรมบางรูปใช้เสียงในระดับต่ำ, พระสอนศีลธรรมบางรูปไม่มีการทดสอบก่อนเรียนหรือไม่ได้ เตรียมการสอน และมีข้อเสนอแนะสำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระ สอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ทุกฝ่าย ควรร่วมมือกันจัดอบรมถวายความรู้แก่พระสอนศีลธรรม โดยมีเนื้อหาในการอบรมครอบคลุมเรื่อง เทคนิคสำหรับการควบคุมห้องเรียน และจิตวิทยาการสอน และ พระสอนศีลธรรมควรใช้เทคนิคและ วิธีการสอนที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ควรเน้นการสร้างศรัทธาเพื่อให้ นักเรียนนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน มากกว่า การเรียนเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาจำนวนมาก พระสอนศีลธรรมควรเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามในประเด็นที่สงสัยหรือไม่เข้าใจ โดยอาจใช้ ช่วงเวลา 10-15 นาที ในช่วงท้ายชั่วโมงเรียน สำหรับการถาม-ตอบปัญหา พระสอนศีลธรรมและ สถานศึกษาควรร่วมมือกันจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกสถานที่ โดยอาจจัดให้นักเรียนเข้าร่วม กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา หรือเข้าค่ายพุทธบุตร เป็นประจำทุกปี เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จาก ประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง พระสอนศีลธรรมที่มีอายุมากควรใช้เครื่องขยายเสียงมาเป็นอุปกรณ์ช่วย สอน ควรนำสื่อการสอนที่ทันสมัยเข้ามาใช้ เช่น คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ มัลติมีเดีย และรูปภาพ

ต่างๆ มาใช้เพื่อสร้างความสนใจแก่ผู้เรียน ควรวัดระดับพื้นฐานความรู้ของกลุ่มผู้เรียนก่อนการจัดการสอน โดยใช้แบบทดสอบซึ่งเป็นข้อคำถามปลายปิดหรือข้อคำถามปลายเปิด แล้วจึงสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้สำหรับการวางแผนจัดการเรียนการสอน ปรับปรุงรูปแบบของข้อสอบหรือแบบทดสอบสำหรับการวัดผลและประเมินให้มีลักษณะของข้อคำถามที่สอบถามความเข้าใจในการนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

6.3 แนวทางการพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย พบว่า ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรจะต้องบูรณาการสื่อการสอนให้เข้ากับเนื้อหาที่สอนตามหลักสูตร ด้านการเป็นผู้นำนักเรียนเข้าสู่การฝึกสมาธิ ผู้สอนควรวางแผนการสอนและจัดกิจกรรมให้เด็กมีการฝึกปฏิบัติอยู่เรื่อย ๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจและบรรยากาศในการสอน ด้านการเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้นักเรียน ควรให้ทางโรงเรียนมีการจัดเวลาในการสอนเพิ่มขึ้น ให้มีความเหมาะสม สื่อในการสอนรูปแบบใหม่ ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแบบบูรณาการเข้ากับชีวิตประจำวัน ผู้สอนควรเตรียมตัวก่อนการสอนให้มากขึ้น พัฒนาสื่อการสอนให้หลากหลายให้เข้ากับนักเรียนและเข้ากับเนื้อหาในการสอนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสมุห์ประมวธ ปรสสโร (นาคะเวช) (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พระสอนศีลธรรมที่สอนก็จะสอนตามเนื้อหาของหลักสูตรเป็นหลัก ซึ่งในเนื้อหาของหน่วยการเรียนรู้ก็จะมีตัวชี้วัด ด้านการเป็นผู้นำนักเรียนเข้าสู่การฝึกสมาธิ ต้องสอนให้เกิดการเรียนรู้ในระดับง่าย ๆ และพัฒนาขึ้นในระดับที่สูงขึ้น โดยการหมั่นฝึกฝนให้ปฏิบัติบ่อย ๆ เพื่อให้เกิดความเคยชินเป็นการปลูกฝังให้หามองเห็นคุณค่าประโยชน์และความสำคัญที่ได้จากการปฏิบัติจริง

7. องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรจะต้องบูรณาการสื่อการสอนให้เข้ากับเนื้อหาที่สอนตามหลักสูตร ด้านการเป็นผู้นำนักเรียนเข้าสู่การฝึกสมาธิ ผู้สอนควรวางแผนการสอนและจัดกิจกรรมให้เด็กมีการฝึกปฏิบัติอยู่เรื่อย ๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจและบรรยากาศในการสอน ด้านการเป็นผู้สอนหรือทบทวนธรรมศึกษาให้นักเรียน ควรให้ทางโรงเรียนมีการจัดเวลาในการสอนเพิ่มขึ้น ให้มีความเหมาะสม สื่อในการสอนรูปแบบใหม่ ด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแบบบูรณาการเข้ากับชีวิตประจำวัน ผู้สอนควรเตรียมตัวก่อนการสอนให้มากขึ้น พัฒนาสื่อการสอนให้หลากหลายให้เข้ากับนักเรียนและเข้ากับเนื้อหาในการสอน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ควรส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมพัฒนาความรู้ความสามารถของพระสอนศีลธรรมให้มากขึ้นโดยเน้นให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น ในทักษะของความรู้และความสามารถ

8.1.2 จัดให้มีการอบรมพัฒนาทักษะการสอนของพระสอนศีลธรรมโดยจัดหาวิทยากรที่มีความรู้เชี่ยวชาญด้านการสอนมาฝึกอบรมในด้านการสอนให้พระสอนศีลธรรมเรียนรู้และพัฒนาทักษะการสอนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

8.1.3 ควรมีการจัดการพัฒนา พระสอนศีลธรรม เป็นประจำทุกปี และต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้ทันสมัย

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 พระสอนศีลธรรมมีการพัฒนาคุณภาพการสอน เพื่อที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจที่ง่าย และเหมาะสมกับเวลาที่ใช้ในการสอน โดยการพัฒนาการสอนด้วยการสร้างความรู้ในหลักสูตรการสอน เป็นสื่อสมัยใหม่ เช่น การสอนผ่านคลิปสั้น เพื่อที่จะเป็นการเรียนรู้ ยกตัวอย่างและเข้าใจง่ายของผู้เรียน ซึ่งจะเป็นการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ทันกับยุคสมัย

8.2.2 พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีการใช้สื่อที่ทันสมัย และเครื่องมือที่ตอบสนองความต้องการการเรียนการสอน เพื่อที่จะเป็นการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการเทคโนโลยีสมัยปัจจุบัน ให้เกิดน่าสนใจ ซึ่งจะเป็นการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม เพื่อสร้างการบูรณาการหลายด้านของการนำหลักสูตร กับสื่อสมัยใหม่ให้เด็กนักเรียนได้ผลประโยชน์สูงสุด

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรทำการศึกษาปัญหา และผลกระทบที่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ว่ามีผลดีต่อการเรียนของเด็ก และโรงเรียนอย่างไร

8.3.2 ควรศึกษาในเชิงพัฒนาทักษะ เพื่อบูรณาการด้านการการสอน และเทคนิควิธีการของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ให้เกิดความทันสมัย และสามารถเข้าถึงได้ง่าย

8.3.3 ควรมีการศึกษาค้นคว้าความคิดเห็นของครูและนักเรียนที่มีผลต่อทักษะการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

8.3.4 ควรศึกษาการพัฒนาหลักสูตรพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เพื่อที่จะตอบสนองความต้องการของการเรียนการสอนที่มีการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน

8.3.5 ควรศึกษารูปแบบการสร้างสื่อการเรียน การสอน จริยธรรมในโรงเรียน เพื่อที่จะเป็นการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย และเป็นหนึ่งเดียวกันทั่วประเทศ

9. เอกสารอ้างอิง

พระครูสมุห์ประมวล ปภสฺสโร (นาคะเวช). (2561). การพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระปลัดอนันต์ อนาวิโล (ดีเยี่ยม). (2561). **ผลสัมฤทธิ์การสอนวิชาพระพุทธศาสนาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิทยา วชิรญาโณ (น้อยศรี). (2561). **การบริหารจัดการของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2545). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2559). **แผนยุทธศาสตร์พระสอนศีลธรรมในช่วงแผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฉบับที่ 11 (2555-2559)**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : หจก.เซนปรินต์.
- สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). **คู่มือพระสอนศีลธรรม ปีงบประมาณ 2560**. นนทบุรี : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เซน ปรินต์.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความเอาใจใส่ในงานการให้คำปรึกษาและมีเมตตาของ พระครูจิรธรรมธัช, รศ.ดร. ประธานที่ปรึกษา และพระมหาไพฑูรย์ สิริธมโม, ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำตรวจสอบข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้สมบูรณ์ที่สุด ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งในความเมตตากรุณาของอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

การประยุกต์หลักพุทธธรรมกับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ

ตำบลโพนงาม อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี*

AN APPLICATION OF BUDDHADHAMMA PRINCIPLE IN DEVELOPING THE POTENTIALITY OF THE AGED PEOPLE IN PHON NGAM SUBDISTRICT, NONGHAN DISTRICT, UDONTHANI PROVINCE

พระนฤชิต สนต์จิตโต (สหัสทัต)¹, บุญส่ง สิ้นจันนอก², พระมหาประทีป อภิวัตตโน³

Phra Naruchit Santacitto (Sahastas)¹, Bunsong Sinnok², Phramaha Prateep Aphiwattano³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{1,2,3}

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.^{1,2,3}

Email : 6502205008@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในตำบลโพนงาม อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี และ 3) เพื่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ตำบลโพนงาม อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. หลักพุทธธรรมในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในพระพุทธศาสนา พบว่าหลักธรรมที่ผู้สูงอายุได้ปฏิบัติ และมีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุ คือ หลักเบญจศีล เบญจธรรม ไตรสิกขา บุญกิริยาวัตถุ 3 การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน (กัมมัฏฐาน) ซึ่งเป็นหลักพุทธธรรม ที่ทำให้ผู้สูงอายุมีอายุยืน สุขภาพกาย สุขภาพจิตดี มีความสอดคล้องกับประเพณี ฮีต 12 ของพื้นที่ 2. สภาพปัญหาของการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในตำบลโพนงาม อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี 1) ปัญหาด้านร่างกาย ที่มีผลต่อสุขภาพของผู้สูงอายุที่พบมากที่สุด เพราะเป็นไปตามความเสื่อมของร่างกาย ส่วนมากจะเป็นโรคเบาหวาน ความดัน และโรคประจำตัวอื่นๆ จากการรับประทานอาหารตามใจตนเอง 2) ปัญหาด้านจิตใจและอารมณ์ เพราะผู้สูงอายุบางคนกลัวการถูกทอดทิ้ง กลัวการอยู่คนเดียว บางคนเป็นโรคซึมเศร้า ทำใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ได้ 3) ปัญหาด้านครอบครัวและสังคม ส่วนมากจะเป็นปัญหาเรื่องรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย เพราะผู้สูงอายุนั้นจะรอเงินจากลูกหลานที่ส่งมาให้ ซึ่งมีผลต่อฐานะทางสังคมที่มีการแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุที่มีฐานะทางสังคมที่ต่างกัน การสร้างความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้สูงอายุจึงเป็นเรื่องยาก 3. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ตำบลโพนงาม อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี เป็นกิจกรรมที่มีส่วนร่วมของ องค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชน และวัด ในการใช้กิจกรรมของชุมชนและประเพณีของพื้นที่ในการบูรณาการหลักธรรมกับกิจกรรมของชุมชน

คำสำคัญ : 1. การประยุกต์หลักพุทธธรรม 2. การพัฒนาศักยภาพ 3. ผู้สูงอายุ

ABSTRACT

The purposes of this research are 1) to study the Buddhadhamma principle in developing the potentiality of the aged people in Phon Ngam Subdistrict, Nonghan District, Udonthani Province 2) to study the problematic states in developing the aged people in Phon Gham Subdistrict, Nonhan District, Udothani Province and 3) to apply the Buddhadhamma principle for developing the potentiality of the aged people in Phon ngam Subdistrict, Nonghan district, Udothani Province. The research instrument was an interview form. Data analysis was performed using descriptive analysis.

The results of research are found that: 1. The Buddhadhamma principles in developing the potentiality of the aged people in Buddhism are found that the Buddhadhamma principles practiced by the aged people and appropriate for them are the Five Precepts and Five Ennobling virtues, the three bases of the meritoriousness and the Insight development. All of these are the Dhamma principles for prolonging the aged peoples' life and making the physical and spiritual health well matching with the tradition of the local Heet Sib Song tradition. 2. The Buddhadhamma principles for developing the potentiality of the aged people in Phon Ngarm subdistrict, Nonghan District, Udonthani Province are found that 1) The physical problems result in the aged peoples' health are mostly found because of the physical decay. Mostly, they are the diabetes, blood pressure and various diseases from eating with their wishes 2) the aspects of the spiritual and emotional problems Some aged people are afraid of abandonment, living alone etc. Some people are in the depressive disorder and can not endure with the things that happen 3) the aspect of family and social problems mostly will be the problems related the income not sufficient for payment because the aged people wait for money from their offsprings effecting on the social status that are divided in groups of the aged people who have different society. So, the creation of participation in various activities of the aged people seem to be difficult. 3. An application of the Buddhadhamma principle in developing the potentiality of the aged people in Pho Ngam Subdistrict, Monghan District, Udonthani Province is found that all activities are the participated activities of Administrative Organization of the Subsets of Subdistricts, community, and temples by using the community activities and the local traditions with integration with Dhamma principle and community activities.

Keywords : 1. Application of Buddhist principles 2. Potential development 3. Elderly

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ผู้สูงอายุ เป็นประชากรที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปีอันเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์ เทคโนโลยีสมัยใหม่ การดูแลสุขภาพทั้งทางกาย จิตใจ รวมถึงการบริโภคอาหารอย่างถูกต้อง และครบถ้วนตามวัยผู้สูงอายุ เมื่อผู้สูงอายุมีจำนวนมากขึ้น ความต้องการในการได้รับการดูแลจากรัฐ ภาคเอกชน และบุคคลรอบข้างย่อมมีมากขึ้นเป็นเงาตามตัว สิ่งหนึ่งที่ผู้สูงอายุจะได้รับคือ การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ ทั้งที่จัดโดยภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในชุมชน ซึ่งจะกล่าวต่อไปว่า สวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย มีที่มาและรูปแบบใดบ้าง ประเทศไทยก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างถาวร จากนโยบายประชากร และการวางแผนครอบครัวที่ประสบความสำเร็จในอดีต รวมถึงความเจริญก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้คนไทยมีสุขภาพที่ดี มีอายุยืนยาวขึ้น มีการศึกษา ทักษะและความรู้ดีขึ้น ผลสำเร็จดังกล่าวมีผลทำให้ภาวะเจริญพันธุ์และอัตราประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลง ขณะที่ประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จะเป็นประชากรผู้สูงอายุ จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ที่สำคัญ คือ กำลังแรงงานใหม่ที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานมีแนวโน้มลดลงจนอาจจะนำมาซึ่งปัญหาการขาดแคลนแรงงานและกระทบต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในอนาคต ขณะเดียวกันภาระการพึ่งพิงของประชากรวัยแรงงานในการดูแลเด็กและผู้สูงอายุ จะเพิ่มสูงขึ้น ผู้สูงอายุมีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตที่เหมาะสมกับช่วงวัยและสุขภาพมากขึ้น ทั้งในด้านที่อยู่อาศัย การบริการด้านสุขภาพและการดูแล การประกันสุขภาพ ประกันชีวิต ตลอดจน การออมเพื่อคุณภาพชีวิตในช่วงชราภาพ เป็นต้น ขณะเดียวกันแนวโน้มการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง ภาวะทุพพลภาพ โรคที่มีสาเหตุมาจากการเสื่อมสภาพของอวัยวะและโรคสมองเสื่อมในผู้สูงอายุจะมีสัดส่วนสูงขึ้น ซึ่งจะมีส่วนทำให้งบประมาณด้านการรักษาพยาบาลเพิ่มขึ้นตามไปด้วย จากข้อมูลดังกล่าวจึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ผู้สูงอายุมีความต้องการ และมีความจำเป็นในการได้รับสวัสดิการสังคมจากรัฐหรือจากภาคส่วนอื่น ๆ เพื่อต้องการให้ตนเองมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีศักดิ์ศรี (สุตารัตน์ สุดสมบูรณ์, 2559)

ส่วนปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุมักจะเป็นโรคเรื้อรัง หรือโรคประจำตัวที่สำคัญ ได้แก่ โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคของต่อมไร้ท่อ โรคระบบกล้ามเนื้อเส้นเอ็น กระดูกและโรคข้อเสื่อม โรคระบบทางเดินอาหาร และโรคระบบทางเดินหายใจ สำหรับผู้สูงอายุที่ยังมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงก็ยังสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ และมีจำนวนน้อยมากที่ไม่มีรายได้และอาศัยอยู่กับครอบครัวอย่างมีความสุข แต่ในบางรายเจ็บป่วยมีโรคประจำตัวดังกล่าวข้างต้น ที่ไม่มีรายได้ช่วยเหลือตนเองไม่ได้และถูกทอดทิ้งจากบุตรหลาน จึงต้องสมัครใจเข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์ การก้าวสู่วัยผู้สูงอายุมีผลทำให้ต้องเปลี่ยนสถานภาพ และบทบาททางสังคม จากที่เคยเป็นผู้ดูแลคนอื่นมาเป็น “ผู้พึ่งพา” ดังนั้น เมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุจึงต้องการผู้ดูแลโดยเฉพาะทางด้านจิตใจ จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่ง คำสอนในพระพุทธศาสนา สอนให้คนเรารู้จักความจริงของธรรมชาติและชีวิต ให้รู้จักตนเองพิจารณาแก้ไขปัญหของตนด้วยหลักเหตุผล หลักคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่เรียกว่า พุทธธรรม “ พุทธธรรมเป็นการแนะนำต้นแบบ เพราะการแนะนำพุทธธรรมนี้ ส่งเสริมให้บุคคลรู้จักช่วยตนเอง ยอมรับศักยภาพของมนุษย์ในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนให้รู้จักในเงื่อนไข เหตุปัจจัย และวิธีการซึ่งมีขั้นตอนครบถ้วนตามหลักการแนะนำ ” ผู้ที่ปฏิบัติชอบตามแนวทางพุทธธรรมจะเกิด

ภาวะความประพฤติหรือการดำเนินชีวิต ที่เรียกว่า มีศีล ประกอบแต่กุศลกรรม คือ ไม่มีโลภ โกรธ หลงปราศจากอวิชชา ตัณหาและอุปาทานมาครอบงำ หรือชักจูงไปในที่ผิด และเป็นการกระทำด้วยใจที่เป็นอิสระ ผลที่ตามมา คือ ทำให้ผู้ปฏิบัติมีสุขภาพกายดี ไม่มีโรค ความไม่มีโรคหรือความแข็งแรงมีสุขภาพดีเป็นภาวะที่สมบูรณ์ในตัวเอง ส่วนด้านจิตใจจะเกิดภาวะ ที่เรียกว่า อัมเมิย ชื่นบาน ปลอดโปร่ง โล่งสบายคล่องเบา จะเป็นประสบการณ์เฉพาะตัวแก่ผู้ปฏิบัติเท่านั้นที่สัมผัสได้ (พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2534)

การแก้ไขปัญหาแบบพุทธมี 2 ลักษณะ คือ เป็นการแก้ปัญหาที่เหตุปัจจัยประหนึ่ง ผู้มีปัญหาก็ต้องแก้ด้วยตนเอง และอีกประการหนึ่ง คือ การแก้ไขด้วยการลงมือทำความเพียรตามเหตุผล และ“พุทธศาสนาสอนให้แก้ปัญหาทั้งด้านนอกด้านใน ทั้งทางสังคมและจิตใจของบุคคล คือ มีคำสอนชั้นศีลเป็นด้านนอก ชั้นจิตและปัญญาเป็นด้านใน” การทำให้ชีวิตของผู้สูงอายุในช่วงระยะเวลาที่เหลืออยู่ เพื่อเป็นการพักผ่อน และได้ทำตามความต้องการของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพักผ่อนอย่างมีความสุข การได้ปลดปล่อยภาระ และการปล่อยวาง ประคับประคองใจให้มีธรรม 5 อย่าง คือ 1) ปราโมทย์ มีความร่าเริงเบิกบานใจ 2) ปีติความอิ่มใจ 3) ปัสสัทธิ ความผ่อนคลายสงบเย็นกายใจ 4) สุข โล่งโปร่งใจ 5) สมาธิ สงบใจตั้งมั่นไม่มีอะไรมารบกวน เป็นการปรุงแต่งจิตใจให้เกิดความเจริญงอกงามในธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2550)

จังหวัดอุดรธานี ปัจจุบันรับอุปการะผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงจำนวน 180 คนที่ประสบปัญหาจากสาเหตุดังกล่าว โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหญิงมากกว่าชาย และนับถือศาสนาพุทธ จะได้รับการดูแลและบริการด้านปัจจัย 4 มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการดำรงชีพตามสมควร โดยมีนักสังคมสงเคราะห์และนักจิตวิทยาทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำในการแก้ไขปัญหาด้านจิตใจ มีพี่เลี้ยงคอยดูแลให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เพื่อช่วยบรรเทาสภาพปัญหาทางด้านร่างกายซึ่งอยู่ใกล้ชิด และเป็นที่พึ่งของผู้สูงอายุในชุมชนผัดบ อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี การใช้ชีวิตในชุมชน ผู้สูงอายุจะต้องนำหลักพุทธธรรมเพื่อนำไปปฏิบัติ ประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง จึงจะทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามสมควรในช่วงปัจจุณวินัย

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษา สาเหตุ และสภาพปัญหาของผู้สูงอายุ ที่เข้าอยู่ในความอุปการะของชุมชน ตำบลโพนงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี เพราะการเข้าไปอยู่ร่วมกิจกรรมนั้น จะต้องเกิดผลที่สำคัญจึงตัดสินใจเลือกเป็นทางสุดท้ายของผู้สูงอายุ ที่จะมาฝากฝังไว้ในสถานที่แห่งนี้ ทั้ง ๆ ที่เคยมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างอิสระ จะทำอะไรได้ตามความต้องการของตัวเอง เคยมีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง มีบุตรหลาน ญาติมิตรอยู่รอบข้าง การจะตัดสินใจต่าง ๆ ในการคิด การพูด การกระทำ เคยทำได้อย่างอิสระเมื่อเข้าไป อยู่ในสถานสงเคราะห์ จะต้องปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ เช่น เพื่อนใหม่ การกินอยู่หลับนอนและการปฏิบัติตามระเบียบในการอยู่ร่วมกันอย่างเคร่งครัด เป็นต้น ผู้วิจัย จะทำการศึกษาหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุพร้อมกับทำการวิเคราะห์ ผลการนำหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ที่ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความสุข สงบเย็น ทั้งด้านภาวะสุขภาพร่างกาย และสุขภาพจิตใจ ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาและการดูแลตนเองให้ถึงพร้อมในทุกด้านขณะที่อยู่ในชุมชน จนสามารถพึ่งตนเองได้บ้างตามสมควร และเกิดการยอมรับสภาพความเป็นจริงของชีวิต ให้ถึงความดับทุกข์ทางกายและทางจิตใจ ซึ่งจะทำให้การมีชีวิตในช่วงเวลาที่เหลืออยู่ เพื่อเป็นการพักผ่อนปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม

ก่อให้เกิดความสงบสุขแก่ผู้สูงอายุใน ตำบลโพรงงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานีเอง และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในพระพุทธศาสนา
- 2.2 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในตำบลโพรงงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี
- 2.3 เพื่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ตำบลโพรงงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ทำให้ทราบหลักพุทธธรรมในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในพระพุทธศาสนา
- 3.2 ได้ทราบสภาพปัญหาของการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในตำบลโพรงงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี
- 3.3 ได้ผลการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ตำบลโพรงงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการศึกษาใน 2 วิธีคือ อาศัยเอกสารต่าง ๆ และการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นฐานในการนำเสนอและการอ้างอิง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกอันเป็นแหล่งข้อมูลที่เป็นหลักคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย 2) ศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร งานวิจัย หนังสือที่นักปราชญ์ทั้งหลายเขียนไว้ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ 3) ศึกษาข้อมูลภาคสนาม จะใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้บุคคลที่เป็นแบบอย่างของผู้สูงอายุ ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ จำนวน 25 ท่าน กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งจะสัมภาษณ์บุคคลที่เป็นแบบอย่างของผู้สูงอายุในสังคมปัจจุบัน ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ โดยสร้างชุดคำถามเพื่อหาข้อมูล ในเรื่องแนวคิด ทศนคติ หลักการดูแลสุขภาพและแนวทางประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม จำนวน 25 ท่าน ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกบุคคลที่จะมาทำการสัมภาษณ์เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้ เป็นผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นผู้มีความรู้และมีความเชื่อถือศรัทธาในพระพุทธศาสนา มีประวัติปฏิบัติธรรมเป็นประจำ มีสุขภาพดี จิตใจแจ่มใส มีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ รวมทั้งหมดจำนวน 25 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง และผู้ช่วยเก็บข้อมูลวิจัยภาคสนาม 1 คน เพราะการศึกษารุ่นนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลใช้ประเด็นปัญหาเป็นตัวตั้ง แล้วหาคำตอบจากข้อมูลที่เก็บและรวบรวมไว้ เพื่อให้เป็นไปตามกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยที่ได้ตั้งไว้แล้ว ส่วนข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงพรรณนา วิธีการ

นำเสนอ เป็นการนำเสนอผลการวิจัยแบบเชิงพรรณนา โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับคืนมาทั้งหมดแล้ว ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ 2) นำแบบสัมภาษณ์ ไปวิเคราะห์ข้อมูลตามหัวข้อที่ได้สัมภาษณ์มาตามลำดับ 3) สรุปประเด็นของแต่ละหัวข้อ 4) วิเคราะห์ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษา ผู้สูงอายุใน ตำบลโพรงงาม อำเภอนงนุช จังหวัดอุดรธานี 5) นำผลการวิเคราะห์ไปสังเคราะห์โดยวิธีการพรรณนา 6) สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

5. ผลการวิจัย

5.1 หลักพุทธธรรมในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในพระพุทธศาสนา พบว่า หลักธรรมที่ผู้สูงอายุได้ปฏิบัติ และมีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุ คือ หลักเบญจศีล เบญจธรรม ไตรสิกขา บุญกิริยาวัตถุ 3 การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน (กัมมัฏฐาน) ซึ่งเป็นหลักพุทธธรรม ที่ทำให้ผู้สูงอายุมีอายุยืน สุขภาพกาย สุขภาพจิตดี มีความสอดคล้องกับประเพณี ฮีต 12 ของพื้นที่

5.2 สภาพปัญหาของการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในตำบลโพรงงาม อำเภอนงนุช จังหวัดอุดรธานี พบว่า 1) ปัญหาด้านร่างกาย ที่มีผลต่อสุขภาพของผู้สูงอายุที่พบมากที่สุด เพราะเป็นไปตามความเสื่อมของร่างกาย ส่วนมากจะเป็นโรคเบาหวานความดัน และโรคประจำตัวอื่นๆ จากการรับประทานอาหารตามใจตนเอง 2) ปัญหาด้านจิตใจและอารมณ์ เพราะผู้สูงอายุบางคนกลัวการถูกทอดทิ้ง กลัวการอยู่คนเดียว บางคนเป็นโรคซึมเศร้า ทำใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ได้ 3) ปัญหาด้านครอบครัวและสังคม ส่วนมากจะเป็นปัญหาเรื่องรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย เพราะผู้สูงอายุนั้นจะรอเงินจากลูกหลานที่ส่งมาให้ ซึ่งมีผลต่อฐานะทางสังคมที่มีการแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุที่มีฐานะทางสังคมที่ต่างกัน การสร้างความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้สูงอายุจึงเป็นเรื่องยาก

5.3 การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ตำบลโพรงงาม อำเภอนงนุช จังหวัดอุดรธานี พบว่า เป็นกิจกรรมที่มีส่วนร่วมของ องค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชน และวัด ในการใช้กิจกรรมของชุมชนและประเพณีของพื้นที่ในการบูรณาการหลักธรรมกับกิจกรรมของชุมชน 1) การแก้ปัญหาด้านร่างกาย ทางด้านโรงเรียนผู้สูงอายุเน้นเรื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น ออกกำลังกายทุก ๆ เย็น ทางด้านวัดและชุมชน เน้นกิจกรรมการปฏิบัติธรรม เช่น เดินจงกรม การทำสมาธิ เป็นต้น 2) การแก้ปัญหาด้านจิตใจและอารมณ์ คือ การรักษาศีล ฟังธรรม ปฏิบัติธรรม เพื่อสร้างความอดทนอดกลั้น ลดความโกรธ ความโลภ เจริญสติ โดยอาศัยประเพณี ฮีต 12 ที่มีกิจกรรมงานบุญเป็นประจำของทุกเดือนและวันพระ 15 ค่ำ ของทุกเดือน 3) การแก้ปัญหาด้านสังคมและครอบครัว เน้นกิจกรรมเข้าใจการเปลี่ยนแปลงตามหลักธรรม ด้วยการเรียนรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจ เป็นการความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และอบต. โดยอาศัยโรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่ และ 4) การแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจและรายได้ เน้นในเรื่องการสร้างองค์ความรู้เพื่อที่จะรวมกลุ่มของผู้สูงอายุในการผลิตสินค้าในพื้นที่ เรียนรู้วิธีการจำหน่ายในรูปแบบออนไลน์ การบูรณาการสิ่งที่มีอยู่ให้ได้สิ่งใหม่ การทำการเกษตรสมัยใหม่ ตามหลักความต้องการขั้นพื้นฐาน คือ ปัจจัย 4

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 หลักพุทธธรรมในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในพระพุทธศาสนา พบว่า หลักธรรมที่ผู้สูงอายุได้ปฏิบัติ และมีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุ คือ หลักเบญจศีล เบญจธรรม ไตรสิกขา บุญกิริยาวัตถุ 3 การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน (กัมมัฏฐาน) ซึ่งเป็นหลักพุทธธรรม ที่ทำให้ผู้สูงอายุมีอายุยืน สุขภาพกาย สุขภาพจิตดี มีความสอดคล้องกับประเพณี ฮีต 12 ของพื้นที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิบูลย์พงศ์ พันธุนนท์ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์โยนิโสมนสิการของผู้สูงอายุเพื่อการดำเนินชีวิตในพระไตรปิฎก ผลการวิจัยพบว่า วิธีคิดของผู้สูงอายุตามรูปแบบโยนิโสมนสิการ พบว่า โยนิโสมนสิการหมายถึง การคิดพิจารณาอย่างแยบคาย การคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างถูกทาง คิดอย่างเป็นระบบ คิดอย่างเป็นระเบียบ และคิดอย่างถูกต้องตรงไปตรงมา มี 4 ประเภท ได้แก่ อุบายมนสิการ (เป็นการคิดพิจารณาโดยอุบาย) ปณณสิการ (เป็นการคิดเป็นหรือคิดถูกทาง) การณมนสิการ (เป็นคิดตามเหตุผล) และอุปปาทกมนสิการ (เป็นคิดให้เกิดผล)

6.2 สภาพปัญหาของการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในตำบลโพนงาม อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี พบว่า 1) ปัญหาด้านร่างกาย ที่มีผลต่อสุขภาพของผู้สูงอายุที่พบมากที่สุด เพราะเป็นไปตามความเสื่อมของร่างกาย ส่วนมากจะเป็นโรคเบาหวานความดัน และโรคประจำตัวอื่นๆ จากการรับประทานอาหารตามใจตนเอง 2) ปัญหาด้านจิตใจและอารมณ์ เพราะผู้สูงอายุบางคนกลัวการถูกทอดทิ้ง กลัวการอยู่คนเดียว บางคนเป็นโรคซึมเศร้า ทำใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ได้ 3) ปัญหาด้านครอบครัวและสังคม ส่วนมากจะเป็นปัญหาเรื่องรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย เพราะผู้สูงอายุนั้นจะรอเงินจากลูกหลานที่ส่งมาให้ ซึ่งมีผลต่อฐานะทางสังคมที่มีการแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุที่มีฐานะทางสังคมที่ต่างกัน การสร้างความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้สูงอายุจึงเป็นเรื่องยาก พระมหาเชาวฤทธิ์ นรินโท (ทรัพย์สวัสดิ์) (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักภavana 4 : กรณีศึกษาผู้สูงอายุบ้านห้วยหอย ตำบลธาตุทอง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ” ผลการวิจัยพบว่า หลักภavana 4 ในพระพุทธศาสนา เป็นหลักการพัฒนาบุคคลโดยมีกรอบแห่งการพัฒนา 4 ประการ คือ การพัฒนาตนเองให้มีสติตั้งอยู่ในความไม่ประมาท การทำตนให้ตั้งอยู่ในกรอบระเบียบข้อประพฤติที่ดีงามของสังคม การอบรมจิตของตนให้มีความผ่องใส การพัฒนาปัญญา ให้เป็นผู้มีเหตุผล ผลหลักภavana 4 นี้เป็นหลักการพัฒนาตนเองในการดำเนินชีวิตประจำวันและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข บริบทวิถีการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุบ้านห้วยหอย พบว่า ผู้สูงอายุชาวบ้านห้วยหอยส่วนใหญ่เป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา เข้าวัดทำบุญ รักษาศีล 5 ศีลอุโบสถในเทศกาลเข้าพรรษาและชอบการปฏิบัติธรรม การฝึกอบรมตนเองในทางที่เป็นคุณมีให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม สร้างความสัมพันธ์ที่ดีทางสังคม การรู้จักประมาณตน การใช้ชีวิตให้มีความสุข มีสุขภาวะที่ดี ผู้สูงอายุปฏิบัติตามหลักศีลธรรมในพระพุทธศาสนาและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ปัญหาอุปสรรคการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ได้แก่ 1) การเจริญเติบโตของเศรษฐกิจยุคใหม่ 2) การเข้ามาของวัฒนธรรมสมัยใหม่ ซึ่งผู้สูงอายุต้องมีการปรับการดำเนินชีวิตของตนเองในการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อให้มีความสมดุลและความสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน 3) ด้านโรคภัยไข้เจ็บที่เกิดจากความชราภาพของร่างกาย ทำให้เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุอยู่มากและมีผลต่อการประกอบกิจวัตรประจำวัน แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุนั้น พบว่า ด้านกายภavana ผู้สูงอายุได้ฝึกพัฒนาสติในการดำเนินชีวิตของตนเอง ฝึกการอยู่

ง่ายกีน่าย ฝึกการมีสติในการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้านสัทภาวนา ผู้สูงอายุได้พัฒนาตนเองด้วยการ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น การไม่ลักขโมย การสำรวมอินทรีย การพูดสุภาพ การมีสัจจะ การไม่คิดโลภอยาก ได้ของการคนอื่น การไม่คิดพยาบาทในบุคคลอื่นและการมีความคิดที่ดีและไม่คิดมุ่นร้ายต่อสิ่งอื่น ผู้สูงอายุปฏิบัติตนอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ด้านจิตภาวนา ผู้สูงอายุฝึกพัฒนาจิตใจของ ตนเองด้วยการไหว้พระ การสวดมนต์ภาวนาและการนั่งสมาธิ ฝึกพัฒนาจิตใจและการทำจิตใจของตน ให้มีความสุขในชีวิตประจำวัน ด้านปัญญาภาวนา ผู้สูงอายุใช้ปัญญาคิดในสิ่งที่มีเหตุและผล มีความ รู้สึกตัวขณะคิด ขณะพูด ขณะทำ การใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และผู้สูงอายุนำหลักการ พัฒนาตนเองตามหลักภาวนา 4 มาใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองได้อย่างมีความสุข

6.3 การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมกับการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ตำบลโพนงาม อำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี พบว่า เป็นกิจกรรมที่มีส่วนร่วมของ องค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชน และวัด ในการใช้กิจกรรมของชุมชนและประเพณีของพื้นที่ในการบูรณาการหลักธรรมกับกิจกรรมของ ชุมชน 1. การแก้ปัญหาด้านร่างกาย ทางด้านโรงเรียนผู้สูงอายุเน้นเรื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น ออกกำลังกายทุก ๆ เย็น ทางด้านวัดและชุมชน เน้นกิจกรรมการปฏิบัติธรรม เช่น เดินจงกรม การทำสมาธิ เป็นต้น 2. การแก้ปัญหาด้านจิตใจและอารมณ์ คือ การรักษาศีล พังธรรม ปฏิบัติธรรม เพื่อสร้างความอดทนอดกลั้น ลดความโกรธ ความโลภ เจริญสติ โดยอาศัยประเพณี ฮีต 12 ที่มีกิจกรรมงานบุญเป็นประจำของทุกเดือนและวันพระ 15 ค่ำ ของทุกเดือน 3. การแก้ปัญหาด้านสังคมและครอบครัว เน้นกิจกรรมเข้าใจการเปลี่ยนแปลงตามหลักธรรม ด้วยการเรียนรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจ เป็นการความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชน และอบต. โดยอาศัยโรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่ และ 4. การแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจและรายได้ เน้นในเรื่องการสร้างองค์ความรู้เพื่อที่จะรวมกลุ่มของผู้สูงอายุในการผลิตสินค้าในพื้นที่ เรียนรู้วิธีการจำหน่ายในรูแบบออนไลน์ การบูรณาการสิ่งที่มียู่ให้ได้สิ่งใหม่ การทำการเกษตรสมัยใหม่ ตามหลักความต้องการขั้นพื้นฐาน คือ ปัจจัย 4 สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอุทัย กตคุโณ (ประดิษฐ์ศร) (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยใช้หลักวิถีพุทธ ในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้หลักวิถีพุทธในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ผู้สูงอายุมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้หลักวิถีพุทธในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า ด้านสัทภาวนา และด้านจิตภาวนา มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยใช้หลักวิถีพุทธ อยู่ในระดับมากที่สุด ที่เหลืออยู่ในระดับมาก ส่วนคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2.ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้วิถีพุทธกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ในรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกันในระดับสูงมาก ได้แก่ ด้านจิตภาวนา รองลงมาคือ ด้านสัทภาวนา และด้านปัญญาภาวนา ส่วนด้านกายภาวนา มีความสัมพันธ์ในระดับสูง 3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้หลักวิถีพุทธในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า 3.1 ด้านกายภาวนา คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุต้องร่วมมือกันในการจัดโครงการส่งเสริมสุขภาพของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

เช่น โครงการสาธารณสุขเคลื่อนที่เพื่อตรวจสุขภาพประจำปี ฉีดวัคซีนป้องกันโควิด กิจกรรมยืดเหยียดกล้ามเนื้อและการออกกำลังกาย กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมการเรียนรู้วิชาการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุ มีร่างกายที่แข็งแรง 3.2 ด้านสื่ภาวนา คือ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุและคนในชุมชนได้ร่วมกันทำกิจกรรมทางศาสนา ตามประเพณี วัฒนธรรม และวันสำคัญต่าง ๆ ทำให้เกิดความรัก ความสามัคคีของคนในชุมชน สามารถประพตอยู่ในศีลธรรมอันดี และปฏิบัติตนตามกฎระเบียบของสังคม 3.3 ด้านจิตภาวนา คือ เทศบาลควรกำหนดแผนงาน และนโยบายต่าง ๆ ในดูแลผู้สูงอายุอย่างครบถ้วน รวมไปถึงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้สูงอายุได้เข้าร่วม เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับคนทุกวัย ความเคารพรััก และความสามัคคี ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขภพจิตที่ดี และมีความสุข และ 3.4 ด้านปัญญภาวนา คือ จัดสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้สูงอายุ เช่น การบริการตรวจสุขภาพ การจ่ายเบี้ยยังชีพ การจัดกิจกรรมนันทนาการ การจัดกิจกรรมทางศาสนา และสวัสดิการสังคมในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข

7. องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยพบว่าหลักพุทธธรรมในการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในพระพุทธศาสนาพบว่า หลักธรรมที่ผู้สูงอายุได้ปฏิบัติ และมีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุ คือ หลักเบญจศีล เบญจธรรม ไตรสิกขา บุญกิริยาวัตถุ 3 การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน (กัมมัฏฐาน) ซึ่งเป็นหลักพุทธธรรม ที่ทำให้ผู้สูงอายุมีอายุยืน สุขภพกาย สุขภพจิตดี มีความสอดคล้องกับประเพณี ฮีต 12 ของพื้นที่ เป็นต้น

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ปัญหาด้านร่างกาย ผู้สูงอายุต้องช่วยเหลือตนเองได้ นอกจากช่วยเหลือตนเองไม่ได้จริง ๆ หมั่นออกกำลังกายสัปดาห์ละ 4 ครั้ง ตามกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่กำหนด เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ออกกำลังกายด้านท่าที่เหมาะสมกับวัย การเรียนรู้การทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ และการเรียนรู้การใช้สมุนไพรที่ถูกต้อง เช่นกินอาหารเป็นยา โดยการปลูกพืชผักที่มีคุณค่าทางโภชนาการเหมาะสมกับวัย

8.1.2 ปัญหาด้านจิตใจและอารมณ์ จะเป็นกิจกรรมพึงธรรมรักษาศีล ปล่อยวาง พยายามระงับสติอารมณ์ ให้สงบสติอยู่กับตัวเองตลอดเวลา ควบคุมกาย วาจา และใจ อย่าไปคิดถึงอนาคตที่ยังมาไม่ถึง เข้าใจสภาพการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ อยู่กับปัจจุบันอย่างมีความสุข

8.1.3 ปัญหาด้านสังคมและครอบครัว เน้นการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เช่น กิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ กิจกรรมงานบุญประเพณีฮีต 12 เป็นต้น เพื่อพัฒนาจิตอาสา จิตสาธารณะ ในการพัฒนาสังคม และชุมชนแบบมีส่วนร่วม

8.1.4 ปัญหาด้านเศรษฐกิจและรายได้ การเรียนรู้เพื่อดำรงชีวิตด้วยความพอเพียงใช้จ่ายทรัพย์สินเท่าที่จำเป็น ทำตนให้เป็นคนเลี้ยงง่าย พยายามพึ่งพาตนเองให้มากโดยพึ่งพาผู้อื่นให้น้อยที่สุด และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาฝีมือ การบูรณาการภูมิปัญญา การจัดจำหน่วย เพื่อเพิ่มโอกาสและรายได้ของผู้สูงอายุ

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 กิจกรรมของภาครัฐ จะเป็นการส่งเสริมในเรื่องของการรักษาสุขภาพ ประกอบด้วย การตรวจสุขภาพประจำปี กิจกรรมการออกกำลังกายของกลุ่มผู้สูงอายุ การพัฒนาฝีมือแรงงาน การเรียนรู้เพื่อเพิ่มโอกาสต่างๆ ให้กับผู้สูงอายุ

8.2.2 กิจกรรมของชุมชน จะเป็นในด้านของประเพณีฮีต 12 ของชุมชนที่ต้องการสร้างความสามัคคีของคนในชุมชนเพื่อที่จะสร้างส่วนรวมที่ประกอบด้วยคามมีจิตอาสา จิตสาธารณะ เพื่อที่จะเป็นแบบอย่างให้กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มเยาวชนได้เกิดความเข้าใจที่จะเป็นแบบอย่างอันจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมที่มีความเข้มแข็ง

8.2.3 กิจกรรมของทางวัดคือ การรักษาศีลทุก ๆ วันพระ 8 ค่ำ 15 ค่ำ เพื่อที่จะเป็นการรักษาศีล ฟังธรรมเพื่อที่จะเข้าใจในหลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา ปฏิบัติธรรมนั่งสมาธิ การเดินจงกรม เป็นต้น ที่จะเป็นการอาศัยความเชื่อทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาจิตใจ

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรศึกษาวิธีการจัดการ เรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุในสังคมปัจจุบัน เพื่อพัฒนาในแต่ละด้านของผู้สูงอายุให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี

8.3.2 ควรศึกษาวิธีการปฏิบัติวิปัสสนาสำหรับการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ เพื่อที่จะเป็นการเข้าใจความหมาย ความสำคัญ และประโยชน์ของการปฏิบัติธรรมสำหรับผู้สูงอายุในการพัฒนาจิตใจ อารมณ์ เพื่อลดความเครียด และโรคซึมเศร้าในผู้สูงอายุ

8.3.3 ควรศึกษา การพัฒนากิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ เพื่อที่จะสร้างรูปแบบหรือแบบแผนของกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ อันจะเป็นการตอบคำถามของผู้สูงอายุ และเป็นการสร้างกิจกรรมที่ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขในการดำเนินชีวิต

8.3.4 ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุในประเทศไทย และต่างประเทศ

9. เอกสารอ้างอิง

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2534). **พุทธศาสนากับการแนะแนว**. กรุงเทพมหานคร : สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2550). **ธรรมะสำหรับผู้สูงอายุ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา.

พระมหาเชาวฤทธิ์ นรินโท (ทรัพย์สวัสดิ์). (2561). **การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 : กรณีศึกษาผู้สูงอายุบ้านห้วยห้อย ตำบลธาตุทอง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ**. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาอุทัย กตคุโณ (ประดิษฐ์สร). (2564). **การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยใช้หลักวิถีพุทธในเขตเทศบาลเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี**. สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิบูลย์พงศ์ พันธุนนท์. (2565). ศึกษาวิเคราะห์โยนิโสมนสิการของผู้สูงอายุเพื่อการดำเนินชีวิตในพระไตรปิฎก. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุดารัตน์ สุตสมบูรณ์. (2559). สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้. 7(1). 75-85.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความเอาใจใส่ในงานการให้คำปรึกษาและมีเมตตาของ ผศ.ดร.บุญส่ง สิ้นธุ์นอก ประธานที่ปรึกษา และ พระมหาประทีป อภิวิฑฒโน, ผศ.ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำตรวจแก้ข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้สมบูรณ์ที่สุด ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งในความเมตตากรุณาของอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีอัมมิกัตถะประโยชน์ 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรสวนยางพารา
ในจังหวัดบึงกาฬ*

AN APPLICATION OF THE PRINCIP OF THE FOUR VIRTUES CONDUCTIVE TO THE
BENEFITS IN THE PRESENT FOR DEVELOPING THE AGRICULTURISTS' QUALITY
OF LIFE IN PARA RUBER PARK IN BUENKAN PROVINCE

พระสมเกียรติ สิริวฑฒโก (แสนบัวโพธิ์)¹, พระมหาไพฑูรย์ สิริธมโม²,
พระมหาประทีป อภิวัตโน³

Phra Somkriat Saenbuapho (Saenbuapho)¹, Phramaha Paitoon Siridhammo²,
Phramaha Prateep Aphiwattano³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{1,2,3}

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.^{1,2,3}

Email : Zero14105@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาหลักทฤษฎีอัมมิกัตถะประโยชน์ 4 ในพระพุทธศาสนา
2) เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรสวนยางพาราในจังหวัดบึงกาฬ และ 3) เพื่อเสนอ
การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีอัมมิกัตถะประโยชน์ 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรสวนยางพาราใน
จังหวัดบึงกาฬ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์
เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. หลักทฤษฎีอัมมิกัตถะประโยชน์ 4 ในพระพุทธศาสนา เป็นหลักธรรม
ในพระพุทธศาสนา คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน 4 อย่าง บ้างเรียกว่า หัวใจเศรษฐี "อ อ กะ สะ" คือ 1) อุฏฐาน
สัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น เช่น ขยันหมั่นเพียร เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการทำงานนั้น 2) อารักข
สัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ รู้จักการใช้จ่ายเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด 3) กัลยาณมิตร
คบคนดี ไม่คบคนชั่ว ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา และ 4) สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง รู้ทาง
เจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ 2. สภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรสวนยางพาราใน
จังหวัดบึงกาฬ ประชาชนส่วนมากที่เป็นเกษตรกรสวนยางพารา มีคุณภาพชีวิตที่ดี เพราะมีโรงงานแปรรูป
ยางพาราเข้ามาตั้งโรงงานภายในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ หลายแห่ง เพื่อรับซื้อน้ำยางพาราไปแปรรูปเพื่อการ
ส่งออก ทำให้ผลผลิตประเภตน้ำยางพาราสามารถขายออกได้ในราคาที่ดี 3. การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีอัม
มิกัตถะประโยชน์ 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรสวนยางพาราใน จังหวัดบึงกาฬ พบว่า 1) ด้าน
อุฏฐานสัมปทา ประชาชนดำเนินชีวิตด้วยความขยัน และมีรูปแบบในการดำเนินชีวิตที่เป็นระเบียบ
มีปัญหาบวกลบความขยันจนเกิดความชำนาญในงานที่ทำให้การทำงานนั้นประสบความสำเร็จได้ง่ายโดยไม่
เครียด 2) ด้านอารักขสัมปทา ประชาชนในพื้นที่ส่วนมากรู้จักการรักษาทรัพย์ที่หามาได้ด้วยจากการรู้จัก
คุณค่า เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อบูรณาการสิ่งของ ข้าวของต่าง ๆ ให้สามารถเพิ่มมูลค่า

เพิ่มรายได้ 3) ด้านกัลยาณมิตร ประชาชนส่วนมากมีความเข้าใจการคบคนดี ไม่คบคนชั่ว การดำรงตน เจริญ สันทนากับบุคคลในบ้านหรือนิคมนั้นด้วยการใช้คำพูดที่เป็นมิตร มีสมาจารบริสุทธิ์ เป็นคนมีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา และ 4) ด้าน สมชีวิตา มีการอยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่ง โภคทรัพย์

คำสำคัญ : 1. การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธรรมมิกัตถะประโยชน์ 4 2. พัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกร 3. สวนยางพารา

ABSTRACT

The purposes of this research aim at (1) studying the principles of the Four Virtues conducive to the benefits in the present in Buddhism (2) studying the state of developing the agriculturists' quality of life in Para rubber park in Buengkan Province (3) offering the application of the principles of the Four Virtues Conducive to the Benefits in the Present for developing the agriculturists' life in Para rubber park in Buengkan Province. This research is qualitative research. The research instrument was an interview form. Data analysis was performed using descriptive analysis.

The results of research are found that: 1. The principles of the Four Virtues conducive to the Benefits in the Present in Buddhism are the Four Benefits in the present, sometimes. it is called as the heart of millionaires, "U, A, KA SA", that is, 1) Utthanasampada: to be endowed with energy such as to be diligent to work, not to be lazy in that work 2) Arakkhasampada: to be endowed with the wealth protection and to know how to spend the wealth with carefulness 3) Kalayanmitta: to associate with good company, not to associate with bad persons and to associate with persons who comply with faith, charity, intelligence and 4) Samajivita: to live economically and to know the way of progressiveness and ruin of wealth. 2. The state of developing the agriculturists' quality of life in Para rubber park in Buengkan Province is found that majority of people who are the agriculturists performing Para Rubber park has good quality of life because there are the factories transforming Para rubber locating in various areas of Buengkan Province in order to buy Para resin to be processed for exports. These Para resin products can be sold in the high price. 3. The application of the principle of the Four Virtues conducive to the benefits in the present for developing the agriculturists' quality of life in Para rubber park in Buengkan Province is found that 1) in the aspect of Utthanasampada, people earn living with diligence and to be endowed with orderly model in upholding the life with regulation and to have wisdom associated with diligence until it creates expert in that work and they will accomplish easily without seriousness 2) in the aspect of Arakkhasampada,

majority of local people know how to protect the received properties by knowing the virtue of them, learn the new issues passing the media on line in order to integrate various things to increase the value and income 3) in the aspect of Kalayamitta: majority of people understands how to associate with good persons not to associate with bad persons. To uphold oneself, discussion, conversation with persons in family or in village with friendly language, pure respectfulness, faith, precepts, charity and wisdom and 4) Samajivita: to earn living with sufficiency, to know the progressive way of property and ruin of wealth.

Keywords : 1. Application of the Principles of Dīṭṭhadhammikāttha 4 Benefits 2. Developing the Quality of life of farmers 3. Rubber Plantations

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) มุ่งในการเสริมจุดแข็ง และแก้ไขจุดอ่อนให้เอื้อต่อการพัฒนาภาคการเกษตรในระยะยาว เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ “เกษตรกร มั่นคง ภาคการเกษตรมั่นคง ทรัพยากรการเกษตรยั่งยืน” โดยสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร เพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน และพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จัดทำแผนปฏิบัติการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ตามแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติโดยทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ร่วมกันพิจารณาภารกิจของหน่วยงานที่สอดคล้องเชื่อมโยงกับแผนในแต่ละระดับ รวมทั้งนำนโยบายสำคัญ และสถานการณ์สภาพแวดล้อมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบริบทของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มากำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัด และแนวทางการดำเนินงานในการขับเคลื่อนภารกิจให้ได้ผลลัพธ์ตามที่กำหนด ตลอดจนพิจารณาความต่อเนื่องในการบริหารราชการแผ่นดินควบคู่กับการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาล เพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม โดยแผนปฏิบัติการฯ จะเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานของ ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์การมหาชน รวมทั้งเป็นเครื่องมือสำหรับผู้บริหารในการกำกับ ดูแล และติดตามผลการดำเนินงานของโครงการ และกิจกรรมต่างๆ ในแต่ละผลผลิต ให้สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ มีความคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารราชการแผ่นดินในภาพรวม เพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์ของเป้าหมายระดับชาติร่วมกันต่อไป จะเห็นได้ว่า จังหวัดบึงกาฬนั้นได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาการเกษตรที่มีความหลากหลาย และพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญของจังหวัดบึงกาฬนั้น คือยางพารา (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดบึงกาฬ, 2565)

ปัญหาของการพัฒนาคุณภาพชีวิต ปัจจุบันประเทศไทยเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ที่เราอาศัยอยู่นี้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทุกวินาที แนวคิดในการพัฒนาอะไรต่าง ๆ ถึงตอนนี้ก็ต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เราอยู่ในโลกยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงในแนวคิด

ด้วย เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในแนวคิดแล้ว การปฏิบัติในเชิงของการสร้างสรรค์ความเจริญที่เรียกว่า พัฒนาก็จะต้องเปลี่ยนไปฉะนั้นจึงได้ยินคำใหม่ๆ ซึ่งขยายจากความคิดเดิม หรือเปลี่ยนแปลงไปเลย เป็นจำนวนมาก เป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสารแน่นอนแล้วอย่างปฏิเสธไม่ได้เศรษฐกิจเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วนั้นเป็นความจริงแต่ประเทศไทยกลับต้องเผชิญปัญหาอันยิ่งใหญ่ตามมา คือปัญหาด้านสังคม กล่าวคือ เศรษฐกิจนั้นเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วจริงแต่ประเทศไทยกลับต้องเผชิญปัญหาอันยิ่งใหญ่ ตามมาคือ ปัญหาด้านสังคม กล่าวคือ ยิ่งพัฒนาด้านเศรษฐกิจให้ก้าวหน้ามากเท่าใด และความเจริญ ทางด้านวัตถุมีมากเท่าใด สภาพด้านจิตใจกลับเสื่อมลง จิตใจคนมีความสับสน ว้าวุ่น ขาดที่พึ่งทางใจ ครอบครัวที่เคยเข้มแข็งกลับอ่อนแอ แยกแยกชุมชนหมู่บ้านที่เคยเข้มแข็งก็แตกอยู่ในสภาพเดียวกัน ดัง จะเห็นได้ในหน้าข่าวสารที่เป็นระบบออนไลน์ เช่น กรณีที่มีการกราดยิงที่จังหวัดโคราช ๓๐ ศพ เป็นต้น จากกรณีที่เป็นข่าวสารในปัจจุบันนี้ ทำให้เห็นความไม่มั่นคงในการดำเนินชีวิตของประชาชนใน หลายพื้นที่ ซึ่งข่าวสารเองก็มีการที่เป็นข่าวที่เป็นจริงบ้างข่าวที่เป็นการสร้างกระแสบ้าง ประชาชนใน สภาวะปัจจุบันมีการบริโภคข่าวสารที่ง่ายกว่าสมัยก่อนเพียงแค่ผ่านโทรศัพท์มือถือได้ทุกที่ทุกเวลา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2550)

ในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมประชาชนนั้นถือเงินเป็นสรณะมากกว่าธรรมะ ผลของการ ปกครองที่แปลกหน้าและเศรษฐกิจที่ถือเงินเป็นสรณะ ได้ก่อปัญหาความสับสนในทางจริยธรรม แม้ใน เรื่องความดีความชั่ว เมื่อสังคมถือเงินและอาจเป็นความดี พระสงฆ์ไม่เข้าใจปัญหาซับซ้อน ก็ย่อมถูก ระบบทุนนิยมครอบงำเห็นตามไปว่า คนมีเงินมีอำนาจเป็นคนดี พระสงฆ์ส่วนมากจึงนำตนเองและวัด ไปพัวพันอยู่กับคนมีเงินมีอำนาจ ในขณะเดียวกันก็ตกเป็นทาสเศรษฐกิจแทนการเป็นทาสของพระ ธรรมโดยไม่รู้ตัว ปัญหาที่เห็นชัดในเวลานี้คือ วัดหรือพระสงฆ์ในเมืองมิได้เป็นตัวแทนสถาบันที่ทรง คุณธรรมไว้หรือเอื้ออาทรต่อสังคมอย่างเดิมแต่ตรงกันข้ามได้ทวีความเข้มข้นในทางเพิ่มพูนโลกธรรม ฝ่ายอิฏฐารมณ์ คือ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข และยึดติดและเพิ่มอหังการให้กับตนเองมากขึ้น อันเป็น การเอาเปรียบหรือเป็นกาฝากสังคมตามที่ถูกกล่าวหาด้วย เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะ ทางพระสงฆ์ขาด ความกล้าหาญทางจริยธรรมที่จะปกป้องเทิดทูนพระธรรมวินัยหรือความถูกต้องของสังคมแบบอย่าง ของชาวโลกไว้และขาดต่อทั้งความประพฤติและความรู้ซึ่งตรงกันข้ามกับพระมหาเถระบางรูปในอดีต และปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549)

ในปัจจุบันภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม โดยมุ่งให้คน เป็นศูนย์กลางการพัฒนา เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมมุ่ง ให้เกิดการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผน และการแก้ไขปัญหาของ ชุมชน ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล กระจายอำนาจการบริหารงานพัฒนาสู่ ท้องถิ่นเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ภายใต้การ สนับสนุนจากเจ้าหน้าที่รัฐ และการสนับสนุนความรู้ให้แก่ประชาชน เพื่อเพิ่มศักยภาพของประชาชน ให้สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชน เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาชนให้มีบทบาทในการ พัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท รวมถึงการมี ครอบครัวที่อบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจชุมชนและสิ่งแวดล้อมยั่งยืน โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม ของประชาชนเป็นหลักในการทำงาน เพื่อให้ประชาชนและองค์กรชุมชน ท้องถิ่นสามารถช่วยตนเอง และพึ่งพาตนเอง บริหารการพัฒนาได้ด้วยตนเองในที่สุด จังหวัดบึงกาฬ มีพื้นที่ 4,305,746 ตาราง

กิโลเมตร หรือ 2,691,091 ไร่ ตั้งอยู่จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ประกอบด้วย 8 อำเภอ 53 ตำบล (ตารางผนวกที่ 1) มีประชากร 422,042 คน (กรมการปกครอง, 2565) พืชเศรษฐกิจที่สำคัญพิจารณาจากพืชที่มีพื้นที่ปลูกมากและมีมูลค่าการส่งออกหรือแปรรูปโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศพืชเศรษฐกิจ 13 ชนิดพืช ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์มน้ำมัน อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์สับปะรดโรงงาน ลำไย เงาะทุเรียน มังคุด มะพร้าว และกาแฟ จากพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจดังกล่าว กรมพัฒนาที่ดินกำหนดระดับความเหมาะสมของพื้นที่ปลูก รายจังหวัด โดยวิเคราะห์จากสภาพพื้นที่ ลักษณะของดิน ปริมาณน้ำฝน แหล่งน้ำชลประทาน ร่วมกับการจัดการพื้นที่และลักษณะรายพืช โดยแบ่งระดับความเหมาะสม เป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) การปลูกพืชให้ผลตอบแทนสูง ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) การปลูกพืชให้ผลตอบแทนสูง แต่พบข้อจำกัด บางประการซึ่งสามารถบริหารจัดการได้ ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีข้อจำกัดบางประการของดินและน้ำ ส่งผลให้การผลิตพืชให้ผลตอบแทนต่ำ การใช้พื้นที่ต้องใช้ต้นทุนสูงในการจัดการ และมีความเสี่ยงจากน้ำท่วมและขาดน้ำ ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) จังหวัดบึงกาฬ มีพื้นที่พืชเศรษฐกิจสำคัญที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรก ได้แก่ ยางพารา ข้าว ปาล์มน้ำมัน และมันสำปะหลัง จากการวิเคราะห์แล้ว ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดบึงกาฬ จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกยางพารา โดยการศึกษาสภาพของพื้นที่และสภาพภูมิศาสตร์นั้น เป็นพื้นที่ ที่ประชาชนส่วนมากของพื้นที่นั้นปลูกยางพาราเป็นจำนวนมาก เพราะได้รับการส่งเสริมการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในเรื่องของความรู้ของการปรับปรุงดินเพื่อการปลูกยางพาราและพัฒนาพื้นที่ให้เป็นสวนยางพาราเป็นส่วนมากเพื่อที่จะพัฒนาเป็นพืชเศรษฐกิจของจังหวัดบึงกาฬ และองค์ภาคเอกชนนั้นก็ได้นำความร่วมมือกับภาครัฐโดยการเปิดรับซื้อผลิตภัณฑ์ที่ได้จากยางพารา เพื่อที่จะนำเข้าสู่อุตสาหกรรมในพื้นที่เพื่อที่จะแปรรูปยางพาราเพื่อการส่งออก ซึ่งจะเห็นได้ว่าจากกระบวนการของทั้งจังหวัดบึงกาฬนั้น ทั้งหน่วยงานที่เป็นภาครัฐ ภาคเอกชนต่างให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรสวนยางพาราทั้งสิ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค ภาวะปัจจุบันในด้านต่าง ๆ เพื่อที่จะเป็นการบูรณาการ หรือการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรสวนยางพาราในจังหวัดบึงกาฬ เพื่อการพัฒนา การบริหารจัดการชุมชนของเจ้าอาวาสในจังหวัดบึงกาฬ เพราะจากข้อมูลข้างต้นทำให้เห็นว่าเป็นพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กันหลายด้านโดยพระสงฆ์ในระดับเจ้าอาวาสในฐานะเป็นผู้นำด้านจิตใจต่อการสร้างความสามัคคีให้กับประชาชนในพื้นที่ให้ดำเนินชีวิตที่มีการประกอบอาชีพที่มีความหลากหลาย เช่น อาชีพเกษตรกรรม อาชีพการบริการด้านต่าง ๆ เป็นต้นให้อยู่ร่วมกันในสภาวะทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 ที่ประกอบด้วย 1. อุฏฐานสัมปทา หมายถึง ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น 2. อารักขสัมปทา หมายถึง ความถึงพร้อมด้วยการรักษา 3. กัลยาณมิตตตา หมายถึง ความถึงพร้อมด้วยการมีมิตรดี และ 4. สมชีวิตา หมายถึง ความถึงพร้อมด้วยการเลี้ยงชีวิตที่ดี เป็นเกณฑ์ในการประยุกต์ ให้เกิดการสร้างการอยู่ร่วมกันภายในชุมชน การต้อนรับนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมประเทศ และระดับโลกให้ได้รับการบริการที่ประทับใจเพื่อมีการบอกต่อ ให้เกิดการพัฒนาในด้านของสังคม ด้านประชาชน ได้อย่างมีคุณธรรมและจริยธรรมทางสังคมอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาหลักทฤษฎีธรรมมีกัตถะประโยชน์ 4 ในพระพุทธศาสนา
- 2.2 เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรสวนยางพาราในจังหวัดบึงกาฬ
- 2.3 เพื่อเสนอการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธรรมมีกัตถะประโยชน์ 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรสวนยางพาราในจังหวัดบึงกาฬ

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ทำให้ทราบหลักทฤษฎีธรรมมีกัตถะประโยชน์ 4 ในพระพุทธศาสนา
- 3.2 ได้ทราบสภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรสวนยางพาราในจังหวัดบึงกาฬ
- 3.3 ได้ผลการเสนอการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธรรมมีกัตถะประโยชน์ 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรสวนยางพาราใน จังหวัดบึงกาฬ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการศึกษาใน 2 วิธี คือ อาศัยเอกสารที่เกี่ยวข้องเป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเป็นต้นแบบ และการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง เป็นฐานในการนำเสนอและการอ้างอิง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกอันเป็นแหล่งข้อมูลที่เป็นหลักคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ทั้งภาษาบาลีและภาษาไทยที่มีความสัมพันธ์กับหลักทฤษฎีธรรมมีกัตถะประโยชน์ 4 2) ศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร งานวิจัย หนังสือที่นักปราชญ์ทั้งหลายเขียนไว้ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์หลักธรรม การบริหารจัดการ การพัฒนาของคณะสงฆ์ที่มีความสัมพันธ์กับประชาชน การจัดการทรัพยากร การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเชิงพุทธ การมีส่วนร่วมระหว่าง รัฐ วัด บ้าน ชุมชน กับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน หลักทฤษฎีธรรมมีกัตถะประโยชน์ 4 ในการบริหารจัดการ การบูรณาการหลักทฤษฎีธรรมมีกัตถะประโยชน์ 4 และหลักธรรมที่มีความสัมพันธ์กับหัวข้อเรื่อง วัตถุประสงค์ของการวิจัย 3) ศึกษาข้อมูลภาคสนาม จะใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ผ่านอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญปรับปรุงเป็นที่เรียบร้อยตามกรอบของการศึกษาวิจัย โดยใช้บุคคลที่ได้คัดเลือกโดยใช้เกณฑ์ของการศึกษาเรื่องวิจัยตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ จำนวน 30 รูป/คน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือในทางวิชาการและการนำเสนอในระดับชาติที่สร้างผลงานให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัย เชิงคุณภาพภาคสนาม โดยผู้วิจัย เลือกพื้นที่การเฉพาะในจังหวัดบึงกาฬเท่านั้นและผู้ให้ข้อมูลหลักการวิจัยครั้งนี้จะเป็นการศึกษาบริบทในพื้นที่ ที่ประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 60 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร ประกอบด้วย 1) เอกสารชั้นปฐมภูมิในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเอกสารที่เป็นปฐมภูมิประกอบการศึกษา ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 2) เอกสารชั้นทุติยภูมิในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้แบ่งเอกสารชั้นทุติยภูมิออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ เอกสารชั้น อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา เอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนาทั้งที่เป็นหนังสือและตำรา เอกสารที่เป็นงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ

วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ คุุณนิพนธ์ บทความที่เกี่ยวข้อง เอกสารทางวิชาการอื่น ๆ เช่น วารสาร นิติสาร สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ ที่เกี่ยวข้อง การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเนื้อหา ในงานวิจัยผู้วิจัย การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรสวนยางพาราในจังหวัดบึงกาฬ ในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหา สาเหตุของปัญหา และผลกระทบที่มีผลต่อ การบูรณาการหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 ต่อการสร้างสามัคคี พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 ของกลุ่มประชาชน พระสงฆ์ ในเขตจังหวัดบึงกาฬ และมุ่งเสนอแนวทางการแก้ปัญหา การบริหารจัดการพัฒนาสังคมการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรสวนยางพาราในจังหวัดบึงกาฬ ให้เกิดต้นแบบของการบริหารจัดการพัฒนาสังคม ชุมชน และคณะสงฆ์ ประชาชนในพื้นที่ และผู้ที่เกี่ยวข้อง อย่างยั่งยืน การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ใช้วิธีสร้างชุดคำถาม เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งจะสัมภาษณ์บุคคลที่เป็นแบบอย่างของผู้ที่มีปัญหาการบริหารจัดการพัฒนาสังคมในพื้นที่ตามกรอบของหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 เพื่อการสร้างความร่วมมือ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน รวมทั้งการสร้างสามัคคีในการปกครองคณะสงฆ์ในจังหวัดบึงกาฬ โดยใช้เกณฑ์ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นเกณฑ์ในการศึกษาคือหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 เป็นแนวคิดทฤษฎีในการศึกษา บนพื้นฐานของการบริหารจัดการพัฒนาสังคมให้เกิดคุณธรรม จริยธรรมทางสังคม และการทำการสัมภาษณ์จำนวน 30 ท่าน ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกบุคคลที่จะมาทำการสัมภาษณ์เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ประเด็นปัญหาเป็นตัวตั้ง แล้วหาคำตอบจากข้อมูลที่เก็บและรวบรวมไว้ เพื่อให้เป็นไปตามกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยที่ได้ตั้งไว้แล้ว ส่วนข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงพรรณนา วิธีการนำเสนอ เป็นการนำเสนอผลการวิจัยแบบเชิงพรรณนา (Descriptive) โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับคืนมาทั้งหมดแล้ว ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ 2) นำแบบสัมภาษณ์ ไปวิเคราะห์ข้อมูลตามหัวข้อที่ได้สัมภาษณ์มาตามลำดับ 3) สรุปประเด็นของแต่ละหัวข้อ 4) การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรสวนยางพาราในจังหวัดบึงกาฬ 5) นำผลการวิเคราะห์ไปสังเคราะห์โดยวิธีการพรรณนา 6) สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

5. ผลการวิจัย

5.1 หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 ในพระพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน 4 อย่าง บ้างเรียกว่า หัวใจเศรษฐกิจ “อุ อา กะ สะ” คือ 1) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น เช่น ขยันหมั่นเพียร เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการทำงานนั้น 2) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ รู้จักการใช้จ่ายเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด 3) กัลยาณมิตร คบคนดี ไม่คบคนชั่ว ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา และ 4) สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญ ทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์

5.2 สภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรสวนยางพาราในจังหวัดบึงกาฬ พบว่าประชาชนส่วนมากที่เป็นเกษตรกรสวนยางพารา มีคุณภาพชีวิตที่ดี เพราะมีโรงงานแปรรูปยางพารา เข้ามาตั้งโรงงานภายในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ หลายแห่ง เพื่อรับซื้อน้ำยางพาราไปแปรรูปเพื่อการส่งออก ทำให้ผลผลิตประเภทน้ำยางพาราสามารถขายออกได้ในราคาที่ดี และประชาชนก็มีการปลูกปลูกพืชไร่

เช่น ไร่สับปะรด ไร่ผักสวนครัว ไร่กล้วย เป็นต้น อีกส่วนก็ประกอบอาชีพ ยางพารา การประมงน้ำ เพราะพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่มีทั้ง ภูเขา ที่ลาดลุ่ม และติดกับแม่น้ำโขง จึงส่งผลในเรื่องของระบบเศรษฐกิจชุมชนที่มีความหลากหลาย แต่ปัญหาของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจะเป็นการที่ประชาชนไม่สามารถกำหนดราคาของผลผลิตทางการเกษตรได้เอง และไม่มีความรู้เรื่องเทคโนโลยีทางการจำหน่าย และการเกษตรสมัยใหม่เท่าที่ควร เพราะติดปัญหาเรื่องเงินทุน และองค์ความรู้ที่ครอบคลุม

5.3 การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรสวนยางพาราใน จังหวัดบึงกาฬ พบว่า 1) ด้านอุฏฐานสัมปทา ประชาชนดำเนินชีวิตด้วยความขยัน และมีรูปแบบในการดำเนินชีวิตที่เป็นระเบียบ มีปัญหาบวกลบความขยันจนเกิดความชำนาญในงานที่ทำให้การทำงานนั้นประสบความสำเร็จได้ง่ายโดยไม่เครียด 2) ด้านอารักขสัมปทา ประชาชนในพื้นที่ส่วนมาก รู้จักการรักษาทรัพย์ที่หามาได้ด้วยจากการรู้จักคุณค่า เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อบูรณาการสิ่งของ ข้าวของต่าง ๆ ให้สามารถเพิ่มมูลค่า เพิ่มรายได้ 3) ด้านกัลยาณมิตร ประชาชนส่วนมากมีความเข้าใจการคบคนดี ไม่คบคนชั่ว การดำรงตน เจริญ สันทนากับบุคคลในบ้านหรือนิคมนั้นด้วย การใช้คำพูดที่เป็นมิตร มีสมาจารบริสุทธิ์ เป็นคนมีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา และ 4) ด้าน สมชีวิตา มีการอยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 ในพระพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน 4 อย่าง บ้างเรียกว่า หัวใจเศรษฐกิจ "อ อุ อา กะ สะ" คือ 1) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น เช่น ขยันหมั่นเพียร เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการทำงานนั้น 2) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ รู้จักการใช้จ่ายเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด 3) กัลยาณมิตร คบคนดี ไม่คบคนชั่ว ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา และ 4) สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระไพรัช พุทธิสารโร (ไพรัชประพาฬทอง) 2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่ออนุรักษ์ และพัฒนาระบบนิเวศตามแนวพระไตรปิฎก ผลการวิจัยพบว่า ระบบนิเวศและนิเวศวิทยาในพระไตรปิฎก พบว่า นิเวศวิทยา หมายถึง การศึกษาความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตกับปัจจัยแวดล้อมทั้งที่เป็นสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตในธรรมชาติที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ต่อกันจนเป็นระบบที่เรียกว่า ระบบนิเวศ ระบบนิเวศมีความสำคัญ คือ เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้บริโภค และผู้ย่อยสลาย ซึ่งเกิดขึ้นได้ 2 ทาง คือ หายกายภาพ ได้แก่ ดิน น้ำ อากาศ อุณหภูมิ แสงแดด เป็นต้น และทางเคมี ได้แก่ แร่ธาตุและสารอาหารต่าง ๆ เป็นต้น ในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญกับระบบนิเวศเป็นอย่างมากเพราะเป็นสถานที่ที่ภิกษุสงฆ์ในสมัยพุทธกาลใช้เป็นที่พักปฏิบัติกิจทางศาสนาและเป็นที่อยู่อาศัยของภิกษุสงฆ์ในสมัยนั้นด้วย เช่น ป่าไม้ แม่น้ำลำธาร ถ้ำ ซอกเขา เรือนว่าง เป็นต้น อีกประการหนึ่งธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสถานที่ที่พระองค์ทรงประสูติ ตรัสรู้ ประกาศพระสัทธรรม และดับขันธปรินิพพาน สถานที่เหล่านี้ล้วนแล้วมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับระบบนิเวศทั้งสิ้น นอกจากนี้ในพระไตรปิฎกได้มีการบันทึกหลักฐานเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้หลายพระสูตร เช่น ปญฺญปาสาสูตร วนโรปสูตร ปโลกสูตร เป็นต้น จึงทำให้เกิดแนวคิดที่หลากหลายเกี่ยวกับระบบนิเวศที่นักวิชาการชาวตะวันตกได้นำไปศึกษาต่อยอดให้เกิดแนวคิดใหม่มาเป็นรูปแบบให้ผู้ศึกษาเรื่องระบบ

นิเวศใช้เป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป เช่น แนวคิดของนิโคลสัน แนวคิดของอังเดรอาทาและเบรินซ์ และแนวคิดของไมล์ เป็นต้น ซึ่งระบบนิเวศโดยทั่วไปมี 3 ระบบ ได้แก่ ระบบนิเวศบนบก ระบบนิเวศในน้ำ และระบบนิเวศในอากาศ แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาในระบบนิเวศตามแนวพระไตรปิฎก พบว่า การอนุรักษ์และการพัฒนา หมายถึง การรักษาไว้ให้คงเดิม รักษาสิ่งที่เคยมีเคยเป็นอยู่แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลง สร้างสรรค์ให้คงอยู่ในสภาพเดิมหรือในลักษณะเดิม หรือส่งเสริมและพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นเพื่อให้สิ่งนั้นดำรงอยู่ต่อไปอย่างยาวนาน ในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์ระบบนิเวศมี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบของการอนุญาตและรูปแบบของข้อห้าม เช่น อนุญาตให้ภิกษุสงฆ์ใช้เป็นที่พักอาศัย 4 ห้ามภิกษุสงฆ์ที่อาศัยป่าเป็นเสนาสนะ บ้วนน้ำลาย ขับถ่ายอุจจาระและปัสสาวะลงในแม่น้ำและบนแผ่นดิน (ยกเว้นภิกษุรูปนั้นป่วย) ห้ามพรากรุกตคาม เป็นต้น

6.2 สภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรสวนยางพาราในจังหวัดบึงกาฬ พบว่า ประชาชนส่วนมากที่เป็นเกษตรกรสวนยางพารา มีคุณภาพชีวิตที่ดี เพราะมีโรงงานแปรรูปยางพาราเข้าตั้งโรงงานภายในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ หลายแห่ง เพื่อรับซื้อน้ำยางพาราไปแปรรูปเพื่อการส่งออก ทำให้ผลผลิตประเภตนํ้ายางพาราสามารถขายออกได้ในราคาที่ดี และประชาชนก็มีการปลูกปลูกพืชไร่ เช่น ไร่อ้อย ไร่สับปะรด ไร่ผักสวนครัว ไร่กล้วย เป็นต้น อีกส่วนก็ประกอบอาชีพ ยางพารา การประมงน้ำ เพราะพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่มีทั้ง ภูเขา ที่ลาดลุ่ม และติดกับแม่น้ำโขง จึงส่งผลในเรื่องของระบบเศรษฐกิจชุมชนที่มีความหลากหลาย แต่ปัญหาของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจะเป็นการที่ประชาชนไม่สามารถกำหนดราคาของผลผลิตทางการเกษตรได้เอง และไม่มีความรู้เรื่องเทคโนโลยีทางการจำหน่าย และการเกษตรสมัยใหม่เท่าที่ควร เพราะติดปัญหาเรื่องเงินทุน และองค์ความรู้ที่ครอบคลุม ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพล ธาระวงศ์ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพของบุคลากรหน่วยงานของรัฐในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์คือ แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการชีวิตให้มั่นคงมีประโยชน์สุขในปัจจุบัน ประกอบด้วยหลัก 4 ประการคือ 1) อุฏฐานสัมปทาถึงพร้อมด้วยความหมั่นเพียร 2) อารักขสัมปทาถึงพร้อมด้วยการรักษา 3) กัลยาณมิตตตาการคบเพื่อนที่ดีมีคุณธรรม และ 4) สมชีวิตาการดำรงชีพของตนพอเหมาะตามสมควรแก่ชีวิตหลักการทั้ง 4 ประการนี้เรียกสั้น ๆ ได้ว่า “ขยันรักษาคบมิตรดำรงชีพพอเหมาะ” พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ของบุคลากรหน่วยงานของรัฐในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานีทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านความขยันหมั่นเพียร (อุฏฐานสัมปทา) 2) ด้านการบำรุงรักษา (อารักขสัมปทา) 3) ด้านการเลือกคบมิตร (กัลยาณมิตตตา) และ 4) ด้านความเป็นอยู่อย่างเหมาะสม (สมชีวิตา) โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก แนวทางการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพของบุคลากรหน่วยงานของรัฐมี 4 ด้าน คือ 1) ด้านความขยันหมั่นเพียร (อุฏฐานสัมปทา) คือต้องมีความขยันหมั่นเพียรมีความอดทน มุ่งมั่น ขยันและรับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ 2) ด้านการบำรุงรักษา (อารักขสัมปทา) คือต้องรู้จักนำสิ่งของที่ชำรุดแล้วนำกลับมาใช้ใหม่ให้เป็นประโยชน์รวมทั้งรักษาสมบัติทั้งของตนเองและของส่วนรวม 3) ด้านการเลือกคบมิตร (กัลยาณมิตตตา) คือ ต้องเลือกคบเพื่อนที่ดีมีศีลธรรมคบคนที่สามารถปรึกษาหารือและ 4) ด้านความเป็นอยู่อย่างเหมาะสม (สมชีวิตา) คือทำหน้าที่ทุกอย่างด้วยความไม่ประมาทและดำรงชีวิตตามฐานะความเป็นอยู่และการรู้จักประมาณตนเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต

6.3 การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรสวนยางพาราใน จังหวัดบึงกาฬ พบว่า 1) ด้านอุฏฐานสัมปทา ประชาชนดำเนินชีวิตด้วยความขยัน และมีรูปแบบในการดำเนินชีวิตที่เป็นระเบียบ มีปัญหาบวกลความขยันจนเกิดความชำนาญในงานที่ทำให้การงานนั้นประสบความสำเร็จได้ง่ายโดยไม่เครียด 2) ด้านอารักขสัมปทา ประชาชนในพื้นที่ส่วนมากรู้จักการรักษาทรัพย์ที่หามาได้ด้วยจากการรู้จักคุณค่า เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อบูรณาการสิ่งของ ข้าวของต่าง ๆ ให้สามารถเพิ่มมูลค่า เพิ่มรายได้ 3) ด้านกัลยาณมิตร ประชาชนส่วนมากมีความเข้าใจการคบคนดี ไม่คบคนชั่ว การดำรงตน เจริญ สันทนากับบุคคลในบ้านหรือนิคมนั้นด้วยการใช้คำพูดที่เป็นมิตร มีสมาจารบริสุทธิ์ เป็นคนมีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา และ 4) ด้าน สมชีวิตา มีการอยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติ กรวัชรกิจ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักอริยบท 4 เพื่อการจัดการในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาหลักการเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจะเน้นกิจกรรมในการใช้ทรัพยากรขององค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยมีวิธีการวางแผน การจัดองค์กร การจูงใจ และการควบคุม โดยยึดหลักหลักการและเหตุผลของวิสาหกิจชุมชนที่ถูกต้อง และนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม

7. องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยพบว่าการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรสวนยางพาราใน จังหวัดบึงกาฬ 1) ด้านอุฏฐานสัมปทา ประชาชนดำเนินชีวิตด้วยความขยัน และมีรูปแบบในการดำเนินชีวิตที่เป็นระเบียบ มีปัญหาบวกลความขยันจนเกิดความชำนาญในงานที่ทำให้การงานนั้นประสบความสำเร็จได้ง่ายโดยไม่เครียด 2) ด้านอารักขสัมปทา ประชาชนในพื้นที่ส่วนมากรู้จักการรักษาทรัพย์ที่หามาได้ด้วยจากการรู้จักคุณค่า เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ผ่านสื่อออนไลน์ เพื่อบูรณาการสิ่งของ ข้าวของต่าง ๆ ให้สามารถเพิ่มมูลค่า เพิ่มรายได้ 3) ด้านกัลยาณมิตร ประชาชนส่วนมากมีความเข้าใจการคบคนดี ไม่คบคนชั่ว การดำรงตน เจริญ สันทนากับบุคคลในบ้านหรือนิคมนั้นด้วยการใช้คำพูดที่เป็นมิตร มีสมาจารบริสุทธิ์ เป็นคนมีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา และ 4) ด้าน สมชีวิตา มีการอยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทางการเกษตร ควรที่จะออกมาให้ความรู้กับประชาชนที่มีการประกอบอาชีพทางการเกษตรที่มีหลายกลุ่ม เช่น การจัดงานสัมมนา การสอน เพื่อสร้างองค์ความรู้ให้กับประชาชน เช่น การจัดจำหน่ายสินค้าที่ไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง การจำหน่ายสินค้าออนไลน์ การแปรรูปสินค้าทางการเกษตร เป็นต้น

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ความขยันหมั่นเพียรของประชาชนในพื้นที่ต้องมีความเข้าใจกับเทคโนโลยีด้วย เพื่อที่จะเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการสร้างโอกาสในการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีประชาชน

8.2.2 การรู้จักรักษาทรัพย์ และประหยัด ต้องทำความเข้าใจถึงสิ่งของที่สร้างความอยากที่มีมากในสื่อออนไลน์ปัจจุบัน ถึงสิ่งที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต และความอยากให้เป็นเพื่อที่จะมีการคิดวิเคราะห์ก่อนที่จะตัดสินใจใช้จ่ายทรัพย์ให้ได้ผลประโยชน์ต่อครอบครัวมากที่สุด

8.2.3 การคบคนดีเป็นมิตร จะเป็นการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีไปพร้อมกับการดำเนินชีวิต เพราะเพื่อนที่ดีก็จะนำพาแต่เรื่องที่ดีมาให้โอกาสดี ๆ มาสู่ เพื่อที่จะเป็นการรู้จักเพื่อนที่ดีต้องรู้จักเข้าหาเพื่อนตามสถานที่ต่าง ๆ ที่เป็นมงคล

8.2.4 การเลี้ยงชีพตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หามาได้เป็นการสร้างความพึงพอใจในสิ่งที่มีตัวและมีและจะเป็นการดำเนินชีวิตและพร้อมที่จะเปิดรับการเรียนรู้ที่จะหารายได้ให้มากขึ้นเพื่อให้เกิดความพอเพียงในการใช้ชีวิตของตนเองและครอบครัวให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรศึกษาในหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สถาบันครอบครัวควรปฏิบัติ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตรอบด้าน

8.3.2 ควรศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมของคนในสังคมไทย เกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา

8.3.3 ควรศึกษาหลักธรรมเรื่องพรหมวิหารธรรมกับการแก้ปัญหาครอบครัวสังคม เศรษฐกิจของประเทศไทย

8.3.4 ควรศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคมไทยปัจจุบัน

9. เอกสารอ้างอิง

- กิตติ กรวัชรกิจ. (2565). **การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการจัดการในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ณัฐพล ธาระวงศ์. (2559). **การศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพของบุคลากรหน่วยงานของรัฐในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2550). **รุ่งอรุณของการศึกษา เบิกฟ้าแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์สวย จำกัด.
- พระไพรีช พุทธิสารโร (โพธิ์ประพาฬทอง). (2565). **แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาาระบบนิเวศตามแนวพระไตรปิฎก**. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดบึงกาฬ. (2565). **แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัดบึงกาฬ พ.ศ. 2566 – 2570**. บึงกาฬ : สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดบึงกาฬ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). (ร่าง) **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2555-2560)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความเอาใจใส่ในงานการให้คำปรึกษาและมีเมตตาอย่างยิ่งของ พระมหาไพฑูรย์ สิริธมโม, ดร. ประธานที่ปรึกษา และพระมหาประทีป อภิวิฑฒโน, ผศ.ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำตรวจแก้ข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้สมบูรณ์ที่สุด ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งในความเมตตากรุณาของอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ศึกษาการส่งเสริมการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

ในเขตอำเภอนพพิตสัย จังหวัดหนองคาย*

AN APPLICATION OF THE PRINCIP OF THE FOUR VIRTUES CONDUCTIVE TO THE
BENEFITS IN THE PRESENT FOR DEVELOPING THE AGRICULTURISTS' QUALITY
OF LIFE IN PARA RUBER PARK IN BUENKAN PROVINCE

พระมหาพุทธพัฒน์ พุทธรัง (คำวิมล)¹, พระครูจิตรธรรมธัช²,

พระมหาไพฑูรย์ สิริธมโม³

Phramaha Phutthaphat Buddhasaro (Khamwimon)¹, Phrakruchirathamthat²,

Phramaha Paitoon Siridhammo³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{1,2,3}

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.^{1,2,3}

Email : 6502205019@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในเขตอำเภอนพพิตสัย จังหวัดหนองคาย และ 3) เพื่อศึกษาการส่งเสริมการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในเขตอำเภอนพพิตสัย จังหวัดหนองคาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในประเทศไทย เป็นโครงการที่นำหลักของศีล 5 มาเป็นการขับเคลื่อนการดำเนินงานในรูปแบบของการบูรณาการความร่วมมือ ทั้งจากคณะสงฆ์ ภาครัฐและเอกชน โดยมีคณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ทั้งระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน เพื่อให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 2. การบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในเขตอำเภอนพพิตสัย จังหวัดหนองคาย พบว่า มีลักษณะการบริหารจัดการที่เชื่อมโยงยุทธศาสตร์ชาติที่ 1 ประกอบไปด้วย กระบวนการจัดการ การบริหารบุคลากร การบริหารงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ ให้เกิดความสมดุล และมีประสิทธิภาพ มีแนวความคิดในการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อความสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ โดยให้สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมสังคมท้องถิ่น 3. การส่งเสริมการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในเขตอำเภอนพพิตสัย จังหวัดหนองคาย พบว่า มี 4 แนวทาง ได้แก่ 1) การวางแผน มีการจัดประชุมคณะกรรมการประจำหมู่บ้าน และการรณรงค์เผยแพร่ให้ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเห็นคุณค่าของการรักษาศีล 5 2) การจัดองค์กร มีการขับเคลื่อนประสานงานระดับคณะสงฆ์ และข้าราชการระดับอำเภออย่างเป็นรูปธรรม 3) งานบุคลากร มีการส่งเสริมสร้างบุคลากรใหม่หรือหาทายาทสืบต่อการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในเขตอำเภอนพพิตสัย จังหวัดหนองคาย และ

4) การอำนวยความสะดวก มีการสร้างกลไกความสะดวกในสื่อสารกับหน่วยงานต่าง ๆ โดยการสั่งการตามลำดับชั้นของสายการปกครอง เพื่อขับเคลื่อนโครงการให้เกิดประสิทธิผล

คำสำคัญ : 1. การส่งเสริม 2. การดำเนินงาน 3. โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

ABSTRACT

The objectives of this research are (1) to study the operation of the Five Precepts observing village project in Thailand (2) to study the management of the Five precepts observing village projects in the territory of Phon Pisai District Nongkhai Provinc and (3) to study the enhancement of operation in the Five precepts observing village projects in the territory of Phon Pisai District, Nongkhai Province. This research is the qualitative research. The research instrument was an interview form. Data analysis was performed using descriptive analysis.

The results of research are found that: 1. The operation of the Five Precepts observing village Projects in Thailand is the project that provides the Five Precepts for moving the operation in the integrative formats of participation from the Buddhist monks, state sector and private sector by having the committee of the Five Precepts observing village project in the level of provinces, districts, subdistricts and village in order to encourage all sectors in society to participate in operation and creation of unity by using the principle of Dhamma in Buddhism. 2. The management of the Five Precepts observing village project in the territory of Phon Pisai District, Nongkhai Province is found that the characteristics of management that connect with the national strategy 1 consist of process of managing the personnel administration, managing the budgets and materials to be equivalent and to be sufficient and to have the concept in developing the machinery for operating the Five Precepts observing village project for accomplishment and achieving the objectives agreeable to the tradition of local society. 3. The enhancement of operating the Five Precepts observing Village Project in the territory of Pho Pisai District, Nongkhai Province is found that to have 4 methods, that is, 1) Planning: to provide the meeting the village committee and propagate or broadcast the news to people in the village or the community to realize of value of Five Precepts 2) to provide the organization for operating the connection with Buddhist monks and the officials in the District level as concrete 3) the personnel work is to enhance the new personnel or find out the heiress to operate the Five Precepts observing village project in the territory of Phon Pisai District, Nongkhai Province and 4) for direction, to provide creation of machinery for convenience in

communication with various organizations by ordering in accordance with the administrative direction for operating the project effectively.

Keywords : 1. Promotion 2. Operation 3. Village project keeping the 5 precepts

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สังคมไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ปัจจุบันที่ส่งผลอย่างชัดเจนต่อวิถีชีวิต ปัจจุบันนี้คนเราส่วนใหญ่รู้จักศีล 5 แต่ไม่มีผู้ใดคิดที่จะปฏิบัติตาม ด้วยสภาพสังคมในปัจจุบัน คนเริ่มจะเห็นการกระทำที่มันไม่ดีเป็นเรื่องปกติ ส่วนคนที่ทำความดีก็ดูเหมือนว่าจะเป็นคนไม่ปกติและอาจจะดำเนินชีวิตในสังคมไม่ราบรื่น เนื่องจากคนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจศีล ๕ อย่างแท้จริงและลึกซึ้ง จึงทำให้หลงทำผิดไปโดยไม่ตั้งใจ ตลอดจนการให้ความหมายและคุณค่าต่อคำว่า “ความดีและความเจริญ” โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาประยุกต์ใช้ในสังคมไทย และในสังคมปัจจุบัน เราจะได้รับข่าวสารจากสื่อต่างๆ ในด้านลบที่สะท้อนปัญหาของสังคมซึ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้น มีหลายรูปแบบมีความซับซ้อนและรุนแรงที่แตกต่างกัน เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาคอร์รัปชัน ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการล่องละเมิดทางเพศ ปัญหาโรคเอดส์ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้เกิดจากการอยู่ร่วมกันของสังคมมนุษย์ซึ่งเป็นสภาพการณ์ที่กระทบกับคนส่วนใหญ่ในสังคม และทุกคนไม่ยากให้มันเกิดขึ้น แต่ทุกคนต่างก็เห็นว่ามันสามารถจะแก้ไขได้ด้วยการกระทำร่วมกัน ส่วนความซับซ้อนและรุนแรงของปัญหาต่าง ๆ นั้นเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็ว ความไร้ระเบียบของสังคมที่นับวันจะมีมากขึ้น ความเปราะบางของพฤติกรรมอย่างรุนแรงไปจากบรรทัดฐานของสังคมดั้งเดิม เช่น การเปลี่ยนจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมืองเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรมแล้วพัฒนามาเป็นสังคมเทคโนโลยี สังคมเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นลำดับ ก่อปรกับการเพิ่มขึ้นของประชากร การอพยพย้ายถิ่นทั้งในประเทศและระหว่างประเทศอย่างไร้พรมแดน จนทำให้การขยายตัวของเมืองเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ด้วยสาเหตุหลายประการจึงส่งผลให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมที่มีปัญหา เช่น การใช้ความรุนแรง ปัญหาการลักขโมย ปัญหาการเบียดเบียนแย่งชิงทรัพยากรกัน และกันปัญหาการล่องละเมิดทางเพศในรูปแบบต่าง ๆ ปัญหาการนอกใจคู่สมรส ปัญหาการฉ้อโกงด้วยกลด้วยวิธีการต่าง ๆ ปัญหาการมั่วสุมเสพยาเสพติดของคนในสังคม เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่เพิ่มและทวีความรุนแรงขึ้นทุกวันจนกลายเป็นปัญหาที่ยากจะแก้ไขได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา, 2559)

ได้ส่งผลต่อการบริโภคแบบแผนการเลี้ยงดู และปฏิสัมพันธ์ของสถาบันทางสังคมในระดับต่างๆ ให้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว กระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่มีลักษณะไร้รากฐานทางวัฒนธรรมและชาติโลกทัศน์ทางคุณธรรม จริยธรรมนั้น เป็นส่วนหนึ่งของแก่นแกนปัญหาเชิงโครงสร้างที่ดำรงอยู่ในทุกระดับความสัมพันธ์ของสังคมไทยขณะนี้ ดังนั้นรัฐบาลปัจจุบันจึงให้ความสำคัญต่อการปรับทัศนคติด้านการพัฒนาของคนในสังคม รวมทั้งการจัดทำและวัดประเมินผลแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อลดอคติของการพัฒนากระแสหลัก เพื่อเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการสร้างสังคมปรองดอง ส่งเสริมแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ คำนึงถึงรากฐาน

ทางวัฒนธรรมไทย ซึ่งสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการยกระดับมาตรฐานการดำเนินชีวิตให้กับสังคมไทย ในอนาคตได้ภายใต้นโยบายของรัฐบาลปัจจุบันนั้น ได้กำหนดนโยบายและแนวทางอย่างชัดเจนในการ ส่งเสริมการใช้หลักการวิชาการและสนับสนุนบทบาทให้องค์กรทางพระพุทธศาสนามีความสำคัญใน การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างสันติสุขและความปรองดอง สมานฉันท์ในสังคมไทยอย่างยั่งยืน ตลอดจนส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ปัญหา ที่กล่าวถึงนี้ ล้วนเป็นปัญหาที่เกิดจากการล่งละเมิดศีล 5 ซึ่งเป็นหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐานของ มนุษยชาติตามหลักการของพระพุทธศาสนา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา, 2559)

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในฐานะหน่วยงานราชการที่มีภารกิจในการส่งเสริมให้ สังคมไทยมีศีลธรรม และคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวทาง ของพระพุทธศาสนาจึงได้กำหนดกิจกรรม ในการสนับสนุนส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนทุกเพศทุกวัย ได้นำหลักธรรมคำสอนทาง พระพุทธศาสนาไปพัฒนา ชีวิต ครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยเน้นการรณรงค์ ส่งเสริมและ สนับสนุนให้มี “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ขึ้นในทุกส่วนของประเทศ ตามดำริที่เจ้าประคุณสมเด็จพระ มหารัชมังคลาจารย์ ได้ประทานโอวาทไว้ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2556 ความว่า “อันว่าศีล 5 เป็นการสำคัญมนุษย์ เมื่อทุกคนมีศีล 5 ด้วยกัน สังคมนั้น ๆ คือ ประชาชนย่อมจะอยู่เย็นเป็นสุขเมื่อ เป็นไปได้ ขอให้ชื่อหมู่บ้านนั้นว่า หมู่บ้านรักษาศีล 5” ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของคณะรักษาความ สงบแห่งชาติ (คสช.) ที่ มอบหมายภารกิจให้ส่วนราชการ สร้างความปรองดองสมานฉันท์แก่ ประชาชนในชาติ โดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินการพร้อมกันทั้ง 77 จังหวัด (สำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2556)

ดังนั้น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงได้ร่วมกับคณะสงฆ์จังหวัดหนองคาย หน่วยงานราชการ สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์กรเครือข่ายชาวพุทธ ได้ขับเคลื่อนโครงการเพื่อสนับสนุนนโยบายดังกล่าว ในการดำเนินงาน ภายในจังหวัดหนองคาย ได้ยึดแนวการปฏิบัติงานโครงการตาม “แนวทางการดำเนินงานโครงการ หมู่บ้านรักษาศีล 5 : ชาวประชาเป็นสุข ในดำริของสมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ สมเด็จพระสังฆราช” โดยแบ่งการทำงานออกเป็น 2 สาย ดังนี้ ในส่วนฝ่ายราชการหรือฝ่ายฆราวาสใน จังหวัด จะเริ่มจากผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารโครงการระดับจังหวัด โดยมีผู้ว่า ราชการจังหวัดเป็นประธาน วัฒนธรรมจังหวัดร่วมกับผู้อำนวยการสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัด เป็น เลขาธิการร่วม จากนั้นจะมีการแต่งตั้งคณะทำงานโครงการฯ ประจำหมู่บ้าน โดยมีเจ้าอาวาสเป็น ประธาน ผู้ใหญ่บ้านเป็นรองประธานมีนักวิชาการวัฒนธรรมประจำอำเภอ เป็นคณะทำงานและ เลขาธิการ และมีผู้ที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นคณะทำงาน และผู้ช่วยเลขานุการซึ่งทางฝ่ายราชการจะ มี นายอำเภอ อบจ. อบต. เทศบาล กำนันผู้ใหญ่บ้าน คอยให้การช่วยเหลือสนับสนุนการจัดกิจกรรม ทางศาสนาส่งเสริมให้มีการรักษาศีล ๕ เพื่อให้กำลังใจผู้ที่ขับเคลื่อนโครงการของฝ่ายคณะสงฆ์ ในส่วน ของฝ่ายคณะสงฆ์ในจังหวัด จะเริ่มจากเจ้าคณะจังหวัดเป็นที่ปรึกษาในคณะกรรมการบริหาร โครงการระดับจังหวัด และมีผู้แทนเจ้าคณะจังหวัดทั้ง 2 นิการเป็นกรรมการร่วมบริหารโครงการ จากนั้นจะเป็นคณะทำงานโครงการฯ ประจำหมู่บ้าน มีเจ้าคณะอำเภอเจ้าคณะตำบลเป็นที่ปรึกษา เจ้าอาวาสเป็นประธาน พระผู้ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาส จะเป็นผู้ช่วยเลขานุการทำหน้าที่

ประสานงาน มี อปต. (หน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบล) เป็นคณะทำงาน จากการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ในจังหวัดหนองคาย ได้ดำเนินการเข้าสู่ระยะที่ ๓ เป็นระยะที่สร้างความร่วมมือระหว่าง บ้าน วัด และ โรงเรียน ซึ่งในการดำเนินการในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 ได้เสร็จสิ้นไปเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะศึกษาถึงสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ในจังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เพราะโครงการได้ดำเนินการ ตามกระบวนการที่มีการสร้างความร่วมมือกับทุกหน่วยงานภายในจังหวัดหนองคาย และส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนภายในจังหวัด สู่อำเภอ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในเขตอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย เพื่อที่จะได้พัฒนาในส่วนที่ยังมีปัญหาให้ดียิ่งขึ้น อันจะเป็นการต่อยอดในการพัฒนาสังคมชุมชนอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในประเทศไทย
- 2.2 เพื่อศึกษาการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในเขตอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย
- 2.3 เพื่อศึกษาการส่งเสริมการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในเขตอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 3.1 ได้ทราบการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในประเทศไทย
- 3.2 ได้ทราบการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในเขตอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย
- 3.3 ได้การส่งเสริมการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในเขตอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศึกษาผลสัมฤทธิ์ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในเขตอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยไว้ดังนี้ รวบรวมข้อมูลทางเอกสาร ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ดังนี้ 1) เอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 2) เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ อรรถกถา ฎีกา หนังสือ สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์รายงานการวิจัย เอกสาร และเว็บไซต์ต่าง ๆ ตลอดจนข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับนำเสนอแนวทางการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในเขตอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ศึกษาจากแหล่งสถานที่จริง ได้แก่ คือ ชุมชนในเขตอำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ทั้งหมด 11 ตำบล ประกอบด้วย 1. ตำบลจุมพล 2. ตำบลสร้างนางขาว 3. ตำบลวัดหลวง 4. ตำบลกุดบง 5. ตำบลชุมช้าง 6. ตำบลทุ่งหลวง 7. ตำบลเหล่าต่างคำ 8. ตำบลนาหนัง 9. ตำบลเขม 10. ตำบลบ้านโพธิ์ 11. ตำบลบ้านผือ กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัย

ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นการคัดเลือกด้วยวิธีการเจาะจงเลือก โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก ชุมชนในสนามวิจัย อนุญาตให้เก็บข้อมูลมีวิธีชีวิตและอยู่จริงในสนามวิจัยประกอบด้วย เจ้าคณะอำเภอโพธิ์ชัย เจ้าคณะตำบล ผู้นำชุมชน ผู้อำนวยการสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย ประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งทั้งหมดจำนวน 28 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือการวิจัย ๒ ประเภท คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในเขตอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย การเก็บรวบรวมข้อมูล 1. กำหนดข้อมูลและตัวชี้วัด เป็นการกำหนดว่าข้อมูลที่ต้องการมีอะไรบ้าง โดยการศึกษาและวิเคราะห์จากวัตถุประสงค์หรือปัญหาของการวิจัยเพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย และจะใช้อะไรเป็นตัวชี้วัดจึงจะได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง 2. กำหนดแหล่งข้อมูล รวมเป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ จำนวนทั้งสิ้น 28 รูป/คน 3. นำเครื่องมือวิจัยไปใช้สัมภาษณ์ โดยคณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก รวมเป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ จำนวนทั้งสิ้น 28 รูป/คน การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการรวบรวมที่มีอยู่อย่างเป็นระบบ สะดวก และง่ายต่อการค้นหาข้อมูล ในการจัดทำแฟ้มเพื่อประโยชน์ต่อการค้นหาข้อมูล ประกอบด้วย แฟ้มข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก และการสนทนากลุ่ม หรือสัมภาษณ์กลุ่มย่อย หรือสัมภาษณ์กลุ่มย่อยประกอบด้วยข้อมูล 2 ส่วน คือ ข้อมูลที่เป็นแบบบันทึกการสัมภาษณ์และแบบบันทึกการสนทนากลุ่มประกอบด้วย ชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วันที่ ช่วงเวลา สถานที่สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ครั้งที่ ชื่อผู้สัมภาษณ์ บทสัมภาษณ์ ข้อมูลที่เป็นแบบวิเคราะห์การสัมภาษณ์เจาะลึก/การสนทนากลุ่ม หรือสัมภาษณ์กลุ่มย่อยซึ่งประกอบด้วยชื่อผู้ให้ข้อมูล ชื่อผู้สัมภาษณ์ คำหลักบรรยาย เหตุการณ์/สถานการณ์ และการตีความเบื้องต้นแล้วจึงทำการวิเคราะห์เชิงพรรณนา การนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลในลักษณะการพรรณนาความประกอบภาพถ่าย และการพรรณนาประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในเขตอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย อันจะนำมาซึ่งองค์ความรู้ของการวิจัย และการนำไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและการพัฒนาต่อไป

5. ผลการวิจัย

5.1 การดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในประเทศไทย เป็นโครงการที่นำหลักของศีล 5 มาเป็นการขับเคลื่อนการดำเนินงานในรูปแบบของการบูรณาการความร่วมมือ ทั้งจากคณะสงฆ์ ภาครัฐและเอกชน โดยมีคณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ทั้งระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน เพื่อให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

5.2 การบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในเขตอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย พบว่ามีลักษณะการบริหารจัดการที่เชื่อมโยงยุทธศาสตร์ชาติที่ 1 ประกอบไปด้วย กระบวนการจัดการ การบริหารบุคลากร การบริหารงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ ให้เกิดความสมดุล และมีประสิทธิภาพ มีแนวความคิดในการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อความสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ โดยให้สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมสังคมท้องถิ่น

5.3 การส่งเสริมการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในเขตอำเภอโพธิ์พิสัย จังหวัดหนองคาย พบว่า มี 4 แนวทาง ได้แก่ 1) การวางแผน มีการจัดประชุมคณะกรรมการประจำหมู่บ้าน และการรณรงค์เผยแพร่ให้ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเห็นคุณค่าของการรักษาศีล 5 2) การจัดองค์กร มีการขับเคลื่อนประสานงานระดับคณะสงฆ์และข้าราชการระดับอำเภออย่างเป็นรูปธรรม 3) งานบุคลากร มีการส่งเสริมสร้างบุคลากรใหม่หรือหาทายาทสืบทอดการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล 5 ในเขตอำเภอโพธิ์พิสัย จังหวัดหนองคาย และ 4) การอำนวยความสะดวก มีการสร้างกลไกลดความสับสนในสื่อสารกำกับหน่วยงานต่าง ๆ โดยการสั่งการตามลำดับชั้นของสายการปกครอง เพื่อขับเคลื่อนโครงการให้เกิดประสิทธิผล

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในประเทศไทย เป็นโครงการที่นำหลักของศีล 5 มาเป็นการขับเคลื่อนการดำเนินงานในรูปแบบของการบูรณาการความร่วมมือ ทั้งจากคณะสงฆ์ ภาครัฐและเอกชน โดยมีคณะกรรมการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ทั้งระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน เพื่อให้ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูธรรมธรไพฑูรย์ ญาณวิบูล (พิศาลชิโรภาส) (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักศีล 5 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวชุมชน ในจังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินชีวิตตามหลักศีล 5 ไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวันของชาวชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นการที่ทุกฝ่ายร่วมมือกันขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 กันมาอย่างต่อเนื่อง การปฏิบัติตามหลักศีล 5 สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นได้โดยการรักษาศีล 5 และการบูรณาการหลักศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวชุมชนในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยความร่วมมือกันระหว่างชุมชน วัด และราชการ (บวร) ที่ร่วมกันดำเนินกิจกรรมทางสังคมโดยใช้หลักศีล 5 และหลักธรรมสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยบูรณาการกับกิจกรรมของชุมชน ดังนี้ 1) ด้านหลักประกันชีวิต ใช้หลักสัจจะธรรมกับการส่งเสริมความสามัคคีและคุ้มครองสิทธิ ทำให้ลดปัญหาการมุงร้ายต่อชีวิต 2) ด้านหลักประกันทรัพย์สิน ใช้หลักคิหิสุขกับการตั้งกองทุนการเงิน/สวัสดิการ เพื่อช่วยเหลือประชาชน ทำให้ลดปัญหาการลักขโมยทรัพย์สินในชุมชน 3) ด้านหลักประกันครอบครัว ใช้หลักขรวาสธรรมกับการส่งเสริมครอบครัวสัมพันธ์ของหมู่บ้าน ทำให้ลดปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ 4) ด้านหลักประกันสังคม ใช้หลักสังคหัตถุธรรมกับการส่งเสริมการรักษามารยาทการพูดในชุมชน ทำให้ลดปัญหาการหลอกลวงและความขัดแย้งกันในชุมชน และ 5) ด้านหลักประกันสุขภาพ ใช้หลักกุฎติธรรมกับการส่งเสริมการลด ละ เลิก อบายมุข และยาเสพติด ทำให้ลดปัญหาเสพติดในชุมชน ซึ่งทำให้ชาวชุมชนในจังหวัดสมุทรสงครามมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อยู่ร่วมกันด้วยความรักสามัคคีและสันติสุขได้อย่างยั่งยืน

6.2 การบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในเขตอำเภอโพธิ์พิสัย จังหวัดหนองคาย พบว่า มีลักษณะการบริหารจัดการที่เชื่อมโยงยุทธศาสตร์ชาติที่ 1 ประกอบไปด้วย กระบวนการจัดการ การบริหารบุคลากร การบริหารงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ ให้เกิดความสมดุล และมีประสิทธิภาพ มีแนวความคิดในการพัฒนาหลักการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อความสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ โดยให้สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมสังคมท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ พระสมุห์ชัยรัตน์ สีลวฑฺฒโน (ภูมาลี) (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษาพฤติกรรมรักษาศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน

โรงเรียนบ้านสวนหลวง จังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของ การรักษาศิล 5 เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านสวนหลวง (รัตนวิจิตรพิทยาคาร) จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า นักเรียนที่มีเพศ ระดับชั้นปี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนที่มีการเข้ากิจกรรมทางพระพุทธศาสนา, ประสบการณ์ในการเรียนธรรมศึกษา มีความคิดต่อความคิดเห็นของ การรักษาศิล 5 เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนวัดไร่ขิง (สุนทรอุทิศ) อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน ในแต่ละด้านและมุมมองเกี่ยวกับการรักษาศิล 5 นั้น แต่ละท่านที่ได้ ให้สัมภาษณ์ได้มีการกล่าวไว้ในมุมมองที่แตกต่างกันออกไป เช่นการมุ่งเน้นให้นักเรียนเป็นคนดี การมุ่งเน้นไปที่การรักษาศิล การมุ่งเน้นไปที่การมีคุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรม รวมไปถึงการฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัย และกฎเกณฑ์ที่ให้นักเรียนเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต และส่วนที่จะให้นักเรียนนำไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันเกี่ยวกับนักเรียนจะเน้นไปที่การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และการอยู่ร่วมกับสังคม ดังนั้นจุดหลักของการรักษาศิลของนักเรียน คือการใช้ชีวิตให้เป็น อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และเป็นคนดีของสังคม

6.3 การส่งเสริมการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศิล 5 ในเขตอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย พบว่า มี 4 แนวทาง ได้แก่ 1) การวางแผน มีการจัดประชุมคณะกรรมการประจำหมู่บ้าน และการณรงค์เผยแพร่ให้ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเห็นคุณค่าของการรักษาศิล 5 2) การจัดองค์กร มีการขับเคลื่อนประสานงานระดับคณะสงฆ์และข้าราชการระดับอำเภออย่างเป็นรูปธรรม 3) งานบุคลากร มีการส่งเสริมสร้างบุคลากรใหม่หรือหาทายาทสืบต่อการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศิลป 5 ในเขตอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย และ 4) การอำนวยความสะดวก มีการสร้างกลไกลดความสับสนในสื่อสารกำกับหน่วยงานต่าง ๆ โดยการสั่งการตามลำดับชั้นของสายการปกครอง เพื่อขับเคลื่อนโครงการให้เกิดประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับ จีระชัย วงศ์ขารี (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการรักษาศิล 5 ของหมู่บ้านรักษาศิล 5 ในอำเภอคำชะโนด จังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการรักษาศิล 5 ของหมู่บ้านรักษาศิล 5 ในอำเภอคำชะโนด จังหวัดยโสธร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดคือ ด้านการส่งเสริมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ด้านการส่งเสริมงานบุญปลอดอบายมุข ด้านการส่งเสริมสวดมนต์ข้ามปี ด้านการส่งเสริมงานศพปลอดอบายมุข ตามลำดับ การเปรียบเทียบการศึกษาวเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการรักษาศิล 5 ของหมู่บ้านรักษาศิล 5 ในอำเภอคำชะโนด จังหวัดยโสธร โดยรวมประชาชนที่มี อายุ และระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีแนวทางการส่งเสริมการรักษาศิล 5 ไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีเพศ อาชีพของหมู่บ้านรักษาศิล 5 ในอำเภอคำชะโนด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ข้อเสนอแนะ 1) ควรมีการทำประชาสังคม เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้าน และกำหนดเป็นนโยบายหมู่บ้านรักษาศิล 5 ที่จะต้องปฏิบัติร่วมกัน 2) วัด บ้านและโรงเรียน ควรส่งเสริมการรักษาศิล 5 ของหมู่บ้านรักษาศิล 5 โดยกำหนดสถานที่ (วัด) ที่มีความพร้อมในแต่ละแห่งในตำบลหมู่บ้าน 3) ควรส่งเสริมการรักษาศิล 5 และจัดงานทำบุญทุกงานให้ปลอดอบายมุข 4) ประชาชนควรส่งเสริมและสนับสนุนการรักษาศิล 5 เพื่อให้เป็นหมู่บ้านรักษาศิล 5 ที่เป็นต้นแบบต่อไป ดังนั้น แนวทางการส่งเสริมการรักษาศิล 5 ของหมู่บ้านรักษาศิล 5 ผลที่พึงจะได้รับก็คือความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์ (วัด) บ้าน (ชุมชน/หมู่บ้าน) และโรงเรียน(สถานศึกษา) ในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญต่าง ๆ ให้ประชาชนมีคุณธรรมจริยธรรม รวมถึงการนำธรรมะไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตให้เกิดความสุขแก่ตนเองและสังคม

7. องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยพบว่าการส่งเสริมการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในเขตอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย มี 4 แนวทาง ได้แก่ 1) การวางแผน มีการจัดประชุมคณะกรรมการประจำหมู่บ้าน และการรณรงค์เผยแพร่ให้ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเห็นคุณค่าของการรักษาศีล 5 2) การจัดองค์กร มีการขับเคลื่อนประสานงานระดับคณะสงฆ์และข้าราชการระดับอำเภออย่างเป็นรูปธรรม 3) งานบุคลากร มีการส่งเสริมสร้างบุคลากรใหม่หรือหาทายาทสืบทอดการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านศีล 5 ในเขตอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย และ 4) การอำนวยการ มีการสร้างกลไกกลไกความสะดวกในสื่อสารกำกับหน่วยงานต่าง ๆ โดยการสั่งการตามลำดับชั้นของสายการปกครองเพื่อขับเคลื่อนโครงการให้เกิดประสิทธิผล

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ควรร่วมกันสร้างกลยุทธการปลูกฝังจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรมด้วยโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนของสถาบันการศึกษาที่มุ่งประเด็นการบูรณาการกับศาสตร์วิชาชีพ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน

8.1.2 ควรสร้างเป็นนโยบาย วิสัยทัศน์พันธกิจของหน่วยงาน เพื่อให้ทุกคนในหน่วยงานรู้สึกถึงมีส่วนร่วม หรือการมีความรู้สึกต้องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ผ่านโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อที่จะสร้างสรรค์การพัฒนาที่งานในการที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ

8.1.3 ควรพิจารณากระบวนการและปัจจัยในการพัฒนาโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 การส่งเสริมจริยธรรมเพื่อการพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์อย่างเป็นรูปธรรม

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ควรตั้งแผนการในการดำเนินงานก่อให้เกิดคน และงานที่มีคุณภาพ ด้วยการถอดบทเรียนในการเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จากมองเป้าหมาย เอกลักษณ์ เอกภาพ อยู่ในสังคม ดำรงชีพ ดำเนินชีวิตในหนทางที่ถูกต้องตามกระบวนการและปัจจัยในการขับเคลื่อนโครงการในการที่จะนำพาชีวิตไปสู่ความสำเร็จ

8.2.2 ควรพิจารณาการพัฒนาการจัดการงานในโครงการฯ และสร้างกระบวนการการบริหารและการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ผ่านโครงการจะต้องมีปัจจัยในการสร้างการเรียนรู้ให้บุคคลให้ก่อให้เกิดแรงงาน การพัฒนาตน การเกิดทักษะในการขับเคลื่อนโครงการ

8.2.3 ควรพิจารณาสร้างตัวชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาการขับเคลื่อนโครงการ โดยพิจารณาที่คุณภาพของทุนมนุษย์ที่เน้นคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม และจัดทำเป็นคู่มือในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแบบสากล

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรศึกษาวิจัยตัวชี้วัดความสำเร็จในการบริหารขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อที่จะเป็นแบบอย่างของการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักศีลธรรม

8.3.2 ควรศึกษาการจัดการความรู้ในการบริหารขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแบบพุทธบูรณาการ เพื่อพัฒนาจิตใจ องค์กร และสังคม เพื่อที่จะเป็นการพัฒนาองค์กร และบุคลากรในองค์กร

8.3.3 ควรศึกษา การบริหารขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในประเทศเพื่อนบ้านที่นับถือพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการสร้างแนวทาง เพื่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่ประชาชนอย่างยั่งยืน และจะเป็นการสร้างเครือข่ายของโครงการหมู่บ้านศีล 5 ที่มีความหลากหลาย

8.3.4 ควรศึกษาการสอนศีล 5 กับกลุ่มเยาวชน เพื่อที่จะเป็นการทราบปัญหา วิธีการสอน เพื่อที่จะเกิดการพัฒนาการสอนศีลธรรมที่มีความทันสมัย เหมาะสมกับเยาวชนในปัจจุบัน

9. เอกสารอ้างอิง

- จิรัชชัย วงศ์ขาริ. (2564). การศึกษาวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการรักษาศีล 5 ของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในอำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูธรรมธรไพฑูรย์ ญาณวิบุโล (พิศาลวิชโรภาส). (2565). การบูรณาการหลักศีล 5 เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวชุมชน ในจังหวัดสมุทรสงคราม. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์ชัยรัตน์ สีสวทมน (ภูมาลี). (2565). ศึกษาพฤติกรรมการรักษาศีล 5 เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านสวนหลวง จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎามนตรี. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกฤษฎามนตรี.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2558). คู่มือการดำเนินงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5”. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาหมู่บ้านรักษาศีล 5.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความเอาใจใส่ในงานการให้คำปรึกษาและมีเมตตาของ พระครูจิรัจฉรรณรัช, รศ.ดร. ประธานที่ปรึกษา และ พระมหาไพฑูรย์ สิริธมโม, ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำตรวจสอบข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้สมบูรณ์ที่สุด ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งในความเมตตากรุณาของอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ
สมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย*
FACTORS AFFECTING POLITICAL PARTICIPATION OF MEMBERS OF
THE STATE RAILWAY WORKER'S UNION OF THAILAND

ธนิต เจริญไชย¹, จิดาภา ธีรศิริกุล², ชานชัย จิตรเหล้าอาพร³
Thanit Charoenchai¹, Jidapa Thirasirikul², Chanchai Chitlaoarporn³
มหาวิทยาลัยสยาม^{1,2,3}
Siam University, Thailand.^{1,2,3}
Email : tanit.komkon@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยจำนวน 384 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าทดสอบสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และ ค่าการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยอยู่ในระดับปานกลาง 2. ปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ในครอบครัว และ ภูมิภาคที่ปฏิบัติงาน มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย และปัจจัยจิตวิทยามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยควรที่จะส่งเสริมให้ความรู้ด้านทัศนคติทางการเมืองแก่สมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยและจำเป็นต้องมีการปลูกฝังการเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย ในเครือข่ายพันธมิตรแรงงานทุกมิติอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมผ่านสื่อสังคมออนไลน์และผ่านสื่อเครือข่ายพันธมิตรแรงงาน

คำสำคัญ : 1. การมีส่วนร่วมทางการเมือง 2. สมาชิกสหภาพแรงงาน 3. รัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย

ABSTRACT

The objectives of this study were: 1) to study the level of political participation of members of The State Railway Worker's Union of Thailand, 2) to investigate factor affecting political participation of members of The State Railway Worker's Union of Thailand, and 3) to propose guidelines for promoting political participation of members of The State Railway Worker's Union of Thailand. The study was quantitative research. The study utilized questionnaires to collect data from 384 samples, members of The State Railway Worker's Union of Thailand. Statistics used for analyzing data were Mean, percentage , standard deviation , and Pearson's correlation coefficient.

The research found that the level of political participation of members of The State Railway Worker's Union of Thailand was moderate. Personal factors such as gender, age, educational level, revenue, and work place affected political participation of members of The State Railway Worker's Union of Thailand. The research also found that psychological factor had positive relationship with political participation of members of The State Railway Worker's Union of Thailand at the statistical level of .05. The research suggestions were that The State Railway Worker's Union of Thailand should support the knowledge and attitude of political participation to members and all Worker's Union networks especially through social media and social networks.

Keywords : 1. Political participation 2. Worker's union members 3. The State Railway of Thailand

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การรถไฟแห่งประเทศไทย ได้มีการจัดตั้งสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย ซึ่งเกิดขึ้นจากรวมตัวของพนักงานลูกจ้างที่ปฏิบัติในการรถไฟแห่งประเทศไทยจากเดิมชื่อสมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยตามพระราชบัญญัติพนักงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ.2534 ได้เปลี่ยนสถานะเป็นสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจการรถไฟแห่งประเทศไทยตามพระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ.2543 ตั้งแต่วันที่ 8 เมษายน พ.ศ.2543 เป็นต้นมา ณ ปัจจุบันเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2565 มีสมาชิก 9,879 คนจากผู้ปฏิบัติงานทั้งหมด 13,008 คน ลูกจ้างของการรถไฟแห่งประเทศไทยที่จะเป็นสมาชิกต้องมีคุณสมบัติเป็นลูกจ้างของการรถไฟแห่งประเทศไทยไม่เป็นสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจอื่น หรือไม่เป็นลูกจ้างระดับผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจในการจ้างเลิกจ้างขึ้นค่าจ้างหรือลดค่าจ้าง มีชื่อว่าสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย (สร.รพท.) (THE STATE RAILWAY WORKERS' UNION OF THAILAND) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างลูกจ้างกับนายจ้างและระหว่างลูกจ้างด้วยกัน เพื่อพิจารณาช่วยเหลือลูกจ้างตามคำร้องทุกข์ เพื่อแสวงหา พิทักษ์ และคุ้มครองผลประโยชน์ของสมาชิก เพื่อจัดให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกเกี่ยวกับข้อบังคับระเบียบในการทำงานและวิชาการต่างๆ เพื่อจัดให้มีสวัสดิการต่างๆ

เพื่อผลประโยชน์ของสมาชิกข้อบังคับสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย และเพื่อดำเนินการและให้ความร่วมมือเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและรักษาผลประโยชน์ของรัฐวิสาหกิจ

ในการบริหารงานของสหภาพรถไฟแห่งประเทศไทยอยู่ในรูปแบบตัวแทนคือมีการเลือกตั้งกรรมการบริหารไม่น้อยกว่า 19 คนแต่ไม่เกิน 29 คนและมีอนุกรรมการสาขาอีก 9 สาขาทั้งประเทศอาทิ สาขาลำปาง สาขาอุตรดิตถ์สาขาปากน้ำโพ สาขาอุบลราชธานี สาขานครราชสีมา สาขาแก่งคอย สาขาหาดใหญ่ สาขาทุ่งสง สาขาชุมพร ผ่านมารูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยโดยทั่วไป ปรากฏในหลายลักษณะ ได้แก่ การไปลงคะแนนเลือกตั้งเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ประชาชนของไทยรู้จักดีมากที่สุดรูปแบบหนึ่งการอภิปรายแบบรับฟังการชุมนุม “ไฮปาร์ค” ซึ่งมีการจัดในวันสำคัญของกระบวนการแรงงานอาชีววันกรรมกรสากล การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเข้ากลุ่มในเมืองไทยพอจะเห็นมีกลุ่มหรือองค์กรของกรรมกร องค์กรกรรมกร มีขึ้นในประเทศไทยครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2487 ชื่อว่า สหบาลกรรมกรกลาง (Central Union of Labor) ในปี พ.ศ. 2494 สหบาลกรรมกรเปลี่ยนชื่อเป็น “สมาคมกรรมกรไทย” (Thai National Trades Union Congress) ในปี พ.ศ. 2497 มีการจัดตั้งสมาคมแรงงานเสรีแห่งประเทศไทย (Thai Free Workmen’s Association of Thailand) ในปี พ.ศ. 2518 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์กรรมกรผู้ใช้แรงงานต่างก็พากันมารวมกลุ่ม และพัฒนามาเป็น “สหภาพแรงงานแห่งประเทศไทย” (Labor Congress of Thailand) การมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 โดยนักศึกษา ประชาชน กรรมกร ชาวนา ได้ร่วมกันเรียกร้องรัฐธรรมนูญและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีสมาชิกสหภาพแรงงานรถไฟแห่งประเทศไทย เข้าร่วมขบวนในการประท้วง เป็นต้น โดยที่อาจกล่าวได้ว่าการตื่นตัวทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยจะเป็นแนวการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีส่วนร่วมแบบสมัครใจไม่ใช่เป็นแบบปลุกระดมสำหรับการมีส่วนร่วมแบบเสรีหรือแบบสมัครใจนี้จะเกิดขึ้นได้เมื่อสมาชิกมีความสำนึกทางการเมืองหรือความตื่นตัวทางการเมือง ในช่วงที่ประชาชนทั่วไปยังมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำ ดังจะเห็นได้ว่าการไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งซึ่งมีอัตราส่วนน้อยกว่าร้อยละ 50 ของผู้มีสิทธิออกเสียงเป็นต้น และในปัจจุบันการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟจะเริ่มจากภายในองค์กรที่รวมตัวกันจัดตั้งสหภาพแรงงานการรถไฟแห่งประเทศไทยเป็นตัวแทนที่จะเจรจาสวัสดิการแรงงาน อาทิในอดีตขอสวัสดิการ เรื่องบ้านพักที่โรงงานมักกะสันห้องน้ำที่บ้านพักมักกะสันที่การรถไฟทำให้เพียง ครึ่งห้อง มีการจัดพนักงานตรวจการเข้าห้องน้ำของคนงาน เป็นที่มาของคำว่า เสมียนสวมทำให้คนงานไม่พอใจจึงรวมตัวกันนัดหยุดงาน ทางด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองเรื่องการเข้าไปรับฟังประชาพิจารณ์ในโครงการของรัฐที่อาจจะมีผลกระทบต่อประโยชน์แห่งรัฐและประชาชนทางสมาชิกสหภาพรถไฟแห่งประเทศไทยจะติดตามทำกิจกรรมมาโดยตลอดอาทิการคัดค้านร่างพระราชบัญญัติกรรมการขนส่งทางราง ร่างพระราชบัญญัติ การควบคุมคลื่นวิทยุโทรศัพท์ที่สหภาพได้ศึกษาแล้วอาจส่งผลกระทบทำให้ประชาชนเดือดร้อนจากโครงการของรัฐดังกล่าว เป็นต้น จากที่กล่าวมาข้างต้น จากวัตถุประสงค์การจัดตั้งสหภาพแรงงานการรถไฟแห่งประเทศไทย และการทำหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะซึ่งมาจากภาษีของประชาชน การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย จึงมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อการพัฒนานโยบายสาธารณะของประเทศ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย

2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย

3. สมมุติฐานการวิจัย

3.1 สมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ในครอบครัว ภูมิภาคที่ปฏิบัติงาน แตกต่างกัน มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน

3.2 ปัจจัยจิตวิทยา มีผลทางบวกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย

4. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

4.1 ทำให้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย

4.2 ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย

4.3 สามารถนำเสนอข้อมูล ข้อเท็จจริงต่างๆต่อสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการหามาตรการนโยบายหรือการณรงค์ทางการเมืองให้สมาชิกสหภาพแรงงานการรถไฟแห่งประเทศไทยได้ใช้สิทธิและทำหน้าที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย ใน 4 ภูมิภาค ได้แก่ ภูมิภาคเหนือ 1,250 คน ภูมิภาคใต้ 1,050 คน ภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1,330 คน และส่วนกลาง 6,249 คน ซึ่งรวมทั้งประเทศมีจำนวน 9,879 คน(สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย ข้อมูลสำรวจ ณ เดือนเมษายน 2566) ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยใช้สูตรการคำนวณของ Yamane (1973) จะได้จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง 384 คน เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งเป็นตามแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) (Likert, 1967) ซึ่งจะมีให้เลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียวโดยใช้คำถามที่แสดงระดับการวัดข้อมูลประเภทมาตราส่วนประมาณค่า ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงและความเชื่อมั่นแล้วไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ใช้สถิติใน

การวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test F-test และสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

6. ผลการวิจัย

6.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะปัจจัยส่วนบุคคล ดังนี้ ในประเด็นด้านเพศ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 345 คน คิดเป็นร้อยละ 78.1 รองลงมาเป็นเพศหญิง จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 21.1 ตามลำดับ ในประเด็นด้านอายุ ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงอายุ ช่วงอายุ 46 ปีขึ้นไป จำนวน 207 คิดเป็นร้อยละ 46.8 รองลงมา ช่วงอายุ 36-45 ปี จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 28.1 และช่วงอายุ 26-35 ปี จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 25.1 ตามลำดับ ในประเด็นด้านการศึกษา ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 4-6 จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 42.8 รองลงมาระดับปริญญาตรี ขึ้นไป จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 41.9 และมัธยมศึกษาตอนต้น 1-3 จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 15.4 ตามลำดับ ในประเด็นด้านรายได้ ครอบครัวต่อเดือน ส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 10,000 -20,000 บาท จำนวน 216 คนคิดเป็นร้อยละ 48.9 รองลงมา มีรายได้มากกว่า 20,001 บาท จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 44.1 คน และมีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 7.0 ตามลำดับ ในประเด็นด้านภูมิลำเนา ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคใต้ จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 30.8 รองลงมาภาคกลาง จำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 29.9 ภาคเหนือ จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 24.9 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 14.5 ตามลำดับ

6.2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย ผลการวิเคราะห์พบว่า

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา และระดับรายได้ของครอบครัวต่อเดือน แตกต่างกัน ทศนคติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย สรุปได้ว่า (1) กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศที่แตกต่างกันมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.029 เป็นไปตามสมมติฐาน (2) กลุ่มตัวอย่างที่มี อายุที่แตกต่างกันมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 เป็นไปตามสมมติฐาน (3) กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 สรุปว่า เป็นไปตามสมมติฐาน และ (4) กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับรายได้ในครอบครัวที่แตกต่างกันมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.006 สรุปว่า เป็นไปตามสมมติฐาน (5) กลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิลำเนาที่ทำงานที่แตกต่างกันมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 เป็นไปตามสมมติฐาน และผลของการทดสอบรายคู่ สรุปได้ว่าเมื่อเปรียบเทียบ (1)การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยจำแนกตามระดับการศึกษาเป็นรายคู่ พบว่า มีจำนวน 1 คู่ ได้แก่ มัธยมศึกษาตอนต้น กับ มัธยมศึกษาตอนปลาย และ ปริญญาตรีขึ้นไป มีการมี

ส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยที่แตกต่างกัน (2)สมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยจำแนกตามระดับรายได้ในครอบครัวเป็นรายคู่ พบว่า มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ ต่ำกว่า10,000 บาท/เดือน กับ10,000 - 20,000 บาท/เดือน และ 10,000 - 20,000 บาท/เดือน กับ 20,001 บาท/เดือนขึ้นไป มีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยที่แตกต่างกัน (3) สมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยจำแนกตามภูมิภาคที่ทำงานเป็นรายคู่ พบว่า มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ ภาคเหนือกับภาคใต้ และภาคกลางกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ มีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยที่แตกต่างกัน (4)

สมมติฐานที่ 2 ผลการวิเคราะห์มีความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงจิตวิทยา กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย พบว่า ปัจจัยด้านปัจจัยเชิงจิตวิทยา มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยที่ระดับ .600 โดยค่า Sig. เท่ากับ .000 แสดงว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000 สรุปเป็นไปตามสมมติฐาน

6.3 ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน สรุปได้ ดังนี้

ด้านทัศนคติทางการเมืองส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ทัศนคติทางการเมือง ของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยควรสนับสนุนกิจกรรมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.92) รองลงมา ได้แก่ ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.88) และตระหนักว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 1.14) โดยที่ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.90)

ด้านความรู้ทางการเมือง ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ความรู้ทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย อาทิเช่น สมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยให้ให้ความสนใจในการแสวงหาข้อมูลความรู้ต่างๆเกี่ยวกับ กิจกรรมสถานการณ์ทางการเมืองอยู่เสมอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.70) รองลงมา ได้แก่ มีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางวิธีการในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.86) และมีความเข้าใจเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.88) โดยที่ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.70)

ด้านความสำนึกในความเป็นพลเมือง ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ความสำนึกในความเป็นพลเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย อาทิเช่นเชื่อว่าการปฏิบัติหน้าที่พลเมืองตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญมีความสำคัญต่อประเทศ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 1.05) รองลงมา ได้แก่ยอมรับในการทำหน้าที่พลเมืองตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.96) และเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่พลเมืองตามที่กำหนดในรัฐธรรมนูญ ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.97) โดยที่ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.90)

ด้านการเลือกตั้ง ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า สมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย ได้ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งระดับประเทศ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.98) และรองลงมา ได้แก่ได้ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 1.06) โดยที่ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 1.01)

ด้านการยื่นข้อเรียกร้องคัดค้านนโยบายรัฐ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า สมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย ได้มีบทบาทร่วมกันกับสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยในการแสดงจุดยืนเกี่ยวกับนโยบายรัฐบาลผ่านสื่อต่างๆ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.91) และรองลงมา ได้แก่ได้มีบทบาทร่วมกันกับสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยในการยื่นข้อเรียกร้องต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการคัดค้านนโยบายรัฐบาล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.98) โดยที่ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.89)

ด้านการเดินประท้วง ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า สมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย ได้มีบทบาทร่วมกันกับสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยในการเดินประท้วงเพื่อต่อต้านนโยบายรัฐบาล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 1.21) และรองลงมา ได้แก่ได้มีบทบาทร่วมกันกับสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยได้มีบทบาทร่วมกันกับสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยในการเดินประท้วงเพื่อต่อต้านการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = 1.22) โดยที่ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 1.08)

ด้านการเป็นผู้สื่อสารทางการเมือง ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า สมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย ได้มีบทบาทในการส่งข้อมูลข่าวสารความรู้ทางการเมืองให้กับสังคม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 1.10) และรองลงมา ได้มีบทบาทในการผลิตข้อมูลข่าวสารความรู้ทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 1.29) โดยที่ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 1.13)

ด้านการเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า สมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย ได้ให้การสนับสนุนการดำเนินการของพรรคการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 1.43) และรองลงมา ได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.69$, S.D. = 1.66) โดยที่ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, S.D. = 0.83)

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาที่พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ภูมิฐานะ การศึกษาที่แตกต่างกันมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับ Milbrath and Goel (1977) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยนอกจากปัจจัยในด้านสิ่งเร้าจากสภาพสิ่งแวดล้อมแล้ว ปัจจัยด้านที่เกี่ยวกับลักษณะในส่วนบุคคล คือ ด้านพันธุกรรมแต่ละคน ความต้องทางบุคลิกภาพ ความต้องการทางจิตใจและร่างกาย ความเชื่อต่างๆ

รวมทั้งทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของแต่ละบุคคล มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มัทนา ปิ่นละออ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในตำบลดอนยาง อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลส่งผลให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และงานวิจัยของ อาจารย์ รติวงศ์ (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงาน บริษัทการบินไทย จำกัด(มหาชน) ผลการวิจัยพบว่า พนักงาน บริษัท การบินไทย จำกัด(มหาชน)มีส่วนร่วมทางการเมือง อยู่ในระดับสูง และปัจจัยที่มีผลต่อความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงาน บริษัท การบินไทย จำกัด(มหาชน)ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน และงานวิจัยของ สรพล น้อยเชี่ยวชาญ (2554) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และรายได้ที่ต่างกัน จะมีส่วนร่วมทางการเมือง แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

นอกจากนั้น จากผลการศึกษาที่พบว่า ปัจจัยเชิงจิตวิทยา มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย ผลการศึกษาดังกล่าว เป็นไปตามแนวคิดของ Closky (1968, pp. 256-262) ที่อธิบายว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมแบ่งออกได้ 3 ปัจจัย ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยทางด้านส่วนบุคคล ปัจจัยทางด้านสภาพสังคมและเศรษฐกิจและปัจจัยบริบทโดย ตัวแปรทางด้านจิตวิทยา (Psychological Variables) เช่น แรงจูงใจลักษณะบุคลิกภาพ และความต้องการ เป็นต้น เป็นตัวแปรหนึ่งที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง และสอดคล้องกับงานวิจัย อาทิ สุกฤตา จินดาพรหม และ โชติมา แก้วกรอง (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของ สตรีไทยในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภูมิภาคตะวันตก ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยความสำนึกทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับ ปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการลงคะแนนเสียง เลือกตั้งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ งานวิจัยของ เรืองเดช สุวรรณวิจิตร (2558) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลวังห้ว อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่าประชาชนในเขตเทศบาลตำบลวังห้ว อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับปานกลาง จากการทดสอบสมมติฐานพบว่าตัวแปรทางด้านระดับการศึกษา การอบรมกลุ่มেলাทางการเมือง และความรู้สึกรักมีสมรรถนะทาง การเมืองมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นต้น

8. องค์ความรู้ใหม่

ปัจจัยเชิงจิตวิทยา ซึ่งประกอบด้วย ทัศนคติทางการเมือง ความรู้ทางการเมือง ความสำนึกในความเป็นพลเมืองมีผลในเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทย ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ปัจจัยภายในของแต่ละบุคคลมีความสำคัญต่อการที่บุคคลนั้นจะมีพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยปัจจัยเชิงจิตวิทยานั้น ความคิดความเชื่อความรู้สำนึกเป็นสิ่งที่ต้องอาศัยกระบวนการกล่อมเกลามาจากสังคมที่บุคคลนั้นๆประสบอยู่แต่บุคคลนั้นๆจะแสดงออกอย่างไรย่อมต้องอาศัยความคิดความเชื่อส่วนบุคคลเป็นสำคัญ ผลการศึกษาดังกล่าวย่อมนำไปสู่การเน้นย้ำความสำคัญของกระบวนการกล่อมเกลามาทางการเมืองควบคู่ไปกับการส่งเสริม

ความรู้ทางการเมืองและการสร้างเสริมสำนึกพลเมืองเพื่อให้บุคคลนั้นๆจะให้ความสำคัญกับการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอันเป็นกระบวนการที่สำคัญต่อการพัฒนาการเมืองไทย

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

9.1.1 สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยควรที่จะส่งเสริมให้ความรู้ด้านทัศนคติทางการเมือง แก่สมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยและจำเป็นต้องมีการปลูกฝังในเครือข่ายพันธมิตร แรงงานทุกมิติอย่างต่อเนื่อง

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

9.2.1 ประการที่สอง สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยควรส่งเสริมการสร้างทัศนคติทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยผ่านสื่อสังคมออนไลน์และผ่านสื่อเครือข่ายพันธมิตร แรงงานทุกมิติอย่างต่อเนื่อง

9.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

9.3.1 ประการแรก การวิจัยนี้เน้นศึกษา ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ภูมิฐานะ ระดับการศึกษา และรายได้ของครอบครัวต่อเดือน เท่านั้น จึงควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ เช่น พฤติกรรมการท่องอินเทอร์เน็ต การกรอกรหัสสาร เป็นต้น

9.3.2 ประการที่สอง การวิจัยนี้เน้นการศึกษา ปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองทางการเมือง ได้แก่ บทบาททางด้านทัศนคติทางการเมือง บทบาททางด้านความรู้ทางการเมือง บทบาททางด้านความสำนึกในพลเมือง เท่านั้น จึงควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ เช่น การรวมชุมชนทั้งในโลกจริงและโลกออนไลน์เข้ากับกลุ่มเพื่อน การเรียนรู้ทางทัศนคติ การมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย เป็นต้น

9.3.3 ประการที่สาม การศึกษานี้เน้นการศึกษาเฉพาะสมาชิกสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจรถไฟแห่งประเทศไทยเท่านั้น จึงควรศึกษาเครือข่ายสมาชิกสหภาพแรงงานแรงงานภาคเอกชน พันธมิตรแรงงานทั้งในระบบและนอกระบบอื่น ๆ เป็นต้น

10. เอกสารอ้างอิง

- มัทนา ปิ่นล่อ. (2562). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ในตำบลดอนยาง อำเภอบึงสามพัน จังหวัดชุมพร**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- เรืองเดช สุวรรณจิตร. (2558). **ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลวังห้ว อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สรพล น้อยเชื้อวชาญ. (2554). **ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองบางกรวย จังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- สุกฤตา จินดาพรม และโชติมา แก้วกรอง. (2556). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีไทยในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของภูมิภาคตะวันตก. *วารสารการเมืองการปกครอง*. 3(2). 118-133.
- อาจารย์ รติวงศ์. (2552). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพนักงาน บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน). วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. In Reading in Fishbein, M. (Ed.), *Attitude Theory and Measurement*. New York : Wiley & Son.
- Mc Closky, Herbert. (1968). *Political Participation in International Encyclopedia of the Social Science*. New York : McMillan and Free Press.
- Milbrath, L. W. and Goel, Madan Lal. (1977). *Political Participation: How and Why Do People Get Involved in Politics*. Chicago : Rand McNally College Publishing Company.
- Yamane, Taro. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York : Harper & Row.

11. คำขอบคุณ

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงและสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตาภา ธิริศิริกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร ตลอดจนคณาจารย์คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยามทุกท่าน ที่กรุณาให้คำปรึกษา ชี้แนะ แก้ไข และปรับปรุง งานวิจัยนี้อย่างเต็มกำลัง รวมทั้งคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยเสมอมา และผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่ได้ให้ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้

การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครู
ด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR
สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด*

SUPERVISION DEVELOPMENT MODEL FOR ENHANCING ENGLISH TEACHER
COMPETENCIES OF COMMUNICATIVE LANGUAGE TEACHING ACCORDING
TO CEFR UNDER ROI ET PROVINCIAL EDUCATION OFFICE

สุทัศน์ สังคะพันธ์¹

Suthat Sangkhaphan¹

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด¹

Roi Et Provincial Education Office, Thailand.¹

Email : bigsuthat@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ สร้างและพัฒนา ศึกษาผลการใช้ และประเมินรูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR โดยดำเนินการวิจัยตามกรอบการวิจัยและพัฒนา 4 ระยะ ปีการศึกษา 2566 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 12 คน ได้มาโดยการสมัครใจเข้าร่วม และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ครูผู้เข้ารับการพัฒนารับผิดชอบจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ จำนวน 304 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบประเมิน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานด้วย t-test (Dependent Samples)

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า สภาพปัจจุบันการพัฒนาครูในการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR ในภาพรวมมีระดับคุณภาพปานกลาง ปัญหาของการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า ในภาพรวมการจัดการเรียนรู้ของครูมีปัญหาระดับมาก ความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูเป็นลำดับแรก 2. รูปแบบการนิเทศ มี 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เนื้อหาการพัฒนา 4) วิธีดำเนินการพัฒนา ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน 5) การวัดและประเมินผล 6) เงื่อนไขความสำเร็จ มีผลการประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด 3. ผลการใช้รูปแบบการนิเทศ มีดังนี้ 3.1) ความรู้ความเข้าใจของครูในการจัดการเรียนรู้ทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ก่อนอบรมและหลังอบรมมีคะแนนหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3.2) ความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย 4.52 อยู่ในระดับมากที่สุด 3.3) ความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย 4.57 อยู่ในระดับมากที่สุด 3.4) ความสามารถในการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ ภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.71 อยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับมากที่สุด 3.5) ความพึงพอใจของครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อการพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยรวมอยู่ในระดับมาก 3.6) การปฏิบัติการนิเทศภายในแบบผสมผสานโดยใช้สื่อดิจิทัลบูรณาการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทั้ง 12 โรงเรียน พบว่า โดยรวมมีร้อยละเฉลี่ย 82.78 อยู่ในระดับยอดเยี่ยม 3.7) ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3.8) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับมากที่สุด 4. ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. รูปแบบการนิเทศ 2. สมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ 3. ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

ABSTRACT

This research aimed to study the current conditions, issues, and needs; to create and develop; to assess the effects of the use; and to evaluate a supervisory model designed to enhance teachers' competencies in managing English language learning for communication, in accordance with the CEFR standards. The research followed a four-stage research and development framework; academic year 2023. The target group included 12 volunteer English teachers of Grade 9 and 304 Grade 9 students taught by these teachers. The research instruments were questionnaires and assessment forms, and data analysis was conducted using percentage, mean, standard deviation, and hypothesis testing with a t-test (Dependent Samples).

The research findings revealed that: 1. The current conditions, issues, and needs in teacher learning management development indicated that, overall, the quality level of teachers' development in teaching English for communication according to CEFR standards was moderate. Teachers faced considerable challenges in managing learning, with the primary need being the development of learning management skills. 2. The supervisory model comprised six components: (1) model principles, (2) model objectives, (3) content development, (4) implementation process, consisting of five steps, (5) assessment and evaluation, and (6) success conditions. Expert evaluations rated the model's suitability as highly appropriate. 3. The outcomes of the supervisory model included the following: 3.1) Teachers' knowledge and understanding of teaching English communication skills showed a statistically significant improvement at the .05 level from pre- to post-training. 3.2) The ability to design learning units averaged 4.52, which was rated at the highest level. 3.3) The ability to write lesson plans averaged 4.57, also rated at the highest level. 3.4) Practical teaching skills averaged 4.71 at the highest level. 3.5) Teacher satisfaction with the training was high. 3.6) The integrated digital-based internal supervision and professional

learning community approach across 12 schools had an overall average success rate of 82.78%, rated as excellent. 3.7) Grade 9 students' listening and speaking skills for communication showed a statistically significant improvement at the .05 level post-instruction. 3.8) Grade 9 students' satisfaction was at the highest level. 4) The overall evaluation of the supervisory model to enhance teachers' competencies in managing English language learning for communication according to CEFR standards rated all four aspects at the highest level.

Keywords : 1. Supervisory Model 2. Teacher Competency in Learning Management 3. English for Communication

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายเร่งปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งระบบให้สัมพันธ์เชื่อมโยงกันเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างเสริมสมรรถนะและทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ ให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาตน อันจะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้นเพื่อให้ทุกภาคส่วนได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องเร่งรัดปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษและพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะและทักษะตามที่กำหนดเพื่อบรรลุเป้าประสงค์ดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้กำหนดแนวปฏิบัติในการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามนโยบายในแต่ละด้าน เพื่อให้หน่วยงานทุกสังกัดที่จัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งในส่วนกลาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษานำไปดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายซึ่งนโยบายการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ มี 6 ข้อ คือ (1) ใช้กรอบมาตรฐานความสามารถทางภาษาอังกฤษที่เป็นสากล เป็นกรอบความคิดหลักในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษของประเทศไทย ออกแบบหลักสูตร พัฒนาการเรียนการสอน การทดสอบ วัดผล พัฒนาครู กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ (2) ปรับจุดเน้นการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้เป็นไปตามธรรมชาติของการเรียนรู้โดยเน้นการสื่อสารปรับจากการเน้นไวยากรณ์เป็นเน้นการสื่อสารเริ่มจาก ฟัง พูด อ่าน เขียน (3) ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีมาตรฐานตามกรอบมาตรฐานหลัก (4) ส่งเสริมการยกระดับความสามารถการใช้ภาษาอังกฤษ คือขยายโครงการพิเศษการจัดการเรียนการสอนพัฒนาห้องเรียนพิเศษภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสารทางสังคม และด้านวิชาการและการพัฒนาห้องเรียน การสนทนาภาษาอังกฤษเน้นฟังพูดเพื่ออาชีพอย่างน้อย 2 ชั่วโมง (ขยายโอกาส) จัดกิจกรรมและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความสามารถภาษาอังกฤษ คือการจัดค่ายวิชาการ 2-4 สัปดาห์ช่วงปิดภาคเรียน เพิ่มชั่วโมงเรียนอย่างต่อเนื่อง ครึ่งวัน ทั้งวัน จัดสภาพแวดล้อมกิจกรรมในโรงเรียน สอนภาษาอังกฤษมีวิชาเลือกให้ผู้เรียน (5) ยกระดับความสามารถการจัดการเรียนการสอนของครูให้สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ที่เน้นการสื่อสาร เป็นไปตามกรอบหลักของ CEFR ประเมินความรู้

พื้นฐานของครู ฝึกอบรมครู (6) ส่งเสริมให้มีการใช้สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

ผลจากการนิเทศพบว่าครูมีปัญหาการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารที่มุ่งพัฒนาทักษะการฟังและการพูดเพื่อการสื่อสารมีความสำคัญเพราะทักษะการฟังจะประมวลผลสู่ทักษะการพูดจึงเรียกว่าทักษะการฟังและการพูด ซึ่งผู้สอนไม่ได้จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะการฟังให้แก่ผู้เรียนทุกระดับสู่การเกิดทักษะการพูด และทักษะการฟังเป็นทักษะพื้นฐานของการเรียนรู้อื่นๆ ภาษาต่างประเทศเป็นภาษาที่สองเพื่อนำไปสู่ทักษะการพูด ซึ่งทักษะการพูดสำหรับผู้เรียนเป็นภาษาที่สองมีกระบวนการจัดกิจกรรมด้วยวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม การมอบหมายภาระงาน เป็นต้น และให้ความสำคัญระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ที่มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การพัฒนาทักษะการฟังและการพูด ผู้เรียนควรเข้าใจและมีความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลได้เช่นเดียวกับการอ่าน ลักษณะของบทเรียนควรจัดให้สัมพันธ์กับทักษะอื่นๆ และมีความหลากหลายเพื่อให้ให้นักเรียนได้ฝึกกลวิธีการฟังและพูดหลากหลายแบบที่สามารถสื่อสารได้ การพัฒนาทักษะการฟังและการพูดในกระบวนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษมักจะเป็นทักษะที่สัมพันธ์กัน การฟังและการพูดเป็นการสื่อสารทางวาจาตั้งแต่คน 2 คนขึ้นไปที่จะสื่อความหมายของตนเองให้กับผู้อื่น การฟังเป็นทักษะ การรับ ส่วนการพูดเป็นทักษะการแสดงออก ผู้ฟังสามารถที่จะตีความหมายในสิ่งที่ได้ยินด้วยการสังเกตเสียง ระดับเสียงสูงต่ำ เน้นเสียงหนักเบาหรือ สีนํ้าท่าทางของผู้พูดได้ ผู้สอนจึงต้องฝึกให้ผู้เรียนมีความสามารถที่จะเข้าใจในสิ่งที่ได้ยินว่าเป็นอย่างไรมีความสัมพันธ์กับสิ่งที่ได้ยินหรือไม่หรือเกี่ยวข้องกับประโยคอื่นอย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในการพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษด้วยกลวิธีและรูปแบบต่างๆ ซึ่งทำให้ผู้เรียนมีทักษะการฟังและการพูดที่ดีขึ้น เช่น การพัฒนาทักษะการฟังและพูดภาษาอังกฤษด้วยเกม ละคร สถานการณ์จริง บทบาทสมมุติ กระบวนการกลุ่ม เป็นต้น (รายงานผลการนิเทศ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด, 2560)

การนิเทศเป็นงานสำคัญอย่างหนึ่งในกระบวนการบริหาร การบริหารงานจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต้องมีกระบวนการนิเทศที่ดี ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร การศึกษาและการบริหารสถานศึกษาที่ต้องการบริหารงานให้บรรลุเป้าหมาย จึงต้องทำความเข้าใจ เรื่องการนิเทศให้ถ่องแท้และพยายามปฏิบัติตามแนวทางการนิเทศ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อ องค์กรและสถานศึกษา การนิเทศการศึกษาเป็นกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติต่อเนื่องกันมาเป็นระยะเวลา ยาวนาน รูปแบบ กระบวนการและวิธีการนิเทศได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยจากลักษณะที่เป็น การตรวจ ส่ง การ มาเป็นลักษณะการร่วมมือ การแนะนำช่วยเหลือระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อให้ผู้รับการนิเทศได้พัฒนาความสามารถ และพฤติกรรมการสอนด้วยตนเองอันจะส่งผลถึง คุณภาพการศึกษา คนส่วนใหญ่มักจะคิดถึงกิจกรรมการนิเทศของศึกษานิเทศก์ แต่แท้จริงแล้ว ในทางปฏิบัติ ได้กำหนดลักษณะการนิเทศการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนคือ (1) การนิเทศภายนอก ได้แก่ การนิเทศที่รับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์ หรือผู้บริหารการศึกษาระดับต่างๆ ที่ภายนอก โรงเรียน (2) การนิเทศภายใน ได้แก่ การนิเทศที่เกิดจากคณะครูในแต่ละโรงเรียนดำเนินการ ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ครูผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำหน้าที่นิเทศ แก่ครู หรือผู้ที่ต้องการรับการนิเทศ จึงได้มีนโยบายและการสนับสนุนโดยกำหนดเป้าหมายเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาว่าต้องมีการ ปรับปรุงระบบการนิเทศ

โดยเฉพาะการนิเทศภายใน ให้มีส่วนช่วยและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้ได้ผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างแท้จริง (กรรทอง จิรเดชากุล, 2560)

การพัฒนาครูและการนิเทศกำกับติดตามครูเพื่อช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาในการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในการวางรากฐานความรู้ ความสามารถทางภาษาอังกฤษที่ถูกต้องให้เกิดครูผู้สอนสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ครูผู้สอนภาษาอังกฤษจึงมีหน้าที่จัดหากิจกรรมและมีวิธีการวัดผลประเมินผลการเรียนการสอนที่หลากหลาย รวมทั้งการจัดกิจกรรมการฝึกทักษะ ทางภาษาและ กิจกรรมที่ฝึกให้ผู้เรียนรู้วิธีการเรียนภาษาด้วยตนเองอันจะนำไปสู่การเป็นผู้เรียนที่พึ่งตนเองได้ และสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตโดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการค้นหาความรู้ ในการเรียนวิชาอื่น ๆ ในการศึกษาต่อ รวมทั้งในการประกอบอาชีพซึ่งเป็นจุดหมายสำคัญประการหนึ่งของการปฏิรูปการเรียนรู้ จึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่ครูโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องพัฒนาการสอนภาษาอังกฤษให้แก่นักเรียนทุกคนให้มีความรู้ ความเข้าใจและสามารถใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างมีคุณภาพ และต้องได้รับการฝึกฝนให้ใช้ทักษะภาษาอังกฤษ ผู้ที่มีความรู้ ภาษาอังกฤษเป็นอย่างดี แต่ไม่สามารถที่จะโต้ตอบกับเจ้าของภาษาในการสนทนาปกติหรือใน สถานการณ์ต่าง ๆ ได้นับว่าเป็นความล้มเหลวในการใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุรเมษา เพ็ชรทองกุล, 2560; จิราภรณ์ โกธธรรม, 2560 และ ธัญญลักษณ์ เวชกามา, 2561)

ผู้วิจัยในฐานะศึกษานิเทศก์ผู้ที่รับผิดชอบในการนิเทศกำกับติดตามการจัดการเรียนรู้ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญที่จะพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เป็นกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนสู่การพัฒนาคุณภาพให้กับผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด

2.3 เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด

2.4 เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำรูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด ไปกำหนดเป็นนโยบายในสถานศึกษาเพื่อใช้ในการนิเทศกำกับติดตามให้กับบุคลากรของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 ผลการวิจัยทำให้ได้รูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ดที่มีประสิทธิภาพ

3.3 ผลการวิจัยทำให้นักเรียนมีทักษะภาษาอังกฤษด้านการฟังและการพูดของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการพัฒนาครูในการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR ระหว่างหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยและพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยแบ่งการดำเนินการวิจัยเป็น 4 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และสภาพปฏิบัติความต้องการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการรูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยศึกษาข้อมูลจาก 2 แหล่ง ได้แก่ 1. การศึกษาเอกสารรายงานปัญหาการจัดการเรียนรู้ทักษะการฟังและการพูด ตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และความสามารถในการจัดการเรียนรู้ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครูผู้สอน 2. การศึกษาสภาพปฏิบัติการในการจัดการเรียนรู้ด้านการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียน เพื่อวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติเพื่อนำมาใช้ออกแบบการวิจัย โดยการสอบถามสภาพการปฏิบัติในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนในบริบทที่เกี่ยวข้องจากกลุ่มครูผู้สอน 3. ศึกษาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) เนื้อหาการพัฒนา 4) วิธีดำเนินการพัฒนา 5) การวัดและประเมินผล และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ ระยะที่ 2 สร้างและพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด มีขั้นตอนประกอบด้วย 1. นำผลการศึกษาจากระยะที่ 1 มาสร้างโครงสร้างรูปแบบการพัฒนาครูในการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิจัยและผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการดำเนินการวิจัยในระยะที่ 1 นำข้อมูลมาเพื่อร่างรูปแบบการพัฒนาครูในการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR ในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยผู้ทรงคุณวุฒิใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อร่วมเสนอข้อคิดเห็นเสนอแนะการสังเคราะห์ร่างรูปแบบการนิเทศเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมในการนำไปใช้ได้ ระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศเพื่อ

เสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ครูผู้เข้ารับการอบรมมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจของครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ความสามารถในการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนของโรงเรียนทุกสังกัดในจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 12 โรงเรียน รวมจำนวนครู 12 คน ได้มาด้วยความสมัครใจเพื่อเข้าร่วมเป็นผู้ร่วมวิจัย และเปรียบเทียบทักษะภาษาอังกฤษด้านการฟังและการพูดของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการพัฒนาครูในการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของครูในการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ระยะที่ 4 ประเมินรูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด นำรูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด ที่ผ่านการทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายจริง มาประเมินผลโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำรูปแบบไปใช้ในด้านคุณภาพตามมาตรฐานด้านความเป็นไปได้ มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ มาตรฐานด้านความเหมาะสมและมาตรฐานด้านความถูกต้อง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานงานวิจัยด้วยค่า t-test

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า สภาพปัจจุบันรูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด ในภาพรวมมีระดับคุณภาพปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านความสามารถในเนื้อหาสาระที่สอน ความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ปัญหาของการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า ในภาพรวมการจัดการเรียนรู้ของครูมีปัญหาในระดับมาก ความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า ในภาพรวมมีระดับคุณภาพมาก

5.2 ผลการพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะครูมี 6 องค์ประกอบ คือ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เนื้อหาการพัฒนารูปแบบ วิธีดำเนินการพัฒนา การวัดและประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ มีผลการประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด การจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ด้านความสามารถในเนื้อหาสาระที่สอน ด้านความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านความสามารถในการใช้และพัฒนานวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านความสามารถในการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าคุณภาพในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยทุกด้านมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมี

ประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการทดลองใช้ พบว่า ในด้านของรูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด มีประสิทธิภาพเท่ากับ (E1)/(E2) 93.64/90.91 ซึ่งรูปแบบมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80

5.3 ผลการใช้รูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ 3.1 ความรู้ความเข้าใจของครูในการจัดการเรียนรู้ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR ก่อนอบรมและหลังอบรมของกลุ่มเป้าหมาย พบว่า มีคะแนนหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3.2 ความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้การฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR ของครู มีค่าเฉลี่ย 4.52 อยู่ในระดับมากที่สุด 3.3 ความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้การฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR ของครู มีค่าเฉลี่ย 4.57 อยู่ในระดับมากที่สุด 3.4 ความสามารถในการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ของครูด้านทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR โดยการนิเทศชั้นเรียน ภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.71 อยู่ในระดับมากที่สุด 3.5 ความพึงพอใจของครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อรูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก 3.6 การปฏิบัติการนิเทศภายในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (กลุ่ม PLC) ในโรงเรียน จากการร่วมดำเนินงานโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพภายในสถานศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้าวิชาการ และครูผู้สอน พบว่า โดยรวมมีร้อยละเฉลี่ย 82.78 อยู่ในระดับยอดเยี่ยม แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนได้ร่วมปฏิบัติการดำเนินงานโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 3.7 ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3.8 ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR โดยรวมทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

5.4 ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด รูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR โดยผลการประเมินรูปแบบ ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.56. S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบของคู่มือการใช้รูปแบบ พบว่า องค์ประกอบของคู่มือการใช้รูปแบบที่มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ในระดับสูงสุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า สภาพปัจจุบันของครูในการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สภาพปัจจุบันครูมีการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และ

มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการขาดระบบพัฒนาครูที่มีประสิทธิภาพ และการพัฒนาไม่ตรงกับความต้องการในการพัฒนา จึงทำให้การพัฒนาครูไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร สอดคล้องกับงานวิจัยของหลายๆ คนที่พบว่าปัญหาการพัฒนาครู คือการพัฒนาที่ไม่ตรงกับความต้องการของครู ทำให้การพัฒนาไม่ประสบความสำเร็จ จึงควรการวางแผนปรับปรุงคุณภาพครูประจำการควรเริ่มต้นจากปัญหาความต้องการของครู สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฏฐิศา เชาวน์เข้มชื่น (2559) ได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ ตามสภาพจริงของครูสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับวิธีการเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ เรียงตามลำดับความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ การฝึกอบรม/ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การให้ดูงานนอกสถานที่ การสอนงาน การศึกษาด้วยตนเอง การระดมสมอง และการประชุมกลุ่มย่อย

6.2 ผลการพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า รูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า หลักสูตรที่สร้างขึ้น มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เนื้อหาการพัฒนารูปแบบ วิธีดำเนินการพัฒนา การวัดและประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ ผ่านการศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐานงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ที่ตอบสนองความต้องการของครูอย่างแท้จริง พร้อมทั้งข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ได้แนวทางในการพัฒนาครู ทำให้ได้เครื่องมือเก็บข้อมูลที่มีคุณภาพ ข้อมูลที่ได้มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อการยกร่างรูปแบบ ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจสังเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ หรือการสังเคราะห์เอกสาร และงานวิจัย เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับสภาพความต้องการผลิตภัณฑ์และลักษณะของรูปแบบที่ต้องการพัฒนา ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบพัฒนารูปแบบ เป็นการนำความรู้หรือผลการวิจัยที่ได้มาใช้พัฒนาผลิตภัณฑ์โดยให้มีลักษณะหรือรูปแบบตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในการสร้างหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์นี้ อาจต้องใช้บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในการสร้างผลิตภัณฑ์ แต่ละชนิด เมื่อสร้างผลิตภัณฑ์เสร็จแล้วก็ต้องนำไปตรวจสอบความเหมาะสม และประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ต่อไป ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบเป็นการนำผลิตภัณฑ์ดังกล่าวไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย การดำเนินงานในขั้นตอนนี้จะมีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการออกแบบแผนการทดลองว่าจะใช้แบบแผนใดจึงจะเหมาะสมควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนได้ดี และทำให้การวิจัยเกิดความเที่ยงตรงภายใน ได้มากที่สุด ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลสรุป เป็นการประเมินผลการใช้รูปแบบในภาพรวมทั้งหมด ซึ่งประเมินทั้งตัวรูปแบบกระบวนการใช้รูปแบบ ผลที่ได้จากการใช้รูปแบบ ปัญหาและอุปสรรค ผลที่ได้จากการประเมินจะนำไปสู่การตัดสินใจปรับปรุงและพัฒนารูปแบบต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกลักษณ์ บุญข้าว (2556) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า รูปแบบการพัฒนาครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) เนื้อหา 2) กลยุทธ์ในการพัฒนา 3) สื่อในการพัฒนา และ 4) การประเมินผล ระดับความเห็นด้วยกับรูปแบบการพัฒนาครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยภาพรวมทุกองค์ประกอบ อยู่ในระดับมากที่สุด

6.3 ผลการใช้รูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด มีผลดังนี้ 1) ผลจากพัฒนาการลักษณะของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ครูกลุ่มเป้าหมาย สามารถทำแบบทดสอบหลังการพัฒนาการส่งเสริมความสามารถ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สูงกว่าก่อนการพัฒนา 2) ผลการ ทดลองใช้ความรู้ความเข้าใจของครูในการจัดการเรียนรู้ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการ สื่อสารตามมาตรฐาน CEFR ก่อนอบรมและหลังอบรมของกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 11 คน ที่เข้ารับการ ฝึกอบรม พบว่า มีคะแนนหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลการ เรียนของนักเรียนที่เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในแต่ละโรงเรียนมี คะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งการ จัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะเพื่อการสื่อสารด้วยกิจกรรมที่หลากหลายซึ่งนักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม เหล่านั้น โดยผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติจริง ทำงานเป็นกลุ่ม จึงทำให้นักเรียนเกิดการ เรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น สามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้อย่างมีคุณภาพ เนื่องจากแนวคิดที่นำมาใช้ สนับสนุนการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำกรอบกิจกรรมการเรียนรู้การใช้ภาษาเพื่อ การสื่อสาร ผ่านการฝึกทักษะและการนำไปใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลายและน่าสนใจ ให้ผู้เรียนบัง เกิดผลการเรียนรู้ด้านการฟังและการพูดที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศักดิ์สิทธิ์ สีหลวงเพชร (2559) การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูงสำหรับ ครูวิทยาศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัย พบว่า วิทยาศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้น มีปัญหาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูงอยู่ในระดับมาก

6.4 ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยผลการ ประเมินรูปแบบฯ ใน ภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบของ คู่มือการใช้รูปแบบ พบว่า องค์ประกอบของคู่มือการใช้รูปแบบที่มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มี ความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ในระดับสูงสุด โดยผลการประเมินรูปแบบการนิเทศใน ภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบของคู่มือการใช้รูปแบบ พบว่า องค์ประกอบของคู่มือการใช้รูปแบบที่มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความ เป็นประโยชน์ในระดับสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์ศักดิ์ ทองไชย (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การ พัฒนารูปแบบการนิเทศภายในของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 28 ผลการวิจัย พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศภายในของสถานศึกษาขนาด เล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 พบว่า ทั้งความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

7. องค์ความรู้ใหม่

1. หลักการของรูปแบบ

เป็นกระบวนการนิเทศที่เน้นปฏิสัมพันธ์เพื่อการพัฒนาความรู้ ทักษะหรือความสามารถในการทำงานแบบรายบุคคลหรือกลุ่มย่อยให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ บนหลักการของการเรียนรู้ร่วมกัน ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครู หลักการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การวัดและประเมินผล

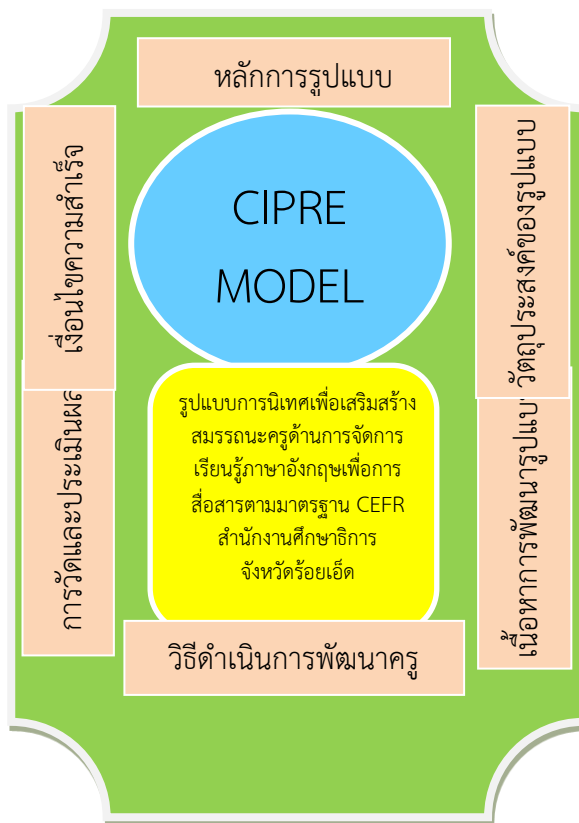
1) ความรู้ ความเข้าใจของครูในการพัฒนาความสามารถ ด้านการพัฒนาครูในการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR

2) ความสามารถของครูในการออกแบบการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการพัฒนาครูในการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR

3) ความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความสามารถ ด้านการพัฒนาครูในการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR

4) ความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาครูในการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR โดยใช้สื่อดิจิทัล บูรณาการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

5) ความสามารถผู้เรียนด้านการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

6. เงื่อนไขความสำเร็จ

- 1) กำหนดนโยบายการพัฒนาครูที่ชัดเจน เหมาะสม
- 2) มีกระบวนการดำเนินการนิเทศ ติดตามอย่างเหมาะสม
- 3) ครูผู้รับการนิเทศมีเทคนิคการสอนที่มีประสิทธิภาพ
- 4) มีการสร้างขวัญและกำลังใจในรูปแบบต่างๆ
- 5) ประเมินผลและนำผลมาปรับปรุงการสอนอย่างต่อเนื่อง
- 6) มีการสนับสนุนและอำนวยความสะดวก

2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

เพื่อนิเทศและพัฒนาครูในการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR โดยใช้สื่อดิจิทัล บูรณาการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

3. เนื้อหาการพัฒนาครู

เนื้อหา 8 หน่วย

หน่วยที่ 1 สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการการนิเทศ

หน่วยที่ 2 การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

หน่วยที่ 3 การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษตามมาตรฐาน CEFR

หน่วยที่ 4 การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัล

หน่วยที่ 5 การสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

หน่วยที่ 6 การพัฒนาหลักสูตรระดับชั้นเรียนสู่การออกแบบหน่วยการเรียนรู้

หน่วยที่ 7 การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้

หน่วยที่ 8 การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

4. วิธีดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนต่างๆ ของรูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้กระบวนการ ได้แก่ 1) การอบรมเชิงปฏิบัติการ (Training) 2) การนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching) และ 3) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Learning) ซึ่งสังเคราะห์ได้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การสร้างความสัมพันธ์ในการนิเทศ (Complimenting: C) ขั้นที่ 2 การวางแผนสอนงานและเรียนรู้ (Informing: I) ขั้นที่ 3 การลงมือปฏิบัติงานนิเทศบูรณาการสื่อดิจิทัลและชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Performing: P) ขั้นที่ 4 การสะท้อนผลหลังการนิเทศบูรณาการสื่อดิจิทัลและชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Reflecting: R) และขั้นที่ 5 การตรวจสอบ ติดตาม และรายงานผลการนิเทศ (Evaluating: E)

ภาพที่ 1 รูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด

จากภาพที่ 1 การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า หลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะครูมี 6 องค์ประกอบ คือ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เนื้อหา การพัฒนารูปแบบ วิธีดำเนินการพัฒนา การวัดและประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ มีผลการประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับมากที่สุด การจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ด้านความสามารถในเนื้อหาสาระที่สอน ด้านความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านความสามารถในการใช้และพัฒนานวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านความสามารถในการวัด และประเมินผลการเรียนรู้

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 หน่วยงานต้นสังกัด เช่น ควรมีการนำการดำเนินการพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 การนำรูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด ไปใช้ใน สถานการณ์ทั่วไป ควรคำนึงถึงความพร้อมและความต้องการของครูผู้รับการพัฒนา และผู้ให้ คำแนะนำปรึกษา และหน่วยงานต้นสังกัดควรมีการประเมินการจัดการเรียนรู้ของครูในสังกัดเพื่อนำ ผลการประเมินไปใช้วางแผนในการพัฒนาครู

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาบุคลากร ในรูปแบบและเงื่อนไข ลักษณะอื่น ตามบริบทความพร้อมและข้อจำกัดของผู้สอน ผู้ให้คำแนะนำปรึกษาและปัจจัยสนับสนุน ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในทักษะการอ่านและการเขียน ควรมีการวิจัยถึงตัวแปร หรือปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำรูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ไปใช้

9. เอกสารอ้างอิง

- กรทอง จิรเดชากุล. (2560). **คู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร : ธารอักษร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- จิราภรณ์ โกธรรม. (2560). **กิจกรรมการวัดและประเมินผลภาษาอังกฤษเด็ก**. กรุงเทพมหานคร : หน้าต่างสู่โลกกว้าง.
- ณัชชิตา ชาวนแฮมชื่น. (2559). **การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริงของครูสังกัดกรุงเทพมหานคร**. คุรุภัณฑ์การศึกษาคุรุภัณฑ์บัณฑิต สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- ธัญญลักษณ์ เวชกามา. (2561). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการสอนภาษาอังกฤษของโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- พงษ์ศักดิ์ ทองไชย. (2558). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศักดิ์สิทธิ์ สีหลวงเพชร. (2559). การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูงสำหรับครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 10(4). 177-191.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด. (2560). รายงานผลการนิเทศ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2560. ร้อยเอ็ด : สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด.
- สุรัมภา เพ็ชรกองกุล. (2560). กระบวนการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ของครูภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เอกลักษณ์ บุญข้าว. (2556). รูปแบบการพัฒนาครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาคุุณบัณฑิต สาขาการบริหารจัดการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

10. คำขอบคุณ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญในการเสนอแนะการพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารตามมาตรฐาน CEFR สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดร้อยเอ็ด ขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้จนทำให้งานวิจัยสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3*

ETHICAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AFFECTING
TEACHER PERFORMANCE IN SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF
ROI ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 3

จรัส มะอาจเลิศ¹, ชัยยนต์ เพาพาน²

Charan Maardlers¹, Chaiyon Paophan²

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด^{1,2}

Faculty of Education, Roi Et Rajabhat University, Thailand.^{1,2}

Email : jarunma286@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู และ 4) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 จำนวน 311 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันและการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ พบว่าทุกองค์ประกอบมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 ได้ร้อยละ 81.60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู โดยใช้คะแนนดิบ

$$Y' = .092 + .330X_3 + .160X_4 + .238X_1 + .151X_2 + .085X_5$$

สมการพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู โดยใช้คะแนนมาตรฐาน

$$Z'_y = .399Z_{x3} + .217Z_{x4} + .206Z_{x1} + .213Z_{x2} + .082Z_{x5}$$

คำสำคัญ : 1. ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม 2. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน 3. ผู้บริหารสถานศึกษา 4. ครู

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the ethical leadership of school administrators 2) to study the performance efficiency of teachers in schools 3) to study the relationship between the ethical leadership of school administrators and the performance efficiency of teachers in schools and 4) to study the ethical leadership of school administrators affecting the performance efficiency of teachers in schools under the office of Roi Et Primary Educational Service Area 3. The sample of this research was 311 people, consisting of school administrators and teachers under the office of Roi Et Primary Educational Service Area 3. The research instrument used to collect the data was a five- rating scales. The research instrument with the reliability as 0.92. The statistics are used for analyzing the data. It consists of percentage, mean, and standard deviation. Moreover, to examine the hypothesis by Pearson correlation coefficient and stepwise multiple regression analysis.

The results of the study were as follows: 1) The ethical leadership of school administrators in overall was at a high level. 2) The performance efficiency of teachers in schools in overall was at a high level. 3) The relationship between the ethical leadership of school administrators and the performance efficiency of teachers in schools revealed that all components had a high positive relationship, with statistical significance at a level of .01 and 4) The ethical leadership of school administrators affecting the performance efficiency of teachers in schools under the office of Roi Et Primary Educational Service Area 3 indicated that the ethical leadership of school administrators could be used to predict performance efficiency of teachers, as 81.60 percent with a statistical significance at a level of .01, written with a forecasting equation as follows:

Forecasting equation of the performance efficiency of teachers in schools under the office of Roi Et Primary Educational Service Area 3 using raw scores:

$$Y' = .092 + .330X_3 + .160X_4 + .238X_1 + .151X_2 + .085X_5$$

Forecasting equation of the performance efficiency of teachers in schools under the office of Roi Et Primary Educational Service Area 3 using standard scores:

$$Z'_y = .399Z_{x3} + .217Z_{x4} + .206Z_{x1} + .213Z_{x2} + .082Z_{x5}$$

Keywords: 1. The ethical leadership 2. The performance efficiency 3. School administrators 4. Teachers

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สถานการณ์ปัจจุบันของไทยเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างประชากรสูงวัย เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี ประกอบกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาการศึกษา และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ล้วนขับเคลื่อนให้การจัดการศึกษาต้องเปลี่ยนแปลงตาม สถานศึกษาและครูจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ โดยเฉพาะครูซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานหลัก มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน พัฒนาผู้เรียน และบริหารงานต่าง ๆ ครูในปัจจุบันเผชิญปัญหาหลายประการ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน ปัญหาสำคัญคือ คุณภาพชีวิตการทำงานของครู โดยเฉพาะครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีจำนวนมากและมีสภาพปัจจัยแวดล้อมที่ขาดแคลน (พจน์ เจริญสันเทียะ, 2551) หากไม่มีการแก้ไขปัญหานี้จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของครู และส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (จอมพงศ์ มงคลวนิช, 2556) ดังนั้น องค์กรหรือสถานศึกษาควรมีผู้นำที่มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม เพื่อแก้ไขและพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของครู

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมเป็นพฤติกรรมของผู้นำที่มีแนวทางในการประพฤติปฏิบัติที่ดีต่อตนเอง ต่อนักเรียน ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ต่อองค์กรและต่อสถานศึกษา เพื่อประโยชน์สุขของตนเองและส่วนรวม (กฤษณา เหลืองทอง, 2556) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมจะต้องคำนึงถึง การกำหนดเป้าหมาย ความไว้วางใจ ความเคารพ ความรับผิดชอบ ความเอื้ออาทร ความยุติธรรม ยึดหลักการสูงใจ หลักความร่วมมือ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง และความเป็นพลเมืองดี (Hester, 2003) ผู้บริหารถือเป็นหัวใจสำคัญของหน่วยงานหรือองค์กร เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญงาน ประสบการณ์ วิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเป็นผู้มีคุณธรรมในจิตใจ และมีจริยธรรมทั้งดงามน่าเลื่อมใสศรัทธา ซึ่งคุณธรรมและจริยธรรมถือเป็นคุณสมบัติอันสำคัญที่จะส่งเสริมให้ผู้บริหารนั้น สามารถครองตน ครองคน และครองงาน (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2544)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 เป็นกลุ่มสถานศึกษาขนาดใหญ่ องค์กรหนึ่งในจังหวัดร้อยเอ็ด มีผู้บริหารสถานศึกษาและครูทั้งสิ้น จำนวน ทั้งหมด 1,626 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 164 คน และครู จำนวน 1,462 คน มีสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 161 แห่งและสถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 3 แห่ง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3, 2564) ซึ่งประสบกับปัญหาด้านการแข่งขันในขณะที่สัดส่วนจำนวนนักเรียนมีอัตราที่ลดลง อันเนื่องมาจากมีโรงเรียนขนาดเล็กเป็นจำนวนมาก ขาดแคลนครูที่จบตรงสาขา การพัฒนาครู ความพร้อมของสถานที่ เครื่องมือและอุปกรณ์ ผนวกกับครูขาดการพัฒนาอย่างเป็นระบบ รวมถึงขาด

มาตรการกำกับ ติดตาม และประเมินผล (สำนักบริหารงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) ภาวะผู้นำของผู้บริหารคือปัจจัยสำคัญที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ การเป็นผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำที่มีคุณลักษณะพิเศษคือเป็นผู้ที่ต้องมีทั้งความรู้ประสบการณ์มีความคิดสร้างสรรค์ และมีจริยธรรม (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, 2557) หากผู้บริหารใช้เครื่องมือในการประเมินผลการปฏิบัติงานไปในแง่ที่ไม่ถูกต้องหรือมีอคติ ความขัดแย้งอย่างรุนแรงก็จะเกิดขึ้นภายในหน่วยงานได้ง่ายมาก (จอมพงศ์ มงคลวนิช, 2556) ด้วยเหตุนี้ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมจะตัดสินใจและบริหารงานโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของโรงเรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติเป็นหลัก มีความคิดสร้างสรรค์และกล้าตัดสินใจบนพื้นฐานของการมีจริยธรรม จะเห็นได้ว่าจริยธรรมจะมีผลต่อการดำเนินงานอย่างจริงจัง และจริยธรรมก็จะมีผลอย่างแท้จริงต่อองค์กร

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ นำเสนอให้ผู้ที่เกี่ยวข้องไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3

2.2 เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3

2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3

2.4 เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3

3.2 ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ความไว้วางใจ ความเคารพ ความยุติธรรม ความรับผิดชอบและความเป็นพลเมืองดี ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 อย่างน้อย 2 ด้าน

4. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นสารสนเทศแก่ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษาได้ทราบดังต่อไปนี้

4.1 ระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ผู้บริหารการศึกษาสามารถนำไปปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่ยังเป็นจุดอ่อน เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของสถานศึกษาต่อไป

4.2 ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู ผู้บริหารสามารถนำไปสู่การพัฒนาครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 จำนวน 1,626 คน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 164 คน และครู 1,462 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 จำนวน 311 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 31 คน และครู จำนวน 280 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Stratified Sampling) ตามขนาดสถานศึกษา การเลือกกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับสลาก จนครบ 311 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า เกณฑ์การให้คะแนนมี 5 ระดับ และตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า เกณฑ์การให้คะแนนมี 5 ระดับ

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) ขออนุญาตเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล 2) ติดต่อประสานงานกับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับครูด้วยตนเอง ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามและสามารถเก็บคืนได้ทั้งหมด 311 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 และ 3) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ก่อนนำไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 1) สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพแบบสอบถาม ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและนิยามศัพท์เฉพาะและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามตอนที่ 2 และ 3 โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟา ตามวิธีการของครอนบาค โดยใช้โปรแกรม SPSS ผลปรากฏดังนี้ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 โดยจำแนกเป็น ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เท่ากับ 0.82 และตอนที่ 3 ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูเท่ากับ 0.88 2) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ, ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 3) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันและการถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน

6. ผลการวิจัย

6.1 ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยรวม

ผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ความไว้วางใจ	4.35	0.21	มาก
2. ความเคารพ	4.36	0.33	มาก
3. ความยุติธรรม	4.54	0.29	มากที่สุด
4. ความรับผิดชอบ	4.36	0.32	มาก
5. ความเป็นพลเมืองดี	4.56	0.23	มากที่สุด
โดยรวม	4.50	0.65	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 ผลสรุปโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า ระดับมากที่สุด 2 องค์ประกอบ เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ความเป็นพลเมืองดี ($\bar{X} = 4.56$) และความยุติธรรม ($\bar{X} = 4.54$) ตามลำดับ และระดับมาก 3 องค์ประกอบ เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.36$) ความเคารพ ($\bar{X} = 4.36$) และความไว้วางใจ ($\bar{X} = 4.35$) ตามลำดับ

6.2 ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 โดยรวม

ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การจัดการเวลาการปฏิบัติงาน	4.39	0.27	มาก
2. คุณภาพของงาน	4.29	0.29	มาก
3. ความรอบรู้และความสามารถในการงาน	4.31	0.30	มาก
4. คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ	4.49	0.31	มาก
โดยรวม	4.58	0.55	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 ผลสรุปโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่าอยู่ในระดับมากทั้งหมด โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ ($\bar{X} = 4.49$) รองลงมาคือ การจัดการเวลาการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.39$) ความรอบรู้และความสามารถในการงาน ($\bar{X} = 4.31$) และคุณภาพของงาน ($\bar{X} = 4.29$) ตามลำดับ

6.3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	Y	ระดับความสัมพันธ์
X ₁	1.000	-	-	-	-	.607**	ปานกลาง
X ₂	.380**	1.000	-	-	-	.739**	สูง
X ₃	.404**	.680**	1.000	-	-	.799**	สูง
X ₄	.580**	.622**	.606**	1.000	-	.761**	สูง
X ₅	.382**	.488**	.479**	.589**	1.000	.585**	ปานกลาง
X	.673**	.833**	.818**	.872**	.725**	.892**	สูง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง ($r_{xy} = .892$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา (X) กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู (Y) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 รายด้านพบว่าองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ระดับสูงสุด คือ ด้านความยุติธรรม (X₃) มีความสัมพันธ์ที่ระดับ 0.799 รองลงมาได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ (X₄) มีความสัมพันธ์ที่ระดับ 0.761 ด้านความเคารพ (X₂) มีความสัมพันธ์ที่ระดับ 0.739 และด้านความไว้วางใจ (X₁) มีความสัมพันธ์ที่ระดับ 0.607 ตามลำดับ ส่วนองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ระดับต่ำสุด ได้แก่ ด้านความเป็นพลเมืองดี (X₅) มีความสัมพันธ์ที่ระดับ 0.585 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6.4 ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอัยยเอ็ด เขต 3

ตัวแปรพยากรณ์	ประสิทธิผลของสถานศึกษา				
	B	SE _B	β	t	p-value
1. X ₃	.330	.030	.399	11.191	.000*
2. X ₄	.160	.029	.217	5.583	.000*
3. X ₁	.238	.035	.206	6.811	.000*
4. X ₂	.151	.026	.213	5.893	.000*
5. X ₅	.085	.032	.082	2.640	.000*
R = .903, R ² = .816, a = .092					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ คือ X₃, X₄, X₁, X₂ และ X₅ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ .330, .160, .238, .151 และ .085 ตามลำดับ และมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ .399, .217, .206, .213 และ .082 ตามลำดับ โดยองค์ประกอบทั้ง 5 ร่วมกันพยากรณ์ความแปรปรวนของประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอัยยเอ็ดเขต 3 ได้ร้อยละ 81.60 เขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอัยยเอ็ดเขต 3 โดยใช้คะแนนดิบ

$$Y' = .092 + .330X_3 + .160X_4 + .238X_1 + .151X_2 + .085X_5$$

สมการพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอัยยเอ็ดเขต 3 โดยใช้คะแนนมาตรฐาน

$$Z'_{y} = .399Z_{X_3} + .217Z_{X_4} + .206Z_{X_1} + .213Z_{X_2} + .082Z_{X_5}$$

7. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอัยยเอ็ดเขต 3 ซึ่งผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

7.1 ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอัยยเอ็ดเขต 3 ผลการวิจัยพบว่า มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ประกอบความเป็นพลเมืองดีซึ่งมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาจะต้องมีคุณธรรมในการปฏิบัติงาน ผู้อำนวยการสถานศึกษา จึงได้ตระหนักและให้

ความสำคัญในเรื่องคุณธรรมเกี่ยวกับตนเอง คุณธรรมเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม และคุณธรรมเกี่ยวกับการเมืองการปกครองมาเป็นตัวกำกับซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรพล ภูขมัง (2564) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู ในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ และองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมภาวะผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 6 ด้าน (ด้านที่ 5 คือ ความเป็นพลเมืองดี) อยู่ในระดับมากที่สุด

7.2 ผลการศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ประกอบคุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณซึ่งมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครูมีความรู้ความเข้าใจเรื่องคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณ บทลงโทษและวินัยที่มีความถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งจะทำให้ครูปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพได้เหมาะสมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บัญชา บุญบำรุง (2561) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครู อยู่ในระดับมากทุก โดยประเด็นที่มีระดับมากที่สุดที่สุดมีสองข้อ คือ ข้าราชการครูสามารถปฏิบัติงานตามแบบแผนที่ผู้บริหารวางนโยบายไว้ ข้าราชการครูและเพื่อนร่วมงานร่วมมือกันทำงานด้วยความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รองลงมา คือ ข้าราชการครูได้รับมอบหมายงานตรงตามความสามารถ ระดับมากคือ ข้าราชการครูปฏิบัติตามอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณ และน้อยที่สุดคือ ข้าราชการครูได้รับความยุติธรรมในการเลื่อนตำแหน่ง

7.3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง ($r_{xy} = .892$) ที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันมีการพัฒนาสถานศึกษาใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมเชิงจริยธรรมทำให้การดำเนินงานของสถานศึกษาเป็นไปในทิศทางบวกเป็นระบบมากขึ้นและอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นการยกระดับสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัฒน์ เพ็ชรตา (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมทางจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนได้สรุปได้ดังนี้ ผลการศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานีตามความคิดเห็นของครูผู้สอนอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า พฤติกรรมทางจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทุกด้าน และส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูทุกด้าน

7.4 ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 พบว่า ความยุติธรรม เป็นตัวพยากรณ์ที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูได้ดีที่สุด รองลงมาคือ ความรับผิดชอบ ความไว้วางใจ ความเคารพและความเป็นพลเมืองดี ตามลำดับ โดยองค์ประกอบทั้งห้าร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู ได้ร้อยละ 81.60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีประเด็นอภิปรายแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

7.4.1 ความยุติธรรมส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ความยุติธรรมส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคล เพราะสามารถเพิ่มความไว้วางใจในตัวผู้บังคับบัญชา และยังทำให้เกิดพฤติกรรมการช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน อีกทั้งเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และใช้เป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุงงานด้านบริหารทรัพยากรบุคคลที่เหมาะสมในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นอันจะก่อประโยชน์ในสถานศึกษาต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ไตรภพ จตุรพาณิชย์ (2548) ได้ศึกษาการรับรู้ความยุติธรรมในองค์กร กับการอุทิศตนและความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน ผลการวิจัยพบว่า เมื่อพนักงานรู้สึกว่าได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมจากผู้บังคับบัญชาจะทำให้พนักงานเกิด ความไว้วางใจ และมีความมั่นใจในระบบงาน จึงเต็มใจที่จะอุทิศตนต่อองค์กร และปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

7.4.2 ความรับผิดชอบส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมด้วยการรับผิดชอบต่อในการปฏิบัติหน้าที่ โดยมองหาวิธีการที่จะพัฒนาให้งานดีขึ้นอยู่เสมอ จะไม่ยกความผิดในงานของตนให้กับคนอื่นหรืองานอื่น จะต้องแสดงออกถึงความเป็นแบบอย่างในเรื่องความรับผิดชอบ แนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Josephson (2009) ที่ได้กล่าวว่า ผู้บริหารที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่จะมีพฤติกรรมที่แสดงออก คือ ผู้บริหารจะแสวงหาวิธีการที่จะพัฒนาให้งานดีขึ้นอยู่เสมอ ไม่เป็นผู้ที่จะต้องเอาชนะแต่อย่างเดียว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ รัฐิกาญจน์ คงชัย (2560) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา ในจังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ความรับผิดชอบ เป็นหนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา ในจังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่มีผลการวิเคราะห์ว่าอยู่ในระดับมาก

7.4.3 ความไว้วางใจส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางตนการควบคุมอารมณ์ ตลอดจนการแสดงออกถึงความจริงใจ และคำนึงถึงการประสานความร่วมมือจากผู้ใต้บังคับบัญชา แนวคิดนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ เศรษฐ์ คุณทาบุตร (2556) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเลย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเลย เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านความไว้วางใจอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ หนูไกร มาเชค (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในผู้บริหารสถานศึกษา ควรมี 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ความไว้วางใจ 2) ความรับผิดชอบ 3) ความเคารพ 4) ความเป็นพลเมืองดี และ 5) ความยุติธรรม

7.4.4 ความเคารพส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องปฏิบัติต่อทีมงานหรือผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง ด้วยความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ปฏิบัติตนด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ธนภรณ์ พรรณราย (2565) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

ของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา อยู่ในระดับมาก ปัจจัยภายในองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ด้านโครงสร้าง ด้านรูปแบบการบริหาร และด้านความสามารถ และพบว่า ปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ ด้านความเคารพ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านความรับผิดชอบในการทำงาน และด้านความก้าวหน้า

7.4.5 ความเป็นพลเมืองดีส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องแสดงพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดี ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของพลเมือง อย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม เข้าใจหน้าที่และใช้สิทธิตามระบอบประชาธิปไตย และรู้จักกฎหมาย เคารพกฎหมาย และปฏิบัติตามกฎหมาย แนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ กระทรวงศึกษาธิการ (2553) ที่กล่าวว่า การเป็นพลเมืองดีนั้นจะต้องมีคุณธรรมดังต่อไปนี้ การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การมีระเบียบวินัยและรับผิดชอบต่อหน้าที่ รับฟังความคิดเห็นของกันและกัน และเคารพในมติของเสียงส่วนมาก ความซื่อสัตย์สุจริต ความสามัคคี ความละเอียดและเกรงกลัวในการกระทำชั่ว ความกล้าหาญและเชื่อมั่นในตนเอง การส่งเสริมให้คนตีปกร่องบ้านเมืองและควบคุมคนไม่ดีไม่ให้มีอำนาจ สอดคล้องกับ สารชา พิมพาคณ (2560) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันต่อองค์การของครูมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ ด้านความเป็นพลเมืองดี เป็นตัวพยากรณ์ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.76 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีค่าสัมประสิทธิ์การถอยหลังหรืออำนาจพยากรณ์ร้อยละ 56.90

8. องค์ความรู้ใหม่

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก
2. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูอยู่ในระดับมาก
3. ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง
4. ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู ได้ร้อยละ 81.60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เขียนเป็นสมการพยากรณ์ ดังนี้

สมการพยากรณ์รูปคะแนนดิบ $Y' = .092 + .330X_3 + .160X_4 + .238X_1 + .151X_2 + .085X_5$
สมการพยากรณ์รูปคะแนนมาตรฐาน $Z'_y = .399Z_{X3} + .217Z_{X4} + .206Z_{X1} + .213Z_{X2} + .082Z_{X5}$

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

9.1.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรมีนโยบาย ที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานของครู ครอบคลุม ชัดเจน และสามารถปฏิบัติได้จริง มีกระบวนการกำกับ นิเทศและติดตามอย่างสม่ำเสมอ และส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา นำภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

9.2.1 ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู ด้านคุณภาพของงาน มีค่าเฉลี่ยระดับน้อย ที่สุดในบรรดาทั้ง 4 ด้าน ควรพัฒนาครูด้วยวิธีดังต่อไปนี้ เพิ่มความหลากหลายขององค์ความรู้ นำเสนอวิทยาการใหม่ ๆ และประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

9.2.2 ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหาร มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความไว้วางใจ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จึงควรมีวิสัยทัศน์ และกำหนดทิศทาง นโยบาย มุ่งเน้นสร้างความไว้วางใจ ให้กับบุคลากรในสถานศึกษา และกำหนดแผนการทำงานที่ชัดเจน ตรวจสอบผลลัพธ์อย่างเป็นระบบ

9.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

9.3.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู ให้มีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น จะทำให้คุณภาพของการจัดการศึกษาเป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

10. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- กฤษฎา เหลืองทอง. (2556). **ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองพะเยา**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยพะเยา.
- จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2556). **การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : วี.พี.รินทร์.
- จิรพล ภูมมิ่ง. (2564). **ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันในองค์กรของครู ในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3**. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 40(10). 143-153.
- ฐิติกาญจน์ คงชัย. (2560). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานของครูในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา ในจังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา**. Veridian E-Journal Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts). 10(2). 351-364.
- ไทรภพ จตุรพานิชย์. (2548). **การรับรู้ความยุติธรรมในองค์การ กับการอุทิศตนและความผูกพันต่อองค์การของพนักงาน**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ธนภรณ์ พรรณราย. (2565). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- บัญชา บุญบำรุง. (2561). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตบางเขน กรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). **วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร :** สุวีริยาสาส์น.
- เศรษฐ์ คุณทาบุตร. (2556). **ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเลย.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สารชา พิมพ์าคณ. (2560). **ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30. วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 11(4). 217-225.**
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. (2564). **แผนปฏิบัติการ พ.ศ. 2564. ร้อยเอ็ด :** สพป.รอ. 3 กลุ่มนโยบายและแผน.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2550). **ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม.** กรุงเทพมหานคร : ส.เอเชียเพลส.
- สุพัฒน์ เพ็ชรดา. (2553). **พฤติกรรมทางจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.**
- หนูไกร มาเชค (2560). **การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมในผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.**
- Hester, J. P. (2003). **Ethical Leadership for school administrators and teachers.** North Carolina : Mc Farland.
- Josephson, M. (2009). **Ethics: Easier Said Than Done. The Josephson Institute of Ethics. 19(20). 80-81.**

11. คำขอบคุณ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จ ได้ด้วยความกรุณาจาก อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชัยยนต์ เพาพาน ขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหาและความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ขอบพระคุณ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ทุกท่านที่อำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล และผู้วิจัยยังได้รับการสนับสนุนและกำลังใจจากภรรยา บุตรและเพื่อนที่ร่วมเรียนในสาขาวิชาการบริหารการศึกษา รุ่น 23 ตลอดจนทุกท่านที่เกี่ยวข้องซึ่งมิได้กล่าวนามคุณประโยชน์และคุณค่าที่พึงมีจากงานวิจัยฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา บุรพาคณาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านด้วยความเคารพอย่างสูง

ธนาคารต้นไม้กับแนวคิดการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน:
กรณีศึกษา โครงการธนาคารต้นไม้สาขานบ้านศรีสมเด็จ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด*
TREE BANKS AND SUSTAINABLE FOREST MANAGEMENT:
A CASE STUDY OF BAN SRI SOMDET BRANCH TREE BANK PROJECT,
SRI SOMDET DISTRICT, ROI ET PROVINCE

นิติศักดิ์ หนองเรือ¹, วณิดา พรหมหล้า²

Nitisak Nongrueng¹, Wanida Phromlah²

วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

College of Politics and Governance, Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}

Email : nitisaknn1997@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินการโครงการภายใต้แนวคิดการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน และเพื่อเสนอแนะแนวทางสำหรับการดำเนินการโครงการธนาคารต้นไม้สาขานบ้านศรีสมเด็จ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ให้บรรลุวัตถุประสงค์แนวคิดการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ส่วน คือ 1. เก็บข้อมูลจากเอกสารนโยบาย บทความทางวิชาการ เอกสารโครงการ สื่อสิ่งพิมพ์ออนไลน์ ต่าง ๆ 2. เก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการลงภาคสนามโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการธนาคารต้นไม้ ได้แก่ ผู้นำชุมชนบ้านศรีสมเด็จ 2 ราย ผู้ที่ขึ้นทะเบียนปลูกต้นไม้กับโครงการ 7 ราย และเจ้าหน้าที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการธนาคารต้นไม้สาขานบ้านศรีสมเด็จ 2 ราย รวมจำนวนทั้งหมด 11 ราย โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และนำข้อมูลเสนอผลการวิจัยแบบเชิงพรรณนาผ่านการบรรยายด้วยถ้อยคำ

ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการโครงการธนาคารต้นไม้บ้านศรีสมเด็จมีการบูรณาการทำงานร่วมกันผ่าน 3 ภาคส่วน ได้แก่ วัด บ้าน ชุมชน โดยจำนวนสมาชิกทั้งหมดล้วนแล้วเป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นการทำงานร่วมกันโดยมีวัดเป็นตัวแสดง (actor) ที่มีบทบาทหลักในการเป็นศูนย์กลางในการพยุ่งความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ซึ่งถือเป็นกุญแจสำคัญในการนำหลักการของโครงการธนาคารต้นไม้ช่วยให้เกษตรกรที่เป็นหนี้กับธนาคารได้มีช่องทางการสร้างรายได้ตั้งแต่การสนับสนุนค่าบำรุงต้นไม้ สนับสนุนเงินกู้จากการนำต้นไม้ไปเป็นหลักประกันไปจนถึงการต่อยอดสร้างกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจเพิ่มช่องทางด้านรายได้ในระหว่างที่รอต้นไม้เจริญเติบโต มีการทำงานในทางสังคมกับวัฒนธรรมเชิงท้องถิ่นที่ผนวกกับความเชื่อที่มีการผสมผสานของการทำบุญกุศลลงไปใน การปลูกต้นไม้ อย่างไรก็ตามข้อค้นพบสำหรับแนวทางการทำให้อยั่งยืนคือความต่อเนื่องของโครงการที่มีส่วนสำคัญในการสร้างแรงจูงใจให้แก่สมาชิก

คำสำคัญ : 1. ธนาคารต้นไม้ 2. การจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน 3. การดำเนินการ 4. แรงจูงใจ 5. การปลูกต้นไม้

ABSTRACT

The objective of this research article is to study the operation of the project under the concept of sustainable forest management. and to suggest guidelines for operation the Ban Sri Somdet Branch Tree Bank Project. Si Somdet District Roi Et Province to achieve the objectives of the concept of sustainable forest management. It is a qualitative research study. There are two methods for collecting data: 1. Collecting data from policy documents. Academic articles Project documents various online publications 2. Collect data through fieldwork using in-depth interviews with people involved in the tree bank project, including 2 leaders of the Ban Sri Somdet community, 7 people who registered to plant trees with the project, and Two officials of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives (BAAC) involved in the Ban Sri Somdet Branch Tree Bank Project, totaling 11 persons, used a semi-structured interview form. and present the research results in a descriptive manner through verbal descriptions.

The results of the research found that the operation of the Baan Sri somdet Tree Bank project involves integration and cooperation through three sectors: temples, houses, and communities. All of the members are members of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives (BAAC). It is a collaborative effort with the temple being the main actor that plays a central role in supporting cooperation from many sectors. This is considered the key to applying the principles of the Tree Bank project to help farmers who are in debt with the bank have a way to generate income, starting with supporting tree upkeep. Supporting loans from using trees as collateral to building up an enterprise network to increase income streams while waiting for the trees to grow. There is social work with local culture combined with beliefs that include the integration of merit into planting trees. However, the finding for the sustainability approach is that project continuation plays an important role in incentive members.

Keywords : 1. Tree Bank 2. Sustainable Forest Management 3. Operation 4. Incentive 5. Tree Planting

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สภาพแวดล้อม ณ ปัจจุบันทั้งของโลกและของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรดิน และทรัพยากรอื่น ๆ ล้วนแล้วแต่มีความเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ลดลง โลกให้ความสนใจในประเด็นการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate change) ที่ส่งผลให้สภาพพื้นที่ป่าไม้โดยรวมทั่วทั้งโลกลดลงเป็นอย่างมาก โดยองค์การอาหารและเกษตรกรรมแห่งสหประชาชาติ (FAO) เผยข้อมูลสถิติว่าตลอดช่วง 20 ปี นับตั้งแต่ค.ศ. 2000 ถึง ค.ศ. 2020

สภาพพื้นที่ป่าไม้โดยรวมลดลงจากร้อยละ 31.9 เหลือ ร้อยละ 31.2 (FAO, 2020) เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยข้างต้นส่งผลต่อการมีอยู่ของสภาพพื้นที่ป่าไม่ว่าทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่นเดียวกันกับในประเทศไทยสถานการณ์การลดลงของสภาพพื้นที่ป่าไม้ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยเมื่อปี พ.ศ. 2516 ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ทั้งหมด 138,566,875 ไร่ หรือร้อยละ 43.21 ของพื้นที่ประเทศ และปี พ.ศ. 2565 ประเทศไทยเหลือพื้นที่ป่าไม้ทั้งหมด 102,135,974.96 ไร่ หรือเพียงร้อยละ 31.57 ของพื้นที่ประเทศ (กรมป่าไม้, 2564) การลดลงของสภาพพื้นที่ป่าไม้โดยรวมส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ ชาติความหลากหลายทางชีวภาพ ชาติความอุดมสมบูรณ์ ประชาชนหรือชุมชนที่มีวิถีชีวิตอยู่กับป่าไม้ หรือใช้ประโยชน์จากป่าไม้ในการเป็นแหล่งที่อยู่ แหล่งทำมาหากิน แหล่งสร้างรายได้ชาติความต่อเนื่อง

ในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยสามัญ ครั้งที่ 70 วันที่ 25 กันยายน 2558 ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ ทั้งหมด 193 ประเทศรวมทั้งไทยได้ร่วมลงนามรับรองวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งประกอบไปด้วย 17 เป้าหมาย โดยเป้าหมายที่ 10 ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ (Reduce inequality within and among countries) และเป้าหมายที่ 15 ระบบนิเวศบนบก (Life on Land) เป็นการฟื้นฟูและสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืนให้มีความสำคัญกับแนวทางวิธีการจัดการป่าไม้ที่ยั่งยืน (Sustainably manage forests) จากการตระหนักในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต เกิดภาวะหนี้ครัวเรือนสูงขึ้นทางสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ร่วมมือกับภาคเอกชน และสถาบันทางด้านการเงินต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558) โดยทางธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรได้จัดทำโครงการธนาคารต้นไม้ขึ้นที่ไม่ได้เพียงแค่แก้ไขปัญหาหนี้สินเพียงอย่างเดียวแต่ครอบคลุมไปถึงปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนปลูกต้นไม้ตามแนวทางพระราชดำริ "ปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง" ในที่ดินตนเองและสาธารณะเพื่อใช้เป็นหลักประกันในการบริหารจัดการชำระหนี้ของตนเอง (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2558ก)

อีกทั้งเพื่อไม่ให้เกิดข้อจำกัดด้านการครอบครองและการตัดต้นไม้ที่ปลูกในที่ดินทำให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มาตรา 7 โดยพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2562 มาตรา 7 กำหนดให้ไม้ทุกชนิดที่ขึ้นในที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายที่ดินไม่เป็นไม้หวงห้าม รวมทั้งทางกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้กำหนดแผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับไม้เศรษฐกิจเพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าเศรษฐกิจให้บรรลุร้อยละ 15 ของพื้นที่ประเทศ (48.52 ล้านไร่) ภายในปี พ.ศ. 2580 ซึ่งในปี พ.ศ. 2565 มีจำนวน 32.65 ล้านไร่ และมีการบูรณาการทำงานส่งเสริมการปลูกต้นไม้ยืนต้นเพื่อเศรษฐกิจร่วมกับหลายหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2565)

ซึ่งทางธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ได้ดำเนินโครงการธนาคารต้นไม้ส่งเสริมการปลูกต้นไม้ โดยปัจจุบันมีชุมชนเข้าร่วมโครงการจำนวนกว่า 6,800 ชุมชน มีจำนวนสมาชิกธนาคารต้นไม้กว่า 123,424 คน และสามารถปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้นในประเทศไทยจำนวนกว่า

12.3 ล้วนต้น (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2565ก) หากเปรียบเทียบธนาคารต้นไม้ภายในพื้นที่ภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ พบว่าธนาคารต้นไม้ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนมีจำนวนผู้ปลูกต้นไม้ที่ขึ้นทะเบียนเป็นจำนวนมาก โดยมีผู้ที่ขึ้นทะเบียนทั้งหมด 22,175 คน และมีจำนวนต้นไม้ 2,359,526 ต้น (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2558ค)

โดยธนาคารต้นไม้ในอำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ดซึ่งอยู่ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนมีจำนวนผู้ขึ้นทะเบียนปลูกต้นไม้ และมีจำนวนต้นไม้ที่ปลูกได้เป็นจำนวนมาก และสาขาบ้านศรีสมเด็จ ถือว่าเป็นสาขาที่มีจำนวนต้นไม้มากที่สุดในอำเภอศรีสมเด็จ จำนวนมากกว่า 49,000 ต้น และมี 64 พรรณไม้ (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2558ข) ทำให้มีความน่าสนใจในแง่ของการดำเนินการที่สร้างแรงจูงใจในการปลูกต้นไม้ และประเพณีพรรณไม้ที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ ดังนั้นจากข้อมูลต่าง ๆ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการดำเนินการโครงการธนาคารต้นไม้ภายใต้แนวคิดการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนและเพื่อหาข้อเสนอแนะแนวทางสำหรับการดำเนินการโครงการธนาคารต้นไม้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาบ้านศรีสมเด็จ อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ดให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการดำเนินการโครงการธนาคารต้นไม้สาขาบ้านศรีสมเด็จ อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ดภายใต้แนวคิดการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน

2.2 เพื่อเสนอแนะแนวทางสำหรับการดำเนินการโครงการธนาคารต้นไม้ สาขาบ้านศรีสมเด็จ อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ให้บรรลุวัตถุประสงค์แนวคิดการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบว่าโครงการธนาคารต้นไม้ธนาคารต้นไม้สาขาบ้านศรีสมเด็จ อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ดมีการดำเนินการภายใต้แนวคิดการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน

3.2 ได้ทราบถึงแนวทางสำหรับการดำเนินการโครงการธนาคารต้นไม้สาขาบ้านศรีสมเด็จ อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ให้บรรลุวัตถุประสงค์การจัดการต้นไม้ที่ยั่งยืน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ซึ่งผู้วิจัยใช้รูปแบบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนแรก ผู้วิจัยทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากหนังสือ เอกสารทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสารอ้างอิง สื่อสิ่งพิมพ์ออนไลน์และข้อมูลทางสถิติพื้นฐานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่สนใจจะศึกษา ได้แก่ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แนวคิดการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน โครงการที่เกี่ยวข้องกับการปลูกต้นไม้ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ จนเกิดคำถามวิจัยนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเลือกพื้นที่ที่จะศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากข้อมูลสถิติการปลูกต้นไม้ โครงการ และเอกสารรายงานโครงการ เอกสารการรายงานสรุปตัวอย่างโครงการธนาคารต้นไม้

ขั้นตอนที่สอง ผู้วิจัยทำการวางแผนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการลงภาคสนาม โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการธนาคารต้นไม้ ได้แก่ ผู้นำชุมชนบ้านศรีสมเด็จ 2 ราย ผู้ที่ขึ้นทะเบียนปลูกต้นไม้กับโครงการธนาคารต้นไม้ 7 ราย และเจ้าหน้าที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ที่เกี่ยวข้องกับโครงการธนาคารต้นไม้ สาขาบ้านศรีสมเด็จ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด 2 ราย รวมทั้งสิ้น 11 ราย ซึ่งใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ที่มีการวางแผนออกแบบการสัมภาษณ์ไว้ก่อนล่วงหน้า ใช้ข้อมูลจากเอกสาร จากการลงพื้นที่สำรวจในพื้นที่ที่ศึกษาเบื้องต้น มาสร้างคำถามที่เน้นประเด็นมากขึ้น ไม่ใช้ชุดคำถามเหมือนกันทั้งหมด ซึ่งแบ่งชุดคำถามออกเป็น 3 ชุด ตามบทบาทของผู้ให้สัมภาษณ์ และลักษณะคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เป็นคำถามปลายเปิด (open-ended questions) ตลอดจนการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) เสมือนเป็นคนนอกพื้นที่ไม่เข้าไปมีส่วนร่วม หรือเป็นส่วนหนึ่งในเหตุการณ์นั้น ๆ แต่ใช้การเฝ้าดูเหตุการณ์แทนเพื่อไม่ให้เกิดการปรากฏตัวของผู้วิจัยสร้างผลกระทบทางใดทางหนึ่งต่อการดำเนินการที่เป็นปกติในพื้นที่ที่ศึกษามากที่สุด (ชาย โพธิ์สิตา, 2564) และเก็บรวบรวมข้อมูลแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเอกสาร (documentary research) ในการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารนโยบาย บทความทางวิชาการ เอกสารโครงการ นิตยสาร หนังสือ ตำรา สื่อสิ่งพิมพ์ ออนไลน์ ต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นวิจัย

ขั้นตอนที่สาม หลังจากการรวบรวมข้อมูลทั้งสองส่วน ผู้วิจัยนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ จัดระเบียบข้อมูล จัดหมวดหมู่ แยกให้เห็นประเด็นต่าง ๆ ที่รวบรวมมา ได้แก่ หมวดข้อมูลทั่วไป หมวดข้อมูลสนาม หมวดการวิเคราะห์ และใช้แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เห็นปรากฏการณ์ที่ศึกษาแบบองค์รวม เชื่อมโยงข้อมูลในการตอบวัตถุประสงค์ในแต่ละข้อ และนำเสนอข้อมูลในลักษณะเชิงพรรณนาผ่านรูปแบบการนำเสนอวิธีการต่าง ๆ แผนภาพ การเปรียบเทียบข้อมูล การบรรยายข้อมูลด้วยถ้อยคำให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ต่อไปในอนาคต

5. ผลการวิจัย

5.1 ศึกษาการดำเนินการโครงการธนาคารต้นไม้โครงการธนาคารต้นไม้ สาขาบ้านศรีสมเด็จ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ภายใต้แนวคิดการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน

โครงการธนาคารต้นไม้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เริ่มเข้ามามีบทบาทครั้งแรกในปีพ.ศ. 2556 ซึ่งเป็นช่วงก่อนมีการแก้ไขกฎหมายให้ใช้ต้นไม้เป็นหลักประกันทางธุรกิจได้ การเข้ามาของโครงการในช่วงแรกแรงจูงใจที่สำคัญคือ การให้ค่าบำรุงต้นไม้ หรือค่ารักษาต้นไม้ต้นละ 3 บาท และการออกเอกสารโฉนดต้นไม้แสดงความเป็นเจ้าของให้กับผู้ปลูกอย่างมีขอบเขตชัดเจน ซึ่งทางธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ประสานความร่วมมือกับส่วนปกครองประชาสัมพันธ์โครงการผ่านผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้าน โดยมีกลุ่มเป้าหมายหลักคือ กลุ่มเกษตรกรที่เป็นสมาชิก หรือกู้ยืมเงินกับทางธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) โดยเงื่อนไขของการเข้าเป็นสมาชิกนั้นต้องนำต้นไม้อย่างน้อย 1 ต้นที่ขึ้นในที่ดินของตนเองที่มีโฉนดที่ดินอย่างถูกต้องกฎหมายมาลงทะเบียนกับธนาคาร

ภาพที่ 1 ต้นไม้ของเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนกับโครงการธนาคารต้นไม้

โดยเงื่อนไขของการตั้งสาขานาการต้นไม้ประจำแต่ละหมู่บ้านนั้นต้องมีสมาชิกอย่างน้อยจำนวน 30 คน ซึ่งพบว่าจำนวนสมาชิกทั้งหมด 30 รายเป็นเกษตรกร ประกอบด้วยเพศชาย 27 คน และเพศหญิง 3 คน ทำให้สังเกตเห็นได้ถึงความเท่าเทียมทางเพศ ต่อมาหลังจากการรับสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกโครงการธนาคารต้นไม้แล้วจะทำการคัดเลือกเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนกับทางโครงการธนาคารต้นไม้ที่สนใจมาเป็นคณะกรรมการประเมินต้นไม้จำนวน 9 – 15 คน พื้นที่อำเภอศรีสมเด็จ มีเพียง 1 คณะ ทำหน้าที่เป็นกลุ่มขับเคลื่อนหลักในการควบคุมการดำเนินการโครงการธนาคารต้นไม้ทั้งหมดในอำเภอศรีสมเด็จ ซึ่งคณะกรรมการจะมีคุณสมบัติที่จะประเมินต้นไม้ การใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) การสำรวจวัดความสูง เส้นรอบวงของต้นไม้ การวางแผนดินในเอกสาร การบันทึกองค์ประกอบที่สำคัญของเอกสารโฉนดต้นไม้ การติดรหัสให้กับต้นไม้ ตลอดจนการออกเลขสมาชิกของเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียน และรายละเอียดต่าง ๆ ในเอกสารที่จะนำเข้าสู่ระบบธนาคารต้นไม้

โดยต่อมาสมาชิกเดิมมีการบอกเล่ากันปากต่อปากถึงแรงจูงใจในโครงการ เช่น การออกโฉนดต้นไม้แยกออกจากโฉนดที่ดินภายในพื้นที่เดียวกัน โดยถือว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจในขณะนั้น และการให้ค่าบำรุงต้นไม้ให้ทุกปีคิดเป็นรายต้น เป็นต้น พื้นที่ และจำนวนต้นไม้โดยรวมมีมากขึ้นเมื่อในปีพ.ศ. 2558 สมาชิกรายใหม่อย่างวัดประชาคมวนารามที่เป็นที่ดินสาธารณะ ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในธนาคารต้นไม้บ้านศรีสมเด็จ โดยพบว่าวัดมีจำนวนต้นไม้ที่เข้าร่วมโครงการครั้งแรกหลายหมื่นต้น ดังนั้นการคิดค่าบำรุงต้นไม้ต้นละ 3 บาทจะสร้างมูลค่ามากกว่าต้นไม้ของเกษตรกรเป็นอย่างมาก แต่แรงจูงใจทางรายได้จากเบี้ยต้นไม้ไม่ได้ถูกแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ เป็นเงินบริจาคแก่วัดในการทะนุบำรุงศาสนา คณะกรรมการประเมินที่นำไปต่อยอดในการสร้างวิสาหกิจชุมชน และเป็นทุนกลางในการปลูกต้นไม้ครั้งถัดไป

การดำเนินการแบ่งสัดส่วนในพื้นที่วัดจะมีลักษณะที่เป็นระบบวนเกษตร หรือเกษตรผสมผสานมากกว่า เนื่องมาจากการมีบุคลากรภายในวัดช่วยกันวางแผน แบ่งสัดส่วนการปลูกต้นไม้ในแต่ละแปลง ประเภทกลุ่มไม้แต่ละชนิดทั้งไม้โตเร็ว ปานกลาง ช้า โดยมีรูปแบบแตกต่างกันออกไป เช่น ปลูกไม้ผลผสมไม้ป่า และปลูกไม้ป่าผสมกับพืชไร่ และพืชอาหารสัตว์ เป็นต้น ในทางกลับกันพื้นที่ของเกษตรกรที่มีเพียงการปลูกไม้ป่าตามแนวเขต หรือล้อมไร่นา มีการปลูกคละรวมกันไปใน

หลายชนิด ไม่ได้มีการแบ่งสัดส่วนของประเภทกลุ่มไม้โตเร็ว ปานกลาง ช้า มีพื้นที่ว่างบริเวณใด เกษตรกรก็ปลูกต้นไม้ในพื้นที่บริเวณนั้น ทำให้ประสิทธิภาพของการป้องกันภัยทางธรรมชาติที่ดี ความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ก็ลดลงน้อยถอยลงไป

อย่างไรก็ตามการประสานงานกันระหว่าง วัด บ้าน ชุมชน ตลอดจนการจัดกิจกรรมของ เกษตรกรที่ให้เห็นความสำคัญของการปลูกต้นไม้เพิ่มมากขึ้น ถือเป็นกุญแจสำคัญในการขยายขอบเขต ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ การสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไปจนถึงการสร้างช่องทาง รายได้ผ่านเครือข่ายทางสังคมคนปลูกต้นไม้ ไม่ว่าจะเป็นการตั้งกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนสมาชิก ในโครงการธนาคารต้นไม้ การจัดตั้งร้านค้าสวัสดิการเพื่อเป็นช่องทางรายได้เสริมระหว่างที่รอต้นไม้ เจริญเติบโตในระหว่างปี และการสะท้อนปัญหาต่าง ๆ ให้แก่เกษตรกรในธนาคารต้นไม้

ผู้ใหญ่บ้านบ้านศรีสมเด็จประธานสาขาซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมประสานงานระหว่าง คณะกรรมการประเพณีและเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนกับธนาคารต้นไม้สาขาบ้านศรีสมเด็จสมาชิก ธนาคารต้นไม้สาขาบ้านศรีสมเด็จจำนวน 31 คนรวมไปถึงวัดภายในพื้นที่ การติดตามปัญหาด้าน สิ่งแวดล้อม การเจริญเติบโตของต้นไม้ การประชุมกลุ่มสมาชิกเพื่อสะท้อนปัญหาของการใช้สารเคมี ในการปลูก การบำรุงดูแลรักษา การได้รับการสนับสนุนแหล่งทรัพยากรอื่นที่ช่วยเกื้อหนุนทรัพยากร ป่าไม้ เช่น การสร้างแหล่งน้ำบ่อบาดาล การทำเกษตรกรรมอื่นควบคู่ไปกับการปลูกต้นไม้ยืนต้น ความถูกต้องของการออกเอกสารโฉนดต้นไม้ การสร้างช่องทางด้านรายได้ในการนำผลิตภัณฑ์ไปขาย ต่อในร้านค้าสวัสดิการในอำเภอ และสมาชิกในการร่วมรณรงค์การปลูกต้นไม้ให้แก่สถานศึกษา หรือ ใช้ธนาคารต้นไม้อำเภอศรีสมเด็จเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องธนาคารต้นไม้ให้แก่โรงเรียน หรือหน่วยงานอื่น ในบริเวณใกล้เคียงบ้านศรีสมเด็จ อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด

นอกจากนี้การทำงานในทางสังคม ยังพบความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมเชิงท้องถิ่นที่ผนวกกับ ความเชื่อทางศาสนา การทำพิธีบวงสรวงต้นไม้ที่ให้แก่เกษตรกรหรือคนในชุมชนได้เห็นความสำคัญของต้นไม้ ที่ปลูก ความเชื่อที่มีการผสมผสานของการทำบุญกุศลผ่านสถานที่อย่างเช่นวัด ซึ่งพบว่ากระบวนการ ต่าง ๆ เหล่านี้มีส่วนช่วยให้สร้างสังคมของคนรักการปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้นในทุกปี และช่วยให้เกิดการ ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate change) ในระยะยาว

ภาพที่ 2 การเชิญชวนร่วมกันปลูกต้นไม้ภายในวัดของโครงการธนาคารต้นไม้

ช่วงภายหลังการออกกฎหมายให้อนุญาตใช้ต้นไม้เป็นหลักประกันทางธุรกิจได้ และการแก้ไขกฎหมายที่ไม่ต้องขออนุญาตปลุกต้นไม้บางประเภทในที่ดินของตน สามารถปลุกต้นไม้ได้ไม่เป็นไม้หวงห้ามตามพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2562 มาตรา 7 และการเพิ่มโอกาสทางชนิดพรรณไม้เพิ่มมากขึ้นในการใช้เป็นหลักประกันถึง 58 ชนิด ซึ่งพบว่าการดำเนินการของโครงการธนาคารต้นไม้ช่วงนี้นั้นทำให้เกษตรกรในพื้นที่บ้านศรีสมเด็จเกิดแรงจูงใจในการรักษาต้นไม้ครั้งสำคัญเป็นช่วงที่สอง ทำให้มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนต้นไม้ ความหลากหลายทางชนิดพรรณไม้ อย่างมีนัยสำคัญ โดยพบว่าปัจจุบันจำนวนต้นไม้ที่เกิดในพื้นที่อยู่ที่จำนวนกว่า 50,000 ต้น มีชนิดพรรณไม้มากถึง 64 ชนิด มีความหลากหลายทั้งชนิดพรรณไม้ที่หายาก และง่ายในระดับท้องถิ่น

แต่อย่างไรก็ตามข้อค้นพบที่ได้คือการขาดความต่อเนื่องของการดำเนินการโครงการธนาคารต้นไม้ โดยในระยะหลังไม่มีความชัดเจนทั้งในแง่ของการลงพื้นที่ติดตาม สำรวจ การสร้างความตระหนักการปลุกต้นไม้ การสร้างแรงจูงใจภายในพื้นที่ขาดหายไปเมื่อเปรียบเทียบกับในช่วงแรก ถึงแม้ว่าการยกระดับธนาคารต้นไม้สู่ชุมชนไม่มีค่าที่สามารถใช้ต้นไม้เป็นหลักประกันทางธุรกิจได้ที่เป็นแรงจูงใจสำคัญจะถูกรวมอยู่ในเป้าหมายของแผนปฏิบัติการของธนาคารในทุกปีตั้งแต่มีการแก้ไขกฎหมาย แต่รายได้ที่เกิดจากการใช้ต้นไม้เป็นหลักประกันในการบริหารจัดการหนี้ของเกษตรกรระยะยาวไม่ครอบคลุมในหลายชุมชน โดยพบว่าการยกระดับธนาคารต้นไม้สู่ชุมชนไม่มีรายได้เพียง 404 ชุมชน จากธนาคารต้นไม้ทั้งหมดกว่า 6,800 ชุมชน (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2565)

5.2 เสนอแนะแนวทางสำหรับการดำเนินการโครงการธนาคารต้นไม้ สาขาบ้านศรีสมเด็จ อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ให้บรรลุวัตถุประสงค์แนวคิดการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน

แนวทางแรก คือการขยายขอบเขตประเภทที่ดินให้มีหลากหลายรูปแบบ โดยในพื้นที่โครงการธนาคารต้นไม้พบเพียงแต่ต้นไม้ที่ขึ้นในโนนที่ดิน หรือที่ดินสาธารณะของวัด ไม่พบประเภทที่ดิน น.ส.3 น.ส.3ก และ ส.ป.ก. และที่ดินสาธารณะประโยชน์อื่น ๆ

แนวทางที่สอง การให้การส่งเสริมรูปแบบที่ผสมผสานกันทั้งในด้านทรัพยากรไม่ว่าจะเป็น จำนวนต้นไม้ที่มีทั้งต้นไม้ที่เจริญเติบโตเร็ว ปานกลาง ช้า เพื่อสร้างความสมดุลทั้งในการสร้างผลผลิตระยะสั้น ระยะยาว ที่ทำให้การพัฒนาระยะยาวไม่ขาดช่วงเนื่องจากเกษตรกรในพื้นที่นิยมปลุกต้นไม้โตเร็ว

แนวทางที่สาม การให้ความสำคัญทรัพยากรดินและน้ำ ที่มีส่วนสำคัญในการช่วยให้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หรือการทำทรัพยากรป่าไม้มีความยั่งยืนมากขึ้น การสนับสนุนในการเพิ่มแหล่งน้ำสำหรับพื้นที่ที่ขาดแคลน การส่งเสริมปกป้องการพังทลายของหน้าดิน การส่งเสริมต่าง ๆ เหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นทั้งในทางตรง และทางอ้อมในการปกป้องแหล่งทรัพยากรป่าไม้

แนวทางที่สี่ การขยายการเข้าถึงโครงการธนาคารต้นไม้ให้แก่ชาวบ้านในพื้นที่ นอกเหนือจากสมาชิก ธ.ก.ส. สนับสนุนจำนวนสมาชิกให้มีบทบาทของการสร้างปาร่วมกัน ส่งเสริมการประสานระหว่างหน่วยงานในการผลิตทรัพยากรป่าไม้มากยิ่งขึ้น ไม่เพียงแต่บ้าน วัด หรือชุมชนเท่านั้น และการเพิ่มช่องทางรายได้ให้สมาชิกนำต้นไม้ที่ปลูกไปขายต่อเพื่อแปรรูปได้อย่างหลากหลาย และเปิดโอกาสทางการตลาดในการนำต้นไม้ไปสร้างมูลค่าได้อย่างหลากหลาย

แนวทางที่ห้า รัฐควรส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอให้สามารถปลูกต้นไม้ได้อย่างทั่วถึง ควรสนับสนุนงบประมาณสำหรับให้เกษตรกรบ้านศรีสมเด็จได้นำต้นไม้ไปเป็นหลักประกันได้อย่างทั่วถึงครอบคลุมทุกสมาชิก

6. อภิปรายผลการวิจัย

การดำเนินการโครงการธนาคารต้นไม้ในพื้นที่บ้านศรีสมเด็จตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 จนถึงปัจจุบันมีจำนวนทรัพยากรป่าไม้เป็นจำนวนมากมีทั้งไม้เดิมก่อนเข้าร่วมโครงการและไม้ที่ปลูกเพิ่มขึ้นมาใหม่โดยจำนวนต้นไม้แบ่งเป็นสองส่วน คือ ส่วนที่ปลูกในพื้นที่ของเกษตรกร และส่วนที่ปลูกในพื้นที่ของวัด มีการสำรวจพื้นที่ที่การปลูก และการแสดงแผนผังข้อมูลที่ดินและต้นไม้ที่ปลูกโดยใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) รวมทั้งมีการออกโฉนดต้นไม้ให้แก่สมาชิกเพื่อแสดงขอบเขตพื้นที่ปลูกต้นไม้ที่ดินได้อย่างชัดเจน มีการติดรหัสต้นไม้ที่เป็นการแสดงความเป็นเจ้าของต้นไม้แต่ละต้น และการติดรหัสต้นไม้ที่แสดงให้เห็นถึงประเภทของต้นไม้แต่ละชนิด เพื่อความสะดวกในการเก็บรวบรวมเป็นฐานข้อมูลของคณะกรรมการประเมิน การทำเกษตรกรรมที่เหมาะสมสอดคล้องในงานวิจัยของ Klimach and Pietkiewicz (2022) ที่ชี้ให้เห็นว่าการรวบรวมข้อมูลที่ดิน และข้อมูลป่าไม้จะช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนได้

โครงการธนาคารต้นไม้สาขาบ้านศรีสมเด็จ พบว่ามีชนิดพรรณไม้ถึง 64 ชนิด มีทั้งชนิดพรรณไม้ที่หายาก และง่ายในระดับท้องถิ่น แต่อย่างไรก็ตามลักษณะของการเจริญเติบโตที่มีสัดส่วนแตกต่างกันระหว่างประเภทกลุ่มไม้โตเร็ว ปานกลาง ช้า ซึ่งในพื้นที่นิยมปลูกชนิดต้นไม้โตเร็วถึงปานกลางเป็นส่วนใหญ่ อาจทำให้เกิดอุปสรรคในระยะที่หลังจากการตัดโค่น เนื่องจากต้องใช้ระยะเวลาของการเจริญเติบโตขึ้นมาใหม่ทำให้พื้นที่บริเวณนั้นขาดความต่อเนื่องในแง่ทรัพยากรที่ทดแทน และอุปสรรคอีกประการหนึ่งคือ เกษตรกรจะมุ่งเน้นการปลูกต้นไม้รายต้นไม้ได้มีความหลากหลายทางชีวภาพของชนิดพรรณไม้ ความหลากหลายสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ โดยในภาพรวมพื้นที่ของวัดและพื้นที่ของเกษตรกรหากเทียบกันภายในโครงการมีสัดส่วนที่แตกต่างกันหลายเท่า ทำให้ผู้วิจัยมองพื้นที่ที่ศึกษาในลักษณะภาพกว้าง ซึ่งประกอบไปด้วยส่วนของวัด และส่วนของเกษตรกร ทำให้สังเกตเห็นว่าความหลากหลายทางชีวภาพเกิดขึ้นเพียงในพื้นที่ของวัดเท่านั้น การให้ความสำคัญของความหลากหลายทางชีวภาพอื่นจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งสอดคล้องในรายงานของ United Nations (2007) กล่าวว่า การให้ความสำคัญบทบาทของการฟื้นตัว การปลูกป่าที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งพรรณไม้ แหล่งน้ำ สิ่งมีชีวิตอื่น ๆ นั้นจะเป็นองค์ประกอบหนึ่งนำไปสู่การจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน (sustainable forest management)

การดำเนินการโครงการธนาคารต้นไม้สาขาบ้านศรีสมเด็จถูกกำกับดูแลจากคณะกรรมการประเมินอำเภอศรีสมเด็จมีโครงสร้างการทำงานที่แน่นอน แบ่งหน้าที่รับผิดชอบชัดเจนเพื่อมาช่วยดูแลการดำเนินการธนาคารต้นไม้ทุกสาขารวมทั้งบ้านศรีสมเด็จ การอบรมให้ความรู้ความเข้าใจตั้งแต่เข้าร่วมโครงการ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับเอกสารโฉนดต้นไม้ ความรู้ที่เกี่ยวกับการปลูกต้นไม้ การสร้างภูมิคุ้มกันในด้านความคิด ตลอดจนการสร้างตระหนักรู้ในการติดตามผลของการปลูกต้นไม้ด้วยตนเองเป็นระยะ การป้องกันภัยทางธรรมชาติต่าง ๆ ซึ่งทั้งหมดถือเป็นกระบวนการหนึ่งในการทำงานในการผลิตทรัพยากรป่าไม้ อีกทั้งยังมีการทำงานโครงการเห็นได้จากการทำบันทึกข้อตกลง

ความเข้าใจกับกรมทรัพยากรน้ำบาดาล ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้แก่ทุกโครงการในธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) รวมถึงโครงการธนาคารต้นไม้สาขากาชาบ้านศรีสมเด็จ โดยเกษตรกรที่ขาดแคลนแหล่งน้ำในการเพาะปลูกจะได้รับการสร้างแหล่งน้ำบาดาลภายในพื้นที่สำหรับใช้ในการปลูกต้นไม้

การประสานงานระหว่างหน่วยงาน ถือเป็นกุญแจสำคัญของการดำเนินการธนาคารต้นไม้ บ้านศรีสมเด็จมีการร่วมมือกันในการส่งเสริม สนับสนุน โดย 3 ภาคส่วน ได้แก่ วัด บ้าน ชุมชน ซึ่งมีโครงการธนาคารต้นไม้เป็นศูนย์รวมของความร่วมมือ ซึ่งในงานวิจัยของเดือนภา ภูทอง (2561) กล่าวว่า การจัดการป่าเพื่อความยั่งยืนนั้นต้องอาศัยหลักการมีส่วนร่วมและการนำเอาจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเชื่อ ค่านิยม และอาศัยปราชญ์ชาวบ้านหรือพ่อหลวงรวมทั้งพระภิกษุสงฆ์ เป็นรากฐานการขับเคลื่อนชุมชนผ่านการปลูกจิตสำนึกรักบ้านเกิด รู้สึกรักและเป็นเจ้าของในต้นไม้ที่ปลูก และนำวัฒนธรรมจารีตประเพณีท้องถิ่นมาเป็นแนวปฏิบัติในการจัดการดูแลรักษาป่าของชุมชน

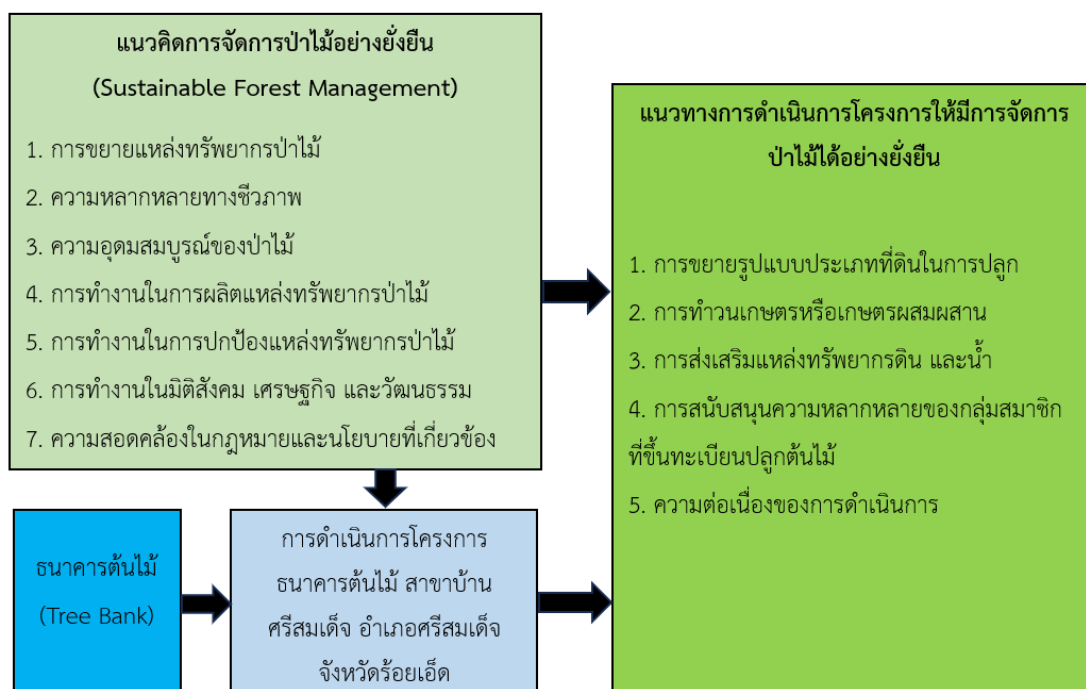
อย่างไรก็ตามในจำนวนสมาชิกทั้งหมดของธนาคารต้นไม้สาขากาชาบ้านศรีสมเด็จล้วนแล้วเป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ซึ่งมีจำนวนไม่แตกต่างจากตอนริเริ่มตั้งสาขาที่ต้องมีจำนวนอย่างน้อย 30 คน ทำให้สังเกตถึงข้อจำกัดที่ไม่สามารถขยายขอบเขตของไปยังสมาชิกรายอื่น ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของ Starfinger (2021) ที่มีผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าทางธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) มุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายเดียวคือการให้เงินกู้แก่เกษตรกรที่มีที่ดินส่วนตัวและเป็นสมาชิกกับทางธนาคาร โดยผู้วิจัยมองว่าเป็นการมุ่งเป้าหมายหลักการให้แก่เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกับทางธนาคารเพื่อประโยชน์ในเชิงนโยบายมากจนเกินไปจึงไม่มีการขยายขอบเขตไปสู่กลุ่มเป้าหมายอื่น อีกทั้งในจำนวนสมาชิกมี 3 คนที่เป็นเพศหญิงเท่านั้น ซึ่งการคำนึงถึงสัดส่วนที่เท่ากันระหว่างเพศถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในทางสังคม เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแนวคิดการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนของ ITTO (1992) ร่วมกับแนวคิด FAO (2022) ที่ว่าหนึ่งในหลักเกณฑ์ของการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนควรให้การสนับสนุนของการทำงานของกรมมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรี หรือผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง

ในทำนองเดียวกันการเปิดโอกาสในการสร้างผลผลิตทางด้านป่าไม้ไปในทุกพื้นที่ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญ ซึ่งจากข้อมูลในส่วนหนึ่งของประเภทที่ดินในโครงการธนาคารต้นไม้บ้านศรีสมเด็จพบว่า มีประเภทที่ดินที่เข้าร่วมอยู่ในโครงการสาขากาชาบ้านศรีสมเด็จเพียง 2 ประเภทเท่านั้น ได้แก่ที่ดินกรรมสิทธิ์ที่เป็นโฉนดที่ดินของเกษตรกร และที่ดินสาธารณะของวัด ทำให้เกิดข้อจำกัดการขยายโอกาสในการเข้าถึงโครงการไปยังประเภทที่ดินรูปแบบอื่น แต่สิ่งที่ยังคงอยู่คือการทำงานร่วมกันระหว่างสังคมในพื้นที่บ้านศรีสมเด็จที่มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานร่วมกันในการปลูกต้นไม้ โดยมีวัดเป็นตัวแสดง (actor) ที่มีบทบาทหลักในการเป็นศูนย์กลางในการพยุ่งความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ซึ่งถือเป็นกุญแจสำคัญในการนำหลักการของโครงการธนาคารต้นไม้มาสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ การช่วยให้เกษตรกรที่เป็นหนี้กับธนาคารได้มีช่องทางการสร้างรายได้ตั้งแต่การสนับสนุนค่าบำรุงต้นไม้ไปจนถึงเงินกู้จากการนำต้นไม้ไปเป็นหลักประกันได้ไปจนถึงการต่อยอดสร้างเครือข่ายสังคมคนปลูกต้นไม้ กลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจ การบูรณาการทำงานในหลายภาคส่วน

อย่างไรก็ตามการดำเนินการโครงการธนาคารต้นไม้จะสอดคล้องกับหลักการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนของแนวคิดความร่วมมือขององค์การป่าไม้เขตร้อนระหว่างประเทศ หรือ ITTO

(International Tropical Timber Organization) กับองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ หรือ FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations) รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย (policy maker) เกี่ยวกับการจัดการป่าไม้ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคได้หากมีแนวทางที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ การติดตาม ความต่อเนื่องของการสร้างความตระหนัก ความต่อเนื่องของงบประมาณเพื่อสร้างแรงจูงในระยะยาว

7. องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดสร้างองค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 3 พบว่า หลักการธนาคารต้นไม้และแนวคิดการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ทั้ง 7 ประเด็นที่เป็นกรอบแนวคิดผ่านการดำเนินการโครงการธนาคารต้นไม้ สาขาบ้านศรีสมเด็จ โดยไปสู่การสร้างเป็นกรอบแนวทางต่าง ๆ ที่จะป็นปัจจัยส่งผลให้การดำเนินการโครงการให้มีการจัดการป่าไม้ได้อย่างยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นการขยายรูปแบบประเภทที่ดินในการปลูกต้นไม้ การทำวนเกษตรหรือเกษตรผสมผสานที่ทําคบคู่กับการปลูกต้นไม้ภายในพื้นที่ การส่งเสริมทรัพยากรดิน และน้ำที่ช่วยสนับสนุนความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ การขยายความหลากหลายของกลุ่มสมาชิกให้มีการขยายขอบเขตแหล่งทรัพยากรป่าไม้ และความต่อเนื่องของการดำเนินการโครงการ ทั้งการติดตามการสนับสนุนงบประมาณ ซึ่งประกอบกันนำไปสู่ความยั่งยืน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ความต่อเนื่องของโครงการ ทั้งในแง่ของงบประมาณที่ใช้สำหรับเพิ่มวงเงินหลักประกันต้นไม้ ค่าบำรุงรักษาต้นไม้ และในแง่ของการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลของโครงการเป็นระยะเพื่อสะท้อนผลปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นที่ขึ้นทะเบียนปลูกลงต้นไม้กับโครงการ

8.1.2 ควรสนับสนุนให้มีการขยายขอบเขตเพื่อให้มีประเภทที่ดินรูปแบบอื่นในโครงการมากขึ้น เพื่อสิทธิการเข้าถึงการปลูกลงต้นไม้จะส่งผลต่อการขยายขอบเขตพื้นที่แหล่งทรัพยากรป่าไม้ ความอุดมสมบูรณ์ป่าไม้ สิทธิในที่ดินทำกิน การจัดการป่าไม้ร่วมกันในวงกว้าง

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 การพัฒนาทักษะความรู้ความเข้าใจในการปลูกประเภทไม้กลุ่มต่าง ๆ หรือการรักษาสิ่งมีชีวิตอื่นแก่เกษตรกร ซึ่งจะเป็ปัจจัยหนึ่งก่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบในการดำเนินการโครงการธนาคารต้นไม้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) สาขาอื่น ๆ ซึ่งอาจเปรียบเทียบภายในอำเภอเดียวกัน หรือเปรียบเทียบระหว่างจังหวัดในภูมิภาคเดียวกัน หรือต่างภูมิภาค

8.3.2 ควรมีการศึกษาการขับเคลื่อนธนาคารต้นไม้ในภาคส่วนอื่น ๆ เช่น ธนาคารต้นไม้ภาคประชาชน หรือธนาคารต้นไม้ที่เกิดจากความร่วมมืออื่นที่นอกเหนือไปจากโครงการธนาคารต้นไม้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)

9. เอกสารอ้างอิง

- กรมป่าไม้. (2564). **ข้อมูลสารสนเทศกรมป่าไม้ : สถิติป่าไม้ พ.ศ. 2564**. สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2566. จาก <https://forestinfo.forest.go.th/Content.aspx?id=9>
- ชาย โพธิ์สีตา. (2564). **ศาสตร์และศิลป์การวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เดือนนภา ภูทอง. (2561). การจัดการป่าชุมชนเพื่อความยั่งยืน โดยการใช้กระบวนการมีส่วนร่วม สาธารณะ และจารีตประเพณีท้องถิ่นในพื้นที่ภาคเหนือ. **วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ**. 6(2). 80-94.
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. (2558). **ธนาคารต้นไม้ พอเพียง มั่งคั่ง ยั่งยืน**. สืบค้นเมื่อ 3 กรกฎาคม 2566. จาก <https://www.baac.or.th/treebank/baac-treebank-2015.pdf>
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. (2558). **รายงานภาพรวมผลการดำเนินงานธนาคารต้นไม้**. สืบค้นเมื่อ 2 มิถุนายน 2566. จาก http://rice.baac.or.th/treebank/rpt_listTreeBank.php
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. (2558ข). **รายงานข้อมูลธนาคารต้นไม้**. สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2566. จาก http://rice.baac.or.th/treebank/rpt_listTreeBankBranch.php

- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. (2565). รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ ธ.ก.ส. ประจำปี ๒๕๖๕. สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2567. จาก https://www.baac.or.th/th/cg/O20_2565.pdf
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. (2565ก). ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเปิดตัวแอปพลิเคชันธนาคารต้นไม้. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2567. จาก https://www.baac.or.th/file-upload-manual/9_74.pdf
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2565). การขับเคลื่อนนโยบายส่งเสริมการปลูกต้นไม้ยืนต้นเพื่อด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อมและการออม. สืบค้นเมื่อ 11 ธันวาคม 2566. จาก https://www.senate.go.th/document/Theme/Ext5/5465_0001.PDF
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). การพัฒนาที่ยั่งยืน. สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2566. จาก <https://shorturl.asia/z0tOP>
- FAO. (2020). **The State of the World's Forests 2020**. Retrieved 1 June 2023. From <https://www.fao.org/state-of-forests/en/>
- FAO. (2022). **Sustainable forest management**. Retrieved 4 June 2023. From <https://www.fao.org/sustainable-forests-management/en/>
- ITTO. (1992). **Criteria for the measurement of sustainable tropical forest management**. Retrieved 15 September 2023. From <https://www.ci-sfm.org/uploads/Documents/2012/Virtual%20Library/Policy%20Documents/ITTO%2C%201992.pdf>
- Klimach, A. & Pietkiewicz, M. (2022). Utility of the Forest Data Bank for forest management – polish case study and legal analysis. **Scandinavian Journal of Forest Research**. 37(1). 83-91.
- Starfinger, M. (2021). **Financing smallholder tree planting: Tree collateral & Thai 'Tree Banks' - Collateral 2.0?**. Retrieved 17 September 2023. From <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0264837721004889>
- United Nations. (2007). **United Nations Forest Instrument**. Retrieved 17 July 2023. From <https://shorturl.asia/bM4Py>

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สามารถดำเนินการจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเนื่องจากได้รับการสนับสนุนและได้รับความอนุเคราะห์จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วนิดา พรหมกล้า อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา ข้อคิด ความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ มาโดยตลอด และขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการให้สัมภาษณ์ ตลอดจนให้ข้อมูลซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยในครั้งนี้

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพ
 แห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 มัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู*

GUIDELINES FOR DEVELOPING EFFECTIVENESS OF THE PERSONNEL ADMINISTRATION
 BASED ON THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION QUALITY
 AWARD OF THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE,
 LOEI NONGBUALAMPHU

วิชานันท์ สุภาวรรณ¹, สุนิสา วงศ์อารีย์², ธีระพล เพ็งจันทร์³
 Phichanan Supawan¹, Sunisa Wongaree², Teerapol Pengchan³
 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี^{1,2,3}
 Udon Thani Rajabhat University, Thailand.^{1,2,3}
 Email : ayaros.sk@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูล จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคล ที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษา ระยะที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูล ความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เพื่อประเมินแนวทางด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้องครอบคลุม และด้านความเป็นประโยชน์

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพแวดล้อมของบุคลากร ได้แก่ 1.1) ชีตความสามารถและอัตรากำลังบุคลากร ประกอบด้วย (1) บุคลากรใหม่ (2) ความสำเร็จของงาน (3) การจัดการการเปลี่ยนแปลงด้านบุคลากร และ (4) ความต้องการด้านชีตความสามารถและอัตรากำลัง 1.2) บรรยาการการทำงานของบุคลากร ประกอบด้วย (1) นโยบาย และสิทธิประโยชน์สำหรับบุคลากร (2) สภาพแวดล้อมการทำงาน มีทั้งหมด 36 แนวทาง 2) ความผูกพันของบุคลากร ได้แก่ 2.1) การประเมินความผูกพันของบุคลากร ประกอบด้วย (1) ปัจจัยขับเคลื่อนความผูกพัน (2) การประเมินความผูกพัน 2.2) วัฒนธรรมองค์กร 2.3) การจัดการผลการปฏิบัติงานและการพัฒนา ประกอบด้วย (1) การจัดการผลการปฏิบัติงาน (2) การพัฒนาผลการปฏิบัติงาน (3) การพัฒนาหน้าที่การงาน (4) ความก้าวหน้าในวิชาชีพของบุคลากร (5) ประสิทธิภาพของการเรียนรู้และการพัฒนา มีทั้งหมด 41 แนวทาง ผลการประเมินแนวทางด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้องครอบคลุม และด้านความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

คำสำคัญ : 1. แนวทางการพัฒนา 2. การบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิผล 3. เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ABSTRACT

The objectives of this research were to study and assess the guidelines for effectiveness of the personnel administration based on the Office of the Basic Education Commission Quality Award of the Secondary Education Service Area Office, Loei Nongbualamphu. The research was divided into 2 phases with integrated research methods. (Mixed Method Research) Phase 1: Content analysis data using a semi-structured interview with 9 experts by purposive selection to find guidelines for effectiveness of the personnel administration. Phase 3: Data were analyzed found percentage, mean, and standard deviation by purposive selection five experts assess of propriety, feasibility, congruity, and utility.

The results were as follows: 1) workforce environment, including 1.1) workforce capability and capacity of (1) capability and capacity (2) new workforce members (3) workforce change management and (4) work accomplishment 1.2) workforce climate of (1) workplace environment and (2) workforce benefits and policies, with a total of 36 guidelines. 2) Workforce engagement, including 2.1) assessment of workforce engagement of (1) drivers of engagement (2) assessment of engagement 2.2) organizational culture 2.3) performance management and development of (1) performance management (2) performance development (3) learning and development effectiveness (4) career development (5) career advancement, with a total of 41 guidelines. The results of the evaluation of propriety, feasibility, congruity and Utility all showed the highest level.

Keywords : 1. The development guideline 2. Effectiveness for personnel administration 3. Office of the Basic Education Commission Quality Award

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ปัจจุบันมีความซับซ้อนขององค์กร ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และการแข่งขันที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ผู้บริหารจึงต้องตระหนักถึงกลยุทธ์การพัฒนางานองค์กร ซึ่งการบริหารทรัพยากรบุคคลที่ตอบสนองยุทธศาสตร์องค์กรเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่บ่งชี้ความสำเร็จขององค์กร ดังนั้นผู้บริหารมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับกลยุทธ์ เพื่อให้ผู้บริหารหรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบจะได้นำหลักการและแนวคิดไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านบุคลากรให้สอดคล้องกับกลยุทธ์และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร ซึ่งการบริหารงานบุคคลถือได้ว่าเป็นการวางระบบกระบวนการทำงานของคนที่อยู่ร่วมกันในองค์กรได้ทำงานให้ดีที่สุด มีความพอใจที่จะให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้บริหาร เพื่อให้งานลุล่วงไปได้ด้วยดี โดยผู้บริหารต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และมีความสามารถในการจัดบุคลากรให้ปฏิบัติงานได้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ เพื่อให้บุคลากรเกิดขวัญและกำลังใจ มีความสุขในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องจะ

ทำให้บุคลากรเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม มีความกระตือรือร้นพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากคนเป็นทรัพยากรที่มีค่าอย่างยิ่งขององค์กร การบริหารทรัพยากรบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญนั้นหมายถึง การใช้ทรัพยากรบุคคลอันทรงคุณค่าให้ปฏิบัติงานได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความสำคัญกับการบริหารงานบุคคลซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษาและส่งผลต่อศักยภาพทางการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งเป็นส่วนสำคัญในการนำสถานศึกษาก้าวสู่การเป็นองค์กรที่ประสบความสำเร็จ จึงนำนโยบายในการนำเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBECQA) มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบบริหารจัดการของสถานศึกษามาตรฐานสากลให้มีคุณภาพ และการยกระดับการจัดการศึกษาให้เทียบเคียงมาตรฐานสากลอันจะส่งผลต่อผู้เรียนให้มีศักยภาพเป็นพลโลกได้แก่ เป็นเลิศทางวิชาการสื่อสารสองภาษา ล้ำหน้าทางความคิด ผลิตงานอย่างสร้างสรรค์ ร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก โดยมีกรอบแนวคิด ประกอบด้วย 1) การนำองค์กร 2) กลยุทธ์ 3) นักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) การวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ 5) บุคลากร 6) การปฏิบัติการ และ 7) ผลลัพธ์ ระบบดังกล่าวมีการอ้างอิงแนวทางการดำเนินงานตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award-TQA) มาพัฒนาขีดความสามารถการบริหารจัดการองค์กร เพื่อให้มีวิธีปฏิบัติและผลการดำเนินการในระดับมาตรฐานโลก นอกจากนี้ ค่านิยมหลักของเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังให้ความสำคัญกับบุคลากร โดยมีแนวคิดที่ว่า สถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จเกิดขึ้นจากความผูกพันกับสถานศึกษา ได้ทำงานที่มีความหลากหลายต่อตนเองในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย มีความไว้วางใจและให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน ผู้บริหารจึงต้องให้ความสำคัญต่อการมุ่งมั่นสร้างสภาพแวดล้อม ที่เกื้อหนุนบุคลากรที่มีความหลากหลาย สร้างระบบแรงจูงใจและยกย่อง ชมเชยหรือให้รางวัล พัฒนาสนับสนุนบุคลากรให้เกิดความก้าวหน้าในหน้าที่ มีการแบ่งปันความรู้ขององค์กรให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ได้ดียิ่งขึ้น (สำนักบริหารงานกรมมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2564) การบริหารคุณภาพสถานศึกษาให้ตรงตามเป้าหมายและเจตจำนงของเกณฑ์รางวัลคุณภาพนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้และความเข้าใจในข้อกำหนดของเกณฑ์อย่างสอดคล้องและเชื่อมโยงกันในทุกหมวดและทุกประเด็นของ การบริหารงาน เพื่อนำมาออกแบบกระบวนการบริหารและใช้สำหรับการบริหารผลลัพธ์การดำเนินงานให้มีคุณภาพสู่ความเป็นเลิศ แต่ปัญหาสำคัญในการดำเนินงานของโรงเรียนมาตรฐานสากล คือ ผู้บริหารสถานศึกษามักไม่ให้ความสำคัญกับระบบการบริหารงานที่สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริง ทั้งด้านกระบวนการบริหารงานและรายละเอียดของขั้นตอนการปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษาขาดการกำหนดแนวทางที่ชัดเจนมีการถ่ายทอดไปสู่การปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับทิศทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขาดการประเมินผลการปฏิบัติงานและการศึกษาข้อมูลจริงจากประสบการณ์ของการทำงาน เพื่อการเรียนรู้สำหรับใช้ในการปรับปรุงพัฒนา ทำให้การบริหารงานขาดความกลมกลืนในทางปฏิบัติ ส่งผลให้การบริหารจัดการสถานศึกษายังมีระดับคุณภาพที่เป็นไปในทิศทางที่ไม่สอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการศึกษาของโรงเรียนมาตรฐานสากลและเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBECQA) (ฉพลศจรณ์ พิมพิชัยสกุล, 2561) จากการศึกษางานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล พบว่า ค่าเฉลี่ยมากที่สุดของปัญหาการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล คือ หมวด 5 บุคลากร จึงเป็นหมวดที่ต้องได้รับการแก้ไขเป็นอันดับแรก (ชนิตตา ปุຍงาม, 2558) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ปทุมพร กาญจนอรรถ การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลในประเทศไทย โดยพบว่าความ

ต้องการจำเป็นในการบริหารงานคือ หมวด 5 บุคลากร เนื่องจากการบริหารงานบุคคลนั้นมีการดำเนินงานในแต่ละงานโดยระบบ งานจะประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพได้หรือไม่ขึ้น ส่วนสำคัญที่สุดคือการขับเคลื่อนโดยฝ่ายบริหารงานบุคคล (นิตยา เทพอรุณรัตน์, 2557)

จากปัญหาดังกล่าว สถานศึกษาสามารถใช้หลักการจัดการความรู้โดยการพัฒนาคู่มือแนวทางการบริหารงานบุคคลสำหรับใช้เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้มีคุณภาพมากขึ้น ช่วยให้เกิดการรักษามาตรฐานของการปฏิบัติงานและเกิดประสิทธิผลตรงตามเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเนื่องจากแนวทางการบริหารเปรียบเสมือนเส้นทางการทำงานของผู้บริหารที่แสดงภาพรวมของการทำงานตั้งแต่จุดเริ่มต้นไปยังจุดสิ้นสุดของกระบวนการทำงาน และยังมีรายละเอียดของขั้นตอนของการปฏิบัติที่สามารถปรับปรุงพัฒนาได้เสมอ ทั้งนี้ หากสถานศึกษามีการพัฒนาคู่มือเพื่อใช้ในการบริหารงานหรือใช้สำหรับการปฏิบัติงาน จะเป็นสิ่งที่ช่วยลดความซับซ้อนของขั้นตอนการทำงานและช่วยลดข้อผิดพลาดจากการทำงานที่ไม่เป็นระบบทำให้การทำงานมีความเป็นมืออาชีพมากขึ้นเพื่อให้เกิดการบริหารงานและการปฏิบัติงานที่มีความถูกต้อง รวดเร็ว ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในการทำงาน ลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในการทำงาน ช่วยลดการตอบคำถามและเวลาในการสอนงานนอกจากนั้นยังสามารถใช้แนวทางสำหรับการปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาในระดับต่าง ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้ตอบสนองต่อวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา และส่งผลต่อศักยภาพของผู้เรียนอันเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่มาตรฐานสากลอย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

2.2 เพื่อประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

3. ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

3.1 ได้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยนำแนวทางที่ได้มาใช้ในการแก้ปัญหา หรือส่งเสริม และพัฒนาการบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพและยกระดับสถานศึกษาและพัฒนาระบบบริหารจัดการคุณภาพของโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศและได้มาตรฐานสากล

3.2 ได้ทราบถึงผลการประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภูโดยใช้ผลการประเมินแนวทางที่ได้ยืนยันความเหมาะสมความเป็นไปได้ ความถูกต้องครอบคลุม และความเป็นประโยชน์ ประกอบการเลือกใช้แนวทางการ

พัฒนาการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินวิจัยเป็น 2 ระยะ และมีรายละเอียดดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล จำนวน 9 คน โดยเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หรือหัวหน้าฝ่ายบริหารงานบุคคล และข้าราชการครู ในโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ผ่านการรับรองมาตรฐานคุณภาพ (OBECQA) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) ตามแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งเน้นในหมวด 5 บุคลากร มีดังนี้ 1) สภาพแวดล้อมของบุคลากร ได้แก่ 1.1) ชีตความสามารถและอัตรากำลังบุคลากร และ 1.2) บรรยาการการทำงานของบุคลากร 2) ความผูกพันของบุคลากร ได้แก่ 2.1) การประเมินความผูกพันของบุคลากร 2.2) วัฒนธรรมองค์กร และ 2.3) การจัดการผลการปฏิบัติงานและการพัฒนา การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา จากข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการการสัมภาษณ์ นำไปจำแนกจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ตามประเด็นและตีความความหมายข้อมูลตามกรอบแนวคิด เอกสารที่เกี่ยวข้อง ขอบเขตการวิจัย วัตถุประสงค์ และข้อค้นพบที่สำคัญเกี่ยวกับพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษา และส่งแนวทางที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เพื่อยืนยันผลของแนวทางกลับคืนให้ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์

ระยะที่ 2 การประเมินแนวทางที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 1 เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้องครอบคลุม และความเป็นประโยชน์ กลุ่มเป้าหมายในการประเมินแนวทาง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตรการบริหารการศึกษา ศึกษาพิเศษ และผู้บริหารสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินแนวทางตามแนวคิดของ Guskey (2000) มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู มีดังนี้

5.1.1 สภาพแวดล้อมของบุคลากร

5.1.1.1 ชีตความสามารถและอัตรากำลังบุคลากร ประกอบด้วย 1) บุคลากรใหม่ มีแนวทางพัฒนาดังนี้ (1) แต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดคุณสมบัติ หลักเกณฑ์ และเครื่องมือที่ใช้ในการสรรหา ว่าจ้างว่าจ้างบุคลากรใหม่ ให้ตรงกับความต้องการของสถานศึกษามีความโปร่งใส ยุติธรรม และเป็นมาตรฐานเดียวกัน (2) การสรรหา ว่าจ้าง บุคลากรใหม่ สถานศึกษามีเกณฑ์การคัดเลือกที่มีมาตรฐานเป็นไปตามระบบคุณธรรมและความเสมอภาค เพื่อให้ได้มาซึ่งบุคลากรที่มีความรู้ ทักษะความสามารถและสมรรถนะสูงในการปฏิบัติงาน

ตรงตามขอบข่ายงาน และสมรรถนะหลักที่ต้องการ (3) มีการปฐมนิเทศบุคลากรใหม่เพื่อสื่อสารวิธีการปฏิบัติงานและปฏิบัติงานเพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมองค์กร (4) มอบหมายงานตามความถนัดและสนใจ ให้อิสระในการทำงาน และการเพิ่มความท้าทายในการทำงานของบุคลากร (5) ส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นทีม มีการหมุนเวียนงาน และจัดให้มีพี่เลี้ยงในการดูแลให้คำปรึกษาและสอนงาน (6) จัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ให้เหมาะสมเหมาะสมกับความต้องการของบุคลากรทุกระดับ (7) สร้างแรงจูงใจด้านค่าตอบแทนจากการประเมินผลปฏิบัติงานที่โปร่งใสและเป็นธรรม (8) สร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน และยกย่องเชิดชูเกียรติบุคลากร (9) การเสริมสร้างความมั่นคงในการทำงานและสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี เพื่อส่งเสริมความผูกพันกับองค์กร

2) ความสำเร็จของงาน มีแนวทางพัฒนาดังนี้ (1) วิเคราะห์ระบบงานและสมรรถนะหลัก เพื่อกำหนดกลยุทธ์ที่ตอบสนองต่อวิสัยทัศน์และกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน (2) ออกแบบโครงสร้างและวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับทิศทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษา (3) จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานให้บุคลากรใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงาน (4) จัดวางตัวบุคคลและคณะทำงานให้เหมาะสมตามคู่มือและมาตรฐานการปฏิบัติงาน และเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนส่งเสริมพัฒนาตนเอง (5) นำสมรรถนะหลักขององค์กรมาพัฒนารูปแบบการทำงานและการส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรพัฒนาผลการปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นผลการดำเนินงานที่เหนือความคาดหมาย โดยการใช้ประเด็นท้าทายกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอย่างสูงสุด 3) การจัดการการเปลี่ยนแปลงด้านบุคลากร มีแนวทางพัฒนาดังนี้ (1) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อจัดทำข้อมูลสารสนเทศขีดความสามารถและอัตรากำลังของบุคลากร (2) จัดทำแผนปฏิบัติการด้านบุคลากรทั้งระยะสั้นและระยะยาว โดยต้องมีการทบทวนและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดผลกระทบในช่วงที่มีการเพิ่มหรือลดจำนวนของบุคลากร (3) จัดบุคลากรตามกรอบอัตรากำลังให้มีความเพียงพอต่อความต้องการ และพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมทั้งด้านคุณสมบัติและประสบการณ์เพื่อเข้าสู่ตำแหน่งสำคัญที่ต้องการ (4) พัฒนาความเชี่ยวชาญและชำนาญการของบุคลากรในแต่ละประเภทตามสายงาน เพื่อทดแทนตำแหน่งที่สูญเสีย ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างรอบด้าน (5) การจัดการความรู้โดยการจัดทำคู่มือปฏิบัติงานและถอดบทเรียนความสำเร็จ หมุนเวียนการปฏิบัติหน้าที่ในฝ่ายให้สามารถทำงานแทนกันได้ทุกคนทุกหน้าที่ และถ่ายทอดความรู้ด้วยการทำงานเป็นทีม ระบบพี่เลี้ยง และการฝึกอบรม 4) ความต้องการด้านขีดความสามารถและอัตรากำลัง มีแนวทางพัฒนาดังนี้ (1) ประชุมทบทวนแผนปฏิบัติการประจำปี โดยการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนในปัจจุบันและอนาคต เพื่อคาดการณ์อัตรากำลังของครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งในระยะสั้นและในระยะยาว (2) ประเมินอัตรากำลังของผู้บริหารข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสาขาที่ขาด เกิน และเกษียณอายุราชการ เพื่อวางแผนอัตรากำลังและสมรรถนะของบุคลากรที่ต้องการตามคู่มือการปฏิบัติงาน (3) ประเมินความต้องการด้านขีดความสามารถของบุคลากรจากการวิเคราะห์ปริมาณงาน เพื่อกำหนดตำแหน่งงานและจัดวางตัวบุคคลหรือคณะทำงานให้เหมาะสมในการปฏิบัติงาน (4) จัดระบบและพัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมินขีดสมรรถนะของบุคลากรในกลุ่มสายงานต่าง ๆ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง ในการประเมินสมรรถนะด้านความรู้ ทักษะ ทักษะคติ และตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาผลการปฏิบัติงาน เพื่อจัดกลุ่มบุคคลตามโครงสร้างการบริหารงานสถานศึกษา

5.1.1.2 บรรยาการการทำงาน of บุคลากร ประกอบด้วย 1) นโยบาย และสิทธิประโยชน์สำหรับบุคลากร มีแนวทางพัฒนาดังนี้ (1) สำรวจความต้องการด้านสิทธิประโยชน์ที่สำคัญของครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับ (2) วิเคราะห์ความต้องการนโยบาย และสิทธิประโยชน์สำหรับบุคลากรจากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจมาจัดลำดับความสำคัญ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของบุคลากรในแต่ละกลุ่ม (3) แต่งตั้ง

คณะกรรมการจัดทำร่างระเบียบว่าด้วยการจัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์แก่ครูและบุคลากรผู้รับบริการและสิทธิประโยชน์ได้ครบถ้วนและเหมาะสม (4) ออกแบบนโยบายด้านสวัสดิการและสิทธิประโยชน์พื้นฐานของบุคลากรตามที่กฎหมายกำหนดอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม บุคลากรสามารถเลือกได้ตามความเหมาะสมกับตนเองในแต่ละช่วงวัย (5) จัดทำโครงการ เพื่อให้บริการสิทธิประโยชน์และนโยบายการให้บริการ โดยพิจารณาจากหลากหลายของบุคลากร เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของบุคลากร (6) ประเมินประสิทธิผลโดยการรวบรวมข้อมูลความพึงพอใจ ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะของการบริหารนโยบายและสิทธิประโยชน์ เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาระเบียบสวัสดิการสิทธิประโยชน์ 2) สภาพแวดล้อมการทำงาน มีแนวทางพัฒนาดังนี้ (1) แต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบด้านการให้การสนับสนุน ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านสุขภาพ สวัสดิภาพ และความปลอดภัยของบุคลากร (2) ศึกษาปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของการทำงานให้ครอบคลุมทั้งด้านสุขภาพ สวัสดิภาพ ความปลอดภัย และความสะดวกในการเข้าถึงที่ทำงานของบุคลากร (3) สำรวจความต้องการในด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานด้านสุขภาพ สวัสดิภาพและความปลอดภัยของครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับ เพื่อนำมากำหนดนโยบาย เชื่อมโยงแผนงานและมาตรการด้านความปลอดภัยในการทำงานให้สอดคล้องกับข้อกำหนดและระเบียบต่างๆ ตามบริบทที่เหมาะสมของสถานศึกษา (4) จัดทำแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมสภาพแวดล้อมการทำงาน แผนการดูแลสุขภาพบุคลากร และแผนด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัยของบุคลากร (5) จัดสภาพแวดล้อมในการทำงานของบุคลากรให้มีความพร้อม สามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกปลอดภัย (6) สร้างบรรยากาศและสิ่งแวดลอมทั้งทางด้านกายภาพและด้านสภาพจิตใจที่ส่งผลต่อระบบการปฏิบัติงานที่คล่องตัว ยืดหยุ่น และเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ใช้ชีวิตในการทำงาน และชีวิตนอกเวลาราชการที่เหมาะสมลงตัว (7) ประเมินความพึงพอใจด้านการบริหารความต้องการด้านสภาพแวดล้อมด้านสุขภาพ สวัสดิภาพและความปลอดภัย เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสมสอดคล้องต้องการของครูและบุคลากรในสถานศึกษาทุกระดับ

5.1.2 ความผูกพันของบุคลากร

5.1.2.1 การประเมินความผูกพันของบุคลากร ประกอบด้วย 1) ปัจจัยขับเคลื่อนความผูกพัน มีแนวทางพัฒนาดังนี้ (1) แต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบด้านการให้การสนับสนุน ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านสุขภาพ สวัสดิภาพ และความปลอดภัยของบุคลากร (2) วิเคราะห์ และเปิดโอกาสให้บุคลากรได้แสดงความคิดเห็นด้วยมุมมองที่หลากหลาย เพื่อจัดลำดับความสำคัญและกำหนดปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อความผูกพันและความพึงพอใจของบุคลากรในแต่ละกลุ่มและประเภทของบุคลากร (3) จัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริมความผูกพัน โดยให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับปรุงผลการดำเนินงานขององค์กร ใช้ประโยชน์จากความหลากหลายของมุมมอง วัฒนธรรม และวิถีคิดของบุคลากร และเพื่อให้บุคลากรมีความภาคภูมิใจที่มีส่วนร่วมให้งานประสบผลสำเร็จ (4) ประเมินความพึงพอใจและความผูกพันของบุคลากรด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และมีการวิเคราะห์ผลทางสถิติแยกตามกลุ่มบุคลากร รวบรวมข้อมูลปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงพัฒนาเพื่อประโยชน์ในการจัดทำแผนการยกระดับความพึงพอใจและความผูกพันของบุคลากรให้เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง 2) การประเมินความผูกพัน มีแนวทางพัฒนาดังนี้ (1) กำหนดวิธีการ และตัวชี้วัดของการประเมินความผูกพันและความพึงพอใจของบุคลากรทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (2) ประเมินความผูกพันและความพึงพอใจของบุคลากรด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมตามความแตกต่างของกลุ่มและประเภทของบุคลากร (3) นำผลการประเมินความผูกพันและความพึงพอใจมาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และเชื่อมโยงกับผลลัพธ์การพัฒนากิจการบริหารทรัพยากรบุคคลของสถานศึกษาในด้านขีดความสามารถและอัตรากำลังบุคลากร บรรยากาศการทำงานของบุคลากร วัฒนธรรมองค์กร และการ

จัดการและการพัฒนาผลการปฏิบัติงาน (4) นำผลการประเมินความผูกพันของบุคลากรมาปรับปรุงคุณภาพชีวิตและความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน สภาพแวดล้อมในการทำงาน สวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวก และความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล เพื่อพัฒนาความพึงพอใจและความผูกพันของบุคลากรให้ดียิ่งขึ้น

5.1.2.2 วัฒนธรรมองค์กร มีแนวทางพัฒนาดังนี้ (1) วิเคราะห์สภาพวัฒนธรรมองค์กรจากการสำรวจความพึงพอใจ และปัจจัยความผูกพันของบุคลากรทุกระดับ (2) กำหนดลักษณะของวัฒนธรรมองค์กรที่ต้องการและวิเคราะห์สรุปเป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน (3) ส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้มีการสื่อสารที่เปิดกว้างระหว่างการดำเนินงานระดับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา โดยการสื่อสารเป้าหมายและ ทิศทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้บุคลากรทุกคนทราบอย่างชัดเจน (4) กระจายอำนาจในการตัดสินใจที่เหมาะสมแก่บุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่โดยให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการคิด ทำ และตัดสินใจในงานผ่านมติ กลุ่มหรือในรูปแบบคณะกรรมการ (5) ส่งเสริมบรรยากาศในการทำงานที่เอื้อต่อการริเริ่มความกล้าตัดสินใจและมีการจัดบุคลากรรับผิดชอบอย่างชัดเจนตรงกับประสบการณ์ทักษะ ความสามารถ และพัฒนาความพร้อมของบุคลากรให้สามารถนำเอาอำนาจในการตัดสินใจที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ (6) เปิดโอกาสบุคลากรแสดงความคิดเห็นต่อวัฒนธรรมองค์กรได้อย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายของมุมมองวัฒนธรรมและวิธีคิดในการเสริมสร้างวัฒนธรรมขององค์กร (7) ประเมินความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานตามแนววัฒนธรรมองค์กรและสรุปผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง และนำข้อเสนอแนะไปพัฒนาปรับปรุงวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืน

5.1.2.3 การจัดการผลการปฏิบัติงานและการพัฒนา ประกอบด้วย 1) การจัดการผลการปฏิบัติงาน มีแนวทางพัฒนาดังนี้ (1) ร่วมกันกำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัดความสำเร็จ มาตรฐานการปฏิบัติงาน และกำหนดระดับคุณภาพการปฏิบัติงานให้ชัดเจน (2) จัดทำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติงานอย่างมีส่วนร่วม และปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนด (3) จัดทำบันทึกข้อตกลงในการปฏิบัติราชการ ซึ่งถ่ายทอดตัวชี้วัดระดับองค์กรสู่ระดับบุคคลโดยผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา (4) จัดทำแผนการพัฒนาตนเอง เพื่อใช้เป็นแนวทางการวางแผนการพัฒนาความรู้ ทักษะ และสมรรถนะของผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น (5) นิเทศติดตามการดำเนินงานและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณากลับกรองผลการปฏิบัติงานของบุคลากร เพื่อให้เกิดมาตรฐานและความเป็นธรรม (6) สรุปผลการประเมินผลและนำผลการประเมินไปพิจารณาในการเลื่อนขั้นเงินเดือน ให้รางวัลใจ และการบริหารงานบุคคลเรื่องอื่น ๆ และนำไปใช้ประกอบการให้คำปรึกษาแนะนำแก่บุคลากร เพื่อให้มีการแก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติงาน พัฒนาขีดความสามารถและผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น 2) การพัฒนาผลการปฏิบัติงาน มีแนวทางพัฒนาดังนี้ (1) สำรวจความต้องการในการพัฒนาตนเองของบุคลากรแต่ละระดับ เพื่อกำหนดระบบการเรียนรู้และพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับบุคลากร (2) วางแผนการปฏิบัติงานที่จะต้องทำให้ชัดเจน และสอดคล้องกับทิศทางตามยุทธศาสตร์ขององค์กร (3) จัดทำแผนพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาและวางแผนการเรียนรู้และพัฒนาบุคลากร (4) ส่งเสริมให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองผ่านการปฏิบัติงานจริง (5) นิเทศติดตามการพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากร และรวบรวมข้อมูลปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงพัฒนาผลการดำเนินการของสถานศึกษา (6) ประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการพัฒนาและการปฏิบัติงานบุคลากร และนำผลที่ได้จากการประเมินไปประกอบการพิจารณาตอบแทนความดีความชอบแก่ผู้ปฏิบัติงาน 3) การพัฒนาหน้าที่การงาน มีแนวทางพัฒนาดังนี้ (1) ทบทวนแผนอัตรากำลัง เพื่อกำหนดการเตรียมบุคลากรในตำแหน่งบริหาร และตำแหน่งที่มีความสำคัญต่อภารกิจหลักของ

องค์กร เพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง (2) สำนววิเคราะห์ความสามารถการเป็นผู้นำของบุคลากร เพื่อพิจารณาคุณสมบัติและสรรหาคัดเลือกบุคลากรภายในการวางแผนการสืบทอดตำแหน่งผู้บริหาร และตำแหน่งอื่น ๆ ที่สำคัญ (3) มีระบบการวางแผนสืบทอดตำแหน่ง (4) ส่งเสริมการพัฒนาตนเองตามมาตรฐานวิชาชีพและสมรรถนะที่สำคัญ เพื่อสร้างความเป็นมืออาชีพและความเป็นผู้นำในอนาคต (5) ประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการพัฒนาบุคลากร และปรับปรุงพัฒนากระบวนการและผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

4) ความก้าวหน้าในวิชาชีพของบุคลากร มีแนวทางพัฒนาดังนี้ (1) สำนวหาความต้องการด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพของบุคลากร และจัดทำข้อมูลสารสนเทศของบุคลากรเป็นรายบุคคล (2) วางแผนความก้าวหน้าในวิชาชีพของบุคลากรทุกระดับไว้อย่างชัดเจน (3) ส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองตามมาตรฐานวิชาชีพและสมรรถนะที่สำคัญ รองรับการแข่งขันตำแหน่งและวิทยฐานะ และข้อตกลงในการพัฒนางาน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ กคศ. กำหนด (4) ประเมินประสิทธิผลของการจัดการความก้าวหน้าในอาชีพและการวางแผนสืบทอดตำแหน่งของผู้บริหาร และผู้นำตำแหน่งต่าง ๆ ที่สำคัญของสถานศึกษา เพื่อสร้างโอกาสให้มีความก้าวหน้าข้ามสายงานและพัฒนา ด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพของบุคลากรให้สูงขึ้น (5) รวบรวมข้อมูลปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพของบุคลากรทั้งองค์กร ให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ เป้าประสงค์ และแผนกลยุทธ์ที่กำหนดไว้

5) ประสิทธิผลของการเรียนรู้และการพัฒนา มีแนวทางพัฒนาดังนี้ 1) กำหนดตัวชี้วัดที่สำคัญในการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการพัฒนาบุคลากร 2) ประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามตัวชี้วัดที่กำหนด 3) สรุปผลการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการพัฒนาบุคลากร และวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างผลลัพธ์การเรียนรู้และการพัฒนาบุคลากรกับขีดความสามารถและอัตรากำลังของบุคลากร บรรยาภาศการทำงาน และความผูกพันของบุคลากร 4) นำผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของบุคลากรตามปัจจัยความผูกพันบุคลากรมาเชื่อมโยงกำหนดโอกาสในการปรับปรุงความผูกพัน และระบบการเรียนรู้และการพัฒนาบุคลากร

5.2 ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้องครอบคลุม และความเป็นประโยชน์ พบว่า 1) สภาพแวดล้อมของบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 5.00, \sigma = 0$) เมื่อพิจารณาขีดความสามารถและอัตรากำลังบุคลากร ($\mu = 5.00, \sigma = 0$) และบรรยาภาศการทำงานของบุคลากร ($\mu = 5.00, \sigma = 0$) และการประเมินความผูกพัน ($\mu = 5.00, \sigma = 0$) พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งหมด และ 2) ความผูกพันของบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 5.00, \sigma = 0$) เมื่อพิจารณาการประเมินความผูกพันของบุคลากร ($\mu = 5.00, \sigma = 0$) วัฒนธรรมองค์กร ($\mu = 5.00, \sigma = 0$) และการจัดการผลการปฏิบัติงานและการพัฒนา ($\mu = 5.00, \sigma = 0$) พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งหมด

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

6.1 สภาพแวดล้อมของบุคลากร มีแนวทางทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 1) ชีตความสามารถและอัตรากำลังบุคลากร ประกอบด้วย 1.1) บุคลากรใหม่ มีจำนวน 9 แนวทาง ซึ่งมีลักษณะแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของ ธพลศจกรณ พิมพิชัยธกุล (2561) ได้ศึกษากระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของโรงเรียนมาตรฐานสากลที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการสรรหา ว่าจ้าง และดูแลรักษาบุคลากรใหม่ 1.2) ความสำเร็จของงาน มีจำนวน 5 แนวทาง ซึ่งมีลักษณะแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณาด ชมพูนันต์ (2563) ได้ศึกษา ประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ในด้านการวางแผนผลการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ระดับองค์กร โดยการกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรแต่ละตำแหน่ง กำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดสมรรถนะทั้งด้านความรู้ ทักษะ และความสามารถ ตัวชี้วัดความสำเร็จ และการจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรดำเนินงานตามแผนและบทบาทหน้าที่ของบุคลากรแต่ละตำแหน่งงาน และกำกับติดตามการประเมินผลการปฏิบัติงานตลอดปี โดยการให้ข้อมูลสะท้อนกลับ การเป็นพี่เลี้ยง หรือให้ทำงานกับผู้ที่มีผลการปฏิบัติงานที่ดีกว่า 1.3) การจัดการการเปลี่ยนแปลงด้านบุคลากร มีจำนวน 5 แนวทาง ซึ่งมีลักษณะแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับ วราวุฒิ พลตรี (2560) ที่ได้ศึกษา การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า การจัดการการเปลี่ยนแปลงด้านบุคลากร สถานศึกษาจะต้องเตรียมบุคลากรสำหรับตำแหน่งสำคัญต่อการกิจหลัก โดยวิเคราะห์งานและจัดทำแผนการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของบุคลากรทั้งระยะสั้นและระยะยาว 1.4) ความต้องการด้านชีตความสามารถและอัตรากำลัง มีจำนวน 4 แนวทาง ซึ่งมีลักษณะแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับนิภาพร ลิ้มเฉลิม (2561) ได้เสนอ แนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์สู่ความเป็นเลิศของสภากาชาดไทยตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ ไว้ว่า องค์กรควรมีกระบวนการประเมินความต้องการด้านชีตความสามารถและอัตรากำลังบุคลากรอย่างเป็นระบบเป็นประจำทุกปี เพื่อให้สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ขององค์กรทั้งในระยะสั้นและระยะยาว จัดเตรียมบุคลากรให้พร้อมทั้งในด้านชีตความสามารถและอัตรากำลังเพื่อรองรับการขยายตัวขององค์กร 2) บรรยาภาสการทำงานของบุคลากร ประกอบด้วย 2.1) นโยบาย และสิทธิประโยชน์สำหรับบุคลากร มีจำนวน 6 แนวทาง ซึ่งมีลักษณะแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของชนิตตา ปุยนาม (2558) ได้ศึกษา แนวทางการพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากลตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การพัฒนาด้านสภาพแวดล้อมของการทำงาน และนโยบายและสิทธิประโยชน์ เริ่มจากการศึกษาปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของการทำงานให้ครอบคลุมทั้งด้านสุขภาพ สวัสดิภาพ ความปลอดภัย และความสะดวกในการเข้าถึงที่ทำงานของบุคลากร เพื่อกำหนดตัววัดและเป้าประสงค์ในการปรับปรุงสภาพแวดล้อม การจัดทำแผนพัฒนาสภาพแวดล้อมการประเมินผลและเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัย 2.2) สภาพแวดล้อมการทำงาน มีจำนวน 7 แนวทาง ซึ่งมีลักษณะแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับงานวิจัยของเดชา เศษวัฒนาไพศาล (2559)

6.2 ความผูกพันของบุคลากร มีแนวทางทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 1) การประเมินความผูกพันของบุคลากร ประกอบด้วย 1.1) ปัจจัยขับเคลื่อนความผูกพัน มีจำนวน 4 แนวทาง ซึ่งมีลักษณะแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแนวคิดของ Crawford, Rich, Buckman, and Bergeron (2013) ที่กล่าวว่า

การขับเคลื่อนความผูกพันของบุคลากรจะต้องคำนึงถึง ความท้าทายในการทำงานที่เกิดขึ้นจากภาระงานที่มีจำนวนมาก มีความรับผิดชอบสูง บุคลากรมีอิสระในการวางแผนการทำงาน จัดตารางงานและรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ความรู้สึกรู้สึกเป็นเจ้าของงานที่ทำ 1.2) การประเมินความผูกพัน มีจำนวน 4 แนวทาง ซึ่งมีลักษณะแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับแนวคิดของ Stairs and Galpin (2010) ที่กล่าวว่า การที่บุคลากรมีความผูกพันต่อองค์กรจะช่วยลดอัตราการขาดงานและทำให้เพิ่มระดับของการรักษาบุคลากร เป็นสิ่งที่ช่วยให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นและช่วยเพิ่มผลผลิตในการทำงานให้กับองค์กรมากขึ้น สามารถพัฒนาคุณภาพการทำงานและลดความผิดพลาดในการทำงาน สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทำให้องค์กรเติบโตได้อย่างรวดเร็วและมีความเป็นไปได้ที่จะประสบความสำเร็จสูง 2) วัฒนธรรมองค์กร มีจำนวน 7 แนวทาง มีลักษณะแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2557) ได้นำเสนอแนวทางการเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรไว้ 6 แนวทาง 3) การจัดการผลการปฏิบัติงานและการพัฒนา ประกอบด้วย 3.1) การจัดการผลการปฏิบัติงาน มีจำนวน 6 แนวทาง ซึ่งมีลักษณะแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของนิภาพร ลิ้มเฉลิม (2561) พบว่า แนวทางการจัดระบบการบริหารผลการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ มี 6 แนวทาง 3.2) การพัฒนาผลการปฏิบัติงาน มีจำนวน 6 แนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเดชา เดชะวัฒน์ไพศาล (2559) กล่าวว่า เพื่อให้การพัฒนาบุคลากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรจำเป็นต้องมีระบบในการทำงานและมีขั้นตอนอย่างชัดเจน 6 ขั้นตอน 3.3) การพัฒนาหน้าที่การทำงาน มีจำนวน 5 แนวทาง ซึ่งมีลักษณะแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับวรารุณี พลตรี (2560) 3.4) ความก้าวหน้าในวิชาชีพของบุคลากร มีจำนวน 5 แนวทาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธพลศจกรณ์ พิมพิชัยกุล (2561) 3.5) ประสิทธิภาพของการเรียนรู้และการพัฒนามีจำนวน 4 แนวทาง ซึ่งมีลักษณะแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของปทุมพร กาญจนอรรถ (2561) ได้ศึกษา แนวทางการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านที่ 3 ประสิทธิภาพของการเรียนรู้และการพัฒนา พบว่า ประสิทธิภาพของการเรียนรู้และการพัฒนาโดยการประเมินผลผลิตและผลลัพธ์ของบุคลากรที่ผ่านการพัฒนาตามรูปแบบการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน ประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนและปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

6.2 ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิผลในสถานศึกษาตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู โดยใช้แบบประเมินแนวทางเพื่อการวิจัยในมุมมองผู้ใช้แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคล พบว่า ผลการประเมินแนวทางโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า 1) ด้านความเหมาะสม 2) ด้านความเป็นไปได้ 3) ด้านความถูกต้องครอบคลุม และ 4) ด้านความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของพรจรรย์ พัทธมณี (2559) ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการระบบคุณภาพในโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในโครงการมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีความคิดเห็นว่า การนำรูปแบบการบริหารจัดการระบบคุณภาพในโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ไปใช้มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

7. องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู เฉพาะหมวด 5 บุคลากร สรุปได้ดังนี้

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 การบริหารงานของสถานศึกษาจะพัฒนาไปอย่างมีประสิทธิภาพจะต้องอาศัยทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ การพัฒนาบุคลากรจึงเป็นประเด็นที่ ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนัก และร่วมกันพัฒนาบุคลากรทุกระดับให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่เหมาะสมสอดคล้องกับภารกิจของสถานศึกษา ส่งเสริมให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความเจริญก้าวหน้าในสายอาชีพ และพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ให้สอดคล้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับแผนการปฏิบัติงานการบริหารงานบุคคลที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 แนวทางที่ได้จากการศึกษาจะเป็นข้อมูลสารสนเทศที่สำคัญสำหรับผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนหรือหัวหน้าฝ่ายบริหารงานบุคคล ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาสถานศึกษา ได้รับรู้เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเป็นแนวทางในการพัฒนางานด้านการบริหารบุคลากร ยกระดับสถานศึกษาและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการคุณภาพของโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศและได้มาตรฐานสากล

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระดับการบริหารงานบุคคลกับการบริหารงานฝ่ายต่าง ๆ ในสถานศึกษา ซึ่งอาจมีระดับในการดำเนินงานที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการบริหารงานของสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้นไป

8.3.2 ควรมีการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพในการพัฒนาสถานศึกษาในด้านอื่น ๆ เพิ่มเติมเพื่อให้ครอบคลุมทุกมิติของการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ

9. เอกสารอ้างอิง

- ชนัดดา ปุญงาม. (2558). **แนวทางการพัฒนาการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เดชา เดชะวัฒนไพศาล. (2559). **การจัดการทรัพยากรบุคคล ขั้นพื้นฐาน : แนวคิดเพื่อการปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธพลศจกรณ พิมพิชัยธกุล. (2561). **การพัฒนาคู่มือการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของโรงเรียนมาตรฐานสากลตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิภาพร ลัมเฉลิม. (2561). **แนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์สู่ความเป็นเลิศของสภาการศึกษาตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปทุมพร กาญจนอรรถ. (2561). **แนวทางการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรจรรย์ พัทธมณี. (2559). **รูปแบบการบริหารจัดการระบบคุณภาพในโรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฐ์บัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยพะเยา.
- วรนาถ ชมภูยันธ์. (2563). **ประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- วรารุณี พลตรี. (2560). **การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานสู่โรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2557). **การเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรเพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร : เอพีเอ็ม กรุ๊ป โซลูชั่น จำกัด.
- สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2564). **เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2565-2568**. กรุงเทพมหานคร : ชุมชมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Crawford, E. R., Rich, B. L., Buckman, B., & Bergeron, J. (2013). **The antecedents and drivers of employee engagement**. Employee engagement in theory and practice : Routledge.
- Guskey, T. R. (2000). **Evaluation professional development**. California : A sage.
- Stairs, M., & Galpin, M. (2010). **Positive engagement: From employee engagement to workplace happiness**. United Kingdom : Oxford University Press.

10. คำขอบคุณ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงอย่างสมบูรณ์ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิสา วงศ์อารีย์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพล เพ็ญจันทร์ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดจนข้อคิดที่เป็นประโยชน์ และให้กำลังใจผู้วิจัยด้วยความเอาใจใส่ตลอดจนสำเร็จเรียบร้อย ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ และผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้ประเมินแนวทางการวิจัย ที่ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และ ขอขอบคุณ ผู้บริหาร คณะครู ในโรงเรียน ที่ให้ความร่วมมือในการทดลอง และโรงเรียนมาตรฐานสากลที่ผ่านการรับรองมาตรฐานคุณภาพตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBECQA) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณ มารดา ครอบครัว กัลยาณมิตรทุก ๆ ท่าน ผู้ที่อยู่เบื้องหลังแห่งความสำเร็จนี้ คอยให้กำลังใจและสนับสนุนเพื่อรอคอยผลสำเร็จของผู้วิจัย ประโยชน์และคุณค่าอันใดที่เกิดจากบทความวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศแห่งความดีแด่พระคุณบิดาและมารดาผู้ส่งเสริมและสนับสนุน กัลยาณมิตรทุก ๆ ท่านที่คอยให้กำลังใจ ครู อาจารย์ ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาจนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในครั้งนี้

**แนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้
อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone)***
**THE GUIDELINES FOR THE SCHOOL CURRICULUM ADMINISTRATION
OF STAND ALONE SCHOOL**

พัชรินทร์ ชันขวา¹, สุนิสา วงศ์อารีย์², ธีระพล เพ็งจันทร์³
Patcharin Kunkwa¹, Sunisa Wongaree², Teerapol Pengchan³
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี^{1,2,3}
Udon Thani Rajabhat University, Thailand.^{1,2,3}
Email : phaflynn08@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) 2) เพื่อประเมินแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ มีระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ระยะที่ 1 หาแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 9 คน โดยเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ระยะที่ 2 ประเมินแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูล ความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. แนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเตรียมความพร้อมในการจัดทำหลักสูตร มีการประชุมวางแผนร่วมกันของบุคลากรกับชุมชน ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน สร้างความรู้ในการจัดทำหลักสูตร 2) ด้านการจัดทำหลักสูตร แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตร นำข้อมูลพื้นฐานมาใช้ มีสื่อการเรียนรู้ อาคารสถานที่ที่เหมาะสม และมีปราชญ์ในชุมชนมาให้ความรู้ 3) ด้านการใช้หลักสูตร วางแผนการใช้หลักสูตร ใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน มีระบบอินเทอร์เน็ตที่มีคุณภาพ 4) ด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลหลักสูตร แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน กำหนดตารางการนิเทศติดตาม ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญสร้างเครื่องมือการประเมินผล เก็บรวบรวมผลการประเมินมาวิเคราะห์ และเผยแพร่ผลการประเมิน 5) ด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร มีการสรุปผลการใช้หลักสูตร พัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง และสร้างเครือข่ายร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ และ 2. ผลการประเมินแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. การบริหารหลักสูตร 2. หลักสูตรสถานศึกษา 3. โรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) find guidelines for the school curriculum administration of stand alone schools, 2) evaluate the guidelines for the school curriculum administration of stand alone schools. The research was divided into 2 phases with integrated research methods. (Mixed Method Research) Phase 1: find guidelines for the school curriculum administration using a semi-structured interview with 9 informants by purposive selection and analyzed the data from semi-structured interviews. Phase 2: evaluate the guidelines for the school curriculum administration by purposive selection. Five experts analyzed the data to find frequency, percentage, mean and standard deviation.

The results of the research found can be divided into 5 parts : 1. Guidelines for the school curriculum administration of stand alone schools, follows: 1) preparation for curriculum development, including joint planning meeting between personnel and the community, study of background information of the community and creation of knowledge for curriculum development, 2) curriculum development, including establishment of a committee for curriculum development, use of background information of community to develop the curriculum through appropriate learning media, buildings as well as local scholars, 3) application of the curriculum, including planning of curriculum application, employing the community as a learning center, encouraging research in the classroom, and supplying effective internet system, 4) supervision, monitoring and evaluation of the curriculum, including appointment of an operation committee, and development of schedule for supervision, monitoring and evaluation of the curriculum, working with experts in developing instrument for curriculum evaluation, collecting evaluation results for analysis and disseminate evaluation results, and 5) curriculum improvement, including collaboration, conclusion of curriculum application, continuously improvement of the curriculum and creation of a network with other organizations. 2. Evaluation of guidelines in terms of suitability, possibility: Overall, it was at the highest level in every aspect.

Keywords : 1. Curriculum management 2. Educational institution curriculum 3. Schools that can survive with quality

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบันทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรือแม้กระทั่งการเกิดโรคอุบัติใหม่นั้น ส่งผลกระทบต่อระบบการจัดการศึกษาในหลาย ๆ ประเทศ ซึ่งผลจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านต่าง ๆ นั้น ทำให้หลายประเทศ รวมถึงประเทศไทยต้องเผชิญกับ

ความท้าทายต่อการเร่งรัดพัฒนาประเทศให้สอดคล้องกับทิศทางการก้าวหน้าของโลก (วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ, 2558) ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้ผลักดันโครงการโรงเรียนคุณภาพ โดยมุ่งหวังให้โรงเรียนได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพและปลอดภัย โดยหนึ่งในโครงการนั้น คือ โรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) จำนวน 89 โรงเรียนนั้น คือ โรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร พื้นที่สูง บนเกาะ หรือการคมนาคมไม่สะดวกทำให้นักเรียนไม่สามารถไปเรียนรวมกับโรงเรียนอื่นได้ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำของโอกาสการเข้าถึงการศึกษาในสังคมเมืองและชนบท ซึ่งการดำเนินโครงการนี้จะส่งผลให้โรงเรียนหลักมีความพร้อมและเป็นโรงเรียนที่มีปัจจัยพร้อมในทุกด้าน ได้แก่ ครูครบชั้น ครบวิชา มีห้องเรียนคุณภาพที่มีสื่อการเรียนการสอนและเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ อาคารสถานที่ที่มีมาตรฐานและความปลอดภัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565) ซึ่งในการบริหารสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการถือเป็นงานหลักของสถานศึกษา และเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษาในการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา วางแผนการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ให้เกิดประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน โดยสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน ในการสนับสนุนงานวิชาการไปสู่เป้าหมายของสถานศึกษา (อติกาญจน์ ศรีสังข์, 2564) โดยให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา และมีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ชุมชน เนื่องจากหลักสูตรเป็นเอกสารซึ่งเป็นแผนการหรือโครงการจัดการศึกษาที่ระบุแนวทางในการจัดมวลงประสพการณ์ และเป็นส่วนของการกำหนดทิศทางของการจัดการศึกษาให้บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษานำไปปฏิบัติซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัญหา และสนองความต้องการของสังคม ท้องถิ่นและชุมชนมีสภาพที่แตกต่างกัน (ยุทธศักดิ์ ภูผอารักษ์, 2565) หลักสูตรสถานศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้อย่างมีความสุข เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญ ๆ มีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล สร้างความมั่นใจและให้กำลังใจในการเรียนรู้ และเป็นบุคคลที่สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา มีการกำหนดวิสัยทัศน์และแผนพัฒนาคุณภาพเพื่อนำไปสู่การออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาให้ มีคุณภาพ หลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพต้องเป็นหลักสูตรที่พัฒนามาจากข้อมูลสารสนเทศด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาและชุมชน สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการระดมทรัพยากรทั้งของสถานศึกษาและชุมชนมาใช้อย่างคุ้มค่า เต็มตามศักยภาพ เนื่องจากสถานศึกษาแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันทั้งในด้านของพื้นที่ บริบท ผู้ปกครอง นักเรียน และสภาพเศรษฐกิจ (กรมวิชากร, 2544) ดังนั้น การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา เป็นเหมือนเครื่องมือในการขับเคลื่อนหลักสูตรให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน หลักสูตรที่เกิดจากการออกแบบหรือพัฒนามาจะได้ผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับที่การบริหารหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ โดยจะต้องมีการกำกับติดตาม และจัดการการให้หลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพของแต่ละขั้นตอน (กนกวรรณ ยมจันทร์, 2560) ผู้บริหารจะต้องศึกษาและสร้างความเข้าใจในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนำมาสู่หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน มีกระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาที่เป็นระบบ ส่งเสริมสนับสนุนการใช้หลักสูตรที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน บริบทชุมชน และกำกับ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง มิเช่นนั้น การจัดการศึกษาในโรงเรียนก็จะเกิดความล้มเหลวหรือไม่มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา เป็นปัญหาดังที่ สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีสภาพปัญหา โดยระบุว่า ผู้บริหาร

โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ขาดทักษะในการบริหารจัดการ นักเรียนมีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ต่ำ ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย หลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน สื่อการเรียนการสอนสื่อเทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้มีใช้อย่างจำกัด วิชัย ลาธิ (2564) พบว่ามีโรงเรียนมัธยมขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คน ที่เข้าข่ายโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง (Stand alone schools) ซึ่งอยู่ภายใต้สำนักงานศึกษาธิการภาค 12 ประกอบไปด้วย 4 จังหวัด ได้แก่ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น มหาสารคาม และร้อยเอ็ด ส่วนมากเป็นโรงเรียนประจำตำบลที่ขาดความพร้อมในด้านงบประมาณสนับสนุน ครู อาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู และบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในผลสัมฤทธิ์ของการศึกษา ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้ตรงกับบริบทพื้นฐานของนักเรียนและชุมชน และการจัดการเรียนรู้ให้ประสบความสำเร็จตรงตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

จากเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 15 โรงเรียน ทั้งหมด 10 จังหวัด เป็นโรงเรียนที่มีขนาดกลางจำนวน 1 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 14 โรงเรียน ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ จำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาและบริหารจัดการท่ามกลางความขาดแคลนทรัพยากรทางการศึกษาในหลายๆ มิติ ที่อาจมีความแตกต่างจากโรงเรียนขนาดเล็กในบริบทของภูมิภาคอื่น ๆ (ดาวรรุวรรณ ถวิลการ, 2559) และเพื่อแก้ไขปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา ลดความไม่เท่าเทียมและโอกาสทางการศึกษาที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปได้ และเพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาให้เกิดคุณภาพ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone)

2.2 เพื่อประเมินแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone)

3. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบถึงแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) โดยนำแนวทางที่ได้มาใช้ในการแก้ปัญหา หรือส่งเสริม และพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.2 ได้ทราบถึงผลการประเมินแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) โดยใช้ผลการประเมินแนวทางที่ได้ยืนยันความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และใช้ผลการประเมินแนวทางประกอบการเลือกใช้แนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินวิจัยเป็น 2 ระยะ และมีรายละเอียดดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล จำนวน 9 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) จำนวน 5 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน และข้าราชการครูทำหน้าที่หัวหน้าฝ่ายบริหารงานวิชาการในโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) จำนวน 2 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ตามแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมในการจัดทำหลักสูตร 2) การจัดทำหลักสูตร 3) การใช้หลักสูตร 4) การนิเทศ ติดตามและประเมินผลหลักสูตร และ 5) การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการการสัมภาษณ์ นำไปจำแนกจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ตามประเด็นและตีความความหมายข้อมูลตามกรอบแนวคิด เอกสารที่เกี่ยวข้อง ขอบเขตการวิจัย วัตถุประสงค์ และข้อค้นพบที่สำคัญเกี่ยวกับแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) และส่งแนวทางที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ กลับคืนให้ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ทั้ง 9 ท่าน เพื่อยืนยันผลของแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone)

ระยะที่ 2 การประเมินแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) ที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 1 เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ของแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน และข้าราชการครูหน้าที่หัวหน้าฝ่ายงานบริหารวิชาการ จำนวน 2 คน เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยแบบประเมินมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลของการศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) ดังนี้

5.1.1 ด้านการเตรียมความพร้อมในการจัดทำหลักสูตร มีแนวทางดังนี้ 1) สถานศึกษามีการประชุม วางแผนร่วมกันของบุคลากรและชุมชน ผู้ปกครอง เพื่อสร้างความตระหนัก ความเข้าใจในเป้าหมายของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2) สถานศึกษาควรมีการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในเขตบริการ จุดเด่น เอกลักษณ์ บริบท พื้นที่ตั้ง โดยใช้วิธีการประชุมร่วมกันของบุคลากรใน

สถานศึกษา ชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และการใช้แบบสอบถามไปยังชุมชน ผู้ปกครอง เพื่อขอข้อมูลความต้องการในการพัฒนาผู้เรียนและพัฒนาสถานศึกษาให้สอดคล้องกับจุดเด่นของชุมชน 3) สถานศึกษาควรมีข้อมูลการประเมินหลักสูตรย้อนหลัง มีข้อมูลพื้นฐานผู้เรียนทุกคน ความต้องการในการพัฒนาตนเอง ความสนใจและความถนัด เพื่อนำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 4) สถานศึกษาต้องแต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และ 5) สถานศึกษาประสานหน่วยงานต้นสังกัดจัดอบรมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และร่วมตรวจสอบความถูกต้องของหลักสูตรสถานศึกษาที่ได้จัดทำขึ้น

5.1.2 ด้านการจัดทำหลักสูตร มีแนวทางดังนี้ 1) สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกันจากทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ 2) สถานศึกษานำข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาและชุมชน ความต้องการของผู้เรียนมาประกอบการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายของสถานศึกษา และองค์ประกอบอื่น ๆ ให้ครบถ้วน 3) สถานศึกษานำข้อมูลพื้นฐานของจุดเด่น เอกลักษณ์ของสถานศึกษาและชุมชน มาใช้ออกแบบรายวิชาเพิ่มเติม หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ 4) สถานศึกษาวางแผนการใช้งบประมาณในแต่ละงานหรือโครงการ แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ และมีการระดมทุน ทรัพยากรจากภายนอก 5) สถานศึกษาควรสำรวจความพร้อมของสื่อการเรียนรู้ อาคารสถานที่ และแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ 6) สถานศึกษาประสานหน่วยงานต้นสังกัดร่วมเป็นโค้ชในการจัดทำหลักสูตร และมีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรในการจัดทำหลักสูตร และ 7) สถานศึกษาเชิญผู้มีความสามารถในชุมชนเข้ามาเป็นครูสอน หรือปราชญ์ชาวบ้านในการให้ความรู้ในเรื่องของทักษะอาชีพ และเผยแพร่จุดเด่นของชุมชน

5.1.3 ด้านการใช้หลักสูตร มีแนวทางดังนี้ 1) ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาควรวางแผนการใช้หลักสูตรร่วมกัน เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการนำหลักสูตรไปใช้ และกำหนดระยะเวลาการใช้หลักสูตรอย่างชัดเจน 2) สถานศึกษามีการจัดทำตารางนิเทศภายในสถานศึกษาตลอดการใช้หลักสูตร 3) ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) ในการสะท้อนผลระหว่างการใช้หลักสูตร 4) ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดทำวิจัยในชั้นเรียน สร้างห้องเรียนคุณภาพ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนทั้งในด้านวิชาการและด้านพฤติกรรม และ 5) สถานศึกษาเลือกใช้อาคาร สถานที่ที่เหมาะสมและปลอดภัย สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้และระบบอินเทอร์เน็ตที่มีคุณภาพ

5.1.4 ด้านนิเทศ ติดตาม และประเมินผลหลักสูตร มีแนวทางดังนี้ 1) สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานนิเทศ ติดตาม ประเมินผลหลักสูตร และประเมินผลการจัดการศึกษาตามหลักสูตร 2) สถานศึกษากำหนดตารางการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ภายในสถานศึกษา และจากภายนอกสถานศึกษา 3) สถานศึกษาร่วมกันสร้างเครื่องมือการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล โดยยึดเป้าหมายหลักของหลักสูตรเป็นวัตถุประสงค์ในการประเมิน และได้รับการตรวจสอบเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้ 4) สถานศึกษาดำเนินการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ชัดเจน และผู้นิเทศ ติดตาม มีความเป็นกัลยาณมิตร 5) สถานศึกษาเก็บรวบรวมผลการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลทั้งภายในและภายนอก รวมถึงผลการทดสอบระดับชาติเพื่อนำมาวิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดที่ควรปรับปรุงของสถานศึกษา และ 6) สถานศึกษาจัดทำเอกสารผลการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล เผยแพร่สู่สาธารณะ สู่ชุมชนผ่านการประชุมและผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย

5.1.5 ด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร มีแนวทางดังนี้ 1) สถานศึกษาเผยแพร่ผลการประเมินหลักสูตรให้แก่ชุมชน สาธารณชนได้รับทราบ และสถานศึกษาร่วมกับชุมชนประชุมสรุปผลการใช้หลักสูตร ผลการจัดการศึกษา และร่วมวิเคราะห์ถึงจุดเด่นของสถานศึกษา และจุดที่ต้องปรับปรุง 2) สถานศึกษาร่วมกับชุมชน พัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะผู้เรียน มีโครงการที่ส่งเสริมพัฒนาจุดเด่นของสถานศึกษา มีรายวิชาเพิ่มเติมที่พัฒนาทักษะอาชีพผู้เรียน และร่วมพัฒนาด้านอาคารสถานที่ภายในโรงเรียน 3) สถานศึกษาร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 4) ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรจัดทำ Best Practices ของสถานศึกษา จากงานที่ประสบความสำเร็จ และเผยแพร่ผลงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายหรือหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนางานต่อไป และ 5) ผู้บริหารส่งเสริมการศึกษาดูงานในโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษา มีผลงานที่ได้รับการยอมรับสร้างเครือข่ายร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาทักษะครูและบุคลากร

5.2 ผลการประเมินแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone)

ตารางที่ 1 ผลการประเมินด้านความเป็นไปได้ ของแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone)

รายการ	ความเหมาะสม		แปลผล	ความเป็นไปได้		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
1. การเตรียมความพร้อมในการจัดทำหลักสูตร	4.56	0.51	มากที่สุด	4.60	0.58	มากที่สุด
2. การจัดทำหลักสูตร	4.54	0.56	มากที่สุด	4.71	0.46	มากที่สุด
3. การใช้หลักสูตร	4.76	0.52	มากที่สุด	4.76	0.44	มากที่สุด
4. การนิเทศ ติดตามและประเมินผลหลักสูตร	4.57	0.57	มากที่สุด	4.93	0.25	มากที่สุด
5. การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร	4.92	0.31	มากที่สุด	4.88	0.33	มากที่สุด
รวม	4.66	0.52	มากที่สุด	4.78	0.43	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) ด้านความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 5 ด้าน พบว่า ด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการใช้หลักสูตร ด้านการนิเทศ ติดตามและประเมินผลหลักสูตร ด้านการเตรียมความพร้อมในการจัดทำหลักสูตร และด้านการจัดทำหลักสูตร ตามลำดับ ส่วนผลการประเมินแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) ด้านความเป็นไปได้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการนิเทศ ติดตามและ

ประเมินผลหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร ด้านการใช้ด้านการจัดทำหลักสูตร และด้านเตรียมความพร้อมในการจัดทำหลักสูตร ตามลำดับ

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

6.1 แนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) ด้านการเตรียมความพร้อมในการจัดทำหลักสูตร คือ สถานศึกษามีการประชุม วางแผนร่วมกันของบุคลากรและชุมชน ผู้ปกครอง โดยสถานศึกษาต้องมีข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในเขตบริการ เอกลักษณ์ บริบท พื้นที่ตั้ง ข้อมูลความต้องการในการพัฒนาผู้เรียนและพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งจะใช้วิธีการประชุม การใช้แบบสอบถาม เพื่อนำไปใช้ในการออกแบบหลักสูตรสถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาอย่างชัดเจน ประสานหน่วยงานต้นสังกัดจัดอบรมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลธร ดอนแก้ว (2562) ได้ศึกษา การบริหารงานวิชาการโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาจัดการเรียนการสอน โดยยึดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น นักเรียน ชุมชน ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในการนำหลักสูตรเพื่อลงสู่การจัดการเรียน การสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

6.2 แนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) ด้านการจัดทำหลักสูตร คือ สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกัน ผู้บริหารให้ความสำคัญในการวางแผนการใช้งบประมาณในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ และมีการระดมทุน ทรัพยากรจากภายนอก ในการจัดทำหลักสูตรจะนำข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาและชุมชน ความต้องการของผู้เรียนมาเป็นหลักในการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายของสถานศึกษา และองค์ประกอบอื่น ๆ ให้ครบถ้วน รวมถึงนำข้อมูลมาใช้ออกแบบรายวิชาเพิ่มเติม และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ที่จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านวิชาการและทักษะอาชีพ สำนวความพร้อมของสื่อการเรียนรู้ อาคารสถานที่ และแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ให้มีความปลอดภัยและเพียงพอต่อความต้องการ ผู้บริหารประสานหน่วยงานต้นสังกัดร่วมเป็นโค้ชในการจัดทำหลักสูตรแก่ครูและบุคลากรในโรงเรียน เชิญผู้มีความรู้ ความสามารถในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร รวมถึงเป็นปราชญ์ชาวบ้านในการให้ความรู้ในเรื่องของทักษะอาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐานพัฒน์ ไกรสร (2564) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดลำพูน พบว่า ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนได้ให้ความสำคัญในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมาย ครอบคลุมความต้องการของผู้เรียนในชุมชนและสังคม โดยเฉพาะการให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน ในการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการจัดการศึกษา ทั้งนี้โรงเรียนได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลาง กำหนดสมรรถนะหลักและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

จัดบุคลากรและจัดอาคารสถานที่ให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา รวมถึงการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรมตามหลักสูตรอย่างเป็นระบบ

6.3 แนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) ด้านการใช้หลักสูตร คือ ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาควรวางแผนการใช้หลักสูตรร่วมกัน เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการนำหลักสูตรไปใช้ กำหนดระยะเวลาการใช้หลักสูตรอย่างชัดเจน มีการจัดทำตารางนิเทศภายในสถานศึกษา ตลอดจนการใช้หลักสูตร ใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) ในการสะท้อนผลระหว่างการใช้หลักสูตร ส่งเสริมให้ครูจัดทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนทั้งในด้านวิชาการและด้านพฤติกรรม ใช้อาคาร สถานที่ที่เหมาะสมและปลอดภัย สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และระบบอินเทอร์เน็ตที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ปกิตตา ปานเกษม (2565) ทำการศึกษาการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กที่ดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง (Stand Alone) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุโขทัย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ในด้านการจัดการเรียนการสอน มีการนิเทศ ติดตาม กำกับและประเมินผล การจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อ DLTV มีการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาและภายในห้องเรียนให้สะอาดและเป็นระเบียบ กำกับ ดูแล การติดตั้ง อุปกรณ์ให้ได้ตามมาตรฐานเหมาะสมกับห้องเรียนและจำนวนนักเรียน โทรทัศน์มีขนาดเหมาะสมกับ ระดับสายตานักเรียน มีการใช้สารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการใช้สื่อเทคโนโลยีมาพัฒนางานในการเรียนการสอน

6.4 แนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) ด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลหลักสูตร คือ ผู้บริหารจะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานนิเทศ ติดตาม ประเมินผลหลักสูตร ผู้บริหารมีการกำหนดตารางการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ร่วมกันสร้างเครื่องมือการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลที่หลากหลายและได้รับการตรวจสอบเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้ เก็บรวบรวมผลการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล รวมถึงผลการทดสอบระดับชาติเพื่อมาวิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดที่ควรปรับปรุงของสถานศึกษา และสถานศึกษาควรจัดทำเอกสารผลการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล เผยแพร่สู่สาธารณะ สู่ชุมชนผ่าน การประชุมและผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูติมา วาปีทะ (2563) ทำการศึกษาการดำเนินงานการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนคาทอลิกสังฆมณฑลอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการดำเนินงานการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล จะต้องมีการแต่งตั้งกรรมการในการนิเทศ ติดตามอย่างเป็นระบบ และให้คำปรึกษาโดยมีผู้เชี่ยวชาญภายนอกมาร่วมด้วย จัดปฏิทินปฏิบัติงานการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลจัดการเรียนรู้ทุกภาคเรียนอย่างสม่ำเสมอและชัดเจน ถูกต้อง มีการออกแบบบันทึกการนิเทศ สรุปผลการนิเทศ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทุกครั้ง สร้างความเข้าใจและทัศนคติเชิงบวกเกี่ยวกับการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล

6.5 แนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) ด้านการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร คือ สถานศึกษาเผยแพร่ผลการประเมินหลักสูตรให้แก่ชุมชน สาธารณชนได้รับทราบ และร่วมกับชุมชนประชุมสรุปผลการใช้หลักสูตร ผลการจัดการศึกษา วิเคราะห์ถึงจุดเด่นของสถานศึกษา และจุดที่ต้องปรับปรุง เพื่อพัฒนา

กิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะผู้เรียน มีโครงการที่ส่งเสริมพัฒนาจุดเด่นของสถานศึกษา มีรายวิชาเพิ่มเติมที่พัฒนาทักษะอาชีพผู้เรียน และร่วมพัฒนาด้านอาคารสถานที่ภายในโรงเรียน อีกทั้งสถานศึกษาร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรจัดทำแนวทางที่ส่งผลต่อความสำเร็จในงาน และเผยแพร่ผลงานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายหรือหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนางานต่อไป และผู้บริหารส่งเสริมการศึกษาดูงานในโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษา มีผลงานที่ได้รับการยอมรับ สร้างเครือข่ายร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาทักษะครูและบุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของ สถาพร ทิมา (2563) ได้ศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุค 4.0 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 29 กล่าวว่า แนวทางการปรับปรุงพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสถานศึกษาควรส่งบุคลากรในโรงเรียนไปอบรม ศึกษาดูงาน เพื่อให้พัฒนาตนเองให้ตรงจุด และพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัยและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ พร้อมสำหรับการจัดการเรียนการสอน

7. องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) องค์ความรู้ที่ได้รับ สรุปได้ดังนี้

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้บริหาร คณะครู และบุคลากรทางการศึกษา นำแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาไปประยุกต์ใช้ และส่งเสริมให้พัฒนาตนเอง ให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลง และเหมาะสมกับบริบทของชุมชน พื้นที่ และความต้องการของผู้เรียน

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 สถานศึกษาควรมีแนวปฏิบัติในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาที่ชัดเจน และปฏิบัติตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ

8.2.2 แนวทางที่ได้จากการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการวางแผนพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการจัดการการศึกษาของโรงเรียนอื่น ๆ ได้

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาการบริหารงานของโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) เป็นกรณีศึกษา เพื่อให้เห็นกระบวนการบริหารงานที่ลงลึก ชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติต่อไป

8.3.2 ควรนำแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) ได้จากการวิจัยไปทดลองปฏิบัติจริงในสถานศึกษา และประเมินสภาพจริง เพื่อปรับปรุงแนวทางให้เหมาะสมต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ยมจันทร์. (2560). แนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- กรมวิชาการ. (2544). แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. สืบค้นเมื่อ 7 มีนาคม 2567. จาก <https://www.moe.go.th/360policy-and-focus-moe-2023/>
- กุลธร ดอนแก้ว. (2562). การบริหารงานวิชาการโรงเรียนบนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ชุติมา วาปีทะ. (2563). การดำเนินงานการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนคาทอลิกสังฆมณฑลอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

- ฐานพัฒน์ ไกรสร. (2564). ศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดลำพูน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏพิจิตรสงคราม.
- ดาวรรุวรรณ ถวิลการ. (2559). รูปแบบการพัฒนาวัฒนธรรมคุณภาพของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
- ปกิตตา ปานเกษม. (2565). การบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กที่ดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง (Stand Alone) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- ยุทธศักดิ์ ภูผอารักษ์. (2565). การบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ พุทธศักราช 2562 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ ส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- เรณู บุญเสริม. (2561). รูปแบบการบริหารหลักสูตรสู่ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วิชัย ลาธิ. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา กลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 6(12). 85-100.
- วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ. (2558). ปัญหาการศึกษาไทย : การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา Thai Educational Problems: An Interview from Educational. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 15(2). 48-55.
- สถาพร ทิมา. (2563). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในยุค 4.0 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 29. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). แผนยุทธศาสตร์พัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก พ.ศ. 2558-2561. กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อดิภาณุจน์ ศรีสังข์. (2564). ทักษะการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

9. คำขอบคุณ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงอย่างสมบูรณ์ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สุนิสา วงศ์อารีย์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพล เพ็ญจันทร์ อาจารย์ ที่ปรึกษาที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดจนข้อคิดที่เป็นประโยชน์ และให้กำลังใจผู้วิจัยด้วยความเอาใจใส่ตลอดจนสำเร็จเรียบร้อย ขอกราบขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลโดย วิธีการสัมภาษณ์ และผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้ประเมินแนวทางการวิจัย ที่ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะ การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ (Stand Alone) ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณ ผู้บริหาร คณะครู ในโรงเรียนที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่าง มีคุณภาพ (Stand Alone) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมด 15 โรงเรียน ในการเก็บข้อมูลในการ วิจัยในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณ มารดา ครอบครัว กัลยาณมิตรทุก ๆ ท่าน ผู้ที่อยู่เบื้องหลัง แห่งความสำเร็จนี้ คอยให้กำลังใจและสนับสนุนเพื่อรอคอยผลสำเร็จของผู้วิจัย ประโยชน์และคุณค่า อันใดที่เกิดจากบทความวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศแห่งความดีแต่พระคุณบิดาและมารดาผู้ส่งเสริม และสนับสนุน กัลยาณมิตรทุก ๆ ท่านที่คอยให้กำลังใจ ครู อาจารย์ ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาจนทำให้ ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในครั้งนี้

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเทศบาลตำบลกุดไฮ อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร*
QUALITY OF LIFE OF THE ELDERLY IN KUD HAI SUBDISTRICT MUNICIPALITY
KUD BAK DISTRICT SAKONNAKHON PROVINCE

นวลฉวี โคตรนุกูล¹, ดนัย ลามคำ², พีระยุทธ ศิลาพรหม³, สุรชัย ชูคง⁴
Nualchawee Kotrnutkul¹, Danai Lamkham², Peerayut Silaprom³, Surachai Chukong⁴
คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยพิจญ์บัณฑิต^{1,2,3,4}
Faculty of Political Science, Pitchayabundit College, Thailand.^{1,2,3,4}
Email : namedanai@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่จำแนกตามเพศ กลุ่มอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ และเพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลกุดไฮ อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ในเขตเทศบาลตำบลกุดไฮ จำนวน 306 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถามประกอบไปด้วยเนื้อหา 3 ส่วน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสำหรับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test และ F-test สำหรับการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่จำแนกตามเพศ กลุ่มอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ

ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเทศบาลตำบลกุดไฮ อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านสัมพันธภาพทางสังคม รองลงมาคือด้านจิตใจ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านสิ่งแวดล้อม ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลกุดไฮ อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร ที่จำแนกตามเพศ กลุ่มอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยภาพรวมพบว่าผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลกุดไฮที่มีเพศ กลุ่มอายุ ระดับการศึกษา ที่แตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลกุดไฮ ที่มีอาชีพต่างกัน มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และขอเสนอแนะ แนวทางส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลกุดไฮ ได้แก่ เทศบาลตำบลกุดไฮ ควรมีการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุอย่างทั่วถึงและเพียงพอในสถานที่ราชการ สวนสาธารณะ

คำสำคัญ : 1. คุณภาพชีวิต 2. ผู้สูงอายุ 3. เทศบาลตำบล

ABSTRACT

The purpose of this research was to study the quality of life of the elderly. To compare the quality of life of the elderly classified by sex, age group, educational level and occupation, and to propose a guideline to promote the quality of life of the elderly in the municipality of Kudhai Subdistrict, Kudbak District, Sakon Nakhon Province. The sample group used in this research was elderly people aged 60 years and over. In the municipality of Kudhai Sub-district, all 12 villages, using the formula of Taro Yamane, consisted of 306 people. It is a questionnaire consisting of 3 parts: statistics used in data analysis. are descriptive statistics, i.e. number, percentage, mean, and standard deviation for the general data of the sample. Inferential statistics, including T - test and F - test, were used to compare the quality of life of the elderly by gender, age group, educational level and occupation.

The results showed that quality of life of the elderly in Kudhai Subdistrict, Kudbak District, Sakon Nakhon Province. Overall, it was at a moderate level. When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest mean was social relations, followed by psychological and the aspect with the least mean was environmental. The results of comparing the quality of life of the elderly in Kudhai Municipality, Kudbak District, Sakon Nakhon Province. Classified by sex, age group, education level and occupation. Different people have no different quality of life. for the elderly in the municipality of Kudhai Sub-district with different occupations. The quality of life was significantly different at the 0.05 level and the recommendation. Guidelines for promoting the quality of life of the elderly in the Kudhai Sub-district Municipality, namely, Kudhai Sub-district Municipality should provide comprehensive and adequate facilities for the elderly in government buildings, public parks.

Keywords : 1. Quality of Life 2. Elderly 3. Sub-District Municipality

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุ (Aging Society) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ตามคำนิยามของ องค์การสหประชาชาติที่กำหนดสัดส่วนของประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของ ประชากรทั้งประเทศ ซึ่งจะเข้าสู่สังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ (Complete - Aging Society) เมื่อมี สัดส่วนของประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเกินร้อยละ 20 และเข้าสู่สังคมสูงอายุระดับสุดยอด (Super-Aging Society) เมื่อมีสัดส่วนของประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปเกินร้อยละ 28 ตามลำดับ สำหรับ สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย ในปี พ.ศ. 2563 มีประชากรผู้สูงอายุสูงถึงร้อยละ 18.24 ของประชากรทั้ง ประเทศ และมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุร้อยละ 3.6 ต่อปี (คิดเป็น 400,000 คนต่อปี) ซึ่งตามการคาดประมาณการประชากรประเทศไทยของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ (สศช.) (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2562) คาดการณ์ว่า ในปี พ.ศ. 2566 จะมีประชากรผู้สูงอายุสูงถึงร้อยละ 20.66 ของประชากรทั้งประเทศ และคาดว่าในปี พ.ศ. 2578 จะมีประชากรผู้สูงอายุสูงถึงร้อยละ 28.55 ของ ประชากรทั้งประเทศ ทั้งนี้ การเตรียมการเพื่อรองรับสถานการณ์สังคมสูงอายุจึงเป็นประเด็นที่สำคัญ เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นกลุ่มเสี่ยงด้านสุขภาพ ซึ่งกระทบต่องบประมาณด้านการรักษาพยาบาล โดยสำนักงานวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักประกันสุขภาพไทย ได้คาดการณ์การดำเนินงานประมาณในการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง เฉลี่ยประมาณ 15,000 ล้านบาทต่อปี ดังนั้น การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุให้มีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์จึงเป็นประเด็นสำคัญ เพื่อลดภาระด้านเศรษฐกิจของประเทศ สังคม และครอบครัวกระทรวงสาธารณสุข ได้ดำเนินงานโดยมีเป้าหมาย “ประชาชนสุขภาพดี เจ้าหน้าที่มีความสุข ระบบสุขภาพยั่งยืน” อีกทั้งได้มีการทบทวนแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (ด้านสาธารณสุข) ให้มีความสอดคล้อง และเชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals : SDGs) โดยแผนยุทธศาสตร์ฉบับนี้ ประกอบด้วย สถานการณ์และปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพ สถานะสุขภาพ ยุทธศาสตร์ความเป็นเลิศ 4 ด้านของกระทรวงสาธารณสุขคือ 1) ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค และคุ้มครองผู้บริโภค เป็นเลิศ (Promotion, Prevention & Protection Excellence) 2) บริการเป็นเลิศ (Service Excellence) 3) บุคลากรเป็นเลิศ (People Excellence) และ 4) บริหารเป็นเลิศด้วยธรรมาภิบาล (Governance Excellence) ซึ่งมีเป้าหมาย ตัวชี้วัด และมาตรการสำคัญในแต่ละโครงการ ตลอดจนแนวทางการขับเคลื่อน การประเมินผลการดำเนินงาน และการสร้างความเข้าใจร่วมกัน ในการดำเนินงานด้านสาธารณสุขให้แก่ทุกหน่วยงานในสังกัด กระทรวงสาธารณสุขกรมอนามัย โดยสำนักอนามัยผู้สูงอายุ เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทและภารกิจหลักใน

การดูแลส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุและอนามัยสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อผู้สูงอายุในทุกระดับ บนฐานข้อมูลและองค์ความรู้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (GOAL) “ผู้สูงอายุสุขภาพดี ดูแลตนเองได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี” พร้อมทั้ง กำหนดตัวชี้วัดและมาตรการสำคัญ ทั้งนี้ ในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ บุคลากรที่รับผิดชอบงานผู้สูงอายุในระดับส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจยุทธศาสตร์ และแนวทางขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการดูแลส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ โดยบูรณาการร่วมกันให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งพัฒนาบุคลากรให้มีความรอบรู้ทางด้านการส่งเสริมป้องกันสุขภาพผู้สูงอายุสำนักอนามัยผู้สูงอายุตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้จัดทำโครงการพัฒนาและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ปี 2564 เพื่อสร้างความเข้าใจการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ให้สามารถขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุของกรมอนามัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

ในขณะที่แนวโน้มผู้สูงอายุอยู่คนเดียวหรืออยู่ตามลำพังกับคู่สมรสเพิ่มมากขึ้นซึ่งมีผลต่อการดูแลผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกายและจิตใจ อายุยิ่งสูงยิ่งเจ็บป่วย โดยเฉพาะเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง เช่น ความดันโลหิตสูง เบาหวาน และไขมันในเลือดสูง ซึ่งโรคเหล่านี้มีแนวโน้มสูงขึ้นและเป็นโรคที่รักษาไม่หาย ทำให้มีภาวะการพึ่งพิงต้องการการดูแลอย่างต่อเนื่อง และระยะยาวผู้สูงอายุ และระยะยาวผู้สูงอายุจำนวนมากมีปัญหาข้อเข่าเสื่อม และครึ่งหนึ่งของผู้สูงอายุมีฟันแท้เหลือน้อยกว่า 20 ซี่ ทำให้

ไม่สามารถเคี้ยวอาหารได้ ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันนอกจากนี้ สภาพครอบครัวไทยที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต จากที่มีคนหลายรุ่นอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน กลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุต้องอยู่กันตามลำพังขาดผู้ดูแล และอาจเกิดความรู้สึกว่าชีวิตไร้ความหมาย สถานการณ์ของผู้สูงอายุไทยจึงน่าวิตก การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจึงควรดำเนินการควบคู่กับมาตรการอื่นๆ ของรัฐเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างทั่วถึงซึ่งผู้มิบทบาทสำคัญ ได้แก่ สมาชิกในครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีการกิจโดยตรงต่อการดูแลผู้สูงอายุ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุน และแสวงหาความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีพื้นที่ในการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การถ่ายทอดภูมิปัญญา หรือการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งเป็นการยกระดับการจัดสวัสดิการ สำหรับผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุมองเห็นคุณค่าและความสำคัญของตนเอง และชุมชนประจักษ์ในศักยภาพและพลังของผู้สูงอายุ ส่งผลให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรีและมีความสุข

เทศบาล เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ถือเป็นการบริหารราชการอีกรูปแบบหนึ่งของประเทศ และเป็นกำลังหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาาระบบสวัสดิการสังคม สำหรับผู้สูงอายุ ภาครัฐจะต้องมีการปรับเปลี่ยนความคิดในการให้บริการสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุจากเชิงรับมาเป็นเชิงรุก และเปลี่ยนจากการแก้ปัญหาปลายเหตุมาเป็นแก้ปัญหาที่ต้นเหตุบนพื้นฐานของข้อเท็จจริงอย่างแท้จริง รัฐจะต้องสนับสนุนให้มีการดำเนินการโดยชุมชนเพื่อชุมชน โดยที่เทศบาลทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง รัฐบาลจะต้องวางแผนนโยบายกว้างๆ เช่น การสร้างอาชีพและรายได้ การออม เป็นต้น รัฐควรสนับสนุนด้านงบประมาณต่อปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุและตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง เทศบาลสนับสนุนให้ครอบครัวดูแลผู้สูงอายุ โดยให้มีมาตรการลดภาษีสำหรับบุตรที่ดูแลบิดา มารดา ญาติสายตรงที่เป็นผู้สูงอายุและจัดสวัสดิการต่างๆ ให้กับผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำกับดูแล

เทศบาลตำบลกุดโง้ง เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร มีพื้นที่ในความรับผิดชอบ 120.37 ตารางกิโลเมตร หรือ 75,231.25 ไร่ จำนวนประชากรในเขตเทศบาลตำบลกุดโง้ง พ.ศ.2564 จำนวนทั้งสิ้น 9,591 คน แบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 4,865 คน เพศหญิง จำนวน 4,726 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 2,934 ครัวเรือนเทศบาลตำบลกุดโง้ง เป็นที่ตั้งของศูนย์ราชการอำเภอกุดบาก สถานศึกษา โรงพยาบาล ตลาดสด และเป็นชุมชนเมือง ที่มีร้านค้าและบริการ บ้านเช่า แหล่งที่อยู่อาศัยหนาแน่น เป็นศูนย์กลางการค้าส่งระหว่างตำบล และอำเภอข้างเคียง ปัจจุบันเทศบาลตำบลกุดโง้งมีผู้สูงอายุช่วงอายุ 60 ขึ้นไป แบ่งเป็นชาย จำนวน 454 คน หญิง จำนวน 857 คน รวมผู้สูงอายุในเขตพื้นที่รับผิดชอบ จำนวน 1,311 คน (สำนักทะเบียนเทศบาลตำบลกุดโง้ง, 2565) และจำนวนผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลกุดโง้งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมากขึ้น ทางเทศบาลตำบลกุดโง้งจึงมีโครงการสร้างเสริมสุขภาพชีวิตของรัฐบาลมาดำเนินการให้กับผู้สูงอายุ โดยการให้บริการผู้สูงอายุด้านสาธารณสุขต่าง ๆ ให้กับชุมชน รวมทั้งให้การสนับสนุนด้านอาหาร น้ำดื่ม กับชุมชนที่มีกิจกรรมในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งมีอยู่ในโครงการสร้างเสริมสุขภาพชีวิตซึ่งจำนวนผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลกุดโง้งมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้น จึงควรมีการหาทางพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสิ่งแวดล้อมของผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยปฏิบัติงานอยู่ที่เทศบาลตำบลกุดไห อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร ทำหน้าที่ดูแลสวัสดิการผู้สูงอายุจึงสนใจทำการศึกษาเรื่อง คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลกุดไห อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร เพื่อที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุซึ่งในเทศบาลตำบลกุดไหยังไม่เคยมีการวิจัยในเรื่องนี้มาก่อนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกายจิตใจอารมณ์และสังคม สามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่ามีความสุขและได้รับความคุ้มครองจากสังคมตลอดจนสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางนโยบายและแผนการดำเนินงานที่เหมาะสมต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลกุดไห อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร
- 2.2 เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลกุดไห อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร จำแนกตามเพศ กลุ่มอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ
- 2.3 เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลกุดไห อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร

3. ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

- 3.1 ได้ข้อมูลที่เป็นรายละเอียดสะท้อนถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลกุดไห อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร
- 3.2 เป็นข้อมูลพื้นฐานด้านคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรที่เกี่ยวข้องและเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ในเขตเทศบาลตำบลกุดไห ทั้ง 11 หมู่บ้าน จำนวน 1,311 คน (สำนักทะเบียนเทศบาลตำบลกุดไห, 2565) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ในเขตเทศบาลตำบลกุดไห จำนวน 306 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่างคำนวณจากสูตรการกำหนดขนาดตัวอย่างของทาโรยามาเน่ (Yamane, 1973) โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ระดับ (e) 0.05 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเลือกใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งได้รวบรวมจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสรุปผลสัมฤทธิ์การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นทำให้ได้ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมและนำมาเป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถาม โดยปรับปรุงข้อคำถามให้เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาโดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้สูงอายุ ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ เป็นคำถามชนิดเลือกตอบ ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเทศบาลตำบลกุดไห อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนครเป็นตัววัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ดังนี้ 1. ด้านร่างกาย (Physical domain)

2. ด้านจิตใจ (Psychological Domain) 3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationship) 4. ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะทางส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ไปเก็บข้อมูลในพื้นที่วิจัยด้วยตนเอง แจกแบบสอบถามให้กับหัวหน้าครอบครัวที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และชี้แจงทำความเข้าใจให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้ทราบลักษณะของแบบสอบถาม ตลอดระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกำหนดรับคืนแบบสอบถามเป็นเวลา 2 สัปดาห์หลังวันแจกแบบสอบถาม แล้วนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามที่รับคืน นำคะแนนมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยรายข้อและกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2535)

4.51-5.00 หมายถึง การปฏิบัติระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง การปฏิบัติระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง การปฏิบัติระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง การปฏิบัติระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง การปฏิบัติระดับน้อยที่สุด

นำคะแนนที่ได้จากการตรวจแบบสอบถามไปหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อตามตัวแปรส่วนบุคคลและบุคคลกลุ่มเป้าหมายแล้วแปลผลค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสำหรับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test และ F-test สำหรับการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่จำแนกตามเพศ กลุ่มอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ

5. ผลการวิจัย

5.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 59.15 และเป็นเพศชาย จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 40.85 อายุ 60 - 69 ปี จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 64.05 และอายุที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 90 ปีขึ้นไป จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.98 มีระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 63.73 และน้อยที่สุดคือปริญญาตรีหรือสูงกว่า จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.98 และส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือเกษตรกร จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 32.68 รองลงมาคือไม่ได้ประกอบอาชีพ จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 24.84 และน้อยที่สุดคือข้าราชการบำนาญ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.65

5.2 คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเทศบาลตำบลกุตไผ่ อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.12$, S.D.= 0.42) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านสัมพันธภาพทางสังคม ($\bar{X} = 3.22$, S.D.= 0.67) รองลงมาคือด้านจิตใจ ($\bar{X} = 3.20$, S.D.= 0.68) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.04$, S.D.= 0.79) และวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นแต่ละด้านได้ดังนี้

5.2.1 ด้านสุขภาพร่างกาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.12$, S.D.= 0.63) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 5. ท่านจำเป็นต้องไปรับการรักษาพยาบาลเพื่อที่จะทำงานหรือมีชีวิตอยู่ไปได้ในแต่ละวัน ($\bar{X} = 3.41$, S.D.= 1.02) รองลงมาคือ ข้อ 4. ท่านมีความรู้สึกพอใจมากน้อยแค่ไหนที่สามารถทำอะไรๆ ผ่านไปได้ในแต่ละวัน ($\bar{X} = 3.36$, S.D.= 1.02) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 1. การเจ็บปวดตามร่างกาย เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ปวดตามตัว ทำให้ท่านไม่สามารถทำในสิ่งที่ต้องการ ($\bar{X} = 2.66$, S.D.= 1.07)

5.2.2 ด้านจิตใจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.20$, S.D.= 0.68) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 12. ท่านมีความรู้สึกไม่ดี เช่น รู้สึกเหงา เศร้า หดหู่ สิ้นหวังวิตกกังวล บ่อยแค่ไหน ($\bar{X} = 3.34$, S.D.= 0.88) รองลงมาคือ ข้อ 9. ท่านมีสมาธิในการทำงานต่างๆ ดีเพียงใด ($\bar{X} = 3.33$, S.D.= 0.94) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 8. ท่านรู้สึกพึงพอใจในชีวิต (เช่น มีความสุข ความสงบ มีความหวัง) มากน้อยเพียงใด ($\bar{X} = 3.00$, S.D.= 0.96)

5.2.3 ด้านสัมพันธ์ทางสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.22$, S.D.= 0.67) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 15. ท่านพอใจกับการช่วยเหลือที่เคยได้รับจากเพื่อนๆ แค่นั้น ($\bar{X} = 3.30$, S.D.= 0.92) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 14. ท่านพอใจต่อการผูกมิตรหรือเข้ากับคนอื่นอย่างที่ผ่านมาเล็กน้อยเพียงใด ($\bar{X} = 3.06$, S.D.= 1.01)

5.2.4 ด้านสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.04$, S.D.= 0.79) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 21. ท่านได้รู้เรื่องราวข่าวสารที่จำเป็นในแต่ละวันมากน้อยเพียงใด ($\bar{X} = 3.33$, S.D.= 0.98) รองลงมาคือ ข้อ 20. ท่านพอใจที่จะสามารถไปใช้บริการสาธารณสุขได้ตามความจำเป็นเพียงใด ($\bar{X} = 3.22$, S.D.= 1.10) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 19. ท่านมีเงินพอใช้จ่ายตามความจำเป็นมากน้อยเพียงใด ($\bar{X} = 2.84$, S.D.= 1.09)

5.2.5 ด้านคุณภาพชีวิตโดยรวม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.07$, S.D.= 0.82) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 26. ท่านคิดว่าท่านมีคุณภาพชีวิต (ชีวิตความเป็นอยู่) อยู่ในระดับใด ($\bar{X} = 3.25$, S.D.= 0.94) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ข้อ 25. ท่านพอใจกับสุขภาพของท่านในตอนนี้เพียงใด ($\bar{X} = 2.89$, S.D.= 0.98)

5.3 ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลกุดไผ่ อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร ที่จำแนกตามเพศ กลุ่มอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยภาพรวมพบว่าผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลกุดไผ่ที่มีเพศ กลุ่มอายุ ระดับการศึกษา ที่แตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลกุดไผ่ ที่มีอาชีพต่างกัน มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.4 ข้อเสนอแนะ แนวทางส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลกุดไผ่ อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร ได้แก่ 1) เทศบาลตำบลกุดไผ่ควรมีการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุอย่างทั่วถึงและเพียงพอในสถานที่ราชการ สวนสาธารณะ 2) ควรแก้ไขปัญหาการขาดแคลนบุคลากรเฉพาะด้าน เช่น นักสังคมสงเคราะห์ บุคลากรที่มีประสบการณ์ เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานกับชุมชนต้องมีความรู้ 3) เทศบาลตำบลกุดไผ่ควรส่งเสริมดำเนินการให้มีการจัดตั้งชมรมหรือเครือข่ายของผู้สูงอายุ เพื่อเป็นเครือข่ายคอยให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุด้วยกัน 4) เทศบาลตำบล

กุดโหดรสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีงานทำที่บ้าน หรือในชุมชนและมีรายได้ 5) รัฐควรเพิ่มเงินเบี้ยยังชีพรายเดือนให้กับผู้สูงอายุ เพื่อเป็นหลักประกันด้านรายได้ให้กับผู้สูงอายุ

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเทศบาลตำบลกุดโหด อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านสัมพันธภาพทางสังคม รองลงมาคือด้านจิตใจ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านสิ่งแวดล้อม ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า เนื่องจากถึงแม้ว่าผู้สูงอายุจะได้อาศัยอยู่กับครอบครัว แต่ในเรื่องของการดูแลในการทำกิจวัตรประจำวันแล้ว ผู้สูงอายุยังไม่ได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง และในบางครั้งในทางกลับกัน ผู้สูงอายุอาจจำเป็นต้องกลายเป็นผู้ดูแลคนในครอบครัวเสียเอง ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอุทัย สดสุข และคณะ (2552) ใช้แบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก ชูดย่อ ฉบับภาษาไทย พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุไทยส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางถึงร้อยละ 70.1 และอยู่ใน ระดับต่ำร้อยละ 2.3 และสอดคล้องกับการศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือผลการศึกษาของเจริญชัย หมื่นห่อ (2553) ที่ศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดนครพนม จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คน พบว่าคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง จากผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้สูงอายุควรจะต้องได้รับการช่วยเหลือในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องในการดูแลผู้สูงอายุ ควรตระหนักถึงความสำคัญ และเร่งหาแนวทางการพัฒนาหรือยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในระดับ ปานกลางขึ้นไปสู่คุณภาพชีวิตในระดับที่สูงขึ้น ควรคำนึงถึงการจัดสวัสดิการ การสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ที่มีแนวคิด ในการสร้างหลักประกันในวัยสูงอายุ โดยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีหลักประกันที่มั่นคง ได้รับสวัสดิการและการ บริการที่เหมาะสม ในรูปแบบต่างๆ เช่น เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ สวัสดิการการรักษาพยาบาล เป็นต้น (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2553) ทั้งนี้การได้รับสวัสดิการ เช่น เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ สวัสดิการการ รักษาพยาบาล ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกที่ไม่ถูกทอดทิ้ง ได้รับการเอาใจใส่จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง มีรายได้ ที่รัฐมอบให้เพื่อการยังชีพ ประกอบกับสาระสำคัญของปณิญาผู้สูงอายุไทย คือผู้สูงอายุจะต้องได้รับ ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรี ได้รับการพิทักษ์และคุ้มครองให้พ้นจากการถูกทอดทิ้ง และละเมิดสิทธิ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ รวมถึงผู้สูงอายุควรอยู่กับครอบครัวได้รับความเคารพ รัก ความ เข้าใจ ความเอื้ออาทร การดูแลเอาใจใส่ การยอมรับบทบาทของกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวเพื่อให้ เกิดความสัมพันธ์อันดีในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ตลอดจนผู้สูงอายุควรได้รับการเรียนรู้ในการดูแลสุขภาพ อนามัยของตนเอง มีหลักประกันและสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพอนามัยอย่างครบวงจรโดยเท่าเทียมกัน จากรัฐ โดยการมีส่วนร่วมขององค์กรเอกชน ประชาชน สถาบันต่างๆ ในสังคม (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของภัทรพงษ์ เกตุคล้าย และวิทัศน์ จันทร์โพธิ์ศรี (2555) ที่พบว่าการจัดสวัสดิการเบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุ เป็นผลทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกได้ถึง การได้รับความเอาใจใส่มากขึ้น รู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญ ทำให้ตนเองมีเงินใช้เพื่อยังชีพ ซึ่งสามารถนำไปใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เช่น การซื้ออาหารรับประทาน การทำบุญ บริจาค ทำให้รู้สึกมีคุณค่าในตนเอง

เนื่องจากองค์ประกอบด้านสุขภาพเป็นหนึ่งในสามองค์ประกอบหลักตามแนวคิดสภาวะพลัมพลังขององค์การอนามัยโลกที่ทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจะสามารถพึ่งตนเองได้รวมถึงช่วยลดภาระพึ่งพิงของครอบครัวและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับมิติภาวะสุขภาพ ที่ประกอบด้วย กาย จิตสังคมและจิตวิญญาณ (World Health Organization, 2011)

6.2 ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลกุดโง้ง อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร ที่จำแนกตามเพศ กลุ่มอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยภาพรวมพบว่าผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลกุดโง้งที่มีเพศ กลุ่มอายุ ระดับการศึกษา ที่แตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลกุดโง้ง ที่มีอาชีพต่างกัน มีคุณภาพชีวิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์ คุณสุข (2559) ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลแสนตอ อำเภอลืออำนาจ จังหวัดอุบลราชธานี จากผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง ของคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลแสนตอ อำเภอลืออำนาจ จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลแสนตอ ที่มีเพศต่างกันมีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ โกศล สอดส่อง (2561) ได้ทำวิจัยเรื่องคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาจังหวัดนครพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผลการเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่า เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา สถานที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในครอบครัว และรายได้ที่ต่างกัน มีคุณภาพชีวิตโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

7. องค์ความรู้ใหม่

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและการสืบสานวัฒนธรรมของชุมชนในท้องถิ่นตำบลกุดโง้ง ให้เกิดการพัฒนาเป็นอาชีพผ่านการเสริมทักษะการดำรงชีวิต ทักษะอาชีพในการหารายได้ มีงานทำที่เหมาะสมกับศักยภาพ โดยผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีภาระในการดูแลครอบครัว และประกอบมีอาชีพทำไร่นา และการทำอาชีพหัตถกรรมทอผ้าอ้อมคราม ผู้สูงอายุในชุมชนส่วนใหญ่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือนสูงขึ้น รายได้ลดลง โดยผู้สูงอายุมีความต้องการพัฒนาอาชีพ การส่งเสริมให้มีการตลาดรองรับสินค้าชุมชน หรือการสร้างตราสินค้าเพื่อแข่งขันในตลาด ส่งเสริมและสนับสนุนการฝึกหัดอาชีพที่เหมาะสมตามความถนัดของผู้สูงอายุ การอบรมให้ความรู้เรื่องอาชีพ การศึกษาดูงานสถานที่จริง และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมในการพัฒนาอาชีพให้กับผู้สูงอายุด้วย

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ควรกำหนดนโยบายและงบประมาณในการส่งเสริมระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดีขึ้น

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ควรเพิ่มขวัญและกำลังใจให้กับผู้สูงอายุ เช่น มีการแจกของ จัดกิจกรรม เป็นต้น พร้อมลงพื้นที่รับฟังปัญหาของผู้สูงอายุและตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ

8.2.2 จัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุและครอบครัวได้ใช้เวลาร่วมกัน เพื่อให้ครอบครัวได้เข้าใจผู้สูงอายุมากขึ้นและมีการตรวจสอบสุขภาพและให้คำแนะนำแก่ผู้สูงอายุประจำทุกเดือน

8.2.3 จัดการเรียนการสอนอาชีพสำหรับผู้สูงอายุไว้ทำเพื่อหารายได้หรือประกอบเลี้ยงตนเองหรือให้มีการจ้างงานสำหรับผู้สูงอายุที่ยังสามารถทำงานได้ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สูงอายุไม่รู้สึกด้อยค่า

8.2.4 ควรมีส่วนกลางให้สำหรับผู้สูงอายุมาพบปะกันและได้พักผ่อน เช่น ศาลากลางหมู่บ้าน สวนสุขภาพ สวนสาธารณะ เป็นต้น

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเทศบาลตำบล กุดไผ่ อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร

8.3.2 ควรศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเชิงคุณภาพ เพื่อจะได้ข้อมูลในเชิงลึก และนำมาเป็นประโยชน์ต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2558). **ข้อมูลผู้สูงอายุทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร : กรมกิจการผู้สูงอายุ.
- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2553). **แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564)**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- โกศล สอดส่อง. (2561). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. **วารสารศึกษาศาสตร์ มมร**. 6(1). 162-175.
- เจริญชัย หมั่นห่อ. (2553). **ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการดูแลตนเองกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจังหวัดนครพนม**. การประชุมวิชาการระดับชาติ เรื่อง กำลังคนด้านสุขภาพกับการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2-4 มิถุนายน 2553. 252-264.
- ณรงค์ คุณสุข. (2559). **คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลแสนตอ อำเภอเขาสมิงค์ จังหวัดตราด**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). **หลักการวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาสน.
- ภัทรพงษ์ เกตุคล้าย และวิทัศน์ จันทร์โพธิ์ศรี. (2555). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพ อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร**. วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น. 19(2). 55-64.
- สำนักทะเบียนเทศบาลตำบลกุดไผ่. (2565). **ระบบสารสนเทศเบี้ยยังชีพของเทศบาลตำบลไผ่**. สกลนคร : สำนักทะเบียนเทศบาลตำบลกุดไผ่.

อุทัย สดสุข และคณะ. (2552). รายงานการวิจัยโครงการศึกษาสถานการณ์ความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ความต้องการและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานบริการเทคโนโลยีสารสนเทศและสิ่งแวดล้อม คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

Taro Yamane. (1973). **Statistics : An Introductory Analysis**. 3rd ed. New York : Harper and Row Publications.

World Health Organization. (2011). **World health statistics 2011**. Geneva : WHO.

10. คำขอบคุณ

บทความวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเทศบาลตำบลกุดไห อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความเมตตาและการช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากท่าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเหลือ บุบผามาลา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา พันธสิดา และผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรัชย์ ชูคง ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจทานเครื่องมือรวมทั้งให้กำลังใจและข้อเสนอแนะต่างๆ และขอขอบพระคุณผู้บริหารเทศบาลตำบลกุดไห และภาคีเครือข่ายผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลกุดไห อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

การศึกษาวิเคราะห์สาระัตถะเรื่องกาฬะเภะเชิงพุทธปรัชญาเถรวาท*
AN ANALYSIS STUDY OF THE ESSENCE OF KALAKAT BASED ON THERAVADA
BUDDHIST PHILOSOPHY

ชินวรา สุทธิประภา¹, พระมหาสากล สุภรเมธี², โสวิทย์ บำรุงภักดิ์³
 Chinvara Suttipapra¹, Phramaha Sakol Supornmethee², Sowit Bamrungphak³
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2,3}
 Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, Thailand.^{1,2,3}
 Email : Chinvara88@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวรรณกรรมอีสานเรื่องกาฬะเภะ 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสานเรื่องกาฬะเภะ 3) เพื่อวิเคราะห์สาระัตถะเรื่องกาฬะเภะเชิงพุทธปรัชญาเถรวาท การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาค้นคว้าจากวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานเรื่องกาฬะเภะ ฉบับของพระอริยานุวัตร พระไตรปิฎก เอกสารวิชาการทางวรรณกรรมและทางพระพุทธศาสนา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ตามนัยแห่งอุนัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) วรรณกรรมอีสานเรื่องกาฬะเภะเป็นนิทานชาดก แก่นของเรื่องเป็นการพลัดพรากและการผจญภัย พระเอกเป็นพระโพธิสัตว์จุติมาในโลกมนุษย์เพื่อชดใช้กรรมเก่าได้ปราบยักษ์ผู้ชั่วร้ายจนสำนักบาปสอนให้ประพฤติตนให้อยู่ในศีลธรรม นางมาลีจันทร์เป็นผู้ประพฤติธรรมเคร่งครัดเหมาะสมที่เป็นนางเอกในนิทานธรรม ตัวประกอบที่เป็นมนุษย์ฝ่ายดี เช่น ท้าวเกสรราชสุริวงศ์ มีพันธมิตรในท้องฟ้าและพื้นดิน คือ พญาสุบรรณ และพญากุมภันท์ ตัวละครที่เป็นมนุษย์ที่สำคัญ คือ พญาผิมนต์ บิดานางมาลี กาฬะเภะมีลักษณะเป็นนิทาน ให้ความคิดในรูปแบบนามธรรม เช่น เรื่องของความดี ความชั่ว ความฉลาด ความโง่ ได้เปลี่ยนรูปออกมาเป็นเชิงรูปธรรม ซึ่งก่อให้เกิดความเพลิดเพลินและมีอิทธิพลต่อสังคมคืออิทธิพลภายนอก ได้แก่ การแต่งกายหรือการกระทำ ส่วนอิทธิพลภายใน ได้แก่ อิทธิพลทางความคิด การสร้างค่านิยม ความเชื่อและทัศนคติ 2) พุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรม เรื่อง กรรมหนักที่พรากรโจรจากลูกเมียในชาติก่อน ซึ่งเป็นผลให้ท้าวกาฬะเภะต้องถือกำเนิดในโลกมนุษย์ เป็นแกนสำคัญในการดำเนินเรื่อง คือ ต้องพลัดพรากทุกสิ่งอันเป็นที่รักเป็นการชดใช้กรรม, บุญในเรื่องกาฬะเภะเป็นสิ่งที่ดีที่ทุกคนแสวงหาเป็นความดีที่เน้นคุณธรรม ประเภของบุญส่วนมากจะกล่าวถึงบุญกิริยาวัตถุ 3 และบุญกิริยาวัตถุ 10 3) ผลของการวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องกาฬะเภะเชิงพุทธปรัชญาเถรวาท คือ กรรมเป็นเรื่องสำคัญในพระพุทธปรัชญาเถรวาทที่แสดงให้เห็นว่า มนุษย์ทุกคนต่างมีวิธีการดำเนินชีวิตที่ไม่เหมือนกัน การดำเนินชีวิตของมนุษย์ล้วนเป็นกรรมที่ก่อไว้ในอดีต ปัจจุบันและจะส่งผลยังอนาคต กรรมที่เกิดขึ้นนั้นจะเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วก็ตามล้วนเกิดจากแสดงออกทางกาย ทางวาจา และทางใจ

คำสำคัญ : 1. การศึกษาวิเคราะห์ 2. สาระัตถะเรื่องกาฬะเภะ 3. พุทธปรัชญาเถรวาท

ABSTRACT

The objectives of this research article are 1) to study Isan literary of Kalaket 2) to study the principles of Theravada Buddhist Philosophy appearing in the Isan literature of Kalaket 3) to analyze the essence of Kalaket based on Theravada Buddhist Philosophy. It was qualitative research by studying the information from Isan literature of kalaket, version of Phra Ariyanuwat, Tripitaka, academic documents in literature and Buddhism, and related researches. Then presented the research results using descriptive and analytical methods according to the meaning of intuition.

The results showed that: 1) Isan literature about Kalaket was a Jataka tale. The theme of the story was separation and adventure. The hero was a bodhisattva reborn into the human world to atone for past karma. He defeated an evil giant until he repented of his sin and taught him to behave in a moral manner. Mrs. Malichan was a strict practitioner of Dhamma, deserved to be a heroine in a Dhamma story, supporting actors who were good human being such as Thao Kesanuratchasuriwong and allies both in the sky and on the earth, namely Phaya Suban and Phaya. The most important nonhuman characters were Phaya Phi Mon, the father of Nang Malee. Kalaket was like a story giving ideas in abstract form such as goodness, evil, intelligence, and stupidity which be transformed into concrete forms, created enjoyment and has an influences society were external influences, including clothing or actions. As for internal influences, they included thought influences, creating Values beliefs and attitudes. 2) Theravada Buddhist Philosophy appearing in literature. The story of the heavy karma, separated the thieves from their families in a previous life. As a result, Thao Kalaket had to be born in the world which it was an important main point of the story, which was having to separated everything you loved as retribution for your karma. Merit in the story of Kalaket was a good thing that everyone was try to find. It was goodness that emphasizes morality. The types of merit are mostly mentioned as Three meritorious deeds and ten meritorious deeds. 3) The result of the analysis of the literature on Kalaket in Theravada Buddhist philosophy was karma, an important issue in Theravada Buddhist philosophy. It showed that all human being had a different lifestyle, human life was all karma that was committed in the past, present and would affect to the future. The karma that occurred, whether it was good karma or bad karma, arisen from the expression of body, speech, and mind.

Keywords : 1. An Analytical Study 2. The Essence of Kalaket 3. Theravada Buddhist Philosophy

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

วรรณกรรมท้องถิ่นอีสานเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าอย่างหนึ่งที่ตกทอดมาแต่อดีต ดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานได้ชื่อว่าเป็นดินแดนที่อุดมด้วยวัฒนธรรมอันเก่าแก่ โดยเฉพาะด้านวรรณกรรมที่ปรากฏแพร่หลายทั้งวรรณกรรมมุขปาฐะและวรรณกรรมลายลักษณ์ สะท้อนลักษณะท้องถิ่นที่มีคุณสมบัติเด่นของตนเองที่สัมพันธ์กับวรรณกรรมของกลุ่มชนประเทศลาว ดังที่ ธีรช ปุณโณทก (2522) กล่าวว่า วรรณกรรมอีสานส่วนใหญ่ได้รับการสืบทอดมาจากการวรรณกรรมที่รุ่งเรืองในลุ่มแม่น้ำโขง และบางส่วนนักปราชญ์ในท้องถิ่นได้คิดสร้างสรรค์ขึ้นมาแต่ก็ยังรักษารูปแบบเดิมทั้งสิ้น ส่วนเจตนา นาควัชร (2524) กล่าวว่า วรรณกรรมท้องถิ่นเป็นสิ่งที่แสดงความสามารถและสื่อความคิดจินตนาการตลอดจนพฤติกรรมของมนุษย์ได้ ซึ่งวรรณกรรมท้องถิ่นเป็นเสมือนกระจกเงาสท้อนสภาพสังคมที่ส่องลึกและกว้างไกลไปกว่าที่เคยปรากฏในวรรณกรรมฉบับหลวงหรือวรรณคดีแห่งชาติเพราะเป็นภาพสะท้อนผ่านประสบการณ์และทรรศนะของคนในท้องถิ่นโดยตรง

ชาวอีสานส่วนใหญ่ เป็นคนที่ยึดมั่นในหลักธรรมในทางพุทธศาสนา มีความเชื่อในเรื่องของบุญ บาป และกรรม รวมทั้งยังมีความตระหนักในคุณค่าของการพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญ มีความโอ้อ้อมอารีมีน้ำใจอ่อนโยน ปรนพร้อมต่อผู้อื่น ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของชนชาวอีสานนั่นเอง รวมทั้งชาวอีสานยังเป็นกลุ่มคนที่มีความรักความสงบ ไม่ชอบความขัดแย้งและดำรงตนอย่างเรียบง่าย (บุญเกิด พิมพ์วรเมธากุล และพร พิมพ์วรเมธากุล, 2546) ซึ่งเป็นผลจากการบ่มเพาะจากพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญให้เกิดอัตลักษณ์เช่นนี้ นอกจากนี้ พระพุทธศาสนาจะคติความเชื่อนี้สยใจครอบงำพฤติกรรมที่ของชาวอีสานแล้ว ยังมีผลต่อแนวคิด ส่งเสริมต่อความเจริญรุ่งเรืองในทางจิตใจ ความเป็นผู้มีอารยะธรรมมาก่อนซึ่งสิ่งหนึ่งที่ยืนยันในเรื่องนี้ได้ก็คือวรรณกรรมอีสานที่มีอยู่อย่างหลากหลายเก่าแก่มาเป็นร้อย ๆ ปี ดังปรากฏเห็นได้ในปัจจุบัน เช่น เรื่องผาแดงนางไอ่ เรื่อง กาฬเกษ เรื่อง กำพรวาไก่แก้ว เรื่อง ขูลุนางอ้ว เรื่อง ท้าวกำกาดำ เรื่อง ท้าวโสวัตร เรื่องท้าวจักริณพรหมริน เรื่อง นางผมหอม เรื่องพญาคันคาก เรื่อง สังข์ศิลป์ชัย เป็นต้น

วรรณกรรมของชาวอีสานที่กล่าวมานี้เป็นวรรณกรรมคำสอนที่มีการเน้นอบรมสั่งสอนในทางจริยธรรม การดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงาม การรักษาศีล 5 รวมทั้งแสดงออกถึง ความผูกพัน ความสัมพันธ์ที่ดีของคนในครอบครัวโดยมีหลักยึดว่าผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้ที่มีความอาวุโสจะเป็น ผู้ดูแลปกป้องครอบครัวมีสิทธิในการอบรมสั่งสอนแก่ผู้น้อย คือภรรยาลูกหลานข้าราชการผู้อยู่ใต้ ปกครองให้เป็นคนดีมีศีลธรรมตามหลักธรรมทางพุทธศาสนาและในวรรณกรรมอีสานที่กล่าวมาข้างต้น มีเนื้อหา กล่าวถึงหน้าที่ของผู้ใหญ่ในการอบรมแก่ผู้เป็นลูกหลานในเรื่องต่างๆ ทั้งเรื่องการทำงาน การทำหน้าที่ ศีลธรรม คุณธรรม สิ่งดีไม่ตี รวมทั้งหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เป็นพุทธปรัชญาที่สอดแทรกอยู่ในวรรณกรรมเหล่านั้น ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสั่งสอนอบรมเยาวชนในสังคมปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ด้วยเนื้อหาที่มุ่งการสอนในเรื่องต่างๆ หลากหลายเรื่อง เช่น การรักษาศีล การควบคุมการใช้ชีวิต การสอนจริยธรรมที่ต่างต่าง ๆ ในวรรณกรรมพื้นบ้าน กวีจะสอดแทรกแนวความคิด คติความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนความจริงเกี่ยวกับโลกและชีวิตไว้ด้วยเสมอเพื่อเป็นคติเตือนใจ เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตสำหรับผู้อ่านวรรณกรรมเหล่านั้นด้านเนื้อหาและสารัตถะยังอุดมไปด้วยปรัชญาชีวิต จารัตประเพณี ตลอดจนความจริงเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อสั่งสอนประชาชนให้เข้าใจระเบียบกฎเกณฑ์ของธรรมชาติและสังคม รวมไปถึง

ถึงการประพฤติปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์เหล่านั้น เพื่อความสงบร่มเย็นของตนเองและสังคม ส่วนรวมกลุ่มชนอีสาน (อภิศักดิ์ โสมอินทร์, 2537)

เหตุผลดังกล่าว จึงทำให้น่าสนใจว่าท้องถิ่นอีสานซึ่งเคยเป็นดินแดนที่เจริญมาก่อน มีวัฒนธรรม ความเป็นอยู่อย่างไร วรรณคดีอีสานมีหลายเรื่องและหลายประเภทแต่ยังไม่แพร่หลายเป็นที่รู้จักกันมากนัก การเลือกศึกษาวิเคราะห์วรรณคดีเรื่องหนึ่งเรื่องใดอย่างละเอียดน่าจะส่งเสริมให้ผู้สนใจได้รู้จักชาวอีสานดียิ่งขึ้นทางหนึ่งด้วยกุหลาบ มลลิกะมาศ กล่าวว่า วรรณคดีเรื่องกาพะเกเฮเป็นที่นิยมของชาวอีสานมานานมักอ้างกันว่า “อยู่ในปัญญาสชาดกซึ่งเป็นชาดกนอกนิบาต” (กุหลาบ มลลิกะมาศ, 2509) พระอริยานุวัตร ผู้อำนวยการศูนย์อนุรักษ์วรรณคดีอีสานได้ตรวจทานชำระเรื่องกาพะเกเฮและจัดพิมพ์เผยแพร่โดย ใช้อักษรไทยกลางให้ชื่อเรื่องว่า “วรรณคดีอีสานเรื่องกาพะเกเฮ” ได้แสดงความเห็นในคำนำว่าวรรณคดีเรื่องนี้มีสำนวนไพเราะเพราะพริ้งชาวอีสานนิยมกันนัก เนื้อหาสาระสำคัญ ถือเป็นของมีค่ามีประโยชน์มากมีไว้ประจำบ้านเรือน ใช้อ่านในเวลาว่างหรือเสรำโศก ไม่มีอะไรแก้ได้ จึงชวนให้ศึกษาวิเคราะห์ว่าหนังสือนี้จะมีคุณค่า (พระอริยานุวัตร, 2519) ซึ่งสาระสำคัญของเรื่องคือ การพลัดพรากและการผจญภัย โดยแสดงแนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรม เรื่อง กรรม บุญ ทาน ศีล และปัญญาแสดงให้เห็นว่าทรงบำเพ็ญขันติบารมีอย่างเด่นชัด นอกจากนั้นยังทรงมีวิริยะบารมี มุ่งจะกลับพระนครไม่ท้อถอย บำเพ็ญเมตตาบารมีต่อศัตรูก็เพื่อเอาชนะตามกลสงคราม เมื่อศัตรูสำนึกผิดก็ชุบชีวิตคืนให้ใหม่ และได้ครองนครตามเดิม รวมทั้งทรงสั่งสอนหลักธรรมให้เป็นทางประพฤติปฏิบัติต่อไปด้วย จริยวัตรของท้าวกาพะเกเฮ เป็นอุทาหรณ์ที่พุทธศาสนิกชนควรจะเอาอย่างบุคคล ควรจะประกอบด้วยความมานะอดทน บากบั่นทำงานให้สำเร็จ มีความเมตตาเอื้อเฟื้อ ตั้งตนอยู่ในทางที่ชอบที่ควร เพื่อให้บรรลุความสุขในชีวิตนี้และเป็นผลในชาติหน้า

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจในการศึกษาประวัติความเป็นมาเนื้อหาวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานเรื่อง กาพะเกเฮ รวมทั้งศึกษาวิเคราะห์หาหลักพุทธปรัชญา ที่ปรากฏในวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน วิเคราะห์วรรณกรรมเชิงพุทธปรัชญาเพื่อนำมาสู่การอนุรักษ์ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการรักษาวัฒนธรรมอีสานเหล่านี้ให้คงอยู่คู่กับชาวอีสานต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาวรรณกรรมอีสานเรื่องกาพะเกเฮ
- 2.2 เพื่อศึกษาหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสานเรื่องกาพะเกเฮ
- 2.3 เพื่อวิเคราะห์สาระเรื่องกาพะเกเฮเชิงพุทธปรัชญาเถรวาท

3. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

- 3.1 ทำให้ทราบวรรณกรรมอีสานเรื่องกาพะเกเฮ
- 3.2 ทำให้เข้าใจหลักพุทธปรัชญาที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสานเรื่องกาพะเกเฮ
- 3.3 ทำให้ได้ความรู้เกี่ยวกับหลักพุทธปรัชญาที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสานเรื่องกาพะเกเฮ และนำไปเป็นข้อปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์สาระัตถะเรื่องกาฬะเกษเชิงพุทธปรัชญาเถรวาท” เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร คือสำรวจและรวบรวมข้อมูลเอกสาร(Documentary Research) ทั้งเอกสารปฐมภูมิ (Primary Source) และเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Source) ทางวิชาการอื่นๆ ที่เป็นผลงานของท่านผู้รู้ทางด้านพระพุทธศาสนาอันเป็นที่ยอมรับของนักวิชาการทั่วไป โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1 รวบรวมข้อมูลชั้นปฐมภูมิ

ในการวิจัยด้านเอกสาร ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเอกสารออกเป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

1) ศึกษาวรรณกรรมพื้นบ้าน เรื่องกาฬะเกษ ฉบับของพระอริยานุวัตร(อารีย์ เขมจารี) ผู้ชำระ เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับพุทธปรัชญา หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและเอกสารที่เกี่ยวกับภาพสะท้อนวิถีชีวิตที่ปรากฏในวรรณกรรมพื้นบ้าน เรื่องกาฬะเกษ

2) สำรวจวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา คัมภีร์ ตำรา บทความ เอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวกับวรรณกรรมพื้นบ้านและพุทธปรัชญาเถรวาท

4.2 ชั้นรวบรวมข้อมูล

1) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ วรรณกรรมพื้นบ้าน เรื่องกาฬะเกษ ฉบับของพระอริยานุวัตร(อารีย์ เขมจารี) ผู้ชำระ

2) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) จากหนังสือพุทธปรัชญา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญา เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่

3) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมพื้นบ้านอีสานกับพุทธปรัชญาเถรวาท

4.3 ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

1) นำข้อมูลเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ ลักษณะและประโยชน์ของการศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมพื้นบ้านเรื่องกาฬะเกษที่ปรากฏมาศึกษาวิเคราะห์ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

2) ศึกษาวิเคราะห์ประเด็นต่างๆตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้เกี่ยวกับวรรณกรรมพื้นบ้านเชิงพุทธปรัชญาเถรวาท

4.4 ชั้นนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษาวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

5. ผลการวิจัย

5.1 วรรณกรรมอีสานเรื่องกาฬะเกษ สรุปความได้ว่า วรรณกรรมพื้นบ้านถือว่าเป็นผลงานที่เกิดขึ้นจากการใช้ภาษาโดยการพูดและการเขียนของกลุ่มชนในแต่ละท้องถิ่น เช่น วรรณกรรมพื้นบ้านภาคเหนือ วรรณกรรมพื้นบ้านภาคอีสาน วรรณกรรมพื้นบ้านภาคใต้ ซึ่งในแต่ละท้องถิ่นก็จะใช้ภาษาพื้นบ้านถ่ายทอดเป็นเอกลักษณ์ วรรณกรรมที่สื่อเรื่องราวต่าง ๆ ของท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น จารีตประเพณี ชีวิตความเป็นอยู่ สภาพเศรษฐกิจและสังคม ทัศนคติ ค่านิยม ตลอดจนความเชื่อต่างๆของบรรพบุรุษ อันเป็นพื้นฐานของความคิดและพฤติกรรมของคนในปัจจุบัน วรรณกรรมพื้นบ้านเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาจากมุขปาฐะ คือ เป็นการเล่าสืบทอดกันมาจากปากต่อปาก และแพร่หลายกันอยู่ในกลุ่มชนท้องถิ่น เป็นแหล่งข้อมูลที่บ้านทักข้อมูลด้านขนบธรรมเนียมประเพณี

ของกลุ่มชนท้องถิ่น อันเป็นแบบฉบับให้คนยุคต่อมาเชื่อถือและปฏิบัติตาม มักไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง เพราะเป็นเรื่องที่บอกเล่าสืบทอดกันมาจากปากต่อปาก มีการใช้ภาษาท้องถิ่น ลักษณะถ้อยคำเป็นคำง่ายๆ สื่อความหมายตรงไปตรงมา สนองความต้องการของกลุ่มชนในท้องถิ่นนั้น เช่น เพื่อความบันเทิง เพื่ออธิบายสิ่งที่คนในสมัย

วรรณกรรมอีสานมีรูปแบบเฉพาะที่แตกต่างไปจากวรรณกรรมภาคกลาง กล่าวคือ วรรณกรรมอีสานเป็นวรรณกรรมชาวบ้านอย่างแท้จริง ชาวบ้านเป็นเจ้าของสิทธิเป็นผู้ใช้ศึกษา เป็นผู้อ่าน และเป็นผู้สร้างวรรณกรรมเหล่านั้น โดยที่วัดเป็นสถาบันกลางเป็นสถานที่เก็บรักษาเพื่อเผยแพร่และเป็นแหล่งอนุรักษ์วรรณกรรมเหล่านั้น ส่วนวรรณกรรมภาคกลางมีลักษณะเฉพาะกลุ่มชนชั้นสูงและราชสำนัก มากกว่าวรรณกรรมชาวบ้าน คือ ชาวบ้านมีสิทธิมีส่วนในวรรณกรรมเหล่านั้นน้อยและยังมีการกีดกันไม่ให้ มีสิทธิมีส่วนเท่าที่ควร ฉะนั้นวรรณกรรมภาคกลางจึงเจริญอยู่ในกลุ่มชั้นสูงนักปราชญ์และราชสำนัก จริงอยู่มีวรรณกรรมภาคกลางบางเรื่องเป็นวรรณกรรมชาวบ้าน เช่น เรื่องขุนช้างขุนแผนและนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ที่นิยมเล่นละครนอกในสมัยก่อน แต่ก็มีวรรณกรรมชาวบ้านภาคกลางหลายเรื่องที่นักปราชญ์ ราชกวีได้นำไปปรับปรุงให้ประณีตด้วยศิลปะและอุดมไปด้วยคำศัพท์ และกลายเป็นวรรณกรรมที่เจริญอยู่ในราชสำนัก เช่น เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน บทละครเรื่องไกรทอง และกฤษณาสอนน้องคำฉันท์ เป็นต้น

วรรณกรรมเรื่องการะเกดว่าน่าจะเป็นนิยายต่างแดนที่แพร่เข้ามากรุงศรีอยุธยา เข้าใจว่าจะมาจากราชอาณาจักรลาวโดยตรง คนไทยเห็นว่าเป็นเรื่องแปลก ผิดกับนิยายที่เคยมีอยู่ จึงหลุดเข้าไปในคำกล่อมเด็ก ในสมัยนั้นคงจะมีฝรั่งรักษาป้อมกำแพงวัง ด้วยมีภาพเขียนสมัยอยุธยาตอนปลาย ปรากฏที่ผนังอุโบสถวัดไชยพิศ เขียนทหารปืนใหญ่ประจำป้อมเป็นฝรั่ง แม้ภาพเขียนบนตู้พระไตรปิฎกวัดอนงคาราม ธนบุรี อันเป็นเมืองของสมัยอยุธยาตอนปลาย ก็เขียนรูปทหารฝรั่งประจำปืนใหญ่กำลังยิงปืนและอยู่ประจำป้อม การที่มีฝรั่งประจำป้อมปืนนี้ คงจะมีคนไทยหมั่นไส้อยู่มาก พอมีวีรบุรุษจากนิยายใหม่เอี่ยม คือ การะเกด แพร่เข้ามาจากลาว จึงผูกเรื่องให้ “การะเกดขี่ม้าเทศถือดาบด้ามแดงว่าจะแทงฝรั่ง” เป็นตัวแทนของผู้คนที่ไม่ชอบความเยโสของฝรั่ง แต่งเป็นเพลงกล่อมเด็กให้การะเกดไปแทงฝรั่ง

วรรณกรรมเรื่องกาหะเกษ เป็นร้อยกรองประเภทกลอนอ่านของอีสานอาจจะเรียกว่า โครसार (จรรุวรรณ ธรรมวัตร, 2522) หรือกลอน อ่านอักษรสังวาส (ธวัช ปุณโณทก, 2522) ก็ได้ กลอนอ่านเช่นนี้นิยมอ่านฟังกันเพื่อความบันเทิง เมื่อว่างจากการงาน หรืองานมหรสพ เทศกาลต่าง ๆ เช่น งานฮีตดี (งานสวดศพ) งานเข้ากรรม (การอยู่ไฟของสตรีเมื่อคลอดบุตร) และเทศกาลนักขัตฤกษ์ต่าง ๆ นอกจากจะอ่านเพื่อความเพลิดเพลินแล้ว ยังมุ่งจะสั่งสอนหลักศีลธรรมต่าง ๆ ด้วย การอ่านวรรณคดีประเภทนี้ ต้องให้ความเคารพนับถือตามสมควร เพราะถือว่าแม้แต่เพียงได้ฟังก็เป็นบุญส่วนหนึ่งแล้ว จะนำมาอ่านเล่นไม่ได้เลย มีกล่าวไว้ในเรื่องกาหะเกษ ว่าต้อง “ยอขึ้นใส่หัว คั่นจักฟังเที่ยงแท้ให้ตั้งแต่งบูชา แท้เนอมาลาหอมรูปเทียนบูชาไหว้ มีในห้องโพธิญาณสอนโลก ไผ่บ่เคารพอ่านเหล่าน เป็นฮ้ายบาปมีเจ้าเอย

วรรณกรรมเรื่องกาหะเกษมีลักษณะเป็นนิทาน มีการบรรยายสั้น ๆ พยายามให้ความคิดในรูปนามธรรม เช่น เรื่องของความดี ความเชื่อ ความฉลาด ความโง่ ได้เปลี่ยนรูปออกมาเป็นเชิงของรูปธรรมก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน เข้าใจง่ายและประทับใจอยู่ในความทรงจำได้นาน ตัวละครต้องมีลักษณะเหมือนกับที่เราต้องการเท่านั้น และแสดงหน้าที่สำคัญแต่เพียงด้านเดียว (ลัดดา ปานุทัย,

2520) ฉะนั้นลักษณะตัวละครในเรื่องกาฬเกศ จึงเป็นรูปแบบ (Type character) เป็นบุคคลในอุดมการณ์เพื่อให้เป็นตัวอย่างตามคำสอนในนิทานธรรมเท่านั้น ท้าวกาฬเกศต้องใช้กรรมทุกขียากแสนสาหัส แต่เป็นพระโพธิสัตว์มีบุญญาธิการมาก จึงได้รับความคุ้มครองอำนาพรอยู่เสมอ และไม่มีลักษณะที่ควรจะตำหนิปรากฏให้เห็นเลย นางมาลีจันทร์ก็เป็นนางในนิทานทรงเครื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ทั่วไป และเด่นเป็นพิเศษที่ว่า เป็นผู้ประพฤติดุชกรรมเคร่งครัดเหมาะสมที่เป็นนางเอกในนิทานธรรม

5.2 หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสานเรื่องกาฬเกศ สรุปความได้ว่ากรรมหนักที่ปรากฏจากลูกเมียในชาติก่อน ซึ่งเป็นผลให้ท้าวกาฬเกศต้องถือกำเนิดในโลกมนุษย์เป็นแกนสำคัญในการดำเนินเรื่อง คือ ต้องพลัดพรากทุกสิ่งอันเป็นที่รักเป็นการชดใช้กรรมนั้นแล้ว ยังกล่าวอ้างความเชื่อเรื่องกรรมในลักษณะต่างๆ ตามหลักธรรม ในกรณีนางมาลีจันทร์รำครวญเมื่อท้าวกาฬเกศสั่งลา อ้างความเชื่อที่ว่า เป็นเพราะกรรมเก่ามีผลให้ได้รับความทุกข์ในชาตินี้ นั้น บางครั้งก็ทำให้เกิดความรู้สึกเหลือจะทนทานได้ ที่กรรมนั้นคอยติดตามไปทุกเมื่อ ไม่มีเว้นว่างชวนให้สงสัยนักว่าจะมีรูปลักษณะอย่างไร จึงทรงมหิธานุภาพเพียงนั้น ครั้งนั้นท้าวกาฬเกศกลับมาคืนดี ยอมสมาลาโทษ อีกนัยหนึ่ง การประกอบกรรมชั่วในชาติปัจจุบัน จะมีผลสืบเนื่องให้ต้องชดใช้กรรมในชาติต่อไปเป็นวัฏจักร การประพฤติดุชทางกายเป็นบาปชนิดหนึ่งเช่นกัน เมื่อครั้งที่กินรีพี่น้อง 3 นางธิดา เลี้ยงพระฤๅษี ถักพาดตัวท้าวกาฬเกศไปครองนั้น เมื่อได้ชื่นชมแล้ว ต่างก็สำนึกในความผิดว่า การแย่งสามีผู้อื่นพรากคู่เขานั้นเป็นบาป จะพลอยส่งให้ทรมานอยู่ในนรกที่ร้อนแรง

บุญในเรื่องกาฬเกศเป็นสิ่งที่ดีที่ทุกคนแสวงหา เป็นความดีที่เน้นคุณธรรม ประภทของบุญส่วนมากจะกล่าวถึงบุญกิริยาวัตถุ 3 และบุญกิริยาวัตถุ 10 เพราะจะทำให้ตนเองนั้นเป็นคนดี หลักการทำบุญ บางคนให้เพราะหวังจะได้หรือให้ทานเพราะ โลก โกรธ หลง อาณิสสของบุญ คือ มีอายุยืนยาว และผ่องใส มีความสุขกายสบายจิตบริสุทธิ์สงบบุญ เป็นคำแสดงถึงความดี วิธีทำความดี ความสุขผลของความดีความเจริญ เครื่องชำระสันดานของสัตว์ให้ผ่องแผ้ว บุญ เป็นคำกิริยาที่หมายถึงการกระทำความดี บุญเป็นคำคุณศัพท์ที่หมายถึง ผู้มีความดี ผู้มีความสุข บุญ ความหมายตามนัยแห่งพระไตรปิฎก มุ่งเอาผลคือ ความสุขความเจริญทั้งทางร่างกายและจิตใจ อันจะก่อให้เกิดความผ่องแผ้วเกิดความพอใจที่จะกระทำความดีให้สูงขึ้น

ทาน คือ การให้และการให้นั้นจะต้องมีเจตนาอันปราศจากโลภะ ทานยังหมายถึงการให้สิ่งของต่าง ๆ ที่ควรแก่การให้และให้เพื่อประโยชน์แก่ผู้รับ สละให้สิ่งของต่าง ๆ ตนเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น การให้ทานเป็นความดีของมนุษย์ที่มีเจตนาบริสุทธิ์เพราะ ทาน แปลว่า ตัด หมายความว่า ตัดความตระหนี่หรือชำระความตระหนี่ออกจากสันดานของตน ตัดความโลภ ชำระความโลภออกจากสันดานของตน การให้ทานของกาฬเกศซึ่งเป็นตัวเอกของเรื่องในกาฬเกศนั้น จะยังผลในการเป็นผู้นำให้เกิดบุญกุศลมิได้ขาด ทำให้คนอื่น ๆ หรือคนที่อยู่ภายใต้การปกครองมีความเคารพยำเกรง เลื่อมใส ศรัทธา การให้ทานเป็นพื้นฐานความดีของมนุษยชาติและเป็นที่ขาดเสียมิได้ในการจรจโรจน์สันติสุข ดังเช่น กาฬเกศผู้ซึ่งได้รับการอบรมบ่มนิสัยให้เป็นคนดีมีความกตัญญูมาแต่เด็กประชาชนคนทั่วไปจึงต้องชื่นชม ยกย่องสรรเสริญ

ศีลเป็นเจตนาที่เป็นเหตุจูงใจ หมายถึงเจตสิกคือเจตนาจูงใจหรือควรจูงใจนั่นเอง ที่บังเกิดขึ้นในใจ ความสำรวมระวัง ไม่ละเมิด ความตั้งกายธรรมเป็นต้นไว้ด้วยดี ทรงกุศลธรรมทั้งหลาย โดยเป็นที่ตั้งของกุศลธรรมทั้งหลาย ศีลเป็นเครื่องมือสนับสนุนการทำความดี ทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขสงบ ศีล เป็นหลักประพฤติดุชปฏิบัติแห่งคุณงามความดี เป็นสิ่งควบคุม กาย วาจา

ใจ มิให้ทำในสิ่งที่ไม่ดีไม่งามทั้งหลายทั้งปวง เมื่อท้าวกาฬะเกษปราบยักษ์โขโนจนได้ชุบชีวิตคืนให้มัน ได้สั่งสอนศีลธรรมความประพฤติทั้งหลายไว้อย่างละเอียด ให้ตั้งตัวอยู่ในธรรมแจ่มแจ้งศีล 5 ระบุไว้ว่า ผู้ประพฤติตามคำสอนดังกล่าวมีความสุขอยู่ชั่วอสงไขย ส่วนผู้ที่ไม่ประพฤติตามนั้น จักสิ้นชีวิตในวัยเยาว์ มิโรคใช้เจ็บเบียดเบียน ได้รับความทุกข์ยากสาหัส ผู้ที่กระทำตามคำสอนของพระพุทธองค์ เครื่องครัดแม้จะยากจนเชยใจ ผลบุญจะพาให้มั่งคั่งร่ำรวย

ปัญญาคือความรู้ทั่วหรือความรู้ชัด รู้ทั่วถึงความเป็นจริงหรือตรงตามความเป็นจริง รู้เหตุรู้ผล รู้ดีรู้ชั่ว รู้ถุรู้ผิด รู้ควรไม่ควร รู้คุณรู้โทษ รู้ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ องค์ประกอบแห่งธรรมที่ทำให้เกิดปัญญาเป็นการอาศัยซึ่งกันและกันโดยเฉพาะองค์ประกอบไตรสิกขา 3 หรือว่าทางธรรม ก็คือ มีศีลเป็นพื้นฐาน มีสมาธิเป็นกำลัง มีการเห็นแจ้งแทงตลอด (วิปัสสนา) เป็นตัวกระทำที่ไม่อาจแยกกันได้ การพัฒนาปัญญาต้องอาศัยธรรมเหล่านี้ ทำงานร่วมกันสัมพันธ์กันไปตามลำดับ จึงจะได้ปัญญาที่ถูกต้องเป็นจริง วรรณกรรมอีสานเป็นวรรณกรรมที่สร้างแนวทางแห่งความคิด นำไปสู่การปฏิบัติให้บุคคลผู้สนใจได้เกิดปัญญา เพราะปัญญาเป็นศาสตรารุขชั้นยอด ปัญญาเป็นเครื่องนำทางเพราะเกิดความเห็นแจ้ง ความรู้ชัด คนโง่เป็นคนไม่มีปัญญาจะถูกหลอกได้ง่าย

5.3 วิเคราะห์สาระสำคัญของกาฬะเกษพิชฌายะพุทธปรัชญาเถรวาท สรุปความได้ว่า พุทธปรัชญาเถรวาทเป็นปรัชญาที่เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ถึงความเป็นความเป็นจริงแล้วนำมาสั่งสอน ให้พุทธบริษัทรับรู้ เข้าใจ และนำไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน หรือพุทธปรัชญาเป็นปรัชญาที่ค้นพบโดยพระพุทธเจ้า เป็นปรัชญาที่หนักในความจริงที่เรียกว่า “สัจนิยม” อันเป็นกฎธรรมชาติซึ่งมีอยู่ในโลกไม่มีสิ่งใดมาบังดลให้เป็นไปจึงเรียกว่า “ธรรมชาตินิยม” ปรัชญาพุทธถือกำเนิดโดยเจ้าชายสิทธัตถะ พระโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะกับพระนางสิริมหามายาหรือพระนางพิมพา เมื่อตอนทรงพระเยาว์ ได้รับการศึกษาเล่าเรียนจากฤๅษีวิศวมิตรคือ พราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ ศูทร ใน 3 วรรณะแรกเป็นชาวผิวขาวเผ่าอารยันผู้ที่อยู่ในวรรณะพราหมณ์และวรรณะกษัตริย์ ได้รับการยกย่องว่าเป็นชนชั้นสูง ส่วนศูทรเป็นวรรณะของชาวพื้นเมืองเผ่ามัลลิก สังคมอินเดียในขณะนั้น จึงประกอบไปด้วยชนชั้นสูงกับชนชั้นต่ำ ส่วนชนชั้นกลางหรือผู้ที่อยู่ในวรรณะแพศย์มีจำนวนน้อย อันได้แก่ พ่อค้าที่ติดต่อแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้า

กรรม เป็นเรื่องสำคัญในพระพุทธปรัชญาเถรวาทที่แสดงให้เห็นว่า มนุษย์ทุกคนต่างมีวิถีการดำเนินชีวิตที่ไม่เหมือนกัน การดำเนินชีวิตของมนุษย์ในแต่ละวันนั้นล้วนแต่เป็นกรรมที่ก่อไว้ในอดีต ปัจจุบันและจะส่งผลยังอนาคต กรรมที่เกิดขึ้นนั้นจะเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วก็ตามล้วนเกิดจากแสดงออกสามทาง คือ ทางกาย วาจา และใจ เมื่อมนุษย์กระทำความทั้งสามทางด้วยเจตนา ก็ส่งผลให้มนุษย์นั้นดำเนินชีวิตไปตามวิถีแห่งกรรม กรรมแบ่งตามทางที่กระทำอยู่ 3 อย่างคือ ทางกาย ทางวาจาและทางใจ อันประกอบด้วย 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายไม่ดีเรียกว่า ทุกิริต ฝ่ายดีเรียกว่า สุจริต ในทางมโนกรรมถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการทำความทั้งสามทางกายและวาจา ในพระพุทธปรัชญาจึงจัดว่ามโนกรรมนั้นสำคัญที่สุด มโนกรรมที่มีโทษให้ทุกข์ มากที่สุด คือ การเป็นมิถฉาทิภูติ มีประโยชน์ให้ความสุขมากที่สุด คือ เป็นสัมมาทิฏฐิตั้งได้อธิบายมาข้างต้น

คำว่า“บุญ”ตามพจนานุกรม คำว่า“บุญ”ตามหน้าที่ทางไวยากรณ์ บุญ เป็นได้ทั้งคำกริยาและคุณศัพท์ บุญ ถ้าเป็นคำนามหมายถึง ความดี วิธีทำความดี ความสุข ผลของความดี ความเจริญ เครื่องชำระสันดานของสัตว์ให้ผ่องแผ้ว บุญ เป็นคำกริยาหมายถึง การทำความดี บุญ เป็นคำคุณศัพท์หมายถึง ผู้มีความดี ผู้มีความสุข ประเภทของบุญกิริยาวัตถุ 3 ประการ คือ (1) ทานมัย

หมายถึงบุญที่สำเร็จด้วยการให้ทาน การให้ทานมีวัตถุประสงค์เพื่อขจัดความตระหนี่ถี่เหนียว ความโลภในจิตใจมนุษย์และยังเพื่อบูชาคุณ เพื่อสงเคราะห์ เพื่ออนุเคราะห์เพื่อทำคุณ (2) สීමັຍ หมายถึง บุญที่สำเร็จด้วยการรักษาศีล เพื่อให้มนุษย์รักษาและถือเป็นหลักปฏิบัติ เป็นการป้องกันตนเองไม่ให้ตกไปในทางที่ชั่ว เช่น อบายภูมิ เป็นต้น การรักษากาย วาจาให้เรียบร้อย คือ เว้นข้อที่พระพุทธองค์ห้ามทำตามข้อที่พระพุทธองค์อนุญาต เช่น การรักษาศีล 5 หรือศีล 8 หรืออุโบสถศีลของคฤหัสถ์ก็ดี รักษาศีล 10 ของสามเณรก็ดี รักษาศีล 227 พร้อมทั้งอาจารย์และโคจรของภิกษุก็ดี ชื่อ ศීමັຍ (3) ภาวนามัຍ หมายถึง บุญที่สำเร็จด้วยการเจริญภาวนา

ศีลเป็นความปกติ ความเยือกเย็น ความงดเว้นหรือข้อห้าม หมายถึงศีลที่มีอยู่ในจิตใจของคนทุกคน จะต่างกันเพียงแต่ว่าใครจะมีศีลมากหรือน้อยเพียงใดเท่านั้น อีกประการหนึ่ง บุคคลผู้สิ้นกิเลสทั้งปวงอันมีพระอริยบุคคลเท่านั้น จึงเป็นผู้มีศีลอันบริสุทธิ์ กล่าวคือ มีการรักษาศีลอันบริสุทธิ์ที่เต็มเปี่ยมไม่มีต่างพร้อย ศีลเป็นประมุข เป็นประธานแห่งธรรมทั้งหลาย อาณิสสของผู้รักษาศีลมี 4 ประการคือ (1) บุคคลในโลกนี้มีศีลบริบูรณ์ ย่อมประสบโภคทรัพย์เป็นอันมากเพราะความไม่ประมาท (2) บุคคลในโลกนี้รักษาศีลให้สมบูรณ์ มีชื่อเสียงอันหอมย้อมฟุ้งขจรไปในทิศทั้ง 4 (3) จะเข้าไปในสมาคมใด ๆ ก็ตามย่อมมองอาภรณ์หาญ ไม่สะทกสะท้าน (4) เป็นผู้ไม่หลงตาย คือตายอย่างมีสติ (5) เมื่อตายไปแล้วย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

ปัญญาคือความรู้ ความรู้ทั่ว หมายถึง ความรู้แจ้งเห็นจริงซึ่งอริยสัจ 4 มีทุกขอริยสัจ ไตรลักษณ์มีอนิจจลักษณะ เป็นต้น หมายถึงปัญญาญาณที่เป็นความรู้เกิดจากการเจริญสมณะวิปัสสนาจึงถือว่าเป็นปัญญาที่แท้จริงเพราะสามารถที่บรรลุอริยสุจธรรมเข้าถึงความจริงอันสูงสุด ดังนั้น ปัญญาในพุทธปรัชญาจึงมีความหมาย วิปัสสนาญาณที่ประกอบด้วยกุศลจิตเป็นปัญญา ลักษณะของ “ปัญญา” ที่เป็นการรู้ตามความเป็นจริง ปัญญามีลักษณะการรู้ตามความเป็นจริง โดยปัญญามีอาณิสสหลายประการ เช่น ความดีทั้งปวงสุกสว่างขึ้นมาได้เพราะปัญญา บุคคลดำเนินไปสู่ อริยมรรคเห็นอริยผล คืออรหัตต์ได้ด้วยปัญญา ปัญญาเป็นธรรมอันยอดเยี่ยม เป็นดวงตาของทุกสิ่ง ความเสื่อมแห่งปัญญาคือ ความไม่บริสุทธิ์ ในทางตรงกันข้ามความเจริญแห่งปัญญาคือความบริสุทธิ์) ความเจริญแห่งปัญญาไม่มีอะไรเทียบได้ บุคคลทำลายมิจฉาทิฏฐิทั้งปวงได้เพราะปัญญา คนพาลทำ ความชั่วเพราะขาดปัญญา คนมีปัญญาไม่ถูกตัณหาลากไป การดำรงชีวิตโดยชอบและซื่อประโยชน์ 2 อย่าง คือ ประโยชน์ในโลกนี้และประโยชน์ในโลกหน้าเพราะปัญญา มนุษย์เป็นอยู่อย่างอิสระและเข้มแข็ง ปัญญาเป็นสัจธรรม เป็นแหล่งของคนดี

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล ดังนี้

6.1 กรรม ในพระพุทธปรัชญาเถรวาทแสดงให้เห็นว่า มนุษย์ทุกคนต่างมีวิถีการดำเนินชีวิตที่ไม่เหมือนกัน การดำเนินชีวิตของมนุษย์ในแต่ละวันนั้นล้วนแต่เป็นกรรมที่ก่อไว้ในอดีต ปัจจุบันและจะส่งผลถึงอนาคต กรรมที่เกิดขึ้นนั้นจะเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่วก็ตามล้วนเกิดจากแสดงออกสามทาง คือ ทางกาย วาจา และใจ เมื่อมนุษย์กระทำความทั้งสามทางด้วยเจตนา ก็จะส่งผลให้มนุษย์นั้นดำเนินชีวิตไปตามวิถีแห่งกรรม สอดคล้อง กับ สุนทร ณ ริงส์ (2543) กล่าวว่า มนุษย์ทุกคนเกิดมาในโลก รวมทั้งสรรพสัตว์ทั้งหลายล้วนแต่มีกรรมเป็นของ ๆ ตน อาศัยกรรมเป็นแดนเกิด และต้องรับผลแห่ง

กรรมนั้น กรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้นเป็นกรรมในอดีตทำให้มาเกิดในภพภูมิใหม่ เมื่อเกิดแล้วสร้างกรรมใหม่ในปัจจุบัน ทำให้เกิดกรรมที่จะส่งผลใน อนาคต เวียนวนในสังสารวัฏไม่รู้จบ จนกว่าจะมีสภาวะความหลุดพ้นจากกิเลส

6.2 บุญ เป็นคำกริยาหมายถึง การกระทำความดี บุญ เป็นคำคุณศัพท์หมายถึง ผู้มีความดี ผู้มีความสุข ประเภทของบุญกิริยาวัตถุ 3 ประการ คือ (1) ทานมัย หมายถึงบุญที่สำเร็จด้วยการให้ทาน การให้ทานมีวัตถุประสงค์เพื่อขจัดความตระหนี่ถี่เหนียว ความโลภในจิตใจมนุษย์และยังเพื่อบูชาคุณ เพื่อสงเคราะห์ เพื่ออนุเคราะห์เพื่อทำคุณ (2) สีลมัย หมายถึง บุญที่สำเร็จด้วยการรักษาศีล เพื่อให้มนุษย์รักษาและถือเป็นหลักปฏิบัติ เป็นการป้องกันตนเองไม่ให้ตกไปในทางที่ชั่ว เช่น อภัยภูมิ เป็นต้น การรักษากาย วาจาให้เรียบร้อย คือ เว้นข้อที่พระพุทธองค์ห้ามทำตามข้อที่พระพุทธองค์อนุญาต (3) ภาวนามัย หมายถึง บุญที่สำเร็จด้วยการเจริญภาวนา การเจริญภาวนา หมายถึงการฝึกอบรมจิตใจให้เจริญขึ้น สอดคล้องกับ สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (พิมพ์ ธรรมธโร) (2539) อธิบายไว้ว่า บุญ หมายถึง กรรมที่ทำด้วยเจตนาดี มีจิตสะอาดผ่องใส ผลลัพธ์จะออกมาเป็นความสุขท่านเรียกว่า บุญกล่าวว่า

6.3 ศีล เป็นความปกติ ความเยือกเย็น การงดเว้นหรือข้อห้าม ศีลที่มีอยู่ในจิตใจของคนทุกคน จะต่างกันเพียงแต่ว่าใครจะมีศีลมากหรือน้อยเพียงใดเท่านั้น อีกประการหนึ่ง อาณิสสของ ผู้รักษาศีลมี 4 ประการคือ (1) บุคคลในโลกนี้มีศีลบริบูรณ์ ย่อมประสบโภคทรัพย์เป็นอันมาก เพราะความไม่ประมาท (2) บุคคลในโลกนี้รักษาศีลให้สมบูรณ์ มีชื่อเสียงอันหอมย้อมฟุ้งจรไปในที่ทั้ง 4 (3) จะเข้าไปในสมาคมใด ๆ ก็ตามย่อมมองอาจกล้าหาญ ไม่สะทกสะท้าน (4) เป็นผู้ไม่หลงตาย คือตายอย่างมีสติ (5) เมื่อตายไปแล้วย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ สอดคล้องกับ วชิร อินทสระ (2549) กล่าวว่า ศีล คือเจตนางดเว้นความชั่วทางกาย วาจาและทางใจ ด้วยเจตนางดเว้นทุจริตทางกาย วาจา เรียกว่าเจตนาศีล การงดเว้นจากมโนจิต 3 เรียกว่า เจตสิก ส่วนที่ประพฤติดอกออกมาทางกาย ทาง วาจาที่เป็นกายทุจริต วจีทุจริต เว้นกายทุจริตและวจีทุจริตเสียได้ จัดเป็นเจตนาศีล

6.4 ปัญญา คือ ความรอบรู้ ความรู้ทั่ว ความรู้แจ้งเห็นจริงอริยสัจ 4 มีทุกขอริยสัจ ไตรลักษณ์มีอนิจจลักษณะ เป็นต้น หมายถึงปัญญาญาณที่เป็นความรู้เกิดจากการเจริญสมณะวิปัสสนา ถือว่าเป็นปัญญาที่แท้จริงเพราะสามารถที่บรรลอรุณธรรมเข้าถึงความจริงอันสูงสุด ปัญญาในพุทธปรัชญาจึงมีความหมาย วิปัสสนาญาณที่ประกอบด้วยกุศลจิตเป็นปัญญา ลักษณะของปัญญาที่เป็น การรู้ตามความเป็นจริง เช่น ความดีทั้งปวงสุกสว่างขึ้นมาได้เพราะปัญญา บุคคลดำเนินไปสู่อริยมรรคเห็นอริยผล คือ อรหัตได้ด้วยปัญญา ปัญญาเป็นธรรมอันยอดเยี่ยม เป็นดวงตาของทุกสิ่งความเสื่อมแห่งปัญญาคือ ความไม่บริสุทธิ์ ในทางตรงกันข้ามความเจริญแห่งปัญญาคือ ความบริสุทธิ์ ปัญญาเป็น สัจธรรม เป็นแหล่งของคนดี สอดคล้องกับพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2538) กล่าวว่า ปัญญาเป็น สิ่งที่รู้ชัดรู้แจ้งรู้ถุรู้ผิด ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับบุคคลนั้น ๆ จะสร้างปัญญาให้ถูกต้องให้มีความเจริญสู่ตัวหรือไม่ หากเราสร้างปัญญาไปในทางที่ผิด คนหรือว่าสังคมก็จะประณามแก่ตัวเราได้ หากการสร้าง ปัญญาไปในทางที่ถูกต้องคนก็จะสรรเสริญ ด้วยเหตุนี้เองถึงขั้นว่าขึ้นอยู่กับตัวบุคคลที่จะแสวงหาความเจริญ ความสุขที่แท้จริงหรือไม่ ปัญญา ความรู้ทั่วหรือความรู้ชัด คือ “รู้ทั่วถึงความเป็นจริงตรงตามความเป็นจริง เช่น รู้เหตุรู้ผล รู้ดีรู้ชั่ว รู้ถูกรู้ผิด รู้ควรไม่ควร รู้คุณรู้โทษ รู้ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ รู้เท่าทันสังขาร รู้เหตุปัจจัย รู้องค์ประกอบ รู้ที่ไปที่มา รู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งของทั้งหลาย รู้ตามความ

เป็นจริง รู้ถ่องแท้ เข้าใจถ่องแท้ รู้เข้าใจสภาวะธรรมต่าง ๆ รู้คิด รู้พิจารณา รู้วินิจฉัย รู้ที่จะจัดแจงจัดการหรือดำเนินการอย่างไร ๆ

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิเคราะห์สาระัตถะเรื่องกาพะเภงเชิงพุทธปรัชญาเถรวาท สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังนี้

การศึกษาวิเคราะห์สาระัตถะเรื่องกาพะเภงเชิงพุทธปรัชญาเถรวาท ทั้ง 4 ด้าน

1. กรรม ได้แก่ กรรมดีหรือกรรมชั่ว เกิดจากแสดงออกสามทาง คือ ทางกาย วาจา และใจ
2. ทาน ได้แก่ ทานมัย การให้ทาน ศีลมัย การรักษาศีล ภาวนามัย การเจริญภavana
3. ศีล ได้แก่ เบญจศีลและเบญจธรรม เว้นจากการทำความชั่ว รู้จักควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความดี ไม่เบียดเบียนตนและคนอื่น และประพฤติชอบทางกาย วาจา และใจ
4. ปัญญา ได้แก่ สุตมยปัญญา เกิดจากการฟัง จินตมยปัญญา เกิดจากการคิด ภาวนามยปัญญา เกิดจากภาวนา

คนมีศีล สังคมสงบสุข

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ผู้นำทุกระดับตั้งแต่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล จนถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการต่างประเทศ ควรให้ความสำคัญและมีนโยบายส่งเสริมศึกษาและอนุรักษ์วรรณกรรมให้คงอยู่เป็นคู่กับสังคมและประเทศชาติสืบไป

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ ควรตั้งศูนย์การศึกษาวินิจฉัยวรรณกรรม ท้องถิ่นแล้วจัดให้เป็นระบบรวบรวมเรียบเรียงสำนวนบางตอนเสียใหม่ ให้เหมาะสมและสามารถนำมาใช้ได้ในปัจจุบัน

8.2.2 กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการต่างประเทศ ควรให้การศึกษาค้นคว้าให้เข้าใจ แล้วนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ที่แท้จริง จึงนำไปเผยแพร่ เพื่อให้ผู้อื่นและสังคมอื่นได้เห็นคุณค่าแล้วนำไปใช้

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

จากการศึกษาวิเคราะห์สาระัตถะเรื่องกาพะเภงเชิงพุทธปรัชญาเถรวาท นั้น ผู้วิจัยเห็นว่า มีเรื่องอื่นที่ควรจะทำการศึกษาวิจัย เพื่อให้เป็นคุณประโยชน์แพร่หลายออกไป เนื่องจากการศึกษาวิจัย

ในครั้งนี้มีข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาและสติปัญญาของผู้วิจัย ผู้วิจัยขอเสนอแนะสำหรับผู้ที่จะทำการวิจัยในครั้งต่อไป 3 ประเด็น คือ

- 1) ศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสาน เรื่อง กาฬะเกษ
- 2) ศึกษาเปรียบเทียบความกตัญญูที่ปรากฏในวรรณกรรมกาฬะเกษของภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย
- 3) ศึกษาวิเคราะห์พุทธปรัชญาเถรวาทเกี่ยวกับผู้นำที่ยึดคุณธรรมในวรรณกรรมอีสาน

9. เอกสารอ้างอิง

- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2509). **คติชาวบ้าน**. พระนคร : โรงพิมพ์ชวนการพิมพ์.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2522). **ลักษณะวรรณกรรมอีสาน**. กาฬสินธุ์ : จิตกัณฑ์การพิมพ์.
- เจตนา นาควัชระ. (2524). **ทางไปสู่วัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์**. กรุงเทพมหานคร : ผู้จัดการ.
- ธวัช ปุณโณทก. (2522). **วรรณกรรมอีสาน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- บุญเกิด พิมพ์วรรณธากุล และพร พิมพ์วรรณธากุล. (2546). **ฮิด-คอง-คะลำ**. ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังน่านวิทยา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2538). **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอริยานุวัตร. (2519). **วรรณคดีอีสานเรื่องกาฬะเกษ**. อุบลราชธานี : โรงพิมพ์ศิริธรรม.
- ลัดดา ปานุทัย. (2520). **การวิเคราะห์สัญลักษณ์ในวรรณคดีไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วสิน อินทสระ. (2549). **พุทธจริยศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : เม็ดทราย.
- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมธโร). (2539). **มงคลยอดชีวิต ฉบับสมบูรณ์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- สุนทร ณ รังสี (2549). **พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิศักดิ์ โสมอินทร์. (2537). **โลกทัศน์อีสาน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม : อภิชิตการพิมพ์.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลงได้เนื่องจากบุคคลหลายฝ่ายที่ได้ช่วยเหลือในครั้งนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันหลักที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ทางการศึกษาด้านพุทธศาสนาและปรัชญา ในระดับปริญญาโทและระดับอื่นๆ ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณ พระมหาสาธิต สุภระเมธี, ดร. ที่ให้ความอนุเคราะห์รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ รองศาสตราจารย์ ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ได้ให้คำปรึกษาด้านเนื้อหาเชิงวิชาการ ตลอดจนตรวจสอบข้อบกพร่องต่าง ๆ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จนสำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณ รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร์ ขอกราบขอบพระคุณ ประธานสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา และขอขอบคุณคณาจารย์ประจำสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาทุกท่าน เจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย รวมถึงคณาจารย์

เจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ที่เมตตาแนะนำให้ความรู้ ให้กำลังใจ ตลอดจนตรวจแก้ไข รูปแบบงานวิจัยจนเสร็จลงด้วยดี

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ดทุกท่าน เจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาค้นคว้าและขอขอบพระคุณเพื่อนพระนักศึกษาและนักศึกษาทุกท่าน ที่เป็นกำลังใจ จึงขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

หากคุณงามความดีและประโยชน์อันเกิดจากงานวิจัยเล่มนี้พึงมีแล้วไซ้ ผู้วิจัยขอใช้เป็นเครื่องสักการบูชาคุณพระรัตนตรัย พระคุณของบิดา-มารดา ครู-อาจารย์ที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ที่มีคุณค่ายิ่ง และขอแผ่คุณความดีนี้ให้แก่เพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์ทุกหมู่ทุกนามในโลกนี้ พร้อมทั้งเจ้ากรรมนายเวรในทุกภพทุกชาติด้วยเทอญ

การพัฒนารูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค*
THE MODEL OF PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY FOR IMPROVING
STUDENTS' QUALITY OF BANKLONGKAE SCHOOL

ธเนตร โชควิเศษชัยสิทธิ์¹

Thanate Chokwisetchaisit¹

โรงเรียนบ้านคลองแค จังหวัดสมุทรสาคร¹

Banklongkae School, Samut Sakhon Province, Thailand.¹

Email : thanate.rb@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค 2) เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค 4) เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอน จำนวน 19 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการศึกษาแนวทางการสร้างรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ปัจจัยนำเข้า 4) กระบวนการบริหารชุมชน ฯ 5) ผลผลิต 2. รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนของคู่มือการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3. การทดลองใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค พบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ในปีการศึกษา 2566 เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2565 ทุกรายวิชา มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.44 2) ด้านสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ในปีการศึกษา 2566 เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2565 ทุกข้อ จำนวนนักเรียนที่ผ่านการประเมินในระดับดีถึงดีเยี่ยม เพิ่มขึ้นเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 8.69 3) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ในปีการศึกษา 2566 เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2565

ทุกข้อ จำนวนนักเรียนที่ผ่านการประเมินในระดับดีถึงดีเยี่ยมเพิ่มขึ้นเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 9.69 และ 4) ครูผู้สอนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4. การประเมินรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค พบว่า มีความคิดเห็นในด้านความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแคในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2. รูปแบบการบริหาร 3. ยกระดับคุณภาพผู้เรียน

ABSTRACT

The research aims to 1) Study the guidelines for creating the model of professional learning community for improving students' quality of Banklongkae School, 2) Creating and examine and handbook the model of professional learning community for improving students' quality of Banklongkae School, 3) Study the effect of implementing the model of professional learning community for improving students' quality of Banklongkae School, 4) Evaluate the model of professional learning community for improving students' quality of Banklongkae School. The sample used in this research were 19 teachers, the researcher employed various research tools: satisfaction of the model of professional learning community for improving students' quality of Banklongkae School, statistics used to analyze data are: percentage means and standard deviation.

The findings were as follows: 1. Study results the guidelines for creating the model of professional learning community for improving students' quality of Banklongkae School comprised five factors were as follows: 1) Principal of model. 2) Objective of model. 3) Inputs. 4) Process. 5) Outputs. 2. The model of professional learning community for improving students' quality of Banklongkae School was found the model was accuracy, suitability, feasibility, and usefulness are at the highest level. Handbook the model of professional learning community for improving students' quality of Banklongkae School was accuracy, suitability, feasibility, and usefulness. The overall was at the highest level. 3. Result of using the model of Professional Learning Community for improving students' quality of Banklongkae School. 1) Quality of learners in this semester academic in 2023, an average of 6.44 percent increased from 2022 for all subject. 2) For the competencies of learners in the academic in 2023 increased from the 2022 in all aspects average the total of students who passed the assessment at good to excellent level accounted for 8.69 percent 3) The desirable characteristics in 2023 increased from the 2022 in all items, averaging the total of

students assessed at good to excellent level accounted for 9.69 percent and 4) The satisfaction of the model of Professional Learning Community for improving students' quality of Banklongkae School. The overall was at the highest level. 4. The overall satisfaction assessment of the model of Professional Learning Community for improving students' quality of Banklongkae School was found usefulness of the model of Professional Learning Community for improving students' quality of Banklongkae School. The overall was at the highest level.

Keywords : 1. Professional Learning Community 2. Model 3. Improving students' quality

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณมุนีพอลดลยเดชพระราชนานแก่ครูใหญ่โรงเรียนและนักเรียนที่สมควรได้รับพระราชทานรางวัล ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการประจำปีการศึกษา 2519 ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐานพระราชวังดุสิต วันพฤหัสบดีที่ 3 สิงหาคม 2521 ความในตอนหนึ่งว่า “นักเรียนจำเป็นต้องเรียนรู้วิชาการต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง มิฉะนั้นจะไม่เพียงพอสำหรับการปฏิบัติหน้าที่การงาน และการดำรงชีวิตในสมัยปัจจุบัน เพราะปัจจุบันนี้โลกเรากำลังเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี อีกเหตุหนึ่งที่น่าจะสำคัญคือ วิชาการทั้งปวงนั้นถึงจะมีประเภทมากมายเพียงใดก็ตาม แต่เมื่อนำมาใช้สร้างสรรค์สิ่งใดก็ตามต้องใช้ด้วยกัน หรือต้องนำมาประยุกต์เข้าด้วยกันเสมออย่างกับอาหารที่เรารับประทานกว่าจะสำเร็จรูปขึ้นมาให้รับประทานได้ ต้องอาศัยวิชาประสมประสานกันหลายอย่าง และต้องผ่านการปฏิบัติมากมายหลายอย่างหลายตอน ดังนั้นผู้จัดการศึกษาจึงต้องถือเป็นกิจสำคัญที่จะสอนให้นักเรียนได้เห็นได้เข้าใจซึมซาบว่าวิชาต่าง ๆ มีความสัมพันธ์ถึงกันและมีอุปการะแก่กัน ทั้งฝ่ายวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ ไม่มีวิชาใดที่นำมาใช้โดยลำพังตัวหรือเฉพาะอย่างได้เลย ครูทุกคนจะต้องสามารถนำวิชาการในหลักสูตรมาสอนให้สัมพันธ์กันให้ได้ และในการให้นักเรียนเรียนรู้นั้น วิชาใดที่เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติได้ก็จะต้องให้นักเรียนปฏิบัติ เพราะการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จากการปฏิบัติจะทำให้รู้จริงและแม่นยำอาจหยิบยกขึ้นมาใช้ได้เสมอด้วยความเคยชินชำนาญฝึกกันอย่างตรงกันข้ามกับการสอนให้รู้โดยมิได้ลงมือปฏิบัติให้เห็นจริงซึ่งมักจะกลายเป็น “การเรียนรู้เพียงให้สอบได้” หรือ “เรียนรู้เพื่อนำไปลืมทิ้งเสียโดยมาก” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559)

จากพระบรมราโชวาทที่ผู้วิจัยได้อัญเชิญมาสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 4 ที่กล่าวถึงความหมายของการศึกษาว่าเป็นวิธีสร้างองค์ความรู้ทำให้เกิดการพัฒนาในแต่ละคน โดยที่ได้รับการปลูกฝัง การสืบสานทางวัฒนธรรม การฝึกอบรม การฝึกฝน กระบวนการสร้างความรู้ มาตรา 6 ให้ยึดหลักว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์

กระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2560 – พ.ศ. 2579) นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านที่ 3 การส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เพื่อสร้างผู้บริหาร คณะครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกประเภทให้เป็นบุคลากรที่มีทักษะวิชาชีพขั้นสูง มีความเป็นมืออาชีพ มีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนได้ ในส่วนยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ และนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้ส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ ได้แก่ การส่งเสริมด้านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพขึ้นเพื่อเป็นแนวคิดของการสร้างสถานศึกษา ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ที่เน้นการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นสำคัญ และมุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนรู้ของบุคคลและองค์กร ตลอดจนให้สามารถจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพในรูปแบบที่หลากหลายได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสอดคล้องกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นผู้อำนวยการความสะดวกให้กับองค์กร เป็นผู้ให้คำแนะนำส่งผลให้กระบวนการให้ความร่วมมือง่ายขึ้น บทบาทของผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการ สถานศึกษาจะนำไปสู่การสร้างบรรยากาศชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูกับผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติที่ประสบผลสำเร็จในการสร้างโรงเรียนให้เป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงระดับการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนบ้านคลองแค ได้ตระหนักถึงความสำคัญในปัญหาดังกล่าว ที่ต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนาอย่างเร่งด่วนในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ จากปัญหาที่ได้กล่าวมาของโรงเรียนบ้านคลองแค ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าว มาวิเคราะห์ถึงวิธีการขั้นตอนในการแก้ปัญหาที่ผ่านมาพบว่า โรงเรียนบ้านคลองแคได้ใช้กระบวนการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาดำเนินการพัฒนาบุคลากรเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา แต่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพยังไม่มีองค์ประกอบ กระบวนการในการดำเนินงานอย่างชัดเจน ขาดการนิเทศกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง บุคลากรขาดความรู้และความเข้าใจ ขาดความเชื่อมั่นว่ากระบวนการของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจะสามารถทำให้พัฒนาไปสู่ผลสำเร็จได้ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงเลือกที่จะศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค เพื่อสามารถนำไปเป็นแนวทางพัฒนาด้านนโยบายของสถานศึกษา แนวทางพัฒนาด้านพัฒนาองค์กร และแนวทางพัฒนาบุคลากร ซึ่งปัญหาดังกล่าวจะมีผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศโดยรวม โดยที่ผลงานทางวิชาการจะสร้างประโยชน์ในกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้กับผู้เรียน ส่งผลให้เกิดคุณภาพและความพึงพอใจต่อนักเรียน ผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งสอดคล้องกับวิธีการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค

2.2 เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค

2.3 เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค

2.4 เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค

3. ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

3.1 ได้ทราบข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการบริหารสถานศึกษาด้วยรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค

3.2 ได้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนที่เป็นรูปธรรม ส่งผลดีต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการดำเนินงาน

3.3 ได้ทราบข้อมูลผลการดำเนินงานและปัจจัยในการบริหารสถานศึกษาด้วยรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค

3.4 ผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำรูปแบบและแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาด้วยรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแคมาประยุกต์ใช้พัฒนาการศึกษาต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาแนวทางการสร้างรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค โดยดำเนินการดังนี้ ในการศึกษาแนวทางการสร้างรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1.1 การศึกษาแนวทางการสร้างรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค โดยการวิเคราะห์เอกสาร

ขั้นที่ 1.2 การศึกษาแนวทางการสร้างรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค ด้วยการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นที่ 1.3 การสรุปผลการศึกษาแนวทางการสร้างรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค

การวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสรุปแนวทางการสร้างรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยศึกษาผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 ด้วยการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค ในการสร้างและตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 2.1 การยกร่างรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค

ขั้นที่ 2.2 การตรวจสอบร่างรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค

ขั้นที่ 2.3 การบรรณาธิการยกร่างรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค

การวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามระดับความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของร่างรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนและสมบูรณ์ จำนวน 9 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 100 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแคไปทดลองใช้ในปีการศึกษา 2566 ศึกษาผลดังนี้ การยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค

3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

3.2 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

3.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

3.4 การประเมินความพึงพอใจของครูผู้สอนที่มีต่อรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค

การวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอน จำนวน 19 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) แบบบันทึกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน 2) แบบบันทึกผลการประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 3) แบบบันทึกผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของครูผู้สอนที่มีต่อรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับดังนี้ หลังเสร็จสิ้นการทดลองใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูผู้สอนโรงเรียนบ้านคลองแค โดยผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนและสมบูรณ์ จำนวน 19 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 100 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค การวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอน จำนวน 19 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบประเมินรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับดังนี้ หลังเสร็จสิ้นการทดลองใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค ในสิ้นปีการศึกษา 2566 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูผู้สอนโรงเรียนบ้านคลองแค โดยผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนและสมบูรณ์ จำนวน 19 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 100 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการเปรียบเทียบร้อยละของค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังทดลองใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค พบว่าผลการเปรียบเทียบร้อยละของค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนบ้านคลองแค ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ในปีการศึกษา 2566 สูงกว่า ในปีการศึกษา 2565

5.2 ผลการเปรียบเทียบค่าร้อยละของจำนวนผู้เรียนที่มีสมรรถนะสำคัญในระดับดีขึ้นไป ก่อนและหลังทดลองใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค พบว่า ผลการเปรียบเทียบค่าร้อยละของจำนวนผู้เรียนที่มีสมรรถนะสำคัญในระดับดีขึ้นไป ก่อนและหลังทดลองใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค ทุกสมรรถนะสำคัญ ในปีการศึกษา 2566 สูงกว่าในปีการศึกษา 2565

5.3 ผลการเปรียบเทียบค่าร้อยละของจำนวนผู้เรียนที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับดีขึ้นไป ก่อนและหลังทดลองใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค พบว่า ผลการเปรียบเทียบค่าร้อยละของจำนวนผู้เรียนที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับดีขึ้นไป ก่อนและหลังทดลองใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค ทุกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในปีการศึกษา 2566 สูงกว่าในปีการศึกษา 2565

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของครูผู้สอนที่มีต่อรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค

ที่	องค์ประกอบ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับ
1	องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ	4.67	0.58	มากที่สุด
2	องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ	4.81	0.48	มากที่สุด
3	องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยนำเข้า	4.64	0.66	มากที่สุด
4	องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหารชุมชน ฯ	4.74	0.60	มากที่สุด
5	องค์ประกอบที่ 5 ผลผลิต	4.68	0.64	มากที่สุด
ภาพรวม		4.70	0.61	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ครูผู้สอนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.64 - 4.81 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่มีความพึงพอใจสูงสุด คือ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ($\bar{X} = 4.81$, S.D. = 0.48) รองลงมา คือ องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหารชุมชน ฯ ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.60) องค์ประกอบที่ 5 ผลผลิต ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.64) องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.58) และองค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยนำเข้า ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.66) ตามลำดับ

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 การศึกษาแนวทางการสร้างรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค แนวทางการสร้างรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาแนวทางการสร้างรูปแบบ โดยการวิเคราะห์เอกสารและการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิออกเป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยนำเข้า องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหารชุมชน ฯ องค์ประกอบที่ 5 ผลผลิต ซึ่งในการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบนี้ผู้วิจัยได้คำนึงถึงบริบทหรือโครงสร้างการบริหารที่มีความสัมพันธ์กับกระบวนการที่เกิดขึ้นในการพัฒนาครูผู้สอน ซึ่งจะมีลักษณะเป็นรูปแบบเชิงปฏิบัติการ โดยการนำรูปแบบที่ได้สร้างและพัฒนาขึ้นมาไปใช้ในการปฏิบัติการกับครูผู้สอนให้สามารถดำเนินการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับลัดดา ไตรเทพชนะภัย (2558) กล่าวว่า PDSA (Plan-Do-Study-Act) คือ วงล้อของการปฏิบัติให้เกิดการพัฒนาและการเรียนรู้ ตั้งแต่การออกแบบ (Plan) การนำไปปฏิบัติ (Do) การทบทวน ติดตามประเมินผล (Study)

และการปรับปรุงให้ดีขึ้น (Act) และสอดคล้องกับ Ivancevich (1989) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบเชิงระบบ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยนำเข้า 2) กระบวนการ 3) ผลผลิต 4) ข้อมูลป้อนกลับจากสภาพแวดล้อม ซึ่งองค์ประกอบเชิงระบบของรูปแบบที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น ได้แก่ องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยนำเข้า องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหารชุมชน ฯ องค์ประกอบที่ 5 ผลผลิต ส่วนข้อมูลป้อนกลับ ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นความเชื่อมโยงระหว่างผลขององค์ประกอบที่ 5 ผลผลิต และนำข้อมูลป้อนกลับไปยังองค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยนำเข้า องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหารชุมชน ฯ ซึ่งทั้งสององค์ประกอบดังกล่าวเป็นเหตุให้เกิดผลผลิตที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และสามารถปรับปรุงแก้ไขพัฒนากระบวนการได้มาของผลผลิต

6.2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค

6.2.1 การสร้างรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค ผู้วิจัยได้นำแนวทางการสร้างรูปแบบที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิมากำหนดองค์ประกอบได้จำนวน 5 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ ผู้วิจัยได้กำหนดหลักการของรูปแบบซึ่งเป็นหลักการที่สอดคล้องและเป็นหลักนำมาปฏิบัติให้เกิดการพัฒนาาร่วมกันระหว่างผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 3 หลักการ ได้แก่ 1) หลักประสิทธิภาพ 2) หลักการมีส่วนร่วม 3) หลักการกระจายอำนาจ ซึ่งหลักประสิทธิภาพ เป็นหลักการสร้างระบบการทำงานผ่านการวางแผน การวิเคราะห์อย่างเป็นขั้นตอน อันจะมีผลทำให้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ สอดคล้องกับการแก้ปัญหาหรือการยกระดับให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับพัชร หอมรินทร์ (2560) ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มโรงเรียนลานกระบือสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า แนวทางการบริหารเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการวางแผนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นให้การช่วยเหลือและหาแนวทางแก้ปัญหาาร่วมกัน องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยนำเข้า ซึ่งสอดคล้องกับปรมพร ทิพย์พรหม (2563) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนมีองค์ประกอบ ครูคอยทำหน้าที่อำนวยความสะดวกรวมถึงต้องสร้างความรู้ขึ้นใช้เองและส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ขึ้นใช้เองเช่นกัน ครูต้องพัฒนาและปรับเปลี่ยนบทบาทเป็น “โค้ช” มีการออกแบบการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหารชุมชน ฯ ซึ่งสอดคล้องกับธเนศ คิตุรุ่งเรือง (2551) ศึกษาเรื่องการพัฒนาและผลการใช้โปรแกรมประยุกต์สำหรับพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้กรอบแนวคิดพัฒนางานด้วยวงจรคุณภาพพิดีเอสเอ (PDSA) องค์ประกอบที่ 5 ผลผลิต สอดคล้องกับจิรัชญ์พัฒน์ ใจเมือง (2563) วิจัยเรื่อง ศึกษาแบบการบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการบริหารด้วยกระบวนการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ส่งผลต่อผลลัพธ์ด้านคุณภาพนักเรียนและผลผลิตด้านคุณภาพครู

6.2.2 การตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค ผู้วิจัยได้ตรวจสอบรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นต่อร่างรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.58) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.58 - 4.72 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือ ด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.51) รองลงมา คือ ด้านความถูกต้อง ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.58) ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.59) และด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.65) ตามลำดับ และมีความคิดเห็นต่อร่างคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.56 - 4.75 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือ ด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.55) รองลงมา คือ ด้านความถูกต้อง ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.57) ด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.59) และด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.69) ตามลำดับ สรุปได้ว่ามีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมทุกด้านผ่านเกณฑ์การประเมิน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ารูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค มีขั้นตอนการออกแบบและสร้างขึ้นอย่างมีแบบแผน สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของโรงเรียนบ้านคลองแค มีผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการวิจัยทางการบริหาร ผู้บริหารที่ประสบผลสำเร็จด้านการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และอดีตผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนต่าง ๆ ร่วมพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะจนได้รูปแบบและคู่มือการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้าน คลองแค ที่น่าเชื่อถือและมีประสิทธิภาพ รวมถึงคู่มือมีองค์ประกอบที่สำคัญครบถ้วน รูปแบบมีความน่าสนใจสามารถนำไปสู่วิธีปฏิบัติได้ซึ่งตรงตามวัตถุประสงค์ และสอดคล้องกับอำนาจ เหลื่อน้อย (2561) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากล พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน ได้แสดงความคิดเห็น คู่มือการใช้รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากล อยู่ในระดับมากที่สุด

6.3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค

6.3.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน พบว่า ผลการเปรียบเทียบร้อยละของค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ในปีการศึกษา 2566 สูงกว่า ในปีการศึกษา 2565 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ารูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนได้ตรงตามคำเป้าหมายของสถานศึกษา เกิดการพัฒนาผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียนบรรลุตามหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านคลองแค มุ่งเน้นการพัฒนานักเรียนครอบคลุม ทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย ซึ่งสอดคล้องกับ Vescio, Ross, and Adam (2008) ศึกษาเรื่อง

ผลกระทบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพต่อการฝึกฝนทางการสอนของครู และการเรียนรู้ของผู้เรียน (A Review of Research on the Impact of Professional Learning Communities on Teaching Practice and Student Learning) พบว่า ผลกระทบจากชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่มีต่อการจัดกระบวนการทางการสอนของครูที่สามารถปรับปรุงวิธีการทางวิชาชีพในสถานศึกษา ซึ่งพาไปสู่การปรับปรุงระบบการสอน การร่วมแรงร่วมใจและส่งเสริมให้ครูตระหนักถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.3.2 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน พบว่า ผลการเปรียบเทียบค่าร้อยละของจำนวนผู้เรียนที่มีสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในระดับดีขึ้นไป ก่อนและหลังทดลองใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค ทุกสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนในปีการศึกษา 2566 สูงกว่า ในปีการศึกษา 2565 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ารูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแคมีความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนนำไปใช้ในการพัฒนานักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดผลลัพธ์ที่สามารถเทียบเคียงได้กับมาตรฐานระดับชาติ จัดการเรียนรู้ที่ติดตามดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด เพื่อให้การช่วยเหลือรอบด้าน สอดคล้องกับ Holt and Hind (1994) ได้จำแนกองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความเป็นโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ พบว่าองค์ประกอบย่อยที่ส่งผลต่อนักเรียน ได้แก่ องค์ประกอบด้านการเรียน ประกอบด้วย หลักสูตรการสอน การพัฒนาบุคลากร ความคาดหวังในความสำเร็จสูง และการติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

6.3.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน พบว่า ผลการเปรียบเทียบค่าร้อยละของจำนวนผู้เรียนที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในระดับดีขึ้นไป ก่อนและหลังทดลองใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค ทุกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ในปีการศึกษา 2566 สูงกว่า ในปีการศึกษา 2565 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ารูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค สามารถนำไปใช้ในการพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความสามารถครอบคลุมทุกด้าน สอดคล้องกับความต้องการของการเป็นพลเมืองที่ดีและสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาที่ว่าการพัฒนาให้นักเรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข และสอดคล้องกับ Austin, and Reynolds (1990) ได้ศึกษาและรายงานว่าการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ จะต้องมียุทธศาสตร์ที่แสดงถึงความสำเร็จ ประการหนึ่ง ได้แก่การมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ

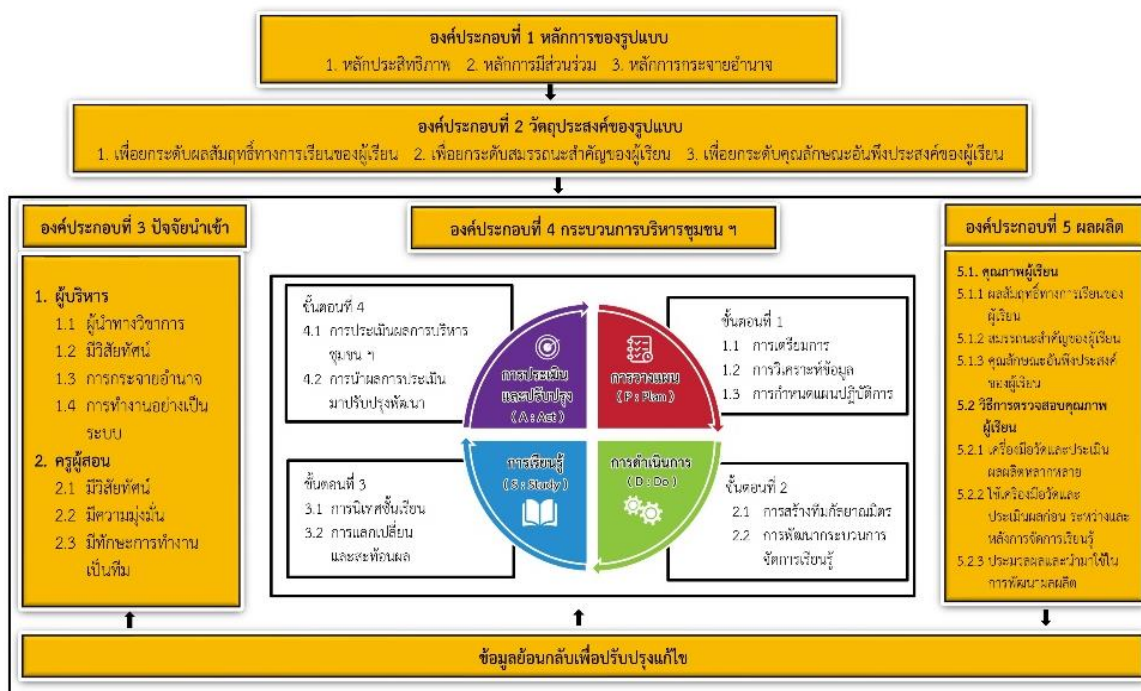
6.3.4 ผลการประเมินความพึงพอใจของครูผู้สอนที่มีต่อรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค ผลการความพึงพอใจของครูผู้สอนที่มีต่อรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.64 - 4.81 ซึ่งอยู่ในระดับ มากที่สุดทุกองค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่มีความพึงพอใจสูงสุด คือ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ($\bar{X} = 4.81$, S.D. = 0.48) รองลงมา คือ องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหารชุมชนฯ ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.60) องค์ประกอบที่ 5 ผลผลิต ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.64) องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.58) และองค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยนำเข้า ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.66) ตามลำดับ พบว่า

ครูผู้สอนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารชุมชน แห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสัมฤทธิ์ผลที่เกิดจากการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแคเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยผลการเปรียบเทียบร้อยละของค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการเปรียบเทียบค่าร้อยละของผู้เรียนที่มีสมรรถนะสำคัญทางการเรียนในระดับดีขึ้น และผลการเปรียบเทียบค่าร้อยละของผู้เรียนที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับดีขึ้นไปก่อนและหลังทดลองใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค ปีการศึกษา 2566 สูงกว่าในปีการศึกษา 2565 นอกจากนี้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ยังส่งผลให้ครูผู้สอนได้รับการค้นพบกระบวนการเรียนการสอน มีความรู้ความสามารถและทักษะในการเรียนการสอน ทักษะการทำงานเป็นทีม เกิดความมุ่งมั่นและสอดคล้องกับสุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี (2560) ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สำหรับคณาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้ พบว่านักศึกษาได้รับการจัดเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุกมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในภาพรวมอยู่ระดับดี

6.4 ผลการประเมินรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค ผลการประเมินของครูผู้สอนมีความคิดเห็นในด้านความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.58) เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่ามีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.65 - 4.82 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ โดยองค์ประกอบที่มีระดับความเป็นประโยชน์สูงสุด คือ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = 0.43) รองลงมา คือ องค์ประกอบที่ 5 ผลผลิต ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.54) องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยนำเข้า ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.61) องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.58) และองค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหารชุมชน ฯ ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.63) ตามลำดับสรุปได้ว่าด้านความเป็นประโยชน์ของรูปแบบในภาพรวมและทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุดและผ่านเกณฑ์การประเมิน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ารูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแคได้สร้างและพัฒนาตามหลักการทางวิชาการ ผ่านการตรวจสอบและแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนมีการปรับปรุงพัฒนาตามข้อเสนอแนะ และผลการทดลองใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้รับคำชี้แนะจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ตรงด้านการบริหารโรงเรียน จึงส่งผลให้มีรูปแบบการบริหารที่สอดคล้องกับบริบทอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับชัยรัตน์ เจริญสุข (2564) ศึกษาเรื่อง รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนหนองบัวแดงวิทยา อำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ พบว่าการประเมินรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนหนองบัวแดงวิทยา อำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดและการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค ทำให้ได้ทราบผลของการวิจัยสามารถนำไปใช้ยกระดับคุณภาพผู้เรียน ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา สรุปได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค

จากแผนภาพองค์ความรู้ที่ได้รับคือ รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแคประกอบด้วย 5 องค์ประกอบดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยนำเข้า องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหารชุมชนฯ และองค์ประกอบที่ 5 ผลผลิต

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ผ่านเกณฑ์ที่ได้วิเคราะห์สามารถนำมาใช้ในการสร้างรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค ให้มีประสิทธิภาพได้ตามเป้าหมายของสถานศึกษา ดังนั้นการนำรูปแบบไปใช้ควรคำนึงถึงบริบทและความสอดคล้องของสถานศึกษานั้น ๆ เพื่อเป็นการช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 รูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแค ได้สร้างและพัฒนาถูกต้องตามหลักวิชาการ ผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ส่งผลให้มีความเหมาะสม สามารถนำมาใช้พัฒนาโรงเรียนได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นการนำรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบไปใช้ต้องศึกษาอย่างละเอียด สร้างความเข้าใจจนเกิดองค์ความรู้ในทุกประเด็นก่อนนำไปใช้จริง

8.2.2 การนำรูปแบบไปใช้นั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งบุคลากรภายในโรงเรียน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีบทบาทสำคัญที่ช่วยสนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วงได้ตามวัตถุประสงค์

8.2.3 ควรนำรูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนโรงเรียนบ้านคลองแคให้เป็นโรงเรียนคุณภาพ นำรูปแบบที่ได้สร้างขึ้นไปใช้ในการยกระดับคุณภาพกับโรงเรียนต่าง ๆ ที่มีลักษณะแบบเดียวกัน

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อให้เกิดแนวทางการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการของสถานศึกษา

8.3.2 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบความสัมพันธ์เชิงปัจจัยสาเหตุของการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนบ้านคลองแค ในด้านผลลัพธ์ของนักเรียนที่ทันสมัยและสร้างองค์ความรู้เหมาะกับการศึกษายุคใหม่

9. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จิรัชญ์พัฒน์ ใจเมือง. (2563). รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. **วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา**. 31(2). 55-70.
- ชัยรัตน์ เจริญสุข. (2564). รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อพัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนหนองบัวแดงวิทยา อำเภอนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ. **วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ**. 3(3). 84-100.
- ธเนศ คิตุรุ่งเรือง. (2551). **การพัฒนาและการประเมินผลการใช้โปรแกรมประยุกต์สำหรับพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- ปรมพร ทิพย์พรม. (2563). ปัจจัยความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. **วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษาและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี**. 10(1). 109-119.
- พัชร หอมรื่น. (2560). แนวทางการบริหารเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในกลุ่มโรงเรียนลานกระบือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร**.
- ลัดดา ไตรเทพชนะภัย. (2558). กระบวนการและผลการดำเนินงานของการพัฒนาคุณภาพบริการของศูนย์บริการสาธารณสุข 39 ราษฎร์บูรณะ. **วารสารพยาบาลสาธารณสุข**. 29(3). 103-122.
- สมาน อัครภูมิ. (2550). การใช้การวิจัยพัฒนารูปแบบในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี**. 2(2). 76-84.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). **7 ทศวรรษใต้ร่มพระบารมี พระบรมราโชวาทด้านการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส.ซี.พี.ринท์แอนด์แพค จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). **นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุภัทรา ภูษิตรัตนวลี. (2560). **การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับคณาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้**. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อำนาจ เหลื่อน้อย. (2561). **รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากล**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- Austin, G. E., & Reynolds, J. D. (1990). Managing for improved school effectiveness: An international survey. **School Organization**. 10(2/3). 167-178.
- Ivancevich, J. H. (1989). **Management: Principles and Functions**. Boston, MA : Richard D. Irwin.
- Vescio, V., Ross, D., & Adam, A. (2008). A Review of Research on the Impact of Professional Learning Communities on Teaching Practice and Student Learning. **Teaching and Teacher Education: An International Journal of Research and Studies**. 24(1). 80-91.

10 คำขอบคุณ

บทความนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ ดร.ปฐมพรณ์ อินทรางกูร ณ อยุธยา คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี และ รองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร อินทรสมพันธ์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ และเสียสละเวลาให้กับผู้วิจัยมาเป็นอย่างดี ตลอดทั้งให้ความอนุเคราะห์ตรวจทานแก้ไขด้วยความเอาใจใส่

**แนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว
อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ***

**GUIDELINES FOR PROMOTING CAREERS FOR THE ELDERLY IN THE NA SIAO
SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION AREA MUEANG CHAIYAPHUM
DISTRICT CHAIYAPHUM PROVINCE**

อภิสราร ชุมแสง¹, ธิตีรัตน์ เหล่าคมพุดตาจารย์², ณัฐดนัย แก้วโพนงาม³
 Apisara Chumsaeng¹, Thitirat Laokhompruttajan², Nutdanai Kaewponngam³
 มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ^{1,2,3}
 Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand.^{1,2,3}
 Email : apissara222520@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ และ 3) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน อสม. อบต. ประธานผู้สูงอายุ จำนวน 362 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ โดยใช้วิธีการคัดเลือกตัวแปรแบบเป็นลำดับขั้น และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) ปัจจัยที่ส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียวอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าปัจจัยด้านความสนใจในการประกอบอาชีพ (X_2) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพ (X_1) และปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนการประกอบอาชีพ (X_4) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .322 .249 และ .074 ตามลำดับ 3) แนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ได้แก่ (1) หน่วยงานอื่นๆ ควรมีหลักการสำคัญระบบปัญหาทางเศรษฐกิจ (2) การสร้างงานให้กับผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน (3) จัดงบประมาณในการดำเนินงาน (4) ภาครัฐหรือข่ายควรมีการส่งเสริมงบประมาณสำหรับสนับสนุนจัดกิจกรรมการส่งเสริม (5) แก้ไขปัญหาและส่งเสริมอาชีพมีการบริหารจัดการระบบลงทะเบียนผู้สูงอายุมีการรับฟังความคิดเห็นและนำผลไปปรับปรุงและพัฒนา (6) ผู้นำชุมชนมีความกระตือรือร้นในปัญหาทางเศรษฐกิจและเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของผู้สูงอายุ (7) มีการรณรงค์ปัญหา สร้างความเชื่อมั่นของการแก้ไขปัญหา (8) มีแนวทางของการพัฒนาปัญหาทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ (9) สนับสนุนและส่งเสริมผู้สูงอายุให้มีการแก้ไขสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจของ

ผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรม (10) มีการจัดทำโครงการต่าง ๆ ตามที่ได้มีนโยบายเกี่ยวกับการแก้ไขสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุทุกปี และ (11) รัฐควรส่งเสริมงบประมาณผ่านหน่วยงานท้องถิ่นในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจผู้สูงอายุเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ

คำสำคัญ : 1. แนวทางการส่งเสริมอาชีพ 2. ผู้สูงอายุ 3. องค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the economic problems of the elderly, 2) study the factors that promote the elderly's career, and 3) study the guidelines for promoting the elderly's career in the Na Siao Subdistrict Administrative Organization, Mueang District, and Chaiyaphum Province. It was mixed-method research between quantitative and qualitative research. The sample group used in the quantitative research was community leaders, village heads, village health volunteers, subdistrict administrative organizations, and the elderly chairman, totaling 362 people. The sample group used in the qualitative research was purposively selected, totaling 10 people. The research instruments were questionnaires and interview forms. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, multiple regression analysis using the hierarchical variable selection method, and content analysis.

The research results found that: 1) the economic problems of the elderly in Na Siao Subdistrict Administrative Organization, Mueang District, Chaiyaphum Province (overall) were at a moderate level. 2) The factors promoting the elderly's careers in Na Siao Subdistrict Administrative Organization, Mueang District, and Chaiyaphum Province were at a moderate level overall. It was found that the factor of interest in engaging in a career (X_2), the factor of participation in engaging in a career (X_1), and the factor of receiving support for engaging in a career (X_4) had predictive coefficients in the raw scores (b) equal to .322, .249, and .074, respectively. 3) The guidelines for promoting the elderly's careers were as follows: (1) other agencies should have important principles and systems for economic problems. (2) Create jobs for the elderly sustainably. (3) Allocate a budget for operations. (4) The network should promote a budget fund to support promotion activities. (5) Solve problems and promote careers. Manage the elderly registration system. Listen to opinions and use the results for improvement and development. (6) Community leaders are proactive about economic problems and care about the happiness and suffering of the elderly. (7) Campaign for problems. Build confidence in solving problems (8) have guidelines for developing economic problems of the elderly (9) support and promote the elderly to solve their

economic problems in a tangible way (10) have various projects organized according to the policy on solving economic problems of the elderly every year and (11) the government should promote budgets through local agencies to manage and solve economic problems of the elderly in order to benefit the elderly.

Keywords : 1. Career promotion guidelines 2. Elderly 3. Na Siao Subdistrict Administrative Organization

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สังคมโลกปัจจุบันสถานการณ์ประชากรโลกได้มีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ องค์การสหประชาชาติได้กำหนดเงื่อนไขการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ คือ การมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยมีเพศชายและเพศหญิงมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศขึ้นไป ขณะเดียวกัน ปัจจุบันประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในปี 2559 พบว่า มีประชากรผู้สูงอายุรวมทั้งสิ้น 9,934,309 คน คิดเป็นร้อยละ 15.07 ของประชากร ดังนั้น ประเทศไทยจึงนับได้ว่าเป็น “สังคมผู้สูงอายุ” และคาดว่าจะอีก 4 ปี ข้างหน้า ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมีมากถึงร้อยละ 20 ทำให้กลายเป็น “สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์” ขณะเดียวกันปัจจุบันประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นประเทศไทยจึงนับได้ว่าเป็นสังคมผู้สูงอายุและคาดว่าจะอีก 4 ปีข้างหน้า ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป จะมีมากถึงร้อยละ 20 ทำให้กลายเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (จิราพร ทองดี และคณะ, 2557) ระดับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ สังคมหรือประเทศนั้นจะต้องมีประชากร อายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ หรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 7 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ระดับสังคมผู้สูงอายุ โดยสมบูรณ์นั้น สังคมหรือประเทศนั้นจะต้องมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศหรือมีประชากรอายุตั้งแต่ 65 ปี มากกว่าร้อยละ 14 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์การสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2560 ก็ได้เปิดเผยถึงการทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย ที่มีอัตราเพิ่มขึ้น ร้อยละ 16.8 ของประชากรทั้งประเทศ โดยพิจารณาลักษณะ การทำงานของผู้สูงอายุ พบว่า มีผู้สูงอายุที่ทำงาน 4.06 ล้านคน หรือ ร้อยละ 35.6 ของผู้สูงอายุทั้งหมด อาชีพของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ คือผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือด้านการเกษตรฯ ร้อยละ 56.5 เมื่อจำแนกการทำงานของผู้สูงอายุตามภาค พบว่า ภาคตะวันออกเฉยเหนือมีจำนวนมากที่สุด คือ 1.45 ล้านคน หรือ ร้อยละ 35.8 เมื่อพิจารณาถึงค่าจ้างเฉลี่ยต่อเดือนของผู้สูงอายุที่ทำงาน ประมาณ 11,600 บาท ได้แก่ ภาคการค้าและบริการ 15,838 บาท ภาคการผลิต 10,860 บาท และภาคเกษตรกรรม 4,874 นอกจากนี้ยังพบว่าการทำงานของผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานในระบบ จำนวน 4.77 แสนคน ร้อยละ 11.7 ส่วนแรงงานนอกระบบ จำนวน 3.59 ล้านคน ร้อยละ 88.3 (วิพรรณ ประจวบเหมาะ, 2556)

จะเห็นได้ว่าอัตราการเติบโตด้านจำนวนของผู้สูงอายุที่เพิ่มสูงขึ้น โดยผู้สูงอายุที่ทำงานส่วนใหญ่เป็นภาคเกษตรกรรม แต่รายได้กลับน้อยกว่าภาคการค้าและบริการและภาคการผลิต อีกทั้งมีผู้สูงอายุที่ทำงานเป็นแรงงานนอกระบบ อาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาอาชีพการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุของ

ประเทศไทย การส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุเป็นการสร้างรายได้และเพิ่มคุณค่าในตนเองให้กับผู้สูงอายุจากการสำรวจของนิด้าโพลเรื่องการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุตามแนวทางประชารัฐ พบว่า ความประสงค์ของประชาชนในการทำงานเมื่ออยู่ในวัยผู้สูงอายุ กรณีมีผู้จ้างงานเปิดโอกาสให้เข้าทำงานพบว่าส่วนใหญ่ ร้อยละ 81.77 ระบุว่า มีความประสงค์ที่จะทำงานเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุหากมีผู้ว่าจ้างเปิดโอกาสให้เข้าทำงานและร้อยละ 18.23 ระบุว่า ไม่มีความประสงค์ที่ทำงาน โดยในจำนวนของผู้ที่ประสงค์จะทำงานส่วนใหญ่ ร้อยละ 69.09 ระบุเหตุผลว่ามีความจำเป็นในการดำรงชีวิต รองลงมา ร้อยละ 51.84 ระบุว่า สร้างคุณค่าให้กับตนเอง ร้อยละ 42.44 ระบุว่า มีภาระทางการเงิน ร้อยละ 32.27 ระบุว่า สร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น และร้อยละ 25.91 ระบุว่า ช่วยเหลือสังคม สำหรับผู้ที่ไม่ประสงค์จะทำงานได้ระบุเหตุผลส่วนใหญ่ ร้อยละ 47.48 ระบุว่า มีปัญหาด้านสุขภาพ รองลงมา ร้อยละ 46.45 ระบุว่า ต้องการพักผ่อน ท่องเที่ยว ร้อยละ 40.05 ระบุว่า ดูแลลูกหลาน ร้อยละ 12.81 ระบุว่า เปลี่ยนไปทำธุรกิจส่วนตัว และร้อยละ 6.98 ระบุว่า ไม่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว สภาวะสังคมสูงวัยที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นนอกจากจะส่งผลโดยตรงต่อตลาดแรงงานจากจำนวนแรงงานที่มีอายุมากขึ้นแล้วยังส่งผลทางอ้อมต่อการทำงานของแรงงานวัยทำงานในปัจจุบัน ดังนั้นการออกแบบนโยบายด้านแรงงานเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในระยะยาวควรมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ เช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่น เกาหลีใต้และสิงคโปร์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเป็นสิ่งจำเป็น และเป็นเรื่องเร่งด่วนที่รัฐควรเร่งรีบในการดำเนินการ (บรรลุ ศิริพานิช, 2550)

ผู้สูงอายุกลุ่มเป้าหมายอย่างอาเซียน ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เข้าใจถึงประเด็นที่เป็นความอ่อนไหวต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น 4 ด้าน เตรียมความพร้อมด้านภาษาและการปรับตัว สร้างแรงจูงใจให้แรงงานทำงานมากขึ้นโดยเฉพาะแรงงานสูงอายุและแรงงานหญิง โดยการออกแบบการทำงานให้มีลักษณะยืดหยุ่นจะเอื้อให้แรงงานสูงอายุและแรงงานหญิงสามารถหางานให้เหมาะสมตามความต้องการได้การขยายสิทธิประโยชน์ในการจ้างงานผู้สูงอายุในกลุ่มที่มีทักษะและยังสามารถทำงานได้ นโยบายหลักที่ต่างประเทศนำมาใช้เป็นแนวทางเตรียมรับมือสังคมผู้สูงอายุ การขยายอายุเกษียณโดยไทยอยู่ระหว่างการเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ขยายอายุเกษียณของแรงงานในสถานประกอบการจาก 55 ปี เป็น 60 ปี การสนับสนุนให้บริษัทจ้างงานผู้สูงอายุ ภาครัฐได้จัดตั้งศูนย์บริการจัดหางานผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมให้มีงานทำและมีรายได้เพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันรัฐบาลได้ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลให้แก่บริษัทที่จ้างผู้สูงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งต้องมีรายได้ไม่เกิน 15,000 บาท การเพิ่มทักษะและจัดหางานให้เหมาะสมกับแรงงานจะช่วยเพิ่มความสามารถในการหารายได้และยกระดับผลิตภาพของแรงงานในระยะยาว และการยกระดับคุณภาพชีวิต ภาครัฐมีส่วนสำคัญในการวางระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ รวมถึงการจัดสรรรายได้และรายจ่ายอย่างสมดุล โดยเฉพาะรายได้หลังวัยเกษียณผ่านการจัดตั้งกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ รวมทั้งมีการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้ทุกวัยสามารถใช้ร่วมกันได้ สำหรับประเทศไทย ยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ค่อนข้างจำกัด ส่วนใหญ่จะเป็นโรงพยาบาลหรือศูนย์บริการทางการแพทย์ที่อยู่ไกลจากบ้าน หรือยังไม่มีรถโดยสารในการเดินทางไปต่างสถานที่ ทำให้ผู้สูงอายุจำนวนมากมีความยากลำบากในการเข้าถึงสวัสดิการจากส่วนกลาง และการปรับตัวเมื่อก้าวเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุ สามารถรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี (อรรธรณ แผนคง, 2553)

การพัฒนาอาชีพผู้สูงอายุตามศักยภาพและความสนใจนั้นมีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและสอดคล้องกับ พรบ.ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 11 (3) ว่าผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริมและสนับสนุนในด้านการประกอบอาชีพหรือ ฝึกอาชีพที่เหมาะสม โดยใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลผู้สูงอายุและการแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุ โดยเฉพาะการนำศักยภาพและความสนใจมาพิจารณากำหนดงานที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย โดยมีหลักว่าต้องเป็นงานที่ไม่เหนื่อย คลายเหงา สร้างความภูมิใจและความสุขให้ผู้สูงอายุเป็นสำคัญ ในขณะที่เดียวกันก็ได้ทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของสังคมโดยผู้สูงอายุอาจจะมียาได้หรือสิ่งตอบแทนอื่นประกอบด้วย การสนับสนุนการพัฒนาอาชีพผู้สูงอายุเป็นการเพิ่มศักยภาพการทำงานและช่วยให้ผู้สูงอายุ ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ การวางแผนและพัฒนาอาชีพจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมการและส่งเสริมสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับวิธีคิด ท่าทีมุมมองต่อชีวิตการใช้ชีวิต (ภัทร งามล, 2554) การให้การศึกษาอาชีพ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถจัดทำแผนพัฒนาอาชีพและทำการพัฒนาอาชีพของตนเองได้ ควรจัดโครงการต่าง ๆ เพื่อให้การศึกษาแก่ผู้สูงอายุในด้านการวางแผนพัฒนาอาชีพ เช่น การฝึกอบรมด้านอาชีพการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับอาชีพการสัมมนาเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารอาชีพ รวมตลอดถึงกระบวนการและระเบียบการปฏิบัติงานของ องค์กรเกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาอาชีพ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการวางแผนอาชีพ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการวางแผนและพัฒนาอาชีพที่สำคัญสำหรับผู้สูงอายุสอดคล้องกับ BLT ได้กล่าวว่าข้อมูลกรมจัดหางานปี 2560 พบว่าตำแหน่งงานที่ต้องการผู้สูงอายุมากที่สุดได้แก่ แรงงานด้านการผลิต เสมียนพนักงานทั่วไป เจ้าหน้าที่สำนักงาน แรงงานประมง และพนักงานขาย การให้คำปรึกษาอาชีพ เพื่อช่วยให้สามารถเลือกเป้าหมายอาชีพ เส้นทางเดินสำหรับอาชีพ สามารถทำการวางแผนอาชีพและพัฒนาอาชีพของตนเองได้อย่างเหมาะสม ควรจะมีโครงการให้คำปรึกษาอาชีพแก่ผู้สูงอายุด้วย ดังนั้น การพัฒนาอาชีพของกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี เป็นต้นไป ควรเน้นการให้ ความสำคัญเกี่ยวกับการให้ความรู้ ให้คำปรึกษารวมถึงการพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ให้กับผู้สูงอายุ เพื่อนำไปเป็นแนวทางพัฒนาอาชีพ และตอบสนองความต้องการของตลาดในยุคปัจจุบัน จังหวัดชัยภูมิมีประชากรผู้สูงอายุในปีพ.ศ. 2562 จำนวน 203,237 คน โดยตำบลนาเสียวมีจำนวนผู้สูงอายุทั้งเพศชายและหญิงรวม 1,902 คน ดังนั้นผู้ทางวิจัยเล็งเห็นถึงปัญหาสุขภาพจิตใจ และสังคมของผู้สูงอายุ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ขึ้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับกลุ่มผู้สูงอายุโดยจะเข้าไปส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในชุมชนตำบลนาเสียว มีกิจกรรมร่วมกัน และสามารถสร้างรายได้ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุในตำบลนาเสียวสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้รับรู้และเข้าใจถึงสภาพปัญหาเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ และสามารถนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้ดีขึ้น

3.2 ได้ทราบปัจจัยที่ส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ และสามารถนำปัจจัยต่าง ๆ ไปพัฒนาต่อยอดเกี่ยวกับผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 ได้รู้และได้วิธีหรือแนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ในการแก้ไขปัญหาอย่างถูกต้อง

3.4 ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อเสนอต่อผู้บริหารระดับสูงในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยวิจัยเชิงผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน อสม. อบต. ประธานผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 362 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน อสม. อบต. ประธานผู้สูงอายุที่เลือกแบบเจาะจง จำนวน 362 คน เป็นการสุ่มตัวอย่างจากประชากรที่มีความแตกต่างกันระหว่างหน่วยสุ่มที่สามารถจำแนกออกเป็นชั้นภูมิ เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วน ครอบคลุม และค้นหาจำนวนตัวอย่างตามสูตรทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน อสม. อบต. ประธานผู้สูงอายุที่เลือกแบบเจาะจง จำนวน 362 คน (กัลยา วาณิชยบัญชา, 2560) ประชากรกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมืองจังหวัดชัยภูมิ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมืองจังหวัดชัยภูมิ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง พิจารณาคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สามารถให้ข้อมูลองค์ความรู้ ความเป็นมา สภาพปัจจุบันและแนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมืองจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 10 คน ในเขตตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการศึกษาวิจัย คือ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยการศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการศึกษาตามกรอบแนวคิดของตัวแปรต้นและตัวแปรตามของแนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ในพื้นที่มีลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ เป็นมาตรานามบัญญัติ และเรียงลำดับ ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับสภาพปัญหาเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งมี 5 ระดับ ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมือง

จังหวัดชัยภูมิ มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งมี 5 ระดับ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเครื่องมือในการศึกษาวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ที่สร้างขึ้นโดยการศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการศึกษาตามกรอบแนวคิดของตัวแปรตามของแนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมืองจังหวัดชัยภูมิ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวแนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมืองจังหวัดชัยภูมิ เป็นคำถามประเภทสัมภาษณ์เชิงลึกในภาคสนาม การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่ตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ หลังจากนั้นรวบรวมแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยประสานงาน เพื่อขออนุญาตกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทางโทรศัพท์ แล้วเดินทางไปตามวันเวลาที่นัดหมาย ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยแนะนำตนเอง สร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้วิจัยกับผู้ถูกสัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ แล้วดำเนินการสัมภาษณ์พูดคุยอย่างเป็นกันเองตามแนวทางการสัมภาษณ์ที่วางไว้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงทัศนะของตนเองอย่างเต็มที่ โดยแยกเป็น 2 กลุ่มๆ ละ 5 คน รวมจำนวน 10 คน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและข้อเท็จจริง ที่จะนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ในลำดับต่อไป การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ หลังจากผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาลงรหัสเพื่อวิเคราะห์ ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ หลังจากผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยคัดเลือก และจำแนกข้อมูล จัดระเบียบข้อมูลให้เป็นระบบ จัดทำบรรณานุกรมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำข้อมูลไปเขียนเป็นรายงานตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยต่อไป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ในการวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้ ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1. การวิเคราะห์ข้อมูล วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพปัญหาทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ และร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางใช้สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประกอบการอภิปรายผล 2. การวิเคราะห์ข้อมูล วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยที่ส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณโดยใช้ ประกอบการอภิปรายผล 3. การวิเคราะห์ข้อมูล วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยคัดเลือก และจำแนกข้อมูล จัดระเบียบข้อมูล ให้เป็นระบบ จัดทำบรรณานุกรมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำข้อมูลไปเขียนเป็น รายงานตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ 1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยคัดเลือก และจำแนกข้อมูล

จัดระเบียบข้อมูลให้เป็นระบบ จัดทำบรรณานุกรมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำข้อมูลไปเขียนเป็น รายงานตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย 2) การวิเคราะห์ เอกสาร หนังสือ ตำรา โดยการทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาเป็นกรอบแนวคิด ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยใช้การสรุปความ การตีความ และนำเสนอ ข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

5. ผลการวิจัย

5.1 สภาพปัญหาทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ (โดยรวม) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.99$, S.D.= .34) พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า หน่วยงานท้องถิ่น ($\bar{X}=3.17$, S.D.= .46) ผู้นำชุมชน ($\bar{X}=2.96$, S.D.= .43) และภาคีเครือข่าย ($\bar{X}=2.83$, S.D.= .66) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัญหาทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โดยรวม

ตัวแปร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับสภาพปัญหา
ภาคีเครือข่าย	2.83	.66	ปานกลาง
ภาวะผู้นำชุมชน	2.96	.43	ปานกลาง
หน่วยงานท้องถิ่น	3.17	.46	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	2.99	.34	ปานกลาง

5.2 ปัจจัยที่ส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียวอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ (โดยรวม) พบว่า ปัจจัยด้านความสนใจในการประกอบอาชีพ (X_2) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพ (X_1) และปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนการประกอบอาชีพ (X_4) มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .322 .249 และ .074 ตามลำดับ มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน (β) .281 .186 และ .088 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตัวแปรพยากรณ์ของการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ถดถอยพหุคูณตามลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียวอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โดยรวม

ลำดับตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือก	B	S.E.	Beta	t	P-value	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
ค่าคงที่	2.073	.376	.472	5.517	.000	.562	2.467

ลำดับตัวแปรที่ได้รับ การคัดเลือก	B	S.E.	Beta	t	P- value	Collinearity Statistics	
						Tolera nce	VIF
ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ในการประกอบอาชีพ (X ₁)	.249	.101	.186	2.461	.014*	.420	2.381
ปัจจัยด้านความสนใจใน การประกอบอาชีพ(X ₂)	.322	.081	.281	3.989	.000*	.485	2.062
ปัจจัยด้านการรวมตัว เป็นเครือข่ายการ ประกอบอาชีพ(X ₃)	.070	.079	.047	.889	.374	.847	1.180
ปัจจัยด้านการได้รับการ สนับสนุนการประกอบ อาชีพ(X ₄)	.074	.042	.088	1.776	.027*	.970	1.031
ปัจจัยด้านการส่งเสริม การประกอบอาชีพ(X ₅)	-.099	.075	-.102	-1.328	.185	.405	2.467
SE _{est} = ±.64780							
R = 284; R ² = .081 ; Adj. R ² = .064 ; F = 4.788 ; p-value = 0.01							

5.3 ผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า 1) ควรมีหลักการสำคัญระบบปัญหาทางเศรษฐกิจ 2) การสร้างงานให้กับผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน 3) จัดงบประมาณในการดำเนินงาน 4) ภาครัฐเครือข่ายควรมีการส่งเสริมงบประมาณสำหรับสนับสนุนจัดกิจกรรมการส่งเสริม 5) แก้ไขปัญหาและส่งเสริมอาชีพมีการบริหารจัดการระบบลงทะเบียนผู้สูงอายุมีการรับฟังความคิดเห็นและนำผลไปปรับปรุงและพัฒนา 6) ผู้นำชุมชนมีความกระตือรือร้นในปัญหาทางเศรษฐกิจและเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของผู้สูงอายุ 7) มีการณรงค์ปัญหา สร้างความเชื่อมั่นของการแก้ไขปัญหา 8) มีแนวทางของการพัฒนาปัญหาทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ 9) สนับสนุนและส่งเสริมผู้สูงอายุให้มีการแก้ไขสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรม 10) มีการจัดทำโครงการต่าง ๆ ตามที่ได้มีนโยบายเกี่ยวกับการแก้ไขสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุทุกปี และ 11) ภาครัฐส่งเสริมงบประมาณผ่านหน่วยงานท้องถิ่นในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจผู้สูงอายุเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 สภาพปัญหาทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า หน่วยงานท้องถิ่น ภาวะผู้นำชุมชนดี และภาคีเครือข่าย ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าหน่วยงานท้องถิ่น ภาวะผู้นำ

ชุมชน และภาคีเครือข่ายยังขาดการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุยังไม่ได้รับการแก้ไขเท่าที่ควรจะเป็น ทั้งยังไม่แก้ไขปัญหาที่ไม่ตรงจุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนพล กนต์สีโล (เรือนเพ็ชร) (2561) ได้ศึกษาเรื่องการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่า ระดับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

6.2 ปัจจัยที่ส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียวอำเภอมืองจังหวัดชัยภูมิ (โดยรวม) พบว่า ปัจจัยด้านความสนใจในการประกอบอาชีพ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพ และปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนการประกอบอาชีพ มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์ในคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .322 .249 และ .074 ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจัยด้านความสนใจในการประกอบอาชีพ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพ และปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนการประกอบอาชีพ มีอิทธิพลที่ส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฤทธิชัย ขาแสน (2564) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยแรงสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผลการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร มีอิทธิพลสูงสุด ($\beta = .279$) รองลงมาคือ การสนับสนุนด้านอารมณ์ ($\beta = .188$) และน้อยที่สุด คือ การสนับสนุนด้านแรงงาน สิ่งของเงินทองและบริการ ($\beta = .172$) มีค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ = .696 อธิบายได้ว่า ปัจจัยแรงสนับสนุนทางสังคมทำนายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ได้ร้อยละ 69.60 (Adjusted $R^2 = .696$)

6.3 ผลการศึกษาแนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอมืองจังหวัดชัยภูมิ พบว่า 1) หน่วยงานอื่น ๆ ควรมีหลักการสำคัญระบบปัญหาทางเศรษฐกิจ 2) การสร้างงานให้กับผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน 3) จัดงบประมาณในการดำเนินงาน 4) ภาคีเครือข่ายควรมีการส่งเสริมงบประมาณสำหรับสนับสนุนจัดกิจกรรมการส่งเสริม 5) แก้ไขปัญหาและส่งเสริมอาชีพมีการบริหารจัดการระบบลงทะเบียนผู้สูงอายุมีการรับฟังความคิดเห็นและนำไปปรับปรุงและพัฒนา 6) ผู้นำชุมชนมีความกระตือรือร้นในปัญหาทางเศรษฐกิจและเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของผู้สูงอายุ 7) มีการรณรงค์ปัญหา สร้างความเชื่อมั่นของการแก้ไขปัญหา 8) มีแนวทางของการพัฒนาปัญหาทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ 9) สนับสนุนและส่งเสริมผู้สูงอายุให้มีการแก้ไขสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรม 10) มีการจัดทำโครงการต่าง ๆ ตามที่ได้มีนโยบายเกี่ยวกับการแก้ไขสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุทุกปี และ 11) รัฐควรส่งเสริมงบประมาณผ่านหน่วยงานท้องถิ่นในการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจผู้สูงอายุเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พายุ นาวาคู (2564) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาอาชีพสำหรับผู้สูงอายุของบ้านหนองบ่อ ตำบลหนองบ่อ อำเภอมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบ แนวทางในการพัฒนาอาชีพสำหรับผู้สูงอายุเริ่มจากการตระหนักว่า ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีคุณค่าของชุมชน หากผู้สูงอายุสามารถมีรายได้เป็นของตนเองที่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพของตนเอง

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้ 1) มีหลักการสำคัญของระบบปัญหาทางเศรษฐกิจ 2) การสร้างงานอย่างยั่งยืน 3) จัดงบประมาณ 4) มีการส่งเสริมกองทุน 5) แก้ไขปัญหาและส่งเสริมอาชีพ มีความกระตือรือร้นเอาใจใส่ 7) มีการสร้างความ 8) มีแนวทางของการพัฒนา 9) มีการสนับสนุนและส่งเสริม 10) มีการจัดทำโครงการ และ 11) รัฐส่งเสริมงบประมาณ

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ภาครัฐเครือข่าย ควรมีการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุควรมีการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุและภาครัฐเครือข่าย หรือหน่วยงานของรัฐที่ใกล้ชิดประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

8.1.2 ผู้นำชุมชน ควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุไปปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมในการประเมินนโยบายการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ให้ความสำคัญประสานงานแก่ทุกฝ่าย ให้ความสำคัญในสิทธิหลาย ๆ ด้าน

8.1.3 หน่วยงานท้องถิ่น ควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ มีแผนในการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุอย่างชัดเจน ซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติหน้าที่ได้ตามความเหมาะสม และสามารถนำนโยบายการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุไปปฏิบัติเป็นรูปร่างตามความต้องการของผู้สูงอายุอย่างมีประสิทธิภาพ

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในการปฏิบัติหน้าที่มีแผนแม่บทอย่างชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษรโดยนำไปใช้ และสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติต่อหน้าที่เป็นรูปธรรมได้เกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ

8.2.2 ควรให้บุคลากร หรือเจ้าหน้าที่ในองค์กรภาครัฐได้มีส่วนในการปฏิบัติหน้าที่ โดยยึดหลักความเอาใจใส่ ติดตามในการทำงานร่วมกัน การปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ และพัฒนาบุคลากร ภาครัฐให้สามารถใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ในการปฏิบัติหน้าที่มีประสิทธิภาพ มารณรงค์เกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ

8.2.3 ควรมีการรับฟังความคิดเห็นของชุมชนเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง เพื่อได้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริงของผู้สูงอายุ มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ในการแก้ไขปัญหาตลอดจนการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในการร่วมกันแก้ไขปัญหา

8.2.4 ในการทำงานเกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุต้องรวมพลังสร้างจิตอาสาใจเป็นหนึ่งเดียว เพื่อให้ผู้สูงอายุ ได้รับการบริการอย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุม ทัวถึง เท่าเทียม และช่วยกันรวมพลังพัฒนาแนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ โดยใช้เวทีวิชาการ การจัดนิทรรศการ การสาธิตการปฏิบัติการ เป็นตัวเชื่อมโยงและพัฒนากการทำงาน

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ โดยเปลี่ยนขนาดพื้นที่ในการศึกษาวิจัยให้กว้างและขนาดใหญ่ขึ้น เช่นระดับทุกภาคของประเทศไทย หรือเป็นองค์กรปกครองหรือศูนย์งานอื่นๆ

8.3.2 ควรศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์หลังจากมีการนำแนวทางการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิให้มีประสิทธิภาพ

9. เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา.(2560). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Window. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด สามลดา.
- จีราพร ทองดี และคณะ. (2557). ภาวะสุขภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข. 22(3). 88-99.
- บรรลุ ศิริพานิช. (2550). คู่มือผู้สูงอายุ: ฉบับเตรียมตัวก่อนสูงอายุ (เตรียมตัวก่อนเกษียณการงาน). กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน.
- พระชนพล กนต์สีโล (เรื่อนเพ็ชร). (2561). การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลเทพกระษัตรี อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พายุ นาวาคุระ. (2564). แนวทางการพัฒนาอาชีพสำหรับผู้สูงอายุของบ้านหนองบ่อตำบลหนองบ่อ อำเภอเมืองอุบลราชธานีจังหวัดอุบลราชธานี. มนุษยสังคมสาร (มสส.). 19(3). 21-41.
- ภัทร งามล. (2554). ความสุขในชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนเมือง: กรณีศึกษาชุมชนวัดไชยทิศเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฤทธิชัย ชาแสน. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่อำเภอพรหมานิคม จังหวัดสกลนคร. หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วิพรรณ ประจวบเหมาะ. (2556). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ.2555. นนทบุรี : เอสเอส พลัส มีเดีย จำกัด.
- อรรวรรณ แผนคง. (2553). การพยาบาลผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร : ธนาเพลส จำกัด.
- Cronbach, L.J. (1951). Coefficient Alpha and the Internal Structure of Tests. *Psychometrika*. 16. 297–334.
- Rovinelli, R. J. and Hambleton, R. K. (1977). On the Use Content Specialist in the Assessment of Criterion Reference Test Item Validity. *Tijdschrift voor Onderwijsresearch*. 2(2). 49–60.
- Yamane, Taro. (1973). *Statistics an introductory analysis*. New York : Harper & Row.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความเอาใจใส่ในงานการให้คำปรึกษาและมีเมตตา
ยิ่งของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมปอง สุวรรณภุมมา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิตีรัตน์ เหล่าคมพุดาจารย์
ที่ปรึกษาหลัก และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐดนัย แก้วโพนงาม ที่ปรึกษาร่วม ซึ่งได้กรุณาให้
คำแนะนำตรวจแก้ข้อบกพร่องต่างๆ ให้สมบูรณ์ที่สุด และได้ช่วยแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนที่บกพร่องให้มี
ความสมบูรณ์ ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งในความเมตตากรุณาของอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง ขอขอบคุณมา ณ
โอกาสนี้ด้วย

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3*
SCHOOL ADMINISTRATORS' COMPETENCY AFFECTING EFFICIENCY OF SCHOOLS
UNDER ROI ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

เนวิน โคตคำ¹, ยูวธิดา ชาปัญญา²
Nawin Khotkham¹, Yuwathida Chapanya²
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด^{1,2}
Roi Et Rajabhat University, Thailand.^{1,2}
Email : dave1993nawin@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 2) ศึกษาประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 และ 4) ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 จำนวน 318 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา เท่ากับ 0.986 และประสิทธิภาพของสถานศึกษา เท่ากับ 0.970 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิภาพของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพของสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูง ($r_{xy}=.847$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านความเชี่ยวชาญในการบริหาร (X_5) ด้านการสื่อสาร (X_2) ด้านการมีภาวะผู้นำ (X_4) และด้านการทำงานเป็นทีม (X_3) ร่วมกันพยากรณ์ความแปรปรวนของประสิทธิภาพ ได้ร้อยละ 78.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบและในรูปแบบคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$Y' = 1.279 + .838X_5 + .363X_2 + .233X_4 + .160X_3$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z'_y = .778Z_{X5} + .319Z_{X2} + .208Z_{X4} + .138Z_{X3}$$

คำสำคัญ : 1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา 2. ประสิทธิภาพของสถานศึกษา 3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the competency of school administrators under Roi Et Primary Educational Service Area Office 3; 2) study the efficiency of school administrators Roi Et Primary Educational Service Area Office 3; 3) study the relationship between the competence of school administrators and the effectiveness of schools Roi Et Primary Educational Service Area Office 3; and 4) explore the competency of school administrators that affect the effectiveness of schools under Roi Et Primary Educational Service Area Office 3. A sample group included 318 school administrators and teachers in public schools under Roi Et Primary Educational Service Area Office. A 5-level rating scale questionnaire was employed as a research instrument, with reliability of 0.986 for school administrators' competency and 0.970 for the effectiveness of schools. In addition, the statistics used were percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and stepwise multiple regression.

The research findings were as follows; 1. The level of overall competency of school administrators was at a high level. 2. The level of overall effectiveness of the schools was at a high level. 3. The competency of school administrators and the effectiveness of the schools were positively related at a high level ($r_{xy} = .847^{**}$), with statistical significance at the level of .01. 4. The competency of school administrators that affected schools' effectiveness was comprised of administrative expertise (X_5), teamwork (X_2), leadership (X_4), and communication (X_3), which together predicted as 78.20 percent of the variance in schools' effectiveness with statistical significance at the level of .01. The forecast equation can be written as follows:

Forecast equation in the form of raw scores

$$Y' = 1.279 + .838X_5 + .363X_2 + .233X_4 + .160X_3$$

Forecast equation in the form of standard points

$$Z'_y = .778Z_{X5} + .319Z_{X2} + .208Z_{X4} + .138Z_{X3}$$

Keywords : 1. School Administrators' Competency 2. Affecting Efficiency of Schools 3. Roi Et Primary Educational Service Area Office 3

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการสร้างคุณภาพคนในชาติ ซึ่งมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำในการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องใช้สมรรถนะเพื่อกำหนดทิศทางการทำงาน สร้างเป้าหมายสำคัญที่ชัดเจน พุ่งเทพลังกาย พลังความคิดอย่างเต็มกำลัง มีความเป็นผู้นำทางวิชาการสูง มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการจัดการองค์กร มอบหมายงานให้บุคลากรเหมาะสมกับศักยภาพสอดคล้องกับภาระงานและปริมาณงาน ใช้หลักการกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรม การพัฒนาบุคลากร การพัฒนาผู้เรียน การทำให้ครูรักในงานสอนและการจัดสรรสอนอย่างเป็นระบบ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ที่มิบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน ถึงแม้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับผู้เรียนในชั้นเรียนก็ตาม แต่ถ้าผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติตนสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และค่านิยมของสถานศึกษา มุ่งเน้นเป้าหมายความสำเร็จทางวิชาการของผู้เรียน มีความมุ่งมั่นและสื่อสารวิสัยทัศน์ให้คณะครูเข้าใจตรงกันว่าสถานศึกษามีเป้าหมายอย่างไร ส่งเสริมให้ครูคิดนอกกรอบ และแสวงหาแนวทางแก้ปัญหาจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิควิธีสอนที่แปลกใหม่ และกระตุ้นให้คณะครูมีความผูกพันกับเป้าหมายร่วม และร่วมกันแสวงหาวิธีการทำงานเพื่อไปสู่เป้าหมายร่วมกัน โดยแสดงความคาดหวังต่อผลการทำงานของครูในระดับสูง ตลอดจนการรู้จักและเข้าใจถึงความต้องการและให้ความช่วยเหลือครูแต่ละคนให้พัฒนาตน พัฒนางาน ก็จะทำให้ครูเข้าใจความมุ่งหมายในการจัดการศึกษา ทำให้ครูพึงพอใจและเกิดความผูกพันกับงาน วิชาชีพครู และผูกพันต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งจะทำให้ครูมีความมุ่งมั่นตั้งใจทำงานด้วยความเสียสละทุ่มเทเพื่อบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา ซึ่งก็คือ ความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน หรือประสิทธิผลของสถานศึกษา และหมายรวมถึงคุณภาพของผู้เรียนนั้นจะส่งผลต่อการพัฒนาในระดับประเทศ ให้ประเทศไทยสามารถเติบโตต่อไปทุกด้านได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา, 2555)

ประสิทธิผลของสถานศึกษา เป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความสำเร็จของสถานศึกษา ที่สามารถดำเนินงานด้านต่าง ๆ บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ โดยอาศัยสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ใชความรู ความสามารถและประสบการณ์ในการบริหาร เพื่อโนมน้าวให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานให้เกิดผลตามเป้าหมายที่วางไว้ (บุญตา ชาญขานี, 2552) ซึ่งในการบริหารเพื่อให้เกิดความสำเร็จและตรงตามเป้าหมาย ต้องอาศัยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสมรรถนะ เช่น ตามกรอบแนวคิดการกำหนดสมรรถนะ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเลขาธิการคุรุสภาระบุว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่มีอุดมการณ์และมีแนวทางการพัฒนา เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีพฤติกรรมภาวะผู้นำ มีการนิเทศและพัฒนาครู เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ สามารถบริหารความเสี่ยงและความขัดแย้ง มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน สามารถกำหนดนโยบาย แผนกลยุทธ์ นำไปสู่การปฏิบัติให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา เลือกใช้ทฤษฎีหลักการและกระบวนการบริหารให้สอดคล้องกับบริบทและภูมิสังคม สามารถบริหารวิชาการ บริหารแหล่งเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ สามารถพัฒนาหลักสูตรและบริหารการจัดการเรียนการสอนในแนวทางใหม่ได้ สามารถปฏิบัติการประเมินและปรับปรุงการบริหารหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ บริหารจัดการให้เกิดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การดูแลช่วยเหลือผู้เรียน สามารถ

ส่งเสริมวินัย คุณธรรม จริยธรรม และความสามัคคีในหมู่คณะ บริหารกิจกรรมเสริมหลักสูตรและ กิจกรรมนักเรียนเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้รู้จักการจัดการและคิดเป็น บริหารจัดการให้เกิดการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน ตลอดจนจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาเพื่อรองรับ การประเมินภายนอก นำผลการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้เพื่อพัฒนาสถานศึกษาต่อไป (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2556)

เมื่อผู้บริหารสถานศึกษาเป็นตัวจักรสำคัญที่ทำให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษามี ประสิทธิภาพ ตลอดจนเป็นผู้ดำเนินการบริหารด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและแผนการศึกษาของชาติ เป็นผู้รับนโยบายโดยตรง นำนโยบายจาก กระทรวงศึกษาธิการไปปฏิบัติ และผู้บริหารเป็นผู้มีบทบาทสำคัญและมีส่วนรับผิดชอบอย่างใกล้ชิด ต่อการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ รวมถึงบริหารสถานศึกษาให้มีความก้าวหน้าและบรรลุ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ถ้าผู้บริหารมีน้ำใจ การบริหารย่อมสำเร็จ ส่วนการที่จะให้บุคลากรหรือ เพื่อนร่วมงานร่วมมือกันทำงานได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับ การแสดงบทบาทการเป็นผู้นำของผู้บริหาร ผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้ความสามารถ หรือสมรรถนะให้เหมาะสมกับตำแหน่งเพื่อให้บุคลากรใน สถานศึกษาเกิดความศรัทธาและยอมรับในการบริหาร (สุกัญญา รัตมิตรรณโชติ, 2548)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 เป็นหน่วยงานภาครัฐ สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดให้มีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน กำกับติดตาม การบริหารจัดการการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 กระจาย อำนาจการบริหารจัดการศึกษาออกเป็นกลุ่มโรงเรียนโดยใช้ชื่อว่า “กลุ่มพัฒนาคุณภาพการศึกษา” จำนวน 17 กลุ่ม แยกเป็น โรงเรียนหลัก จำนวน 208 โรงเรียน, โรงเรียนสาขา จำนวน 5 โรงเรียน รวมโรงเรียนทั้งสิ้น 213 โรงเรียน ในเขต 5 อำเภอของจังหวัดร้อยเอ็ด คือ อำเภอโพนทอง อำเภอเสล ภูมิ อำเภอหนองพอก อำเภอโพธิ์ชัย และอำเภอเมยวดี โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ ในการสร้าง สถานศึกษาในสังกัด ให้เป็นสถานศึกษาคุณภาพ คุณธรรม สร้างคนดี และมีความสุข มีการกำหนด พันธกิจในการพัฒนาสถานศึกษา หน่วยงานในสังกัด ให้มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาตามยุทธศาสตร์ชาติและ นโยบายสำคัญ อันจะส่งผลให้สถานศึกษาในท้องถิ่นระดับอำเภอได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพและ มาตรฐานตามบริบท (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3, 2566)

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา นั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง กับการบริหารงานของสถานศึกษา รวมถึงเป็นส่วนสำคัญในการรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงของกระแส การพัฒนาในปัจจุบัน อีกทั้งผู้วิจัยในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของบุคลากรในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ได้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษานั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนา สถานศึกษา การที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะบริหารจัดการให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพ ต้องอาศัย สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในหลาย ๆ ด้าน มากน้อยเพียงใด และสมรรถนะของผู้บริหาร สถานศึกษามีความสัมพันธ์กันอย่างไรกับประสิทธิภาพของสถานศึกษา ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ที่จะศึกษาถึงสมรรถนะของผู้บริหารที่สถานศึกษาส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะ ของผู้บริหารสถานศึกษาและคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

2.2 เพื่อศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

2.4 เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

3. สมมติฐานการวิจัย

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการสื่อสาร ด้านการมีภาวะผู้นำ และด้านความเชี่ยวชาญในงานการบริหาร อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

4. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

4.1 เป็นสารสนเทศให้ผู้บริหารสถานศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ซึ่งสารสนเทศดังกล่าว สามารถนำไปวางแผนการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านที่ยังเป็นจุดอ่อนให้กับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อพัฒนาต่อไป

4.2 เป็นสารสนเทศให้ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษาได้ทราบระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ซึ่งสารสนเทศดังกล่าวสามารถนำไปปรับปรุงประสิทธิผลของสถานศึกษา ด้านที่ยังเป็นจุดอ่อน เพื่อพัฒนาประสิทธิผลของสถานศึกษาต่อไป

4.3 เป็นสารสนเทศให้ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษาได้ทราบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านใด ที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถนำไปปรับปรุงสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิผลของสถานศึกษาที่ดีขึ้นต่อไป

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยผู้วิจัยมีวิธีการวิจัยดังต่อไปนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 จำนวน 1,794 คน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 211 คน และครู 1,583 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 จำนวน 318 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 38 คน และครู จำนวน 280 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น

อย่างเป็นสัดส่วน (Stratified Sampling) ตามขนาดสถานศึกษา การเลือกกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับสลาก จนครบ 318 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับเพศ ตำแหน่ง และขนาดสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของ Likert's Scale เกณฑ์การให้คะแนนมี 5 ระดับ ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของ Likert's Scale เกณฑ์การให้คะแนนมี 5 ระดับ

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) ขออนุญาตเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ถึงโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2) ติดต่อประสานงานกับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับครูด้วยตนเอง เพื่อชี้แจงรายละเอียดและความมุ่งหมายของการวิจัย ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามและสามารถเก็บคืนได้ทั้งหมด 318 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 3) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ก่อนนำไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 1) สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพแบบสอบถาม ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและนิยามศัพท์เฉพาะ (Index of Congruence: IOC) และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามตอนที่ 2 และ 3 โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) 2) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 3) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และ การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression)

6. ผลการวิจัย

6.1 สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.37 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.44 โดยด้านความเชี่ยวชาญในงานการบริหาร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการมีภาวะผู้นำ ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านการสื่อสาร ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้าน

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับสมรรถนะ
1. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	4.40	0.46	มาก
2. ด้านการทำงานเป็นทีม	4.34	0.53	มาก

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับสมรรถนะ
3. ด้านการสื่อสาร	4.29	0.51	มาก
4. ด้านการมีภาวะผู้นำ	4.39	0.47	มาก
5. ด้านความเชี่ยวชาญในงานการบริหาร	4.41	0.49	มาก
โดยรวม	4.37	0.44	มาก

6.2 ประสิทธิภาพของสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.39 ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา ด้านความพึงพอใจในการทำงาน ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ประสิทธิภาพของสถานศึกษาโดยรวมและรายด้าน

ประสิทธิภาพของสถานศึกษา (Y)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง	4.28	0.40	มาก
2. ความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก	4.25	0.39	มาก
3. ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา	4.35	0.47	มาก
4. ความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา	4.43	0.54	มาก
5. ความพึงพอใจในการทำงาน	4.30	0.49	มาก
6. ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับสถานศึกษา	4.45	0.50	มาก
โดยรวม	4.34	0.39	มาก

6.3 สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพของสถานศึกษาความสัมพันธ์กันทางบวก อยู่ในระดับสูงมาก ($r_{xy}=0.839$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา แต่ละด้านกับประสิทธิภาพของสถานศึกษา พบว่า ทุกด้านมีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูง ($r_{xy}=0.662-0.796$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	Y	ระดับความสัมพันธ์
X ₁	1.000	-	-	-	-	.662**	สูง
X ₂	.677**	1.000	-	-	-	.796**	สูง
X ₃	.737**	.705**	1.000	-	-	.666**	สูง
X ₄	.640**	.711**	.736**	1.000	-	.770**	สูง
X ₅	.682**	.778**	.785**	.720**	1.000	.839**	สูงมาก
X	-	-	-	-	-	.847**	สูงมาก

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6.4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณโดยการคัดเลือกตัวแปรเพื่อพิจารณาโดยใช้วิธีแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R^2) ความเชี่ยวชาญในการบริหาร (X_5) ตัวแปรพยากรณ์สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีอำนาจในการพยากรณ์ ร้อยละ 70.20 เมื่อเพิ่มองค์ประกอบการศึกษา (X_2) เข้าไปจะสามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ได้ร้อยละ 75.40 เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 5.20 เมื่อเพิ่มองค์ประกอบที่มีภาวะผู้นำ (X_4) เข้าไปจะสามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 ได้ ร้อยละ 77.40 เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 2.00 และเมื่อเพิ่มองค์ประกอบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (X_3) เข้าไปจะสามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 3 ได้ร้อยละ 78.20 เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 0.80 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน เพื่อค้นหาตัวแปรที่สามารถพยากรณ์
ประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

โมเดล	ตัวแปรพยากรณ์	R	R^2	F	P
1	X ₅	.703	.702	745.980	<.001**
2	X ₅ X ₂	.755	.754	66.644	<.001**
3	X ₅ X ₂ X ₄	.776	.774	29.340	<.001**
4	X ₅ X ₂ X ₄ X ₃	.784	.782	12.143	<.001**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6.5 การวิเคราะห์สมการการถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ คือ ความเชี่ยวชาญในการบริหาร(X_5), การทำงานเป็นทีม(X_2), การมีภาวะผู้นำ(X_4) และ

การสื่อสาร(X_3) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ .838, .363, .233 และ -.160 ตามลำดับ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3

ตัวแปรพยากรณ์	ประสิทธิผลของสถานศึกษา				
	β	SE _b	b	t	p-value
1. X_5	.778	.029	.838	27.313	<.001**
2. X_2	.319	.039	.363	8.164	<.001**
3. X_4	.208	.038	.233	5.417	<.001**
4. X_3	.138	.039	.160	3.485	<.001**
R = .784		R ² = .782	a = 1.279		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ความเชี่ยวชาญในการบริหาร X_5 , การทำงานเป็นทีม X_2 , การมีภาวะผู้นำ X_4 และ การสื่อสาร X_3 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ .838, .363, .233 และ .160 ตามลำดับ โดยองค์ประกอบทั้ง 4 ร่วมกันพยากรณ์ความแปรปรวนของประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 ได้ร้อยละ 78.20 เขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = 1.279 + .838X_5 + .363X_2 + .233X_4 + .160X_3$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z'_y = .778Z_{X_5} + .319Z_{X_2} + .208Z_{X_4} + .138Z_{X_3}$$

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 มีประเด็นที่สำคัญสามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

7.1 ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 มีสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายและจุดเน้นในการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรให้มีสมรรถนะสอดคล้องและเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกอนาคต สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ร้อยเอ็ด เขต 3 จึงได้ขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติโดยให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้เข้ารับการอบรมเพื่อการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ตลอดจนมีการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง และประเมินผล เพื่อให้ผู้บริหารมีความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญในงานการบริหารและแรงจูงใจในการทำงาน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จ ตามวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ สลธิพงศ์ นกแอนหมาน (2559) ได้ให้แนวคิดที่ว่าสมรรถนะ คือ ความรู้ ความชำนาญ ความสามารถหรือคุณลักษณะของผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ที่อยู่ภายใต้ผลการปฏิบัติงานที่ประสบความสำเร็จคุณลักษณะเหล่านี้ได้แก่ ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะเฉพาะ มโนทัศน์ในตนเอง และแรงจูงใจในการทำงาน ผสมผสานกันจนทำให้บุคคลเหล่านั้นแสดงออกมาเป็นการกระทำหรือพฤติกรรมที่ส่งผลให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จ ตามวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ขององค์กร ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บรรลุ ชื่นน้ำพอง (2555) ได้ศึกษา สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปาริฉัตร ช่อชิต (2559) ได้ศึกษา สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 8 ผลการวิจัยพบว่าสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 8 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

7.2 สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 มีประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 มีการบริหารจัดการอย่างมีระบบ เพื่อให้ก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงและตอบโต้ภัยกับการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไข พ.ศ. 2545 หมวด 6 มาตรา 48 (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542) ที่กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีการระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รังสรรค์ อวนวิจิตร (2554) ได้ศึกษา รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ยุวดี ประทุม (2558) ได้ศึกษา ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลโรงเรียนโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

7.3 ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 จากผลการวิจัย พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 มีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสมรรถนะการมุ่งผลสัมฤทธิ์ มีกระบวนการบริหารสมาชิกของทีมงาน ให้ความร่วมมือช่วยเหลือ สนับสนุน มีการสื่อสารภายในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการมีภาวะผู้นำ และมีความเชี่ยวชาญในงานการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา จะส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีทักษะในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจในการทำงานได้อย่างสร้างสรรค์ หรือหมายถึง ความสำเร็จของสถานศึกษาที่สามารถทำหน้าที่ให้ บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยใช้ความสามารถและประสบการณ์ของผู้บริหารในการดำเนินงาน เพื่อ โน้มน้าวให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานให้เกิดผลตามเป้าหมายที่ตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิลปกรรม จันทไชย (2553) ได้ศึกษา สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนและประสิทธิผลการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จงกล วิเศษขลา (2554) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนโดยรวม มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

7.4 สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 ในครั้งนี้ ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความเชี่ยวชาญในงานการบริหาร ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการมีภาวะผู้นำ และด้านการสื่อสาร เป็นปัจจัยที่สำคัญและส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษา จะเกิดประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 มีความไวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การพัฒนาสถานศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ทั้งการขับเคลื่อนตามนโยบายของรัฐและการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา ซึ่งจะส่งผลให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ด้วยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 และผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการบริหาร สามารถนำทักษะความเชี่ยวชาญในงานการบริหารมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ภายในองค์กร สามารถแสดงบทบาทการเป็นผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างเหมาะสม สามารถกำหนดและสื่อสารสร้างความเข้าใจทิศทางการทำงานอย่างชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดของ เกื้อจิตร ชีระกาญจน์ (2555) กล่าวว่า สมรรถนะ เป็นเครื่องมือช่วยในการแปลงวิสัยทัศน์พันธกิจ เป้าประสงค์ วัฒนธรรมองค์กร และยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ขององค์กร มาสู่กระบวนการบริหารทรัพยากรบุคคลเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความสามารถของบุคลากรในองค์กรอย่างมีระบบ และต่อเนื่องและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์พันธกิจ เป้าประสงค์วัฒนธรรมขององค์กรเป็นมาตรฐานการแสดงผลพฤติกรรมที่ดีในการทำงานของบุคลากร ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการวัดและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8. องค์ความรู้ใหม่

9. ข้อเสนอแนะ

9.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

9.1.1 สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก แต่ด้านการทำงานเป็นทีมและการสื่อสารอยู่ในระดับต่ำกว่าด้านอื่น แต่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของ

สถานศึกษา ดังนั้น สำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้พัฒนาสมรรถนะ ทักษะและคุณลักษณะเฉพาะบุคคลด้านการทำงานเป็นทีมและด้านการสื่อสาร อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

9.2.1 ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 3 พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก แต่ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวกมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาควรดำเนินการทั้งการบริหารและจัดกิจกรรมเสริมสร้างระเบียบวินัยที่ดี การรู้จักพัฒนาตนเอง และเกิดเจตคติที่ดีต่อการศึกษาลาเรียนโดยเน้น Active Learning

9.2.2 สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา ส่งผลประสิทธิภาพของสถานศึกษา ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเชี่ยวชาญในงานการบริหาร ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการมีภาวะผู้นำ และด้านการสื่อสารให้เกิดขึ้น รวมถึงมีการนิเทศกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อบรรลุตามเป้าหมายหรือประสิทธิภาพของสถานศึกษาอย่างเต็มความรู้ความสามารถ

9.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

9.3.1 ควรทำวิจัยเชิงปฏิบัติการการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเชี่ยวชาญในงานการบริหาร ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการมีภาวะผู้นำ และด้านการสื่อสาร

9.3.2 ควรทำวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเชี่ยวชาญในงานการบริหาร เนื่องจากเป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา มากที่สุด

9.3.3 ควรทำวิจัยรูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการทำงานเป็นทีมและด้านการสื่อสาร เนื่องจากเป็นสมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในสมรรถนะทั้ง 5 สมรรถนะ แต่เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา

9.3.4 ควรทำวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างทัศนคติเชิงบวกของนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 เนื่องจากเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

10. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พรอมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กองการรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). (ร่าง) กรอบทิศทางแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2576. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- เกื้อจิตร ชีระกาญจน์. (2555). การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- จกมล วิเศษขลา. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนครพนม.
- บรรลุ ชื่นน้ำพอง. (2555). สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- บุญตา ชาญขำนิ. (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของแกน เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ปาริฉัตร ช่อชิต. (2559). สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ยุวดี ประทุม. (2558). ปัจจัยการบริหารที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รังสรรค์ อ้วนวิจิตร. (2554). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก. วารสารศิลปการศึกษาศาสตรวิจัย. 3(1). 217.
- ศิลปกรณ์ จันทไชย. (2553). สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 2(4). 124-135.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3. (2566). รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประเมินคุณภาพผู้เรียน ปการศึกษา 2565. ร้อยเอ็ด : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2556). ประกาศคณะกรรมการคุรุสภา สมรรถนะและประสบการณ์วิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์ ตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ. กรุงเทพมหานคร : กรมการศึกษาดูงาน.
- สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา. (2555). รายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2552-2553. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สิทธิพงศ์ นกแอนหมาน. (2559). สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สุกัญญา รัต มีธรรมโชติ. (2548). แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วย Competency. กรุงเทพมหานคร : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์จำกัด (มหาชน).

11. คำขอบคุณ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความรู้ความกรุณา พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ ตลอดจนให้ความรู้ คำแนะนำและคำปรึกษาอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวธิดา ชำปัญญา คณบดีคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหาและความเที่ยงตรงของเครื่องมือ และขอขอบคุณสำหรับการสนับสนุนและเป็นกำลังใจจากบิดา มารดา รวมถึงเพื่อนสาขา การบริหารการศึกษา รุ่น 23 ตลอดจนทุกท่านที่เกี่ยวข้องซึ่งมิได้กล่าวนาม คุณประโยชน์และคุณค่าที่พึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา บุรพาคณาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านด้วยความเคารพอย่างสูง

**แนวทางการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาคณะครุศาสตร์
และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ***
**GUIDELINES FOR DEVELOPING SELF-ESTEEM OF STUDENTS IN THE FACULTY OF
EDUCATION AND HUMAN DEVELOPMENT SISAKET RAJABHAT UNIVERSITY**

ชนมน สุขวงศ์¹

Chanamon Sookawong¹

คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ¹

Faculty of Education and Human Development, Sisaket Rajabhat University, Thailand.¹

Email : chanamonsookawong@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ 2) เสนอแนวทางการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำนวน 248 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองจำนวน 30 ข้อ โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.84 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษมีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองในระดับสูง เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่าด้านการยอมรับในความสามารถในแบบของตนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ด้านการรับรู้ในคุณความดีของตนเองและด้านการได้รับการยอมรับจากผู้อื่นตามลำดับ 2) แนวทางการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษา พบว่าได้แนวทางการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองจำนวน 2 แนวทาง ได้แก่ แนวทางที่ 1 พัฒนาโดยใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวในการพัฒนาการเห็นคุณค่าตนเองของนักศึกษาโดยใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริง ควบคู่กิจกรรมและแนวทางที่สองคือพัฒนาโดยใช้โปรแกรมอบรมการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง โดยเน้นกิจกรรมกลุ่มตามทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตน โดยรวมมีความเหมาะสมด้านความเป็นไปได้ของการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาอยู่ในระดับมากรองลงมาคือด้านการเลือกเนื้อหาทฤษฎีและความเหมาะสมด้านวัตถุประสงค์ตามลำดับ

คำสำคัญ : 1. แนวทางการพัฒนา 2. การเห็นคุณค่าในตนเอง 3. นักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) study the level of self-esteem of students in the Faculty of Education and Human Development Sisaket Rajabhat University 2) Proposes guidelines for developing self-esteem. This study was research with the sample group consisted of 248 subjects in the Faculty of Education and Human Development Sisaket Rajabhat University. The research instrument was the Self-esteem scale of 30 item test with a confidence value Reliability of questionnaire was 0.82. The data were analyzed by average and standard deviation.

The results of the research showed that the self-esteem of students in the Faculty of Education and Human Development at Sisaket Rajabhat University had a high level of self-esteem. When considering each aspect, it was found that the aspect of acceptance of one's abilities had the highest average, followed by the perception of one's own merits and the aspect of being accepted by others, respectively. Guidelines for developing students' self-esteem It was found that there were 2 approaches to developing self-esteem: Guideline 1 is developed using a teaching set of guidance activities to develop students' self-esteem. Using a group counseling program based on the theory of facing reality along with activities and Guideline 2 is to develop it using a training program to develop self-esteem emphasizing group activities according to the theory of self-efficacy. Overall, the suitability for the possibility of developing students' self-worth was at the highest level, followed by the selection of theory content and suitability for the purpose, respectively.

Keywords : 1. Guidelines for Developing 2. Self-esteem 3. Faculty of Education and Human Development students

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

การเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ทำให้สภาพสังคมไทยต้องปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาเพื่อเตรียมประเทศให้ประชาชนมีความพร้อมในการดำเนินชีวิตของคนในยุคปัจจุบันที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นก่อให้เกิดเป็นแรงกดดัน ความตึงเครียดมากยิ่งขึ้น บุคคลจึงต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการรับมือกับปัญหาและความท้าทายในหลายด้าน โดยมีการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ที่มุ่งพัฒนาให้คนไทยมีทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับโลกยุคใหม่ ทั้งทักษะในด้านความรู้ ทักษะทางพฤติกรรมและคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม การเร่งรัดการเตรียมพร้อมกำลังคนให้มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและเอื้อต่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ภาคการผลิตและบริการเป้าหมายที่มีศักยภาพและผลิตภาพสูงขึ้น รวมทั้งให้ความสำคัญกับการสร้างหลักประกันและความคุ้มครองทางสังคมที่สามารถส่งเสริมความมั่นคงในชีวิต อย่างไรก็ตามการ

พัฒนาคนของประเทศชาติให้มีคุณภาพในยุคปัจจุบันนี้จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านจิตใจ อารมณ์และสังคมให้มากยิ่งขึ้นควบคู่ไปกับด้านสติปัญญา ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดความสมดุลทั้งสติปัญญา อารมณ์และสังคมนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วน โดยเฉพาะการจัดเตรียมเยาวชนไทยให้สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมที่มีการแข่งขันสูงได้อย่างมีความสุข อย่างไรก็ตามการพัฒนาบุคลากรวัยเรียนเฉพาะด้านสติปัญญาเพียงอย่างเดียวอาจจะทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับบุคคลนั้นเนื่องจากระบบการศึกษาที่เน้นพัฒนาด้านสติปัญญาเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาในการปรับตัว การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ความขัดแย้ง การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นส่งผลกระทบต่อสุขภาพกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาบุคคลให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขทั้งในปัจจุบันและในอนาคต (จินตนา สรายุทธพิทักษ์, 2561) แต่อย่างไรก็ตามการที่จะให้ประชากรของประเทศมีคุณภาพตามที่กล่าวนั้นจะต้องมีการพัฒนาคุณภาพของประชากรโดยรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรในวัยเด็กและผู้ที่เป็นเยาวชนซึ่งนับว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญและมีคุณค่าอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศในภายภาคหน้า

ปัจจุบันสังคมไทยมีความคาดหวังในตัวเด็กและเยาวชนสูงในทุกๆด้านโดยเฉพาะความคาดหวังในด้านทักษะทางวิชาการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทำให้สังคมมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะในด้านความรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นหลัก ทำให้การพัฒนาทักษะทางด้านอารมณ์ สังคมและบุคลิกภาพของเด็กจึงถูกลดความสำคัญลงไปซึ่งก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมาโดยเมื่อเด็กไม่สามารถประสบความสำเร็จด้านการศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ไม่ดีตามที่สังคมและพ่อแม่คาดหวัง เด็กย่อมได้รับความกดดันและมีความรู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่า ส่งผลให้การมองเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ เมื่อเด็กมองไม่เห็นคุณค่าที่ดีในตนเองจะทำให้เกิดปัญหาที่มีความรุนแรงตามมา เช่น ปัญหาการติดยาเสพติด ปัญหาการฆ่าตัวตาย (กฤษณ์พร ศรีจันทร์, 2561) การเห็นคุณค่าในตนเองจึงเป็นภูมิคุ้มกันส่วนความสำคัญในการป้องกันและบรรเทาความรุนแรงของปัญหาทางด้านจิตใจ ซึ่งส่งผลต่อการปรับตัวทางอารมณ์ สังคมและการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชนเพราะเป็นพื้นฐานของการมองชีวิตและเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เด็กและเยาวชนสามารถต่อสู้กับปัญหา ฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ ในชีวิตได้ การเห็นคุณค่าในตนเองจึงช่วยปกป้องบุคคลจากสิ่งที่ก่อให้เกิดความเครียด เช่น ประสบการณ์ต่าง ๆ รวมถึงสิ่งที่เป็อันตรายต่อตนเอง สิ่งเหล่านี้เปรียบเสมือนพลังที่ช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญกับปัญหาต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตด้วยความมั่นใจ ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การยอมรับตนเองหรือรู้สึกว่าคุณค่าในตนเองเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลมีกำลังใจ มีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองซึ่งสามารถทำให้เกิดพัฒนาการแห่งการปรับตัวไปในทิศทางที่ดีขึ้น มีความเข้มแข็งทางด้านจิตใจและสามารถช่วยเหลือตนเองรวมทั้งบุคคลรอบข้างได้อีกด้วย (อภิวัฒน์ แก่นจำปา, 2560; Cast & Burke, 2002)

การเห็นคุณค่าในตนเองมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตเนื่องจากการเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์กับสุขภาวะทั้งด้านร่างกายและจิตใจเป็นปัจจัยสำคัญในการปรับตัวทางอารมณ์ สังคมและการเรียนรู้ อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานของมุมมองการดำเนินชีวิต คนที่มีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองสูงจะสามารถเผชิญกับอุปสรรคที่ผ่านเข้ามาในชีวิตและสามารถยอมรับสถานการณ์ที่ทำให้ตนเองรู้สึกผิดหวังและท้อแท้ด้วยความเชื่อมั่นในตนเองจึงเป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จ มีความสุขสามารถดำเนินชีวิตตามที่ตนปรารถนาได้อย่างดีและจะมีพลังในการหลีกเลี่ยงปัญหารุนแรงใน

อนาคต Curie, C. G., & Arons, B. S. (2020) นิยามการเห็นคุณค่าในตนเองว่าหมายถึง เจตคติเกี่ยวกับตนเองซึ่งสัมพันธ์กับความเชื่อส่วนบุคคลในเรื่องของทักษะความสามารถ ความสัมพันธ์ทางสังคมและผลลัพธ์ในอนาคต กล่าวคือการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นการตอบสนองเชิงอารมณ์ที่บุคคลพิจารณาและประเมินสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับตนเองเป็นการประเมินตนเองทั้งจากด้านบวกและด้านลบ ซึ่งถ้าหากบุคคลรับรู้ว่าเป็นสิ่งที่ตนเป็นและสิ่งที่ตนกระทำมีด้านดีและสอดคล้องกับความเป็นจริงจะทำให้บุคคลรู้สึกดีกับตนเอง มีความภาคภูมิใจในตนเองและมองว่าตนเองมีคุณค่า ในขณะที่ถ้าหากบุคคลมีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำจะรู้สึกว่าคุณค่าตนไม่เป็นที่ต้องการ ไม่มีความภาคภูมิใจและประเมินสิ่งที่ตนกระทำเป็นความล้มเหลว (พิมพ์พลอย รุ่งแสง, 2560; Chen และคณะ, 2016)

นักศึกษาที่เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยอยู่ในช่วงเริ่มต้นของวัยรุ่นตอนปลาย ซึ่งองค์การอนามัยโลกได้ให้ความหมายของวัยรุ่นว่าเป็นช่วงทศวรรษที่ 2 ของชีวิต อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 18-21 ปี (World Health Organization, 2011) เป็นช่วงเวลาที่สั้นและมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเพื่อเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กสู่การเป็นผู้ใหญ่เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาช่วงนี้จึงเป็นช่วงสำคัญของชีวิตเนื่องจากวัยรุ่นต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก เป็นวัยแห่งการปรับตัวรวมทั้งเป็นวัยแห่งปัญหา ความเครียดทางอารมณ์และเป็นวัยที่พร้อมจะแสวงหาและพัฒนาเอกลักษณ์ของตนเอง นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมภายนอกซึ่งช่วงแรกของการเข้าศึกษาในคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ นักศึกษาจะมีรูปแบบการเรียน การดำเนินชีวิตและการเผชิญกับปัจจัยต่างๆ ที่ต่างจากช่วงชั้นมัธยมศึกษาซึ่งต้องอาศัยการเรียนรู้ที่เหมาะสม การที่นักศึกษาต้องพยายามปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ นั้นอาจเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งส่งผลให้นักศึกษาเกิดความสับสน วิตกกังวล อ่อนไหวง่าย ควบคุมอารมณ์ได้ไม่ค่อยดี ซึ่งล้วนแต่ต้องอาศัยความพยายามเป็นอย่างมาก ดังนั้นหากนักศึกษาค้นหาความสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ก็จะเป็นผู้มีความสุขกายและสุขภาพจิตที่ดีแต่ถ้าปรับตัวไม่ได้ก็จะมีปัญหาด้านการปรับตัวและการเห็นคุณค่าในตนเองลดลง การเห็นคุณค่าในตนเองในช่วงวัยรุ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้บุคคลอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีความเชื่อมั่นที่จะดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า (Dolan, 2009)

ครูเป็นอาชีพหนึ่งที่จะต้องมีการเห็นคุณค่าในตนเองเนื่องจากการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นความเชื่อที่สำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูนั้นทำงานอย่างมีความสุข มีความเป็นมืออาชีพ มีความรอบรู้ เชี่ยวชาญชำนาญในวิชาชีพของตน สามารถที่จะประสบความสำเร็จในอาชีพครูได้เป็นอย่างดี การเห็นคุณค่าในตนเองจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการช่วยให้ครูยุคใหม่สามารถที่จะปรับตัวและยืดหยุ่นกับการทำงานภายใต้บริบทของโรงเรียนและความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจึงมองเห็นว่าควรปลูกฝังการเห็นคุณค่าในตนเองตั้งแต่บุคคลนั้นยังเป็นนักศึกษาครู ผู้ซึ่งในอนาคตจะสำเร็จการศึกษาเป็นแม่พิมพ์ของชาติ ให้นักศึกษาครูเป็นผู้ที่มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและสติปัญญา จากการศึกษาทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow (1970) พบว่า บุคคลในช่วงวัยรุ่นจะให้ความสำคัญกับความต้องการการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าวัยอื่น ๆ เพราะในวัยผู้ใหญ่แล้วบุคคลจะมีวุฒิภาวะมากขึ้นทำให้บุคคลมองตนเองได้อย่างชัดเจนโดยที่ผู้ใหญ่จะยอมรับตนเองมากกว่าในช่วงวัยรุ่น ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กวัยรุ่นล้วนแล้วแต่เกิดมาจากพื้นฐานของการที่วัยรุ่นมองไม่เห็นคุณค่าในตนเอง โดยความต้องการการเห็นคุณค่าในตนเองสามารถแบ่งได้ เป็น 2 คุณลักษณะ ได้แก่ ความต้องการการเห็นคุณค่าในตนเองและ

การได้รับคุณค่าจากผู้อื่น อีกทั้งการประเมินคุณค่าในตนเองมักอยู่ในรูปแบบของความคิด ความเชื่อ หรือทัศนคติว่าตนเองจะสามารถประสบความสำเร็จหรือกระทำผิดพลาดล้มเหลวในการทำสิ่งต่าง ๆ โดยหากประเมินตนเองในด้านบวก คนนั้นจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองและยังรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อสังคม ในทางตรงกันข้ามหากประเมินตนเองในด้านลบ คนนั้นจะรู้สึกอ่อนแอ ช่วยเหลือตนเองไม่ได้รวมทั้งเป็นปมด้อยของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Trzesnieski et al. (2006) ซึ่งทำการศึกษาระยะยาวพบว่าวัยรุ่นที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำจะมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ไม่ดี ฐานะทางเศรษฐกิจมีแนวโน้มแย่งและมีพฤติกรรมทางอาชญากรรมในระดับสูงเมื่อเทียบกับวัยรุ่นที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูง การศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองจึงจะเป็นแนวทางในการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองให้กับนักศึกษาซึ่งถือว่ามีควมจำเป็นอย่างยิ่ง

ดังนั้น จากความสำคัญดังกล่าวในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงระดับการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษโดยบุคคลที่จะประสบความสำเร็จในวิชาชีพต่างๆ ไม่สามารถวิเคราะห์ได้จากแบบทดสอบสติปัญญามาตรฐานที่มีทั่วไปเพียงอย่างเดียว สิ่งที่ทำให้บุคคลเหล่านั้นประสบความสำเร็จคือการเห็นคุณค่าในตนเองซึ่งสามารถที่จะพัฒนาเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงได้ไม่ว่าจะอายุเท่าไรหรือไม่ว่าจะเริ่มต้นที่จุดใดก็ตาม หากบุคคลมีการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองที่ดีก็จะช่วยให้ตนเองมีประสิทธิภาพและงานวิจัยนี้ยังสามารถประยุกต์ใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนป้องกันปัญหาและช่วยเหลือให้นักศึกษามีความพร้อมที่จะเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีการดำเนินชีวิตที่มีความสุขซึ่งการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นแหล่งพลังงานของจิตใจที่บุคคลจำเป็นต้องมีเพื่อใช้เผชิญกับสภาวะความทุกข์หรือสภาวะวิกฤติที่ผ่านเข้ามาในชีวิตอีกด้วย

2.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

2.2 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

3. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

3.1 ผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาและสนับสนุนการเรียนการสอนของนักศึกษาทราบระดับการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาเพื่อจะนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3.2 ผู้บริหารและคณาจารย์ในสถานศึกษาได้แนวทางการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาเพื่อวางแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อเพิ่มระดับการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีการดำเนินการ 2 ระยะ
ระยะที่ 1 ศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาที่กำลังศึกษาในคณะครุศาสตร์ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2/2566 จำนวน 654 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษที่ได้มาจากการใช้วิธีสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 248 คน โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตาราง Krejcie & Morgan (1970) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการยอมรับในความสามารถในแบบของตน 2) ด้านการได้รับการยอมรับจากผู้อื่น 3) ด้านการรับรู้ในคุณค่าของตนเอง เป็นแบบสอบถามวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง ที่ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นโดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีข้อคำถามด้านละ 10 ข้อ รวมทั้งสิ้น 30 ข้อ ที่ผ่านการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา (α -Coefficient) โดยวิธีของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.82 ไปใช้ในการหาระดับการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างในเดือน มกราคม 2567 แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาระดับการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลผลการพิจารณาคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษโดยนำคะแนนเฉลี่ยของแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองมาแบ่งตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.50-5.00 หมายถึง มีคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองระดับสูงมาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.50-4.49 หมายถึง มีคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองระดับสูง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.50-3.49 หมายถึง มีคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.50-2.49 หมายถึง มีคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองระดับต่ำ

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.49 หมายถึง มีคะแนนการเห็นคุณค่าในตนเองระดับต่ำมาก

ระยะที่ 2 การเสนอแนวทางการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ คณาจารย์สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว ได้มาโดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 3 คน ที่มีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์ของ ผู้ทรงคุณวุฒิโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง จากนั้นนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการศึกษาในระยะที่ 1 มาออกแบบยกร่างแนวทางการพัฒนาพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างและแบบประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 การเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเห็นคุณค่าในตนเองจำแนกโดยรวมและรายด้าน

การเห็นคุณค่าในตนเอง	Mean	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านการยอมรับในความสามารถในแบบของตน	3.95	.35	สูง
ด้านการได้รับการยอมรับจากผู้อื่น	3.84	.42	สูง
ด้านการรับรู้ในคุณความดีของตนเอง	3.92	.43	สูง
การเห็นคุณค่าในตนเองโดยรวม	3.90	.34	สูง

จากตารางที่ 1 พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษมีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองในระดับสูง โดยเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ การเห็นคุณค่าในตนเองด้านการยอมรับในความสามารถในแบบของตน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 การเห็นคุณค่าในตนเองด้านการรับรู้ในคุณความดีของตนเองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 การเห็นคุณค่าในตนเองด้านการได้รับการยอมรับจากผู้อื่นมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 ตามลำดับ

5.2 การเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ด้านการยอมรับในความสามารถในแบบของตน แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเห็นคุณค่าในตนเองด้านการยอมรับในความสามารถในแบบของตน

การเห็นคุณค่าในตนเองด้านการยอมรับในความสามารถในแบบของตน	Mean	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ความสามารถในการกระทำสิ่งต่างๆ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ด้วยตนเอง	4.06	.44	สูง
ทัศนคติในแง่บวกที่มีต่อความสำเร็จของตนเอง	3.75	.45	สูง
ความสามารถในการตระหนักรู้ว่าตนสามารถจัดการกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น	4.04	.54	สูง
ความหนักแน่น ไม่ลดละความตั้งใจ	3.89	.45	สูง
สามารถเผชิญอุปสรรคและปัญหาที่ผ่านเข้ามาในชีวิต	4.02	.40	สูง
การเห็นคุณค่าในตนเองด้านการยอมรับในความสามารถในแบบของตนโดยรวม	3.95	.35	สูง

จากตารางที่ 2 พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ด้านการยอมรับในความสามารถในแบบของตน พบว่า นักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษมีค่าเฉลี่ยด้านการยอมรับในความสามารถในแบบของตนในระดับสูงมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 โดยเรียงจากมากไปหา

น้อย ดังนั้น ความสามารถในการกระทำสิ่งต่างๆ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ด้วยตนเอง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 ความสามารถในการตระหนักรู้ว่าตนสามารถจัดการกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.04 สามารถเผชิญอุปสรรคและปัญหาที่ผ่านเข้ามาในชีวิตมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 ความหนักแน่น ไม่ลดละความตั้งใจมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 และทัศนคติในแง่บวกที่มีต่อความสำเร็จของตนเองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 ตามลำดับ

5.3 การเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ด้านการได้รับการยอมรับจากผู้อื่น แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเห็นคุณค่าในตนเองด้านการได้รับการยอมรับจากผู้อื่น

การเห็นคุณค่าในตนเอง ด้านการได้รับการยอมรับจากผู้อื่น	Mean	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ความรู้สึกที่ถูกละเลยเป็นส่วนหนึ่งและเป็นประโยชน์ต่อสังคม	3.70	.45	สูง
ความรู้สึกว่าตนเป็นที่ยอมรับและชื่นชมของบุคคลอื่น	3.98	.53	สูง
การเห็นคุณค่าในตนเองด้านการได้รับการยอมรับจากผู้อื่นโดยรวม	3.84	.42	สูง

จากตารางที่ 3 พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองด้านการได้รับการยอมรับจากผู้อื่น พบว่า นักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษมีค่าเฉลี่ยด้านการได้รับการยอมรับจากผู้อื่น ในระดับสูงมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.84 โดยเรียงคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ความรู้สึกที่ถูกละเลยเป็นส่วนหนึ่งและเป็นประโยชน์ต่อสังคมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 และความรู้สึกว่าตนเป็นที่ยอมรับและชื่นชมของบุคคลอื่นมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 และความรู้สึกที่ถูกละเลยเป็นส่วนหนึ่งและเป็นประโยชน์ต่อสังคมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ตามลำดับ

5.4 การเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ด้านการรับรู้ในคุณค่าของตนเอง แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเห็นคุณค่าในตนเองด้านการรับรู้ในคุณค่าของตนเอง

การเห็นคุณค่าในตนเอง ด้านการรับรู้ในคุณค่าของตนเอง	Mean	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
มองโลกในแง่ดี มีความพึงพอใจในสิ่งที่เป็นอยู่	3.89	.56	สูง
มีการแสดงออกของความคิดและถูกต้องตามทำนองคลองธรรม	3.87	.56	สูง
การปฏิบัติตัวสอดคล้องกับศีลธรรม จริยธรรม	4.02	.48	สูง
การเห็นคุณค่าในตนเองด้านการรับรู้ในคุณค่าของตนเองโดยรวม	3.92	.43	สูง

จากตารางที่ 4 พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองด้านการรับรู้ในคุณความดีของตนเอง พบว่า นักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษมีค่าเฉลี่ยด้านการรับรู้ในคุณความดีของตนเองในระดับสูงมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 โดยเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ การปฏิบัติตัวสอดคล้องกับศีลธรรม จริยธรรมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.02 มองโลกในแง่ดี มีความพึงพอใจในสิ่งที่เป็นอยู่มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 และมีการแสดงออกของความคิดและถูกต้องตามทำนองคลองธรรมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 ตามลำดับ

5.5 แนวทางการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ พบว่าได้แนวทางการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองจำนวน 2 แนวทาง ได้แก่ แนวทางที่ 1 พัฒนาโดยใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวในการพัฒนาการเห็นคุณค่าตนเองของนักศึกษาโดยใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริง ควบคู่กิจกรรมและแนวทางที่ 2 คือพัฒนาโดยใช้โปรแกรมอบรมการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองเน้นกิจกรรมกลุ่มตามทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตน โดยรวมมีความเหมาะสมด้านวัตถุประสงค์อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 ด้านการเลือกเนื้อหาทฤษฎีอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 4.30 และความเป็นไปได้ของการพัฒนาคุณค่าในตนเองของนักศึกษาอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 4.32

6. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

6.1 การเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับการศึกษาของตัวน ประทุมสุวรรณและบัวทอง สว่างโสภาคกุล (2564) ศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเอง ระดับความแข็งแกร่งของจิตใจและระดับการดูแลตนเองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์สิงหเสนี) 2 กรุงเทพมหานครในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับสูงและการศึกษาของสุหทัย โตสังวาล (2564) ศึกษาการเห็นคุณค่าในตนเอง ความแข็งแกร่งในชีวิตและภาวะซึมเศร้าของนักศึกษาพยาบาลในวิทยาลัยพยาบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่มีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับมากและมากที่สุด ซึ่งการเห็นคุณค่าในตนเองนั้นสะท้อนถึงการที่บุคคลประเมินคุณค่าในตนเองในประเด็นที่ตนเองให้ความสำคัญ การประเมินนี้เกิดจากการเปรียบเทียบตนเองกับสังคมและส่งผลต่ออารมณ์ ความคิด พฤติกรรมต่างๆ ของบุคคลผลของการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่านักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มีการเห็นคุณค่าในตนเองมีการปรับตัวในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่ตลอดเวลา โดยพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่คิดว่าตนเองมีประโยชน์ต่อครอบครัวและผู้อื่น รู้สึกว่าตนเองเป็นที่นับถือ โดยการศึกษาครั้งนี้ นักศึกษามีการเห็นคุณค่าในตนเองในระดับสูง อาจเนื่องมาจากนักศึกษาส่วนใหญ่ที่เข้ามาเรียนคณะครุศาสตร์เชื่อว่าตนเองมีความสามารถ มีความภูมิใจ ในตนเองที่ได้เข้ามาเรียนเพราะมีการสอบคัดเลือกและวิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่สังคมยกย่องให้เกียรติ จึงทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าเห็นคุณค่าตนเองเป็นที่ยอมรับของสังคม

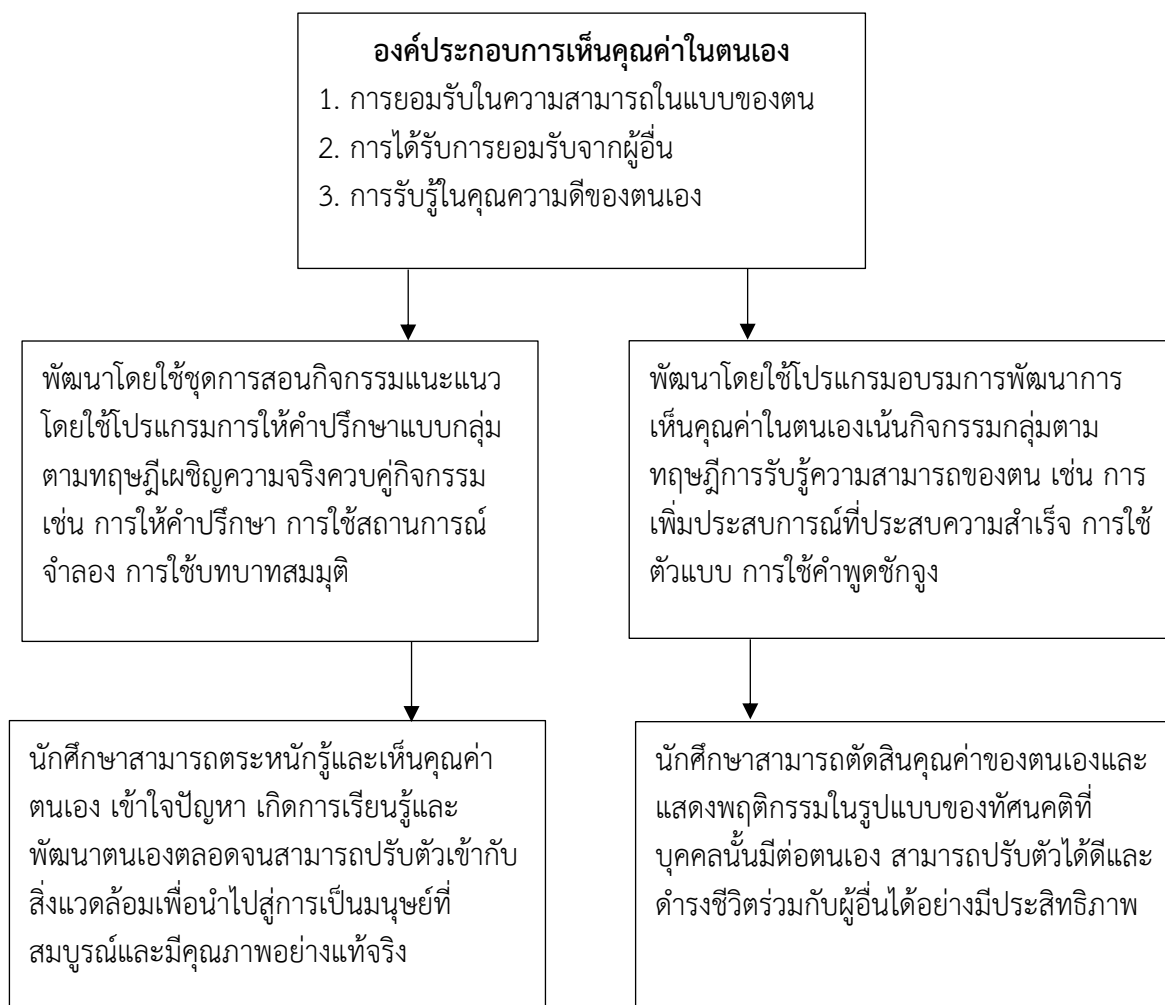
6.2 เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของการเห็นคุณค่าในตนเองรายด้าน พบว่านักศึกษา มีการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับสูงทุกด้านโดยเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ การเห็นคุณค่าในตนเองด้านการยอมรับในความสามารถในแบบของตน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 การเห็นคุณค่าในตนเองด้านการรับรู้ในคุณความดีของตนเองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 การเห็นคุณค่าในตนเองด้านการได้รับการยอมรับจากผู้อื่นมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ตามลำดับ ผลวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันต์ ปันญ (2560) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ของการตระหนักรู้คุณค่าในตนเองที่มีต่อเป้าหมายและความสำเร็จในการเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 : กรณีศึกษานิสิตระดับปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า การตระหนักรู้คุณค่าในตนเองของนิสิตในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้จากผลการวิจัยเป็นเพราะนักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆในมหาวิทยาลัย อาทิ กิจกรรมเสริมสร้างสมรรถนะ กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม สอดคล้องกับแนวคิดของ นางพนา ลิ้มสุวรรณและนิตา ลิ้มสุวรรณ (2561) ได้กล่าวถึงการเห็นคุณค่าในตนเองไว้ว่า คุณค่าในตนเองเป็นเรื่องสำคัญมากต่อการเกิดความมั่นคงในจิตใจของคน ๆ นั้น ซึ่งหมายถึงคุณค่าภายในไม่ใช่คุณค่าภายนอกตามที่คนส่วนใหญ่เข้าใจ ตัวอย่างคุณค่าภายนอกเช่น ทรัพย์สินสมบัติ หน้าที่การงาน ยศตำแหน่งต่าง ๆ ส่วนคุณค่าภายใน คือ ความดี ความงาม คุณสมบัติต่าง ๆ ในเชิงบวก เช่น จิตใจดี มีเมตตา ชอบช่วยเหลือผู้อื่น คนที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงจะมีลักษณะมั่นใจตัวเอง ยอมรับตัวเอง รักตัวเอง ภูมิใจ พอใจ มีภาพตัวเองในทางบวก อีกทั้งนักศึกษาต้องพบเจอกับสถานการณ์ที่ต้องเผชิญกับปัญหาตลอดเวลา เช่น การปรับตัวเพื่อนใหม่ แนวทางการเรียนการสอนแบบใหม่ สภาพคล่องทางการเงิน ความไกลบ้าน ทำให้นักศึกษาต้องแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคเหล่านี้เป็นประจำ บุคคลที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองนั้นจะสามารถเปลี่ยนอุปสรรคให้เป็นความท้าทายเปลี่ยนความล้มเหลวให้เป็นความสำเร็จ คนที่มีการเห็นคุณค่าในตนเองจะไม่ยอมให้อุปสรรคมากดดันการใช้ชีวิตของพวกเขา ผู้ที่ประสบความสำเร็จสูงนั้นจะไม่ปะทะกับอุปสรรคด้วยการมองโลกในแง่ดีทันทีพวกเขาจะใช้เวลาในการคาดการณ์สิ่งต่างๆว่าสามารถผิดพลาดได้จะพยายามคาดคะเนถึงอุปสรรค ข้อจำกัดส่วนบุคคลและปัญหาที่อาจเกิดขึ้นอีกด้วยและเนื่องจากการเห็นคุณค่าในตนเองนั้นได้รับอิทธิพลมาจากองค์ประกอบภายในตนเอง ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลที่จะส่งผลต่อการประเมินตัวตนของตนเองในระดับหนึ่งและองค์ประกอบภายนอกตนเอง ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีปฏิสัมพันธ์แตกต่างกันในแต่ละบุคคล จากประสบการณ์ต่าง ๆ ของนักศึกษาส่งผลให้นักศึกษามีการบริหารจัดการที่ดี ยกระดับการเห็นคุณค่าในตนเองได้ดีขึ้น ด้วยข้อเท็จจริงดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นจึงอาจเป็นเหตุผลให้นักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษมีการเห็นคุณค่าในตนเองโดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ซึ่งแสดงว่านักศึกษาสามารถจัดการกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เข้ามาในชีวิตอย่างไม่ย่อท้อและมีความอดทน สร้างกำลังใจให้แก่ตนเองอยู่เสมอเมื่อพบอุปสรรคเพื่อให้ตนเองสามารถประสบความสำเร็จตามที่คาดหวังเอาไว้

6.3 แนวทางการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ สามารถทำได้หลายวิธี เช่น การให้คำปรึกษา การใช้สถานการณ์จำลอง การใช้บทบาทสมมติ การใช้กิจกรรมกลุ่ม เป็นต้น โดยภาพรวมควรมีแนวทางในการปฏิบัติทั้งหมดสองแนวทางนั้น

คือแนวทางที่ 1 พัฒนาโดยใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวในการพัฒนาการเห็นคุณค่าตนเองของนักศึกษาโดยใช้โปรแกรมการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงควบคู่กิจกรรม การใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวเพื่อช่วยให้นักศึกษามีการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าตนเอง เข้าใจปัญหา เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดจนสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์พร้อมและมีคุณภาพอย่างแท้จริงส่งผลให้นักศึกษารู้สึกรักตนเอง รู้สีกว่าตนเองมีคุณค่าและสามารถรักและเห็นคุณค่าของผู้อื่นได้ก็ต่อเมื่อรับรู้ว่าคุณค่าตนเองมีเอกลักษณ์ด้านความสำเร็จในชีวิต บุคคลต้องเห็นคุณค่าของตนเองจึงจะทำให้เกิดความสอดคล้องในตนเอง ทั้งนี้กิจกรรมแนะแนวได้ผ่านการสร้างขึ้นอย่างมีขั้นตอนและเป็นระบบ คือ ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้อง ศึกษางานวิจัย เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมากำหนดเนื้อหาและกิจกรรมให้เหมาะสมกับเวลาและผู้เรียนส่วนแนวทางที่ 2 คือพัฒนาโดยใช้โปรแกรมอบรมการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองเน้นกิจกรรมกลุ่มตามทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนซึ่งการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นการตัดสินคุณค่าของตนและแสดงออกในรูปแบบของทัศนคติที่บุคคลนั้นมีต่อตนเอง การเห็นคุณค่าของตนเองจึงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการตัดสินใจ เลือกปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งทฤษฎีทางจิตวิทยาทฤษฎีหนึ่งที่เหมาะจะนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาคือทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเนื่องจากการรับรู้ความสามารถของตนจะมีผลต่อแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรมของบุคคล บุคคลที่รับรู้ความสามารถของตนเองสูงจะมีพฤติกรรมแสดงออกในทางที่ดีมากกว่าบุคคลที่รับรู้ความสามารถของตนเองต่ำซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิราวัลย์ เสงี่ยมพานิช (2560) ศึกษาชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยา ชั้นปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่าหลังการใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนว นักศึกษามีพัฒนาการเห็นคุณค่าตนเองสูงขึ้นและแนวคิดไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของอัปสรสิริ เอี่ยมประชาและสุภารัตน์ เปรมชื่น (2560) ที่ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง ผลการศึกษาพบว่านักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองที่พัฒนาขึ้นมา มีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

7. องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเกิดองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองและแนวทางการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ พบว่า มีการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ 2 ด้านที่มีความสัมพันธ์กับการเห็นคุณค่าในตนเองในระดับสูง ได้แก่พัฒนาโดยใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวและพัฒนาโดยใช้โปรแกรมอบรมการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองเน้นกิจกรรมกลุ่มตามทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตน ซึ่งสรุปแนวทางการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ในการสร้างแนวทางการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษา
คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาและสนับสนุนการเรียนการสอนของนักศึกษาควรนำผลการวิจัยไปศึกษาเพื่อพิจารณาในการกำหนดแนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองให้เกิดขึ้นกับนักศึกษา

8.1.2 ควรนำแนวทางการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์มาสร้างเป็นชุดการสอนกิจกรรมแนะแนว โดยกำหนดกิจกรรมแนะแนวของครูที่ชัดเจน มุ่งผลิตไปที่นักศึกษาที่ศึกษาในรายวิชาที่สามารถสอดแทรกชุดกิจกรรมแนะแนวในบทเรียนเพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษา

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ผู้สอนสามารถนำแนวคิดการสร้างโปรแกรมอบรมเพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาให้เกิดพฤติกรรมที่ประสงค์สำหรับนักศึกษาได้ โดยมีวางแผนร่วมกันระหว่างผู้บริหารและอาจารย์ทางด้านจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนวร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจในการจัดโครงการอบรมการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองนอกเหนือจากการเรียนการสอนในหลักสูตรให้กับนักศึกษา

8.2.2 คณาจารย์ในสถานศึกษาควรมีการพัฒนากิจกรรมเพื่อสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษา

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจเพิ่มเติมตัวแปรอื่นๆ เช่น เพศ ภูมิหลังของนักศึกษา พฤติกรรมการแสดงออกหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรวมทั้งควรทำการทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่นเพื่อเป็นการขยายขอบเขตของการศึกษาวิจัยให้มีความกว้างขวางยิ่งขึ้น

8.3.2 ควรมีการนำแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองไปศึกษาร่วมกับตัวแปรอื่นๆ เพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการเห็นคุณค่าในตนเองจากความสัมพันธ์ต่างๆ ได้ลึกซึ้งขึ้น

8.3.3 งานวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ขยายช่วงอายุให้มากขึ้นเพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายและเป็นตัวแทนที่เหมาะสมของประชากรที่ต้องการศึกษา

9. เอกสารอ้างอิง

- กันต์ ปันภู. (2560). **ความสัมพันธ์ของการตระหนักรู้คุณค่าในตนเองที่มีต่อเป้าหมายและความสำเร็จในการเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 : กรณีศึกษานิสิตรระดับปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.**
- กฤษณ์ ศรีจันทร์. (2561). **การพัฒนาแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองสำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4-6. วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 13(1). 1-14.**
- จินตนา สรายุทธพิทักษ์. (2561). **โปรแกรมสุขภาพในโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- จิราวัลย์ เสี่ยงพานิช. (2560). **รายงานการวิจัยเรื่อง ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเจ้าพระยาชั้นปีที่ 1. นครสวรรค์ : มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา.**
- ตะวัน ประทุมสุวรรณ และบัวทอง สว่างโสภาคกุล. (2564). **การเห็นคุณค่าในตนเอง ความแข็งแกร่งของจิตใจกับการดูแลตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์สิงหเสนี) 2 กรุงเทพมหานคร. วารสารสมาคมนักวิจัย. 26(1). 308-323.**

- นางพงา ลิ้มสุวรรณและนิตา ลิ้มสุวรรณ. (2561). **ซาเทียร์ จิตบำบัดและการพัฒนาตนเอง**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์พลอย รุ่งแสง. (2560). **ผลของกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่ถูกข่มเหงรังแกทางโลกไซเบอร์**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566 – 2570)**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุหทัย โตสังวาล. (2564). **การเห็นคุณค่าในตนเอง ความแข็งแกร่งในชีวิตและภาวะซึมเศร้าของนักศึกษาพยาบาลในวิทยาลัยพยาบาลแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. วารสารสุขภาพและการศึกษาพยาบาล. 27(1). 58-74.
- อภิวัฒน์ แก่นจำปา. (2560). **การเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนภาคตะวันออก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อัปสรสิริ เอี่ยมประชา และสุดาร์ตน์ เปรมชื่น. (2560). **การพัฒนาชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักเรียน**. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี. 6(1). 145-156.
- Cast, A. D., & Burke, P. J. (2002). A theory of self-esteem. **Social Forces**. 80(3). 1041-1068.
- Chen, W., Fan, C.-Y., Liu, Q.-X., Zhou, Z.-K., & Xie, X.-C. (2016). Passive social network site use and subjective well-being: A moderated mediation model. **Computers in Human Behavior**. 64. 507-514.
- Curie, C. G., & Arons, B. S. (2020). **Building Self-esteem: A Self-Help Guide**. Rockville : Substance Abuse and Mental Health Services Administration.
- Dolan SL & Arsenault A. (2009). **Stress, esteem de soi, santé, travail**. Québec, Québec : Les Presses de l'Université du Québec.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. **Educational and Psychological Measurement**. 30(3). 607-610.
- Maslow, A. (1970). **Motivation and personality**. 2nd ed. New York : Harper and Row.
- Trzesniewski, K. H., Donnellan, M. B., Moffitt, T. E., Robins, R. W., Poulton, R., & Caspi, A. (2006). Low self-esteem during adolescence predicts poor health, criminal behavior, and limited economic prospects during adulthood. **Developmental psychology**. 42(2). 381-390.
- World Health Organization. (2011). **Life skill Education in schools**. Geneva : World Health Organization.

10. คำขอบคุณ

การวิจัยในครั้งนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงยิ่งจากผู้บริหารคณะ คำนะนำ
อันทรงคุณค่าจากผู้ทรงคุณวุฒิและนักศึกษาคณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏศรีสะเกษที่ให้ความอนุเคราะห์และความสะดวกในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
ขอขอบพระคุณนักวิชาการที่ผู้วิจัยได้อ้างอิงทางวิชาการตามที่ปรากฏในเอกสารอ้างอิง รวมทั้ง
ขอขอบพระคุณคุณพ่อสุทธิชัย สุขวงศ์ คุณแม่วิจิณา สุขวงศ์ที่ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือและเป็น
กำลังใจตลอดมาจนการวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลงอย่างสมบูรณ์

กลไกการขับเคลื่อนการบริหารราชการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อร้ายแรง (COVID-19)
ของจังหวัดสงขลา*

THE PUBLIC ADMINISTRATION MECHANISMS FOR THE COVID-19 EMERGENCY
IN THE SONGKHLA PROVINCE

วฤณดา วงศ์โรจน์¹, ชัยวัฒน์ โยธี²

Varunada Vongrot¹, Chaiwat Yotee²

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี^{1,2}

Faculty of Political Science Prince of Songkla University, Pattani Campus, Thailand.^{1,2}

Email : Varunada.v@psu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโครงสร้างการบริหารราชการและลักษณะการใช้ อำนาจรัฐในการบริหารราชการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อร้ายแรง (COVID-19) ของ จังหวัดสงขลา เป็นการศึกษาโดยอาศัยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก แหล่งข้อมูลสำคัญคือ เอกสาร คำสั่ง ประกาศ ฉบับต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับมาตรการควบคุม โรคติดต่อ (COVID-19) โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาคำสำคัญตามจุดมุ่งหมาย

ผลการวิจัยพบว่า ด้านโครงสร้างการบริหารราชการในการใช้อำนาจรัฐช่วงสถานการณ์ ฉุกเฉินมีการกำหนดรูปแบบโครงสร้างการบริหารราชการไว้เป็นการเฉพาะในช่วงเวลาที่ประกาศใช้ สถานการณ์ฉุกเฉินของการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ประกอบด้วยคณะกรรมการ 2 ชุด คือ 1) คณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดสงขลา 2) คณะกรรมการศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาด ของโรค COVID-19 จังหวัดสงขลา ที่ประกอบด้วยข้าราชการในส่วนต่าง ๆ และในด้านของลักษณะ การใช้อำนาจรัฐในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดโรค COVID-19 ของจังหวัดสงขลา เป็นการใช้ อำนาจของคณะทำงานทั้งสองชุดที่กล่าวมา โดยมีกลไกในการดำเนินงานที่ยึดโยงอยู่กับการประเมิน สถานการณ์จากภาพรวมของ ศบค.ส่วนกลาง โดยผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลาเป็นอำนาจหน้าที่เป็นเพียง ผู้รับคำสั่งจากคณะทำงานจากส่วนกลางและนำมากำหนดกรอบแนวทางการประกาศใช้มาตรการ ต่าง ๆ ภายในพื้นที่ ทั้งนี้จังหวัดสงขลาได้มีการประกาศใช้มาตรการ 4 มาตรการหลัก คือ 1) มาตรการ ลดการเคลื่อนย้ายเดินทางโดยให้ปฏิบัติตามมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม 2) มาตรการปิดสถานที่ เสี่ยงต่อการแพร่กระจายเชื้อโรค 3) มาตรการควบคุมการเดินทางเข้ามาภายในพื้นที่จังหวัดสงขลา และ 4) มาตรการห้ามบุคคลออกนอกเคสสถานในช่วงเวลาที่กำหนด

คำสำคัญ : 1. กลไกการขับเคลื่อน 2. การบริหารราชการ 3. สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อ ร้ายแรง (COVID-19)

ABSTRACT

The purposes of this research article were to study the Public Administration structure and the state power in emergency management mechanisms during the COVID-19 outbreak in Songkhla province. The study is a qualitative method by using data collected from the main resource namely an official documentary, ordering, and notifications which were related to the control of disease regulation. This data is brought to analysis as significant goals.

The research findings show that the government structure in ruling state power during the COVID-19 emergency defined the specific Public Administration structure form as follows 2 sets 1) Committee of Disease Control of Songkhla Province 2) Committee of COVID-19 Emergency Management Center of Songkhla Province which has public servants from others public sectors. As for the character of state power during the COVID-19 outbreak, Songkhla province is using state power of two committees namely, by a mechanism for operations that is linked to the overall situation assessment of the Centre for COVID-19 Situation Administration (CCSA). The Governor of Songkhla Province has the sole authority to receive orders from the central working group and use them to set the framework for the operation. Announcing the implementation of various measures within the area. Songkhla Province has announced the implementation of 4 main measures: 1) measures to reduce movement by adhering to social distancing measures 2) measures to close places at risk of spreading germs 3) Measures to control entry into Songkhla Province 4) Measures to prohibit individuals from leaving their homes during specified periods.

Keywords : 1. Drive Mechanisms 2. Public Administration 3. COVID-19 Pandemic

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่หรือ COVID-19 เป็นเชื้อโรคที่ที่ถูกค้นพบขึ้นมาครั้งแรก ณ เมืองอู่ฮั่น ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ในช่วงปลายเดือนธันวาคม 2562 ซึ่งต่อมาได้มีการแพร่ระบาดไปทั่วโลกอย่างรวดเร็วและมีผู้ติดเชื้อรวมถึงผู้เสียชีวิตจากโรค COVID-19 เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากทั่วโลก ด้วยสถานการณ์ดังกล่าวถือว่าเป็นสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของประชาชนอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน (Yen-Chin Lin, Rei-Lin Kuo, Shin-Ru Shin, 2020) ในส่วนการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ภายในประเทศไทย เริ่มพบว่ามี การระบาดตั้งแต่วันที่ 13 มกราคม 2563 กระทั่งในวันที่ 31 มกราคม 2563 มีรายงานถึงการค้นพบผู้ป่วยที่ติดเชื้อจากการแพร่เชื้อภายในประเทศเป็นครั้งแรก และในช่วงกลางเดือนมีนาคม 2563 มีจำนวนผู้ป่วยติดเชื้อโรคเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีการระบุสาเหตุส่วนใหญ่มาจากกลุ่มการแพร่เชื้อ (Cluster) ในกลุ่มใหญ่ที่สุดในการแข่งขันชกมวยไทย ณ สนามมวยเวทีลุมพินี เมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2563 (Songkhla Provincial Statistical Office, 2021)

ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 รัฐบาลไทยถือเป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคงของประเทศจึงได้มีประกาศให้ทั่วทั้งประเทศอยู่ภาวะสถานการณ์ฉุกเฉินและบังคับใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการแผ่นดินในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 นับตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม 2563 เป็นต้นมา (Declaration of an Emergency Situation in all areas of the Kingdom of Thailand, 2020) การประกาศใช้กฎหมายด้านความมั่นคงภายใต้สถานการณ์ฉุกเฉินในครั้งนี้ ถือเป็นสิ่งใหม่ที่ยังไม่เคยเกิดขึ้นนับตั้งแต่มีการตราพระราชกำหนดการบริหารราชการแผ่นดินในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 จึงกลายเป็นความท้าทายใหม่ของการบริหารราชการไทยในภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ที่ต้องเผชิญไปพร้อมกันกับประเทศอื่นทั่วโลกและภายใต้การทำงานของรัฐบาล การจัดการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของโรค Covid 19 ให้ผ่านพ้นวิกฤติไปได้อย่างรวดเร็ว นั้นถือเป็นเรื่องสำคัญเร่งด่วน โดยรัฐบาลได้เลือกใช้กฎหมายความมั่นคงมารับรองการใช้อำนาจเพื่อออกมาตรการพิเศษนำส่งคนกลับเข้าสู่สภาวะปกติ ซึ่งต่อมาได้มีการจัดตั้งหน่วยงานพิเศษขึ้นมาปฏิบัติงานเฉพาะกิจ คือ ศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (ศบค.) ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการออกคำสั่งในมาตรการต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาสถานการณ์ฉุกเฉินในครั้งนี้ อาทิเช่น การประกาศใช้มาตรการปิดเมือง (Lock Down) ที่มีคำสั่งให้ปิดสถานที่ต่าง ๆ เป็นการชั่วคราวรวมถึงในบางสถานที่ให้ปิดต่อเนื่องกันเป็นระยะเวลานาน เช่น การสั่งปิดห้างสรรพสินค้า การสั่งระงับการเปิดให้บริการของสถานบริการต่าง ๆ คำสั่งให้งดการจัดกิจกรรมที่รวมตัวกันของผู้คนจำนวนมาก คำสั่งห้ามการเคลื่อนย้ายเดินทางเข้าออกทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ และการใช้คำสั่งเคอร์ฟิว (Curfews) ไม่อนุญาตให้ประชาชนออกนอกเคหสถานในช่วงเวลากลางคืน ตลอดจนคำสั่งอื่น ๆ ที่มีตามมาอีกมากมาย

จังหวัดสงขลาเป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤติไม่ต่างจากจังหวัดอื่น ๆ (BBC NEWS, 2564) แต่ด้วยจังหวัดสงขลาเป็นบริบทของการเป็นศูนย์กลางทางการค้าและการขนส่งของภาคใต้ (จังหวัดสงขลา, 2567) รวมถึงมีความสำคัญเชิงพื้นที่เป็นรอยต่อระหว่างจังหวัดหลายจังหวัด และมีเขตแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้นในการบังคับใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อควบคุมสถานการณ์ภัยคุกคามที่กล่าวมาในข้างต้น ซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง หากแต่กระบวนการดำเนินการต้องกระทำอย่างเข้าใจแต่ยังคงความเข้มงวด ซึ่งความสำคัญดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมภายในจังหวัด ดังนั้นพื้นที่จังหวัดสงขลาจึงมีความน่าสนใจที่จะศึกษาถึงโครงสร้างการบริหารราชการและลักษณะการใช้อำนาจอธิปไตยในการบริหารราชการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อร้ายแรง (COVID-19)

จากความสำคัญและที่มาของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง กลไกการขับเคลื่อนการบริหารราชการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อร้ายแรง (COVID-19) ของจังหวัดสงขลา เพื่อเป็นประโยชน์ได้นำผลการศึกษามาปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานและเพิ่มประสิทธิภาพให้โครงสร้างการทำงานรวมถึงลักษณะการใช้อำนาจอธิปไตยในการบริหารราชการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นหากมีสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่ออุบัติใหม่อื่น ๆ ที่อาจเกิดขึ้นอีกในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาโครงสร้างการบริหารราชการและลักษณะการใช้อำนาจอธิปไตยในการบริหารราชการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อร้ายแรง (COVID-19) ของจังหวัดสงขลา

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 เพื่อเป็นข้อมูลให้กับคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัด , ศบค.จังหวัดสงขลา ได้สารสนเทศเกี่ยวกับโครงสร้างการบริหารและลักษณะการใช้อำนาจรัฐในการบริหารราชการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อร้ายแรง (COVID-19) เพื่อนำมากำหนดเป็นแนวทางหรือนโยบายในการเลือกใช้มาตรการควบคุมสถานการณ์ที่ปรับใช้แก้ไขปัญหาได้อย่างสอดคล้องทันทั่วทั้งกับสภาพบริบทของพื้นที่จริง ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงผลการดำเนินงานการใช้มาตรการตามที่ภาครัฐกำหนดขึ้นมาได้อย่างแท้จริงมากขึ้น

3.2 เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลให้กับหน่วยงานภาครัฐอื่นได้นำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานและเพิ่มประสิทธิภาพโครงสร้างการทำงานรวมถึงลักษณะการใช้อำนาจรัฐในการบริหารราชการหากมีสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อร้ายแรง (COVID-19) อีกครั้ง หรือโรคติดต่อร้ายแรงฉุกเฉินอื่นให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้อาศัยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อมุ่งศึกษาโครงสร้างและลักษณะการใช้อำนาจรัฐในการบริหารราชการในสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดต่อร้ายแรง (COVID-19) ของจังหวัดสงขลา ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่ได้จากแหล่งข้อมูลสำคัญคือ เอกสารต่าง ๆ เช่น ประกาศพระราชกำหนดการบริหารราชการสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดโรคโควิด-19, ประกาศและคำสั่งฉบับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมโรคติดต่อ (COVID-19) ของจังหวัดสงขลา, จดหมายข่าว รวมถึงวิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ทั้งนี้เป็นการถอดบทเรียนการดำเนินการบริหารราชการในการควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อร้ายแรง โดยมุ่งศึกษาถึงโครงสร้างและลักษณะการใช้อำนาจรัฐในการบริหารราชการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อร้ายแรง (COVID-19) ในช่วงเวลาที่รัฐบาลไทยมีการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 นับตั้งแต่ในเดือนมีนาคม 2563 จนถึงเดือนกันยายน 2565 โดยนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์นัยสำคัญและนำเสนอด้วยการพรรณนาความและวิเคราะห์ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

5. ผลการวิจัย

จังหวัดสงขลาในฐานะเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวและเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของภาคใต้ และมีท่าอากาศยานนานาชาติรวมถึงด่านชายแดนระหว่างประเทศ ทำให้มีบริบทของการเดินทางเข้า-ออกของประชาชนอยู่เป็นจำนวนมากส่งผลให้มีความเสี่ยงในการแพร่กระจายของเชื้อโรคต่าง ๆ ได้ง่าย หากแต่ในความเป็นมาของการแพร่ระบาดโรค COVID-19 ในจังหวัดสงขลา กล่าวได้ว่า ค้นพบผู้ติดเชื้อโรค COVID-19 รายแรก เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2562 โดยอยู่ในกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมบิกไบค์ที่จัดขึ้นในจังหวัดกระบี่ และเมื่อรัฐบาลประกาศสถานการณ์การแพร่ระบาดระลอกแรกของไทย จังหวัดสงขลาเริ่มพบผู้ติดเชื้อโรค COVID-19 ในอีกหลายกลุ่มคลัสเตอร์ทั้งกลุ่มสถานบันเทิง กลุ่มบริษัทก่อสร้าง กลุ่มคลัสเตอร์ในชุมชนและตลาด กลุ่มผู้สัมผัสจากสถานที่เสี่ยงต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ชิดกัน ทำให้การแพร่ระบาดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้จังหวัดสงขลากลายเป็นพื้นที่ควบคุมสูงสุดและ

เข้มงวดหรือพื้นที่สีแดงนับตั้งแต่วันที่ 19 กรกฎาคม 2564 จนกระทั่งสถานการณ์การแพร่ระบาดผ่อนคลายลงไป (Songkhla Provincial Statistical Office, 2021)

ทั้งนี้ในการบริหารจัดการของจังหวัดสงขลาสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเด็นสำคัญ คือ 1) โครงสร้างการบริหารราชการในช่วงสถานการณ์ฉุกเฉินของการแพร่ระบาดโรค COVID-19 ของจังหวัดสงขลา และ 2) ลักษณะการใช้อำนาจของรัฐในช่วงสถานการณ์ฉุกเฉินของการแพร่ระบาดโรค COVID-19 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ คือ

1. โครงสร้างการบริหารราชการในสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดต่อร้ายแรง COVID-19 ของจังหวัดสงขลา

ผลจากการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินการแพร่ระบาดโรค COVID-19 ทั่วทั้งประเทศส่งผลให้นายกรัฐมนตรีใช้อำนาจพิเศษจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (ศบค.) ให้เป็นหน่วยงานพิเศษเพื่อปฏิบัติภารกิจเป็นการเฉพาะ (Order of the Prime Minister No. 5/2563 Re Establishment of a Special Task Force to Perform Duties in Accordance with the Emergency Decree on Public Administration in Emergency Situations B.E. 2005, 2020) โดยให้ศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่วนกลาง และที่เป็น ศบค. ย่อย อีกสองหน่วยงาน คือ สำนักงานและศูนย์ปฏิบัติการ (ศปก.) ที่มีปลัดกระทรวงในแต่ละกระทรวง ตามกฎหมายเป็นหัวหน้าศูนย์ปฏิบัติการ (Order of the Prime Minister No. 6/2563 Re : Arrangement of the Structure of the Centre for COVID-19 Situation Administration (CCSA), 2020) ซึ่งต่อมาได้มีการปรับโครงสร้างศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยยุบ ศบค. ย่อย และจัดตั้งเพิ่มขึ้นในบางหน่วย จนในท้ายที่สุดโครงสร้างของศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่กำหนดไว้ประกอบด้วย 7 หน่วยงานสำคัญ คือ 1) ศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 สำนักงานเลขาธิการ หรือ ศบค. ส่วนกลาง 2) ศูนย์ปฏิบัติการ ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 หรือ ศปก.ศบค. 3) ศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินด้านการแพทย์และสาธารณสุข กรณีติดเชื้อโรคโควิด-19 4) ศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 กระทรวงมหาดไทย หรือ ศบค. กระทรวงมหาดไทย 5) ศูนย์ปฏิบัติการมาตรการเดินทางเข้าออกประเทศและการดูแลคนไทยในต่างประเทศ 6) ศูนย์ปฏิบัติการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินด้านความมั่นคง และ 7) ศูนย์ปฏิบัติการด้านนวัตกรรมทางการแพทย์และการวิจัยและพัฒนา ซึ่งการปรับโครงสร้างดังกล่าวเป็นกลไกสำคัญเพื่อการขับเคลื่อนและบริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั่วทั้งประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้โครงสร้างการบริหารราชการในช่วงสถานการณ์ฉุกเฉินของการแพร่ระบาดโรค COVID-19 ของจังหวัดสงขลา มีการกำหนดรูปแบบโครงสร้างการบริหารราชการไว้เป็นการเฉพาะในช่วงเวลาที่ประกาศใช้สถานการณ์ฉุกเฉินของการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 เท่านั้น เพื่อสร้างกลไกขับเคลื่อนสำคัญในการเร่งแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดโรค COVID-19 ของพื้นที่จังหวัดสงขลาให้ยุติลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งประกอบด้วยคณะทำงานที่สำคัญ 2 ชุด คือ

1) คณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดสงขลา เป็นคณะทำงานของจังหวัดสงขลาที่มีหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดโรค COVID-19 ของจังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นคณะทำงานชุดเดิมชุดเดียวกับที่ปรากฏอยู่ในโครงสร้างการบริหารงานในหน่วยราชการของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลาที่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดสงขลาไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้วตามกฎหมาย

กำหนดไว้และในส่วนของโครงสร้างของคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดสงขลา ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลาในฐานะเป็นประธานกรรมการโรคติดต่อจังหวัดสงขลาและผู้ที่ดำรงตำแหน่งในหัวหน้าส่วนราชการ/ผู้อำนวยการส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้อำนวยการโรงพยาบาลต่าง ๆ ให้ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการ โดยให้มีนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดในฐานะเป็นข้าราชการในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดสงขลา สามารถใช้อำนาจตามมาตรา 22 วรรค 7 กับมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ในการดำเนินการตามนโยบายระบบและแนวทางปฏิบัติในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคติดต่อที่คณะกรรมการกำหนด รายงานสถานการณ์โรคติดต่อ รวมทั้งสนับสนุน ส่งเสริม ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในจังหวัดสงขลาได้ (Office of the Public Sector Development Commission, 2021) และนับตั้งแต่พบว่ามี การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ภายในพื้นที่จังหวัดสงขลา เริ่มในวันที่ 20 มีนาคม 2563 ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา ในฐานะประธานกรรมการโรคติดต่อจังหวัดสงขลา มีคำสั่งให้กับเจ้าหน้าที่รัฐทุกหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อโรค COVID-19 ซึ่งถือว่าเป็นคำสั่งฉบับแรกที่ออกประกาศไว้ (คำสั่งคณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดสงขลาที่ 1/2563 เรื่อง มาตรการเร่งด่วนในการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019) ต่อมา ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลาได้มีการออกคำสั่งต่าง ๆ ตามมาในอีกหลายฉบับ

2) คณะกรรมการศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 จังหวัดสงขลา หรือ ศบค.จังหวัดสงขลา เป็นคณะทำงานที่มีการจัดตั้งขึ้นใหม่ เพื่อเป็นชุดปฏิบัติการที่มีหน้าที่เฉพาะกิจในสถานการณ์ฉุกเฉินของการแพร่ระบาดโรค COVID-19 ในครั้งนี้เท่านั้น หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่า เป็นชุดคณะทำงานที่มีผลมาจากการประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เพื่อเร่งแก้ไขปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ภายในพื้นที่จังหวัดสงขลาเป็นสำคัญ ในส่วนของโครงสร้าง คณะกรรมการของศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา ในฐานะตำแหน่งประธานศูนย์ฯ ซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในการบริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดโรค COVID-19 ภายในพื้นที่จังหวัดสงขลา เป็นการใช้อำนาจตามความในมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 (แก้ไขเพิ่มเติม) กับตามความในมาตรา 22 แห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการมอบอำนาจ พ.ศ. 2550 (แก้ไขเพิ่มเติม) ที่ระบุให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสามารถสั่งการ การอนุญาต การอนุมัติ การปฏิบัติราชการหรือการดำเนินการอื่นให้ดำเนินการตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่งอื่นใด หรือมติคณะรัฐมนตรี เป็นผู้ปฏิบัติราชการแทนได้ (อรรถัย ก๊กผล และคณะ, 2564)

ทั้งนี้ภายใต้โครงสร้างคณะกรรมการศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 จังหวัดสงขลา ยังประกอบไปด้วยคณะกรรมการในส่วนต่าง ๆ อีกหลายระดับ ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นข้าราชการและเจ้าหน้าที่รัฐที่มาจากหน่วยงานราชการอื่น ๆ เข้าร่วมบูรณาการทำงานในครั้งนี้ ทั้งในหน่วยราชการจากส่วนกลางที่ประจำอยู่ในจังหวัดสงขลา หน่วยราชการในสังกัดส่วนภูมิภาค จังหวัดสงขลาและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดสงขลา และองค์กรจากภาคส่วนอื่น ๆ เป็นลำดับ ได้แก่

ระดับผู้บัญชาการเหตุการณ์ ประกอบด้วย ตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้บัญชาเหตุการณ์ มีอำนาจหน้าที่ในการบัญชาการศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19

ระดับคณะกรรมการส่วนปฏิบัติการ ประกอบด้วย ตำแหน่งผู้บังคับบัญชาสูงสุดหรือผู้บริหารงานสูงสุดของส่วนงานในหลายภาคส่วนทั้งในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับท้องถิ่น และระดับหมู่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ในการติดตามสถานการณ์ เฝ้าระวัง ประเมินสถานการณ์ ประเมินความเสี่ยงของเหตุการณ์การปฏิบัติ ควบคุม กำกับดูแลประสานการปฏิบัติ

ระดับคณะกรรมการด้านสื่อสารประชาสัมพันธ์ร่วม ประกอบด้วย ตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานคณะกรรมการ และข้าราชการส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นคณะกรรมการ

ระดับคณะกรรมการกลุ่มภารกิจกฎหมายและข้อตกลงสัญญา ประกอบด้วย ตำแหน่งรองผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานคณะกรรมการ และข้าราชการส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นคณะกรรมการ

ระดับคณะกรรมการกลุ่มภารกิจยุทธศาสตร์และงบประมาณ ประกอบด้วย ตำแหน่งรองผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานคณะกรรมการ และข้าราชการส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นคณะกรรมการ

ระดับคณะกรรมการกลุ่มภารกิจสำรองยา เวชภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์ในการควบคุมโรคและระบบการขนส่ง ประกอบด้วย ตำแหน่งรองผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานคณะกรรมการ และข้าราชการส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นคณะกรรมการ

การบริหารราชการในช่วงสถานการณ์ฉุกเฉินของการแพร่ระบาดโรค COVID-19 ของจังหวัดสงขลา นอกจากการจัดตั้งชุดคณะกรรมการเฉพาะกิจในระดับจังหวัดแล้วได้จัดตั้งชุดคณะกรรมการในการขับเคลื่อนการทำงานระดับพื้นที่อำเภอด้วยเช่นกัน โดยให้อยู่ภายใต้การใช้อำนาจของนายอำเภอ ที่สามารถออกคำสั่งจัดตั้งคณะกรรมการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตาม พ.ร.บ.โรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ที่มีตำแหน่งนายอำเภอ เป็นประธาน เพื่อให้การดำเนินการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรค COVID-19 ในเขตพื้นที่ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังเช่นจากกรณีตัวอย่างของคำสั่งอำเภอเทพา ที่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันโรค COVID-19 เป็นต้น (คำสั่งอำเภอเทพา ที่ 74/2563 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตามพ.ร.บ.โรคติดต่อ พ.ศ. 2558 อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา)

2. ลักษณะการใช้อำนาจรัฐในสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดต่อร้ายแรง COVID-19 ของจังหวัดสงขลา

ลักษณะการใช้อำนาจรัฐในช่วงสถานการณ์ฉุกเฉินของการแพร่ระบาดโรค COVID-19 ของจังหวัดสงขลา เป็นการใช้อำนาจของคณะกรรมการทั้งสองชุด โดยมีกลไกในการดำเนินงานที่ยึดโยงอยู่กับการประเมินสถานการณ์จากภาพโดยรวมของ ศบค.ส่วนกลาง ซึ่งเป็นคณะกรรมการจากส่วนกลางที่ทำหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการออกแนวปฏิบัติหรือมาตรการต่าง ๆ ทั่วทั้งประเทศ ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา ในฐานะผู้บังคับบัญชาสูงสุดระดับจังหวัด จึงมีอำนาจหน้าที่เป็นเพียงผู้รับคำสั่งจากคณะกรรมการจากส่วนกลาง (ศบค.ส่วนกลาง, ศบค.กระทรวงมหาดไทย) แล้วนำมากำหนดกรอบแนวทางการประกาศใช้มาตรการต่าง ๆ ภายในพื้นที่จังหวัดสงขลาเท่านั้น โดยที่สามารถกำหนดมาตรการควบคุมให้อยู่ในระดับที่เข้มงวดสูงมากกว่าที่คณะกรรมการจากส่วนกลางกำหนดได้ แต่ต้องห้ามต่ำกว่าระดับที่คณะกรรมการจากส่วนกลางกำหนดโดยขึ้นอยู่กับความรุนแรงและสภาพปัญหาที่พบในพื้นที่เป็นสำคัญ (Office of the Public Sector Development Commission, 2021 : 6)

ในการนี้ภายใต้การบริหารจัดการสถานการณ์ฯ ของจังหวัดสงขลา เป็นการแสดงให้เห็นถึงการใช้อำนาจรัฐภายในขอบเขตอันพึงมี โดยการประกาศใช้มาตรการต่าง ๆ ทั้งในมิติด้านการควบคุม

และการบริหารจัดการ ซึ่งในช่วงสถานการณ์ฉุกเฉินของการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 นั้น จังหวัดสงขลามีความพยายามที่จะออกมาตรการต่าง ๆ ซึ่งสาระสำคัญหลักประการหนึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความต้องการการแก้ไขปัญหาโดยการลดการเคลื่อนย้ายเดินทางของประชาชนทุกรูปแบบ จึงได้มีการออกมาตรการสำคัญ 4 มาตรการหลัก คือ 1) มาตรการลดการเคลื่อนย้ายเดินทางโดยให้ปฏิบัติตามมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ซึ่งเป็นการประกาศให้สถานที่กิจการหรือกิจกรรม ต้องดำเนินการเปิดภายใต้เงื่อนไข รวมทั้งมีการจัดระบบในการกำหนดมาตรการป้องกันโรคอย่างเข้มงวดมากขึ้น การห้ามจัดกิจกรรมที่มีความเสี่ยงต่อการแพร่กระจายเชื้อโรคและการให้ปฏิบัติงานราชการนอกสถานที่ตั้งได้ โดยให้มุ่งเน้นการปฏิบัติงานหรือจัดกิจกรรมผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ 2) มาตรการปิดสถานที่เสี่ยงต่อการแพร่กระจายเชื้อโรค อาทิ สนามชนโค สนามชนไก่ และสถานประกอบการที่มีลักษณะคล้ายสถานบริการ สถานบันเทิง ร้านเกมส์ ร้านอินเทอร์เน็ต และอื่น ๆ 3) มาตรการควบคุมการเดินทางเข้ามาภายในพื้นที่จังหวัดสงขลา เป็นการให้ฝ่ายปกครองร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารและตำรวจ ดำเนินการจัดตั้งจุดตรวจตามแนวเขตติดต่อของจังหวัดสงขลา รวมถึงให้จัดระเบียบต่าง ๆ ในการเดินทางสำหรับบุคคลที่เดินทางเข้าจังหวัดสงขลา โดยเริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม 2563 ต่อมาได้มีคำสั่งเพิ่มเติมให้ปิดช่องทางการเข้าออกในราชอาณาจักรไทยทั้งในรูปทางอากาศ ทางน้ำ และทางบก ในความรับผิดชอบของจังหวัดสงขลา ซึ่งให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 27 มีนาคม 2563 อาทิเช่น คำสั่งปิดช่องทางการเข้าออกทางอากาศของสายการบินระหว่างประเทศ ณ ท่าอากาศยานนานาชาติหาดใหญ่, คำสั่งปิดช่องทางการเข้าออกทางน้ำของเรือรับส่งผู้โดยสารและเรือนำเที่ยวระหว่างประเทศ ณ ท่าเรือน้ำลึกสงขลา และคำสั่งปิดช่องทางการเข้าออกทางบกตรงจุดผ่านพรมแดนถาวรของจังหวัดสงขลา และ 4) มาตรการห้ามบุคคลออกนอกเคสสถานในช่วงเวลาที่กำหนด (Curfews) หรือการประกาศเคอร์ฟิวของพื้นที่จังหวัดสงขลา ซึ่งถือได้ว่ามีลักษณะการบังคับใช้เป็นช่วงระยะเวลาเพียงสั้น ๆ เท่านั้นโดยมีจำนวนทั้งหมด 3 ช่วงด้วยกันและรวมระยะเวลาที่ใช้ทั้งสิ้นเป็นจำนวน 57 วัน เริ่มใช้เป็นครั้งแรกในวันที่ 12 กรกฎาคม จนถึงวันที่ 25 กรกฎาคม 2564 (รวมเป็นเวลา 14 วัน) นับจากวันที่มีคำสั่ง โดยหากผู้ใดฝ่าฝืนจะมีความผิดตามมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 มีโทษปรับไม่เกิน 20,000 บาท และให้ถือว่ามีความผิดตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (Songkhla Provincial Statistical Office, 2021)

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษากลไกการขับเคลื่อนการบริหารราชการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อร้ายแรง (Covid 19) ของจังหวัดสงขลา ผลการศึกษาทำให้ทราบว่า มีกลไกสำคัญสองด้านในการขับเคลื่อนการบริหาร คือ 1) กลไกด้านโครงสร้างการบริหารราชการในช่วงสถานการณ์ฉุกเฉิน และ 2) กลไกด้านการใช้อำนาจอธิปไตยในการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน กล่าวคือ (1) ในประเด็นกลไกด้านโครงสร้างการบริหารราชการ มีการจัดโครงสร้างรูปแบบของการทำงานในลักษณะคณะทำงานเป็น 2 คณะ คือ 1) คณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัดสงขลา ซึ่งมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการควบคุมการแพร่ระบาดของโรค และ 2) คณะกรรมการศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 จังหวัดสงขลา หรือ ศบค.จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นคณะทำงานที่จัดตั้งขึ้นใหม่ มี

บทบาทหน้าที่สำคัญเป็นชุดปฏิบัติการที่มีหน้าที่เฉพาะกิจในสถานการณ์ฉุกเฉินของการแพร่ระบาดโรค COVID-19 สอดคล้องกับการศึกษาของ กรรณก จิรสถิตพรพงศ์ (2564) ที่ศึกษาเรื่อง ทักษะคติของประชาชนที่มีต่อหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีของรัฐบาลกรณีศึกษาสถานการณ์ COVID-19 โดยพบว่า ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 รัฐบาลได้มีการออกมาตรการด้านสาธารณสุข และมาตรการด้านเศรษฐกิจ และสังคม เพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชนเพื่อบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติพบว่ามาตรการของรัฐบาลยังมีปัญหาอยู่มาก รัฐบาลไม่สามารถสร้างสวัสดิการและดำเนินการช่วยเหลือประชาชนได้อย่างครอบคลุม ส่งผลให้มาตรการของรัฐกลับเป็นการเอื้อประโยชน์สำหรับประชาชนบางกลุ่มให้มีอภิสิทธิ์หรือมีสิทธิมากกว่าประชาชนทั่วไป และ (2) ในประเด็นกลไกด้านลักษณะการใช้อำนาจรัฐในการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินกรณีจังหวัดสงขลาได้มีการประกาศมาตรการสำคัญ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะลดการเคลื่อนย้ายเดินทางของประชาชนในทุกรูปแบบประกอบด้วย 4 มาตรการหลัก คือ 1) มาตรการลดการเคลื่อนย้ายเดินทางโดยให้ปฏิบัติตามมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม 2) มาตรการปิดสถานที่เสี่ยงต่อการแพร่กระจายเชื้อโรค 3) มาตรการควบคุมการเดินทางเข้ามาภายในพื้นที่จังหวัดสงขลา และ 4) มาตรการห้ามบุคคลออกนอกเคหสถานในช่วงเวลาที่กำหนด (Curfews) หรือการประกาศเคอร์ฟิวของพื้นที่จังหวัดสงขลา สอดคล้องกับการศึกษาของ กายสิทธิ์ แก้วยาศรี และ บุญมา สุนทรวีรัตน์ (2564) ที่ศึกษาเรื่อง แนวทางการดำเนินงานและผลกระทบจากโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส (โควิด-19) จังหวัดเลย ซึ่งพบว่า แนวทางการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อมีความเข้มข้นมากเหมือนกับจังหวัดสงขลา เช่น การปิดพรมแดนเมื่อเกิดการติดเชื้อในจังหวัด การปรับแนวทางการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องทั้งการติดตาม ควบคุม คัดกรอง และกักตัวที่บ้านในกลุ่มผู้สัมผัสเสี่ยงสูง กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มเดินทางข้ามจังหวัด กระทั่งพบผู้ติดเชื้อภายในประเทศลดลงจึงได้ผ่อนคลายมาตรการลง

ทั้งนี้จากผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นได้ถึงกลไกการขับเคลื่อนการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งเป็นการจัดการกับโรคระบาดร้ายแรงที่อุบัติขึ้นในประเทศ โดยรัฐบาลได้วางโครงสร้างในการกำกับและบริหารจัดการสถานการณ์ไว้ที่ 2 ส่วนสำคัญ คือ ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค กล่าวคือทั้ง 2 ภาคส่วนจะเป็นใช้อำนาจหลักในการกำกับและแก้ไขสถานการณ์ผ่านองค์กรพิเศษที่จัดตั้งขึ้นในรูปของศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 โดยมีคณะกรรมการที่คัดเลือกจากข้าราชการเพื่อกำกับดูแลและแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าด้วยความเร่งด่วน ลักษณะดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงหลักคิดในการบริหารงานตามหลักการรวมศูนย์อำนาจทางปกครอง (Centralization) ซึ่งเป็นการจัดระเบียบการปกครองภายในรัฐ โดยให้รัฐแต่เพียงผู้เดียวเป็นผู้ดำเนินการปกครองหรือจัดทำบริการสาธารณะต่าง ๆ ให้แก่ประชาชน โดยมีการรวมอำนาจในการตัดสินใจ การวินิจฉัยสั่งการเป็นยุดีเด็ดขาดอยู่ที่รัฐส่วนกลาง (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2550)

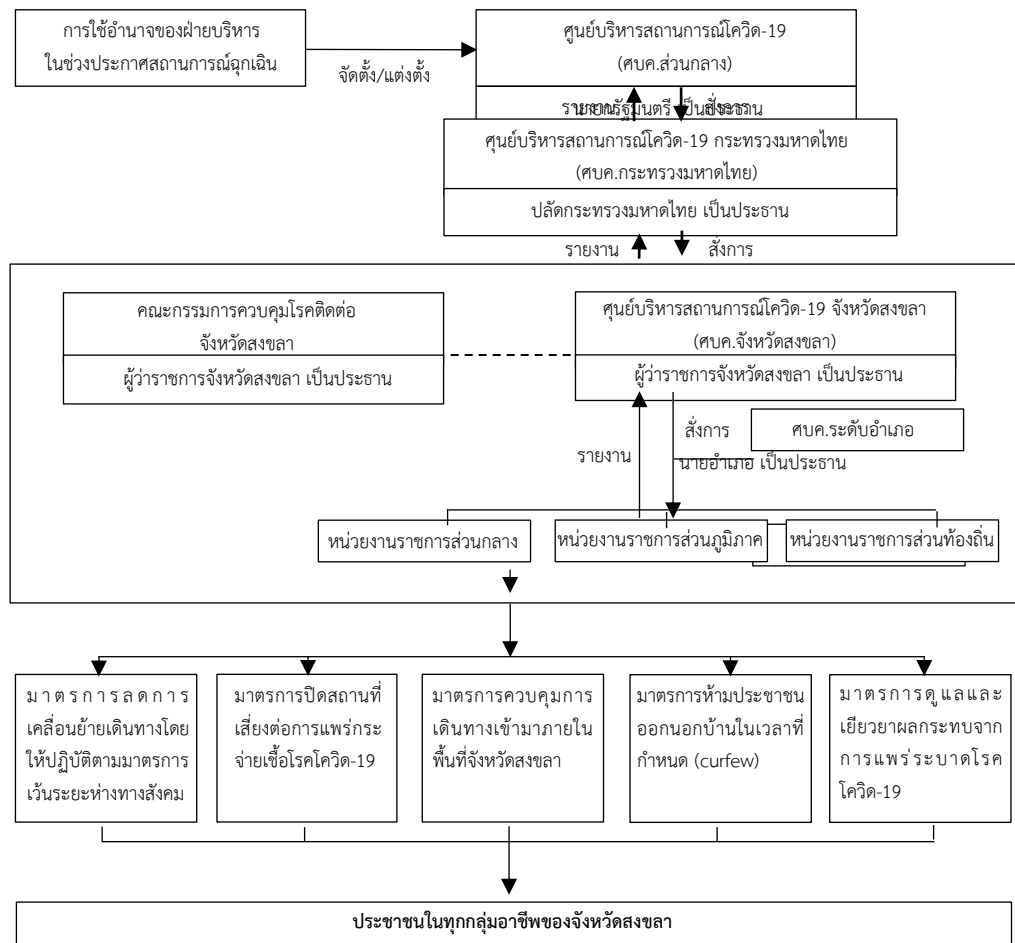
แต่ทั้งนี้หากพิจารณาถึงข้อดีของหลักคิดนี้ได้ว่า ทำให้อำนาจของรัฐมั่นคง มีเอกภาพและอำนาจประโยชน์แก่ประชาชนผู้อยู่ใต้การปกครองอย่างเสมอภาคกัน (ประยูร กาญจนดุล, 2549) ซึ่งหากจะกล่าวไปแล้วนั้นในการประเมิณสถานการณ์ของรัฐและได้มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินนั้นการใช้หลักคิดรวมศูนย์อำนาจทางปกครองจึงยังมีความเหมาะสมและสำคัญสูงสุดต่อการบริหารจัดการในระดับภาพรวมของประเทศ หากแต่ในระดับรองลงมาเช่น ระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่นเมื่อประเมิณกับสถานการณ์ในบางกรณีแล้วอาจเกิดเป็นข้อเสียหรือส่งผลกระทบต่อสาธารณะอยู่

พอสมควรกล่าวคือ ในการบังคับบัญชาที่เป็นชั้นลดหลั่นกันไป การปฏิบัติหน้าที่อาจมีความล่าช้า การแก้ปัญหาและการปฏิบัติงานต้องกระทำตามกฎระเบียบที่เคร่งครัดตามลำดับขั้นตอนในการบังคับบัญชาก่อให้เกิดความยุ่งยากในการปฏิบัติงาน และทำให้แบบแผนการดำเนินงานของทั่วประเทศเป็นแบบเดียวกัน (กฤษณ์ วงศ์วิเศษธร, 2566) ซึ่งหากพิจารณาเปรียบเทียบกับบริบทสถานการณ์ตามความเป็นจริงจากกรณีที่เกิดขึ้นในจังหวัดสงขลานั้นแสดงให้เห็นได้ถึงความสอดคล้องตามหลักคิดด้านข้อเสียของการรวมศูนย์อำนาจปกครอง เมื่อเปรียบเทียบในสถานการณ์ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นที่มีปัจจัยความแตกต่างด้านพื้นที่และความแตกต่างของปัญหาที่ในแต่ละพื้นที่ต้องเผชิญ ดังนั้นในการใช้หลักคิดการรวมศูนย์อำนาจปกครองในการบริหารราชการ จึงเป็นหลักการที่ไม่อาจตอบสนองสาธารณะได้ในทุกบริบทของปัญหา หากแต่เมื่อพิจารณาถึงบริบทดังกล่าว ยังมีอีกภาคส่วนสำคัญตามโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินคือ ภาคส่วนของการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นองค์กรที่มีความแนบชิดกับพื้นที่และประชาชน ซึ่งจากการศึกษาจะเห็นได้ว่าในการบริหารจัดการในสถานการณ์ของการแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ภาคส่วนนี้กลับไม่ได้รับบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการสถานการณ์ ด้วยบริบทดังกล่าวนี้เป็นความสอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจในระบอบประชาธิปไตย ในลักษณะของการกระจายอำนาจทางการบริหารที่เป็นการมอบให้ท้องถิ่นมีอำนาจการตัดสินใจเป็นอิสระจากการควบคุมของส่วนกลาง ทั้งในด้านการตัดสินใจนโยบายทั่วไป การควบคุมบุคลากรและการควบคุมทางการเงินการคลัง (Schneider, 2003)

ทั้งนี้ในมิติดังกล่าวอาจพิจารณาได้ถึงความสอดคล้องกับงานของ ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี และณิรัช แมลงภู่ (2566) เรื่อง เมื่อความเร็วถดถอย: เมือง การเคลื่อนย้ายและการเมืองของเวลาในห้วงระบาดของ โควิด-19 ซึ่งงานชิ้นนี้ได้สะท้อนถึงการบริหารจัดการด้านสาธารณสุขและด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยในห้วงเวลาของการแพร่ระบาดโรค COVID-19 ได้แสดงให้เห็นถึงการปะทะสังสรรค์ระหว่างระบอบเวลาหลายมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างเวลาราชการกับเวลาของประชาชนที่กลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเอื้ออำนวยให้ประชาชนสามารถอยู่รอดได้และเป็นปัจจัยที่ทำให้ก่อให้เกิดภาวะการติดอยู่ในเวลาที่ยาวนาน จากผลงานชิ้นดังกล่าวหากเมื่อพิจารณาอาจริเคราะห์ได้ถึงนัยสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่ได้มีกำหนดบทบาทหรือส่วนร่วมสำคัญในการบริหารจัดการโรค COVID-19 จึงทำให้ลดทอนประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาที่ทันทั่วถึงส่งผลให้ประชาชนต้องติดอยู่ในช่วงเวลาของสถานการณ์ที่ยาวนาน

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาโครงสร้างและลักษณะการใช้อำนาจรัฐในการบริหารราชการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อร้ายแรง (COVID-19) ของจังหวัดสงขลา จะพบว่ากลไกการขับเคลื่อนการบริหารราชการในช่วงสถานการณ์ดังกล่าว มีคณะทำงานของจังหวัด 2 ชุด คือ 1) คณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัด และ 2) ศบค.จังหวัด สามารถนำรูปแบบโครงสร้างและลักษณะการใช้อำนาจรัฐในช่วงสถานการณ์ฉุกเฉินของการแพร่ระบาดของโรค Covid 19 ของจังหวัดสงขลา มาสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 สรุปโครงสร้างและกลไกขับเคลื่อนการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน
การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ของจังหวัดสงขลา

จากภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่าชุดคณะทำงานทั้งสองชุดของจังหวัดยังคงขาดความเป็นอิสระในการกำหนดแนวทางนโยบายหรือรูปแบบการดำเนินงานที่สามารถปรับใช้เป็นมาตรการควบคุมแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องทันต่วงทีกับสภาพบริบทของพื้นที่ ด้วยเพราะยังมีหน่วยงานหลักคือ ศบค. ส่วนกลางที่มีฐานะเป็นองค์กรพิเศษสูงสุดเฉพาะกิจในการบริหารราชการทำหน้าที่เป็นเสาหลักมีอำนาจการตัดสินใจพิจารณาประเมินบริบทสภาพแวดล้อมและสถานการณ์โดยรวมเพื่อออกประกาศและคำสั่งต่าง ๆ ใช้เป็นมาตรการควบคุมภาพรวมทั้งหมดลงสู่ส่วนภูมิภาค การบริหารจัดการสถานการณ์ฯ ของจังหวัดสงขลาจึงทำได้เพียงใช้อำนาจรัฐภายในขอบเขตที่จำกัดโดยการออกประกาศใช้มาตรการทั้งในมิติด้านการควบคุมและการบริหารจัดการ เป็นมาตรการสำคัญ 4 มาตรการหลัก ซึ่งส่งผลกระทบต่อการใช้เสรีภาพและสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชนในแต่ละกลุ่มอาชีพหรือชุมชนพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันออกไป ด้านองค์ความรู้ใหม่ที่ผู้วิจัยเห็นควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นในกลไกกระบวนการทำงาน คือ ภาครัฐควรหนุนเสริมใช้แนวคิดการกระจายอำนาจมาช่วยแก้ปัญหาโดยส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามี

ส่วนร่วมดำเนินงานช่วยเหลือประชาชนในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบ และภาครัฐควรเพิ่มอำนาจการตัดสินใจให้กับคณะทำงานทั้ง 2 ชุดของจังหวัด เพื่อให้สามารถกำหนดนโยบายและมาตรการได้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของปัญหาและสถานการณ์ในพื้นที่จริงซึ่งมีความแตกต่างกันได้อย่างทันท่วงที เพื่อให้เกิดประสิทธิผลของนโยบายในทางปฏิบัติที่มากยิ่งขึ้น

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 ผลการวิจัยโครงสร้างการบริหารราชการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 พบว่าภาครัฐควรใช้ฐานคิดการกระจายอำนาจมาหนุนเสริมการแก้ปัญหาโดยส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานช่วยเหลือประชาชนในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบ เพื่อให้สามารถเข้าถึงสถานการณ์ของพื้นที่ที่ประสบปัญหาที่แตกต่างกันได้อย่างทันท่วงที เพื่อให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลของนโยบายได้มากยิ่งขึ้น

8.1.2 ผลการวิจัยลักษณะการใช้อำนาจรัฐในการบริหารราชการพบว่าภาครัฐควรส่งเสริมและพัฒนาแนวทางจัดการเรียนรู้โดยใช้สภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่เป็นฐานในการจัดการแก้ไข และควรเพิ่มอำนาจให้ คณะกรรมการโรคติดต่อจังหวัด, ศบค.จังหวัดสามารถกำหนดรูปแบบแนวทางนโยบายโดยเลือกใช้มาตรการควบคุมสถานการณ์ที่ปรับใช้แก้ไขปัญหได้อย่างสอดคล้องทันท่วงทีกับสภาพบริบทของพื้นที่จริง ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงผลการดำเนินงานการใช้มาตรการตามที่ภาครัฐกำหนดขึ้นมาได้อย่างแท้จริงมากขึ้น

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ผลการวิจัยโครงสร้างการบริหารราชการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 พบว่าภาครัฐควรมีหน่วยงานหลักเพิ่มเติมที่จัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะเพื่อดำเนินมาตรการติดตามและเฝ้าระวังประชาชนในแต่ละกลุ่มอาชีพที่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจ และควรจัดอันดับความสำคัญในการกำหนดนโยบายหรือมาตรการให้ความช่วยเหลือ เยียวยาบรรเทาความเดือดร้อนแก่ประชาชนในแต่ละกลุ่มอาชีพ โดยควรระบุความช่วยเหลือกลุ่มอาชีพให้ชัดเจนเพื่อให้สามารถเข้าถึงมาตรการการเยียวยาจากจังหวัดได้จริงตามความต้องการเร่งด่วน

8.2.2 ผลการวิจัยลักษณะการใช้อำนาจรัฐในการบริหารราชการภายใต้การใช้มาตรการควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อร้ายแรง พบว่าภาครัฐควรดำเนินการควบคู่กับการดำรงรักษาไว้ซึ่งสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วย โดยเฉพาะเรื่องการใช้เสรีภาพในการทำงาน อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะทำให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้เป็นปกติ ดังนั้นภาครัฐต้องตระหนักและคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับประชาชน แต่หากไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ควรนำมาใช้เท่าที่จำเป็นและใช้ระยะเวลาให้สั้นที่สุด เพื่อให้เกิดผลกระทบกับประชาชนน้อยที่สุด

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาถึงกระบวนการเตรียมรับมือและแนวปฏิบัติเพื่อการป้องกันในรูปแบบและลักษณะต่าง ๆ จากภัยคุกคามโรค COVID-19 โดยรวบรวมศึกษาจากบริบทชุมชนของท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ เพื่อนำมาใช้เป็นชุดข้อมูลแนวทางการแก้ไขและพัฒนากิจการที่ดีที่ตรงเป้าหมายอย่างมีระบบมากขึ้น

8.3.2 การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาและรวบรวมเปรียบเทียบผลจากแนวทางการแก้ปัญหาในแต่ละบริบทพื้นที่ เพื่อนำมาพัฒนาเป็นชุดความรู้เพื่อใช้สำหรับเป็นกรอบแนวทางการกำหนดนโยบาย รวมถึงโครงสร้างอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบและลักษณะการใช้อำนาจรัฐในการบริหารราชการหากมีสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อร้ายแรงอื่นต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง

- กรกนก จิรสติพรพงศ์. (2564). ทศนคติของประชาชนที่มีต่อหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีของรัฐบาลกรณีศึกษา: สถานการณ์ COVID-19. *วารสารธรรมศาสตร์*. 40(3). 93-113.
- กฤษณ์ วงศ์วิเศษธร. (ออนไลน์). *การรวมศูนย์อำนาจ*. สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2566. จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=%E0%>
- กายสิทธิ์ แก้วยาศรี และ บุญมา สุนทรวีรัตน์. (2564). แนวทางการดำเนินงานและผลกระทบจากโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส (โควิด-19) จังหวัดเลย. *วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน*. 7(1). 16-34.
- จังหวัดสงขลา. (2567). *เป้าหมายการพัฒนาจังหวัดสงขลา 20 ปี (พ.ศ. 2566-2585)*. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2567. จาก https://www.songkhla.go.th/files/com_news_develop_plan/2023-06_8e5a039fe5ac788.pdf
- ประยูร กาญจนดุล. (2549). *คำบรรยายกฎหมายปกครอง*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี และ ธีรณัฐ แผลงภู. (2566). เมื่อความเร็วถดถอย: เมือง การเคลื่อนย้ายและการเมืองของเวลาในห้วงระบาดของโควิด-19. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 19(2). 1-30.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2550). *กฎหมายการปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร : ธรรมการพิมพ์.
- อรทัย กักพล และคณะ. (2564). รายงานสถานการณ์การกระจายอำนาจประจำปี พ.ศ. 2564 บทสำรวจว่าด้วยบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการวิกฤติโควิด-19. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า.
- BBC NEWS Online. (2564). *โควิด-19: ศบค. เห็นชอบขยายพื้นที่สีแดงเข้มเป็น 29 จังหวัด เตรียมล็อกดาวน์เพิ่มอีก 14 วัน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2566. จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-58047351>
- Ministry of Foreign Affairs, Kingdom of Thailand. (2020). *Declaration of an Emergency Situation in all areas of the Kingdom of Thailand*. Bangkok : Royal Gazette.
- Office of the Public Sector Development Commission. (2021). *Lesson Transcript Report Integrated Provincial Management in the Situation of the Spread of Coronavirus Disease 2019, Fiscal Year 2021*. Retrieved 10 December 2021. From <https://www.surin.rmuti.ac.th/th/th63/783.pdf>

Schneider, Aron. (2003). Decentralization Conceptualization and Measurement. **Studies in Comparative International Development**. 38(2003). 32-56.

Songkhla Provincial Statistical Office. (2021). **Report analyzing the COVID-19 outbreak situation in Songkhla Province**. Retrieved 12b April 2023. From <https://www.nso.go.th/south/songkhla.pdf>

Yen-Chin Lin, Rei-Lin Kuo and Shin-Ru Shin. (2020). COVID-19: The First documented coronavirus pandemic in history. **Biomedical Journal**. 43(4). 328-333.

10. คำขอบคุณ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง สิทธิในเสรีภาพการเดินทางของพลเมืองไทย ภายใต้สถานการณ์ฉุกเฉินจากภัยคุกคามโรค โควิด-19 กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดสงขลา ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนวิจัยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้บริหารคณะที่ให้การอนุมัติสนับสนุนทุนวิจัย การวิจัยนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดีทางผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านรวมถึงผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้กรุณาตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยและให้ข้อเสนอแนะ คำแนะนำ ในการสร้างเครื่องมือที่ครบถ้วนสมบูรณ์มากขึ้น รวมทั้งบุคคลที่ผู้วิจัยได้กล่าวอ้างอิงทางวิชาการตามที่ปรากฏในเอกสารอ้างอิง และขอขอบพระคุณกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์และความสะดวกในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย รวมถึงวารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ที่ให้การตอบรับตีพิมพ์ บทความวิจัยทำให้งานวิจัยชิ้นนี้ได้ก่อประโยชน์และเกิดคุณค่าอย่างสมบูรณ์ครบถ้วนในทางวิชาการต่อไป

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำบุญของพุทธศาสนิกชนในตำบลบัลลังก์ อำเภอนนทบุรี
จังหวัดนครราชสีมา*

FACTORS AFFECTING THE DECISION TO MAKE MERIT OF BUDDHISTS IN BAN LANG
SUBDISTRICT, NONTHAI DISTRICT, NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

ศรีปัญจะ สิงห์สอน¹

Sreepanja Singson¹

มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด¹

Stamford International University, Thailand.¹

Email : sripancha.stamford2024@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาลักษณะประชากรศาสตร์ของพุทธศาสนิกชนในตำบลบัลลังก์ อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสำคัญต่อการมาทำบุญ และ 3) เพื่อศึกษาการตัดสินใจทำบุญของพุทธศาสนิกชนในตำบลบัลลังก์ อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่าง คือ เพศชายและหญิงที่อาศัยอยู่ในตำบลบัลลังก์ อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 381 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ สถิติที่ใช้ คือ t - test (Independent Samples) และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - Way ANOVA) โดยกำหนดนัยสำคัญของการทดสอบที่ระดับ .05 กรณีพบความแตกต่างใช้การเปรียบเทียบรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Different)

ผลการวิจัยพบว่า 1) พุทธศาสนิกชน ตำบลบัลลังก์ อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมา ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 61.9 อายุ 25 – 36 ปี ร้อยละ 49.9 สถานภาพสมรส ร้อยละ 67.5 จบอนุปริญญา/ ปวส. ร้อยละ 34.6 เป็นพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 29.7 มีรายได้ 20,001-30,000 บาท ร้อยละ 42.5 2) ส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสำคัญต่อการมาทำบุญ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) มีการตัดสินใจทำบุญโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และพุทธศาสนิกชนที่มีสถานภาพและระดับการศึกษา ต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจทำบุญแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในส่วนของเพศ อายุ และอาชีพ ไม่แตกต่างกัน และส่วนประสมทางการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจทำบุญ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : 1. พุทธศาสนิกชน 2. ส่วนประสมทางการตลาด 3. การตัดสินใจทำบุญ

ABSTRACT

The objectives of this research are 1) to study the demographic characteristics of Buddhists in BAN LANG Subdistrict, Non Thai District, Nakhon Ratchasima Province, 2) to study the marketing mix that is important for making merit, and 3) to study the decision to make merit of Buddhists in BAN LANG Subdistrict. Non Thai District, Nakhon Ratchasima Province. The sample group was 381 males and females living in BAN LANG Subdistrict, Non Thai District, Nakhon Ratchasima Province. Data were collected from a questionnaire and analyzed using frequency, percentage, mean, and standard deviation. Test the hypothesis using the statistics used: t - test (Independent Samples) and use one-way analysis of variance (One - Way ANOVA) with the significance of the test set at the .05 level. In case of differences found, use pairwise comparisons. By means of LSD (Least Significant Different)

The results of the research found that 1) Buddhists in BAN LANG Subdistrict, Non Thai District, Nakhon Ratchasima Province Most were female, 61.9 percent, 49.9 percent aged 25 - 36 years, marital status 67.5 percent, hold an associate's degree/vocational certificate, 34.6 percent were employees of a private company, 29.7 percent had an income of 20,001-30,000 baht, 2) 42.5 percent had expressed the opinion on the marketing mix that was important for making merit. Overall, it was at the highest level. 3) Overall merit making decisions were at the highest level and Buddhists with status and educational level have a significant difference in the decision to make merit at the .05 level. In terms of gender, age, and occupation, they are not different which the marketing mix affects philanthropy decisions. They were significantly different at the .05 level.

Keywords : 1. Buddhism 2. Marketing mix 3. Merit-making decisions

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือมาอย่างช้านาน และถือว่าเป็นศาสนาประจำชาติไทย เนื่องจากว่ามีประเพณีที่สืบทอดมา อาจกล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนากับชนชาติไทยมีความสัมพันธ์แนบแน่นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งในด้านวัฒนธรรมวิถีชีวิตของคนไทยล้วนมีความผูกพันประสานกลมกลืนกับหลักความเชื่อและหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนามาตลอดระยะเวลายาวนาน จนทำให้เกิดการปรับตัวเข้าหากัน ตลอดจนมีการผสมผสานกับความเชื่อถือและข้อปฏิบัติสายอื่น ๆ ที่เข้ามาในหมู่ชนชาวไทยถึงขั้นทำให้เกิดระบบความเชื่อและการประพฤติปฏิบัติตามหลักในแนวทางพระพุทธศาสนามากมาย อาจเนื่องมาจากสาเหตุที่ว่า สังคมไทยในปัจจุบันเป็นสังคมที่มีแต่ความสับสนวุ่นวายไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคมหรือการเมือง ทำให้ประชาชนคนไทยพลอยรู้สึกสับสนไปด้วย (ประเวศ วะสี, 2549)

การทำบุญตักบาตรเป็นการทำบุญที่พุทธศาสนิกชนโดยเฉพาะชาวไทยได้นิยมทำสืบทอดกันมา และถือว่าเป็นกิจวัตรที่พุทธศาสนิกชนทั่วไปรู้จักและนิยมปฏิบัติมากกว่าประเทศอื่นๆ เป็นการทำบุญที่ทำได้ง่าย สะดวก สามารถทำได้บ่อยตามที่ต้องการ จึงทำให้พุทธศาสนิกชนชาวไทยนิยมการทำบุญใส่บาตร และถือปฏิบัติสืบทอดกันต่อมาจนเป็นประเพณี อย่างไรก็ตามพุทธศาสนิกชนชาวไทยส่วนมากมักจะทำกันเป็นกิจวัตรประจำวันแต่บางคนก็เลือกการทำบุญใส่บาตรเฉพาะวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา หรือวันสำคัญทางประเพณีไทย เช่น วันสงกรานต์ เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้อาจเกิดจากความเชื่อของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันไปตามความรู้ความเข้าใจ และความสะดวกเนื่องจากวิถีชีวิตของคนในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากสังคมไทยในอดีต (พงษ์ศักดิ์ รัตนปัญญา, 2555)

จากพฤติกรรมการทำบุญใส่บาตรและถือศีลภาวนาของพุทธศาสนิกชนชาวไทยที่ต่างกันไปนั้นเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม กล่าวคือ ทุกวันนี้คนไทยนิยมศรัทธาวัตถุมากกว่าจิตใจ มีความโน้มเอียงไปกับวัฒนธรรมทางตะวันตกที่เพิ่มมากขึ้นตามกระแสโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2531) ได้ให้ข้อสังเกตว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยเป็นเพราะคนรุ่นใหม่ไม่มีเวลามาสนใจเข้าวัดปฏิบัติธรรม ไม่รู้จักกิจกรรมบุญกุศลและภาวะที่วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน หลายคนมีความเข้าใจเกี่ยวกับคำว่า “การทำบุญ” แคบลงหรือคลาดเคลื่อนไปจากหลักการเดิม เช่น เมื่อเราพูดว่าไปทำบุญทำทาน โยมก็นึกว่าการทำบุญคือ ถวายข้าวของแก่พระสงฆ์ บุญก็เลยมักจำกัดอยู่แค่นั้น คือการให้ แล้วก็ต้องถวายแก่พระเท่านั้นจึงเรียกว่าบุญ ถ้าไปให้แก่ชาวบ้าน เช่น ให้แก่คนยากจนคนตกทุกข์ได้ยากไว้ เราเรียกว่าให้ทาน

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำบุญของพุทธศาสนิกชนในตำบลบึงล้งก์ อำเภอนนไทย จังหวัดนครราชสีมา เพื่อต้องการทราบว่าปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำบุญของสาธุชนผู้มาทำบุญตักบาตรในตำบลบึงล้งก์ อำเภอนนไทย จังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในด้านปรับปรุงและทำนุบำรุงวัดวาอาราม ในฐานะที่วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน และเป็นศูนย์กลางของชุมชนมาช้านานตั้งแต่สมัยอดีตกาล นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความเข้าใจในด้านพฤติกรรมของผู้ที่มาทำบุญในตำบลบึงล้งก์ อำเภอนนไทย จังหวัดนครราชสีมาในยุคปัจจุบัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อวัดที่ถือได้ว่าเป็นหนึ่งในสถาบันหลักของประเทศไทย และยังสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้มาสร้างความเข้าใจเรื่องการทำบุญในพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาลักษณะประชากรศาสตร์ของพุทธศาสนิกชนในตำบลบึงล้งก์ อำเภอนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

2.2 เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสำคัญต่อการมาทำบุญ

2.3 เพื่อศึกษาการตัดสินใจทำบุญของพุทธศาสนิกชนในตำบลบึงล้งก์ อำเภอนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบลักษณะประชากรศาสตร์ของพุทธศาสนิกชนในตำบลบัลลังก์ อำเภอนโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

3.2 ได้ทราบส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสำคัญต่อการมาทำบุญ

3.3 ได้ทราบการตัดสินใจทำบุญของพุทธศาสนิกชนในตำบลบัลลังก์ อำเภอนโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ ((Quantitative Research) ซึ่งมีรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประชากร ได้แก่ ประชากรเพศชายและหญิงอายุ 18 ปีขึ้นไปที่อยู่อาศัยอยู่ในตำบลบัลลังก์ อำเภอนโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 101,347 (กระทรวงมหาดไทย, 2566) และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรทั้งเพศชายและหญิงที่อาศัยอยู่ในตำบลบัลลังก์ อำเภอนโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 381 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Closed form Question) แบบเลือกตอบ (Checklist) ตอนที่ 2 ส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสำคัญต่อการมาทำบุญ ได้แก่ ประเภทของการทำบุญ ด้านค่าใช้จ่ายในการทำบุญ ด้านช่องทางในการทำบุญ ด้านการแนะนำการทำบุญ ด้านพระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา ด้านกระบวนการ และด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Closed form Question) แบบวัดเจตคติของ Likert ใช้ระดับวัดข้อมูลแบบอันตรภาค (Interval Scale) ตอนที่ 3 การตัดสินใจทำบุญของพุทธศาสนิกชนในตำบลบัลลังก์ อำเภอนโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ความศรัทธาในพุทธศาสนา ความศรัทธาในพระภิกษุ ความนิยมในชื่อเสียงของวัด และเหตุผลส่วนบุคคล มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Closed form Question) แบบวัดเจตคติของ Likert ใช้ระดับวัดข้อมูลแบบอันตรภาค (Interval Scale) การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 2) แจกแบบสอบถามกับกลุ่มพุทธศาสนิกชนที่มาทำบุญในพื้นที่ตำบลบัลลังก์ อำเภอนโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 381 คน 3) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์ทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ความถี่และค่าร้อยละ ตอนที่ 2 วิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสำคัญต่อการมาทำบุญ โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ตอนที่ 3 วิเคราะห์การตัดสินใจทำบุญของพุทธศาสนิกชนในตำบลบัลลังก์ อำเภอนโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ตอนที่ 4 ทดสอบสมมติฐาน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

5. ผลการวิจัย

5.1 ลักษณะประชากรศาสตร์ของพุทธศาสนิกชน ตำบลบัลลังก์ อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมา ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 61.9 อายุ 25 – 36 ปี คิดเป็นร้อยละ 49.9 สถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 67.5 จบอนุปริญญา/ ปวส. คิดเป็นร้อยละ 34.6 อาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 29.7 มีรายได้ 20,001-30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 42.5

5.2 พุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสำคัญต่อการมาทำบุญ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.21 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าพุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสำคัญต่อการมาทำบุญในด้านประเภทของการทำบุญ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 รองลงมาด้านพระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 ด้านค่าใช้จ่ายในการทำบุญ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 ด้านการแนะนำการทำบุญ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 ด้านช่องทางในการทำบุญ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 และด้านที่น้อยที่สุด คือ กระบวนการและการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสำคัญต่อการมาทำบุญ

ส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสำคัญต่อการมาทำบุญ	n = 381		ระดับความคิดเห็น	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ประเภทของการทำบุญ	4.39	0.39	มากที่สุด	1
2. ค่าใช้จ่ายในการทำบุญ	4.21	0.4	มากที่สุด	3
3. ช่องทางในการทำบุญ	4.17	0.39	มาก	5
4. การแนะนำการทำบุญ	4.18	0.42	มาก	4
5. พระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา	4.24	0.35	มากที่สุด	2
6. กระบวนการ	4.15	0.38	มาก	6
7. การสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ	4.15	0.36	มาก	6
รวมเฉลี่ย	4.21	0.27	มากที่สุด	-

5.3 การตัดสินใจมาทำบุญของพุทธศาสนิกชนในตำบลบัลลังก์ อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.23 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าพุทธศาสนิกชนมีการตัดสินใจทำบุญในด้านความศรัทธาในพระภิกษุ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 รองลงมาด้านความศรัทธาในพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 ด้านเหตุผลส่วนบุคคล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 และด้านที่น้อยที่สุด คือ ด้านความนิยมในชื่อเสียงของวัด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 ตามลำดับ ดังแสดงในตาราง 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับการตัดสินใจทำบุญของพุทธศาสนิกชนในตำบลบั้งลั้ง อำเภอนโนไทย จังหวัดนครราชสีมา

การตัดสินใจทำบุญ	n = 381		ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ความศรัทธาในพุทธศาสนา	4.24	0.33	มากที่สุด	2
2. ความศรัทธาในพระภิกษุ	4.26	0.36	มากที่สุด	1
3. ความนิยมในชื่อเสียงของวัด	4.19	0.37	มาก	4
4. เหตุผลส่วนบุคคล	4.22	0.36	มากที่สุด	3
รวมเฉลี่ย	4.21	0.27	มากที่สุด	-

5.4 ผลการสมมติฐาน พบว่า พุทธศาสนิกชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ และรายได้แตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจทำบุญของพุทธศาสนิกชนในตำบลบั้งลั้ง อำเภอนโนไทย จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพุทธศาสนิกชนที่มีสถานภาพและระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจทำบุญของพุทธศาสนิกชนในตำบลบั้งลั้ง อำเภอนโนไทย จังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในส่วนของส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสำคัญต่อการมาทำบุญในด้านที่มีต่างกัน ภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญสถิติ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังแสดงในตาราง 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจทำบุญของพุทธศาสนิกชนในตำบลบั้งลั้ง อำเภอนโนไทย จังหวัดนครราชสีมา และส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสำคัญต่อการมาทำบุญที่ต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจทำบุญของพุทธศาสนิกชนในตำบลบั้งลั้ง อำเภอนโนไทย จังหวัดนครราชสีมา

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	สถิติทดสอบ	ผลการทดสอบ	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	เพศ	ปัจจัยที่มีผลต่อ	T=0.63, Sig=0.43	-	/
2	อายุ	การตัดสินใจ	F=1.37, Sig=0.25	-	/
3	สถานภาพ	ทำบุญของ	F=5.29, Sig=0.01	/	-
4	ระดับการศึกษา	พุทธศาสนิกชนในตำบลบั้งลั้ง	F=3.89, Sig=0.00	/	-
5	อาชีพ	อำเภอนโนไทย	F=0.58, Sig=0.68	-	/
6	รายได้	จังหวัด	F=0.57, Sig=0.64	-	/
7	ประเภทของการทำบุญ	นครราชสีมา	F=16.88, Sig=0.00	/	-

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	สถิติทดสอบ	ผลการทดสอบ	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
8	ค่าใช้จ่ายในการทำบุญ		F=29.80, Sig=0.00	/	-
9	ช่องทางในการทำบุญ		F=21.51, Sig=0.00	/	-
10	การแนะนำในการทำบุญ		F=19.28, Sig=0.00	/	-
11	พระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา		F=20.88, Sig=0.00	/	-
12	กระบวนการ		F=20.12, Sig=0.00	/	-
13	การสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ		F=29.71, Sig=0.00	/	-

6. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำบุญของพุทธศาสนิกชนในตำบลบัลลังก์ อำเภอนโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

6.1 ลักษณะประชากรศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ของพุทธศาสนิกชนในตำบลบัลลังก์ อำเภอนโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 61.9 อายุ 25 – 36 ปี คิดเป็นร้อยละ 49.9 สถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 67.5 จบอนุปริญญา/ ปวส. คิดเป็นร้อยละ 34.6 อาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 29.7 มีรายได้ 20,001-30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 42.5 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะตำบลบัลลังก์ อำเภอนโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา เป็นพื้นที่ใกล้เคียงเขตอุตสาหกรรม และเป็นพื้นที่ที่มีพระเกจิชื่อดังหลายรูป เป็นที่เคารพศรัทธาของคนในพื้นที่และลูกศิษย์ทั่วทั้งประเทศ นอกจากนี้ยังเป็นตำบลที่อยู่ใกล้วัดบ้านไร่ หรือวัดหลวงพ่อดุณ ปรีสุทโธ จึงมีผู้คนหลากหลายวัยและหลายพื้นที่เดินทางมาสักการะบูชา จึงมีความแตกต่างหลากหลายของสาธุชนที่มาทำบุญในพื้นที่ตำบลบัลลังก์ รวมถึงส่วนใหญ่นสาธุชนที่มาทำบุญจะมาเป็นผู้ชาย และจากการสังเกตของผู้วิจัยจะพบว่าฝ่ายหญิงมาทำบุญมากกว่าฝ่ายชาย และเป็นผู้ให้ข้อมูลในแบบสอบถามมากกว่าเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจินตนา จันเรือน (2565) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจทำบุญของพุทธศาสนิกชน ในจังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 249 คน อายุระหว่าง 30-50 ปี ส่วนใหญ่สถานภาพสมรส จำนวน 223 คน พบว่า คิดเป็นร้อยละ 56.2 การศึกษา

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 28.97 ส่วนใหญ่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 20,001-30,000 บาท

6.2 ส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสำคัญต่อการมาทำบุญ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านประเภทของการทำบุญ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านพระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา ด้านค่าใช้จ่ายในการทำบุญ ด้านการแนะนำการทำบุญ ด้านช่องทางการทำบุญ และด้านที่น้อยที่สุด คือ กระบวนการและการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะวัดมีการจัดระบบและปรับปรุงการทำบุญให้ทันสมัยและหลากหลาย ให้มีความสำคัญกับสถานที่ในการจอตลอด อีกทั้งพระภิกษุสามเณรประพฤติตนอยู่ในศีลอย่างเคร่งครัด จึงทำให้พุทธศาสนิกชนมีความศรัทธาและอยากมาทำบุญเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอังคณา แพรกเมือง (2565) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทาง มาท่องเที่ยวงานประเพณีมาฆบูชาแห่ผ้าขึ้นธาตุ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช

6.2.1 ด้านประเภทของการทำบุญ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัดมีรูปแบบการทำบุญที่หลากหลาย มีทั้งการทำบุญตักบาตร การถวาย รวมถึงรดน้ำมนต์, เจริญ, บูชาเทียน/วัตถุมงคล จึงทำให้ตรงกับความต้องการของพุทธศาสนิกชนที่มาทำบุญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอังคณา แพรกเมือง (2565) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยวงานประเพณีมาฆบูชาแห่ผ้าขึ้นธาตุ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ด้านประเภทของการทำบุญ (Product) ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาประเภทของการทำบุญ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย เป็นดังนี้ ทำบุญตักบาตร ถัดมา คือ ถวายสังฆทาน, ถวายปัจจัยตามตู้บริจาคต่าง ๆ, สร้างโบสถ์ สร้างวิหาร สร้างวัด, ผ้าป่า ถวายกุหลาบ, และโยมอุปัฏฐัม ตามลำดับ

6.2.2 ด้านค่าใช้จ่ายในการทำบุญ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะราคาวัตถุมงคลเป็นที่พอใจต่อการและค่าใช้จ่ายในกิจกรรมการทำบุญอยู่ในระดับความสามารถในการทำบุญของพุทธศาสนิกชน ราคาวัตถุมงคลมีความหลากหลายสามารถเลือกได้ตามที่ต้องการจึงการตัดสินใจซื้อสินค้า หรือใช้บริการจากสถานที่เหล่านี้ (วัด) สอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler, and Lane (2016) ได้กล่าวว่า ส่วนประสมทางการตลาดเป็นเครื่องมือการตลาด ที่องค์กรสามารถควบคุมได้ ซึ่งองค์กรจะต้องผสมผสานเครื่องมือเหล่านี้ให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการ และสร้างแรงจูงใจหรือความพึงพอใจให้กับผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะการโน้มน้าวให้มีความต้องการใช้ผลิตภัณฑ์ขององค์กร โดยด้านราคา (Price) ผู้บริโภคจะเปรียบเทียบส่วนคุณค่ากับราคา ถ้าคุณค่าสูงกว่าราคาผู้บริโภคจึงจะตัดสินใจซื้อ ดังนั้น ธุรกิจจึงจำเป็นต้องกำหนดต้นทุนให้มีความเหมาะสมกับระดับการให้บริการและสภาพตลาดอย่างชัดเจน

6.2.3 ด้านช่องทางการทำบุญ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัดมีการพัฒนาช่องทางการทำบุญโดยใช้เทคโนโลยีมาช่วยในด้านระบบคิวอาร์โค้ดสแกนการทำบุญสำหรับพุทธศาสนิกชน มีช่องทางการทำบุญผ่านทางสื่อออนไลน์ เช่น FACEBOOK หรือผ่านทาง LINE โดยวิธีแบบออนไลน์นี้จะสามารถนำข่าวสารไปได้ไกลกว่า โดยไม่ต้องเดินทางไปบริจาคเองที่วัด โดยการบริจาคผ่านแอปพลิเคชันของธนาคารต่าง ๆ ได้ ซึ่งทำให้ง่าย ปลอดภัย นอกจากนี้ยังตู้บริจาคและ

ดอกไม้รูปเทียนหลายจุด สำหรับไหว้พระและทำบุญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Lovelock and Wirtz (2016) อธิบายส่วนประสมทางการตลาดบริการ ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายหรือให้บริการ (Place) ไว้ว่า ในปัจจุบันเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสามารถเข้าถึงได้อย่างกว้างขวาง ทำให้การบริการสามารถให้บริการผ่านช่องทางทางกายภาพ หรือบริการผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือทั้งสองช่องทางการให้บริการนั้นอาจเป็นช่องทางตรงสู่ผู้บริโภค หรืออาจผ่านคนกลางแล้วจึงไปยังผู้บริโภค นอกจากนี้ในปัจจุบันผู้บริโภคยังมีการดำเนินชีวิตที่เร่งรีบ หลายคนมองเห็นว่าการสูญเสียเวลา มีต้นทุนที่ต้องจ่าย ดังนั้นความรวดเร็ว และความสะดวกสบายของช่องทางการจัดจำหน่ายจึงมีความสำคัญในการกำหนดผลของช่องทางการจัดจำหน่าย และการจัดส่งสำหรับลูกค้าด้วย

6.2.4 ด้านการแนะนำการทำบุญ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพุทธศาสนิกชนเลื่อมใสศรัทธาในวัตถุมงคลของวัด เลื่อมใสศรัทธาในคำสอนและวัตรปฏิบัติของพระเกจิอาจารย์ รวมถึงมีการบอกต่อจากผู้ที่เคยเข้ามาทำบุญ เนื่องจากมีความประทับใจและศรัทธา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพาสนา สกุโลสิริยาภรณ์ (2566) ได้ทำการศึกษา การศึกษาแรงจูงใจในการทำบุญของชาวพุทธ ที่วัดชลประทานรังสฤษฎ์ จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ด้านการส่งเสริมการตลาดในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ปัจจัยด้านวัดมีปฏิสัมพันธ์กับพุทธศาสนิกชนหรือญาติโยม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ถัดมาคือ คำแนะนำจากผู้ที่เคยเข้ามาทำบุญการบอกปากต่อปาก, มีพระเกจิอาจารย์ที่ศรัทธา, มีวัตถุมงคลที่สมควรนำไปบูชา, การรับรู้ผ่านทางสังคมออนไลน์ ตามลำดับ

6.2.5 ด้านพระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพระสงฆ์ สามเณรหรือผู้ที่ปฏิบัติสัปปะกัมม เรียบร้อย อยู่ในกรอบพระธรรมวินัย รวมถึงชื่อเสียงของเจ้าอาวาส/พระลูกวัด ที่มีคนศรัทธา นอกจากนี้ผู้นำพิธีกรรมทางศาสนา มีความรู้ที่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจินตนา จันเรือน (2565) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจทำบุญของพุทธศาสนิกชน ในจังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า ด้านบุคลากรทางการบริการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ปัจจัยด้านการประเพณีของพระ สามเณรภายในวัดอยู่ในกรอบพระธรรมวินัย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ถัดมา คือ ผู้นำพิธีกรรมทางศาสนา มีความรู้ที่ถูกต้องตามหลักศาสนา, ชื่อเสียงของเจ้าอาวาส/พระลูกวัด ตามลำดับ

6.2.6 ด้านกระบวนการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัดมีขั้นตอนประกอบพิธีกรรมชัดเจนตรงตามหลักพุทธศาสนา มีขั้นตอนในการเข้าพบพระภิกษุสะดวกสบาย ไม่ยุ่งยาก และมีพิธีการในการทำบุญเรียบง่าย สั้นกระชับ ไม่เสียเวลา มีการปฏิบัติอย่างถูกต้องสมบูรณ์ ให้ความสนใจ ให้ความใส่ใจ ให้บริการอย่างตั้งใจ บริการอย่างเต็มใจ บริการอย่างจริงใจ ทำอย่างเข้าใจ บริการให้อย่างรู้ใจ และมีน้ำใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้มาทำบุญจะรู้สึกประทับใจและพอใจ ทำให้กลับมาในครั้งต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเตชภณ ทองเต็ม (2563) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ของผู้สูงวัยในจังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า ด้านกระบวนการบริการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การเข้าพบพระภิกษุสะดวกสบาย ไม่ยุ่งยาก มีค่าเฉลี่ย

มากที่สุด ถัดมาคือ พิธีการในการทำบุญเรียบง่าย ไม่ยุ่งยาก ไม่เสียเวลา และมีการปรับขั้นตอน พิธีกรรมตามความเหมาะสม ตามลำดับ

6.2.7 ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัดมีการดูแล ป้องกัน ความปลอดภัยอยู่เสมอ ได้มีมาตรการต่าง ๆ เกิดขึ้นทั้งการ ติดกล้องวงจรปิดเพื่อป้องกันการเกิดอาชญากรรม มีป้ายบอกหมายเลขโทรศัพท์ฉุกเฉินต่าง ๆ มีป้าย ห้ามเพื่อแจ้งเตือนต่าง ๆ เช่น ห้ามสูบบุหรี่ ห้ามนำและดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ตาม พรบ.ควบคุม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การติดสัญญาณกันขโมย การติดกริ่งเตือนสัญญาณไฟไหม้ เป็นต้น รวมทั้งวัดมี การจัดระบบการจราจรที่ปลอดภัยและเป็นระเบียบ มีพื้นที่กว้างขวาง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้มาทำบุญมีความไว้วางใจและสบายใจที่เดินทางมาทำบุญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระกฤษฎา หากัน (2565) ได้ทำการศึกษา แนวทางการตัดสินใจทำบุญให้พระที่วัดมิ่งกรมลาวาส (เล่งเน่ยยี่) กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า พุทธศาสนิกชนมีข้อเสนอแนะแนวทางการตัดสินใจทำบุญให้พระที่วัดมิ่งกรมลาวาส (เล่งเน่ยยี่) คือ 1) วัดมีการจัดระบบได้ดีในการซื้อของให้ ทำบุญ และเข้า ให้พระเสริมดวง 2) สถานที่จอดรถไม่เพียงพอซึ่งต้องไปเสียค่าจอดในสถานที่ใกล้เคียง 3) กลิ่นธูป ค่อนข้างเยอะอาจสร้างมลพิษให้แก่ชุมชนรอบข้าง 4) ควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการทำบุญ ต่าง ๆ ของวัดในหลากหลายช่องทางมากขึ้น และ 5) อาคารต่าง ๆ เป็นสถาปัตยกรรมจีนที่สวยงาม และห้องน้ำไม่ค่อยสะอาดนัก

6.3 การตัดสินใจทำบุญของพุทธศาสนิกชนในตำบลบั้งลั้ง อำเภอนโนนไทย จังหวัด นครราชสีมา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า พุทธศาสนิกชนมีการตัดสินใจ ทำบุญในด้านความศรัทธาในพระภิกษุ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านความศรัทธาในพุทธศาสนา ด้านเหตุผลส่วนบุคคล และด้านที่น้อยที่สุด คือ ด้านความนิยมในชื่อเสียงของวัด ทั้งนี้อาจเป็น เพราะว่าพฤติกรรมทางด้านความเชื่อความศรัทธา เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญและเป็นเครื่องกระตุ้นให้ เกิดการทำบุญทางพระพุทธศาสนา ทุกศาสนามีหลักคำสอนที่เป็นหัวใจเดียวกันคือ “การสอนให้คน ทำความดี ละเว้นความชั่ว” แต่ด้วยวิธีการหรือพิธีกรรมความเชื่อคือศาสนาพุทธมีหลักคำสอนและ ความเชื่อมากมาย ที่จะทำให้คนทำความดีเพื่อบรรลุสู่สิ่งสูงสุด คือ นิพพาน ซึ่งความเชื่อนั้น ถูก ถ่ายทอดโดยการอบรมสั่งสอน ขัดเกลา ผ่านประเพณี พิธีกรรม และวิถีชีวิตจากสถาบันทางสังคม ทั้ง การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว โดยการทำบุญใส่บาตร รักษาศีล เจริญสมาธิ แล้วแต่กระแสของบุคคลและ สถานที่ว่าทำบุญด้วยอะไร เช่นไร อย่างไรก็ตามจะประสบผลดังเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของพระครูปลัดกิตติวัฒน์ (เมธาวัจน/สีลภูโต), 2560) ที่กล่าวว่า การทำบุญจึงเป็นสิ่งที่ถูก ปลุกฝังให้กับสังคมไทยก็ว่าได้ การทำบุญใส่บาตรนั้น สาเหตุมาจากความคิดความเชื่อที่อยู่ในการ กระทำนั้นซึ่งมีเหตุผลหลายประการ ที่ส่งผลให้เกิดแก่ตนเองในด้านต่าง ๆ การทำบุญใส่บาตรเพื่อ อุทิศส่วนกุศลไปยังบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วโดยอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า เป็นการรำลึกและระลึก ถึงพระคุณของท่านเพื่อแสดงความกตัญญูทดแทน เพราะการทำบุญเหมือนเป็นช่องทางเดียวที่จะ สามารถสื่อไปยังผู้ที่ล่วงลับไปแล้วได้ด้วยข้าวของเครื่องใช้ อาหาร ปัจจัยสิ่งของต่าง ๆ ที่เราทำบุญไป โดยผ่านพระภิกษุที่เป็นสื่อกลาง เพื่อให้คนอีกโลกหนึ่งได้นำไปใช้ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการทำบุญใส่ บาตรด้วยความเชื่อว่า ทำให้ชีวิตมีความสุข ความสบายใจ มีจิตใจผ่องใส ทำให้หน้าที่การงาน

เจริญรุ่งเรือง ทำมาค้าขายได้ดี ได้ทำหน้าที่ของลูกหลานที่ดีคือ การทำบุญให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เพื่อเป็นทางนำไปสู่สวรรค์ หายจากโรคภัยไข้เจ็บ เป็นทางนำไปสู่พระนิพพาน

6.3.1) ด้านความศรัทธาในพุทธศาสนา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งนี้อาจเป็นเพราะพุทธศาสนิกชนมีความเชื่อและศรัทธาในคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงทำบุญเพื่อเป็นสิริมงคลสร้างความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของหลวงพ่อดำริฐ ฐิตธมโม (2560) ได้ให้ความหมายคำว่าบุญ คือ ความสุข, การบำเพ็ญบุญคือการสะสมหน่วยกิตในชีวิตของตนเอง เพื่อให้ชีวิตมีความสุข นอกจากนี้ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมอีกว่า บุญ แปลว่าสิ่งที่ชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ ในแง่ภาวะ ได้แก่ คุณธรรมที่ชำระล้างกิเลส, ในแง่เหตุ ได้แก่ การทำความดี, ในแง่ผล ได้แก่ ความสุข โดยท่านจำแนกว่า ทานเป็นกุศลอันดับหนึ่ง ศีลเป็นบุญอันดับสอง ส่วนภาวนาเป็นบุญอันดับสูงสุด

6.3.2) ด้านความศรัทธาในพระภิกษุ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งนี้อาจเป็นเพราะพุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่เห็นว่า พระสงฆ์ คือผู้ที่เผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งควรจะเป็นแบบอย่างที่ดีและเคร่งครัดในศีลธรรมอันก่อให้เกิดความศรัทธาบาทบาทของพระสงฆ์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเลือกตัดสินใจมาทำบุญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมชาย เจริญกิจ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง วัดในพระพุทธศาสนาที่พึงประสงค์ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะและกิจกรรมของวัดในพระพุทธศาสนาที่พึงประสงค์กับสภาพความเป็นจริงของวัดในสังคมไทย ปัจจุบัน ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะของวัดในพระพุทธศาสนาที่พึงประสงค์พระสงฆ์จะต้องทำสังฆกรรมต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยและต้องแสดงออกมาจากจิตและความรู้สึกตามพุทธประสงค์ที่ทรงวางไว้

6.3.3) ด้านความนิยมในชื่อเสียงของวัด ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่ไปทำบุญกับบิดามารดาหรือญาติของตน ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะทำที่วัดที่ตนคุ้นเคย จึงทำบุญกับวัดที่มีชื่อเสียงด้านแหล่งท่องเที่ยวประจำจังหวัด เป็นวัดที่เก่าแก่มียศชื่อเสียงเป็นที่รู้จักแพร่หลาย ซึ่งผลของการวิจัยครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาชัยนาท อรรถบุตร (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการเข้าวัดของคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ ศึกษากรณีวัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหารกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจภายนอกอยู่ในระดับสูงโดยเฉพาะความศรัทธาต่อเจ้าอาวาสและความต้องการวัดมุงคง ทั้งนี้ไม่สอดคล้องอาจเป็นเพราะว่าพุทธศาสนิกชนที่มาทำบุญในตำบลบั้งลั้งก์ อำเภอนโนไทย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีวัดขนาดใหญ่และมีพระเกจิอาจารย์หลายแห่ง มีสถานที่ท่องเที่ยวมากมาย พุทธศาสนิกชนจึงสนใจในเรื่องเหล่านี้ด้วย นอกเหนือไปจากชื่อเสียงของเจ้าอาวาสวัด และความต้องการในเรื่องวัดมุงคง

6.3.4) ด้านเหตุผลส่วนบุคคล ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพุทธศาสนิกชนมีความเชื่อ ความศรัทธา และความพร้อมในด้านต่าง ๆ ที่ต่างกัน บางคนอาจจะทำบุญเพื่อต้องการชำระล้างจิตใจให้สะอาด บริสุทธิ์ บางคนอาจจะทำบุญเพื่อให้ชีวิตมีความเจริญก้าวหน้า ประสบความสำเร็จ หรือแม้กระทั่งการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษ เป็นต้น นอกจากนี้เวลาที่สาธุชนมาทำบุญ ส่วนใหญ่ต้องการวัดที่มีความสงบ บรรยากาศร่มรื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจันทิมา พูลทรัพย์ (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยการตัดสินใจในการทำบุญของพุทธศาสนิกชนกรณีศึกษาวัดจำปา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำบุญของพุทธศาสนิกชน วัดจำปา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ด้านเหตุผลส่วนบุคคล อยู่ในระดับ

มากที่สุด ทั้งนี้เพราะพุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่เวลาที่มาทำบุญต้องการวัดที่มีความสงบ มีบรรยากาศร่มรื่น เพราะบุคคลที่มาทำบุญย่อมต้องการความสงบทางใจ ทั้งสถานที่ และบรรยากาศภายในวัดก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้พุทธศาสนิกชนเกิดความรู้สึกประทับใจตั้งแต่ก้าวแรกที่ได้เข้ามาในวัด จึงทำให้พุทธศาสนิกชนนิยมมาทำบุญกันเป็นจำนวนมาก

6.4 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทำบุญของพุทธศาสนิกชนในตำบลบัลลังก์ อำเภอนโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า สถานภาพและระดับการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสถานภาพที่ต่างกัน มีแนวความคิดทำบุญต่างกันอย่างออกไป เช่น บางคนโสด อาจอยากมาทำบุญเพื่อให้ใจสงบขึ้น หรือบางคนมีสถานภาพสมรส อาจพาครอบครัวมาทำบุญเพื่อสะเดาะเคราะห์ เช่นเดียวกับพุทธศาสนิกชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน อาจได้รับความรู้ต่างกัน จึงส่งผลทำให้มีความคิดมาทำบุญไม่เหมือนกัน ในส่วนของเพศ อายุ และอาชีพ ไม่แตกต่างกัน เพราะพุทธศาสนิกชน ทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ เป็นพุทธศาสนิกชนที่นับถือศาสนาพุทธ จึงมีความเชื่อที่ปลูกฝังกันมาตั้งแต่อดีตว่า การทำบุญจะช่วยให้จิตใจสงบและได้บุญกุศล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพาสนา สกุลอิสริยาภรณ์ (2566) ได้ทำการศึกษา การศึกษาแรงจูงใจในการทำบุญของชาวพุทธ ที่วัดชลประทานรังสฤษฎ์ จังหวัดนนทบุรี ผลการเปรียบเทียบ แรงจูงใจในการทำบุญ จำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพ รายได้ และประสบการณ์ในการเข้ามาทำบุญที่วัด พบว่าไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สนับสนุนสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แต่ผลการเปรียบเทียบ การศึกษาแรงจูงใจในการทำบุญด้านสถานภาพและระดับการศึกษา พบว่าแตกต่างกันซึ่งสนับสนุนสมมุติฐานที่ตั้งไว้

6.5 การเปรียบเทียบส่วนประสมทางการตลาดที่มีความสำคัญต่อการมาทำบุญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทำบุญของพุทธศาสนิกชนในตำบลบัลลังก์ อำเภอนโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้วัดเป็นศูนย์กลางการทำบุญ พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่มีความเชื่อเรื่องของบาปบุญคุณโทษและวัดได้จัดการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของพุทธศาสนิกชน บางวัดยังมีกิจกรรมซึ่งเป็นการทำางานเพื่อสังคมสังคม รวมถึงวัดได้มีการให้บริการความสะดวกสบายๆ ในหลายๆ ด้านให้กับพุทธศาสนิกชนที่มาทำบุญอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอังคณา แพรกเมือง (2565) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทาง มาท่องเที่ยวงานประเพณีมาฆบูชาแห่ผ้าขึ้นธาตุ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยวงานประเพณีมาฆบูชาแห่ผ้าขึ้นธาตุ โดยปัจจัยศักยภาพของการจัดงานมาฆบูชาด้านต่าง ๆ ทุกด้านมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยวงานประเพณีมาฆบูชาแห่ผ้าขึ้นธาตุ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาพบว่า การตัดสินใจทำบุญของพุทธศาสนิกชนในตำบลบัลลังก์ อำเภอนโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา มีปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ (1) ประเภทของการทำบุญ (เช่น การใส่บาตร การถวายสังฆทาน) มีความสำคัญสูงสุด เพราะตอบสนองต่อจุดประสงค์และความศรัทธาของผู้ทำบุญโดยตรง (2) พระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างแรงจูงใจ

โดยเฉพาะในแง่ความศรัทธาและความเคารพในตัวเองบุคคล (3) ค่าใช้จ่ายในการทำบุญ มีผลต่อการตัดสินใจโดยสะท้อนความสามารถในการเข้าถึงพิธีกรรมทางศาสนา (4) การแนะนำและช่องทางในการทำบุญ มีบทบาทในการส่งเสริมการเข้าถึงและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา (5) กระบวนการ (6) ปัจจัยด้านความศรัทธาและความเชื่อ ความศรัทธาในพระภิกษุ มีผลต่อการทำบุญสูงสุด เนื่องจากพระสงฆ์ถือเป็นตัวแทนของศาสนาและเป็นที่พึ่งทางจิตใจ ความศรัทธาในหลักคำสอนของพุทธศาสนา ส่งผลต่อการทำบุญในระยะยาว โดยเฉพาะในด้านการปฏิบัติเพื่อบรรลุนิพพาน เหตุผลส่วนบุคคล เช่น ความต้องการสะสมบุญหรือความรู้สึกสงบสุขหลังทำบุญ

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 การพัฒนาแผนการตลาดเพื่อส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา: จากการศึกษาพบว่าส่วนประสมทางการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจทำบุญ ควรพัฒนาและประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการของประชาชน เช่น การจัดกิจกรรมประจำปี หรือเทศกาลสำคัญที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมทำบุญอย่างสะดวกและมีความหมาย

8.1.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในชุมชน: หน่วยงานท้องถิ่นควรสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาอย่างต่อเนื่อง โดยจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญ รวมถึงการสร้างเครือข่ายประชาชนที่มีจิตศรัทธาเพื่อทำกิจกรรมการกุศลร่วมกัน

8.1.3 พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ทำบุญ: ควรให้ความสำคัญกับการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของวัดหรือสถานที่ทางศาสนาให้สะอาด สวยงาม และเอื้อต่อการทำบุญ เช่น การจัดระบบจอดรถ ป้ายบอกทาง และการอำนวยความสะดวกในเรื่องความปลอดภัย ซึ่งจะช่วยให้พุทธศาสนิกชนเข้ามาเข้าร่วมกิจกรรมทำบุญมากขึ้น

8.1.4 ส่งเสริมการให้ความรู้เรื่องการทำบุญและความสำคัญของศาสนา: ควรจัดให้มีการเผยแพร่ความรู้เรื่องประโยชน์และความสำคัญของการทำบุญต่อสังคมและชีวิตส่วนตัวผ่านสื่อสังคมออนไลน์และกิจกรรมทางศาสนาในท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจในแนวคิดของการทำบุญและการพัฒนาจิตสำนึกทางศาสนาให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น

8.1.5 สนับสนุนการทำบุญแบบกลุ่มครอบครัวและชุมชน: ควรจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชนในการทำบุญร่วมกัน เช่น กิจกรรมทำบุญในวันสำคัญประจำครอบครัวหรือหมู่บ้าน เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชนและความผูกพันกับศาสนา

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ด้านประเภทของการทำบุญ ควรเพิ่มจุดรตน้ำมนต์หรือมีจุดแจกน้ำมนต์ฟรี มีเบอร์โทรศัพท์สำหรับโทรจองการเจริญธ

8.2.2 ด้านค่าใช้จ่ายในการทำบุญ ควรมีราคาวัตถุมงคลที่ความหลากหลายสามารถเลือกได้ตามที่ต้องการ

8.2.3 ด้านช่องทางในการทำบุญ ควรเพิ่มตู้บริจาคและดอกไม้ธูปเทียนหลายจุด สำหรับไหว้พระและทำบุญตามจุดต่างๆ

8.2.4 ด้านการแนะนำการทำบุญ ควรมีการเพิ่มการกระจายข่าวหรือเผยแพร่ความประทับใจจากผู้ที่เคยเข้ามาทำบุญ

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรศึกษากลุ่มตัวอย่างในพื้นที่อื่น ๆ และทำการเปรียบเทียบความคิดเห็น

8.3.2 ควรศึกษาการสร้างแรงจูงใจหรือการสร้างกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การการตัดสินใจทำบุญที่เป็นประโยชน์ในด้านต่าง ๆ อย่างสูงสุด

8.3.3 ควรศึกษาความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อการให้บริการของวัดในตำบล บัลลังก์ อำเภอนโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา

8.3.4 ควรนำผลของการศึกษาส่วนประสมทางการตลาดในด้านที่น้อยไปปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง

จันทิมา พูลทรัพย์. (2562). ปัจจัยการตัดสินใจในการทำบุญของพุทธศาสนิกชนกรณีศึกษาวัดจำปา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. (4)(3).13-21.

จินตนา จันเรือน. (2565). ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจทำบุญของพุทธศาสนิกชน ใน จังหวัดลำปาง. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น. (8)(8). 82-88.

เตชภณ ทองเดิม. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ของผู้สูงวัยในจังหวัด ศรีสะเกษ. วารสารมหาจุฬานาครทรรณ. 7(12). 82-93.

ประเวศ วะสี. (2549). ศาสนาและการพัฒนา: สังคมไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน.

- พงษ์ศักดิ์ รัตนปัญญา (2555). **พุทธศาสนากับวิถีชีวิตไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระกฤษณา หากัน. (2565). แนวทางการตัดสินใจทำบุญไหว้พระที่วัดมังกรกมลาวาส (เล่งเน่ยยี่) กรุงเทพมหานคร. **วารสาร มจร. การพัฒนาสังคม**. (7)(2). 320-326.
- พระครูปลัดกิตติวัฒน์ (เมธาวัจน์สีลภูโต). (2560). **การปฏิบัติบุญกิริยาวัตถุของพุทธศาสนิกชน: ศึกษาเฉพาะกรณีพุทธศาสนิกชนวัดบางนาคอก**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูพิมลธรรมาภรณ์และพระครูสุธีศัมภีร์ญาณ. (2563). รูปแบบและคุณค่าพิธีกรรมการบูชาใน ประเพณีการทำบุญ พระธาตุนาคูน จังหวัดมหาสารคาม. **Journal of Roi Kaensarn Academi**. 5(2). 34-51.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2560). **สยามสามไตร**. พิมพ์ครั้งที่ 36. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.
- พาสนา สกุโลสิริยาภรณ์. (2566). การศึกษาแรงจูงใจในการทำบุญของชาวพุทธ ที่วัดชลประทานรังสฤษฎ์ จังหวัดนนทบุรี. **วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร**. 6(2). 226-236.
- สมชาย เจริญกิจ. (2560). **วัดในพระพุทธศาสนาที่พึงประสงค์ : ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะและ กิจกรรมของวัดในพระพุทธศาสนาที่พึงประสงค์กับสภาพความเป็นจริงของวัดในสังคมไทยในปัจจุบัน**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- หลวงพ่อดำ ฐิตธมโม. (2560). **ทาน ศีล ภาวนา นำพาพ้นกรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์นันทพันธ์.
- อังคณา แพรกเมือง. (2565). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทาง มาท่องเที่ยวงานประเพณีมาฆบูชาแห่ผ้าขึ้นธาตุ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัด นครศรีธรรมราช. **วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. 9(7). 87-102.
- Kotler, Philip and Keller Kelvin Lane. (2016). **Marketing Management**. 15th ed. Edinburgh : Pearson Education.
- Lovelock, C. (2016). **Services Marketing**. London : World Scientific Publishing.

10. คำขอบคุณ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด และผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน

การคบคนเทียมมิตรหรือมิตรเทียม (มิตรปฏิรูปก) ส่งผลให้พระเจ้าอชาตศัตรูประกอบอาชญากรรม :
ทฤษฎีความสัมพันธ์แตกต่าง (THEORY OF DIFFERENTIAL ASSOCIATION)*
THE ASSOCIATION WITH THE FALSE FRIENDS (MITTRAPATIRUPAKA) LEADS KING
AJATASATRU TO COMMIT THE CRIME : THEORY OF DIFFERENTIAL ASSOCIATION

วรเทพ เวียงแก¹, ประกายเพชร แก้วอินทร์², วาริณี โสภารจ³
Woratep Waingkae¹, Prakaipech Kaw-in², Warinee Sopajorn³
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน^{1,3}
Mahamakut Buddhist University Isan Campus, Thailand.^{1,3}
ศูนย์การุณรักษ์: คณะแพทยศาสตร์
โรงพยาบาลศรีนครินทร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น²
Karunruk Palliative Care Center: Faculty of Medicine Srinakarin Hospital
Khon Kaen University, Thailand.²
Email : Warinee422@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการเรียนรู้พฤติกรรมทางอาชญากรรมตามทฤษฎีความสัมพันธ์แตกต่าง (Theory of Differential Association) ซึ่งทฤษฎีนี้ให้ความสนใจในเรื่องความถี่ ความเข้มและระยะเวลาของการติดต่อกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีพฤติกรรมอาชญากรรมมากกว่าที่จะให้ความสนใจในเรื่องลักษณะสิ่งแวดล้อมภายนอก ทฤษฎีนี้แสดงให้เห็นว่าความถี่ ความเข้มและระยะเวลาของการติดต่อกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีพฤติกรรมอาชญากรรมจะส่งเสริมให้บุคคลเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรม เมื่อบุคคลนั้นได้รับการยอมรับจากกลุ่มบุคคลที่มีพฤติกรรมอาชญากรรม จะทำให้เกิดแรงจูงใจภายในทำให้ประกอบอาชญากรรมได้ ดังเช่น พระเจ้าอชาตศัตรูทรงคบพระเทวทัต ซึ่งเป็นคนเทียมมิตรหรือมิตรเทียม (มิตรปฏิรูปก) และมีพฤติกรรมอาชญากรรม ดังนั้น พระเจ้าอชาตศัตรูทรงเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรมและปลงพระชนม์พระเจ้าพิมพิสารผู้เป็นพระราชบิดาของตน

คำสำคัญ : 1. คนเทียมมิตรหรือมิตรเทียม (มิตรปฏิรูปก) 2. พฤติกรรมอาชญากรรม 3. ความสัมพันธ์แตกต่าง

ABSTRACT

This academic article aimed to present the learning of criminal behavior according to theory of differential association. This theory focused on the frequency, intensity, and duration of association in criminal behavior group more than the environment. This theory showed that the frequency, intensity, and duration of association in criminal behavior group supported the persons to learn the criminal behavior. Whenever, the persons were accepted by the criminal behavior group, it could create the inside motivation to commit the crime. For the example, King Ajatasattu associated with Venerable Devatatta, who was the false friend (Mittrapatirupaka) and criminal behavior. Then, King Ajatasattu learned the criminal behavior and killed King Pimpisara, who was own father.

Keywords : 1. False Friend (Mittrapatirupaka) 2. Criminal Behavior 3. Differential Association

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ทำให้มีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของประชาชนในสังคมอย่างมาก เช่น มีความเครียดสูง อารมณ์ร้อน สภาพจิตใจขาดสติ ศีลธรรม เป็นต้น ส่วนหนึ่งเกิดจากสภาพแวดล้อม การเลี้ยงดูจากครอบครัว ผู้ปกครองขาดการเอาใจใส่ไม่มีเวลาให้กฎหมายอ่อนแอ ผู้คนกล้าที่จะก่อเหตุไม่มีความเกรงกลัวต่อกฎหมาย มีความเหลื่อมล้ำทางสังคม การแต่งกายของผู้หญิงที่มีความล่อแหลม ซึ่งสิ่งเหล่านี้นำไปสู่การประกอบอาชญากรรม ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ต่อสภาพจิตใจของเหยื่อ/ผู้เสียหายและสังคม เกิดความหวาดกลัวในหมู่ประชาชน มีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตทำให้ประชาชนไม่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสังคม ยอมสละโอกาสในการหาความสุข ความสัมพันธ์กันและความไว้วางใจกันมีน้อยลง ในปัจจุบัน อาชญากรรมได้มีการพัฒนาควบคู่ไปกับความเจริญของสังคมและเทคโนโลยีและผลของการกระทำของบุคคลในสังคมนั้นเอง สังคมยังมีความเจริญมากเท่าใด อาชญากรรมก็จะเจริญเติบโตมากขึ้นเป็นเงาตามตัว ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการหล่อหลอมพฤติกรรมและการตัดสินใจของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทที่บุคคลต้องเผชิญกับแรงกดดันหรืออิทธิพลจากสภาพแวดล้อมทางสังคม ทฤษฎีความสัมพันธ์แตกต่าง (Theory of Differential Association) ซึ่งพัฒนาโดยเอ็ดวิน เอช. ซัทเธอร์แลนด์ (Edwin H. Sutherland) ชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมอาชญากรรมเป็นผลจากกระบวนการเรียนรู้ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น การเรียนรู้ดังกล่าวครอบคลุมทั้งเทคนิค วิธีการและเหตุผลสนับสนุนการกระทำผิด การคบหากับบุคคลหรือกลุ่มที่มีค่านิยมที่ขัดต่อหลักจริยธรรมและกฎหมาย จึงเป็นกลไกสำคัญที่ผลักดันให้บุคคลเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบน

กรณีศึกษาของพระเจ้าอชาตศัตรู หนึ่งในตัวอย่างสำคัญทางประวัติศาสตร์และพุทธประวัติ สะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบของการมีมิตรเทียมหรือมิตรปฏิรูป บุคคลซึ่งขาดจริยธรรมอันควร ส่งผลให้พระเจ้าอชาตศัตรูตัดสินใจเข้าสู่วิถีทางที่ขัดต่อคุณธรรมอันดีและนำไปสู่การประกอบอาชญากรรม

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมดังกล่าวผ่านกรอบแนวคิดของทฤษฎีความสัมพันธ์แตกต่าง พร้อมทั้งตรวจสอบความเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ทางสังคมกับการก่ออาชญากรรม นอกจากนี้ ยังมุ่งชี้ให้เห็นถึงบทบาทของจริยธรรมในฐานะปัจจัยที่สามารถลดทอนอิทธิพลเชิงลบจากสังคมและป้องกันพฤติกรรมเบี่ยงเบน

2. บริบทของอาชญากรรมและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของอาชญากรรม มีนักวิชาการได้ให้ตามความหมายของอาชญากรรมไว้ ดังนี้ การกระทำความผิดทางอาญา (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542) การกระทำความผิดของบุคคลซึ่งการกระทำนั้น ๆ กฎหมายได้บัญญัติไว้เป็นข้อห้าม และผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับการลงโทษ (อริย สุวรรณบุปผา, 2518)

อาชญากรรมในส่วนที่เกี่ยวกับตำรวจ หมายถึง การกระทำใด ๆ อันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิดนั้น บัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ (จิตติ ติงศรัทย์, 2508) การกระทำที่ละเมิดกฎหมายอาญา การกระทำใด ๆ ไม่ว่าจะน่าประณาม น่าลงโทษมากน้อยเพียงไร ไม่ว่าจะผิดศีลธรรมมากน้อยแค่ไหนหรือเลวทรามต่ำช้ามากแค่ไหน ก็ไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรม ถ้าไม่มีบทบัญญัติกฎหมายห้ามไว้ (E.H. Sutherland and D.R. Cressy, 1978) อาชญากรรมหรือการกระทำที่ถือว่าเป็นความผิดทางอาญา คือ การกระทำที่กฎหมายห้ามไว้ ซึ่งมีผลร้ายมากกว่าผลดี (ผจงจิตต์ อธิคมนันท์, 2529) การกระทำของบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกในกลุ่มชนหนึ่ง อันมวลสมาชิกอื่นของกลุ่มนั้นเห็นว่าเป็นอันตรายและฝ่าฝืนกฎที่กลุ่มชนยอมรับ จำต้องรวมกำลังเข้าระงับหรือเพิกถอนสิทธิของบุคคลที่ฝ่าฝืนนั้นเสีย ซึ่งความประพฤตินั้นเป็นความประพฤติที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานคือไม่ใช่เป็นการประทุษร้ายต่อสังคม แต่เป็นการไม่ยอมรับบรรทัดฐานที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับ (ผจงจิตต์ อธิคมนันท์, 2529) พฤติกรรมของบุคคลที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายหรือพฤติกรรมที่ผิดแปลกไปจากประเพณีและวัฒนธรรมที่สังคมวางไว้ (Herbert C. Quay, 1965) การที่ไม่ทำอะไรเป็นอาชญากรรมนั้นสังคมเป็นผู้กำหนด ซึ่งเป็นเหตุผลเดียวกันกับที่สังคมกำหนดว่าอะไรถูก อะไรผิด ด้วยเหตุนี้เดียวกัน สิ่งที่ถูกพิจารณาว่าเป็นอาชญากรรมในอีกสังคมหนึ่ง อาจจะไม่ถูกพิจารณาว่าเป็นอาชญากรรมในอีกสังคมหนึ่ง จึงสรุปว่า อาชญากรรมคือพฤติกรรมที่สังคมตัดสินว่าเป็นอันตรายต่อสังคมส่วนรวมและวัฒนธรรมของชุมชน (Herbert Packer, 1968)

จากข้อมูลข้างต้นกล่าวได้ว่า อาชญากรรม หมายถึง ปรากฏการณ์อย่างหนึ่งของสังคมที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคล ซึ่งการกระทำนั้น ๆ ขัดต่อบรรทัดฐานของสังคมนั้นๆ มีผลร้ายมีอันตรายต่อคนในสังคม และการกำนันกฎหมายได้บัญญัติเป็นข้อห้ามและถือว่าเป็นความผิดและมี การกำหนดโทษไว้อย่างชัดเจน ซึ่งผู้กระทำความผิดจะต้องรับการลงโทษตามสมควรแก่เหตุ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

การเกิดอาชญากรรมจากปัจจัยทางสังคมวิทยาตามแนวคิดทางอาชญาวิทยาได้มีการศึกษาค้นคว้าอย่างกว้างขวาง ว่าการที่บุคคลกระทำความผิดนั้น มีสาเหตุเนื่องมาจากอะไรหรือมีสิ่งใดบ้างที่มีอิทธิพลโน้มน้าวให้บุคคลกระทำความผิด อย่างไรก็ตาม การที่จะหาสาเหตุของอาชญากรรมให้ได้ถูกต้องแท้จริงตรงเป้าหมายอันที่จะยึดเป็นหลักเกณฑ์ตายตัวเป็นเรื่องลำบากยาก เพราะการที่

บุคคลกระทำความผิดว่าไปแล้วมิได้เกิดจากสาเหตุเดียว ส่วนมากมักจะเกิดจากหลายสาเหตุเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยอาชญากรรม มีลักษณะ 3 ประการ คือ

1. เชื่อว่าการกระทำนั้นเป็นภัยแก่สังคม
2. การเชื่อเช่นนั้นเป็นความเห็นของชนหมู่หนึ่ง ซึ่งมีอำนาจที่จะบังคับปรับโทษเอาได้
3. ได้ออกข้อห้ามการกระทำเช่นนั้นโดยการลงทัณฑ์ (ไชยเจริญ สันติศิริ, 2502)

ดังนั้น สาเหตุของอาชญากรรมต่างๆ ที่ได้มาจากการศึกษาค้นคว้าแล้วนั้น จึงยังไม่ใช่สาเหตุสุดท้ายตายตัว ซึ่งจะต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมต่อไป นอกจากนั้นแล้วสาเหตุของอาชญากรรมแต่ละสมัยก็อาจมีการเปลี่ยนแปลง แตกต่างหรือคล้ายคลึงกัน ซึ่งจะต้องพิจารณาต่อไป และเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและให้ง่ายในการเข้าใจ นักอาชญาวิทยาบางกลุ่มก็แบ่งสาเหตุสาเหตุของอาชญากรรม ออกเป็น 3 สาเหตุ คือ

1. สาเหตุทางชีวกายภาพ (ปัจจัยทางร่างกาย) เช่น ทฤษฎีอาชญากรโดยกำเนิด (Born Criminal) ของลอมโบรโซ ลอมโบรโซ เชื่อว่า ความผิดปกติต่างๆ ในร่างกายมนุษย์จะมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมของมนุษย์ในทางที่จะประกอบอาชญากรรมได้โดยง่าย พฤติกรรมทางอาชญากรรมเป็นผลมาจากความผิดปกติทางกายภาพและจิตใจ ซึ่งได้รับถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษทางกรรมพันธุ์ ลอมโบรโซ สรุปว่า อาชญากรโดยกำเนิดได้รับการถ่ายทอดลักษณะบกพร่องทางกายภาพโดยทางสายโลหิตมาจากบรรพบุรุษมาหลายชั่วคน (Atavism) การเป็นอาชญากรโดยกำเนิดก็คือการที่สภาพธรรมชาติได้กำหนดให้บุคคลนั้นมีนิสัยใจคอชอบทำร้ายและเบียดเบียนผู้อื่น มักต่อต้านสังคม ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับระเบียบแบบแผนของสังคมอย่างคนปกติได้ (วรเทพ เวียงแก, 2562)

2. สาเหตุทางจิตวิทยา เช่น ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory) ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud, 1856-1939) เป็นผู้ตั้งทฤษฎี สาละสำคัญของทฤษฎีจิตวิเคราะห์ที่นำมาอธิบายพฤติกรรมอาชญากร กล่าวโดยสรุปคือ โครงสร้างบุคลิกภาพที่อยู่ในจิตใต้สำนึกของบุคคลประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

- 2.1 อิด (ID) ซึ่งเป็นแหล่งรวมของแรงกระตุ้น ได้แก่ ความปรารถนา (Desires) พลัง (Energy) แรงขับ (Urges) และสัญชาตญาณ (Instincts) อิด เป็นพลังขับเคลื่อนให้บุคคลกระทำการต่างๆ ตามความปรารถนาโดยไม่รู้ตัว หรืออาจเรียกว่า สันดานดิบหรือสัญชาตญาณดั้งเดิมที่มีมาแต่กำเนิด

- 2.2 อัตตา (Ego) เป็นความรู้สึกนึกคิด เป็นส่วนของบุคลิกภาพที่ตระหนักถึงความเป็นจริงที่เผชิญอยู่ ซึ่งจะคอยบอกให้ ID แสวงหาสิ่งที่ต้องการ เช่น ความสุข ความเพลิดเพลิน และหลีกเลี่ยงความอันตราย ความเจ็บปวด เป็นสัญชาตญาณแห่งความเกรงภัยและเอาตัวรอด และความเป็นตัวของตัวเอง อัตตาไม่ได้มีติดตัวมาแต่กำเนิด แต่พัฒนาขึ้นมาภายหลังคลอด แบบค่อยเป็นค่อยไปจนในที่สุดซึ่งนะ ID ได้ Ego จะทำหน้าที่ประสานระหว่าง ID กับ Superego

- 2.3 อภิปัตตาปราศจากสติสัมปชัญญะ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี (Superego) ความหมายของอภิปัตตาใกล้เคียงกับ “มโนธรรม” มาก อภิปัตตาทำหน้าที่ ควบคุม ยับยั้งซึ่งใจ รู้คิดพิจารณา ความควรไม่ควร อภิปัตตานี้พัฒนาขึ้นตามแรงกดดันทางระเบียบ สังคม ศีลธรรม จริยธรรม และจารีตประเพณี หรือที่เรียกว่า “การขัดเกลาทางสังคม” (Socialization) อภิปัตตาจะพยายามกด ID ไว้ตลอดเวลา ทั้ง ID และอภิปัตตา จะถูกเก็บไว้ในจิตใต้สำนึก (Unconscious) ในขณะที่อัตตา เป็นความรู้สึกนึกคิดและบุคลิกภาพที่ทุกคนแสดงออกมาเวลาปกติทั่วไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าว หากนำมาวิเคราะห์เกี่ยวกับสาเหตุของอาชญากรรมก็คือ ถ้าบุคคลได้รับการอบรมเลี้ยงดูตั้งแต่เด็กเป็นอย่างดีและสิ่งแวดล้อมดี ก็จะพัฒนา Superego ให้เข้มแข็งอยู่ตลอดเวลา แม้ว่าร่างกายจะบกพร่องหรือต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่บีบคั้น ก็จะอดกลั้นความรู้สึก ความต้องการไว้ให้ได้ มีความยับยั้งชั่งใจ ไม่กระทำความผิดในทางกลับกัน ถ้า Superego ได้รับการพัฒนาอย่างกระปร๋องกระเปร่ง คือ ไม่ค่อยได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่สม่ำเสมอตั้งแต่เด็ก อยู่ในสิ่งแวดล้อมไม่ดีหรือได้รับแรงกระตุ้นทางด้านความต้องการหรือความต้องการในทางใดทางหนึ่งจนเกินขนาด ก็จะทำให้เกิดแรงขับสูงและมีแนวโน้มที่จะกระทำความผิดโดยง่าย เมื่อมีสิ่งมากระตุ้นและโอกาสอำนวย ก็จะทำให้ได้ทันที (วรเทพ เวียงแก, 2562)

3. สาเหตุทางสังคมวิทยา (ปัจจัยทางครอบครัวและสภาพแวดล้อม) เช่น ทฤษฎีสภาพไร้บรรทัดฐาน (Anomie Theory) สภาพไร้บรรทัดฐาน หรือนักอาชญาวิทยาบางท่านนิยมเรียกว่า ทฤษฎีสภาพไร้กฎหมาย หรือทฤษฎีไม่ยอมรับค่านิยมทางสังคม เป็นแนวความคิดของนักสังคมวิทยาผู้มีชื่อเสียงที่สุดท่านหนึ่งคือ เดอร์ไคม์ (Emile Durkheim, 1858-1917) ชาวฝรั่งเศส เดอร์ไคม์ได้เสนอแนวคิดซึ่งเป็นรากฐานของทฤษฎีไร้บรรทัดฐานว่า “อาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ปกติของสังคม เมื่อใดที่บรรทัดฐานของสังคมไม่สามารถควบคุมการกระทำของบุคคล ก็จะเป็นเหตุให้บุคคลลွ่วละเมิดฝ่าฝืนบรรทัดฐานทางสังคม นำไปสู่การกระทำผิด” ซึ่งเดอร์ไคม์เรียกสภาพดังกล่าวว่า “Anomie” เดอร์ไคม์ชี้ให้เห็นว่าปรากฏการณ์ละเมิดบรรทัดฐานหรือไร้บรรทัดฐานทางสังคมนี้ มักจะเกิดในสังคมอุตสาหกรรม สังคมเมืองใหม่ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ ทางสังคมอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความขัดแย้งในสังคม ทางแก้ไขคือต้องสร้างความเป็นธรรมในสังคม ให้สังคมส่วนรวมมีความสุข

เมอร์ตัน (Robert K. Merton, 1938) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ได้ขยายแนวความคิดเรื่อง Anomie ของเดอร์ไคม์ โดยปรับปรุงเพิ่มเติมให้ชัดเจนขึ้น เมอร์ตัน ได้อธิบายสภาพไร้บรรทัดฐานหรือไร้กฎหมายของ Anomie ว่าคือสภาพที่สลับซับซ้อนประกอบไปด้วยความยากจน การมีโอกาสร้อยกเว้น ที่จะไปสู่ความสำเร็จในการดำรงชีวิตหรือเป้าหมายของบุคคล บุคคลที่อยู่ในระดับต่ำ ขาดโอกาส หรือบุคคลที่มุ่งประโยชน์ส่วนตนเป็นหลักก็จะไม่ยอมรับค่านิยมและกฎเกณฑ์ ระเบียบหรือกฎหมายของสังคม บุคคลเหล่านี้จะทำทุกอย่างตามความต้องการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้โดยไม่คำนึงถึงตัวศีลธรรมหรือกฎหมาย แม้ว่าการบรรลุเป้าหมายจะต้องฝ่าฝืนกฎหมาย กระทำความผิดหรือก่ออาชญากรรมก็ตาม (วรเทพ เวียงแก, 2562)

สรุปได้ว่า อาชญากรรม ถือเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งของสังคมที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคล ซึ่งขัดต่อบรรทัดฐานของสังคมนั้นๆ มีผลร้าย มีอันตรายต่อคนในสังคม และกฎหมายได้บัญญัติเป็นข้อห้ามและถือว่าเป็นความผิดและมีการกำหนดโทษไว้อย่างชัดเจน ซึ่งผู้กระทำความผิดจะต้องรับการลงโทษตามสมควรแก่เหตุ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ อาชญากรรมมีสาเหตุหลัก ๆ คือ สาเหตุทางชีวภาพ หรือปัจจัยทางร่างกาย สาเหตุทางจิตวิทยา ที่มีต้นกำเนิดจากความปรารถนา (Desires) พลัง (Energy) แรงขับ (Urges) และสัญชาตญาณ (Instincts) ตลอดจนความรู้สึกนึกคิด ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี และสาเหตุทางสังคมวิทยา หรือปัจจัยทางครอบครัวและสภาพแวดล้อม

3. ทฤษฎีความสัมพันธ์แตกต่าง (Theory of Differential Association)

ทฤษฎีความสัมพันธ์แตกต่าง หรือทฤษฎีความแตกต่างในการคบหาสมาคม หรือทฤษฎีสมาคมกับกลุ่มที่แตกต่าง (Theory of Differential Association) เป็นหนึ่งในทฤษฎีการเกิดอาชญากรรมทางสังคมวิทยา (ปัจจัยทางครอบครัวและสภาพแวดล้อม) ชัทธเธอร์แลนด์ (Edwin H.Sutherland) ก่อตั้งทฤษฎีนี้ ใน ค.ศ.1934 ปรากฏใน หนังสือ “Principles of Criminology” ทฤษฎีนี้ได้รับความคิดจากทฤษฎี “กฎการเลียนแบบ (Law of Imitation) ของ ทาร์ด (Gabriel Tarde) จึงเกิดความสนใจและนำมาปรับปรุงกับแนวคิดของตัวเองในเรื่องอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการก่ออาชญากรรม แล้วสร้างเป็นทฤษฎีความสัมพันธ์แตกต่างนี้

ทฤษฎีความสัมพันธ์แตกต่าง หรือทฤษฎีความแตกต่างในการคบหาสมาคม หรือทฤษฎีสมาคมกับ กลุ่มที่แตกต่าง หมายถึง กระบวนการที่บุคคลได้มีประสบการณ์ในการให้การยอมรับหรือไม่ยอมรับ พฤติกรรมผิดกฎหมายหรือถูกต้องตามกฎหมาย หลักการนี้ครอบคลุมทั้งมิติในการคบหาสมาคมและ ค่านิยมของสังคม มิติในการคบหาสมาคม คือการที่บุคคลได้มากระตือรือร้นสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่เข้าร่วมใน พฤติกรรมเดียวกัน ส่วนมิติค่านิยมนั้นเป็นประสบการณ์ที่บุคคลได้ประสบกับรูปแบบต่างๆของบรรทัดฐาน และค่านิยมในการคบหาสมาคมกับบุคคลอื่น (สุดสงวน สุธีสร, 2547)

ชัทธเธอร์แลนด์ (Edwin H.Sutherland) ได้อธิบายว่า พฤติกรรมทางอาญา เป็นผลต่างของการสมาคม ระหว่างกลุ่มบุคคลกับแบบของอาชญากร (Criminal Patterns) โดยมีสมมติฐานว่า การกระทำความผิดเกิดขึ้นเมื่อสถานการณ์เหมาะสมตามความคิดของผู้กระทำความผิดเองและสถานการณ์ ที่อาจทำให้บุคคลบางคนที่มีความโน้มเอียงที่จะประกอบอาชญากรรมจะเกิดประสบการณ์ในอดีตของบุคคลนั้นด้วย ยังมีการคบหาสมาคมที่ สม่่าเสมอ และใกล้ชิดมากเท่าใด บุคคลนั้นก็ยิ่งกลายเป็นอาชญากรเร็วขึ้นมากเท่านั้น (ฉัตรกุล พงษ์ธรรม, 2556)

ชัทธเธอร์แลนด์อธิบายว่า พฤติกรรมทางอาชญากรสามารถถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่งไปสู่บุคคลอื่นๆ ได้ โดยขบวนการดังต่อไปนี้ คือ

1. พฤติกรรมอาชญากรเกิดจากการเรียนรู้ การเรียนรู้นั้นได้จากการอบรมสั่งสอนโดยตรง และการเรียนรู้จากปัจจัยอื่นๆ ที่มีอิทธิพลจากกระบวนการทางสังคม กล่าวคือ มีอาชญากรจำนวนมากที่ไม่ได้มีการถ่ายทอดทางลักษณะอาชญากรทางกรรมพันธุ์ ดังนั้น บุคคลที่ไม่ได้รับการฝึกฝนเกี่ยวกับอาชญากรรมก็ไม่

สามารถสร้างวิธีการประกอบอาชญากรรมขึ้นมาได้เอง

2. การเรียนรู้เกิดจากการคบหาสมาคมกับผู้อื่น รวมทั้งการรับรู้ทางการสื่อสารหรือสื่อสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆด้วย การติดต่อสื่อสารนั้นมีอยู่หลายวิธี อาทิเช่น การเรียนรู้จากการสนทนา รวมถึงการ เรียนรู้จากการติดต่อสื่อสารโดยสัญลักษณ์ เช่นการแสดงกริยาอาการ ท่าทางต่างๆ หรือสัญลักษณ์อื่นใดที่ ทำให้เข้าใจความหมายที่สื่อสารนั้น

3. การเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรเกิดขึ้นภายในกลุ่ม ถือเป็นการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด กล่าวคือ การเรียนรู้จากบุคคลที่มีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดสนิทสนม เนื่องจากการยอมรับซึ่งกันและกัน การถ่ายทอดพฤติกรรมย่อมทำได้ดีในบุคคลที่ไม่คุ้นเคยกันมากกว่าบุคคลที่ไม่คุ้นเคย (การสื่อสารสัมพันธ์ที่ฉาบฉวยไม่ใช่ส่วนสำคัญที่ถ่ายทอดพฤติกรรมอาชญากร)

4. การเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากร หมายถึง วิธีการประกอบอาชญากรรม เทคนิค แรงจูงใจ ทักษะ และ การหาเหตุผลเข้าข้างตัวเองเพื่อจะประกอบอาชญากรรม ดังนั้น องค์ประกอบของการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรม ประกอบด้วยการเรียนรู้จากสิ่งต่างๆ ที่มากระตุ้นให้บุคคลกระทำความผิด อาทิเช่น เทคนิคและวิธีการในการประกอบอาชญากรรม การวางแผนที่เป็นรูปแบบเฉพาะของตนเอง รวมทั้งมีแนวคิดต่างๆ

5. แรงจูงใจและแรงผลักดันภายในของบุคคลที่จะทำให้ประกอบอาชญากรรมนั้น เรียนรู้ได้จากข้อกำหนดกฎหมาย (อาญา) และกลุ่มสมาคมที่บุคคลนั้นอยู่ในแวดวงด้วย ว่ากลุ่มสมาคมนั้นมีความเคารพต่อกฎหมายหรือชอบละเมิดฝ่าฝืนกฎหมาย ซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้มีอิทธิพลต่อบุคคลที่อยู่ด้วยเป็นอย่างมาก กล่าวคือ หากบุคคลอยู่ในสังคมที่ บุคคลอื่นให้ความสำคัญแก่การเคารพกฎหมายบุคคลนั้นก็จะเป็นการเคารพกฎหมายไปด้วย แต่หากบุคคลไปอยู่ในสังคมท่ามกลางบุคคลอื่นที่คอยแต่จะละเมิดต่อกฎหมายบุคคลนั้นก็จะเป็นละเมิดกฎหมายตามไปด้วย ดังนั้น บุคคลในสังคมจะปฏิบัติตามกฎหมายหรือไม่ เป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้ได้จากบุคคลในสังคมนั้นๆ เป็น สำคัญ

6. การที่บุคคลจะกระทำความผิดต่อกฎหมายจนเป็นอาชญากร เป็นเพราะบุคคลมีความพึงพอใจ ที่จะละเมิดกฎหมายมากกว่าเคารพกฎหมายหรือปฏิบัติตามกฎหมาย กล่าวคือ บุคคลมีแนวโน้มเอียงไป ทางกลุ่มบุคคล (กลุ่มสมาคม) ที่ชอบละเมิดฝ่าฝืนกฎหมายมากกว่ากลุ่มบุคคล (กลุ่มสมาคม) ที่เคารพ กฎหมาย แนวคิดนี้เป็นหลักสำคัญของทฤษฎีนี้

7. ความถี่ ระยะเวลา ที่บุคคลมีการติดต่อสัมพันธ์หรือเข้ากลุ่มบุคคล (กลุ่มสมาคม) ที่มีพฤติกรรมอาชญากรรม และพฤติกรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่ออาชญากรรม ผลที่ได้ย่อมทำให้บุคคลนั้นได้รับ การยอมรับและสนับสนุนจากกลุ่มบุคคล (กลุ่มสมาคม) มากยิ่งขึ้น ซึ่งยังมีมากเท่าใดก็ยิ่งทำให้เกิดการ เรียนรู้มาก และเลียนแบบได้มากและง่ายขึ้น

8. กระบวนการเรียนรู้เพื่อประกอบอาชญากรรม โดยการเข้าร่วมคบค้าสมาคมติดต่อกับใกล้ชิดกับพวกอาชญากร (ปกรณ มณีปกรณ, 2553)

9. ในขณะที่พฤติกรรมอาชญากร เป็นการแสดงออกถึงความต้องการและค่านิยมต่างๆ ไปของแต่ละบุคคล แต่ความต้องการและค่านิยมเหล่านี้ก็ไม่อาจใช้อธิบายพฤติกรรมของอาชญากรได้ กล่าวคือ เมื่อโจรปล้นธนาคารก็เพื่อต้องการเงิน ในทำนองเดียวกัน กรรมกรทำงานหนักก็เพราะต้องการเงินค่าแรงเช่นเดียวกัน ฉะนั้น เงินหรือทรัพย์สินย่อมไม่ใช่ปัจจัยที่กำหนดว่าพฤติกรรมใดเป็นอาชญากรรมหรือไม่ (ผจงจิตต์ อธิคมนันท์, 2529)

สรุป ทฤษฎีความสัมพันธ์ที่มีความแตกต่างกัน เป็นทฤษฎีที่ให้ความสนใจในเรื่องความถี่ ความเข้ม และความสัมพันธ์ของการติดต่อกันในสังคมมากกว่าที่จะให้ความสนใจในเรื่องลักษณะสิ่งแวดล้อม ภายนอกโดยมองว่าความถี่ ความเข้มและการติดต่อสื่อสารของบุคคลกับบุคคลที่มีพฤติกรรมกระทำความผิด โอกาสที่บุคคลนั้น ๆ จะคิดกระทำความผิดจะมีมากขึ้น (พงศกร อินธิไชย, 2552)กล่าวได้ว่า บุคคลที่เติบโตมาในครอบครัว สภาพแวดล้อม สังคมที่ไม่ดีหรือมีฐานะยากจน หรือ บุคคลที่อยู่ภายใต้สถานการณ์ที่จำเป็น บีบบังคับ บีบคั้นอารมณ์ เป็นต้น บุคคลต่าง ๆ เหล่านี้มีจิตใจไม่เข้มแข็งพอที่จะหักห้ามตัวเอง อาจจะไปสู่การประกอบอาชญากรรมได้ แต่ก็มีเชื่อว่าทุกคนจะก่ออาชญากรรมเสมอไป เพียงบางคนเท่านั้น เพราะว่าหากบุคคลนั้นมีความรู้สึกนึกคิด รู้สึกผิดชอบชั่วดี

และมีสติยับยั้งใจที่เข้มแข็ง ปัจจัยภายนอกเหล่านั้น ก็ไม่สามารถกระตุ้นผลักดันให้เขาก่ออาชญากรรมได้

4. มิตรปฏิรูป (คนเทียมมิตรหรือมิตรเทียม) 4 ประเภท

มิตรปฏิรูป คือ คนเทียมมิตรหรือมิตรเทียม หรือคนที่พึงทราบว่าเป็นศัตรูผู้มาในร่างของมิตร ซึ่งคน 4 จำพวกนี้ ไม่ใช่มิตร เป็นแค่คนเทียมมิตร ไม่ควรคบ พระพุทธศาสนาได้แสดงไว้ 4 ประเภท ได้แก่

- 1) คนปกอลอก มีลักษณะ 4 ประการ
 - 1.1) คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว
 - 1.2) เสียให้น้อย คิดเอาให้ได้มาก
 - 1.3) เมื่อมีภัยแก่ตัว จึงรับทำกิจของเพื่อน
 - 1.4) คบเพื่อนเพราะเห็นแก่ประโยชน์ของตัว
- 2) คนดีแต่พูด มีลักษณะ 4 ประการ
 - 2.1) เก็บเอาของล่วงแล้วมาปราศรัย.
 - 2.2) อ้างเอาของที่ยังไม่มีมาปราศรัย.
 - 2.3) สงเคราะห์ด้วยสิ่งหาประโยชน์มิได้
 - 2.4) ออกปากฟังมิได้
- 3) คนหัวประจบ มีลักษณะ 4 ประการ
 - 3.1) จะทำชั่วก็คล้อยตาม
 - 3.2) จะทำดีก็คล้อยตาม
 - 3.3) ต่อหน้าว่าสรรเสริญ
 - 3.4) ลับหลังตั้งนินทา
- 4) คนชักชวนในทางฉิบหาย มีลักษณะ 4 ประการ
 - 4.1) ชักชวนดื่มน้ำเมา
 - 4.2) ชักชวนเที่ยวกลางคืน
 - 4.3) ชักชวนให้มัวเมาในการเล่น
 - 4.4) ชักชวนเล่นการพนัน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546)

มิตรทั้ง 4 ประเภทนี้ ในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า มิตรจอมปลอมหรือมิตรเทียม ซึ่งมิตรเหล่านี้หากใครคบค้าสมาคมด้วย จะมีแต่ความหายนะ จะว่าไปแล้ว หากบุคคลผู้ประพฤติดี คบกับมิตรจอมปลอมเหล่านี้ จะกลายเป็นโจรโดยไม่รู้ตัวหรือเปรียบได้กับกฎการเลียนแบบ (Law of Imitation) ซึ่งกฎการเลียนแบบ หมายถึง การเลียนแบบพฤติกรรมหรือค่านิยมทางสังคม โดยเกิดจากการเรียนรู้ จากคนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันเป็นต้น หรือทฤษฎีความสัมพันธ์แตกต่าง (Theory of Differential Association) ที่เชื่อว่า อาชญากรรมเป็นผลของการคบค้าสมาคมระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่มบุคคลผู้ที่ไม่เป็นอาชญากรกับแบบของอาชญากรหรือบุคคลหรือกลุ่มบุคคลผู้เป็นอาชญากร (Criminal Patterns) ยิ่งมีการคบหาสมาคมถี่ สม่ำเสมอและใกล้ชิดมากเท่าใด บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเหล่านั้นก็ยิ่งกลายเป็นอาชญากรเร็วขึ้นมากเท่านั้น (วรเทพ เวียงแก, 2562)

การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านต่างๆ กับการกระทำผิดซ้ำ พบว่า ปัจจัย 2 ด้านที่สัมพันธ์กับการกระทำผิดซ้ำ ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและด้านสภาพทางเศรษฐกิจสังคม โดยเฉพาะการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับยาเสพติดที่ต้องอาศัยการเอาชนะจิตใจตัวเองที่สูงมากจึงต้องการการสนับสนุนจากหลายๆ ด้านรวมทั้งจากครอบครัวด้วย แต่ถ้าพิจารณาปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการกระทำผิดเป็นลำดับเรื่อยไปจนถึงการกระทำผิดเกิดขึ้น จะพบว่าครอบครัวเป็นปัจจัยต้นๆ ที่จะไปรวมกับปัจจัยอื่นที่ตามมาในลำดับหลังๆ เช่น เมื่อมีปัญหาครอบครัวเกิดขึ้นก่อน แล้วก็จะตามมาด้วยการหนีออกจากบ้าน และการคบหาสมาคมกับคนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เป็นต้น (พงษ์กฤษณ์ มงคลสินธุ์, 2561)

5. กรณีศึกษาของพระเจ้าอชาตศัตรูและพระเทวทัต

ประวัติพระเจ้าอชาตศัตรู

พระเจ้าอชาตศัตรูเป็นพระราชโอรสของพระเจ้าพิมพิสาร กษัตริย์แคว้นมคธ ซึ่งประสูติแต่พระนางเจ้าเวเทหิเอกอัครมเหสี พระราชธิดาของพระเจ้ามหาโกศลกษัตริย์แคว้นโกศล (พระบิดาของพระเจ้าปเสนทิ) พระองค์เป็นพระอนุชาต่างพระมารดาของอภัยราชกุมาร ซึ่งประสูติแต่พระนางปทุมวดีราชเทวี เมื่อพระองค์ยังอยู่ในพระครรภ์ของพระมารดานั้น พระมารดาทรงแพ้ท้องทรงกระหายจะดื่มพระโลหิตที่พระพาดาเปื้องขาของพระสามี เมื่อพระเจ้าพิมพิสารทรงทราบ ก็ทรงเฝ้าพระพาดาของพระองค์ด้วยพระศาสตราทองทรงเอาพระโลหิตที่ไหลออกผสมกับน้ำ ประทานให้พระนางดื่ม เรื่องนี้พวกโจรอาจารย์ได้ทำนายว่า พระโอรสในพระครรภ์จะปลงพระชนม์พระบิดา เมื่อพระนางได้สดับคำทำนายนี้ ก็ทรงพยายามจะทำให้พระครรภ์แท้งตั้งหลายครั้งแต่ไม่สำเร็จ ครั้นพระเจ้าพิมพิสารทรงทราบเข้าก็ทรงห้ามไว้และรับสั่งให้พระนางรักษาพระครรภ์ไว้ให้ดี

ครั้นพระองค์ประสูติแล้ว พระบิดาก็ทรงขนานพระนามว่า อชาตศัตรูกุมาร เพราะเป็นศัตรูของพระบิดาตั้งแต่ยังไม่ประสูติ แต่พระพุทธานุญาตเรียกว่า เวเทหิบุตร แปลว่า บุตรของพระนางเวเทหิ เมื่อพระองค์ยังทรงพระเยาว์อยู่ ได้ทรงมีต่อมที่พระองค์ลิ้น ทำให้พระองค์ได้รับทุกขเวทนาอย่างมาก จึงทรงพระกรรแสงมีเหตุหย่อน แม้พระพี่เลี้ยงจะปลอบประโลมเท่าไร ๆ ก็ไม่เป็นผล จึงได้นำเสด็จขึ้นเฝ้าพระชนกซึ่งขณะนั้นกำลังประทับนั่งว่าราชการ ณ ท้องพระโรงมหาวิมัลลียอยู่ พระเจ้าพิมพิสารทรงปลอบโยนโดยทรงอมพระองค์ที่เป็นต่อมนั้นไว้ และขณะนั้นต่อมนั้นได้แตกออก มีหนองไหลผสมโลหิตออกมาจากแผล แต่ด้วยความรักใคร่ในพระโอรส พระเจ้าพิมพิสารจึงได้ทรงกลืนเสียเลย ครั้นพระองค์ได้ทรงเจริญวัยพอสมควรแล้ว พระบิดาได้ทรงแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอุปราชและเป็นรัชทายาทครองนครราชคฤห์สืบไป (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2552)

ทรงคบกับพระเทวทัต

1. การคบพระเทวทัตในวัยเยาว์ ทรงเลื่อมใสพระโอรสเป็นอย่างดีและทรงสถาปนาเป็นรัชทายาท เมื่อเข้าวัยรุ่นทรงมีสติปัญญาเฉียบแหลม แต่ก็รู้จักกับพระเทวทัตที่กำลังจะแสวงหาผู้ที่จะมาช่วยตนปลงพระชนม์ พระโคตมพุทธเจ้า ซึ่งต้องการได้รับความสนับสนุนจากผู้มีอำนาจทางบ้านเมือง และด้วยที่พระเจ้าอชาตศัตรูขาดประสบการณ์ สามารถชักจูงได้ง่าย ทำให้พระเจ้าอชาตศัตรูเกิดความศรัทธาในพระเทวทัต ด้วยการแสดงอิทธิฤทธิ์ พระองค์จึงได้ทรงเป็นฝ่ายของพระเทวทัต ทรงร่วมในอุบายจะปลงพระชนม์พระพุทธานุญาต ได้ทรงสร้างวิหารที่คยาสิสประเทศ ถวายพระ

เทวทัต และเสด็จไปหาพระเทวทัตทุกเย็น ทรงถวายภัตตาหารวันละ 500 สำหรับเป็นประจำ ถูกเสี้ยมสอนว่า ชีวิตคนเรานั้นไม่เที่ยงไม่ว่าจะได้ครองราชย์สมบัติ จึงควรปลงพระชนม์พระเจ้าพิมพิสารเสีย แล้วขึ้นครองราชย์แทน ส่วนพระเทวทัตจะปลงพระชนม์พระศาสดาและทำหน้าที่ปกครองสงฆ์ (จันทน์ ทองประเสริฐ, 2551)

2. คบคิดพระเทวทัตปลงพระชนพระบิดา

พระเจ้าอชาตศัตรูก็หลงเชื่อ พระองค์ก็นำพระกริชมาแนบกับพระขงษ์ (ช้างขา) และห่มผ้าบดบังไว้ แล้วไปเข้าเฝ้าพระราชบิดาที่ตำหนักเพื่อลอบปลงพระชนม์ แต่องครักษ์ก็เห็นสังเกตความผิดปกติที่ข้าของราชกุมารจึงขอตรวจค้นพระองค์ แต่อชาตศัตรูราชกุมารก็เกิดความร้อนพระทัย จึงหันหลังกลับออกจากตำหนัก องครักษ์จึงสั่งให้ทหารจับกุมและทำการตรวจค้นพระองค์จนพระกริชที่ซ่อนไว้ที่พระขงษ์ จึงแน่ใจว่าอชาตศัตรูราชกุมารกำลังจะลอบปลงพระชนม์พระเจ้าพิมพิสาร จึงได้นำตัวพระราชกุมารไปให้เหล่าเสนาอำมาตย์ตัดสินลงโทษ เหล่าเสนาอำมาตย์ก็ได้เฝ้าสนทนากับพระราชกุมารจนพระองค์ยอมรับและตรัสว่าถูกพระเทวทัตยุยง ทำให้เหล่าเสนาอำมาตย์เกิดแตกแยกเป็น 3 พวก 3 ความเห็น พวกเสนาอำมาตย์แรกมีความเห็นว่าให้ควรประหารพระเทวทัต พระราชกุมาร และพร้อมด้วยภิกษุสาวกของพระเทวทัตเสีย พวกเสนาอำมาตย์ที่สองมีความเห็นว่าให้ควรประหารพระเทวทัตและพระราชกุมารเท่านั้น ส่วนพวกเสนาอำมาตย์ที่สามซึ่งนำโดยวัสสการพราหมณ์อำมาตย์มีความเห็นว่าไม่ควรประหารพระเทวทัต พระราชกุมาร และพร้อมด้วยภิกษุสาวกของพระเทวทัตใด ๆ และออกความเห็นว่ให้นำพระราชกุมารไปให้พระเจ้าพิมพิสารทรงตัดสิน (เสถียร โพธิ์นันทะ, 2541)

3. ปลงพระชนพระบิดา

เมื่อพระเจ้าพิมพิสารทรงทราบและสดับความเห็นของเหล่าเสนาอำมาตย์ทั้งสามพวก พระเจ้าพิมพิสารก็ได้ตรัสบอกว่าพระพุทธเจ้าได้ให้สงฆ์ทำปาสาณียกรรมว่า การกระทำของพระเทวทัตไม่ว่าจะเป็นทางกาย วาจา ใจ มิได้เกี่ยวข้องกับพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นการกระทำของพระเทวทัตแต่เพียงผู้เดียวมิใช่ พระเจ้าพิมพิสารทรงได้ปลดตำแหน่งแก่พวกเสนาอำมาตย์พวกแรก ลดตำแหน่งแก่พวกเสนาอำมาตย์ที่สอง และให้เลื่อนตำแหน่งแก่วัสสการพราหมณ์อำมาตย์และพวกเสนาอำมาตย์ที่สาม หลังจากนั้นพระเจ้าพิมพิสารทรงตรัสถามพระราชโอรสว่าทำอย่างนี้ทำไม พระราชโอรสได้ตรัสตอบว่าต้องการราชสมบัติ พระเจ้าพิมพิสารทรงตัดสินพระทัยสละราชสมบัติมอบให้แก่อชาตศัตรูราชกุมาร เมื่ออชาตศัตรูราชกุมารได้ขึ้นครองราชย์เป็นพระเจ้าอชาตศัตรูแล้ว แต่พระเทวทัตก็ยังยุยงพระเจ้าอชาตศัตรูอีกว่าแม้พระเจ้าพิมพิสารจะทรงสละราชสมบัติมอบให้แก่พระองค์ พระเจ้าพิมพิสารอาจจะมาแย่งชิงตำแหน่งคืนก็เป็นไปได้ ทำให้พระองค์หลงเชื่อจึงมีรับสั่งให้จับพระเจ้าพิมพิสารไปจองจำขังในคุกและทรมานโดยวิธีการต่าง ๆ จนพระบิดาสิ้นพระชนม์ (เสถียรพงษ์วรรณปก, 2555)

4. ทรงสำนึกผิด

ในวันที่พระชนกของพระองค์สวรรคตนั้น พระโอรสองค์หนึ่งของพระองค์ได้ประสูติ พอทรงสดับข่าวนี้ทรงมีความรักในโอรสอย่างมาก ทั้ง ๆ ที่ยังไม่ทรงเห็นพระโอรสเลย ทำให้พระองค์ทรงคิดถึงพระบิดาว่า เมื่อพระองค์ประสูติ พระบิดาคงรักพระองค์อย่างนี้ จึงรับสั่งให้ปล่อยพระบิดาจากที่คุมขังแต่พระบิดาได้สวรรคตเสียแล้ว พระองค์จึงทรงเสียพระทัยมาก ทรงกระสับกระส่าย

บรรทมไม่หลับเพราะทรงรู้สึกพระองค์ว่าทรงทำความชั่วอันยิ่งใหญ่ พร้อมกันนั้น ก็ได้ทรงทราบถึงพฤติกรรมอันชั่วร้ายของพระเทวทัต ในวันปล่อยช้างนาฬาคีรี เพื่อปลงพระชนม์พระพุทธองค์ จึงได้ทรงเลิกคบค้าสมาคมกับพระเทวทัต ตั้งแต่นั้นมา แม้พระเทวทัตจะพยายามให้ทรงเลื่อมใสอีกก็ไร้ผล แต่หลังพระบิดาสิ้นพระชนม์ก็สำนึกได้ว่าได้ทำกรรมอันหนักยิ่ง จึงทรงบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ เพื่อลบล้างความผิดให้เจือจางลงไปบ้าง และทรงปฏิญาณตนเป็นอุบาสกบริษัท ตั้งมั่นในคำสอนของพระพุทธองค์ (พระมหาประภาส ปรีชาโน, 2552)

พระเจ้าอชาตศัตรูคบกับคนเทียมมิตรหรือมิตรเทียม (มิตรปฏิรูป) นำไปสู่การประกอบอาชญากรรม การที่พระเจ้าอชาตศัตรูคบกับพระเทวทัตผู้มีความต้องการที่จะปลงพระชนม์พระพุทธเจ้าแล้วขึ้นเป็นผู้นำในปกครองสงฆ์แทนพระพุทธเจ้า (วางแผนประกอบอาชญากรรม) จึงแสวงหาผู้ที่จะมาช่วยตนเองปลงพระชนม์พระพุทธเจ้า ซึ่งต้องการได้รับความสนับสนุนจากผู้มีอำนาจทางบ้านเมือง คือ พระเจ้าอชาตศัตรู ดังนั้นจึงทำทุกวิถีทางที่จะทำให้พระเจ้าอชาตศัตรูเกิดความศรัทธาในตนเอง พระเจ้าอชาตศัตรูทรงเชื่อและเลื่อมใสในพระเทวทัต จึงได้ทรงสนับสนุนพระเทวทัตเห็นได้จากการที่ทรงร่วมในอุบายจะปลงพระชนม์พระพุทธเจ้า ทรงสร้างวิหารที่คยาสีสประเทศ ถวายพระเทวทัตเสด็จไปหาพระเทวทัตทุกเย็น ทรงถวายภัตตาหารวันละ 500 สำหรับเป็นประจำ และพระเทวทัตพยายามเลี้ยมสอนว่า ให้รีบปลงพระชนม์พระเจ้าพิมพิสารเสียแล้วขึ้นครองราชย์แทน เพราะชีวิตไม่เที่ยงไม่แน่นอน หากลงมือช้าอาจจะไม่ได้ครองราชย์สมบัติก็ได้ ส่วนพระเทวทัตจะปลงพระชนม์พระศาสดาและทำหน้าที่ปกครองสงฆ์

พระเทวทัตถือเป็นคนเทียมมิตรหรือมิตรเทียม (มิตรปฏิรูป) ประเภทที่ 1 คือ คนปกอลอก ซึ่งมีลักษณะ 4 ประการ

1. คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว
2. เสียให้น้อย คิดเอาให้ได้มาก
3. เมื่อมีภัยแก่ตัว จึงรับทำกิจของเพื่อน
4. คบเพื่อนเพราะเห็นแก่ประโยชน์ของตัว

เรื่องที่เกิดขึ้นนั้น เห็นได้ชัดว่า พระเทวทัต มีลักษณะของคนปกอลอก 2 ประการ คือ คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว และคบเพื่อนเพราะเห็นแก่ประโยชน์ของตัว ด้วยความที่ตนอยากเป็นใหญ่ฝ่ายสงฆ์ อยากปกครองคณะสงฆ์แทนพระพุทธเจ้า จึงหันไปคบกับพระเจ้าอชาตศัตรู เพื่อประโยชน์หรือความต้องการของตนเองจะได้สำเร็จ โดยชักชวนโน้มน้าว กระทำทุกวิถีทางเพื่อให้พระเจ้าอชาตศัตรูมาเป็นพวกตนให้ได้ยืนยันได้อย่างชัดเจน ตามทฤษฎีความสัมพันธ์แตกต่าง (Theory of Differential Association) หรือทฤษฎีความแตกต่างในการคบหาสมาคมหรือทฤษฎีสมาคมกับกลุ่มที่แตกต่าง โดยซีทเธอร์แลนด์ (Edwin H. Sutherland) ได้อธิบายว่า พฤติกรรมทางอาญา เป็นผลต่างของการสมาคมระหว่างกลุ่มบุคคลกับแบบของอาชญากร (Criminal Patterns) โดยมีสมมติฐานว่า การกระทำความผิดเกิดขึ้นเมื่อสถานการณ์เหมาะสมตามความคิดของผู้กระทำความผิดเองและสถานการณ์ที่อาจทำให้บุคคลบางคนที่มีความโน้มเอียงที่จะประกอบอาชญากรรมจะเกิดประสบการณ์ในอดีตของบุคคลนั้นด้วย ยังมีการคบหาสมาคมถึง สม่่าเสมอและใกล้ชิดมากเท่าใด บุคคลนั้นก็ยิ่งกลายเป็นอาชญากรเร็วขึ้นมากเท่านั้น

จากกรณีพระเจ้าอชาตศัตรู เดิมทีเดียวพระองค์มิได้มีพฤติกรรมที่จะประกอบอาชญากรรม แต่เพราะท่านได้คบกับพระเทวทัต ผู้มีพฤติกรรมที่จะประกอบอาชญากรรม และได้รับการโน้มน้าว ชักชวน รวมถึงความใกล้ชิด การไปมาหาสู่อย่างสม่ำเสมอ ทั้งจำนวนความถี่ที่ไปมาหาสู่กัน จึงทำให้ พระเจ้าอชาตศัตรู มีพฤติกรรมอาชญากรรมลงมือปลงพระชนม์พระเจ้าพิมพิสารในที่สุด

6. สรุป

พฤติกรรมทางอาชญากรรมถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่งได้ ด้วยการติดต่อสัมพันธ์ หรือเข้ากลุ่มบุคคลที่มีพฤติกรรมอาชญากรรม เพราะจะทำให้เกิดการเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรม เช่น วิธีการประกอบอาชญากรรม ทักษะคดี เป็นต้น นอกจากนั้น ความถี่ ระยะเวลาที่บุคคลมีการติดต่อ สัมพันธ์ ผลที่ได้ย่อมทำให้บุคคลนั้นได้รับการยอมรับและสนับสนุนจากกลุ่มบุคคล (กลุ่มสมาคม) มาก ยิ่งขึ้น ซึ่งยิ่งมีมากเท่าใดก็ยิ่งทำให้เกิดการเรียนรู้มากและเลียนแบบได้มากและง่ายเท่านั้น จนนำไปสู่ แรงจูงใจและแรงผลักดันภายในของบุคคลที่จะทำให้ประกอบอาชญากรรม ดังเช่น พระเจ้าอชาตศัตรู ที่ทรงเชื่อและเลื่อมใสในพระเทวทัต ซึ่งถือว่าเป็นคนเทียมมิตรหรือมิตรเทียม (มิตรปฏิรูป) ประเภท ที่ 1 คือ คนปกอลอกและมีพฤติกรรมอาชญากรรม พระเจ้าอชาตศัตรูเสด็จไปหาพระเทวทัตทุกเย็น ทรงถวายภัตตาหารวันละ 500 สำหรับ ทรงร่วมในอุบายจะปลงพระชนม์พระพุทธเจ้า ทรงสร้างวิหาร ที่คยาสิสประเทศถวายพระเทวทัต และในที่สุดพระเจ้าอชาตศัตรูจึงบรรลุถึงการประกอบอาชญากรรม คือ ปลงพระชนม์พระเจ้าพิมพิสาร ผู้เป็นพระราชบิดาของพระองค์เอง

ทฤษฎีความสัมพันธ์ที่มีความแตกต่างกัน เป็นทฤษฎีที่ให้ความสนใจในเรื่องความถี่ ความเข้มและระยะเวลาของการติดต่อกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีพฤติกรรมอาชญากรรม มากกว่าที่จะ ให้ความสนใจในเรื่องลักษณะสิ่งแวดล้อมภายนอก ทฤษฎีนี้แสดงให้เห็นว่าความถี่ ความเข้มและ ระยะเวลาของการติดต่อกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีพฤติกรรมอาชญากรรม จะส่งเสริมให้บุคคลเกิดการ เรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรรม จึงทำให้โอกาสที่บุคคลคิดที่จะกระทำความผิดมีมากขึ้น

7. เอกสารอ้างอิง

- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2551). พระพุทธเจ้ากับแผนการกู้อิสรภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : เติสัน เพรส โปรดักส์.
- จิตติ ติงศัทพ์.(2508). คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาคที่ 1 ตอนที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยพิทยา.
- ฉัตรกุล พงษ์ธรรม .(2556). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกระทำความผิดเกี่ยวกับ ทรัพย์. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. คณะรัฐประศาสนศาสตร์ : สถาบัน บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ไชยเจริญ สันติศิริ.(2502). อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา ภาค 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ไทยพิทยา.
- ปกรณ มณีปกรณ. (2553). อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา (Criminology and penology). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : เวิลด์เทรด ประเทศไทย.

- ผจญจิตต์ อธิคมั่นนทะ.(2529). **สังคมวิทยาว่าด้วยอาชญากรรมและการลงโทษ (Sociology of Crime and Punishment)**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พงศกร อินธิไชย.(2552). **การกระทำผิดซ้ำเกี่ยวกับยาเสพติดในเรือนจำของผู้ต้องขังคดียาเสพติด เรือนจำกลางบางขวาง**. สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พงษ์ภุชงค์ มงคลสินธุ์. (2561). การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติด. **วารสารแสงอีสาน**. 15(1). 47-63.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (Dictionary of BUDDHISM)**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาประสาท ปรีชาโน. (2552). **อินเดีย เนปาล ดินแดนพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สำนักพิมพ์สุภา จำกัด.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย.(2552). **พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปลฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วรเทพ เวียงแก.(2562). **เอกสารประกอบการสอน รายวิชา SO1234 สังคมสงเคราะห์ในกระบวนการ-ยุติธรรม (Social Work in Criminal Justice Process)**. ขอนแก่น : ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน.
- สุดสงวน สุธีสร.(2547). **อาชญาวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสถียร โพธิ์นันทะ. (2541). **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- เสถียรพงษ์ วรรณปก. (2555). **พุทธศาสนา : ทรรศนะและวิจารณ์**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มติชน.
- อรัญ สุวรรณบุปผา. (2518). **หลักอาชญาวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- C. Quay, Herbert. (1965). **Juvenile Delinquency**. New York : D.Van Nostrand Company.
- Herbert L. Packer. (1968). **The Limits of the Criminal Sanction**. California : Standford University Press.
- Sutherland, E.H. and Cressey, D.R. (1978). **Criminology**. New York : J.B. Lippincott Company.

YI COSTUMES AT LIANGSHAN, CHINA: ETHNIC IDENTITY AND SELF-REPRESENTATION OF A MINORITY IN THE CONTEXT OF MODERNITY*

Ding Xuerui¹, Prathapjai Suwanthada², Supachai Singyabuth³
Mahasarakham University, Thailand.^{1,2,3}
Email : dingxuerui2021@163.com

ABSTRACT

‘Yi Costumes at Liangshan, China: Ethnic Identity and Self-Representation of a Minority in the Context of Modernity’ is qualitative research with four research objectives. 1) To study the historical development of Yi people in Liangshan Province. 2) To study costumes in the dimension of ethnicity and material culture; 3) To study Yi's costume in the dimension of commoditization; 4) To study modern fashion from Yi's costumes in the context of modernity. two research concepts: ethnic identity and self-representation.

The results of the research are Yi costumes at Liangshan, China, which are produced to cater directly to the ethnic context of the Yi people. Such garments are being practiced on Yi people's bodies in various situations. The such costume can therefore very well indicate the ethnic identity of the Yi people. But nowadays, with the ethnic development policy of the government, it has become an important context to add the new roles of Yi costumes. This allows the Yi people to present themselves to others and to the outside world. The Yi people have chosen to present their identities through unique costumes. However, the process of presenting oneself to others. As a result, the Yi people have been creating a variety of cultures in their costumes under different conditions. Including in terms of making culture a commodity.

Keywords : 1. Yi Costumes 2. Ethnic Identity 3. Self- Identity Representation 4. Modernity

1. Introduction

The historical development of the Yi people at Liangshan Prefecture, Sichuan Province. Located in the southwestern part of Sichuan Province, Liangshan Prefecture covers an area of more than 60,000 square kilometers and has a total population of more than 4 million, with more than 10 ethnic minorities living in its territory, including

*Received: April 5, 2023; Revised: July 4, 2023; Accepted: July 13, 2023

Han, Yi, Tibetan, and Mongolian. It is a necessary route to Yunnan and Southeast Asian countries, called the "Southern Silk Road". Due to its high altitude, complex terrain, and frequent natural disasters, the Liangshan region has a complex geographical and climatic environment. Therefore, in terms of the overall natural environment and survival conditions, Liangshan Prefecture can be said to be the worst and most difficult region in southwest China in terms of survival and has become one of the most impoverished regions in China. Over the years, Liangshan Prefecture has been concerned by the people of the world because of its poverty, but in fact, the beautiful Liangshan not only has a long history, splendid culture, and colorful ethnic customs.

Yi is the oldest ethnic minority in China and is primarily located in Yunnan, Guizhou, Sichuan, and Guangxi provinces, with Liangshan being the largest Yi settlement in China. The Yi have their own language, music, and dance. As the most direct form of cultural expression, costumes can effectively convey the cultural history of a people. The Yi have a wide range of costumes in a variety of colors and more than 300 different styles, making them the most diverse ethnic group in China. Experts and scholars agree that no single ethnic group in the world has a greater variety of costumes than the Yi, but more importantly, all of these costumes come from the Yi's mountainous regions and are handmade by the folk, reflecting the Yi's ethnic identity through their costumes. (Zhong Shimin, Zhou Wenlin, 2008) As with human history, the evolution of Yi costumes is gradual and from simple to complex. Yi costume, as a cultural symbol worn on the body, is not only a product of the Yi people's material life as they continue to adapt to their natural geographical environment, but also an external cultural representation that has accumulated throughout their history and cultural development.

Before the 1956 democratic reform, Liangshan still retained its slave society intact, and although slavery was dominant, there was no unified slave-owning regime, so it led to the formation of three major dialect areas in Liangshan Prefecture due to differences in geography, language, and family clans, such as Yinuo, Shengzha, and Suodi. (Cheng Jingjing, 2017) The traditional Yi costumes in these different dialect regions have obvious hierarchical and regional distinctions, and the styles, patterns, colors, and styles on the costumes are distinctive and clearly distinguishable, and the Yi people can often tell from the costumes which rank of the Yi and which region the outsider is from, so the costumes become a kind of marker to judge the identity rank and the outsider's region.

In 1956, the Chinese government carried out democratic reforms in Liangshan Prefecture, and slavery was abolished, so Liangshan entered a new stage of socialism,

and the hierarchical nature of the Yi dress gradually disappeared in the emancipation of "Equality for all." However, the traditional Yi dressing is still intact.

Since the reform and opening up of the country in 1978, the economy of the Yi region has been developing rapidly through opening up to the outside world and increasing state support for development. The traditional social form in this period faced disintegration and disappearance under the impact of a strong civilization. The division of labor in society, the commodity economy, the communication media, and the wave of part-time jobs caused many people to break away from their original social identity attributes, and some of the best Yi costume craftsmen began to make a living by doing their craft full-time, while more people became consumers. Yi costume-making is no longer a product of collective standardization but is developing in the direction of individualization and diversification. (Xu Yan, 2014)

After the year 2000, the Chinese government put into place the Western Development Strategy, which modernized the Liangshan area. The policy encourages and supports minority groups to show and express their ethnic identity to the outside world, which has become the cultural capital used to develop products to create income. So the phenomenon of Yi costume cultural tourism and cultural commodities has arisen in Liangshan Prefecture, and in order to adapt to modern people's aesthetics and expand consumer groups, many professional designers began to combine this ethnic costume with modern fashion elements, and after redesigning and reprocessing to make Yi The Yi costume has become a kind of fashion that is displayed on a larger international stage, making the Yi costume a modern fashion.

The Yi people and cultural societies in the Liangshan region are related to the geography, settlement, and historical and socio-cultural contexts of each period from the past to the present. The environment and cultural traditions have affected "Yi people's costumes." The Yi costume has unique characteristics. Such Yi costume is therefore a cultural object that indicates their ethnicity very well. At the same time, the ethnicity of the Yi people is important for defining the local identity of Liangshan. Thence, the Yi costume has been an important factor in shaping the characteristics of the region, city, and Yi communities from past to present.

2. Yi's costumes in the dimension of ethnicity and material culture

As a product of both material and spiritual civilization, the costume has long been regarded as a cultural representation by anthropological studies and has become one of the paths to understanding, grasping, and studying the cultural systems of ethnic groups. (Ma Lingying, 2018) The Yi costume is a reflection of the life of the Yi people, and the strict rules for wearing costumes in daily social life, special life, and festive ceremonies of the Yi people have given the Yi costumes different functions

such as clan identification, professional identification, status identification, age identification, marriage identification, etc. This special use of costumes has formed the unique national identity of the Yi people.

2.1 The Embodiment of Ethnicity in Yi Costume

2.1.1 Costume of the Liangshan and the everyday life of Yi people

The Yi people have many clans in Liangshan and are widely scattered among the vast area, which grants clear regional characters to their costume styles. In fact, the differences can also be noticed among the three dialect regions, namely, Yinuo (costumes with loose trouser legs), Shengzha (costumes with mid-sized trouser legs), and Suodi (costumes with tight trouser legs). (Hu Xiaoping, 2011)

The Yi costume in the "Yinuo" dialect area is mainly located in the eastern part of Liangshan Prefecture and is called the "loose trouser legs" Yi costume. Loose Trouser Legs, as its name implies, refers to the loose trouser legs (with the width of a skirt) for men's trousers. The Yinuo men wear the "Chaerwa" and the "hero belt" in all seasons and a lock of long hair on top of their heads, which is called the "Tian Pusa". This is the typical dress of men in the Yinuo region, which reveals their unique ethnic identity. Young women wear tight-fitting and beautiful clothes and wear beeswax bead strings, silver earrings, and collars. Women's dresses are strictly regulated and can be distinguished from the hats they wear. Women who have not given birth wear tile hats, while women who have given birth wear lotus leaf hats, reflecting the wedding recognition function of the Yi dress. The costumes of the elderly are plain and comfortable, with fewer patterns, wider sleeves and waists, and longer tops. The Yinuo Costumes are distinguished by their luxuriousness, passion, and free patterns.

The Yi costume in the "Shengzha" dialect area is mainly located in the western part of Liangshan Prefecture and is called the "medium-sized trouser legs" Yi costume. Shengzha lads wear black headcloths, with "hero knots" on the right upper corner, and beeswax beads as ornaments. The most unique costume for women is the sleeve cage, the undershirt with white rabbit fur inlaid on the hem, and the colorful pleated skirt, and they wear earrings made of silver wire loops and red beads, beeswax beads, and a silver collar plate around the neck. Older people dress more generously, without too many fancy decorations. Shengzha Costumes is characterized by its decency, grace, and nobility.

The Yi costume in the "Suodi" dialect area is mainly located in the southern part of Liangshan Prefecture and is called the "tight trouser legs" Yi costume. The pants worn by men have a larger crotch but smaller legs and are made of black corduroy. Women like to wear brightly colored clothes, such as big red and medium yellow, with strong contrasts, and wear hand-loomed pure wool pleated skirts underneath. Young, unmarried women's hats are mostly triangular, while married

women wear flat-topped hats. The Suodi costumes are unique with their primitive simplicity, wildness, and warriors' boldness.

In the daily life of the Yi people, Yi clothing is an important marker to distinguish different branches of the Liangshan Yi people from different regions of residence. The dress varies from one branch to another, and even within the same branch, the dress varies greatly depending on the region of residence. Therefore, Yi costumes become a symbol of the region of residence and a symbol of ethnic identity.

Figure 1 Young women's costumes in the three dialects of "Yinuo" (left), "Shengzha" (middle), and "Suodi" (right) in Liangshan Prefecture. Dress styles vary from one dialect area to another, and dress is a sign of the region in which the Liangshan Yi people live, forming a unique ethnic identity for the Liangshan Yi people.

Photo: Ding Xuerui, November 2022

2.1.2 Liangshan Yi Wedding costumes

Throughout the historical migrations and cultural changes, there are many rituals of the Liangshan Yi people that still maintain their ancient, profound, and humane cultural heritage, which regulate and maintain the social order of the Yi region and strengthen the ethnic identity of the community. (Peng Zhaorong, 2007)

The wedding is one of the most important rituals of the Yi people over the years, and the wedding costume, which is the carrier of the wedding customs of the Liangshan Yi people, is grander in style than the usual clothing. The bride's clothes are usually hand-sewn by the bride herself before the wedding, usually in two sets, inside and outside: inside a set of new and colorful bridal clothes, outside another set of old-age clothes draped with black or green wool felt as a symbol of healthy aging in her husband's home. On the wedding day, the bride needs to put on her dress under a fruit tree, tie up her hair with a red headband, and then wear a round headband. Women can only wear a round headband once in their lifetime, and those who remarry cannot wear a round headband again, so if you ask if they have worn a

round headband, it is a euphemism for whether a Yi woman is married. After dressing up, they wear silver hair ornaments and earrings. In the Liangshan Suodi region, women usually also get a valuable chest ornament, called "Zezefu" in Yi, when they get married. It is about two to three feet long, weighs five or six pounds, and consists of six to eight separate ornaments connected by silver chains in the form of rings, with auspicious patterns such as the sun, the moon, birds, etc. It looks very noble and exquisite as it tinkles when walking. Finally, the bride will wear the wedding veil, made of colorful cloth in the shape of a radial circle and decorated with chicken or peacock feathers with a festive, blessed meaning.

The costume worn by the bride in Yi wedding ceremonies, the headgear, and the batch felt all have corresponding folkloric functions, containing the Yi people's expectation and blessing for marriage and maintaining the purity of the wedding ceremony process, reflecting the respect for the bride and the Yi people's special way of using costume, which is a kind of establishment and maintenance of the Yi people's national identity.

Figure 2 The author attended a traditional Yi wedding (left) during the field survey, and the dress worn was that of a young Yi girl, with bright and vivid colors. The dress worn by the bride (right) was hand-sewn, and the breastplate headdress worn was all made of pure silver, which was delicate and grand. The author is not a Yi but wore a traditional Yi dress when attending a Yi wedding, which is a form of respect and recognition of the Yi people's ethnic identity.

Photo: Ding Xuerui, October 2022

2.1.3 Liangshan Yi Funeral Costume

The Liangshan Yi people attach great importance to the end-of-life rituals of individuals, so the funeral costumes after death are very important. After death, Yi people are dressed in traditional mourning clothes by their families, cleaned up, and then cremated in a ceremony performed by Yi Bimo. (The word "bimo" is the translation of Yi language; "bi" means "reciting scriptures," and "mo" means

"knowledgeable elder." Bimo is a kind of Yi folk priest who specializes in prayer and sacrifice, and all Bimo are male.) Yi funeral costumes are configured according to local mourning clothing standards, and the fabric of the life jacket is usually made of pure wool or cotton; chemical fiber fabric cannot be used as the life jacket. (Sha Madage, He Wenhai, 2022) According to Yi tradition, the black batch of felt worn by the parents at the time of their deaths is provided by the daughter. In Yinuo and Shengzha, men are required to wear a spiral bun on their foreheads after death, and the inner clothing must be white. After the death of women, they should wear white skirts inside and blue and black outer clothing, and avoid wearing red and yellow clothing. Because the Liangshan Yi people believe that the soul still exists after death, and the soul has to wear the clothing recognized by the ancestors in order to be accepted into the clan, the life clothes worn by the deceased should stick to the old customs and be in the traditional colors and styles.

The importance of the Liangshan Yi people the life jacket stems from the worship of ancestors and the view of the soul. According to Yi legends, in the soul-sending ceremony, people will not be recognized and accepted by their ancestors if they are not wearing Yi costumes, and they will become the souls of harmful people. Therefore, in the funeral ceremony, people will wear their grandest costumes to participate in the ceremony to show their worship of their ancestors and respect for the dead.

The concept reflected in the funeral rituals of the Liangshan Yi people has a special function of maintaining the order of the community and is a manifestation of the cohesion of the Yi people, a spiritual force that sustains the Yi community, and the Yi costume becomes the material carrier of this spiritual force, a racial emblem mark, and a symbol of the ethnic identity of its community.

Figure 3 Before attending a funeral, the Yi people are cleaned up and dressed in the grandest of Yi costumes to show respect for the deceased. This costume call “Chaerwa”. The unique funeral ceremony reflects the ethnicity of the Yi people and is a symbol of the Yi group's national identity.

Photo: Ding Xuerui, October 2022

2.2 Yi Costumes and Material Culture

As a history worn on the body, the Yi costume is a precious material culture that solidifies the historical origin, traditional craftsmanship, aesthetic sensibility, and level of development of social productivity of each specific period.

2.2.1 The Making of Yi Costumes

The early clothing fabric of the Yi people in Liangshan was "Fireweed cloth," (Fireweed is a common herb in southwestern China, with a white film on the back of its leaves. The Liangshan Yi people will pick fireweed, sprinkle it with local sour plum water, and then twist the fleece on the back into thread while tearing it off to make fireweed yarn for weaving into cloth.) made from twisted fibers on the back of the fire grass leaves and made into fire grass clothes and fire grass bags through the fire grass thread. With the invention and progress of spinning skills, the Yi people began to use natural short fibers and various types of long fibers, such as hemp and wool, for weaving. At present, the material used in the production of Liangshan Yi clothing is mainly high-quality sheep's wool, which is raised locally. Every year in the fall, when the wool is sheared, local villagers repeatedly rinse the sheared wool with water to remove the impurities in the wool and then use a special "spindle" (A spindle, a special hand tool for spinning, is made of wooden material and spins the thread by self-weight or continuous rotation.) tool to roll the cleaned wool into a fine wool thread. Once the thread is successfully made, the next step is to weave the fabric.

The Liangshan Yi people have a special machine for weaving cloth called the "waist machine". The loom is extremely simple in composition, with no frame or body, and is a horizontal strap loom. The user combines the various parts of the loom into a set of hand-operated instruments. In the use of "waist machine" machine weaving, first, the two ends of the line are tied to the wood pile and rolled on the shaft, and the ground is used to maintain a horizontal state, with the weaver sitting on the ground, legs flattened forward, with the waist of the taut force and legs to adjust the tension of the cloth. After the weaving process is completed, the dyeing process can be started.

The Yi people living in the Liangshan Mountains have mastered the techniques of growing, making, extracting, and dyeing various types of dyes during their long lives and production practices. After the color is stabilized, the mud-soaked fabric or wool is put into the dye pot and then dried out. The dyed fabric becomes the basic fabric of Yi costumes, and only then can it be embroidered, and decorated.

Due to their geographical location, the embroidery techniques of the Yi people in Liangshan vary from region to region, and different embroidery techniques

are used for different parts of the costume, resulting in a variety of styles of Yi costumes. (Li Ming, 2022) These handicraft skills are concentrated in the production of the Yi "pleated skirt" and "Chaerwa", which are valuable handicraft skills.

Figure 4 The process of spinning, weaving, dyeing, and embroidering traditional Liangshan Yi costumes is a manifestation of material culture and a symbol of national identity.

Photo: Ding Xuerui, February 2023

2.2.2 Color Culture of Yi Costume Patterns

In the past, when the Liangshan Yi was a slave society with a wide gap between the rich and the poor, there were strict rules for the costume in terms of material, style, and color, especially the black and white symbolism in the color of clothing, which made it clear that people were superior and inferior. Since ancient times, the Liangshan Yi people have had the color concept of black as being noble and honorable. The Yi people use black to represent the earth, on which they are dependent. Black is the most basic and common color in the clothing of the Liangshan Yi people, and it is the base color of the Yi people's costume and the cultural base color of the Liangshan Yi people, which has established the deep, ancient, mysterious, and broad aesthetic style of Liangshan Yi costume.

Red and yellow are also the most common colors in Yi costumes. Red symbolizes the worship of the sun and fire by the Yi people in Liangshan, who respect fire during their lifetime and are cremated after death. The Yi people regard red as the source of life, symbolizing bravery and passion, which occupies a special place in their hearts. The Yi see yellow as a beautiful, bright, and precious color. The Yi also like to

use yellow to represent beautiful and kind women, and the Yi girls in the Liangshan region like to hold yellow oilcloth umbrellas, which also shows the Yi's love for yellow.

The symbols of any ethnic costume need to be expressed in a specific form of material composition, and this is the case with the patterns in Yi costume patterns. The Yi evolve concrete things into abstract lines and patterns, forming different patterns that can be summarized into four categories: geometric, botanical, animal, and artifact. The use of patterns in traditional Liangshan Yi costumes not only demonstrates the aesthetic sensibilities of the Liangshan Yi but also reflects the nature worship and religious worship of the Yi people.

Yi costume is a material culture that is directly related to ethnic identity. The Yi people's application of dress in their daily lives and ceremonial festivals is imbued with a certain cultural significance. Dress can indicate who they are and what makes them different from others, and wearing it gives outsiders a glimpse of the Yi people's ethnic identity.

3. Yi's costume in the dimension of commoditization

Since the implementation of China's reform and opening-up policy, it has been oriented towards comprehensive modernization, and the policy has encouraged support for minority communities to recover their unique ethnic identity, which has become cultural capital used to develop products to create income, thus giving rise to the phenomenon of cultural tourism and cultural products. Initially, traditional Yi costumes were self-sufficient, the consumer group was only local residents, and the market demand was very small, but with tourism globalization, more and more tourists flocked to ethnic minority areas seeking unique tourism experiences; therefore, many ethnic areas have developed ethnic tourism with the main content of displaying rich and colorful ethnic culture and customs, and quickly achieved prosperity, which sparked the process of buying and selling cultural resources as tourism products in the tourism market.

Liangshan Prefecture has been using a "whole-area tourism" strategy for the past few years to speed up the integration of tourism and traditional handicrafts. Yi costumes have contributed to the growth of cultural vitality by making the area more appealing to tourists. For example, the local government of Liangshan Prefecture has promoted Yi costumes through local festivals such as the Torch Festival and the Year of Yi, as well as cultural exchanges with foreign countries, and has created a number of excellent music, film, and television productions to showcase Yi costumes. The company will also create a number of excellent music, film, and television works to showcase Yi costumes and vigorously promote the popularity of Yi costumes and stimulate the market. At the same time, the sales market for Yi costumes has been

expanding by shifting from the traditional local consumer market to the tourism crafts market and from traditional necessities to cultural and creative products and tourism souvenirs. At present, there are more than 600 Yi costume stores in various regions of Liangshan Prefecture, and famous enterprises such as Jiajia Costume, Guyi Yi Embroidery, and Zhaojue Clothing Factory have emerged. In order to display the unique craft of Yi costume in an all-round way and focus on building the Yi costume industry, the Liangshan Prefecture government has planned a "Liangshan Ethnic Cultural and Creative Industrial Park" in the urban area of Xichang City. " Based on traditional folk culture, the 10,000-square-meter layout of the park is the most famous Yi costume business park in China, which will drive the development of Yi costume and other industries in Xichang and Liangshan as a whole.

In recent years, the Asia-Pacific region, the European region, North America, and other regions are the main sources of tourists in China. As China has opened its doors to some countries, the commodity market for Yi costumes has been further expanded, and ethnic goods with distinctive cultures have attracted many foreign tourists to buy them. As a result, Yi costumes are constantly innovating to meet the needs of the markets in the source country and are popular with tourists from all over the world. In 2017, the Liangshan Yi costumes participated in the exhibitions of the University of Ottawa and UNESCO in Canada. In 2018, Liangshan Yi costumes again participated in the United Nations conference forum and exhibition, fully demonstrating the new achievements in the development and research of Yi costume culture in recent years, and Yi costumes began to really enter the international market, being recognized and loved by more and more people.

Figure 4 Foreign tourists wearing Yi costumes attend the Liangshan Yi Torch Festival. The commercialization of Yi costumes has driven regional economic development and generated the phenomenon of cultural tourism and cultural products, making Yi costumes go international.

Source: Quoted from <https://www.sina.com.cn> (February 2023)

3. Modern fashion from Yi's costumes in the context of modernity

There are many stages of modernity in China, and for modernity in research, this means modernity that affects social change. This is the result of economic development linked to social development and extensive convergence with the rest of the world since the year 2000. During the period of western development after 2000, the Chinese government promoted many policies for the development of ethnic minorities in the Liangshan region, which led to the modernization of the region.

Modernity in the Liangshan region is a continuous process of transformation from the existing civilization to a more advanced one. In modern society, a streamlined lifestyle has slowly permeated the lives of ethnic minorities, and new concepts have gradually replaced complicated and cumbersome ethnic clothing with stylish, simple garments. To meet market demand, traditional Yi clothing has been reinterpreted and incorporated into contemporary fashion design.

Since 2000, many professional designers have been joining the Liangshan Yi costume industry, and ethnic costume brands have been created. These designers have studied the traditional skills of Yi costumes, explored the design methods of combining the culture of ethnic costumes with modern fashion, and applied contemporary design concepts to integrate the ethnic elements of traditional Yi costumes into modern life, creating new styles and patterns. (Liu Xingtao, 2020) As a result, the designers are trying to be more relevant to the lives and work of the current consumers in terms of style, color, and pattern selection and emphasize brand awareness, using a modern enterprise management and sales model to maximize economic benefits, which promotes the development of the Yi costume market and the economic development of the Liangshan region.

Aniu Aga is the representative inheritor of the national intangible cultural heritage Yi costume and a representative figure of the inheritance and innovation of the Liangshan Yi costume. Over the years, she has been dedicated to excavating millennium Yi traditional culture and building a bridge between the essence of ethnic culture, the commercial market, and community development. In 2018, Aniu Aga's work "Between White Clouds" was launched at China International Fashion Week. In her opinion, tradition and innovation are very important; not only do we need to combine the most traditional and quintessential parts of Yi costumes with modern aesthetics, but we also need to make the traditional costumes more beautiful so that more people can wear them and so that Yi costume culture can better reach the world.

In the process of commercializing Yi costume, Yi people become connected to the outside world, and designers, artisans, and models redesign and rework Yi costume to become a modern fashion that spreads to a larger world stage. This fashion combines consumer history, tradition, and modern elements to connect outsiders to Yi costume culture, which is a way for Yi people to express themselves through Yi costume. Yi costume has moved from the ethnicity of the Yi way of life, or "Yi tradition," into the modern fashion arena, a process also known as the reinvention of tradition.

Figure 5 The use of traditional Yi patterns and the modern type of dress modeling are fused to reflect a unique aesthetic fashion.

Source: Quoted from <https://www.sina.com.cn> (February 2023)

4. Summary

The research “Yi Costumes at Liangshan, China: Ethnic Identity and Self-Representation of a Minority in the Context of Modernity” aims to study the relationship between “Costume” as a Material Culture of Yi, an Ethnic Group in Liangshan, which still retains its clothing form as a cultural object. At the same time, their cultural objects have connected them with outsiders. The Yi minority has been taking their costumes to show off their identity to others in an interesting way. Therefore, the results can be discussed in two parts: 1) The costume of the Yi group as material culture and 2) The elevation of the concepts used in the study, Ethnic Identity and Self-Representation as follows:

4.1 Yi’s costume as the material culture

4.1.1 Material culture in the context of the ethnicity of Yi people

This research shows knowledge paradigm and generation through their relationship with the people and society involved. Therefore, Yi people's costume has the status of “Material culture”. Yi's outfit in the cultural object dimension has made the researcher understand and discover a new set of knowledge that. The beautiful

and unique fabrics and costume designs of the Yi minority group are not caused by the skill of local artists. But it is caused by the construction of related cultural traditions. From birth to death, it also deals with the conditions of the terrain, seasons, daily life, and life in the various ritual traditions of the Yi people.

4.1.2 Material culture in the context of the Modernity of China

As I have shown, the costumes of the Yi people directly relate to the life and society of the Yi people. Therefore, after China has developed the country in the context of economic reform. It has resulted in Chinese society entering an era of modernity that connects with the international world. In the context of modernity, There are two important factors for society. The first factor is the Chinese government policy that wants minorities to develop themselves through their cultural identity. In this regard, it had an important effect on the revival of the Yi people's customs and clothing. In addition, it has also influenced the culture of dressing as a commodity of commoditization. Secondly, the connection with the international fashion world. From the context of modernity, in addition to the revival of the traditional dress of Yi, which a special artistic effect on Yi's costumes has resulted in the creative imagination of modern fashion designers. Therefore, modernity pushes the Yi's costumes into the modern fashion arena gracefully.

Thus, from the foregoing, in the context of ethnicity, Yi's costume indicates the important findings concerning the clothing of the Yi people that It is an artistic phenomenon created by cultural relations and interactions, it is not from one mechanic. So, understanding Yi's costume phenomenon must also be understood through a social context.

4.2 The Yi's costumes and the elevation of Ethnic Identity and self-representation

As presented in Part 1, Yi's costume is the material culture. "Yi Costumes at Liangshan, China: Ethnic Identity and Self-Representation of a Minority in the Context of Modernity" is the first research to study the costumes of Yi people by explaining them through the main concepts of ethnicity, Ethnic-identity, and self-representation. So the research resulting from both concepts has expanded the borders of knowledge and academic issues. It is a phenomenon caused by "inter-ethnic relations" and "interaction with others" under modernity. The new findings of research are about ethnic characteristics in a modern context that do not exist in isolation from the outside world. Here is the modern both of these parts. There are relationships and interactions, and everyone always encourages each other.

Importantly, in the present context, "Ethnicity" cannot be separated from "Modernity". The two parts are interdependently related. And these two parts are truly the structure of "Material Culture" in today's world.

5. References

- Chen Jingjing. (2017). **Research and Innovative Design of Yi-nuo Yi Costume in Liangshan, Sichuan**. China : Beijing Institute of Fashion.
- Daniel James Cole/Nancy Deihl. (2015). **The History of Modern Fashion**. China : Laurence King Publishing.
- Daniel Miller. (1998). **Material Cultures**. USA : University of Chicago Press.
- Hobsbawm, E. J./Ranger, Terence O. (EDT). (1992). **The Invention of Tradition**. Cambridge : Cambridge University Press.
- Hu Xiaoping. (2011). **Chinese Liangshan Yi Costumes**. China : China Tourism Press.
- James Laver/Amy de la Haye. (2012). **Costume and Fashion**. UK : Thames & Hudson.
- Joanne Entwistle. (2015). **The Fashioned Body**. Cambridge : Polity Press.
- Kwame Anthony Appiah. (2007). **The Ethics of Identity**. New York : Princeton University Press.
- Li Ming. (2022). **Application of Yi handicraft skills in clothing design**. Packaging Engineering : The Hong Kong Polytechnic University.
- Liu Xingtao. (2020). Exploring the changes in Liangshan Yi costume and its causes since 2000. Southeast University : Leshan Teachers College.
- Ma Linying. (2018). A Study of the Cultural Significance of Liangshan Yi People's Costume Art and Social Ident. **Journal of Central University for Nationalities**. 4(4). 56(1-14).
- May, Stephen (EDT)/Modood, Tariq (EDT)/Squires, Judith (EDT) . (2005). **Ethnicity, Nationalism, and Minority Rights**. Cambridge : Cambridge University Press.
- Peng Zhaorong. (2007). **Theory and Practice of Anthropological Ritual**. Beijing : Ethnic Publishing House.
- Shama Dage, He Wenhai. (2022). An analysis of the folklore function of traditional costumes of the Liangshan Yi. **Journal of Chuxiong Normal College**. 37(1). 76-83.
- Xu Yan. (2014). **Commercialization and inheritance of Liangshan Yi costumes**. China : Guangxi University.
- Zhong Shimin, Zhou Wenlin. (2006). **Chinese Yi Costumes**. China : Yunnan Fine Arts Press.

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ
วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
(สำหรับบทความที่ตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2565 เป็นต้นไป)

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยพระพุทธศาสนา ปรัชญา ศีลศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยและความเจริญก้าวหน้าในการวิจัยทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งการประกันคุณภาพการศึกษาและเพื่อส่งเสริมนวัตกรรมและพัฒนาคุณภาพการวิจัยในสาขาวิชาที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารกำหนด บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือคณาจารย์ นักศึกษา และนักวิจัย ทั้งในและนอกสถาบัน บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการ บทความวิจัย และบทวิจารณ์หนังสือ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารโดยตีพิมพ์ 2 ฉบับต่อปี ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน และ ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

2. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ของวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU/index> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail : Journalmburec@gmail.com

3. การจัดเตรียมต้นฉบับ

1) เขียนตามแบบ (Modeling) ที่กำหนดไว้ เช่น ใช้กระดาษ A4 พิมพ์เต็มหน้า ความยาว 10-15 หน้า พิมพ์ด้วย Microsoft for Windows ใช้อักษร TH SarabunPSK ชื่อเรื่อง และหัวข้อใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวหนา และกั้นหน้าด้านบนกับด้านซ้าย เท่ากัน 1.5 นิ้ว ส่วนกั้นด้านขวาและด้านล่างเท่ากัน 1 นิ้ว และตารางให้มีขีดเส้นบนและล่างเท่านั้น

2) การอ้างอิงในเนื้อหาบทความให้ใช้ระบบ APA ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บเปิด-ปิด และระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน ปี พ.ศ. ของเอกสารที่นำมาอ้างอิง และเลขหน้า ไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความนั้นก็ได้ เอกสารที่นำมาอ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และผู้นิพนธ์บทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร เช่น กุลธิดา ท้วมสุข (2548) หรือ (กุลธิดา ท้วมสุข, 2548) การอ้างอิงเอกสารภาษาไทยจากพระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า เช่น (องจตุกก. 21/31/37) หรือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

3) การอ้างอิงเอกสาร ให้รวบรวมเฉพาะเอกสารทั้งหมดที่ใช้อ้างอิงในบทความนี้เท่านั้น จัดเรียงลำดับตามตัวอักษร

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย
- 3) โจทย์วิจัย(ถ้ามี)
- 4) วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 5) สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)
- 6) ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย
- 7) วิธีดำเนินการวิจัย
- 8) ผลการวิจัย เสนอผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน
- 9) อภิปรายผลการวิจัย เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยมีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสนับสนุน
- 10) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุงค์ความรู้ อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย
- 11) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) นำเสนอใน 3 ประเด็น คือ 1)ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 2) ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ และ 3)ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

12) การอ้างอิงเอกสาร ให้รวบรวมเฉพาะเอกสารทั้งหมดที่ใช้อ้างอิงในบทความนี้เท่านั้น จัดเรียงลำดับตามตัวอักษร

บทความวิชาการ ให้จัดเรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ตามรูปแบบที่สารสารกำหนด

บทวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทนำ
- 2) เนื้อเรื่อง แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

- 3) บทวิจารณ์
- 4) คุณค่าของหนังสือ
- 5) เอกสารอ้างอิง การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ตามรูปแบบที่สารสารกำหนด

4. การเขียนเอกสารอ้างอิง

1) หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อหนังสือ**. ครั้งที่พิมพ์. สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

เช่น

ถวิลวดี บุรีกุล. (2555). **ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.

ถวิลวดี บุรีกุล. (2555). **ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.

Taro Yamane. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rd ed. New York : Harper and Row Publications.

2) วารสาร

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อบทความ**. **ชื่อวารสาร**. ปีที่(ฉบับที่). เลขหน้าที่ปรากฏของบทความในวารสาร.

เช่น

ธนวัฒน์ พรหมทอง. (2560). การศึกษาความเป็นพลเมือง: กรณีศึกษาประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน. **วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์**. 4(1). 103-127.

Rootman. (2002). Three perspectives on the placebo response: Expectancy conditioning and meaning. **Advances in Mind-body Medicine**. 16(1). 216-232.

3) สารนิพนธ์ /วิทยานิพนธ์ /ดุขุณิพนธ์/รายงานวิจัย

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อวิทยานิพนธ์**. ระดับปริญญาของวิทยานิพนธ์. สถานที่พิมพ์ : ชื่อสถาบันการศึกษา.

เช่น

รัศมี สีहनัน. (2551). การประเมินสมรรถนะความเป็นครูของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผล. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

รัศมี สีहनัน. (2551). การประเมินสมรรถนะความเป็นครูของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

4) สื่ออิเล็กทรอนิกส์/เว็บไซต์ :

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่เผยแพร่). **ชื่อเรื่องที่ปรากฏในเว็บ**. สืบค้นเมื่อระบุวันที่เดือนปี. จากชื่อเจ้าของเว็บไซต์
http://xxxxxx

เช่น

อานันท์ชนก สกนธวัฒน์. (2558). **ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ**. สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2562.
จาก <https://www.tcithaijo.org/index.php/polscimujournal/article/download/.../71727/>
Kendra Cherry. (2019). **Self Efficacy and Why Believing in Yourself Matters Updated**.
Retrieved 7 October 2019. From <https://www.verywellmind.com/what-is-self-efficacy-2795954>

5) การประชุมวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อเรื่อง**. ระบุการประชุมวิชาการ. สถานที่ประชุม. ระบุ วันที่/เดือน/พ.ศ. .: เลขหน้าที่ปรากฏของบทความในรายงานการประชุม.

เช่น

วริทธิ์ธร คำหมาย, เพ็ญศรี อมรศิลป์ชัย. (2559). **การพัฒนาระบบจัดการเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ของบริษัทโรงสีบุญรุ่งเรืองชัย (ประเทศไทย) จำกัด**. การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 3 ก้าวสู่ทศวรรษที่ 2: บูรณาการงานวิจัย ไของค์ความรู้สู่ความยั่งยืน”. วิทยาลัยนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. 17 มิถุนายน 2559. 38-45.

นุสรรา บุญทศ และคณะ. (2556). **การเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของกลุ่มเสี่ยงเบาหวานชนิดที่ 2 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลกระจาย อำเภอป่าต้ว จังหวัดยโสธร**. การประชุมวิชาการสุศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 10. วันที่ 24-26 กรกฎาคม 2556. 61-73.

โสมาตรณ์ จันทรัตน์ และคณะ. (2562). **ภูมิทัศน์ภาคเกษตรไทย จะพลิกโฉมอย่างไรสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน?**. งานสัมมนาวิชาการประจำปี 2562 ของธนาคารแห่งประเทศไทย ณ โรงแรม Centara Grand at Central World กรุงเทพมหานคร. 30 กันยายน-1 ตุลาคม 2562. 1-4.

6) พระไตรปิฎก อรรถกถา

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **พระไตรปิฎก อรรถกถา**. สถานที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์.

เช่น

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

7) การสัมภาษณ์

ระบุชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์. วัน เดือน พ.ศ. ที่สัมภาษณ์. ระบุสถานที่สัมภาษณ์

เช่น

ยรรชัญชาติสุทธชัย ผู้ให้สัมภาษณ์. 15 ตุลาคม 2562. ณ มหาวิทยาลัยรังสิต 52/247 ตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

5. การส่งต้นฉบับ

การส่งในระบบ(Online Submission)ของวารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ ได้ที่ <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/AJMBU> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: Journalmburec@gmail.com

6. เขียนตามแบบที่กำหนดไว้

การจัดเตรียมต้นฉบับ ใช้กระดาษ A4 พิมพ์เต็มหน้า ความยาว 10-15 หน้า พิมพ์ด้วย Microsoft for Windows ใช้อักษร TH SarabunPSK ชื่อเรื่อง และหัวข้อใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวหนา และกั้นหน้าด้านบนกับด้านซ้าย เท่ากัน 1.5 นิ้ว ส่วนกั้นด้านขวาและด้านล่างเท่ากัน 1 นิ้ว และตารางให้มีขีดเส้นบนและล่างเท่านั้น

แบบการเขียน “บทความวิจัย” เพื่อลงพิมพ์ในวารสาร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย).....(16 pt หนา)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)..... (16 pt หนา)

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาไทย) (16 pt).....¹

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ) (16 pt).....¹

ต้นสังกัด/หน่วยงาน (ภาษาไทย) (16 pt).....¹

ต้นสังกัด/หน่วยงาน (ภาษาอังกฤษ) (16 pt).....¹

Email : (16 pt).....

บทคัดย่อ (16 pt หนา)

.....
.....(บอกวิธีวิจัย).....ผลการวิจัยพบว่า.....

คำสำคัญ : 1. 2. 3. 4. 5. (3 – 5 คำ)

ABSTRACT (16 pt หนา)

.....
.....

Keywords : 1. 2. 3. 4. 5.(3 – 5 คำ)

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย(16 pt หนา)

.....
.....

.....(ความยาวประมาณ 2/3 หน้ากระดาษ A4)

2. โฉมหน้าวิจัย(ถ้ามี) (16 pt หนา)

- 2.1
2.2

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย(16 pt หนา)

- 3.1 เพื่อ
3.2 เพื่อ

4. สมมุติฐานการวิจัย (ถ้ามี) (16 pt หนา)

- 4.1
4.2

5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย(16 pt หนา)

- 5.1
5.2

6. วิธีดำเนินการวิจัย(16 pt หนา)

.....
.....(ความยาวประมาณ 1/2 หน้ากระดาษ A4)

7. ผลการวิจัย(16 pt หนา)

.....
มีตาราง/รูปภาพ/แผนภูมิประกอบ ถ้าวิจัยเชิงคุณภาพให้ใส่รูปภาพ 1-2 รูป (ความยาวประมาณ 2-3 หน้ากระดาษ A4)

8. อภิปรายผลการวิจัย(16 pt หนา)

.....
.....(ความยาวประมาณ 1/3 หน้ากระดาษ A4)

9. องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (16 pt หนา)

.....
ระบอบองค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

10. ข้อเสนอแนะ(16 pt หนา)

.....

11. เอกสารอ้างอิง(16 pt หน้า)

.....
.....(เฉพาะที่มีอ้างอิงในบทความวิจัยเท่านั้น)

12. คำขอบคุณ(16 pt หน้า)

.....
.....(ความยาวประมาณ 1/4 หน้ากระดาษ A4)

แบบการเขียน “บทความวิชาการ” เพื่อลงพิมพ์ในวารสาร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอู่ตะเภา

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย).....(16 pt หนา)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)..... (16 pt หนา)

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาไทย) (16 pt)..... 1

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ) (16 pt)..... 1

ต้นสังกัด/หน่วยงาน (ภาษาไทย) (16 pt)..... 1

ต้นสังกัด/หน่วยงาน (ภาษาอังกฤษ) (16 pt)..... 1

Email : (16 pt).....

บทคัดย่อ(16 pt หนา)

.....
.....

คำสำคัญ : 1. 2. 3. 4. 5. (3 – 5 คำ)

ABSTRACT(16 pt หนา)

.....
.....

Keywords : 1. 2. 3. 4. 5. (3 – 5 คำ)

1. บทนำ(16 pt หนา)

(พิมพ์รายละเอียด).....

.....
.....
.....

2. เนื้อหา (16 pt หนา)

2.1.

2.2.

2.3.

2.4.

ฯลฯ

3. สรุป (16 pt หนา)

(พิมพ์รายละเอียด).....

.....

.....

4. เอกสารอ้างอิง (16 pt หนา)

.....

.....(เฉพาะที่มีอ้างอิงในบทความวิชาการเท่านั้น)

แบบการเขียน “บทวิจารณ์หนังสือ” เพื่อลงพิมพ์ในวารสาร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย).....(16 pt หนา)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)..... (16 pt หนา)

วิจารณ์โดย

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาไทย) (16 pt)..... 1

ชื่อ – สกุล ผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ) (16 pt)..... 1

ต้นสังกัด/หน่วยงาน (ภาษาไทย) (16 pt)..... 1

ต้นสังกัด/หน่วยงาน (ภาษาอังกฤษ) (16 pt)..... 1

Email : (16 pt).....

1. บทนำ (16 pt หนา)

(พิมพ์รายละเอียด).....

2. เนื้อหา (16 pt หนา)

2.1.

2.2.

2.3.

2.4.

ฯลฯ

3. บทวิจารณ์ (16 pt หนา)

(พิมพ์รายละเอียด).....

4. คุณค่าของหนังสือ (16 pt หนา)

(พิมพ์รายละเอียด).....

5. เอกสารอ้างอิง (16 pt หนา)

.....
.....(เฉพาะที่มีอ้างอิงในบทความวิชาการเท่านั้น)

6. ประวัติผู้วิจารณ์ (16 pt หน้า)

(พิมพ์รายละเอียด).....

.....

A Buddhist University
Where Academic Excellence Meets Good Conduct,
Helping to Foster Peace and Harmony
in The Individual and The World.
Mahamakut Buddhist University
Roi Et Campus

"Vijjacaranasampanno so setthodevamanuse"
"A person who is wholesome in knowledge and conduct
is a beacon for mankind."

ผู้ที่สมบูรณ์ด้วยวิชา (ความรู้) จรรยา (ความประพฤติ) เป็นผู้ประเสริฐสุดในหมู่เทวดาและมนุษย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอโยธยา
ถนนเลื่องเมือง คำบดงลาน อำเภอเมือง จังหวัดอโยธยา 45000
โทร 0-4351-8364 และ 0-4351-6076 โทรสาร 0-4351-4618
www.rec.mbu.ac.th

บรรณาธิการ: ดร.บรรจง ลาวะสี
Tel. +66-934390684
E-mail: Journalmburec@gmail.com